

อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่
จังหวัดลพบุรี

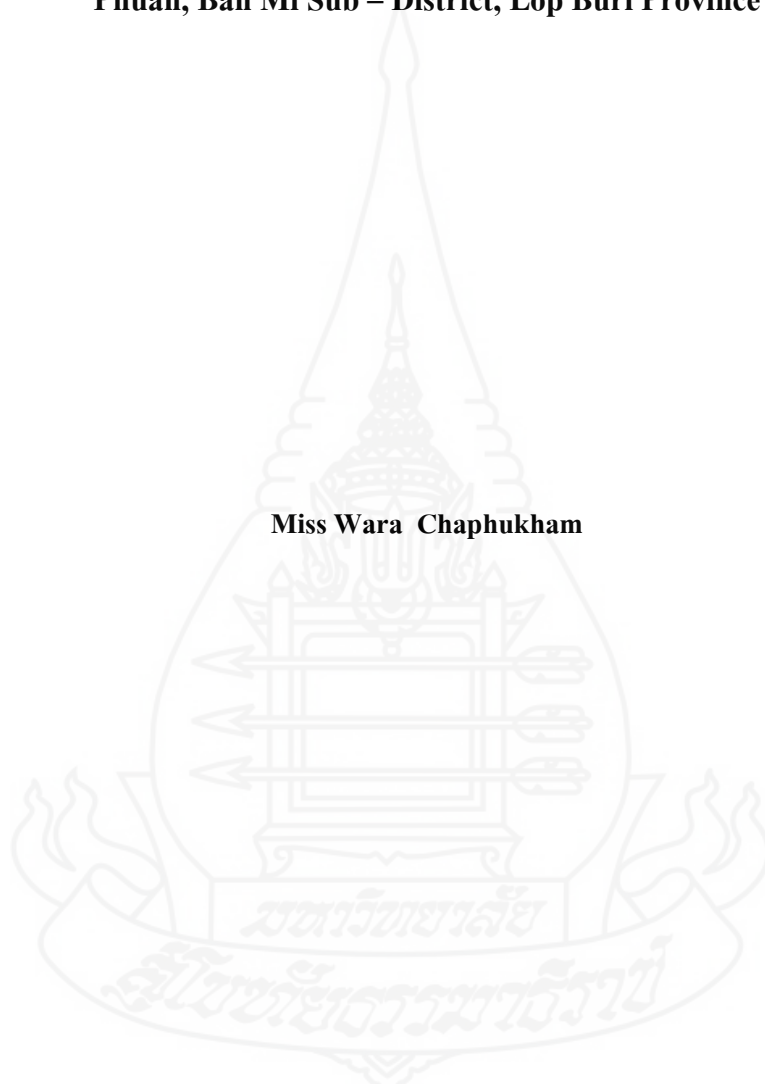
นางสาววรา ชาญคำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2556

**Identity of Thai Phuan: A Case Study of BanKluay Sub - District Thai
Phuan, Ban Mi Sub – District, Lop Buri Province**

Miss Wara Chaphukham

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Thai Studies
School of Liberal Arts
Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์ อັดถักษณั้ไทยพวน: กรณั้ศึกษาไทยพวน ต้าบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมั้
จังหวัดลพบุรี

ชั้และนามสกุล นางสาววรา ชาภูค้ำ

แขนงวิชา ไทยคคึศึกษา

สาขาวิชา ศึลปศาสตรั้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธึราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วศาสตราจารย์ ดร. สุดจึต เจนนพกาญจน์
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ มั้กุลศล
3. รองศาสตราจารย์สุวึทย์ ไพทยวัฒนั้

วิทยานัพนธั้ นั้ ด้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ้ของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปรึญญาโท เมอื่วันทึ้ 11 ตุลาคม 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานัพนธั้

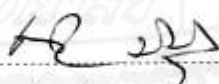
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ นาวาโท ดร. อนุชา ม่วงใหญ่)

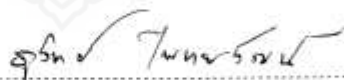
กรรมการ

(ผู้ช่วศาสตราจารย์ ดร. สุดจึต เจนนพกาญจน์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ มั้กุลศล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สุวึทย์ ไพทยวัฒนั้)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สึรวรรณ ศึรึพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
ผู้วิจัย นางสาววรา ชากูคำ **รหัสนักศึกษา** 2501000653 **ปริญญา** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สูดจิต เจนนพกาญจน์
 (2) รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ มีกุศล (3) รองศาสตราจารย์สุวิทย์ ไพบยวัฒน์ **ปีการศึกษา** 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา(1) ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี (2) อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี (3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของ ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี (4) แนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ให้ดำรงอยู่สืบไป

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้รู้และผู้เฒ่าในหมู่บ้าน จำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่สภาวัฒนธรรมประจำตำบลบ้านกล้วย และสภาวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี จำนวน 3 คน พระจำนวน 2 รูป ชาวบ้านตำบลบ้านกล้วย จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เจาะลึก และแบบสำรวจชุมชน แบบสังเกตไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว พุคภาษาดระกูดไท-กะได ซึ่งอพยพมาจากเมืองพวน แขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 4 ครั้งด้วยกัน ส่วนการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านกล้วยได้อพยพเข้ามา เมื่อ พ.ศ. 2303 โดยมีท้าวสนั่นเป็น หัวหน้า (2) อัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ประกอบด้วย การประกอบอาชีพ การแต่งกาย ที่อยู่ อาศัย การถนอมอาหาร การรักษาโรค อัตลักษณ์ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ประกอบด้วย การเกิด การ แต่งงาน การตาย ด้านประเพณีงานบุญต่างๆ อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มของชาติพันธุ์ไทยพวน อัต ลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน เช่น อัตลักษณ์วัฒนธรรม การ ประกอบอาชีพทอผ้า และการถนอมอาหารมีปลาสัมปัก เป็นสินค้า “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นต้น (3) การ เปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ประกอบด้วย ครอบครัว กลุ่มสังคม ชุมชน ชนชั้น สหจร เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมือง สถาบันภาษา สถาบัน ศาสนา สถาบันนันทนาการ สถาบันการอนามัย สถาบันการคมนาคม สถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน กลุ่มสังคมดั้งเดิมเป็นกลุ่มแบบเครือ ญาติมีการพึ่งพาอาศัยกัน ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มโดยรัฐ ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้านทอผ้า เป็นต้น (4) การ สืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของ ไทยพวนด้วยการส่งเสริมเผยแพร่ และการอนุรักษ์ ให้ดำรงอยู่สืบไป

คำสำคัญ อัตลักษณ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

Thesis title: Identity of Thai Phuan: A Case Study of BanKluay Sub - District Thai Phuan, Ban Mi Sub – District, Lop Buri Province

Researcher: Miss Wara Chaphukham; **ID:** 2501000653; **Degree:** Master of Arts (Thai Studies) **Thesis advisers:** (1) Dr. Sudjit Jennapakarn, Assistant Professor; (2) Dr. Paitoon Meekusol, Associate Professor; (3) Suvit Phaitayawat, Associate Professor **Academic year:** 2013

Abstract

The objectives of this research were to study: (1) the background of the Thai Phuan ethnic group in Ban Kluai, Ban Mi District, Lopburi Province; (2) the group's identity; (3) social and cultural changes that have affected the group's identity; and (4) approaches for preserving and passing down the group's identity.

This was a qualitative research. The 25 key informants consisted of 10 village leaders and knowledgeable people; 3 representatives of the Ban Kluai District Cultural Council and the Lopburi Province Cultural Council; 2 Buddhist monks; and 10 local Ban Kluai residents. Data were collected using an in-depth interview form, community survey form, and non-participatory observation form. Data were analyzed through descriptive analysis.

The results showed that (1) the Thai Phuan group studied was part of the Tai-Lao ethnic group. They spoke a language in the Tai-Kadai language group. They migrated to Thailand from Phuan in Xieng Khouang Province in present-day Laos on 4 different occasions. The group in Ban Kluai migrated in 1760, led by Tao Sanan. (2) The cultural identity of the Thai Phuan group consists of their way of making a living, their dress, habitation, food preservation techniques and healing practices. Their ceremonial identity consists of birth rituals, wedding rituals, death rituals, and merit-making rituals. The group potential identity and the social organization potential identity of the Thai Phuan consists of, for example, their cultural identity, such as textile weaving and making *pla som fak* preserved fish, which is a “One Tambon, One Product” product. (3) Social changes that affected the group's identity were changes in the family, social groups, the community, social classes, and associations. Cultural changes that affected the group's social institutions were changes in the institutions of family, education, economy, politics, language, religion, entertainment, sanitation, transportation, science and technology. For example, in terms of social groups, originally the Thai Phuan society consisted of mutually-dependent familial groups, but now the social groups are more organized by the government, such as groups of elders, and groups of weavers. (4) Approaches for passing down the Thai Phuan identity are to promote it, to disseminate information about it and to conserve it by living it.

Keywords: Thai Phuan identity, Ban Kluai, Ban Mi District, Lopburi Province

กิตติกรรมประกาศ

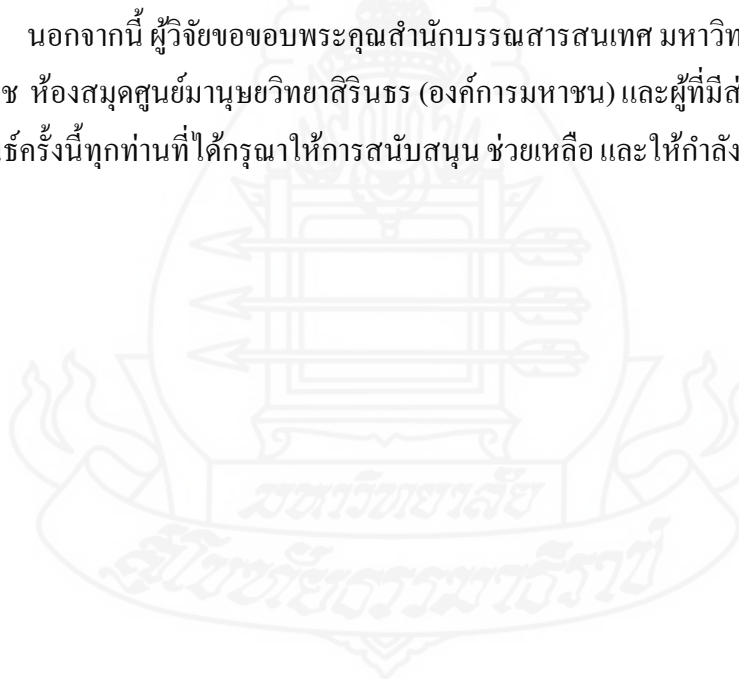
การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุดจิต เจนนพกาญจน์ รองศาสตราจารย์ อาจารย์ นาวาโท ดร. อนุชา ม่วงใหญ่ ดร. ไพฑูรย์ มีกุศล และรองศาสตราจารย์ สุวิทย์ ไพทยวัฒน์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จ เรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้รู้ ผู้นำ และผู้อาวุโสในตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมประจำตำบลบ้านกล้วย และเจ้าหน้าที่ประจำจังหวัดลพบุรี พระ และขอขอบพระคุณ ชาวบ้านตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ทุกท่านที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำ วิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

วรา ชาญคำ

ธันวาคม 2556

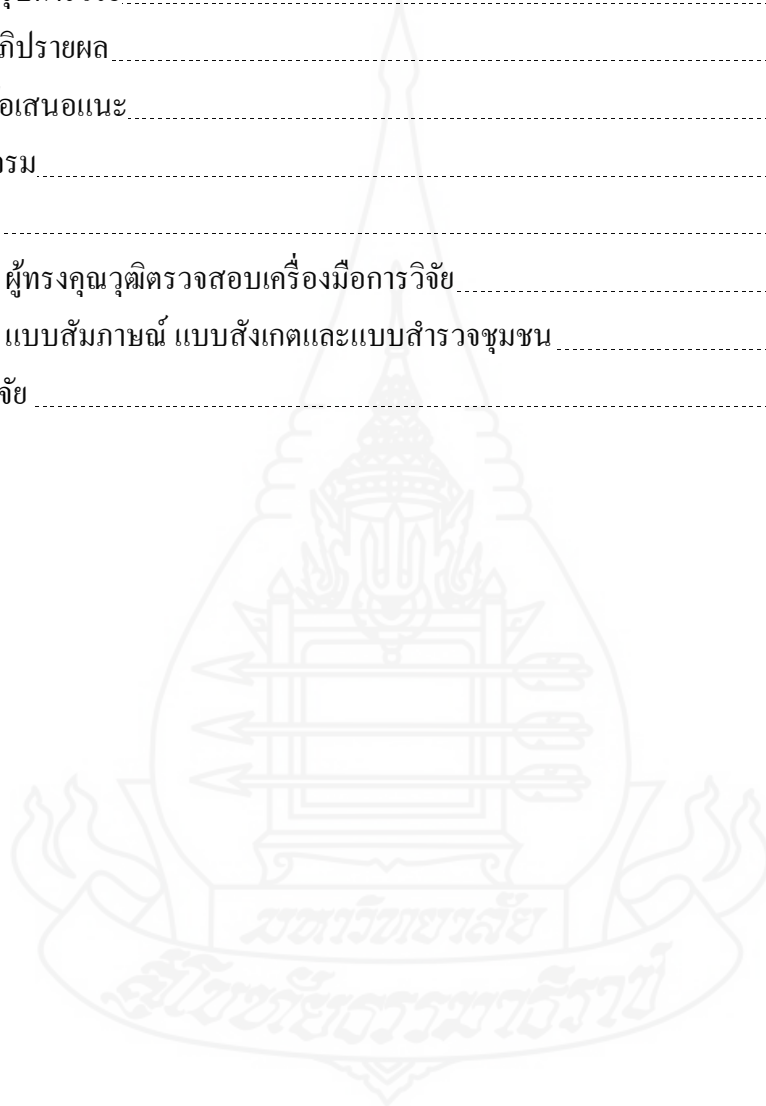

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	8
กรอบแนวคิดการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	12
แนวคิดและทฤษฎี	13
ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน	66
อัตลักษณ์ของของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน	85
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	166
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	178
รูปแบบการวิจัย	178
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	180
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	181
การเก็บรวบรวมข้อมูล	182
การวิเคราะห์ข้อมูล	183
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	185
ตอนที่ 1 สภาพของกลุ่มตัวอย่าง	186
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล	199
ตอนที่ 3 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ	258

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	271
สรุปการวิจัย.....	271
อภิปรายผล.....	286
ข้อเสนอแนะ.....	315
บรรณานุกรม.....	317
ภาคผนวก.....	323
ก ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	324
ข แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแบบสำรวจชุมชน.....	332
ประวัติผู้วิจัย.....	353

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย อัตลักษณ์ไทยพวน	8
ภาพที่ 2.1 สถานีอานามัยประจำตำบลบ้านกล้วย	84
ภาพที่ 2.2 การทอผ้าหมัดหมี่	91
ภาพที่ 2.3 งาน ไม้และการจักสาน	91
ภาพที่ 2.4 ชุดการแต่งกายของชาวไทยพวน	108
ภาพที่ 2.5 บ้านของชาวไทยพวน	112
ภาพที่ 2.6 วิสาหกิจชุมชนร้านประกอบจิตร ตำบลบ้านกล้วย	117
ภาพที่ 2.7 พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อสนั่น	131
ภาพที่ 2.8 การทำขวัญข้าว	134
ภาพที่ 2.9 บุญข้าวหลาม	140
ภาพที่ 2.10 บุญข้าวจี	143
ภาพที่ 2.11 งานบวช	144
ภาพที่ 2.12 บุญสงกรานต์	149
ภาพที่ 2.13 ทำบุญหล่อเทียนเข้าพรรษา	152
ภาพที่ 2.14 บุญใส่กระจาดเทศมหาชาติ	161
ภาพที่ 2.15 การละเล่นนางกั๊ก	163
ภาพที่ 2.16 การละเล่นตะหมากเบ็ญ	163
ภาพที่ 2.17 การละเล่นเส็งกลอง	164
ภาพที่ 2.18 การละเล่นตีกุ่ม	164

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อัตลักษณ์ (Identity) จูทาพรรธ ผดุงชีวิต (2550: 3 - 4) อธิบายว่า เรา ตัวเราเป็นใคร (Who am I?) คำตอบคงไม่ได้มาจากพื้นฐานความเข้าใจที่เรามีต่อตัวเองในเรื่องของพันธุกรรม และชีววิทยาที่เป็นเรื่องธรรมชาติที่สะท้อนให้เห็นธรรมชาติของมนุษย์ (Human Nature) เท่านั้น

วัฒนธรรมมีส่วนหล่อหลอมอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลอย่างมากทั้งในระดับบุคคล และ อัตลักษณ์ของกลุ่ม อัตลักษณ์ คือ ภาพลักษณ์ตัวตนมนุษย์เรา (Images of Oneself) ที่ได้จากการ มีปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction) และเป็นความเข้าใจในระดับที่เรามีต่อตัวเอง และใน ลักษณะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคมตลอดชั่วชีวิตของเรา

สมคิด จุมทอง (2551: 59-68) ระบุว่า “พวน” (Phuans) หมายถึง คนในบริเวณพื้นที่ราบ ทางตอนใต้ โดยเคยมีถิ่นฐานบ้านเดิมอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน (China) ต่อมาได้อพยพเข้ามา ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในที่ราบสูงเชียงขวาง (Chiang Khvang) เรียกว่า คนเผ่าไต (Tai) เป็นคนเชื้อ ชาติไทยสาขาหนึ่งที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ราบสูงตรันนินห์ (Tranninh Plateau) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ที่มีขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี และภาษาพูดอันเป็นเอกลักษณ์มีแบบแผนของตนเองในอดีตกาล ชนกลุ่มนี้ได้รวบรวมเมืองต่างๆ เช่น เมืองบริซันท์ เมืองธูรคม และเมืองเชียงคำ ก่อตั้งอาณาจักร อิศระปกครองตนเองมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ปกครองอาณาจักร เรียกว่า อาณาจักรพวน (Mouang Phuan) มีเมืองเชียงขวางเป็นเมืองหลวง สืบทอดเชื้อสายกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี ตามหลักฐาน ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏดินแดนถูกรุกรานจากรัฐที่มีความเข้มแข็งมากกว่า ทั้งจากเมืองเวียงจันทน์ หลวงพระบาง ฉวน และสยาม เป็นเหตุให้คนพวนถูกกวาดต้อนไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่ต่างๆ ทั้งเมือง หลวงพระบาง และเมืองเวียงจันทน์ กระจัดกระจายอยู่ตามที่ราบลุ่มน้ำจืด และในที่สุดก็ถูกกวาด ต้อนโดยคนสยาม (Siamese) ให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในดินแดนสยาม หรือประเทศไทย (Thailand)

ชาวไทยพวนย้ายถิ่นมาอยู่ในประเทศไทยรวม 19 จังหวัด คือ ลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิจิตร เพชรบูรณ์ นครนายก ปราจีนบุรี

หนองบัวลำภู อุตรธานี หนองคาย เลย นครพนม มุกดาหาร และกำแพงเพชร โดยมีการรวมตัวกันตั้งเป็นชมรมไทยพวนประเทศไทยมีการจัดกิจกรรมร่วมกันตลอดมา

โพธิ์ แชมล่าเจียก (2537:21-31) กล่าวถึง **อำเภอบ้านหมี่** เป็นอำเภอที่มีคนไทยพวนอาศัยอยู่มากที่สุดในประเทศไทย ทั้งอำเภอ ทุกตำบล เช่น **บ้านกล้วย** **บ้านทราย** **บ้านมะขามเอน** **บ้านสำโรงน้อย** **บ้านสำโรงใหญ่** **บ้านหินปักใหญ่** **บ้านหินปักทุ่ง** **บ้านหินปักเหนือ** เป็นต้น

ยุพิน แทนมณี และคณะ (2547:34-44) ระบุว่า “ไทยพวน” เป็นกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอบ้านหมี่ โดยตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่อยู่ที่บ้านหินปักใหญ่ มีพระยาวิธานและอาชญาศัยเป็นผู้นำ และได้นำเอาวัฒนธรรมหินใหญ่ (Megalithic culture) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ามาด้วย คือเมื่อมีคนตายก็จะนำหินใหญ่มาตั้งทับบริเวณที่ฝังหรือเผาศพ พอมีการตั้งบ้านเรือนหนาแน่นมีการเรียกชื่อบ้านก็เรียกตามสัญลักษณ์ที่เห็นเด่นชัดเป็นชื่อบ้าน การตั้งถิ่นฐานใหม่คนไทยพวนจะนิยมสร้างวัดเป็นอันดับแรก เพื่อเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ คนพวนมีความศรัทธายึดมั่นในพุทธศาสนาเคารพนับถือพระสงฆ์ ในการอพยพแต่ละครั้งมักจะมีพระสงฆ์ที่เคารพนับถือเป็นผู้นำพบจากประวัติการสร้างวัดหินปักใหญ่ ที่สร้างขึ้น ในปี พ.ศ. 2306 ต่อมาได้มีการก่อสร้างพระอุโบสถ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2336 ซึ่งถือเป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดในอำเภอบ้านหมี่ ชุมชนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกับชุมชนไทยพวนคือกลุ่มคน “ลาวเวียง จันทน์ ลาวเวียง และลาวแง้ว” อาจจะอพยพเข้าในระยะเวลาเดียวกัน เช่น ชุมชนหมู่บ้านวังใต้ ตำบลบางกระพี้ มีประวัติการสร้างวัด ในปี พ.ศ. 2307 ที่สังเกต คือการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของกลุ่มคนไทยพวน และกลุ่มคนลาวเวียงจะไม่ปะปนกัน แต่จะแยกกันอย่างเด่นชัด การอพยพของไทยพวนจะมีอย่างต่อเนื่องด้วยสาเหตุที่ทำกิน และทำเลที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน และติดตามหาญาติพี่น้อง เมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กับชุมชนที่ตั้งอยู่ก่อนแล้วก็จะใช้ชื่อชุมชนที่ตั้งอยู่ก่อน จะนิยมเอาชื่อทิวมาต่อท้าย (ทุ่ง) ต่อท้าย เช่น บ้านหินปักเหนือ บ้านหินปักทุ่ง บ้านสำโรงใหญ่ บ้านสำโรงน้อย บ้านหมี่ใหญ่ บ้านหมี่ทุ่ง เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งมักจะนิยมนำเอาชื่อหมู่บ้านเดิมที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองพวนมาเป็นชื่อบ้านใหม่ เช่น **บ้านกล้วย** **บ้านทราย** **บ้านเชียงงา** **บ้านเสา** **บ้านหมี่** เป็นต้น

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 ทำให้ลาวได้รับเอกราชและมีสัมพันธไมตรีที่ดีกับประเทศไทย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2538 ฯพณฯ ดร.บุนเกิด สังสมศักดิ์ เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทยได้รับเชิญคณะกรรมการชมรมไทยพวน 18 จังหวัดจำนวน 40 คน ไปเยือนเมืองพวน แขวงเชียงขวาง เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2538 ทำให้ทราบถึงเมืองพวน ว่าที่เมืองพวนมีหมู่บ้าน “**บ้านหมี่**” ดั้งเดิมตั้งอยู่ที่เมืองแปก ปัจจุบันคือเมืองโพนสะหวัน แขวงเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ต้นหมี่ เป็นไม้ยืนต้น เนื้อแข็งลำต้นสูงตรงเปลือกหนา ใบมีลักษณะยาวรีมีขนกว้าง ประมาณ 1.5-2 นิ้ว ยาว 3 – 5 นิ้ว มีดอกสีขาว เวลาตูมคล้ายดอกพุท บานคล้ายดอกฝรั่งเปลือกลำต้น มียางถ้าถูกผิวหนังจะทำให้เกิดการระคายเคืองและคัน ชาวบ้านนำเอาลำต้นมาเป็นเสารือน เอาเปลือกมาทาบเช่น้ำ หรือน้ำที่ได้ไปให้วัวควายที่หอมแห้งเป็นโรคพยาธิกิน หรือใช้เปลือกทาบตาให้ แผลกนำไปพอกผิวหนังวัวควายที่เป็นแผลพุพองอักเสบเรื้อรัง

การตั้งหมู่บ้านในบริเวณที่มีต้นหมี่อยู่หนาแน่นใช้ต้นหมี่ (กกหมี่ใหญ่) ทำเป็นเสารือน ใช้เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมของชาวบ้าน มีการตั้งชื่อหมู่บ้านตามสัญลักษณ์ว่า “บ้านหมี่” ชาวบ้านหมี่ทั้งหมดเป็นคนพวน มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีความสามารถในการทอผ้า หลังจากว่างเว้นจากการทำนา จะนำดอกฝ้ายที่ปลูกไว้มาปั่นเป็นเส้นด้าย เส้นด้ายที่มัดเป็นเปลาะๆ เพื่อย้อมสีแต่ละเปลาะให้มีหลายสี วิธีการมัดเส้นด้าย เพื่อย้อมสีนี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวพวน บ้านหมี่ จึงเรียกวิธีมัดย้อมแบบนี้ว่า มัดบ้านหมี่ ต่อมาจึงเหลือสั้นๆ ว่า “มัดหมี่” เมื่อนำเส้นด้ายที่มัด มาทอ ทำให้เกิดลวดลายสวยงามบนผืนผ้าจนเป็นที่นิยมแพร่หลาย และนิยมเรียกผ้าทอที่ได้ว่า “ผ้า บ้านหมี่ (ผ้ามัดหมี่)”

เมื่อ ปี พ.ศ. 2426 การปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งอำเภอขึ้นที่ตำบลบ้านเช่า เรียกว่า “อำเภอสนามแจง” เนื่องจากที่ตั้งอยู่ใกล้ภูเขาสนามแจง ต่อมาก็ได้ย้ายที่ตั้งอำเภอไปตั้งในทำเลที่เหมาะสม ตามสภาพท้องที่ในขณะนั้นหลายครั้ง แต่ครั้งก็ได้เปลี่ยนชื่ออำเภอตามสถานที่ตั้ง เช่น ย้ายไปตั้งที่บ้านห้วยแก้ว ตำบลมหาสอน เนื่องจากอยู่ใกล้หุบทางของลำคลองสนามแจง ลำคลองท่า ตะโกหรือลำคลองห้วยแก้ว มาบรรจบกันเป็นลำน้ำบางขามเป็นแหล่ง ศูนย์กลางของการคมนาคม ในระยะนั้นจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอห้วยแก้ว” ในปี พ.ศ. 2441 ได้ย้ายที่ตั้งอำเภอไปอยู่ที่บ้าน บางพั้ง ตำบลบางพั้ง ในปี พ.ศ. 2445 ได้ย้ายที่ตั้งอำเภอไปอยู่ที่บ้านห้วยแก้ว ตำบลบางพั้ง อยู่ฝั่งตรงข้ามกับที่ตั้งของอำเภอห้วยแก้ว ตำบลมหาสอน ซึ่งตอนนั้นเรียก “ตลาดห้วยแก้ว” การที่มีการย้ายที่ตั้งอำเภอบ่อยๆ นั้นด้วยเพราะทางราชการเห็นว่าที่ตั้งที่ว่าการอำเภอเป็นที่ลุ่ม ถึงฤดูน้ำท่วมไม่สะดวกในการ ติดต่อราชการและไม่เหมาะสมกับการปกครองตลอดจนการติดต่อของราษฎร ในปี พ.ศ. 2451 รัฐบาลได้สร้างทางรถไฟสายเหนือ มีเส้นทางผ่านตำบลบ้านหมี่ หรือ ตำบลบ้านเช่าเดิม เป็นแหล่งชุมชนใหญ่ทางราชการจึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งที่ทำการใหม่ ที่ตำบลบ้านหมี่ คือที่ตั้งที่ว่าการอำเภอบ้านหมี่ในปัจจุบันและขนานนามใหม่ว่า “อำเภอสนามแจง” ตามชื่อเดิม และในปี พ.ศ. 2457 จึงเปลี่ยนชื่ออำเภอใหม่เป็น “อำเภอบ้านเช่า” เพื่อให้ตรงกับชื่อบ้านเดิม ซึ่งเป็นตำบลที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ

เมื่อวันที่ 25 เดือนกันยายน ในปี พ.ศ. 2482 ได้มีพระราชกฤษฎีกา เปลี่ยนนามที่ว่าการอำเภอบ้านเช่าเป็น “ที่ว่าการอำเภอบ้านหมี่” มาจนทุกวันนี้ เนื่องจากราษฎรส่วนใหญ่ของอำเภอ

บ้านหมี่ ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ “คนไทยพวน” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสามารถในการทอผ้ามาตั้งแต่ดั้งเดิมได้รับการถ่ายทอดต่อกันมา ด้วยวิธีการทอมือที่เรียกว่า “ผ้ามัดหมี่” นิยมทอขึ้นใช้เองภายในครัวเรือนอย่างแพร่หลายทุกครอบครัว บงบอกถึงความสามารถในการทอผ้า ที่เป็นเอกลักษณ์ส่วนใหญ่ของชาวบ้านหมี่ และเป็นการอนุรักษ์ชื่อบ้านดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้นำมาด้วย จึงเปลี่ยนชื่อจากอำเภอ “บ้านเช่า” เป็น “อำเภอบ้านหมี่” จนถึงปัจจุบัน

อมรา พงศ์พิชญ์ (2547: 139 - 141) ระบุว่า ในทุกประเทศมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ หลากหลายอาศัยอยู่ร่วมกัน กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองประเทศ เรียกว่า เป็นชนกลุ่มใหญ่ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีอำนาจเป็นชนกลุ่มเล็ก การแบ่งเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ที่เข้ากันไม่ได้ และเป็นปฏิปักษ์ต่อกันโดยเปิดเผย จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของชนกลุ่มต่างๆ จากมุมมองอำนาจรัฐ ในลักษณะที่พอจะเข้ากันได้ของคนสองกลุ่ม คือ การผสมผสานทางวัฒนธรรม หรือการผนวกรวมวัฒนธรรมที่ต่างกันไว้ด้วยกัน (Acculturation) การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม (Adaptation) การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม หรือการที่วัฒนธรรมหนึ่งถูกกลืนเข้าอยู่ภายใต้วัฒนธรรมอื่น และสูญเสียเอกลักษณ์ของตัวเองไป และบูรณาการทางวัฒนธรรม หรือการรวมวัฒนธรรมที่ต่างกันไว้ด้วยกันโดยไม่สูญเสีย (in - tegration)

สุมิตร ปิติพัฒน์ (2544: 47 - 48) ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2436 รัชกาลที่ 5 จึงทรงปฏิรูปการปกครองพระราชอาณาจักร 2 ประการคือ ประการแรก การยกเลิกฐานะหัวเมืองประเทศราชที่เป็นมาแต่เดิม โดยจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล รวมหัวเมืองล้านนาไทยจัดตั้งเป็นมณฑลพายัพ ส่งข้าหลวงมาปกครอง ขณะเดียวกันก็พยายามยกเลิกตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครเสีย ประการที่สอง การผสมกลมกลืนราษฎรพื้นเมืองให้มีความรู้สึกเป็นพลเมืองไทยเช่นเดียวกับพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศ กลุ่มไทยพวนที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในพื้นที่ที่ทางรัฐจัดให้ เช่น ที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ก็เป็นกลุ่มเป้าหมายของนโยบายรัฐการผสมกลมกลืนชนกลุ่มน้อยให้เป็น “คนไทย” รัฐไทยต้องการให้คนพวนที่อยู่ในประเทศไทยมีสำนึกถึงความเป็นคนไทย ไม่รู้สึกแปลกแยก และดำรงอยู่ในประเทศไทย โดยไม่ทำลายความมั่นคงของชาติ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2453 มีการสำรวจประชากรครั้งแรกของประเทศสยาม ผู้ที่พูดภาษาไทยให้เรียกว่า “ไทย” ทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2482 รัฐบาลสยามได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็น “ประเทศไทย” ใครที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท และเกิดภายในขอบเขตรัฐสีมาของประเทศไทย เป็น “คนไทย”

อรรถจักร สัตยานุรักษ์ (2544: 159 - 160) ระบุว่า ในสมัยรัชกาลที่ 5 ราชอาณาจักรสยามมีคนหลากหลายมารวมกัน ไทย เป็นหนึ่งในนั้น ในช่วงรัชกาลที่ 6 จนถึงรัชกาลที่ 7 มีความขัดแย้งและการเคลื่อนไหวทางการเมืองภายในรัฐคุกกรุ่นมากขึ้น ชิริยุท บัญญัติ (2546: 104) ระบุว่า

รัชกาลที่ 6 เป็นพระมหากษัตริย์องค์แรกที่ใช้อุดมการณ์ชาตินิยมสร้างความเป็นชาติอย่างจริงจัง ทรงอาศัยกรมพระยาดำรงราชานุภาพนำอดีตมาปรับใช้การสร้างชาติ สายชล สัตยานุรักษ์ (2545: 36) ระบุว่า หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 รัฐได้ขยายตัวครอบคลุมทั้งหมด โดยการกำกับการสร้าง และนิยาม “ความเป็นไทย” ที่เห็นชัดเจนที่สุด คือ รัฐนิยมสิบสองฉบับ ที่ออกในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (อ้างใน เจนสุดา สมบัติ 2548: 144 - 156)

อมรา พงศ์พิชญ์ (2547: 111 - 161) ระบุว่า เมื่อปี พ.ศ. 2477 สำนักงานโฆษณาการ เป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ใช้เผยแพร่อุดมการณ์ชาตินิยมสู่ชนบท แต่ในทางปฏิบัติแล้วไม่สามารถปลูกอุดมการณ์ชาตินิยมเต็มที่ได้ ในปี พ.ศ. 2481 – 2487 ได้ประกาศระเบียบกฎหมายรัฐนิยม เป็นส่วนหนึ่งของ ชาตินิยม เช่น กำหนดให้ทุกคนต้องพูดและใช้ภาษาไทย ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามเวียดนาม รัฐห่วงเรื่อง ความมั่นคง เพื่อรักษาเสถียรภาพทางอุดมการณ์ประชาธิปไตย มีความหวาดระแวงว่า ผู้ที่มีบรรพบุรุษหลากหลายที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์หรือไม่ จึงมีการเลือกปฏิบัติและกีดกันนักการเมืองไม่ให้มีอำนาจในการบริหารประเทศ

ยุกติ มุกดาวิจิตร(2538: 116) ระบุว่า เมื่อปี พ.ศ. 2501 – 2502 ในสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ถือเป็นอันสิ้นสุดรัฐนิยมในทางวัฒนธรรม แต่ให้วัฒนธรรมเป็น “สินค้า” เพื่อเสนอขายในตลาดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2530 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทย และธีระยุทธ บุญมี (2546: 110) ระบุว่า ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่เศรษฐกิจเป็นอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง ความแตกต่างของในคนที่ท้องถิ่น อาชีพ ชนชั้น เมืองต่างๆ เริ่มปรากฏกว้างขวางและขยายตัวมากขึ้น โดยค่อยๆ เกิดพหุนิยม คือ การยอมรับในความแตกต่าง ออกล้นต่อความต่าง กระทั่งขึ้นชมต่อความต่างทางวัฒนธรรมตลอดจนยอมรับความแตกต่างทางชาติพันธุ์มากขึ้น (อ้างใน เจนสุดา สมบัติ 2548: 145 - 156)

อมรา พงศ์พิชญ์ (2547: 93 - 137) ระบุว่า ในช่วงของการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 – 7 รัฐและสังคมถือว่าเป็นสิ่งเดียวกันบทบาทของรัฐมีสูง ครอบงำองค์ประกอบทางสังคมได้หมดแต่หลังปี พ.ศ. 2532 และการล่มสลายของค่ายคอมมิวนิสต์เมื่อสิ้นสุดสงครามเย็น การเปิดประเทศรัสเซียและจีนพร้อมๆ กับการสิ้นสุดของลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้เกิดการยกเลิกเส้นแบ่งระหว่างค่าย บทบาทของรัฐชาติลดความสำคัญลง การครอบงำทางการเมืองและทางวัฒนธรรมลดลง ลัทธิชาตินิยมสูญหายไป ขณะเดียวกัน องค์กรสังคมก็อาจทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของหน่วยต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน การเพิ่มบทบาทของกลุ่มทางสังคมเป็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีกระบวนการปรับตัวเข้าสู่บริบททางสังคมไทยที่แตกต่างกัน ในช่วงที่เกิดความขัดแย้งกับการสร้างชาติและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ จะไม่ส่งเสริมความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต้องมีวิธีการปรับตัวเพื่อรับเอา “ความเป็นไทย” หนึ่งความเป็นลาว จึงเกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ไทย กับพวน และ “ข้าราชการพันธุ์” ของตนจนในที่สุด แต่ละกลุ่มจะพยายามรักษาทั้งสองอย่าง และเกิดกระบวนการ “ทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์” (Double Ethnic Identity)

โพธิ์ แคมล่าเจียก (2537:21-31) กล่าวถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยพวน เมื่ออพยพลงมาปะปนกับคนไทยภาคกลางนานเข้า จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ไปตามวัฒนธรรมและประเพณี เช่น การเกิด การแต่งงาน การตาย ประเพณีกำฟ้า ทำบุญข้าวหลาม เป็นต้น ปัจจุบันแต่ละบ้านแต่ละท้องถิ่น เมื่อมาอยู่แผ่นดินไทยนานเข้า จนบรรพบุรุษล้มหายตายจากไป สิ่งใดง่ายสิ่งใดสะดวก ถูกกับธรรมเนียมประเพณีสมัยใหม่ แบบประหยัดเรียบง่าย จึงพากันลืมประเพณีดั้งเดิมไปเสียสิ้น แต่บางบ้านของชาวไทยพวน ก็พอจะมีกลิ่นไอชาวพวนแฝงอยู่บ้างไม่น้อยเลย

ดังนั้นจึงทำให้อัตลักษณ์ไทยพวน ในช่วงแรกของการอพยพมาจนถึงปี พ.ศ. 2436 ในสมัยรัชกาลที่ 5 รัชไทย มีนโยบาย การผสมกลมกลืน เพื่อให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นพลเมืองไทย ในสมัยรัชกาลที่ 6 ทรงใช้อุดมการณ์ชาตินิยม ในการสร้างความเป็นชาติ ต่อมาในปี พ.ศ. 2481 – 2487 รัฐบาลได้ประกาศระเบียบกฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นส่วนหนึ่งของ ชาตินิยม เช่น กำหนดให้ทุกคนต้องพูดและใช้ภาษาไทย เนื่องจากรัฐไทยเกิดความหวาดระแวงจากปัญหาด้านความมั่นคง และความ เป็นประชาธิปไตย คนพวนรู้สึกไม่มั่นคง จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนแปลงตนเอง ดังนั้นจึงพยายามรับเอาวัฒนธรรมไทยไว้ให้มากที่สุดเพื่อให้กลายเป็นคนไทย พวน หรือไทยพวน

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยพวน มี 5 ประเภท ได้แก่ อาชีพ ภาษา การแต่งกาย ที่อยู่ อาศัย การถนอมอาหาร และการรักษาโรค ซึ่งอัตลักษณ์ เหล่านี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น การประกอบอาชีพ เดิมชาวไทยพวนมีอาชีพทางการเกษตร ว่างจากการทำนา ผู้หญิงทอผ้า ส่วนฝ่ายชายก็ทำงานไม้จักสาน แต่ปัจจุบันคนไทยพวนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น รับราชการ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป เป็นต้น ทางภาษา เดิมคนไทยพวน พูดภาษาพวน แต่ปัจจุบันคนไทยพวนพูดพวนน้อยลง จะพูดในกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนคนหนุ่มสาวและเด็กจะพูดพวนไม่ได้ การแต่งกาย เดิมทุกบ้านจะทอผ้าเพื่อใช้เองในครอบครัว ผู้หญิงจะใช้เสื้อที่ตัดจากผ้าฝ้ายหรือผ้ามัดหมี่ และนุ่งผ้าซิ่นตีนจก ส่วนชายสูงอายุใช้ผ้าขาวม้าคาดบ่ามาด้วยทุกครั้ง สวมกางเกงขาสั้น นุ่งโสร่งที่เป็นผ้าฝ้าย ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว แต่ปัจจุบันคนไทยพวนจะแต่งกายตามยุคสมัย และตามแบบตะวันตก ที่อยู่อาศัย เดิมบ้านมีลักษณะเป็นบ้านไม้ยกพื้นสูง ต่อมาเป็น เรือนจั่วแฝดที่มีหลังคาผสมทั้งจั่วบ้านหยา และ

มณีลา แต่ปัจจุบันการปลูกสร้างบ้านเรือนทุกหลังนิยมสร้างบ้านด้วยรูปทรงแบบสมัยใหม่ และตามแบบตะวันตก การถนอมอาหาร ในอดีตเมื่อมีงานบุญต่างๆ ที่ต้องใช้ขนมประกอบในพิธีกรรมต่างๆ ชาวบ้านจะต้องลงมือทำขนมด้วยตนเอง แต่ในปัจจุบันชาวบ้านจะนิยมซื้อขนมสมัยใหม่ เช่น ขนมเล็ก ขนมปัง เป็นต้น มาถวายพระที่วัดแทนการลงมือทำด้วยตนเอง มีการถนอมโดยใช้ภูมิปัญญาในการถนอมอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เกี่ยวกับปลา เช่น ปลาร้า และปลาสามพัก เป็นต้น ที่มีชื่อเสียงคือ **ปลาส้มผัก** มีชื่อเสียงมากจนทำให้เป็นวิสาหกิจชุมชน และเป็นสินค้า OTOP ของตำบลบ้านกล้วย **การรักษาโรค** เดิมคนไทยพวนรักษาโรคด้วยสมุนไพร และตามความเชื่อด้วยการ สู่ขวัญ เป็นต้น แต่ปัจจุบันคนไทยพวนนิยมใช้บริการจากสถานพยาบาลแผนใหม่ และใช้ยาแผนปัจจุบัน

อัตลักษณ์ด้านประเพณี มี 5 ประเภท ได้แก่ ประเพณีการเกิด ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการตาย ประเพณีงานบุญต่างๆ เช่น **ประเพณีการเกิด** เดิมคนไทยพวนจะคลอดลูก ด้วยหมอดำแย หลังคลอดต้องอยู่ไฟ (อยู่กำ) เป็นระยะเวลาดังแต่ 7 วันขึ้นไป หรืออาจเป็นเดือน แต่ปัจจุบันคนไทยพวนไม่นิยมแต่จะไปพบแพทย์ในสถานพยาบาลแทน **การแต่งงาน** เดิมคนไทยพวนแต่งงานเป็นเรื่องของฆราวาสเท่านั้น เรียกว่า “กินดอง” (กินหมู) แต่ปัจจุบันพิธีกรรมการแต่งงานจะมี 2 พิธี คือ พิธีสงฆ์ และพิธีพราหมณ์ จะกระทำกัน 2 วัน และการแต่งงานตามแบบสมัยนิยม **การตาย** เดิมคนไทยพวนจะมีการปลงศพเมื่อมีการตายเกิดขึ้น โดยจะมีพิธีกรรม 2 แบบ คือ การฝังสำหรับเด็ก และการตายที่ผิดปกติที่เรียกว่าตายโหง จะฝังอย่างน้อย 1 ปี แล้วจึงนำขึ้นมาตั้งบำเพ็ญกุศล และการเผา สำหรับการตายจากการเจ็บไข้ได้ป่วยปกติ ปัจจุบันคนไทยพวนจะใช้วิธีเผาหมด **ประเพณีงานบุญต่างๆ** เดิมชาวไทยพวนมีความเชื่อเกี่ยวกับผี ความเชื่อในพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ เป็นการแสดงความเคารพแสดงความกตัญญูแด่บรรพบุรุษ และเทวดาต่างๆ ที่ช่วยคุ้มครองดูแลให้อยู่อย่างมีความสุข ปัจจุบันคนไทยพวนยึดตามหลังประเพณี ฮีต 12 ครอง 14 คือ การยึดหลัก พุทธศาสนา ผี และศาสนาพราหมณ์ เช่น บุญข้าวจี บุญข้าวหลาม บุญกำฟ้า เป็นต้น

จากสภาพปัญหาการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์ของไทยพวน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ และแนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ให้ดำรงอยู่สืบไป

2. วัตถุประสงค์

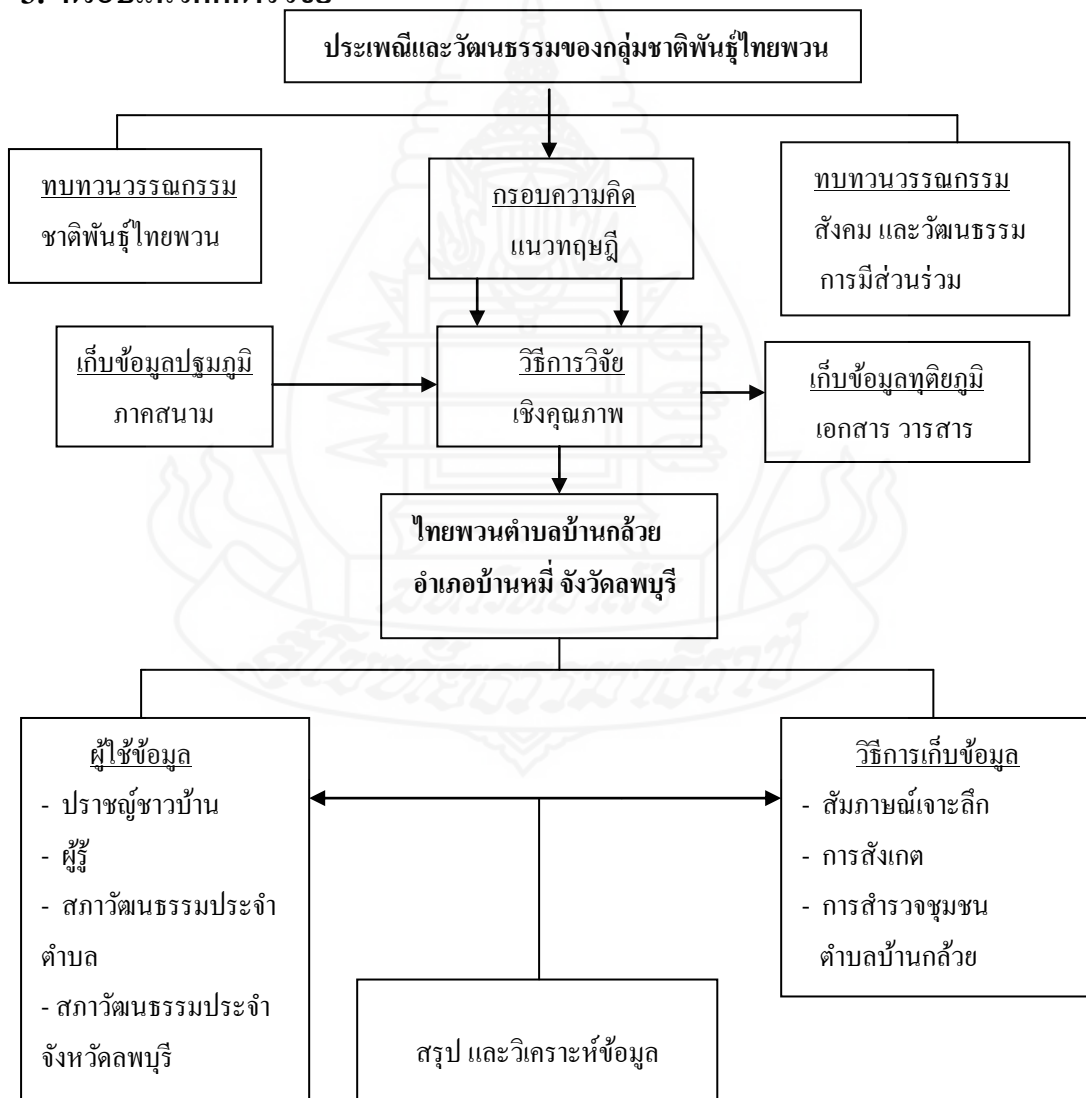
2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ของไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2.2 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2.3 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2.4 เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ให้ดำรงอยู่สืบไป

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย อัตลักษณ์ไทยพวน

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี”

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาอัตลักษณ์ไทยพวน ประเพณีและวัฒนธรรมไทยพวน

5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

5.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาในช่วงเดือนกันยายน 2555 ถึง เดือน กันยายน 2556

5.4 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

5.4.1 ผู้รู้ ผู้นำในตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 10 คน

5.4.2 เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี จำนวน 3 คน

5.4.3 พระ จำนวน 2 รูป

5.4.4 ชาวบ้าน และผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตามประเพณีต่างๆ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ไทยพวน หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งที่ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

5.2 อัตลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็นเราหรือพวกเราซึ่งแตกต่างจากเขา พวกเขา หรือ คนอื่น อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม อัตลักษณ์จึงต้องอาศัยกระบวนการสร้างความเหมือน “พวกเรา” หรือแตกต่างจากคนอื่น (กลุ่มอื่น)

5.3 ชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มชนที่มีความรู้สึกในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน หรืออยู่ในปกครองรัฐบาลเดียวกัน กลุ่มที่มีพันธะเกี่ยวข้องกัน และที่แสดงเอกลักษณ์ออกมา โดยการผูกพันลักษณะการของเชื้อชาติและสัญชาติเข้าด้วยกัน

5.4 พิธีกรรม หมายถึง ประเพณีเป็นงานที่จัดขึ้นโดยการจัดทำขึ้น เพื่อการแสดงถึงความรัก ความกตัญญู เป็นต้น หรืออาจแสดง ถึงอะไรบางอย่างที่มีความสำคัญต่อผู้คน เนื่องจากคนพวนต้องพึ่งพาธรรมชาติในการดำรงชีวิต

5.5 การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาให้คงเดิม

5.6 ความกลมกลืน หมายถึง การเข้ากันได้ดี และไม่ขัดแย้งกัน

5.7 วัฒนธรรม หมายถึง ผลรวมแห่งการสร้างสรรค์ของมนุษย์ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ของกลุ่มชนในรูปอดีตถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมย่อมหมายถึงสิ่งทั้งปวงที่มนุษย์ได้ทำขึ้นในรูปของเครื่องมืออาวุธ ที่อยู่อาศัย และความเป็นไปทางวัตถุอื่นๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ได้ทำให้ประณีตขึ้น ในอากัปกริยาอาการ ความเชื่อถือ ความคิดเห็น การตัดสินใจ กฎหมาย สถาบันศิลปะ วิชาความรู้ ปรัชญาและองค์การทางสังคมจะเห็นว่าวัฒนธรรมมีความหมายกว้างขวางมากจนกล่าวได้ว่า อะไรก็ตามที่เกี่ยวกับมนุษย์แล้วย่อมถือเป็นวัฒนธรรมได้ทั้งสิ้น

5.8 การสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง วัฒนธรรมพื้นบ้านต้องมีการสืบทอดต่อไปยังบุคคลรุ่นต่อๆ ไป ตามลำดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้วัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นๆ มีความเจริญออกมา แพร่กระจายสืบทอดกันต่อไป

5.9 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำเนินชีวิต แบบดั้งเดิมของคนในชุมชนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

5.10 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การทำให้มีลักษณะต่างไปจากเดิม หรือความ สัมพันธ์ด้านต่างๆ ของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้นหรือเลวลง หรืออาจเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรหรือชั่วคราว หรือเปลี่ยนอย่างมีแผนกับเปลี่ยนแปลงไปเองโดยไม่มีแผนก็ได้ แต่ละสังคมจะประกอบไปด้วยระบบความสัมพันธ์ย่อยๆ หลายระบบ เช่น ระบบครอบครัว ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา ระบบการเมืองการปกครอง ระบบสังคม เป็นต้น ในแต่ละระบบสังคมย่อยเหล่านี้จะประกอบไปด้วย หลักการกระบวนการ แต่เนื่องจากสังคมมีลักษณะคล้ายกับสิ่งที่มีชีวิต คืออยู่ไม่นิ่ง มีการหมุนเวียนเปลี่ยนไปเหมือนสิ่งธรรมชาติอื่น

5.11 ความเชื่อ หมายถึง ชาวไทยพวนยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นที่อยู่ในจิตใจสำนึกของตน ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีและผลร้ายต่อชาวไทยพวน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

5.2 ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน และของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

5.3 ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

5.4 มีแนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผู้ศึกษาได้ศึกษาโดยใช้แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และผลงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐาน และใช้เป็นแนวทางการวิจัยดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี
 - 1.1 แนวคิด
 - 1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม
 - 1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับประเพณี
 - 1.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์
 - 1.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
 - 1.2 ทฤษฎี
 - 1.2.1 ทฤษฎีทางสังคมวิทยา
 - 1.2.2 ทฤษฎีทางมานุษยวิทยา
 - 1.2.3 ทฤษฎีการเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรม
2. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน
 - 2.1 กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน
 - 2.2 ชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย
 - 2.3 ชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย
3. อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน
 - 3.1 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยพวน
 - 3.1.1 วัฒนธรรมในการประกอบอาชีพ
 - 3.1.2 วัฒนธรรมในทางภาษา
 - 3.1.3 วัฒนธรรมในการแต่งกาย
 - 3.1.4 วัฒนธรรมในที่อยู่อาศัย
 - 3.1.5 วัฒนธรรมในการถนอมอาหาร
 - 3.1.6 วัฒนธรรมในการรักษาโรค

- 3.2 อັตถักษณั์ด้านประเพณี
 - 3.2.1 ประเพณีการเกิด
 - 3.2.2 ประเพณีการแต่งงาน
 - 3.2.3 ประเพณีการตาย
 - 3.2.4 ประเพณีงานบุญต่างๆ
- 3.3 อັตถักษณั์ด้านศักยภาพของกลุ่มาชาติพันธุ์ไทยพวน
 - 3.3.1 ศักยภาพของกลุ่มาคนไทยพวน
 - 3.3.2 ศักยภาพของกลุ่มาองค์กรทางสังคม
 - 3.3.3 ศักยภาพด้านวัฒนธรรมประเพณี
- 4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี

1.1 แนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยประกอบด้วย

1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

1) ความหมายของวัฒนธรรม นักวิชาการ ได้มีการให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ คือ

พระยาอนุมานราชชน จากหนังสือ (อ้างถึงใน คณาจารย์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551: 3 - 4) กล่าวว่า “วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญองงามวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนแบบกันได้เอาอย่างกันได้”

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551: 3 - 4) ให้ความหมายของวัฒนธรรมทั้งในด้านต่างๆ ไป และนักวิชาการบางท่านได้กล่าวไว้ว่าอาจหลอมเข้าด้วยกันและสรุปได้ คือ

วัฒนธรรม มีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิถีในการปฏิบัติ รวมทั้งการจัดระเบียบตลอดจนระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ และมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยได้วิวัฒนาการสืบทอดกันมาอย่างมีแบบแผน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (อ้างถึงใน วิมล จิโรจพันธุ์ และคณะ, 2548: 60-61) ได้ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ไว้ใน 2 ลักษณะ คือ

ความหมายทั่วไป วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของคนในสังคมที่เป็นแบบแผน การประพฤติปฏิบัติ และการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ซาบซึ่งยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ

ความหมายเชิงปฏิบัติการ วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญ งอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคมและมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดพฤติกรรมและผลิตผล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมอันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ฟื้นฟู พัฒนา ถ่ายทอด ส่งเสริม และแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสันติภาพ สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ

วิมล จิโรจพันธุ์ และคณะ (2548: 60 - 61) กล่าวไว้ว่า

วัฒนธรรม หมายถึง มรดกแห่งสังคม เพราะมนุษย์เป็นทายาทรับช่วงไว้
วัฒนธรรม หมายถึง จริตประเพณี เพราะมนุษย์สืบทอดเป็นปรัมปรา
ประเพณีกันไว้ไม่ขาดตอน

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของสังคม เพราะมนุษย์มีวัฒนธรรมขึ้นก็
เพื่อความผาสุก ความเจริญในชีวิต

สรุป วัฒนธรรม หมายถึง ผลรวมแห่งการสร้างสรรค์ของมนุษย์ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ของกลุ่มชนในอดีตถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมย่อมหมายถึงสิ่งทั้งปวงที่มนุษย์ได้ทำขึ้นในรูปของเครื่องมือ อาวุธ ที่อยู่อาศัย และความเป็นไปทางวัตถุอื่นๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ได้ทำให้ประณีตขึ้น ในอากัปกริยาอาการ ความเชื่อถือ ความคิดเห็น การตัดสินใจ กฎหมาย สถาบัน ศิลปะ วิชาความรู้ ปรัชญา และองค์การทางสังคมจะเห็นว่าวัฒนธรรมมีความหมายกว้างขวางมากจนกล่าวได้ว่า อะไรก็ตามที่เกี่ยวกับมนุษย์แล้วย่อมถือเป็นวัฒนธรรมได้ทั้งสิ้น

2) **ความสำคัญของวัฒนธรรม** นักวิชาการได้มีการให้ “ความสำคัญของวัฒนธรรม” โดยให้ความสำคัญ ดังนี้ คือ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน (อ้างในเสรี ซาเหลา และคณะ, 2545: 28 - 30) ได้ทรงมีพระราชดำรัสที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมว่า “การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ”

ในพระราชดำรัสนี้มีความสำคัญ และทรงคุณค่ายิ่ง สมควรที่คนไทยทุกคนจะได้ตระหนัก และถือเป็นหลักในการวางแผนปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาชาติไทย

การศึกษาวัฒนธรรมทำให้เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยมของสังคม ทักษะ และความคิดเห็นหรือความเชื่อของบุคคลในสังคมได้อย่างถูกต้อง การพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง จะไม่สามารถบรรลุความสำเร็จได้ หากไม่ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ปัจจุบันเริ่มเป็นที่ยอมรับแล้วว่า การพัฒนาประเทศจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมซึ่งเป็นการพัฒนาจากรากฐานเดิม ทั้งรัฐบาล และองค์การระดับโลก เช่น ยูเนสโก ต่างก็ได้กำหนดเอาการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาประเทศ ความสำคัญของวัฒนธรรมอาจสรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคม เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้มีระบบแบบแผนที่ชัดเจน รวมถึงผลของการแสดงพฤติกรรมตลอดจนถึงการสร้างแบบแผนของความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ของสมาชิกให้อยู่ในรูปแบบอันเดียวกัน

2. วัฒนธรรมทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน ย่อมจะมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันเดียวกัน เกิดความเป็นปึกแผ่น จงรักภักดีและอุทิศตนให้กับสังคมทำให้สังคมอยู่รอด

3. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน เช่น รูปแบบของครอบครัวจะเห็นได้ว่าลักษณะของแต่ละสังคมต่างกันไปทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมในสังคมเป็นตัวกำหนดรูปแบบ เช่น วัฒนธรรมหนึ่งกำหนดเป็นเป็นสามีภรรยาเดียว แต่ในอีกสังคมหนึ่งกำหนดว่าชายอาจมีภรรยาได้หลายคน เป็นต้น

4. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่จะช่วยแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการ การต่างๆ ของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นมนุษย์ต้องแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับ และประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ทรัพยากรนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิต และอาจถ่ายทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งต่อไปโดยวัฒนธรรมของสังคม

5. วัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า หากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่ดั่งงามเหมาะสม เช่น ความมีระเบียบวินัย ขยัน ประหยัด อดทน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น สังคมนั้นย่อจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว

6. เป็นเครื่อง แสดงเอกลักษณ์ของชาติ คำว่าเอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะพิเศษ หรือ ลักษณะเด่นของบุคคล หรือ ของสังคม

3) *ลักษณะของวัฒนธรรม* นักวิชาการได้มีการให้ “ลักษณะของวัฒนธรรม” โดยให้ลักษณะของวัฒนธรรม ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ คือ

ธีรศักดิ์ อัครบวน (อ้างถึงในคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551:14 - 15) กล่าวว่า ลักษณะวัฒนธรรมโดยพื้นฐานจะมีจะมีธรรมชาติเป็นเช่นเดียวกัน ดังนี้

1. วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ หรือ ไม่ใช่สัญชาตญาณ แต่เป็นผลรวมของความคิดของมนุษย์ ที่เกิดจากการเรียนรู้ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม แล้วรู้จักนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต นอกจากเรียนรู้จากธรรมชาติแล้ว มนุษย์ยังเรียนรู้วัฒนธรรมจากสังคมตนเองจากครอบครัวเพื่อนฝูง และสถาบันทางสังคมอื่นๆ การเรียนรู้ทั้งหลายเหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้น

2. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นต่อไป ไม่มีสิ้นสุด เป็นสมบัติส่วนรวมซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากบรรพชนร่วมกัน ทั้งนี้เพราะมนุษย์รู้จักจดจำและศึกษาอดีต สามารถนำอดีตมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกันรุ่นหลังได้ นอกจากนี้ มนุษย์ยังสามารถใช้ภาษา ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดประสบการณ์ต่อกัน ทำให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นมรดกสู่คนรุ่นต่อไปได้

3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สังคมต้องยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมนั้นๆ อยู่กันได้ การกำหนดกฎเกณฑ์การสร้างระเบียบปฏิบัติต่างๆ ก็เพื่อการดำรงอยู่ของสังคมนั้นๆ ฉะนั้นสมาชิกทุกคนจึงต้องยึดถือ และปฏิบัติตามแบบฉบับของสังคมของตน

4. วัฒนธรรมเป็นความพึงพอใจของมนุษยชาติ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เลือกที่จะปฏิบัติหรือประพฤติ เช่น การบริโภค การแต่งกาย และการสร้างที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม

5. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บูรณาการและปรับได้ มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของสังคมที่ตนไปเกี่ยวข้องและสามารถปรับวัฒนธรรมจากภายนอกให้เหมาะสมกับสังคมตนได้ นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังเป็นบูรณาการของมนุษยชาติโดยส่วนรวม การหยิบยืม การ

ซึมซับ และการหล่อหลอมวัฒนธรรมระหว่างท้องถิ่น หรือเผ่าพันธุ์ก็เป็นธรรมชาติที่เกิดจากความ
ต้องการของมนุษย์ด้วยเช่นกัน

6. วัฒนธรรมสิ้นสุดหรือตายได้ มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นเพื่อความ
ผาสุกของมนุษย์เองฉะนั้น วัฒนธรรมจึงเปลี่ยนแปลงและยังคงอยู่ได้ตราบเท่าที่มนุษย์หรือสังคม
ต้องการ วัฒนธรรมที่มนุษย์หรือสังคมไม่ต้องการเป็นวัฒนธรรมที่พบจุดจบเรียกว่า วัฒนธรรมตาย
(Dead Culture)

วิมล จิโรจพันธุ์ ประชิต สุภณะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์ (2548: 48-49)
ระบุว่า จากลักษณะธรรมชาติของวัฒนธรรม จึงเห็นว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เลื่อนไหลถ่ายทอดและ
เปลี่ยนแปลงได้ ทั้งภายในกลุ่มชนเดียวกันหรือระหว่างท้องถิ่น ระหว่างชาติพันธุ์ การสืบทอด
วัฒนธรรมของกันและกันนี้เอง เป็นปรากฏการณ์ที่สร้างอารยธรรมของโลกโดยรวม

กล่าวถึง ลักษณะของวัฒนธรรมมีหลักสำคัญ ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตยึดถือประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบแบบแผนเดียวกัน

2. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม เพราะวัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดจาก
คนรุ่นหนึ่ง สู่อีกคนรุ่นหนึ่งได้

3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้ทางสังคม ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัว
มนุษย์มาแต่เกิด มนุษย์สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมจากสังคมบุคคลต่างๆ ในสังคม สิ่งที่มนุษย์เรียนรู้
เช่น การรับประทานอาหาร การพูด การแต่งกาย เป็นต้น

4. วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ มนุษย์รู้จักปรับปรุงวัฒนธรรมเดิม
ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ววัฒนธรรมใดที่ไม่เหมาะสมอาจเลิกล้มไป และ
เกิดวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาแทนที่

นิยพรณ วรณศิริ (2550: 40 - 41) กล่าวว่า ลักษณะของวัฒนธรรม
ไม่ใช่ลักษณะคงที่ และตายตัว จึงสรุปลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมพอสังเขป ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของระบบความคิดของมนุษย์ (Cognitive
Systems) ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบทางชีวภาพ (Biological System) ระบบความคิด ระบบประสาท
ระบบจิตใจของมนุษย์ สุขภาพร่างกาย มีส่วนในการคิดสร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้นมา

2. วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ไม่ใช่สิ่งที่คงที่ตายตัว เพราะเป็น
ผลผลิตทางความคิดแล้วแสดงออกทางพฤติกรรม ได้แก่ การกระทำของการสร้างวัตถุ (ผลิตสิ่งของ
ต่างๆ) และระบบต่างๆ ทางสังคม กฎการคิดของมนุษย์ไม่คงที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาไม่คงที่
และไม่ตายตัว

3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลได้มาด้วยการเรียนรู้ วัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องของชีวภาพแต่เพียงอย่างเดียว มันเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมเรียนรู้ก่อนตน ซึ่งเป็นผู้สั่งสอน บอกเล่า ต่อๆ กันมา เกิดจากการสังเกต และทดลองเกิดขึ้นได้เองที่เป็น “สัญชาตญาณ” สามารถเรียนรู้สั่งสม วัฒนธรรม (Enculturation) ที่สำคัญมาก เรียนรู้ตามกฎเกณฑ์ครรถงของสังคมจากรุ่นสู่รุ่น เช่น การใช้ภาษา

4. วัฒนธรรมเป็นสมบัติของส่วนรวม ครรถงหรือระบบการกำเนิดชีวิต ของบุคคลในสังคมต้องสอดคล้องกับคนอื่นๆ ในสังคม

4) ประเภทของวัฒนธรรม นักวิชาการได้มีการให้ “ประเภทของ วัฒนธรรม” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ คือ

สุพัตรา สุภาพ (อ้างถึงในคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2551:12) แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ (Material Culture) ซึ่งได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และ เทคโนโลยีต่างๆ ที่มนุษย์คิดค้นผลิตขึ้นมา เช่น สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือน อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-material Culture) หมายถึงอุดมการณ์ ค่านิยม แนวความคิด ภาษา ความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิการเมือง กฎหมาย วิธีการกระทำ และแบบแผนในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) ที่มองเห็น ไม่ได้ในชนกลุ่มของตนว่าดีงามเหมาะสม เช่น ศาสนา ความเชื่อ ความสนใจ ทัศนคติ ความรู้ ความสามารถ ซึ่งเป็นนามธรรม (Abstract) ที่มองไม่เห็นไม่ได้

นักมานุษยวิทยา งามพิศ สัตว์สงวน (อ้างใน เชาว์วิชัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 10) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมที่จับต้องสัมผัสไม่ได้ วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. สถาบันสังคม คือ ส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหา พื้นฐานของสังคม สถาบันสังคมแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ คือ สถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การศึกษา ศาสนา การแพทย์ และสาธารณสุข

2. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม คือวัฒนธรรมที่ช่วยทำให้เกิดระเบียบในสังคม ซึ่งบางอย่างเป็นการควบคุมอย่างเป็นทางการ และบางอย่างไม่เป็นทางการ วัฒนธรรมนี้มี 5 ประเภท คือ ศาสนา ความเชื่อทางสังคม ค่านิยม ประเพณี กฎหมาย

3. ศิลปะ หมายถึง การสร้างสรรค์ ผลงานในด้านต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม

4. ภาษา คือ ระบบสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อสารติดต่อกัน

5. พิธีกรรม คือ พิธีที่ต้องทำในขั้นตอนของประเพณี

ณรงค์ เส็งประชา (อ้างถึงในคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551: 12 - 13) การแบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ดังกล่าวข้างต้น นักสังคมวิทยาบางท่านเห็นว่า แนวความคิดที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุนั้นคลุมเครือจึงได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ

1. **วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material)** ได้แก่ วัสดุสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ในสังคม เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค

2. **วัฒนธรรมความคิด (Idea)** หมายถึง วัฒนธรรมเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ ความเชื่อต่างๆ เช่น ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม การเชื่อถือโศกกลางตลอดจนเรื่องลึกลับ นิยายปรัมปรา วรรณคดี สุภาษิต และอุดมการณ์ต่างๆ

3. **วัฒนธรรมด้านบรรทัดฐาน (Norm)** เป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติ ตามระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนดเอาไว้ ไม่ว่าจะกลายเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตามซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทย่อยๆ ดังนี้

3.1 **วัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture)** เป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับการประพฤติหรือมารยาททางสังคม เช่น การไหว้ การจับมือทักทาย การเข้าแถว การแต่งชุดดำไปงานศพ

3.2 **วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย (Legal Culture)** เป็นวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบ และกฎเกณฑ์ เพื่อให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

3.3 **วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับจิตใจและศีลธรรม (Moral Culture)** วัฒนธรรมประเภทนี้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ (อ้างถึงในคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551:13) ในปีพุทธศักราช 2485 ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. **คติธรรม (Moral)** คือวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจได้มาจากศาสนา ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสังคม เช่น ความเสียสละ ความขยันหมั่นเพียร การประหยัด อุดม ความกตัญญู ความอดทน ทำดีได้ดี

2. **เนติธรรม (Legal)** คือ วัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้ง ระเบียบ ประเพณี ที่ยอมรับนับถือกันว่ามีความสำคัญพอๆ กับกฎหมาย เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3. **สหธรรม (Social)** คือ วัฒนธรรมทางสังคม รวมทั้งมารยาทต่างๆ ที่จะติดต่อเกี่ยวข้องกับสังคม เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการติดต่อกับบุคคลต่างๆ ในสังคม

4. **วัตถุธรรม (Material)** คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยา รักษาโรค บ้านเรือน อาคารสิ่งก่อสร้างต่างๆ สะพาน ถนน รถยนต์ เครื่องคอมพิวเตอร์

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (อ้างถึงในคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551: 14) ได้แบ่ง วัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ตาม UNESCO ประกอบด้วย

1. **สาขามนุษยศาสตร์** ได้แก่ วัฒนธรรมที่ว่าด้วยขนบธรรมเนียม ประเพณี คุณธรรม ศิลธรรม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง กฎหมาย เป็นต้น

2. **สาขาศิลปะ** ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่อง ภาษา วรรณคดี ดนตรี นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น

3. **สาขาช่างฝีมือ** ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องการเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน การทำเครื่องเงินเครื่องทอง การจัดดอกไม้ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4. **สาขาคหกรรมศิลป์** ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องอาหาร การประกอบอาหาร ความรู้เรื่องการดูแลบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ความรู้เรื่องยา การรู้จักใช้ยา การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ความรู้ในการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เป็นต้น

5. **สาขากีฬาและนันทนาการ** ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องการเล่นมวยไทย ฟันดาบสองมือ กระบี่กระบอง การเลียงนกเขา การเล่นพื้นบ้าน ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของไทยอย่างแท้จริง จะไม่เหมือนกับของต่างชาติถึงแม้จะเลียนแบบกันก็ไม่

ณรงค์ เสงี่ยมประชา ในพื้นฐานวัฒนธรรม จารุวรรณ ไวกเจตย์ ในพื้นฐานวัฒนธรรมไทย และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติในวัฒนธรรมประจำชาติ (อ้างในคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551: 85 - 88) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางแนวความคิด (Ideas - Thinking) หมายถึง

วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความคิดเห็นความเชื่อหรือความรู้สึคนึกคิด ซึ่งอาจถูกหรือผิดก็ได้ เช่น ความเชื่อว่าคุณตายแล้วเกิด การทำบุญทำบาป การเชื่อถือโชคกลาง เป็นต้น

2. วัฒนธรรมทางบรรทัดฐาน (Norms - Doing) ได้แก่ ระเบียบแบบ

แผน หรือประเพณีที่บุคคลในสังคมยึดถือ หรือกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 วิถีชาวบ้าน (Folk ways) คือระเบียบแบบแผนที่บุคคลในสังคมควรจะทำปฏิบัติ เช่น การบวชของลูกชายเมื่อมีอายุครบ 20 ปี เพื่อทดแทนคุณบิดา มารดา การต้อนรับแขกเมื่อใครมาเยี่ยมถึงเรือนชานควรจะทำต้อนรับ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามอาจได้รับการตักเตือนโทษลักษณะที่เรียกว่า ธรรมเนียมประเพณี คือ วิถีชาวบ้านนั่นเอง เช่น ธรรมเนียมการต้อนรับแขก ธรรมเนียมการไปเยี่ยมผู้ป่วย

2.2 จารีต (Mores) ได้แก่ ระเบียบแบบแผนที่บุคคลในสังคมจะต้องปฏิบัติตามหากฝ่าฝืนถือเป็นการกระทำผิดทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและอาจถูกตัดออกจากสังคม ตัวอย่างของจารีต เป็นต้นว่าการเลี้ยงดูพ่อแม่ตอบแทนเมื่อท่านแก่เฒ่า และเราอยู่ในภาวะที่จะรับผิดชอบได้ อนึ่งข้อห้ามทางศาสนา (Taboos) จัดเป็นจารีต ตัวอย่างของข้อห้ามทางศาสนา เช่น ห้ามค้าอาวุธ ห้ามค้ายาพิษ ยาเสพติด ห้ามค้ามนุษย์ เป็นต้น

2.3 กฎหมาย (Laws) ได้แก่ ระเบียบแบบแผนที่ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ เช่น การหยุดรถเมื่อมีสัญญาณไฟแดงตามกฎจราจร

3. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material - Having) ได้แก่ วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อนำมาใช้ในสังคม เช่น เสื้อผ้า อาหาร ยา ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

จุฑาพรรษ์ ผดุงชีวิต (2550: 5 - 7) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คน (Ways of Life) เป็นเรื่องของทุกสิ่งทุกอย่าง เรื่องราวทั้งหลายทั้งมวลแห่งชีวิตมนุษย์ (Totality of Life) ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภทหลัก คือ

1. มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เช่น โบราณสถาน (Historic Sites) อนุสรณ์สถาน (Monuments) นอกจากนี้อาจเป็นพวกของโบราณวัตถุจำพวกเครื่องมือ เครื่องใช้ (Artifacts) หรือจารึก เอกสาร หนังสือโบราณ สมุดข่อย (Epigraphy)

2. วัฒนธรรมร่วมสมัย (Living or Contemporary Culture) เช่น

2.1 เรื่องการทำมาหากิน อาชีพ รูปแบบการดำรงชีพ (Lifestyles) การเพาะปลูก การประมง การล่าสัตว์ เช่น การดำรงชีพของชาวเขาเผ่ามูเซอด้วยการปลูกต้นถั่วแดงทางภาคเหนือ การทำสวนยางพาราของเกษตรกรทางภาคใต้ วัฒนธรรมการบริโภคอาหารของคน

ท้องถิ่นในภาคต่างๆ การแต่งกาย การผลิตงานศิลปะ รวมถึงเรื่องที่อยู่อาศัย การอยู่ร่วมกันในหมู่เครือญาติ ความสัมพันธ์ของชุมชนด้วย เป็นต้น

2.2 เรื่องของภาษา และวรรณศิลป์ การพูด การอ่าน และการเขียน การแสดงออกถึงกิริยามารยาท บุคลิกภาพนิสัยใจคอ การใช้ภาษาชั้นสูงที่แสดงลำดับชั้นของโครงสร้างทางสังคมหรือฐานันดรทางภาษา

2.3 เรื่องของศาสนา (Religion) ความเชื่อทางพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี หลักปฏิบัติ ค่านิยม คุณธรรม การสืบทอดทางประเพณีปฏิบัติต่างๆ ทั้งในระดับสังคมเมืองท้องถิ่น

2.4 เรื่องศิลปะการละเล่นหรือสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics or Arts and Sports) อาทิ นาฏศิลป์ ดนตรี กีฬา การละเล่นพื้นเมือง เช่น กีฬาการชนไก่ หรือกัณฑ์ปลา เกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

2.5 เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง (Institutions) ประกอบด้วย สถาบันครอบครัว โรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทรัพยากร ธรรมชาติ อุตสาหกรรมในชุมชน เช่น โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี (Wisdom and Technology) จากการประชุมระดับโลกในเรื่องนโยบายทางวัฒนธรรมที่จัดที่กรุงเม็กซิโกเมื่อปี ค.ศ. 1982 นั้นได้นิยามคำว่า วัฒนธรรม ว่าเป็นองค์ประกอบทั้งมวลของสังคมหรือกลุ่มคนซึ่งได้แก่ องค์ประกอบทางจิตวิญญาณ ทางวัตถุ ทางความคิด ทางอารมณ์ และรวมเอาวิถีชีวิตแบบต่างๆ อาทิ ระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบการดำรงชีวิต ระบบการให้การศึกษา และการขัดเกลาทางสังคม รวมทั้งระบบภาษา และวรรณกรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมด้วย

5) องค์ประกอบของวัฒนธรรม นักวิชาการได้ให้ “องค์ประกอบของวัฒนธรรม” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

สุพัตรา สุภาพ (อ้างถึงในคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551: 11) กล่าวว่า องค์ประกอบของวัฒนธรรมโดยทั่วไปมี 4 ประการ คือ

1. **องค์วัตถุ (Instrumental and Symbolic Objects)** คือ วัฒนธรรมทางด้านวัตถุมีรูปร่างที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ เช่น บ้าน โรงเรียน ถนน เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้อาวุธ ตลอดจนผลผลิตทางศิลปกรรมของมนุษย์และสิ่งที่ไม่มรูปร่าง เช่น ภาษา สัญลักษณ์ ในการติดต่อสื่อความหมาย หลักวิชาคำนวณ (ตัวเลข) มาตรา (วัด)

2. **องค์กร** (Association or Organization) หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดระเบียบ หรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ มีวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินงานไว้เป็นที่แน่นอน เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่สุดในสังคมซับซ้อน (Complex Society) เช่น สหพันธ์กรรมกร ลูกเสือ สภากาชาด องค์กรสหประชาชาติ (เป็นองค์กรที่ใหญ่ที่สุด) สมาคมอาเซียน หน่วยราชการ โรงเรียนวัด จนถึงครอบครัว (เป็นองค์กรที่มีขนาดเล็กที่สุด และใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุด) โดยทั่วไป บุคคลมารวมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์บางอย่าง และวัตถุประสงค์ก็อาจจะเป็นเรื่องไม่ใหญ่โตก็ได้ เช่น สมาคมนักเรียนเก่า รวมกันเพื่อผดุงรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน หรืออาจเป็นเรื่องใหญ่ๆ เช่น รวมกันเพื่อป้องกันประเทศชาติให้พ้นภัย

3. **องค์พิธีการ** (Usage) หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและแสดงออกมาในรูปพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีศพ มักจะได้รับอิทธิพลจากศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยตลอดจน พิธีการแต่งกายและการรับประทานอาหาร เช่นการแต่งกายเครื่องแบบของทางราชการ หรือการแต่งกายเครื่องแบบเต็มยศในงานรัฐพิธีต่างๆ

4. **องค์คติ** (Concept) หมายถึง ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ และอุดมการณ์ต่างๆ ตลอด จนทัศนคติ การยอมรับว่าสิ่งใดถูกหรือผิด สมควรหรือไม่ ซึ่งแล้วแต่ว่ากลุ่มใดจะใช้อะไรเป็นมาตรฐาน (Norms) ในการตัดสินใจหรือเป็นเครื่องวัด เช่น ความเชื่อในเรื่องการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับประเพณี

1) *ความหมายของประเพณี* นักวิชาการได้ให้ “ความหมายของประเพณี” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

พจนานุกรมภาษาไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (อ้างใน คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551: 98) ให้ความหมาย “**ประเพณี**” ว่า “ขนบธรรมเนียมแบบแผน” **ขนบ** คือ ระเบียบแบบอย่าง **ธรรมเนียม** คือ ที่นิยมใช้กันมารวมความแล้ว ประเพณีก็คือ “สิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นเวลานาน เป็นที่ยอมรับ และเป็นระเบียบแบบแผนเดียวกัน” หากเป็นอยู่ชั่วขณะแม้จะนิยมประพฤติกันทั่วไปก็ไม่ใช่ประเพณีเป็นแต่ แฟชั่น (Fashion) ซึ่งเป็นความนิยมกันสมัยหนึ่งเท่านั้น พอหมดความนิยมก็เลิกประพฤติปฏิบัติกัน

กำเนิดประเพณี ประเพณีไม่ได้มีอยู่โดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่สังคมหรือคน โดยส่วนรวมสร้างให้มีขึ้นแล้วถ่ายทอดให้แก่กัน พระยาอนูมานราชชน ได้กล่าวถึงกำเนิดของประเพณีว่า “เกิดจากความประพฤติหรือการกระทำของใครคนหนึ่งหรือหลายคน ซึ่งเป็นประโยชน์

และความจำเป็นตามที่ต้องการจากการกระทำเช่นนั้น คนอื่นเห็นก็ทำตามเป็นแบบอย่างเดียวกัน และสืบต่อเป็นส่วนรวมมาช้านานจนกลายเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น”

พระยาอนุมานราชชน (2514 อ้างในเสรี ซาเหลา และคณะ, 2545:46) ให้ความหมาย ประเพณี คือ ความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบต่อมานานถ้าใครในหมู่ประพฤตินอกแบบก็ผิดประเพณี

ณรงค์ เสียงประชา (2514 อ้างในเสรี ซาเหลา และคณะ, 2545:45) ให้ความหมาย ประเพณี ดังนี้

ประเพณีเป็นการกระทำกิจกรรมทางสังคมที่ผู้คนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ประเพณีเป็นปทัสถานเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การปฏิบัติเพื่อความเจริญแห่งตนและสังคม

ประเพณีเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมนุษย์ก็พยายามหาวิธีการแก้ปัญหา แนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาทางธรรมชาติของผู้คนในสมัย ก่อนๆ มักอาศัยความเชื่อ

ปัจจุบันประเพณีก็ยังเกิดขึ้นแต่มักเกิดจากความพึงพอใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมนั้นจึงกระทำต่อ หรือเลียนแบบเอาอย่างจากสังคมอื่น

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ (อ้างในเสรี ซาเหลา และคณะ, 2545:37) ให้ความหมาย ประเพณี คือ ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม สิ่งใดก็ตามถ้าประพฤติชั่วอยู่บ่อยๆ จน เป็นความเคยชินก็จะเกิดเป็นนิสัยขึ้น ความประพฤติเหมือนๆ กันเป็นส่วนใหญ่ในหมู่คณะเรียกว่าประเพณีหรือนิสัยสังคม

จรัญ พรหมอยู่ (อ้างในเสรี ซาเหลา และคณะ, 2545: 34 - 35) กล่าวถึง ประเพณี หมายถึง ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ซึ่งเรียกว่า เอกนิยม หรือพหุนิยม เช่น การแต่งงาน การเกิด การตาย การทำบุญ งานรื่นเริงต่าง เป็นต้น หรือประเพณีที่เรานำของชาติอื่นมาปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ของเรา เพื่อความเหมาะสมกับกาลเวลา เพื่อความเป็นสากล

มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ (2552: 67) ให้ความหมายของประเพณี คำว่า **ประเพณี** หมายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เลือกปฏิบัติตามค่านิยม ในทางที่ดีงาม และเป็นທີ່ประสงค์ของคนส่วนใหญ่ โดยปฏิบัติสืบทอดกัน มาเรื่อย มาจนกลายเป็นความเชื่อว่าเป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญจะต้องปฏิบัติตามประเพณี แต่ละสังคมแตกต่างกันไป หากสังคมใดอยู่ใกล้ชิดกัน ประเพณีย่อมคล้ายคลึงกันได้ เพราะมีการไปมาหาสู่กัน ทำให้ประเพณีเลื่อนไหลกันได้ซึ่งประเพณีของสังคมยังเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมอีกด้วย

2) *ความสำคัญของประเพณี* นักวิชาการได้ให้ “ความสำคัญของประเพณี” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

วิมล จิโรจพันธ์ ประชิต สุกณะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์ (2548: 88) ได้ให้ ความสำคัญของประเพณี ดังนี้

1. ชาตินิยมมีประเพณีเป็นเอกลักษณ์ การมีประเพณีเป็นของตนเองเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจอย่างยิ่ง ประเพณีเป็นตัวเชื่อมความรู้สึกของชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประเพณีเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นอดีต และปัจจุบันของสังคม

2. ประเพณีเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ แสดงถึงความเป็นมาอันเกิดจากความเจริญของสังคมมาช้านาน จึงควรภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง

3. ประเพณีมีส่วนในการสนับสนุนให้ชาติบ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง ในทรรณะที่ดี และถูกต้อง ประเพณีใดถ้าดีอยู่แล้วก็ควรรักษาไว้มิให้ประเพณีของไทย

ประเพณีไทย มีการแสดงออกถึงความหมาย และคุณค่าของวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ควรที่คนไทยทุกคนได้รับรู้ความหมายและคุณค่า เพื่อความภูมิใจและเข้าใจในความเป็นไทยร่วมกัน ซึ่งแยกออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. **ประเพณีพิธีตามช่วงอายุ** เช่น การเกิด บวช แต่งงาน ตาย เป็นต้น
2. **ประเพณีพิธีตามเทศกาล** ฤดูกาล เช่น งานสงกรานต์ กฐิน ลอยกระทง เป็นต้น

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551: 99 -100) ให้ ความ สำคัญกับประเพณีต่างๆ ว่าเป็นมรดกทางสังคม ซึ่งแต่ละประเพณีก็มี “ค่า” และเอกลักษณ์อยู่ในตัวมากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่ความรู้สึกของคนในส่วนรวมประเพณีบางอย่างเหมาะสมมาก ในสมัยแต่เมื่อปฏิบัติสืบต่อกันมายาวนานจนมาถึงสมัยหลังๆ ซึ่งสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยต่างๆ ประเพณีนั้นๆ ก็ต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประเพณีดังกล่าวจึงจะคงคุณค่าอยู่ต่อไป ประเพณีบางอย่างอาจไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันเลยก็ได้ หากพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้ว พบว่าเป็นเช่นนั้นจริงก็ย่อมยกเลิกไม่ปฏิบัติอีกได้

เป็นหน้าที่ของคนรุ่นหลัง ผู้รับมรดกสังคม ไว้ต้องพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบเข้า ถึงคุณค่าและสาระของประเพณีต่างๆ และเลือกที่จะยกเลิกทิ้งไว้หรือเดิมปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และเหมาะสมแก่สมัย แต่พึงระลึกไว้ประการหนึ่งว่า ประเพณีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติเอกราชมาแต่โบราณกาล หากยกเลิกหรือแก้ไขเสียหายหมดทุกอย่างเราก็จะไม่เหลืออดีตไว้เป็นหลักฐานให้เราได้ภาคภูมิใจอีก มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น

นอกจากทายาทของสังคม จะต้องรับมรดกทางวัฒนธรรมนี้แล้วสืบต่อไป
ไว้เป็นรากฐานแห่งความเป็นแห่งสังคม และปรับปรุงให้ประณีตงดงามยิ่งขึ้น แล้วยังต้องช่วยกัน
ตั้งสอนอบรม และเผยแพร่ต่อไปเพื่อให้วัฒนธรรมของตนเจริญงอกงามแพร่หลายออกไป

ความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีไทย มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ (2552: 72) กล่าวว่า วัฒนธรรมประเพณีของชาติ ล้วนแสดงให้เห็นความคิด ความเชื่อ ที่สะท้อนถึงวิธีการ
ดำเนินชีวิต

ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยจึงมีความสำคัญ พอสรุปได้ดังนี้

1. ความเป็นลัทธิมงคล ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยนั้น ล้วนเกี่ยวข้องกับ
พระ พุทธศาสนา และพราหมณ์พิธีกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานั้น เป็นความเชื่อเรื่ององ
ความเป็นมงคลแก่ชีวิต

2. ความสามัคคี ความเสียสละ ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเครื่องฝึก
จิตใจให้รู้จักเป็นผู้เสียสละจะเห็นได้จากงานบุญต่างๆ มักเกิดการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกัน เช่น พิธี
ชนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทรายทำให้เกิดความรักความสามัคคี

3. การมีสัมมาคารวะ ถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีไทยอย่างหนึ่ง
แสดงถึงความอ่อนน้อม อ่อนโยนความมีมารยาทไทย

4. ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ช่วยทำให้คนไทยอยู่ในกรอบที่งดงาม
ถือว่าเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมได้อย่างหนึ่ง

5. ขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ถึงแม้ว่าจะแตกต่างกัน แต่
ทุกคนก็มีความรู้สึกว่าเป็นคนไทย มีความเป็นชาติเดียวกัน และสามารถแบ่งออกถึงความ
เป็นมาของชาติได้

3) **ลักษณะของประเพณี** นักวิชาการได้ให้ “ลักษณะของประเพณี” ไว้ใน
หลากหลายลักษณะ ดังต่อไปนี้ คือ

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551: 98 -99)
กล่าวว่า ประเพณีที่ปฏิบัติหรือคเว้นปฏิบัติกันในสังคมนั้นสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะ
คือ

1. **จารีตประเพณี (Mores)** เป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของ
สังคม และมีลักษณะบังคับให้สมาชิกของสังคมปฏิบัติหรือคเว้นปฏิบัติ เป็นเรื่องเกี่ยวกับผิดถูก
หรือศีลทางศีลธรรม หากผู้ใดฝ่าฝืนถือว่าผิดต้องได้รับโทษ เช่น ชาย-หญิง ชอบพอรักใคร่กัน ฝ่าย
ชายต้องจัดผู้ใหญ่ไปสู่ขอผู้หญิงจากผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง หากใครไปลักพาลูกสาวหนี หรือหนีตามกันไป
ถือว่าผิดจารีตประเพณี

2. ขนบประเพณี (Institution) เป็นประเพณีที่สังคมได้วางไว้เป็นระเบียบแบบแผนทั้งโดยตรง คือ มีระเบียบวางไว้อย่างชัดเจน หรือโดยปริยาย คือ เป็นที่รู้ๆ กันอยู่ในหมู่สมาชิกของสังคมว่าควรปฏิบัติอย่างไร เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ แห่นางแมว การแต่งงาน เป็นต้น

3. ธรรมเนียมประเพณี (Convention) เป็นประเพณีเกี่ยวกับเรื่องถือเป็นธรรมเนียมกันมาเท่านั้น ไม่มีแบบแผน ไม่มีถูก-ผิด ดี-ชั่ว หากไม่ปฏิบัติก็เพียงถูกตำหนิว่าไม่รู้จักกาลเทศะ หรือไม่มีมารยาทเท่านั้น เช่น แต่งกายไม่ถูกกาลเทศะ หรือดื่มน้ำจากชามแทนแก้ว

แสงอรุณ รัตกสิกร และคณะ (2551:314) (อ้างใน <http://www.laksana-thai.com>) กล่าวว่า “ประเพณี” ในหลักฐานดังกล่าวมาแสดงโดยลำดับแต่ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำประเพณี ได้ใช้ต่างกันเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ประเพณี ใช้ในลักษณะนาม หมายถึง “ความเชื่อ” คือเรื่องราวที่เห็นตามด้วย สิ่งที่ยอมรับได้ เป็นต้น

2. ประเพณี ใช้ในลักษณะโดยปริยาย หมายถึง “นัยทางอ้อม” คือแบบอย่าง แนวทางการกล่าวอ้อมค้อม เป็นต้น ที่เกี่ยวเนื่องกับประเพณี

ดังนั้นคำว่า ประเพณี ควรสรุปโดยนัยคติไทย หรือ วิถีไทย ได้ว่า ประเพณีคือ ความเชื่อ แบบอย่างแนวทางที่เห็นตามด้วย ที่ยอมรับได้

ลักษณะของประเพณีไทย (มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ, 2552: 69-71) กล่าวถึงการศึกษารายละเอียดของประเพณี แยกเป็น 2 ประเภท คือ ประเพณีส่วนบุคคล หรือประเพณีเกี่ยวกับชีวิต และประเพณีเกี่ยวกับสังคม และประเพณีส่วนรวม

1. ประเพณีส่วนบุคคล (ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต) เป็นประเพณีเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ได้แก่ ประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย การทำบุญในโอกาสต่างๆ

1.1 ประเพณีการเกิด เป็นเรื่องสังคมไทยให้ความสำคัญ แล้วแต่ความเชื่อของบุคคลหรือสังคม ที่ตนอยู่ ซึ่งแต่เดิมคนเชื่อในสิ่งลึกลับพิธีกรรมจึงมีตั้งครุภัณฑ์คลอดเพื่อป้องกันภัยอันตรายจากทารก เช่น ทำขวัญเดือน โคนผมไฟ พิธีลงอุตู่ชื้อ โคนจุก (ถ้าไว้จุก) เป็นต้น

1.2 ประเพณีการบวช ถือเป็นสิ่งที่อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ตลอดจนทดแทนบุญคุณพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด ตัวผู้บวชเองก็มีโอกาสได้ศึกษาธรรมวินัย

1) การบรรพชาคือการบวชเณร ต้องเป็นเด็กชายที่มีอายุตั้งแต่ 7 ขวบขึ้นไป

2) การอุปสมบท คือ การบวชพระ ชายที่บวชต้องมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์

1.3 ประเพณีการแต่งงาน เกิดขึ้นภายหลังผู้ชายบวชเรียนแล้ว เพราะถือว่าได้รับการอบรมมาดีแล้ว เมื่อเลือกหาหญิงตามสมควรแก่ฐานะ ฝ่ายชายก็ให้ผู้ใหญ่ไปขู่ขอฝ่ายหญิง ขึ้น ตอนต่าง ๆ ก็เป็นการหาฤกษ์หายาม พิธีหมั้น พิธีแห่ขันหมาก การรดน้ำประสาทร การทำบุญเลี้ยง พระ พิธีส่งตัวเจ้าสาว เป็นต้น การประกอบพิธีต่าง ๆ ก็เพื่อความป็นมงคลให้ชีวิตสมรสอยู่กันอย่างมีความสุข

1.4 ประเพณีการเผาศพ ตามคติของพระพุทธศาสนา ถือว่าร่างกายมนุษย์ประกอบด้วยธาตุ 4 คือ

- 1) ดิน เนื้อ หนัง กระดูก
- 2) น้ำ เลือด เหงื่อ น้ำลาย
- 3) ลม อากาศหายใจเข้า—ออก
- 4) ไฟ ความร้อนความอบอุ่นในตัวเรา

ดังนั้น เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว สัตว์ที่เหลือจึงไม่มีประโยชน์อันใด การเผาศพจึงเป็นสิ่งดี ผู้ที่อยู่เบื้องหลังไม่ห่วงใย โดยมากมักเก็บศพไว้ทำบุญให้ทานชั่วคราวเพื่อบรรเทาความโศกเศร้า โดยปกติมักทำการเผา 100 วันแล้ว เพราะได้ทำบุญให้ทานครบถ้วนตามที่ควรแล้ว

2. ประเพณีเกี่ยวกับสังคม หรือประเพณีส่วนรวม เป็นประเพณีที่ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ประเพณีส่วนรวมที่คนไทยส่วนมากยังนิยมปฏิบัติกัน เช่น

2.1 ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่กำหนดมาจากประเทศอินเดีย เป็นประเพณีเฉลิมฉลองการเริ่มต้นปีใหม่ ไทยเราใช้กันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี วันที่เริ่มต้นปีใหม่คือวันที่ 13 เมษายนของทุกปีถือปฏิบัติจนถึงปี พ.ศ. 2483 รัฐบาล จึง ได้กำหนด ให้วันที่ 1 มกราคม เป็นวันปีใหม่ ในวันสงกรานต์จะมีการทำบุญตักบาตร ปล่อยนกปล่อยปลา สรงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การเล่นสาดน้ำกัน การเล่นกีฬาพื้นเมือง ปัจจุบันยังเป็นประเพณีนิยมเพื่อความบันเทิงสนุกสนาน ได้เยี่ยมพ่อแม่ญาติพี่น้อง

2.2 ประเพณีเข้าพรรษา สืบเนื่องจากอินเดียสมัยโบราณ กำหนดให้พระสงฆ์ที่จาริกไปยังสถานที่ต่างๆ กลับมายังสำนักของอาจารย์ในฤดูฝน เพราะลำบากแก่การจาริก ยังได้ทบทวนความรู้ อุบาสกอุบาสิกาได้ทำบุญถวายผ้าอาบน้ำฝน ถวายต้นเทียน เพื่อให้พระสงฆ์ใช้ในพรรษา ชาวไทยถือนิยมปฏิบัติการเข้าพรรษาแรก คือบุริมพรรษา เริ่มตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 8 จนถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11

2.3 ประเพณีทอดกฐิน ทอดผ้าเมื่อพ้นพรรษาแล้วจะมีประเพณีถวาย
ผ้าพระกฐินแก่พระสงฆ์ เพื่อผลัดเปลี่ยนกับชุดเดิม ซึ่งถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย

การทอดกฐิน เริ่มตั้งแต่ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึงกลางเดือน 12
รวมเวลา 1 เดือน จะทอดก่อน หรือหลังจากนี้ก็ได้

การทอดผ้าป่าประเพณีทอดผ้าป่าเริ่มเมื่อรัชกาลที่ 4 ทรงทอดผ้าป่า
ครั้งแรกที่วัดสระปทุม การทอดผ้าป่าไม่กำหนดระยะเวลาเหมือนกฐิน สามารถทอดได้ทุกฤดูกาล

4) *ประเภทของประเพณี* นักวิชาการได้ให้ “ประเภทของประเพณี” โดยให้
ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

ณรงค์ เส็งประชา (2538 อ้างในเสรี ชาหลา และคณะ, 2545:46) แบ่ง
ประเพณีเป็น 3 ประเภท โดยถือเกณฑ์น้ำหนักแห่งการบังคับให้ปฏิบัติ ดังนี้

1. **ธรรมเนียมประเพณี** หมายถึง ประเพณีที่สมาชิกในสังคมควรจะ
ปฏิบัติ เช่น การต้อนรับแขกผู้มาเยี่ยมเยือน ถ้าใครไม่ปฏิบัติจะได้รับการติฉินนินทา

2. **จารีตประเพณี** หมายถึง ประเพณีที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม ถ้าใครฝ่า
ฝืนไม่ปฏิบัติ ถือว่าผิดกฎทางศีลธรรมหรือผิดศีลธรรม จะได้รับการลงโทษ อาจรุนแรงถึงไม่มีใคร
ยอมคบหาสมาคม ถือว่าเป็นพวกนอกกริต เช่น คนที่ไม่รู้จักบุญคุณของพ่อแม่ หรือพ่อแม่ไม่ยอมเลี้ยง
ดูถูกขณะที่ยังเล็กไม่สามารถช่วยตัวเองได้

3. **ขนบประเพณี** หมายถึง ประเพณีที่ทุกคนต้องปฏิบัติ ถ้าใครไม่ปฏิบัติ
ถือว่ามีความผิดตามกฎหมาย ต้องได้รับโทษตามบทบัญญัติ เช่น ประเพณีการจดทะเบียนสมรส การ
รับใช้ชาติโดยการเป็นทหาร

ณรงค์ เส็งประชา (อ้างใน เสรี ชาหลา และคณะ 2545: 34-35) กล่าวถึง
ประเพณีอาจแบ่งเป็น 4 ประเภท โดยอาศัยเกณฑ์ที่ว่าเรื่องของครอบครัวหรือส่วนรวม เป็นเรื่องของ
ท้องถิ่นหรือของชาติ โดยแบ่งออกเป็น

1. **ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว** หรือประเพณีส่วนบุคคล เป็นประเพณีที่
เกี่ยวกับคนในครอบครัวโดยเฉพาะ เช่น การบวช การแต่งงาน การตาย เป็นต้น

2. **ประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวม** ได้แก่ ประเพณีที่ประชาชนในแต่ละสังคม
นิยมปฏิบัติร่วมกันเป็นประเพณีที่เกิดขึ้นตามเทศกาลต่างๆ เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา
วันสงกรานต์ และลอยกระทง เป็นต้น

3. **ประเพณีท้องถิ่น** จัดเป็นประเพณีส่วนรวมที่นิยมปฏิบัติกันในแต่ละ
ท้องถิ่น เช่น ประเพณีปอยส่างลองของภาคเหนือ ประเพณีบุญบังไฟของภาคอีสาน เป็นต้น

4. **รัฐพิธี** และพระราชพิธี

4.1 รัฐพิธี หมายถึง ประเพณีที่จัดโดยรัฐบาลซึ่งกำหนดเป็นประจำเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ประชาชน เช่น รัฐพิธีแรกนาขวัญ เป็นต้น

4.2 พระราชพิธี เป็นงานหลวง สำหรับพระมหากษัตริย์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ งานที่จัดขึ้นเป็นประจำตามฤดูกาล เช่น พระราชพิธีฉัตรมงคล และงานที่จัดขึ้นเป็นพิเศษตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานเป็นพระราชพิธีเป็นงานชั่วคราว เช่น พระราชพิธีอภิเษกสมรส เป็นต้น

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551: 100) ประเพณีที่เกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิตของชาวไทยมีตลอดทั้งปี ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงที่สำคัญหรือที่นิยมกันในปัจจุบันบางประเพณีเท่านั้น แบ่งได้กว้างๆ เป็น 3 ประเภทคือ

1. ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว เช่น เรื่องทำขวัญเดือน โคนจุก ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ บวช แต่งงาน ดาย เป็นต้น

2. ประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวม เนื่องด้วยเทศกาล คือ คราวสมัยที่กำหนดขึ้นเป็นประจำ เพื่อทำบุญและรื่นเริง เช่น ตรุษ สงกรานต์ เข้าพรรษา สารท ออกพรรษา ลอยกระทง ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่จัดขึ้นในแต่ละจังหวัดในฤดูกาลต่างๆ

3. รัฐพิธี และพระราชพิธี เนื่องจากประเพณีต่างๆ มีรายละเอียดมากจึงขอสรุปเฉพาะประเพณีสำคัญ ที่เป็นประเพณีครอบครัวและประเพณีส่วนรวม

5) *องค์ประกอบของประเพณี* นักวิชาการได้ให้ “องค์ประกอบของประเพณี” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

แสงอรุณ รัตกลีกร และคณะ (2551:314) (อ้างใน <http://www.laksana-thai.com>) กล่าวถึง องค์ประกอบของประเพณี ความว่า ประเพณีไทยเป็นสิ่งติดตัวคนไทยแต่ก่อน จนฝังแน่นในจิตใจ กลายเป็นเครื่องชี้นำวิถีชีวิต ซึ่งสามารถปฏิบัติตามโดยมิได้ขัดเงิน ความเป็นอยู่ การงาน และการอาชีพล้วนดำเนินไปตามประเพณีอย่างกลมกลืน โดยมิต้องสงหาหรือפקฐานว่า นี้เราถือและปฏิบัติตามประเพณีอยู่หรือเปล่าประเพณี ประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบประเพณี อยู่หลายประการ ที่ผู้คนพินนำมาใช้เป็นองค์ประกอบร่วมในการดำรงชีพ ดำเนินชีวิต กรณีนี้ขอแสดงอุทาหรณ์หนึ่ง มีในบทประพันธ์เรื่อง รำพันพิลาป ของสุนทรภู่ ตอนหนึ่งว่า

“ช่างทำเป็นเช่นดอกจอกเป็นดอกจันทน์	งามจนชั้นกระชายทำเหมือนจำปี
มะม่วงดิบหีบคู้จิ้งจุก	ทำนาร์กรูปสัตว์เหมือนมัจฉา
จะแลล็บกลับกลายสุดสายตา	เคยไปมามีได้เห็นจะเว้นวาย
ตรุษสงกรานต์ท่านแต่งเครื่องเป่าสด	ระรื่นรสราชนพุมเสนกระสาย

น้ำกุหลาบอาบอุระแสนสบาย ถึงเคราะห์ร้ายหายหอมให้ตรอมทรวง”

6) ความสัมพันธ์ของประเพณี และวัฒนธรรม นักวิชาการได้ให้ “ความสัมพันธ์ของประเพณี และวัฒนธรรม” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์ 2516:15 (อ้างใน เสรี ชาเลลา และคณะ, 2545: 32) ระบุว่า “ประเพณีเป็นรากฐานหนึ่งที่ทำให้เกิดวัฒนธรรม แต่วัฒนธรรมเป็นสิ่งปรุงแต่งให้เกิดความงอกงามขึ้นในลักษณะที่ยอมรับนับถือว่าดีงามประเพณีที่เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งเป็นวิถีของชีวิต ของคนในสังคม และลักษณะองค์ประกอบนี้จะปรากฏอยู่ในทุกๆ ขั้นตอนของการดำรงชีวิตจนกลายเป็นกระบวนการทางสังคม ประเพณีกับสังคมจึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เมื่อสภาพเศรษฐกิจสังคม และการเมืองเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยกระบวนการต่อเนื่องกัน ดังนั้น การศึกษาประเพณีในอดีตจะช่วยให้เราเข้าใจถึงประเพณีในปัจจุบัน”

จุฑาพรรษ์ ผดุงชีวิต (2550: 10-12) กล่าวว่า “วัฒนธรรม และประเพณี กำหนดบทบาทมนุษย์ในสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีการเรียนรู้ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสร้างรูปแบบการดำรงชีวิตขึ้นมาในสังคม และสืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นลำดับ ที่เรียกว่า มรดกทางสังคม ซึ่งมีทั้งที่เป็นมรดกทางรูปธรรมและมรดกทางนามธรรม”

มรดกทางรูปธรรม เช่น ที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ผลผลิตทางศิลปกรรม เป็นต้น

มรดกทางนามธรรม เช่น ศาสนา ความเชื่อ พฤติกรรม ภาษา ความคิดทางการเมืองการปกครอง

คุณลักษณะแห่งมรดกทางสังคมดังกล่าว มีแบบแผน โดยเฉพาะเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ การแสดงออกซึ่งเฉพาะกลุ่มชน ประเทศชาติเหล่านี้เรียกว่า วัฒนธรรม

วัฒนธรรมและสังคม (Culture and Society) จากมุมมองของ Sugrue และ Taylor (1996) อธิบายไว้ว่า วัฒนธรรมนั้นมีที่สถิตอยู่ในสังคมในฐานะของการเป็นเครื่องมือที่มีลักษณะ เฉพาะในการเชื่อมโยงปัจเจกบุคคลในสังคมให้เข้ากับโครงสร้างสังคมนั้นๆ ในอีกแง่หนึ่ง วัฒนธรรมก็เป็นเรื่องของระบบว่าด้วยสหสัมพันธ์ทางโครงสร้าง ซึ่งอาจประกอบด้วยสถาบันทางสังคมต่างๆ เช่น การแต่งงานและครอบครัว

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สังคมนั้น โอบล้อมห่อหุ้มและเป็นบริบท (Context) ให้กับวัฒนธรรมซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงคนเข้าสู่ระบบแห่งความสัมพันธ์ของผู้คนในบริบททางสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของครอบครัว การเข้าสู่ระบบโรงเรียนและการศึกษา การเข้าสู่ระบบงาน และการใช้ชีวิตในแง่ของการสันตนาการ และการพักผ่อนใน

รูปแบบต่างๆ อาจสรุปได้คร่าวๆ ว่า เมื่อมองดูสังคมใดๆ เราจะเห็นคุณลักษณะต่างๆ หรืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ ซึ่งอาจจำแนกได้สองทาง คือ

1) **ปรากฏการณ์ที่สังเกตเห็นได้** เช่น ความประพฤติ ผลผลิต รูปแบบการปฏิบัติ (Behaviors, Products, Interaction Patterns) รวมทั้งภาษาขนบธรรมเนียมต่างๆ

2) **ปรากฏการณ์ที่สังเกตเห็นไม่ได้** เช่น ความคิด ความเชื่อ ความต้องการ จุดมุ่งหมายของปัจเจกบุคคล ระบบค่านิยม คุณค่าในสังคม เป็นต้น

สังคมมนุษย์ (Human Society) นักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาได้บ่งชี้ไว้ว่า สังคมมนุษย์นั้นมนุษย์และวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน เพราะฉะนั้น มนุษย์ สังคม วัฒนธรรมต่างเป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกันอย่างลงตัวและเป็นระบบ (A Self-Sufficient System) (Little John, 1991)

สังคมโลกแต่เดิมนั้นแบ่งประเภทของสังคมและวัฒนธรรม 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1) สังคมที่มีการจดบันทึก (Written Culture) ในสมัยโบราณนักเดินเรือหรือคณะมิชชันนารีเวลาเดินทางสืบเสาะไปในแคว้นดินแดนต่างๆ มักนิยมทำการจดบันทึกซึ่งเป็นลักษณะเด่นของชาวตะวันตก อาจมีการบันทึกในรูปแบบของบันทึกประจำวันหรือ Dairy เรียกเป็นทางการว่า Journal จากการจดบันทึกดังกล่าวจะทำให้ทราบถึง การใช้ภาษาในท้องถิ่นจารีตประเพณี ภูมิประเทศ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของดินแดนที่ตนเดินทางออกไปศึกษา หรือแสวงหาทรัพยากร ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลดิบจะถูกส่งกลับไปยุโรปเพื่อให้กลุ่มนักวิชาการทำการบันทึก วิเคราะห์ ศึกษา วิจัยในห้องทำงาน หรือที่เราเรียกว่า “นักวิชาการชั้นครู” (หรือ “Armchair Scholars”) ได้บันทึกไว้เพื่อกลายเป็นมรดกทางสังคมของตนสืบไป

2) สังคมที่ใช้การบอกเล่า (Oral Culture) “มุขปาฐะ” เป็นวัฒนธรรมชาวเอเชีย คือ นิยมเล่าถ่ายทอดประสบการณ์ของคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งทางวาจาแทนการจดบันทึก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของขนบประเพณีความเชื่อท้องถิ่น คติชาวบ้าน เป็นต้น

แต่เมื่อพูดถึงหน้าที่พื้นฐานของสังคม (Functional Prerequisite of a Society) ที่มีความเป็นสากลในตัวเองอันประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัดหลัก คือ

1.1 การบำรุงรักษาความต่อเนื่องด้านชีวะของสมาชิกในสังคม เพิ่มสมาชิกใหม่ด้วยการสืบพันธุ์ (The Maintenance of Biological Continuation) การทำตามบทบาทและสถานภาพ (Role & Status)

1.2 การขัดเกลาหรือการอบรมวัฒนธรรมให้สมาชิกใหม่ได้รู้จักกฎเกณฑ์กำหนดพฤติกรรมของสังคม (Socialization or Enculturation)

1.3 การติดต่อสื่อสารที่จะให้มีภาษาร่วมกันสำหรับสมาชิกของสังคม และการติดต่อด้วยระบบสัญลักษณ์ (Symbolic Communication) เพื่อผดุงไว้ซึ่ง “ค่านิยมร่วมกัน” (Common Value) และการสร้างอำนาจอำนาจบังคับหรือการทำฉันทานุมัติ (Sanction)

1.4 หน้าที่ทางเศรษฐกิจการผลิต การบริโภคร โภค การกระจายทรัพยากร (Distribution)

1.5 การจัดระเบียบและรักษาความสงบให้สังคม (Maintenance of Order)

1.6 การผดุง “ความหมาย” และกำลังใจในการปฏิบัติการกิจของสมาชิก ในสังคม (Maintenance of Meaning and Motivation) ผ่านศาสนา จริยธรรม ไม่ให้เกิดความเฉื่อยชาทางวัฒนธรรม (Apathy) อาทิ ถ้าลูกไม่เชื่อฟังพ่อแม่ สามภรรยาไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน หาก พุทธศาสนิกชน ไม่ใส่ใจในวันสำคัญทางศาสนาหรือไม่เห็นความสำคัญของครูต่างๆ

1.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

1) ความหมายของอัตลักษณ์ นักวิชาการได้ให้ “ความหมายของอัตลักษณ์” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

“อัตลักษณ์” (Identity) ประสิทธิ์ ลีปรีชา (อ้างใน อภินันท์ ธรรมเสนา, 2553: 7) อธิบายว่า มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ identitas เดิมใช้คำว่า idem ซึ่งมีความหมายว่า เหมือนกัน (The Same) อย่างไรก็ตามพื้นฐานภาษาอังกฤษแล้ว อัตลักษณ์มีความหมายสองนัยด้วยกัน คือ ความเหมือน และความเป็นลักษณะที่แตกต่างออกไป นั่นคือการตีความเหมือนกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ และการเปรียบเทียบระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุม คือ ความคล้ายคลึง และความแตกต่าง

สมสุข หินวิมาน (2547: 60-62) (อ้างใน กฤษณ์ท แสนทวิ, 2552: 24-27) ได้กล่าวถึง ตัวตนและอัตลักษณ์ตามแนวทางของสำนักวัฒนธรรมศึกษาของอังกฤษ ซึ่งก่อรูปมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 นักวิชาการในสำนักนี้ให้ความสนใจกับแนวคิดเรื่อง อัตลักษณ์ (Identity) โดยคำถามที่สำนักวัฒนธรรมศึกษามักจะวิเคราะห์ก็คือ ปัญหาที่ว่า เรากลายมาเป็นตัวเราในวันนี้ได้อย่างไร ตัวตนของเราถูกผลิตขึ้นมาได้อย่างไร และเราสามารถระบุชี้ (Identify) ความเป็นเรา เช่น เป็นผู้ชายหรือหญิง คนขาวหรือคนดำ คนหนุ่มหรือคนแก่ หรือการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างไร

Woodward (อ้างถึงใน กฤษณ์ท แสนทวิ, 2552: 24-27) กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือ การตอบคำถามว่า “ฉันคือใคร” และอาจตามมาด้วยคำถามที่ว่า “ฉันเป็นใครในสายตาผู้อื่น” “ฉันแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร” โดยทั้งหมดเป็นการกำหนดตำแหน่ง (Position) ที่ระลึกไว้ทางสังคม ซึ่งเกิดจากการที่เรามีปฏิสัมพันธ์ มีการสื่อสารกับตัวเองบุคคลอื่นๆ และสิ่งแวดล้อม

รอบ โดย อัตลักษณ์นั้นอาจเกิดได้จากการที่เราให้คำนิยามตนเอง หรือคนอื่นให้คำนิยามซึ่งการที่เรามองตนเองอย่างไร ก็กับการที่คนอื่นมองเราอย่างไรนั้น อาจไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกันเสมอไป

2) ความสำคัญของอัตลักษณ์ นักวิชาการได้ให้ “ความสำคัญของอัตลักษณ์” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ Charles F. Keyes (อ้างใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2546: 4) กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) และกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) เป็นทั้งคำและแนวคิดสำคัญที่นักมานุษยวิทยาตะวันตกนำมาใช้ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้นมา เพื่อการศึกษากลุ่มชนที่มีวัฒนธรรม และภาษาเฉพาะที่ได้สืบทอดกันมานานหลายชั่วอายุคน ฉลาดชาวยรมิตานนท์ (2548) (อ้างใน นนนิตา ตั้งไพบูรณ์ทรัพย์, 2553:16-17) กล่าวว่า อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆ ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม (Social Construct) นอกจากนี้ วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัวหากแต่มีรูปแบบเป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่ง วัฒนธรรม” (Circuit of Culture) ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้งหลายจึงมีกระบวนการถูกผลิต (Produced) ให้เกิดขึ้นสามารถถูกบริโภค (Consumed) และถูกควบคุมจัดการ (Regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น และทั้งนี้ยังมีการสร้างความหมายต่างๆ (Creating Meanings) ผ่านทางระบบต่างๆ ของการสร้างภาพตัวแทน (Symbolic Systems of Representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ต่างๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่เราเลือกใช้ หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา

3) ลักษณะของอัตลักษณ์ นักวิชาการได้ให้ “ลักษณะของอัตลักษณ์” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

Hoult (อ้างใน กฤษณ์ท แสนทวิ, 2552: 24-27) ได้ให้ความหมายของ อัตลักษณ์ใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ในทางจิตวิทยาสังคม อัตลักษณ์ หมายถึง ความสำนึกของแต่ละบุคคลว่าตนเองมีความแตกต่างจากผู้อื่นอย่างไร
2. ในทางจิตวิทยาการแพทย์ อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะชุดหนึ่งของแต่ละบุคคล ซึ่งแสดงออกต่อผู้อื่น

บุคคลแต่ละคนอาจมีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการมองตนเองในแง่มุมต่างๆ ทั้งในด้านเชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด เพศ ชนชั้น อาชีพ การเมือง ศาสนา ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม นอกจากอัตลักษณ์ในระดับปัจเจกบุคคลแล้ว ในระดับกลุ่มสังคมแต่ละกลุ่มจะมีอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ซึ่งหมายถึง กระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่างๆ ในสังคม อันจะทำให้สมาชิกได้ตระหนักถึงลักษณะร่วมกลุ่ม ที่แตกต่างไปจากกลุ่มอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม

สำนึกร่วมของ อัตลักษณ์ประจำกลุ่มนี้ สามารถสร้างขึ้นได้และเปลี่ยนแปลงได้ ด้วยการสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมกลุ่ม เช่น เพลงพื้นบ้าน ตำนานเรื่องวีรกรรมของบรรพบุรุษ

ธีรยุทธ บุญมี (2546) อ้างใน (อภิรักษ์ ธรรมเสนา, 2553: 8) เห็นว่าอัตลักษณ์ที่ผู้คนแสดงออกมาในสังคมปัจจุบันมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1) อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Individual Identity)

2) อัตลักษณ์กลุ่ม (Collective Identity) อัตลักษณ์ทั้งสองส่วนนี้จะกระจายตัวแต่ละแบบ และประวัติศาสตร์แต่ละช่วงต่างกัน ซึ่งอัตลักษณ์บางอย่างเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรมจนเกือบจับต้องได้ รู้สึกได้ทั้งหมด เช่น รูปร่าง หน้าตา เพศ สถานะ ความรู้ เป็นต้น ส่วนอัตลักษณ์กลุ่มจะเป็นลักษณะร่วมโดยอาศัยสัญลักษณ์บางอย่างซึ่งเป็นแบบนามธรรม

4) ประเภทของอัตลักษณ์ นักวิชาการได้ให้ “ประเภทของอัตลักษณ์” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

อภิญา เพื่อฟูสกุล (อ้างใน อภิรักษ์ ธรรมเสนา, 2553:7-8) ได้กล่าวถึงแนวคิด อัตลักษณ์ของ Erving Goffman ว่าได้จำแนกแยกแยะความแตกต่างระหว่างบุคคล และอัตลักษณ์ ทางสังคมไว้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) Ego Identity คือ ความรู้สึกที่ปัจเจกมีตนเอง

(2) Personal Identity คือ ภาพในปัจเจกในสายตาผู้อื่น ในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น เป็นศิลปิน เป็นดารา เป็นต้น

(3) Social Identity คือ สถานภาพทางสังคมของบุคคลที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่ เช่น อาชีพ เพศ ชนชั้น ชาติพันธุ์หรือศาสนา ที่ปัจเจกนั้นสังกัดอยู่

5) องค์ประกอบของอัตลักษณ์ นักวิชาการได้ให้ “องค์ประกอบของอัตลักษณ์” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

กวมิทัศน์ เดชยานนท์ (อ้างใน กฤษณ์ท แสนทวิ, 2552: 24-27) กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ เพราะความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนั้นประกอบมาจาก 2 ส่วนสำคัญ ดังนี้

1. สำนึกในชาติพันธุ์ หมายถึง การเลือกที่จะรับรู้ว่าเป็นใคร สังกัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ใด เป็นโครงสร้างที่มีหน้าที่สร้างความรู้สึกของคนในกลุ่มเดียวกันของคนในกลุ่ม

2. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หมายถึง สัญลักษณ์หรือเครื่องมือที่กลุ่มชาติพันธุ์นำมาใช้แสดงออกถึงสำนึกในชาติพันธุ์ของตน

Heidegger (1978) (อ้างใน กฤษณ์ทิ แสนทวิ, 2552: 24-27) ได้กล่าวถึง
อัตลักษณ์หรือตัวตนทางวัฒนธรรมไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. อัตลักษณ์ของชาติ หรือของวัฒนธรรมแห่งชาติเสื่อมลงหรือถูกทำลาย
ด้วยกระแสวัฒนธรรมแบบกลมกลืน (Cultural Homogenization) ตามกระแสวัฒนธรรมจาก
ภายนอกที่แข็งแกร่งกว่า

2. อัตลักษณ์เฉพาะตัวกลับมีความเข้มข้นและเด่นชัดขึ้นไม่ว่าจะเป็น
ความเป็นตัวตนของกลุ่มสังคมในระดับใดก็ตาม มีโอกาสจะมีความเด่นชัดขึ้น ความเป็นตัวตน
หรืออัตลักษณ์ของชาติ หรือของท้องถิ่นกลับถูกกระตุ้น และตอกย้ำให้เข้มแข็งและเข้มข้นขึ้น
ดังนั้น การต่อสู้กับ กระแสโลกาภิวัตน์จึงต้องอาศัยการสร้างเสริมความมั่นใจ และความเชื่อมั่นใน
ชาติ ชาติพันธุ์ หรือเผ่าพันธุ์ของคนบางกรณีก็มุ่งให้เกิดความรู้สึกกลับคืนสู่รากเหง้าที่แท้จริง เช่น
ความเป็นไทย หากเป็นด้านศรัทธาความเชื่อถือเป็นตัวตนร่วมกัน

3. อัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นใหม่ เมื่ออัตลักษณ์แบบเก่าอ่อนตัวลงชีวิตจิตใจ
และอัตลักษณ์ของกลุ่ม และสังคมมีหลากหลายขึ้น ทั้งนี้เพราะกระแสโลกาภิวัตน์ อาจเป็น
ตัวกระตุ้นให้สำนึกในอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงขึ้น ในบางกรณีอัตลักษณ์นี้อาศัย
หลักฐานทางด้านชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา ในทางตรงข้ามเห็นว่าจำเป็นต้องสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันที่ยึด
โยงกันอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้โดยเอื้อให้เกิดการผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่
ทดแทน ของเดิมที่เสื่อมสลายไป ในบางกรณีทำให้ต้องหันไปสำรวจรากฐานเดิมที่ยังลึกลงไป
มากขึ้น เช่นกระแสนิยมภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้านทั้งนี้ อัตลักษณ์ใหม่ร่วมกัน
ของกลุ่มหรือท้องถิ่น ย่อมเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์กับกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีทั้งด้านลบควบคู่กัน
ไปแม้กระทั่งต่อกลุ่มต่างๆ ในสังคมเอง

ด้วยเหตุดังกล่าว การสร้างอัตลักษณ์จึงมีหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถ
จำแนกได้ ดังนี้

1. อัตลักษณ์แบบไหลตาม ซึ่งอัตลักษณ์รูปแบบนี้จะทำให้อัตลักษณ์
ท้องถิ่นสูญหายไป ปรับเปลี่ยน

2. อัตลักษณ์แบบปรับตัวผสมกลมกลืนซึ่งเป็นการยอมสูญเสียอัตลักษณ์
เดิมบางส่วนไป เพื่อรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมส่วนใหญ่ไว้

3. อัตลักษณ์แบบต่อต้าน เป็นการไม่ยอมรับการคุกคามของวัฒนธรรม
จากภายนอกเพื่อรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนไว้

6) แนวคิดของอัตลักษณ์ นักวิชาการได้ให้ “แนวคิดของอัตลักษณ์” โดยให้
ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

อภิญา เพื่อพิสูจน์ (อ้างใน กมลพรรณ พันพิ่ง, 2553: 16 - 26) กล่าวถึง แนวความคิดหลังสมัยใหม่ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ทั้งนี้ความคิด หลังสมัยใหม่มีสมมุติฐานอันใหม่ และการเสนอความคิดยุคหลังสมัยใหม่ ซึ่งส่งผลต่อการศึกษาใน เรื่องอัตลักษณ์ ลักษณะของแนวความคิดหลังสมัยใหม่มีจุดเด่นที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. การตั้งข้อสงสัยกับเหตุผลในฐานะเป็นเครื่องมือ ให้เข้าถึงความเป็นจริง แนวความคิดหลังสมัยใหม่อาจเรียกได้ว่าเป็นช่วง “วิกฤตของเหตุผล” ที่ผ่านมาทฤษฎีต่างๆ ทาง สังคมศาสตร์ตั้ง อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลในฐานะเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ เชื่อกันว่าเหตุผลจะ ไม่บิดเบือนหรือแทรกแซงสิ่งที่ถูกศึกษา เชื่อว่าความรู้ที่แท้จริงที่ได้มานั้นมีลักษณะที่เป็นสากล ความถูกต้องของความรู้ต้องเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อบริบทของเวลาสถานที่ แนวความคิดหลังสมัยใหม่เป็น การตั้งคำถามกับสิ่งที่คิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ โดยมีความเห็นว่าเรามีได้รับรู้โลกอย่างตรงไปตรงมา กระบวนการของจิตสร้างกรอบบางอย่างในการจำแนกแยกแยะ ข้อมูลดิบที่ได้มาจากประสาท สัมผัส สิ่งต่างๆ ในโลกมิได้เป็นเพียงข้อเท็จจริง (Fact) ของประสาทสัมผัสเท่านั้น ข้อเท็จจริง เหล่านั้นถูกตั้งไว้ด้วย “ความ หมายถึง” ซึ่งมีที่มาจากสังคมและวัฒนธรรม

2. การเปลี่ยนแปลงฐานะและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษา กับผู้ที่ถูก ศึกษา นั่นคือปัญหาญาณวิทยา (Epistemology) ที่ว่าด้วยการเข้าถึงความจริง ทฤษฎียุคสมัยใหม่มัก อิงกับปรัชญาสังคมเกี่ยวกับความจริงสุดท้าย เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ และสังคม แนวความคิดหลัง สมัย ใหม่เห็นว่า “ความเป็นจริง” เป็นเพียงอุดมการณ์ ความจริงเป็นการผูกติดกับเรื่องของอำนาจซึ่ง หมายถึงอำนาจของผู้ค้นพบความจริง การให้อภิสิทธิ์กับผู้วิจัยที่อยู่เหนือกว่าผู้ที่ถูกวิจัยที่จะสามารถ มองเห็นความเป็น ไปได้ทั้งหมดนั้นไม่สามารถทำได้จริง มิเชล ฟูโก กล่าวถึงว่าองค์ความรู้แต่ละยุค สมัยอยู่ภายใต้กรอบและมุมมองแบบหนึ่ง เรียกว่า “วาทกรรม” ซึ่งเป็นกรอบของการนิยามความ จริง วางอยู่บนมุมมองหนึ่งและประกอบด้วยการปฏิบัติการทางสังคมที่มารองรับชุดความจริงนั้นๆ ดังนั้นกรอบของวาทกรรมเป็นตัวกำหนดจัดวางตำแหน่งของประธาน ผู้ศึกษาก็ไม่อาจหลุดออกจาก กรอบของวาทกรรมได้

3. การเปลี่ยนแปลงฐานะของทฤษฎี แนวคิดยุคสมัยใหม่เน้นการ วิเคราะห์เชิงองค์รวมทั้งหมด (Totality) การมองเห็นและการอ่านสิ่งที่ศึกษาอย่างทะลุปรุโปร่ง แนวคิดยุคหลังสมัย ใหม่ เห็นว่าเป็นเพียงมายาคติ เมื่อเราไม่อาจรับรู้ความจริง ที่อยู่เหนือ ประสบการณ์ หรือพ้นเหนือจากวาทกรรมไปได้ ดังนั้นทฤษฎีจึงไม่ควรอ้างถึงความจริงที่เป็นจุด เริ่มพื้นฐาน อาจเป็นเพียงประโยคที่เป็น “ภาพแทนความจริง” เท่านั้น นอกจากนี้ไม่พยายามเสนอ ทฤษฎีแบบครอบจักรวาลควรเปลี่ยนมาเน้นการศึกษาเฉพาะกรณี เน้นระดับท้องถิ่นหรือชุมชน การศึกษาที่เน้นบริบทจะช่วยทำให้ตอบได้ว่าทางเลือกแบบไหนเหมาะสมที่สุดในบริบทแบบไหน

ผลของการเปลี่ยนแปลงค่านิยมความรู้ และวิธีการแสวงหาความรู้มีผลต่อการ ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ แนวคิดหลังสมัยใหม่ไม่เชื่อเรื่องความเป็นเหตุผล ซึ่งเป็นแก่นแกนของ ธรรมเนียม ชาติมนุษย แต่กลับถูกตั้งคำถามในฐานะของเครื่องมือแห่งอำนาจ สิ่งที่ตามมาคือการรื้อถอน ภาพปัจเจก แนวคิดสมัยใหม่พยายามแสวงหาคำตอบสุดท้าย ให้กับคำถามว่าความเป็นมนุษย์ หรือ พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ถูกกำหนดจากอะไรแน่ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมมีอิทธิ พลเพียงใด โดยเสนอคุณสมบัติอะไรบางอย่างที่เป็นฐานรากของธรรมชาติ และพฤติกรรมมนุษย์ แนวคิดหลัง โครงสร้างนิยม (Post structuralism) กล่าวถึงลักษณะที่ดึงความเป็นศูนย์กลาง ออกจาก ปัจเจก (Decanting Subject) ซึ่งมีสองความหมายคือ ประการแรก คือการไม่ให้อภิสิทธิ์แก่ปัจเจกใน ฐานะเป็นผู้กระทำการ (Agent) หรือเป็นศูนย์กลางของพฤติกรรมทางสังคม เป็นการทลายมายาคติ ว่าคนเรานั้นจะเป็นเจ้าของหรือควบคุมพฤติกรรมของตนได้ ประการที่สองคือการเน้นถึงการไร้ซึ่ง แก่นแกนอันเป็นสากลของปัจเจกภาพ สิ่งที่เน้นแทนคือลักษณะปัจเจกภาพ ที่เป็นผลผลิตของ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคสมัย เป็นผลของกระบวนการต่อรองเชิง อำนาจในความสัมพันธ์ทางสังคมหลายระดับ ตั้งแต่ระดับจุลภาค เช่น ในครอบครัวไปจนถึง ระดับ มหภาค ปัจเจกภาพเป็นเรื่องกระบวนการสร้างความหมายทางสังคมให้แก่อัตลักษณ์อย่างหนึ่ง อาจ เป็นอัตลักษณ์ของปัจเจกหรือของกลุ่มได้ ความเป็นปัจเจกจึงถูกเน้นในฐานะที่เป็น “กระบวนการ ทางสังคมของการสร้างอัตลักษณ์” มากกว่าแก่นแกนของคุณสมบัติบางอย่างที่มีลักษณะตายตัว

วิธีคิดของนักคิดแนวหลัง โครงสร้างนิยมที่มีส่วนสำคัญในการรื้อถอน ภาพความเป็นแก่นแกนของปัจเจกภาพ ในที่นี้จะอ้างถึง แนวคิดของมิเชล ฟูโก (Michael Foucault) และสจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall)

อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2544: 100 - 111) อัตลักษณ์ตามแนวคิดของ มิเชล ฟูโก (Michael Foucault)

มโนทัศน์เรื่องอำนาจและความรู้ตามแนวคิดของฟูโกมีลักษณะที่ช่วย ทำลายมายาคติเรื่องปัจเจกภาพ กล่าวคือ ประการแรก ฟูโกทำให้เห็นว่าความเป็นปัจเจกเป็นผลของ วาทกรรม (Discourse) และปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) วาทกรรม หมายถึง การ ผลิตความ หมายถึงเกี่ยวกับความจริงในเรื่องต่างๆ ซึ่งหมายถึงการผลิตชุดของความรู้ กฎเกณฑ์ และ ข้อปฏิบัติทางสังคม การมีสถาบันทางสังคม และปฏิบัติการทางสังคม ที่ต่อเนื่องมาจากความรู้ นั้น ที่ สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงให้คนนิยามตนเองตามความรู้ที่ถูกผลิตออกมาอำนาจ หมายถึงกระบวนการ ทางประวัติศาสตร์สังคมที่สถาปนา “อาณาจักรแห่งความจริง” (Regime of Truth) ชุดใดชุดหนึ่ง ขึ้นมา เช่น ความจริงเกี่ยวกับ “คนบ้า” หรืออาการที่ถูกจัดเป็น “ความผิดปกติทางเพศ” “ความจริง” เหล่านี้จะนำไปสู่ปฏิบัติการทางสังคม ทั้งในระดับมหภาค และจุลภาค ตั้งแต่สถาบันวิเทศ วิธีการ

บ่าบัด “ผู้ป่วย” การมีโครงการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนในโรงเรียนการที่เด็กหญิงชายเติบโตขึ้นพร้อมกับมีความรู้สึกว่าเป็น “คนปกติ” หรือ “ผิดปกติ” ทางเพศนั้นเป็นผลของการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของเขาภายในอาณาจักรแห่งความจริงนั้นๆ (Subject Positions)

เทคนิคอำนาจในการจัดวางตำแหน่งปัจเจกภายในวาทกรรม ได้แก่

1. การทำให้ปัจเจกกลายเป็นวัตถุของความรู้ และการศึกษา (Objectification Process) การพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์จิตเวช วิชาในสังคมศาสตร์ ล้วนมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการศึกษามนุษย์ถูกจับจ้องในฐานะวัตถุ และเป้าหมายของการศึกษาร่างมนุษย์ที่ทั้งมีชีวิตและตายถูกนำมาเปิดออกเพื่อค้นคว้า คนที่ถูกจัดเป็นคนบ้าถูกนำตัวมากักตัวจับจ้องเพื่อศึกษาพฤติกรรม เทคนิคอำนาจนี้ทำงานควบคู่ไปกับเทคนิคการทำให้ปัจเจกรู้สึกว่าตนเป็นองค์ประธานของการกระทำ (Subjectification Process) ฟูกอซีชี้ให้เห็นว่าเทคนิคดังกล่าวมีพลังมากในจารีตอย่างที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมเฉพาะของยุโรปตะวันตก นั่นคือ เทคนิคการสารภาพบาป จารีตนี้มีมาในประเพณีสารภาพบาป จารีตนี้มีมาในประเพณีสารภาพบาปของคริสเตียน สิ่งที่ถูกเก็บกดหรือการกระทำอันน่าละอายจะถูกเล่าออกมาให้ผู้มีอำนาจ (ทางศีลธรรม) สูงกว่าได้รับฟัง การจัดวางตำแหน่งแห่งที่ระหว่างผู้เล่าและผู้ฟังที่อยู่ในกรอบของวาทกรรมแล้ว คนที่จะสารภาพต้องยอมรับ “กตিকা” ตั้งแต่ต้น

2. การจัดการเชิงกายภาพ “ร่างกาย” เป็นมโนทัศน์ที่ฟูกอซีสนใจในฐานะเป็นพื้นที่รูปธรรมที่อำนาจแสดงตัวตนออกมา การที่ร่างกายเป็นพื้นที่ของอำนาจนั้นมีลักษณะแตกต่างกันไปตามยุคสมัยประวัติศาสตร์ ในยุโรปยุคก่อนสมัยใหม่ เทคนิคอำนาจมีลักษณะที่เห็นชัดว่ารวมศูนย์ และเน้นการทำให้มองเห็นได้ (Visibility) คือรวมศูนย์ อยู่ที่สถาบัน ที่ครอบครองอำนาจ

แนวคิดของ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) ผู้ที่ต้องการผสมผสานจุดแข็งของ มาร์กซิสต์เข้ากับจิตวิเคราะห์และสตรีนิยมที่เน้นความสำคัญของภาษา รวมทั้งแนวคิดรื้อถอนวาทกรรมของพวกหลังโครงสร้างนิยมฮอลล์เสนอแนวคิดเรื่อง Articulated Self ขึ้นมาแทนมโนทัศน์ “ผู้กระทำ” Agency ความหมายของคำว่า Articulated มีความหมายสองนัยยะ 1) คือตัวตนที่ปรากฏในคำบอกเล่าหรือในตัวบทหรืออีกนัยหนึ่งคือตัวตนที่ปรากฏในวาทกรรมที่ถูกนำเสนอออกมา 2) คือข้อต่อหรือการเชื่อมต่อของส่วนต่างๆ เข้ามาเป็น โครง ซึ่งบ่งบอกว่าความเป็นตัวตนเป็นเพียง “ชิ้นส่วน” หลายชิ้นที่ถูกประกอบรวมกันขึ้นมาเท่านั้น ในบริบทสถานการณ์หนึ่งอาจมีการเชื่อมต่อ “ชิ้นส่วน” ในลักษณะหนึ่ง เมื่อบริบทเปลี่ยน อาจมีรูปแบบการเชื่อมต่ออีกรูปแบบหนึ่ง

มนุษย์ถูกกำหนดก็สามารถเป็นผู้เปลี่ยนแปลงสถานการณ์ได้ด้วย แต่ก็ต้องเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นผลพวงที่การกระทำนั้นตอบสนองหรือตอบโต้กับการกระทำอีกมากมายในสถานการณ์ก่อนหน้านั้น เช่น เด็กที่เกิดและเติบโตในครอบครัวศิลปินถูกหล่อหลอมมา

ภายใต้ ภาวะที่เน้นการแสดงความคิดความรู้สึกได้อย่างเสรี เมื่อถูกย้ายไปอยู่ในโรงเรียนที่เข้มงวดเรื่องกฎระเบียบ การกระทำของเด็กคนนี้เป็นผลของวาทกรรมเสรีนิยมที่ถูกเคลื่อนย้ายมาอยู่ในบริบทสังคมอำนาจนิยมนั่นเอง มนุษย์คนหนึ่งเป็นผลรวมของวาทกรรมหลากหลายชุดที่อาจขัดแย้ง หรือส่งเสริมกัน ลักษณะเฉพาะตัวของคนแต่ละคนเกิดจากการผสมผสานองค์ประกอบวาทกรรมที่ต่าง กัน คนเราจึงสามารถสร้างเอกลักษณ์ที่หลากหลายได้ในสถานการณ์ต่างๆ

ในทางปฏิบัติอัตลักษณ์ และปัจเจกภาพซ้อนทับกันอยู่ สอดคล้องคำว่า “ความเป็นตัวเรา” เป็นเหมือนรอยตะเข็บ (Suture) ที่เย็บแผลให้สมานเป็นเนื้อเดียวกัน สิ่งที่ถูกเย็บเข้าด้วยกันในด้านหนึ่งคืออัตลักษณ์หรือตำแหน่งแห่งที่ในวาทกรรมที่เรียกร่องเรา อีกด้านหนึ่งคือกระบวนการ การทำปฏิริยาที่เรามีต่อวาทกรรมนั้น “ความเป็นเรา เกิดมาภายในกระบวนการนี้เอง ปัจเจกภาพจึงหมายถึงเน้นการตระหนักรู้และประสบการณ์ภายในที่เกิดในแต่ละบริบทใดๆ เฉพาะหน้าโดยไม่อิงอาศัยการผูกโยงกับแก่นแกน และเมื่อปัจเจกแสดงการตอบโต้ใดๆ กลับออกไป เขาก็ได้สร้างอัตลักษณ์ของเขาขึ้นมาใหม่ด้วย อัตลักษณ์จึงหมายถึงรวมถึงลักษณะของปัจเจกที่แสดงออกมาด้วย ดังตัวอย่างกรณีเด็กที่แม่เรียกให้ไหว้คุณปู่ เด็กพนมมืออย่างเสียไม่ได้ ภาพลักษณ์เด็กเรียบร้อย คือ อัตลักษณ์ของผู้ที่อยู่ในวาทกรรมระบบอุปถัมภ์ ซึ่งถึงความอึดอัดและไม่พอใจภายใน และขณะเดียวกันก็เป็นการแสดงออกของอัตลักษณ์ที่ผสมผสานทั้งการจำยอม และการต่อต้านในทีเดียว

“ความเป็นตัวเรา” ในกระบวนการนี้คือลักษณะที่เรียกว่า “การโยกย้ายตำแหน่งแห่งที่” (Dislocation) ซึ่งหมายถึงการไม่อาจถูกตรึงติดกับคุณสมบัติบางอย่างที่ตายตัวหยุดนิ่ง การนิยามอัตลักษณ์ของสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นจากกระบวนการจำแนกแยกแยะที่ตามมาด้วยการลากเส้นแบ่งสิ่งนี้ออกจากสิ่งนั้น และการปฏิเสธคุณสมบัติที่ไม่ใช่ตัวมันออกไป เช่น ความดีไม่ใช่ความชั่ว สีดำไม่ใช่สีขาว ในแง่นี้ความหมายของอัตลักษณ์มิได้มีรากฐานอยู่ในตัวมันเอง แต่อิงอาศัยความหมายของด้านตรงข้ามมาเปรียบเทียบ “ความเป็นอื่น” ที่ถูกปฏิเสธนี่เองคือเหรียญตรงข้ามที่เป็นเงื่อนไขจำเป็นของการมีอยู่ของอัตลักษณ์ ด้านตรงข้ามที่ไม่ได้แสดงออกมาในที่นั้นจึงมีอยู่ควบคู่และเป็นสิ่งให้ความชอบธรรมกับด้านที่แสดงออกเสมอ

แนวคิดหลังโครงสร้างนิยมช่วยทำให้เห็นกระบวนการสร้างปัจเจก และทำให้เห็นมายาคติเกี่ยวกับปัจเจก ไม่ว่าจะความเป็นเพศหรือความเป็นชาติพันธุ์เป็นผลของกระบวนการอำนาจ การรื้อถอนความเป็นปัจเจกภาพส่งผลสะท้อนต่อขบวนการเคลื่อนไหว เพื่อสิทธิมนุษยชนต่างๆ ด้วยเพราะธรรมชาติของการต่อสู้ทางการเมืองต้องการนิยามเป้าหมายของการต่อสู้ หากไม่มีผู้ถูกเอาเปรียบหรือผู้ถูกกดขี่ การต่อสู้ก็ดูไร้ความหมาย ดังนั้นจึงมีการมาทบทวนคำนิยามโมโนทัศน์ “ผู้กระทำ” (Agency) อีกครั้ง

ปัญหาแกนกลางของสังคมศาสตร์ คือปัญหาของการกำหนด ที่ตั้งคำถาม ว่ามนุษย์มีเจตจำนงเสรีที่จะเลือกหรือไม่ มนุษย์และการกระทำถูกกำหนดจากอะไร มนุษย์เป็นเพียงผลผลิตของโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเท่านั้นหรือ ในการนี้จึงมีการแสวงหาตัวเชื่อมใน กระบวน การปะทะประสานระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคล และอัตลักษณ์ทางสังคม ในที่นี้จะได้ กล่าว ถึง มโนทัศน์สองอย่าง คือ มโนทัศน์ปฏิบัติการ (Practice) และมโนทัศน์การต่อต้าน (Resistance)

มโนทัศน์ปฏิบัติการ (Practice) คือการกระทำของคนในประสบการณ์ ชีวิตประจำวันมีลักษณะของการทำไปโดยไม่ตระหนักหรือตั้งคำถามว่าจะไรกันแน่ที่อยู่เบื้องหลัง การตัดสินใจของเรา (Taken-for-Granted) การกระทำหลายอย่างเป็นผลของความเคยชิน (Routine) เป็นพฤติกรรมซ้ำๆ จากค่านิยมของสังคมซึ่งเราทำไปอย่างเป็นธรรมชาติ

มโนทัศน์ปฏิบัติการให้ความสำคัญกับ “สถานการณ์เฉพาะ” เป็นบริบท ของการกระทำในมิติเวลาและสถานที่ที่เฉพาะเจาะจง คำว่าความไม่แน่นอนของสถานการณ์ (Contingency) สถานการณ์เฉพาะหน้าขณะนั้น (Situatdness) บริบท (Context) จะถูกเน้นย้ำบ่อย ในฐานะตัวเชื่อมระดับการวิเคราะห์ห้มหภาคกับจุลภาค บริบทหมายถึงสถานการณ์เฉพาะที่มีผลต่อ อารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของปัจเจก ทำให้เขาเลือกนิยามสถานการณ์ กำหนดตำแหน่งแห่งที่ของ ตัวเขา เขาจะคิดอะไรจากคลังประสบการณ์เก่ามาใช้อย่างไร ผสมกับอะไร ดีความอย่างไร ขึ้นกับ สถานการณ์เฉพาะอย่างมาก และในทางกลับกันการเลือกกระทำของปัจเจกก็ส่งผลต่อการสร้างหรือ เปลี่ยนแปลงสถานการณ์นั้นๆ หลังจากการกระทำผ่านไปแล้วสถานการณ์นั้นๆ ยังคงสามารถ ตกค้างอยู่ในพื้นที่ภายในคลังความทรงจำของปัจเจกอีกด้วย

การเล่าเรื่อง (Story Telling) เป็นกระบวนการผลิตซ้ำตัวตนของเราใน ชีวิตประจำ วันเป็นกระบวนการที่เราแสดงอัตลักษณ์ของเราออกมาในสาธารณะ ในการเล่าเรื่อง ของตนเองออกมานั้น กระบวนการสร้างปัจเจกภาพทำงานในหลายระดับ ส่วนหนึ่งผู้เล่ากำลังสัมพันธ์ และต่อรองกับความทรงจำและอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ความสัมพันธ์และอิทธิพลของผู้รับฟัง ที่มีต่อเขาก็มีอิทธิพลมากในการสร้างภาพนั้น สถานการณ์ของการเล่า เล่าให้ใครฟัง ที่ไหน อย่างไร เป็นครั้งแรกหรือครั้งที่ร้อย เปิดเผยในที่สาธารณะวงกว้างแค่ไหน คนฟังกี่คน เล่าสดๆ ต่อหน้าคน หรือผ่านจอ โทรทัศน์ รายละเอียดของบริบทมีส่วนอย่างมากในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง และ ภาพลักษณ์ของผู้เล่าในเรื่องเล่า ในระดับมหภาคการเล่าเรื่องของคนชายขอบยังเป็นความสัมพันธ์ เชิงอำนาจด้วย เพราะเป็นการต่อสู้กับค่านิยมหลักของสังคม และเป็นการดิ้นรนเพื่อเปิดพื้นที่ สาธารณะแก่ผู้ที่ไม่มียพื้นที่ทางสังคม เรื่องเล่าในที่สาธารณะจึงเป็นการเมืองเชิงอัตลักษณ์ เพราะด้าน

หนึ่งเป็นการท้าทายและอีกด้านเป็นการหาแนวร่วมให้กำลังใจผู้เป็นทุกข์ที่ไม่กล้าเปิดตัว ในจุดนี้ การเมืองของเรื่องเล่าจึงเป็นจุดเชื่อมต่อการศึกษา และการเคลื่อนไหวในระดับจุลภาคกับมหภาค

มโนทัศน์ร่างกาย (Body) แนวคิดสารัตถะนิยมให้ความสำคัญกับร่างกาย ในฐานะตัวกำหนดเชิงชีวภาพที่ถูกกำหนดจากธรรมชาติ ทำให้ร่างกายเป็น “ความจริงสากล” ไม่เปลี่ยนแปลงอิทธิพลของแนวคิดหลังสมัยใหม่เสนอสิ่งที่ตรงกันข้าม กล่าวคือ ร่างกายเป็นแดนเชื่อมต่อของการกำหนดกันและกันระหว่างสภาพแวดล้อมทางวัตถุและทางเลือกของปัจเจก พื้นที่ของร่างกายเป็นปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ที่เปิดโอกาสให้มนุษย์แสดงความเป็นตัวเองออกมา ในแง่ความสัมพันธ์กับโลกภายนอกตัวบุคคลไม่ได้อยู่เฉยๆ แต่ซึมซับเข้ามาในเนื้อหนังร่างกาย มีส่วนสร้างชีวิตให้กับร่างนี้เท่ากับที่สามารถถูกจัดการเปลี่ยนแปลงโดยร่างนี้ ในการเปลี่ยนแปลงโลกร่างนี้ก็เปลี่ยนแปลงตนเองไปด้วย

มโนทัศน์การต่อต้าน (Resistance) มโนทัศน์พื้นที่ที่สาม (Third Space) เป็นความพยายามที่จะทำให้การต่อต้านก้าวข้ามการคิดแบบแบ่งขั้วตรงข้าม ซึ่งทำให้ต้องมีการนิยามคำว่า การเมืองและการต่อต้านใหม่ การคิดเป็นขั้วตรงข้ามทำให้อำนาจเป็นพื้นที่ “ตรงข้าม” กับการต่อต้าน อันเป็นการขีดวงจำกัดต่อการต่อต้านเอง เพราะจะทำให้ผู้ศึกษาเฝ้ามองหาแต่การต่อต้านชนิดที่เป็นการปฏิเสธอำนาจอย่างสิ้นเชิงและคืนรนแสวงหาพื้นที่ “ภายนอก” ขอบเขตของอำนาจนั้น

สจิวต์ ฮอลล์ กล่าวว่าไม่มีวัฒนธรรมมวลชนใดๆ ที่เป็นอิสระอย่างสิ้นเชิงจากการครอบงำของอำนาจในระบบที่ใหญ่กว่า หากอำนาจคือการตีกรอบที่แน่ชัดในกรนิยามอัตลักษณ์ของสิ่งต่างๆ นำสู่การลากเส้นแบ่งระหว่างสิ่งนั้นกับสิ่งที่ไม่ใช่สิ่งนั้น ทำให้สิ่งนั้นเป็นเป้านิ่งที่มองเห็นชัดเจนจนกลายเป็นการตีกรอบปิดกั้นความเป็นไปได้ที่จะ “เป็นอื่น” พื้นที่ที่สามก็คือการปฏิเสธที่จะหยุดนิ่งหรือลงหลักปักรากกับอัตลักษณ์ใดๆ อย่างตายตัว พื้นที่นี้ไม่จำเป็นต้องอยู่นอกพื้นที่ของอำนาจและการกดขี่ เพราะไม่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจใดที่จะสมบูรณ์เมื่อพื้นที่ของอำนาจเองก็เลื่อนไหลได้จึงทำให้เกิดช่องว่างที่ปัจเจกสามารถเคลื่อนไหวในระหว่างพื้นที่ของอำนาจนั้นๆ ในแง่นี้ทั้งอำนาจและการต่อต้านจึงไม่ได้เป็นอิสระจากกันและกัน การต่อต้านจึงหมายถึง การไม่ยอมถูกจัดให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนดให้ (Dislocation) ซึ่งมียุทธศาสตร์หลายอย่าง เช่น การทำให้เส้นกั้นระหว่างพื้นที่เกิดคลุมเครือสับสนหรือการกระโดดไปมาระหว่างมิติเชิงพื้นที่ในระดับต่างๆ ตลอดจนการสร้างอัตลักษณ์ผสมผสาน (Hybrid Identity)

1.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ความหมายของการเปลี่ยนแปลง วิดเนอร์ (Weidner, 1970:4) (อ้างใน มนฤตย์พล อรุณบุญนวลชาติ และววรรณ วุฒทะเลกุล, 2555: 1 - 6) ได้สรุปว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบ หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน

คาทซ์ (Katz) อธิบายว่า การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงฐานะทางสังคมจากรดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่ทำให้เกิดคุณค่าเพิ่มขึ้น ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ลักษณะการเปลี่ยนแปลง

อนันต์ เกตุวงศ์ (2523: 45-46) (อ้างใน มนฤตย์พล อรุณบุญนวลชาติ และวรวรรณ วุฒทะเลกุล, 2555: 1-7) อธิบายถึง ลักษณะของการเปลี่ยนแปลง แบ่งได้ 5 ประเภท คือ

1. การเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ (Evolutionary Change) การเปลี่ยนแปลงแบบนี้เกิดจากการแพร่กระจายแนวคิดหรืออุดมการณ์ใหม่ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยีอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนสังคมเกิดความรู้สึกที่จะเปลี่ยนแปลง โดยเกิดความต้องการและเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนต่างๆ ของสังคม กระบวนการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างอิสระอยู่บนพื้นฐานความพร้อม ความพอใจ ผลประโยชน์ และการรวมกลุ่มของประชาชน โดยไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง

2. การเปลี่ยนแปลงแบบปฏิวัติ (Revolutionary Change) การเปลี่ยนแปลงแบบนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง เนื่องจากไม่ยอมรับต่อสถาบันหรือสัญลักษณ์เดิมที่มีอยู่ วิธีการเปลี่ยนแปลงใช้การบังคับทางกายภาพและจิตใจ มีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ใหม่ในการเปลี่ยนแปลง โดยไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิแสดงออกถึงความพอใจและผลประโยชน์ของตน ประชาชนไม่มีสิทธิยอมรับหรือปฏิเสธการเปลี่ยนแปลง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักเป็นกลุ่มคนที่มีระเบียบวินัยสูง หรือเป็นแรงกดดันของฝูงชนที่ไม่อาจควบคุมได้

3. การเปลี่ยนแปลงแบบวิภาษวิธี (Dialectical Change) การเปลี่ยนแปลงแบบนี้ เกิดจากการต่อสู้หรือแข่งขันกันระหว่างสองฝ่ายที่ต้องการปกป้องคุณค่าของตน แต่ผลของการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะเป็นการประนีประนอมผลประโยชน์กัน ซึ่งไม่เกินไปตามความต้องการของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยสิ้นเชิง แต่อาจทำให้แต่ละฝ่ายเกิดความพอใจก็ได้ เมื่อเปรียบเทียบกับความคาดหวังเดิมของตน กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงมักเป็นไปตามสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย โดยไม่มีการบังคับ

4. การเปลี่ยนแปลงแบบบังคับ (Coercive Change) การเปลี่ยนแปลงแบบนี้เกิดจากอิทธิพลที่มาจากทั้งภายในประเทศหรือภายนอกประเทศ โดยอาศัยผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีอำนาจภายในประเทศหรือภายนอกประเทศเป็นผู้บังคับใช้ โดยไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงออกถึงการยอมรับหรือการปฏิเสธ

5. การเปลี่ยนแปลงแบบชี้นำ (Guidance Change) การเปลี่ยนแปลงแบบนี้เกิดจากความพยายามเพื่อชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ขึ้น โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้นำการ

เปลี่ยน แปลงเป็นผู้เสนอผลประโยชน์หรือคุณค่าที่เหมาะสมให้กับสังคม แต่ประชาชนมีสิทธิในการแสดง ออกต่อการเปลี่ยนแปลงว่าพอใจหรือไม่พอใจด้วยการใช้เหตุผล

หลักแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งอาจเรียกว่า เป็นตัวแบบการเปลี่ยนแปลงก็ได้ ตามแนวคิดของไวน์ทรอบ (Weintraub) (อ้างใน มนฤตย์พล อุบุญนวลชาติ และวรวรรณ วุฒทะเลกุล, 2555: 1 - 9) กล่าวไว้ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงแบบล่าหลัง (Lag type) เป็นสภาพการเปลี่ยนแปลงที่แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของสังคมไปแล้ว แต่ยังคงมีเหลือเพียงด้านเดียวที่ยังคงอยู่เหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากสังคมเห็นว่ามีค่าสำคัญมากและปรารถนาให้คงอยู่ เช่น สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์

2. การเปลี่ยนแปลงแบบกลมกลืน (Associated type) เป็นสภาพการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านของสังคมพร้อมกันหมด หรือมีความสอดคล้องกัน ซึ่งมักเกิดจากการวางแผนล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนา

3. การเปลี่ยนแปลงแบบไม่กลมกลืน (Dissociated type) เป็นสภาพการเปลี่ยนแปลงที่ขาดดุลยภาพระหว่างการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทางสังคม ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำกัน เช่น ความไม่สมดุลระหว่างรูปแบบการปกครองกับวัฒนธรรมทางการเมือง ทำให้เกิดความขัดกันระหว่างความก้าวหน้ากับความล่าช้าทางการเมือง

4. การเปลี่ยนแปลงแบบล้ำหน้า (Great leap forward) เป็นสภาพการเปลี่ยนแปลงที่บางด้านของสังคมกระโดดล้ำหน้าด้านอื่นๆ ไปมาก ทำให้ด้านอื่นๆ เปลี่ยนแปลงไม่ทันผลที่เกิด ขึ้นทำให้ด้านที่ล้ำหน้า ขาดการสนับสนุนช่วยเหลือจากด้านอื่นๆ เช่น เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจมาก เกิน ไป แต่สังคมยังมีปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ หรือความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนกับคนรวย

1.2 ทฤษฎี

1.2.1 ทฤษฎีทางสังคมวิทยา

1) **โครงสร้างหน้าที่นิยม** นักวิชาการ ได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “โครงสร้างหน้าที่นิยม” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550: 215-216) กล่าวว่า **ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม** หัวใจของทฤษฎีนี้มีสมมุติฐานที่ว่า สังคมเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่งสิ่งมีชีวิตนี้จะมีส่วนประกอบหลายอย่าง แต่ละอย่างมีหน้าที่เฉพาะจะต้องปฏิบัติเพื่อการคงอยู่ของส่วนรวมคือตัวสิ่งมีชีวิตนั้น สังคมมนุษย์ก็เป็นอย่างนั้นทุกส่วนของสังคมมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติ ส่วนต่างๆ เหล่านั้นของสังคมรวมกันเข้าก็เป็น โครงสร้างของสังคม จึงได้ชื่อว่าโครงสร้างหน้าที่

อาจสร้างประพจน์สำคัญบางอย่างจากทฤษฎีนี้ได้ ดังนี้

1. สังคมมนุษย์ประกอบด้วยโครงสร้าง ส่วนต่างๆ ของโครงสร้างสังคม ปฏิบัติหน้าที่ อันเป็นประโยชน์แก่การดำรงอยู่ของสังคม
 2. ความมั่นคงของสังคมมนุษย์ขึ้นอยู่กับดุลยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ของส่วนต่างๆ ในโครงสร้างสังคม
 3. ยิ่งโครงสร้างสังคมมีความแปลกแยกมาก (Differentiation) สังคมยิ่งมีความเจริญมาก
 4. สาเหตุที่ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอาจมาจากภายในสังคมหรือมาจากภายนอกสังคมก็ได้
 5. สังคมสมัยใหม่มีลักษณะอารมณ์เป็นกลาง (Affective Neutrality) ความ สัมพันธ์อย่างเฉพาะเจาะจง (Specificity) ยึดหลักสากล (Universalism) ในการประเมินค่าการกระทำของบุคคล ยึดความสำเร็จ (Achievement) ในการประเมินผลงานของบุคคล และบุคคลมุ่งกระทำเพื่อประโยชน์ตน ในขณะที่สังคมการประเมินผลงานของบุคคล และบุคคลมุ่งกระทำเพื่อประโยชน์ตน ในขณะที่สังคมแบบประเพณี มีลักษณะใช้อารมณ์รักชอบ (Affectivity) ความสัมพันธ์อย่างกว้าง (Diffuseness) ใช้หลักตัวบุคคล (Particularism) ในการประเมินค่าการกระทำของบุคคล ยึดหลักเชื้อสาย (Ascription) ในการบรรจุแต่งตั้งเข้าสู่ตำแหน่ง และบุคคลมุ่งกระทำการเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน (Collectivity)
 6. คนที่ทำหน้าที่สำคัญของสังคม จะเป็นผู้มีอำนาจและเป็นคนชั้นสูง
 7. อาชีพที่ต้องมีการศึกษาฝึกอบรมยาวนาน จะได้รับค่าตอบแทนสูง
- 2) *ปรีวรรตนิยม* นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “ปรีวรรตนิยม” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550: 26-27) ระบุว่า ตัวแบบแลกเปลี่ยน (Exchange Model) ของทฤษฎีนี้มีสมมติฐานสำคัญว่ามนุษย์แต่ละคนมีความต้องการอะไรหลายอย่างในชีวิต แต่ตัวเองไม่สามารถจะสนองความต้องการของตนด้วยตนเองทั้งหมด จึงต้องสร้างกฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนในการแลกเปลี่ยนที่ดีมีความยุติธรรมขึ้น ความต้องการกันและกัน จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน กฎระเบียบที่ร่วมกันสร้างขึ้นจะควบคุมความประพฤติของกันและกัน กฎระเบียบที่อำนวยประโยชน์สูงสุดจะช่วยรักษาสัมพันธภาพให้ดำรงอยู่ได้นานและมั่นคง

ประพจน์สำคัญบางประการจากทฤษฎีนี้อาจมีดังนี้

1. เพราะมนุษย์มีความต้องการมาก แต่ไม่สามารถสนองเองได้หมด มนุษย์จึงต้องติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น
2. ความสัมพันธ์ทางสังคม ขึ้นอยู่กับความต้องการของมนุษย์และกฎระเบียบอันยุติธรรมในการแลกเปลี่ยน
3. คนที่มีสิ่งของที่ผู้อื่นต้องการมาก อยู่จำนวนมา เป็นคนชั้นสูงของสังคม
4. สิ่งของที่ผู้อื่นยิ่งต้องการมากเท่าใด ยิ่งมีราคาค่างวดมากขึ้นเท่านั้น
5. คนยังมีของหายากมากเท่าไร ยิ่งมีอำนาจ มีเกียรติและอภิสิทธิ์มากเท่านั้น
6. อำนาจของ ก. เหนือ ข. เท่ากับระดับความต้องการสิ่งของจาก ก. ของ ข. ในเมื่อ ข. ไม่สามารถจะสนองความต้องการของตนจากแหล่งอื่น
7. ปัญหาสังคมเกิดจากโครงสร้างสังคม ไม่อำนวยประโยชน์ต่อสมาชิกสังคมอย่างทั่วถึงยุติธรรม

3) การกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactions) นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “การกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550: 29-30) ได้กล่าวถึง การกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์

หัวใจของทฤษฎีสัญลักษณ์ทางสังคมอยู่ที่คติการกระทำระหว่างกัน และสัญลักษณ์รวมเรียกว่า คติหรือทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactions) แต่ในที่นี้ขอเรียกง่าย ๆ ว่าทฤษฎีสัญลักษณ์ทางสังคม ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานสำคัญว่ามนุษย์ติดต่อกัน (หรือเรียกว่ามีการกระทำระหว่างกันได้) โดยอาศัยสัญลักษณ์เป็นสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจ สัญลักษณ์ต่างกับสัญญาณ (Signal) ซึ่งมีความหมายอย่างเดียว เช่น สัญญาณไฟจราจร สีแดง-ห้ามไป สีเหลือง-ระวัง และ สีเขียว-ไปได้ แต่ละสีหรือแต่ละสัญญาณมีความหมายเพียงอย่างเดียว แต่สัญลักษณ์แต่ละอันมีความหมายได้หลายอย่าง เช่น คำว่า หมู อาจ หมายถึง สัตว์ประเภทหนึ่ง หมายถึงคนอ้วน หรือเรื่องอะไรง่ายไม่ยุ่งยาก สีแดงสำหรับมนุษย์มีความหมายได้มากกว่าอย่างเดียว เช่น ถ้าใช้กับการจราจรก็แปลว่าต้องหยุดปล่อยให้คนในเส้นทางอื่นเขาไป หรือถ้าอยู่ในธงไตรรงค์ของเราหมายถึงเลือด มีความหมายต่อไปอีกว่าคนไทยเป็นนักรบ ผู้ไม่ยอมถอยอะไรทำนองนั้น สัตว์มีความสามารถแค่ใช้สัญญาณ แต่มนุษย์มีความสามารถใช้ทั้งสัญญาณและสัญลักษณ์

สัญลักษณ์มีได้หลายแบบ เช่น ภาษา กิริยาท่าทางหรือการกระทำ ภาษา เป็นระบบสัญลักษณ์ที่มีความสลับซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจ ต้องอาศัยการฝึกฝนอบรมเรียนรู้เป็น เวลานาน มีความซ้ำซ้อนจึงจะใช้ได้ แต่กระนั้นก็ยังมีความผิดพลาดอยู่เสมอ เพราะต้องอาศัยการตีความ ตามสถานการณ์ (Context) ในขณะนั้นๆ เช่น ครูมองเห็นลูกศิษย์ในชั้นที่ตนกำลังสอนคนหนึ่งกำลัง ค่อยจึงเรียกชื่อศิษย์คนนั้น แปลว่าให้เด็กคนนั้นหยุดคุย ครูภูมิศาสตร์ใช้คำว่า Capital ในความหมาย เมืองหลวง ครูบัญชีใช้คำนั้นในความหมายเงินทุน ครูสังคมวิทยาใช้คำนั้นในความหมายว่าหนัก หรือหนัก ในคำว่า Punishment กิริยาท่าทางหรือการกระทำแต่ละอย่างก็มีความหมายได้หลาย อย่างตามความคิดของมนุษย์ เช่น การร้องไห้ อาจแปลว่า ดีใจ เสียใจ หรือเจ็บแค้นก็ได้ หัวเราะ ก็ ทำนองเดียวกัน ยกเว้นหัวตาก็มีความหมายหลายอย่าง มนุษย์รู้ความหมายได้โดยอาศัยการตีความ ในบริบทนั้นๆ

นักทฤษฎีสัญลักษณ์ทางสังคม นำเอาความรู้เหล่านี้มาใช้กับสังคมมนุษย์ โดยสร้างเป็นทฤษฎีขึ้นมาว่า ตัวมนุษย์ (อัตตา) นั้นเป็นสัญลักษณ์ มีความหมายได้หลายอย่างใน สายตาของผู้อื่น มนุษย์จึงพัฒนาตัวตนขึ้นมาจากความรู้อีกหรือสายตาของผู้อื่น ทำตัวดีงามตาม สายตาหรือมาตรฐานของสังคม ตัวตนจึงเป็นตัวตนทางสังคม (Social Self) คือเป็นผลผลิตของ สังคม (Social Product) แน่นนอนจะเป็นตัวตนตามสายตาผู้อื่นได้ต้องอาศัยจิต (Mind) ช่วยคิด จิตจะ รู้จักคิดได้ ก็ต้องอาศัยสื่อคือสัญลักษณ์ๆ สำคัญในที่นี้คือ ภาษา จึงกล่าวได้ว่า ภาษาทำให้เกิดจิต จิต ทำให้เกิดตัวตน แล้วตัวตน (อาศัยสัญลักษณ์อีก) ก็สร้างสังคมขึ้น สังคมจะอยู่หรือจะไปแล้วแต่ มนุษย์เหล่านี้เอง ทฤษฎีนี้จึงให้ความสำคัญแก่มนุษย์มาก

ประพจน์สำคัญของทฤษฎีนี้ คือ

1. มนุษย์เกิดจากสัญลักษณ์ที่มนุษย์รุ่นก่อนเป็นผู้สร้าง และสะสมพัฒนามา
2. บุคลิกของคนขึ้นอยู่กับการหล่อหลอมของสังคม ซึ่งมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น
3. การเกิดการเจริญเติบโต หรือการเสื่อมสลายของสังคมขึ้นอยู่กับการ ตัดสินใจของสมาชิกสังคม
4. พฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviance) เกิดจากการให้ความหมายเช่นนั้นของ มนุษย์บางกลุ่ม
5. พฤติกรรมทางสังคม ขึ้นอยู่กับความคาดหวังของสังคม
6. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เกิดจากการระหว่างมนุษย์
7. อำนาจของบุคคลหรือกลุ่มคนใดๆ ขึ้นอยู่กับการมอบหมายของอีกคน หรืออีกกลุ่มหนึ่ง

4) *ความทันสมัย (Modernization)* นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “ความทันสมัย” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

งามพิศ สัตย์สงวน (2545: 28-33) ระบุว่า ความทันสมัย (Modernization) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนามากยิ่งขึ้น เกิดขึ้นเมื่อสังคมกำลังพัฒนารับเอาวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ ได้แก่ เทคโนโลยีด้านต่างๆ เช่น ด้านการเกษตร การสื่อสาร การแพทย์ การศึกษา และด้านอื่นๆ ส่วนวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุของสังคมตะวันตก เช่น ค่านิยม อุดมการณ์ โลกทัศน์ แบบแผนการเลือกคู่ การแต่งงาน ระบบราชการ และสิ่งอื่นอีกมาก เมื่อนำมาใช้แล้วมักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมกำลังพัฒนา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักไม่ราบรื่น มักเกิดอย่างต่อเนื่องหลายอย่างและหลายระดับ ทำให้มีผลกระทบต่อสถาบันสังคมทุกสถาบัน ชุมชนทุกแห่งและมีผลกระทบต่อชีวิตทุกด้านของสมาชิกในสังคมกำลังพัฒนา

ความทันสมัยเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่มีขอบเขตกว้างขวางรวมเอาปรากฏการณ์ต่อไปนี้ไว้ด้วย คือ การเป็นอุตสาหกรรม การเป็นเมือง และระบบราชการ

1. การเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) การเป็นอุตสาหกรรมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากสังคมหรือชุมชนเกษตรกรรมไปสู่การเป็นสังคมหรือชุมชนอุตสาหกรรม เพราะการใช้เทคโนโลยีแบบเครื่องจักรต่างๆ ทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมากภายในเวลารวดเร็ว ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะของสังคมอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อป้อนตลาดการค้าขนาดใหญ่ โดยใช้แรงงานที่ชำนาญเฉพาะอย่าง และมีการพัฒนาระบบโรงงานมากมายหลายประเภท ชุมชนต่างๆ ในสังคมไทยจำนวนหนึ่ง อยู่ในกระบวนการกลายเป็นอุตสาหกรรมเพราะนำเครื่องจักรมาใช้ในการผลิตในโรงงานประเภทต่างๆ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวชนบทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เป็นอันมาก

2 การเป็นเมือง (Urbanization) การเป็นเมือง หมายถึง สัดส่วนของประชากรตั้งถิ่นฐานในเมืองเพิ่มมากขึ้น เขตเมืองเป็นเขตการตั้งถิ่นฐานที่มีขนาดใหญ่ มีความหนาแน่นของประชากรสูง มีวัฒนธรรมย่อยมากมาย ประชากรในเมืองมีความแตกต่างกัน ไม่รู้จักกันเป็นส่วนตัว มีความสัมพันธ์กันแบบทางการ มีการจำแนกความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะอย่างมากขึ้น ที่อยู่และที่ทำงานของคนในเมืองมักแยกจากกัน การควบคุมทางสังคมมักเป็นทางการ โดยทั่วไปสังคมต่างๆ มักใช้จำนวนประชากรเป็นตัวกำหนดเขตเมือง ระดับต่ำสุดของจำนวนประชากรใน เมือง มี 2,500-5,000 คน

เมืองประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย คือเมืองเอกนคร (Primate City) ซึ่งหมายความว่า เมืองใหญ่ที่สุดของประเทศใหญ่กว่า

เมืองรองๆ ลงมาหลายสิบเท่าตัว เช่น กรุงเทพฯ ใหญ่กว่าเชียงใหม่มากกว่า 30 เท่าตัว ในสังคมไทย มีเขตเมือง หรือ ชุมชนเมือง 119 แห่ง 108 แห่งเป็นเขตเมืองที่เล็กมากเพราะมีประชากรน้อยกว่า 50,000 คน

สำหรับสังคมไทย เมืองเอกราช คือ กรุงเทพฯ เป็นเมืองศูนย์กลางของ เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา ศาสนาและเกือบทุกด้าน เมื่อกรุงเทพฯ ติดต่อกับชุมชนชนบทไปเรื่อยๆ จะปรากฏว่ามีผลกระทบต่อหมู่บ้านในชนบทไทยอย่างมาก

3. ระบบราชการ (Bureaucracy) ระบบราชการหมายถึง โครงสร้างทาง สังคมที่มีการจัดระเบียบสูงต่ำต่างๆ กัน ทั้งนี้ เพื่อบริหารองค์กรขนาดใหญ่อย่างมีเหตุผลและมี ประสิทธิภาพ ขององค์กรจะมีมากที่สุด เมื่อผู้มีอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ มีบทบาทที่ถูก กำหนดไว้อย่างชัดเจน ถึงหน้าที่ความรับผิดชอบต่างๆ เพื่อตัดสินใจที่ขึ้นอยู่กับความรู้ทางเทคนิค มี วินัยเป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับ และคนเข้ามาทำงานในองค์กรตามความสามารถ มีระบบการควบคุม การให้เงินเดือนและการเลื่อนขั้น รวมทั้งการลงโทษด้วย

ปัจจุบันระบบราชการมีบทบาทสำคัญมากในทุกสังคม เพราะเป็นระบบที่ กำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อวางแผนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อ ประชากรทุกคนในสังคมไทยสำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาลไทย คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาตินั้น มีผลกระทบต่อชนบทไทยอย่างมากมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากการเป็นอุตสาหกรรม การเป็นเมืองและระบบราชการแล้วความ ทັນสมัย ยังรวมเศรษฐกิจการตลาดไว้ด้วย

1.2.2 ทฤษฎีทางมานุษยวิทยา

1) แนวทฤษฎีวิวัฒนาการและบุคลิกภาพ นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคม วิทยา “แนวทฤษฎีวิวัฒนาการและบุคลิกภาพ” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

ลิวีร์รณ ประจวบเหมาะ สิทธิพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ (2550: 22 - 24) ระบุว่า มีความต่อเนื่องกับแนวทฤษฎีประวัติศาสตร์เฉพาะในสหรัฐอเมริกา แต่มี ประเด็นศึกษาแตกต่างออกไปคือพยายามจะพิจารณา และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจก บุคคลและแบบแผนวัฒนธรรม ซึ่งมีมโนทัศน์หลักๆ เช่น “สัจฐานวัฒนธรรม” “บูรณาการ วัฒนธรรม” “บุคลิกภาพ” “การเรียนรู้ทางสังคม” และ “การเรียนรู้ทางวัฒนธรรม” เป็นต้น และแนว ทฤษฎีนี้ยังได้นำวิธีการทางจิตวิทยามาช่วยเก็บข้อมูลอีกด้วย

หลังจาก ค.ศ. 1932 ไปแอสจจะหมดความหวังในการสร้างทฤษฎีทาง วัฒนธรรมขึ้นมาเขาเริ่มไปสนใจในประเด็นอื่น คือ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับ วัฒนธรรมซึ่งได้กลายเป็นมรดกความคิดที่สืบทอดโดยสานุศิษย์สำคัญ 2 คน คือ รูทซ์ เบเนดิก และ

มาร์กาเรต มีด (Ruth Benedict and Margaret Mead) ซึ่งได้นำกระแสคิดไปพัฒนาการทำให้เกิดแนวทฤษฎีวิวัฒนาการและบุคลิกภาพซึ่งได้แตกแขนงเป็นแนวย่อยๆ คือ

1. แนวทฤษฎีสถิตฐานวัฒนธรรม (Cultural Configuration Approach)

ของ รุทซ์ เบนดิก

แนวทฤษฎีสถิตฐานวัฒนธรรมปรากฏในงาน Patterns of Culture ของรุทซ์ เบนดิก (1934) “วัฒนธรรม” เกิดขึ้นด้วยความพยายามของมนุษย์ที่พยายามแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มีการเลือกสรรพัฒนา และบูรณาการจนกลายเป็นแบบแผนของกลุ่มชนแต่ละกลุ่มสืบทอดกันต่อไป หล่อหลอมสมาชิกให้มีทัศนคติ ค่านิยมในการทำงานเดียวกันจนเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มนี้เชิงทฤษฎี คือ วัฒนธรรมมีความเป็นองค์รวมที่ครอบคลุมบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลที่เป็นสมาชิกในวัฒนธรรมนั้น วัฒนธรรมจะมีเอกลักษณ์ที่สะท้อนลักษณะบุคลิกภาพ และจิตใจของปัจเจกบุคคลในวัฒนธรรมนั้นๆ ในงานเบนดิก ได้เปรียบเทียบให้เห็นแบบแผนวัฒนธรรมสามแบบ โดยนำความคิดของนิทซ์เซ่ (Nietzsche) เกี่ยวกับความแตกต่างในทางบุคลิกภาพระหว่าง “Apollonian” กับ “Dionysian” มาอธิบายความแตกต่างในแบบแผนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ เช่น พวก Kwakiutl ซึ่งเป็นอินเดียแดงที่อยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา เป็นพวกนิยมอำนาจชอบอยู่เหนือคนอื่น อาจเรียกได้ว่าเป็นแบบ “Dionysian” ทำให้แบบแผนหรือสถิตฐานวัฒนธรรมเป็นแบบ “Dionysian” สะท้อนให้เห็นในประเพณี หรือพิธีกรรมต่างๆ เช่น ประเพณี “Potlatch” หรือประเพณีแจกเหล็ก ที่มักจะทำในช่วงฤดูหนาว ซึ่งเป็นช่วงที่พวก Kwakiutl ได้มาตั้งค่ายร่วมกันเป็นชุมชน ส่วนในช่วงฤดูร้อนพวก Kwakiutl อยู่กระจัดกระจายกันตามลำน้ำที่ไหลออกสู่ทะเลโดยอยู่กันเป็นกลุ่มเครือญาติทางพ่อ พิธี “แจกเหล็ก” นี้ทำได้ในโอกาส เช่น ตั้งชื่อลูก ทำศพ และอื่นๆ สารสำคัญก็คือ มีกลุ่มเครือญาติทางพ่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นเจ้าภาพ และเชิญกลุ่มอื่นๆ มาร่วมงานเลี้ยง และแจกของกันอย่างมโหฬาร และในกาลต่อไปมีอีกกลุ่มเป็นเจ้าภาพก็ต้องแจกให้ได้มากกว่าที่ได้รับมาแล้ว จากมุมมองของเบนดิก ประเพณีแจกเหล็กจึงเป็นเสมือนภาพรวมทางวัฒนธรรมที่สะท้อนบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลในวัฒนธรรมนั้น โดยเปรียบเทียบพวก Zuni ซึ่งเป็นอินเดียแดงที่อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา และถูกมองว่าโดยเบนดิกว่ามีสถิตฐานวัฒนธรรมอีกแบบหนึ่ง คือ แบบ “Apollonian” เพราะมีประเพณีต่างๆ แสดงถึงการร่วมมือซึ่งกันและกัน ซึ่งก็สอดคล้องกับบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลที่สุขุม สงบเยือกเย็น และไม่นิยมการแข่งขัน และขัดแย้ง

2. แนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมกับบุคลิกภาพ

(Socialization and Personality) ของ มาร์กาเร็ต มีด

หากแนวทฤษฎีสถิตฐานวัฒนธรรมขาดความชัดเจนถึงสาเหตุความสอดคล้องระหว่างวัฒนธรรมกับบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล แนวทฤษฎีของมีด (Margaret Mead) ก็ให้ความชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับบุคลิกภาพดังกล่าว จากการนำเสนอของโฮนิกแมนน์ (Honigmann, 1967) มีดพัฒนาแนวทฤษฎีนี้จากงานของเธอที่ศึกษา “อเมริกันซามัว” (เขตพื้นที่เกาะซามัวในมหาสมุทรแปซิฟิกที่สหรัฐอเมริกาบริหารจัดการ) ในการมีอิทธิพลต่อคุณค่าอย่างลึกซึ้ง ในการดำรงชีวิตของชาวซามัว จากการศึกษาวัยรุ่นซามัวในงาน Coming of Age in Samoa เธอพบว่าชีวิตของเด็กสาวซามัวก่อนข้างจะราบรินกลมกลืน กับผู้ใหญ่ และเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นหญิงสาวได้อย่างสงบไม่มีปัญหาความขัดแย้งอย่างเช่นชีวิตเด็กสาวในสังคมอเมริกัน ทำให้เธอมีข้อเสนอเชิงทฤษฎีว่า ชีวิตที่เรียบง่ายไม่วุ่นวายของสังคมซามัวทำให้ไม่มีแรงกดดันต่อชีวิตวัยรุ่นมากนัก ประกอบกับการมีชีวิตในชุมชนเล็กๆ ซึ่งเน้นความราบรื่นสมานฉันท์ ทำให้วัยรุ่นมีพัฒนาการไปในทางที่ราบรื่น แทนไม่มีความขัดแย้งกับผู้ใหญ่ในเรื่องมาตรฐานทางศีลธรรม ข้อค้นพบของเธอมีนัยว่า บุคลิกภาพของวัยรุ่นพัฒนามาจากสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมมากกว่าทางชีวภาพ

2) *แนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย* นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “แนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ (2550: 48) ระบุว่า

แนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยในมานุษยวิทยา ก็เป็นอีกแนวทางที่สนใจ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม แต่เน้นเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติอุตสาหกรรม และการแพร่หลายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในสังคมที่กำลังพัฒนา จากการศึกษากระบวนการพัฒนาสู่ความทันสมัย ในเขตพื้นที่เมืองและชนบทของเม็กซิโก โดยได้พิจารณาในมุมมองของนิเวศ คือสภาพแวดล้อมด้วยเพดโตและป๊อกรี้ ได้ข้อเสนอเชิงทฤษฎีว่าความแตกต่างของสภาพแวดล้อมจะส่งผลสำคัญคือกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ฉะนั้นควรให้ความสำคัญกับเงื่อนไขเชิงนิเวศด้วย ส่วนสัจจตมองว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละท้องถิ่นเป็นเงื่อนไขสำคัญในการทำให้เกิดความแตกต่าง และความหลากหลายในกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย แต่ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงยังทำให้เกิด ลักษณะร่วมบางประการคือเงินตรากลายเป็นสาระสำคัญของการมีชีวิต การเพิ่มขึ้นของความขัดแย้งในชุมชน และระบบ

การผลิตของชาวนาจะเปลี่ยนไปจนทำให้ชาวนาสู้ภัยแล้งที่คืน และกลายเป็นแรงงานอุตสาหกรรม หรือการเกษตรกรรมขนาดใหญ่

แนวทฤษฎีต่างๆ ที่กล่าวถึงข้างต้นทั้งที่เป็นทฤษฎีในยุคก่อนสมัยใหม่ หรือในยุคสมัยใหม่ส่วนใหญ่เป็นแนวทฤษฎีที่พัฒนาเพื่อศึกษาสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติชนที่ครั้งหนึ่งถูกจัดประเภทว่าเป็นสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิม มีขนาดเล็ก มีเทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำ อยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญทางวัตถุอย่างเช่น ป่าดงดิบ ทะเลทราย ชาวนาชาวไร่ หมู่เกาะ และเทือกเขาที่สูงชัน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ แต่แนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยได้ขยายขอบเขตการศึกษา มาสู่สังคมชาวนาชาวไร่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐที่กำลังอยู่ในกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ที่จริงแนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ไม่ได้เกิดขึ้นในสาขาวิชามานุษยวิทยาแต่แรก หากมาจากสาขาวิชาสังคมวิทยาเป็นหลัก ซึ่งสนใจสังคมในระดับเมือง และระดับรัฐ ที่นักมานุษยวิทยาในสมัยนั้นแทบจะไม่สนใจ แนวทฤษฎีการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยในสังคมวิทยาเองก็มีหลากหลายแนวแต่มีจุดร่วมกัน ในแง่ว่าพยายามอธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคม และวัฒนธรรมหลังการเป็นสังคมอุตสาหกรรม ด้วยอิทธิพลการแพร่ขยายวัฒนธรรมจากตะวันตก นักคิดสำคัญๆ มีหลายคน เช่น เดวิด เลอร์เนอร์ (D. Lerner, 1964) และ เอ. มาเซลลา (A. Marsella, 1977) แต่ในที่นี้จะยกตัวอย่างแนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยที่เป็นของนักมานุษยวิทยา คือ เจ. ป็อกกี้ จูเนียร์ และอาร์. ลินช์ (J. Poggie, Jr. and R. Lynch 1974) ซึ่งศึกษาระดับภูมิภาค และจูเลียส สจ๊วต (J. Steward) ซึ่งศึกษาชุมชนชาวไร่ชาวนา

แนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (ระดับภูมิภาค) ของ ป็อกกี้ จูเนียร์ และลินช์

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ (2550: 48-50) ระบุว่า

ป็อกกี้ และลินช์ มองว่าแนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย เป็นความพยายาม ที่จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม อันเป็นผลจากการปฏิบัติอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่การอุตสาหกรรมได้แพร่ขยาย เข้าไปในประเทศที่กำลังพัฒนา ทำให้มีการใช้พลังงานในปริมาณที่เพิ่มขึ้น ซึ่งในทัศนะของป็อกกี้ และลินช์ ผลของการแพร่ขยายนี้อาจจะแตกต่างกันในสังคม และท้องถิ่นที่ต่างกัน ทำให้กระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย อาจไม่ได้มีลักษณะเป็นสากลอย่างที่คาดกันไว้ พวกเขาจึงเสนอว่าควรมีการวิเคราะห์เชิงนิเวศในการที่จะทำความเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับการแพร่ขยายของการอุตสาหกรรมในประเทศที่กำลังพัฒนา โดย

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมในพื้นที่ขนาดใหญ่อย่างเป็นระบบ และรอบด้าน คือ ในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และค้นหาจากข้อมูลเชิงประจักษ์ว่ามีมิติต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างไร โดยไม่กำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าว่าจะเป็นอย่างใด เพราะว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจจะหลากหลาย ในบางแห่งอาจจะเปลี่ยนรูปแบบสังคม และวัฒนธรรมจากแบบเก่าเป็นแบบใหม่ แต่ในบางท้องถิ่นอาจจะมีการคงสภาพเดิมไว้ และตัดแปลงไปบ้าง และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเป็นไปในทิศทางที่ก้าวหน้า หรือดีขึ้นเสมอไป เพราะอาจจะเผชิญกับปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากร หรือปัญหาสังคมต่างๆ เช่น การทุจริต และเอาเปรียบทางสังคม ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างทางสังคม เช่น ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท เป็นต้น

จุดเปลี่ยนที่สำคัญสำหรับกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย คือ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงทศวรรษของ 1970 ที่การอุตสาหกรรมแพร่กระจายไปยังประเทศกำลังพัฒนา ทำให้มีการใช้ปริมาณพลังงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่อำนาจนิยมทางการเมืองแบบปกครองโดยตรงถึงกาลอวสาน และเป็นยุคเริ่มต้นของอิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรมของสังคมตะวันตกที่มีต่อประเทศที่กำลังพัฒนา

จากการวิเคราะห์ของพวกเขาในช่วงเวลาดังกล่าวนี้โลกถูกมองว่าเป็นระบบนิเวศเดียวกันประเทศต่างๆ มีการวางแผนทางเศรษฐกิจ ในขณะที่ยังถูกรอบงำด้วยมหาอำนาจตะวันตกโดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ และความช่วยเหลือทางเทคโนโลยี ผลกระทบที่ตามมา คือ พัฒนาการของความเป็นชาตินิยมในระดับชาติ ผ่านการศึกษาและสาธารณสุขในด้านหนึ่ง ส่วนในอีกด้านหนึ่งมักเกิด “กบฏชาวนา” ทำให้ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง แต่ในขณะเดียวกัน กระบวนการอุตสาหกรรม และการกลายเป็นเมืองก็รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว พร้อมกับการขยายตัวของประชากร และประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ มีการขยายการติดต่อกับโลกภายนอกเพิ่มมากขึ้น แต่อำนาจในทางการเมืองอยู่มีือทหาร ในทางเศรษฐกิจ แรงงานจ้าง มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดการอพยพแรงงานทั้งภายใน และภายนอกในทางศิลปวัฒนธรรม เช่น เพลง และดนตรี อิทธิพลจากตะวันตกเริ่มครอบงำ สถาบันวัฒนธรรมดั้งเดิมเริ่มแตกสลาย อย่างไรก็ตามก็มีความพยายามจากบางส่วนบางกลุ่ม ในการจะรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้

แนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (ระดับจุลภาค) ของ
จูเลียน สจ๊วต

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ ลีริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ
(2550: 48 - 51) ระบุว่า

สจ๊วต (Steward, 1967) เองสนใจที่จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมในชุมชนระดับจุลภาค เช่น หมู่บ้านในชนบท หรือชุมชนขนาดเล็กในเมือง เขาได้มีโครงการศึกษากระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยของชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชุมชนชานานาในท้องถิ่นต่างๆ เช่น เอเชีย แอฟริกา อเมริกา และยุโรป ทำให้เขาพบกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยในท้องถิ่นต่างๆ มีความแตกต่างกันด้วยเงื่อนไข สังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิม ทำให้ยากต่อการสรุปทฤษฎีอย่างเป็นสากลได้ แต่เขาได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะร่วมบางประการสำหรับการศึกษาต่อไป คือ

1. การเปลี่ยนแปลงในเรื่องคุณค่าของชีวิต เมื่อระบบเงินตราเข้ามาในสังคมประเพณี ปัจเจกบุคคลจะถูกครอบงำด้วยความคิดเรื่องกำไรและผลประโยชน์มากกว่าเดิม การช่วยเหลือตอบแทนจะถูกลดความสำคัญลง

2. การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสมานฉันท์ของชุมชน ผลกระทบที่ตามมาจากการที่คนรุ่นหลังมีคุณค่าและเป้าหมายของชีวิตที่แตกต่างระหว่างคนที่ต่างรุ่นกัน ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งและทำให้ความสมานฉันท์ของชุมชนลดลง

3. การเปลี่ยนแปลงในเรื่องเศรษฐกิจ ชานานาชาวไร่อาจสูญเสียที่นาอันเนื่องมาจากหนี้สินที่เป็นผลจากการลงทุนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ระบบภาคสินค้าเกษตรที่ไม่แน่นอน การซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ทำให้ชานานากลายเป็นแรงงานการเกษตรขนาดใหญ่

แนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย จำกัดอยู่ในความสนใจของนักมานุษยวิทยา จำนวนน้อยมาก และในระยะเวลาไม่นาน ในช่วงทศวรรษของ 1980 มีนักมานุษยวิทยากลุ่มหนึ่งสนใจ อธิบายการเปลี่ยนแปลงสังคมของชุมชนชาวไร่ชานานาด้วยแนวทฤษฎีที่เรียกว่านิมาร์ซิสม์ หรือแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองที่พยายามวิเคราะห์ผลกระทบของการขยายอำนาจของการค้าเชิงพาณิชย์ที่มีต่อชุมชนชนบทในแ่งมุมต่างๆ ซึ่งจะไปเชื่อมโยงกับแนวทฤษฎีอื่นๆ ที่ศึกษาสังคมชานานาชาวไร่ที่ได้รับความสนใจมากขึ้นในสาขาวิชามานุษยวิทยาในระยะหลัง

3) แนวทฤษฎีวิเคราะห์วัฒนธรรม (เชิงสัญลักษณ์) นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “แนวทฤษฎีวิเคราะห์วัฒนธรรม (เชิงสัญลักษณ์)” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ (2550: 53 - 55) ระบุว่า

แนวทฤษฎี นีโอมาร์กซิสม์ ซึ่งสนใจความขัดแย้งในการผลิตเริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้นสำหรับนักมานุษยวิทยาฝรั่งเศส ลาตินอเมริกา และอาเซียน ที่ให้ความสนใจศึกษาชาวไร่ชาวนา

แนวทฤษฎีต่างๆ ของยุคสมัยใหม่ที่ได้กล่าว ถึงในข้างต้นนี้ล้วนแต่ต้องการอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับมิติที่เรียกว่า “วัตถุ” เช่น เศรษฐกิจและเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการอยู่รอด และพัฒนาการของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิตหนึ่ง จุดเน้นความสนใจของแนววิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมจะแตกต่างออกไป เพราะจะเน้นที่ความหมาย และสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการเป็นมนุษย์

ออร์ทเนอร์ (1984) อธิบายว่า การศึกษาสัญลักษณ์ในมานุษยวิทยา (Symbolic Anthropology) เป็นแขนงย่อยที่มารวมกัน ในภายหลังผู้บุกเบิกที่สำคัญ เช่น คลิฟฟอร์ด เกียร์ทซ์ (Clifford Geertz) และวิกเตอร์ เทอร์เนอร์ (Victor Turner) ซึ่งมีแนวทางที่แตกต่างกัน แต่มีจุดเน้นใกล้เคียงกันในแง่ที่พยายามเข้าใจระบบสัญลักษณ์ เพื่อนำไปสู่การเข้าใจความหมาย และความคิดของคนในวัฒนธรรมหนึ่งๆ เช่น เกียร์ทซ์ (1973) พยายามศึกษาว่าสัญลักษณ์กระทำการในฐานะที่เป็นระบบการสื่อสารทางวัฒนธรรมอย่างไร โดยยกตัวอย่างในกรณีศึกษา “การชนไก่” ในบาหลี เขาแสดงให้เห็นว่า “การชนไก่” เป็นสัญลักษณ์ซึ่งสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมบาหลี หรือวิถีคิดและความหมายของคนบาหลีในแนวการวิเคราะห์แบบนี้เป็นการศึกษามุมมองของผู้กระทำการ เพราะว่าวัฒนธรรมคือผลพวงของการกระทำของสมาชิกในสังคม

เพื่อให้เข้าใจแนววิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์ได้ชัดเจนขึ้น ในงานนี้ผู้เขียนยกตัวอย่างแนววิเคราะห์ที่เรียกว่า “การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรม” (Cultural Analyses) ของ เดวิด ชไนเดอร์ (David Schneider, 1968) ซึ่งศึกษาระบบเครือญาติอเมริกัน ที่นับว่าเป็นการศึกษากลุ่มชนที่แตกต่างไปจากการศึกษาของนักมานุษยวิทยาทั่วไป

ในหนังสือ American Kinship: A Cultural Account ชไนเดอร์ได้ระบุวัตถุประสงค์ว่าจะพรรณนาให้เห็นว่าระบบสัญลักษณ์ และความหมายของเครือญาติอเมริกัน โดยจะแสดงให้เห็นถึงการนิยามความหมายเครือญาติอเมริกัน กฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ลักษณะที่แต่ละหน่วยสัมพันธ์และไม่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมถึงรูปสัญลักษณ์เชิงสัญลักษณ์ด้วย (Symbolic Forms) ซึ่งเขาได้นิยามความหมายของสัญลักษณ์ว่า คือ สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายแทนสิ่งอื่น โดยที่ว่ามันจำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องระหว่างความหมายนั้น กับคุณลักษณะของสิ่งที่ทำหน้าที่สัญลักษณ์

นอกจากนิยามความหมายของสัญลักษณ์แล้ว ชไนเดอร์ยังนิยามความหมายของวัฒนธรรม (หนึ่งๆ) หรือ “A Culture” ว่า ประกอบด้วยระบบของหน่วยต่างๆ ที่ถูกกำหนดความหมายบางอย่าง และถูกแยกแยะความแตกต่างด้วยมาตรการบางประการ และหน่วย

ต่างๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้คนมองโลกอย่างไร จากการศึกษาของเขา เขาพบว่าหน่วยสำคัญๆ และลักษณะเฉพาะในระบบเครือญาติอเมริกัน คือ “A Relative” ในความหมายของอเมริกัน คือ คนที่มีความสัมพันธ์กับ “ผู้เรียก” โดยสายเลือด หรือการแต่งงาน ความหมายของการเป็น “Relative” โดยสายเลือดในวัฒนธรรมอเมริกัน มีรากฐานมาจาก “ชนชาติ” และความสัมพันธ์โดยการแต่งงานมีรากฐานจากกฎหมายซึ่งไม่ใช่ชนชาติและสามารถสิ้นสุดได้

หากเราจำแนกองค์ประกอบของความเป็น “Relative” ตามกฎชนชาติและกฎหมาย (ซึ่งถูกสร้างขึ้นในวัฒนธรรมอเมริกัน)

และความเป็น “Relative” ในวัฒนธรรมยังจัดลำดับความห่าง (Distance) ได้เช่น พ่อกับลูก มีความใกล้ชิดทางสายเลือดมาก

“A Family” ในวัฒนธรรมอเมริกันจึงเป็นหน่วยที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา และลูกๆ ซึ่งมีชีวิตร่วมกัน เสมือนว่าเป็นหน่วยที่มีความเป็นชนชาติ ก่อตัวด้วยกฎชนชาติ และอยู่กันด้วยตัวบทกฎหมาย สมาชิกของ “Family” มี “Relative” อย่างน้อย 3 ประเภทด้วยกัน แต่ความเป็น “Family” จะแสดงออกโดยสัญลักษณ์สำคัญ คือ การมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งนำไปสู่การให้กำเนิดที่มีลักษณะเป็น “Distinctive Feature” (คุณลักษณะที่แยกของสิ่งหนึ่งออกจากอีกสิ่งหนึ่ง) “Family” ในฐานะที่เป็นความคิดของวัฒนธรรมอเมริกัน มีลักษณะทั้งที่เป็นชนชาติ และที่เป็นกฎหมาย (กฎระเบียบของสังคม)

ชไนเดอร์ยังได้วิเคราะห์ประเภท “Relative” อื่นๆ อีก เช่น พวก In-Laws ในวัฒนธรรมอเมริกัน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และชนชาติเป็นเรื่องที่ค่อนข้างแข็งกร้าว (Active) เป็นความสัมพันธ์ที่มนุษย์พยายามจะครอบงำชนชาติ และใช้พลังชนชาติเพื่อสนองความต้องการของตนเองด้วยการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่ในเรื่องที่เกี่ยวกับครอบครัวและเครือญาติเป็นแบบหนึ่งเพราะเป็นพื้นที่ที่ที่คนอเมริกันได้สงบศึกกับชนชาติ เพราะเครือญาติมีความเป็นชนชาติด้วยความสัมพันธ์มีมาโดยสายเลือด ฉะนั้นคนเป็นส่วนหนึ่งของชนชาติ แต่ในความเป็นชนชาตินี้ก็มักมีกฎเกณฑ์สังคมควบคุมอยู่ อย่างเช่น ความสัมพันธ์ทางเพศ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของความเป็นครอบครัว เพราะในความคิดของคนอเมริกัน ลักษณะสำคัญ (Distinctive Feature) ของความเป็นมนุษย์ก็คือความสามารถของมนุษย์ในการสร้างหลักเหตุผล ซึ่งทำให้เกิดกฎหมายขึ้นมา หรือ “วัฒนธรรม” ในความหมายของมานุษยวิทยา ดังนั้น “Marriage” คือการมีเพศสัมพันธ์ร่วมกัน ทำให้เกิดคู่ที่กำเนิดบุตรและอยู่ร่วมกันเป็น “Family” เหมือนสัตว์บางประเภท เช่น หมาป่า แต่ “Family” ของคนอเมริกันมิได้มีความหมายเพียงแค่นั้น เพราะมนุษย์มีหลักเหตุผลดังกล่าวที่ทำหน้าที่เป็นกฎเกณฑ์ควบคุมลักษณะความสัมพันธ์ทางเพศอื่นๆ ใน “Family” ความคิดเรื่อง “Relative” ก็ทำนองเดียวกัน แม้จะมีนัยโดย “ชนชาติ” และ “โดย

กฎเกณฑ์” ท้ายสุด “Relative” ก็ผนวกคุณลักษณะทั้ง 2 เข้ามารวมกันทำให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าในระบบเครือญาติ

4) แนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสากล นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “แนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสากล” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ (2550: 38-39) มีมุมมองในลักษณะเดียวกับแนวทฤษฎีวิวัฒนาการคลาสสิก แต่มีความชัดเจนมากในเรื่องที่เสนอว่า “พลังงาน” เป็นเกณฑ์สำคัญในการจัดลำดับขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทำให้ระบบการผลิตและเทคโนโลยีเป็นหัวใจสำคัญในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

หลังจากที่แนวทฤษฎีวิวัฒนาการสายเดี่ยวถูกวิพากษ์โดยนักคิดในแนวทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่และแนวทฤษฎีประวัติศาสตร์เฉพาะในตอนต้นทศวรรษที่ 20 ในหลายประเด็นด้วยกัน เช่น วิธีการศึกษาที่ไม่มีหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ และการใช้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องในการสร้างทฤษฎี และมีคติในการอธิบายลำดับพัฒนาการของสังคม ซึ่งยึดถือว่าสังคมตะวันตกเป็นสุดยอดความเจริญ แนวทฤษฎีวิวัฒนาการสายเดี่ยวก็ไม่ได้ได้รับความสนใจจากนักมานุษยวิทยาในสมัยนั้นอีก (ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20) จนกระทั่งเลสลี ไวท์ (Leslie White) เขียนหนังสือ The Evolution of Culture: The Development of Civilization to the Fall of Rome ซึ่งเขาได้นำเสนอทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมตั้งแต่ต้นกำเนิดมนุษย์จนถึงปัจจุบัน แต่นักมานุษยวิทยาคนอื่นๆ มักเรียกแนวทฤษฎีของเขาว่า “วิวัฒนาการใหม่” หรือ “วิวัฒนาการสากล” ทั้งที่เขายืนยันว่าแนวทฤษฎีของเขาไม่ได้แตกต่างจากแนวของ ไทเลอร์และมอร์แกน แต่อย่างใด

แนวทฤษฎีของไวท์มีความแตกต่างจากแนวทฤษฎีวิวัฒนาการสายเดี่ยวอย่างมีสาระสำคัญ เพราะเขามีความชัดเจนในเรื่องหลักการ หรือแนวทางในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และวัฒนธรรมโดยให้ความสำคัญกับ “พลังงาน” ในการจัดลำดับขั้นตอนวิวัฒนาการวัฒนธรรมของมนุษย์ และแม้ว่าไวท์จะใช้มนทัศน์ว่า “วัฒนธรรม” ในความหมายที่ไม่แตกต่างจากที่ใช้ในแนวทฤษฎีวิวัฒนาการสายเดี่ยวในแง่ที่ว่า วัฒนธรรมเป็นมวลรวมทั้งหมดของพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วแยกแยะจากกันยาก แต่เขาได้เสนอการจำแนกองค์ประกอบวัฒนธรรมออกเป็นระบบย่อยๆ ที่ชัดเจนมากขึ้นคือ

1. ระบบความคิดความเชื่อ
2. ระบบสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ในการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของมนุษย์
3. ระบบความรู้สึก อารมณ์ และท่าที

4. ระบบเทคโนโลยี ซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้เครื่องมือ

ซึ่งระบบย่อยทั้ง 4 นี้ต้องอาศัยภาษาเป็นพื้นฐานในการสื่อสาร

ในทัศนะของไวท์ วัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา โดยอาศัยความสามารถในการใช้ภาษาที่เป็นระบบสัญลักษณ์แบบหนึ่ง มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ และพัฒนาการของมนุษย์ เพราะเอื้ออำนวยต่อการปรับตัวกับสภาพแวดล้อม สนองตอบต่อความจำเป็นของมนุษย์ในทางร่างกาย เช่น อาหาร เสื้อผ้า ซึ่งในส่วนทางจิตใจ มนุษย์สามารถได้มาจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมก็คืออยู่นอกเหนือร่างกายมนุษย์ ในแง่ที่มนุษย์เป็นผู้ผลิตวัฒนธรรม และส่งต่อไปยังคนรุ่นหลังในทางสังคมมิใช่ทางชีวภาพ คือเด็กที่เกิดมาไม่ได้มีวัฒนธรรมติดมาด้วย แต่เรียนรู้ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมฉะนั้นกลุ่มคนที่มีเชื้อสายเดียวกันอาจจะต่าง วัฒนธรรมกันได้ หากเรียนรู้มาต่างกัน และหากมองในภาพรวมวัฒนธรรมของมนุษยชาติได้การพัฒนาการในทางก้าวหน้า

ในการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของมนุษยชาติ (Culture) ที่มักเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก้าวหน้า พลังงานจึงน่าจะมีความสำคัญ เพราะมนุษย์ก็เหมือนสัตว์อื่นๆ ที่ต้องอาศัย “พลังงาน” ในการปรับตัวเพื่ออยู่รอด วัฒนธรรมจึงมีหน้าที่สำคัญในการดึงพลังงานมาใช้ ซึ่งก็มีพัฒนา การไปตามปริมาณการใช้พลังงานและแหล่งที่มาของมาใช้

โดยหลักคิดดังกล่าว ไวท์ (1973) ได้จัดลำดับขั้นตอนของสังคม และวัฒนธรรมโดยอาศัยระดับของเทคโนโลยีในการหาอาหารเป็นเกณฑ์สำคัญ คือ

1. สังคมเก็บของป่าล่าสัตว์ ซึ่งเป็นแบบแผนการดำรงชีพตั้งแต่แรกเริ่มเป็นมนุษย์ จนถึงสมัยที่มนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการหาอาหาร ไปเป็นการเพาะปลูกประมาณ 9,000 ปีมาแล้ว

2. สังคมเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมนุษย์เริ่มรู้จักการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ ทำให้มีปริมาณอาหารเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อตามมาอย่างมากมาย และนำไปสู่การเกิดอารยธรรมในที่สุด

3. สังคมอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นสังคมที่มีความก้าวหน้าในทางเทคโนโลยี และมีความสามารถจัดหาและใช้พลังงานในรูปแบบใหม่ๆ เช่น ถ่านหิน น้ำมัน เครื่องจักรกล และอื่นๆ ทำให้ได้พลังงานมาใช้มากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อมิติอื่นๆ ในระบบวัฒนธรรม

เราพอจะสรุปสาระสำคัญของแนวทฤษฎีวิวัฒนาการสากลของไวท์ ได้ว่า เขาสนใจที่จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมมนุษยชาติ ซึ่งเขาคิดว่าสามารถจัดลำดับเป็นขั้นตอนในทิศทางที่ก้าวหน้าโดยพิจารณาจากเทคโนโลยี ซึ่งเป็นมิติของวัฒนธรรมที่ทำให้มี

ความ สามารถในการนำพลังงานมาใช้ได้เพิ่มขึ้น และเขามีฐานะคิดว่าเทคโนโลยีเป็นมิติที่นำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ในระบบวัฒนธรรม เช่น ระบบสังคม และระบบความเชื่อ

5) *แนวทฤษฎีวิวัฒธรรมนิเวศ (Culture Ecology)* นักวิชาการได้ให้ ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “แนวทฤษฎีวิวัฒธรรมนิเวศ” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

จิวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ (2550: 40 - 42) ระบุว่า มโนทัศน์ “วิวัฒนาการ” ในความหมายของแนวทฤษฎีวิวัฒธรรมนิเวศของ จูเลียน สจิวัด (Julian Steward) เป็นนักทฤษฎีวิวัฒธรรมนิเวศร่วมสมัยกับไวท์ ในสหรัฐอเมริกา วิธีการที่จะค้นหาคำตอบเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมโดยมีกลวิธีสำคัญ “นิเวศวัฒนธรรม” ที่พิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมในกระบวนการปรับตัวของมนุษย์กับสภาพแวดล้อม โดยการวิเคราะห์จะเน้นที่ “แกนวัฒนธรรม” คือ องค์ ประกอบของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของมนุษย์ในสภาพแวดล้อมต่างๆ ซึ่งทำให้ วัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ มี “รูปแบบ” ที่แตกต่างกันไป

สจิวัดสนใจการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม และได้ประมวลความคิด เชิงทฤษฎีของเขาที่เรียกว่า “วิวัฒนาการหลายสาย” (Multilinear Evolutionism) ไว้ในหนังสือ Theory of Culture Change ซึ่งเผยแพร่หลังหนังสือของ ไวท์ไม่นานนัก แต่ความสนใจและแนวคิด แตกต่างออกไป เพราะว่า สจิวัด สนใจที่จะอธิบายความสม่ำเสมอของปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งในแง่ รูปปลักษณ์ (Form) หน้าที่ (Function) และกระบวนการ (Process) ที่เกิดขึ้นในสังคมต่างๆ ซึ่งอยู่ในเขตวัฒนธรรม (Culture Area) ที่แตกต่างกัน สจิวัดถือว่ามโนทัศน์วิวัฒนาการไม่ใช่ลำดับ ขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลง แต่เป็นวิธีการที่จะค้นหาคำตอบเกี่ยวกับกฎเกณฑ์การเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรม ซึ่งเขาเรียกว่า “แนวทฤษฎีวิวัฒนาการหลายสาย” ซึ่งช่วยค้นหาอธิบายลักษณะที่ คล้ายคลึงกัน หรือความสม่ำเสมอในการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมต่างๆ โดยมีกลวิธีสำคัญ คือ นิเวศวัฒนธรรม (Culture Ecology) ในการแสวงหาคำตอบ ซึ่งเป็นแนวทาง หรือมุมมองที่ต้อง พิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมเพราะว่ามนุษย์จำเป็นต้องมีการ ปรับตัว (Adaptation) กับสภาพแวดล้อมต่างๆ ซึ่งทำให้วัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ มี “รูปแบบ วัฒนธรรม” (Culture Type) บางแบบ ตามความคิดของเขา เกณฑ์ที่จะนำมาใช้จัดประเภท “รูปแบบ วัฒนธรรม” ก็คือ ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมที่เรียกว่า “แกนวัฒนธรรม” (Culture Core) ไม่จำ เป็นต้องครอบคลุมทุกลักษณะของวัฒนธรรม แต่ “แกนวัฒนธรรม” จะครอบคลุมลักษณะใดหรือ มิติใดบ้างนั้นก็ขึ้นอยู่กับกรอบการวิเคราะห์ หากกรอบการวิเคราะห์เป็น “วัฒนธรรมนิเวศ” “แกน วัฒนธรรม” ก็จะครอบคลุมองค์ประกอบ หรือมิติที่มีปฏิสัมพันธ์กันในการปรับตัวของมนุษย์เข้ากับ สภาพแวดล้อม เช่น เทคโนโลยีในการผลิต และการจัดระเบียบสังคม เป็นต้น

สจ๊วต (1955) ได้ชี้ให้เห็นว่า มโนทัศน์ “รูปแบบวัฒนธรรม” ของเขา แตกต่างจากมโนทัศน์ “ลำดับขั้นตอน” (Stage) ของวิวัฒนาการสากล ซึ่งเน้นการจัดประเภทตามลำดับขั้นของความก้าวหน้า แต่มโนทัศน์ “รูปแบบวัฒนธรรม” ของเขา เน้นลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการปรับตัวของมนุษย์ในสภาพแวดล้อมต่างๆ ตัวอย่างรูปแบบวัฒนธรรมที่สจ๊วตศึกษา คือ “กลุ่มชนเร่ร่อนที่สืบสายเลือดข้างพ่อ (Patrilineal Band) ซึ่งเป็นรูปแบบวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นการปรับตัวของกลุ่มชนต่างๆ ซึ่งอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน อย่างเช่น บุชแมนในแอฟริกา และชนพื้นเมืองในออสเตรเลีย ซึ่งกลุ่มชนต่างๆ เหล่านี้มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมในบางลักษณะ เช่น ภาษา เสื้อผ้า ความเชื่อ แต่ก็มีความเหมือนกันในมิติของการจัดระเบียบสังคมและเทคโนโลยีในการหาอาหาร ในแง่ที่มีการสืบสายเลือดข้างพ่อ และมีการรวมกลุ่มหลังการแต่งงานข้างฝ่ายชาย อยู่กันเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ไม่มีการตั้งถิ่นฐานถาวรเร่ร่อนไปตามฤดูกาล ชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ยังชีพด้วยการเก็บของป่าล่าสัตว์ มีเทคโนโลยีที่อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสจ๊วต วิเคราะห์ว่ารูปแบบวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นผลมาจากกระบวนการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่แม้จะหลากหลาย เช่น กิ่งทะเลทราย กิ่งทุ่งหญ้า หรือป่าดงดิบ แต่คล้ายคลึงกันในแง่ที่สัตว์ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญมีขนาดเล็ก ตั้งหลักแหล่งอยู่อย่างเป็นกลุ่มและเคลื่อนย้ายในฤดูกาลต่างๆ ฉะนั้น การรวมกลุ่มของผู้ชายที่มีขนาดเล็กจะเป็นรูปแบบวัฒนธรรมที่ปรับตัวได้ดีกับทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด และผู้ชายเป็นฝ่ายที่ เป็นผู้รู้แหล่งในการล่าสัตว์

และประมวลสาระสำคัญของแนวทฤษฎีวิวัฒนาการหลายสายได้ว่า

1. พิจารณาศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ โดยมีกลวิธีวิเคราะห์ที่สำคัญ คือ นิเวศวัฒนธรรม ซึ่งให้ความสำคัญกับการพิจารณาปรับตัวของรูปแบบวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อม

2. นัยของกฎเกณฑ์นี้คือว่า เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในแง่การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรสำคัญ เช่น ปริมาณทรัพยากรลดลง จะมีผลกระทบถึงการจัดระเบียบสังคม

3. อิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อรูปแบบวัฒนธรรมเข้มข้นไม่เท่ากัน คือจะมีอิทธิพลมากในสังคมที่มีระดับเทคโนโลยีต่ำ และจะมีอิทธิพลน้อยกว่า (โดยเปรียบเทียบ) ในสังคมที่มีเทคโนโลยีสูง ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนคุณลักษณะทรัพยากรได้มากกว่า

อย่างไรก็ตามนักมานุษยวิทยาไม่ได้ให้ความสนใจกับ แนวทฤษฎีวิวัฒนาการหลายสายกลับไปให้ความสนใจกับกลวิธี “นิเวศวัฒนธรรม” และกลายมาเป็น “แนวทฤษฎีนิเวศวัฒนธรรม” ซึ่งได้พัฒนาเป็นแขนงย่อยหนึ่งในการแสวงหาความรู้ในชาติพันธุ์วิทยาในกาลเวลาต่อมา ซึ่งรู้จักในชื่อว่า “มานุษยวิทยานิเวศ” (Ecological Anthropology) และได้

เจริญเติบโตก่อให้เกิดแนวทฤษฎีใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องภายในแขนงย่อยจนกระทั่งทุกวันนี้ เช่น แนววิเคราะห์ระบบนิเวศ แนววิเคราะห์ชาติพันธุ์นิเวศ (Ethno ecology) แนววิเคราะห์กลวิธีการปรับตัว และแนววิเคราะห์การเมืองนิเวศ เป็นต้น ซึ่งแต่ละแนวก็จะเน้นในประเด็นศึกษามโนทัศน์หลัก และการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันออกไป

1.2.3 ทฤษฎีการเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรม

1) ทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Cultural Lag) นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “ทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรม” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

สนิท สมักรการ (2525: 44-48) ระบุว่า ออกเบิร์ต (Wisiam Ogburn) ผู้คิดทฤษฎีนี้ เป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน สาธารณะของทฤษฎีโดยสังเขปมีดังนี้

วัฒนธรรมเป็นพลังงานที่เคลื่อนไหวได้ด้วยตนเองหรือเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนืออินทรีย์ (Super Organic) มี 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ (Material Culture) ได้แก่สิ่งประดิษฐ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-material Culture) ได้แก่ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ เป็นต้น

วัฒนธรรมเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านต่างๆ และจะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคม ก่อให้เกิดภาวการณ์ปรับตัวไม่ทันขึ้นเสมอ เกิดความเฉื่อยหรือล่า มีความล่าช้าทางวัฒนธรรมขึ้น คือ วัฒนธรรมทางวัตถุเป็นตัวการสำคัญของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของสังคม วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกลม กลืน ไปด้วยวัฒนธรรมทางวัตถุ แต่วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุจะปรับตัวได้ช้าเพราะสาเหตุหลายประการ คือ ผลประโยชน์ที่มีอยู่กับธรรมเนียมดั้งเดิม ความกลัวการเปลี่ยนแปลง ความไม่กล้าเปลี่ยนนิสัย การขาดการศึกษา ความกลัวถูกกดดันทางสังคม และการหลีกเลี่ยงความไม่สบายใจที่จะตามมา เป็นต้น สรุปคือ วัฒนธรรมทางวัตถุจะเป็นที่ยอมรับของสังคมก่อนวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเสมอ ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้นในสังคม

จากทฤษฎีพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นตลอดเวลา จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สมดุลกันเสมอ การพัฒนาชุมชนในแนวทางนี้จึงต้องปรับเปลี่ยนหรือเร่งการพัฒนาในส่วนที่ล่าช้าให้ทัดเทียมกับส่วนที่พัฒนาไปก่อนหน้านี้

2) ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory) นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “ทฤษฎีวิวัฒนาการ” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

สนิท สมัครงการ (2525: 15) ระบุว่า แนวความคิดจาก ชาร์ลส ดาร์วิน (Charles Darwin: ค.ศ. 1809 - 1882) พงจิดต์ อธิคมน์นัตะ (2531: 31-34) กล่าวว่า วิวัฒนาการ เป็นไปอย่างช้าๆ ค่อยเป็นค่อยไป มีการปรับปรุงทีละน้อยตามสภาพสิ่งแวดล้อมของชีวิตนั้น เพื่อ การอยู่รอดสิ่งมีชีวิตจึงต้องมีการอยู่รอดสิ่งมีชีวิตจึงต้องมีการต่อสู้ตามกฎแห่งการเลือกสรรทาง ธรรมชาติ (Law of Natural Selection) มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2530: 195) ระบุว่า สังคมและ วัฒนธรรมของมนุษย์จะเริ่มจากสังคมที่มีความเป็นอยู่ง่ายที่สุด ต้องอาศัยธรรมชาติ แล้วค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความจำเป็น และความเจริญก้าวหน้าทีละน้อยๆ เพิ่มความสลับซับซ้อนมาก ขึ้น

วิวัฒนาการสายเดี่ยว (Unilinear Evolution)

พจนจิตต์ อธิคมน์นัตะ (2531: 33-34) ระบุว่า ออกัส คองท์ (Auguste Comte: ค.ศ. 1789 - 1857) ได้เปรียบเทียบสังคมกับสิ่งมีชีวิตที่ประกอบไปด้วยเซลล์ (Cell) ต่างๆ โดยส่วนประกอบที่เล็กที่สุดของสังคม ได้แก่ ครอบครัวต่างๆ มารวมกันจนกลายเป็นชุมชนและ สังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นไปตามธรรมชาติ

วิวัฒนาการประวัติศาสตร์สังคมของมนุษย์แบ่งตามขั้นแห่งความเจริญ 3 ยุค คือ

1. ยุคแห่งอำนาจทหารและความเชื่อในเทพเจ้า (Theological and Military Epoch) เป็นยุคแรกสุดที่มนุษย์ ความเชื่อของมนุษย์ยึดมั่นกับในสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือ ธรรมชาติ
2. ยุคแห่งปรัชญาและกระบวนการทางกฎหมาย (Metaphysical and Juridical Epoch) มนุษย์เริ่มใช้ปัญญาและเหตุผล จึงประมวลเหตุผลเป็นระเบียบต่างๆ ในรูป กฎหมายขึ้นใช้
3. ยุคแห่งวิทยาการและอุตสาหกรรม (Science and Industry Epoch) เป็น ยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ

สนิท สมัครงการ (2525: 16-17) ระบุว่า เฮนรี มอร์แกน (Lewis Henry Morgan: ค.ศ. 1818 - 1881) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มีมาตั้งแต่สมัยเริ่มต้นมีมนุษย์มาจนถึง สมัย “อารยธรรม” (Civilization) แบบแผนวัฒนธรรมเครือญาติของมนุษย์ คือ เดิมมนุษย์สมสู่กัน อย่าง ส่ำส่อน (Promiscuity) ต่อมา มีการแต่งงานกลุ่ม (Group Marriage) ชายและหญิงในแต่ละ กลุ่มต่างเป็นก็เป็นผู้สามีและภรรยาทั้งหมด หลังจากนั้นจึงวิวัฒนาการมาเป็นแต่งงานแบบพหุ คู่ครอง (Polygamy) คือ แบบชายเดียวมีภรรยาได้หลายคน (Polygyny) และแบบหญิงคนเดียวมีสามี

ได้หลายคนในขณะเดียวกัน (Polyandry) แล้วจึงเป็นการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy) ในปัจจุบัน

เฮดเวิร์ด บี. ไทเลอร์ (Edward B. Tylor: ค.ศ. 1832– 1917) เป็นนักทฤษฎีวิวัฒนาการที่พยายามแสดงให้เห็นวิวัฒนาการทางด้านศาสนาของมนุษย์ โดยเสนอว่าศาสนาแรกสุดได้แก่ลัทธิวิญญาณ (Animism) อันรวมถึงความเชื่อเรื่องผีหรือวิญญาณต่างๆ ว่าสิ่งอยู่ในวัตถุธรรมชาติต่าง เช่น ต้นไม้ ลำธาร ภูเขา เป็นต้น ต่อมาวิวัฒนาการเป็นศาสนาที่นับถือพระเจ้าหลายองค์และพระเจ้าองค์เดียวตามลำดับ

3) ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม (Cultural Progress)

นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

สตีท สัมครการ์ (2525: 18-22) ระบุว่า ไวท์ (Leslie A. White) ผู้เสนอทฤษฎี เป็นนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน เมื่อ ค.ศ. 1949 สาละสำคัญของทฤษฎีโดยสังเขปมีดังนี้

วัฒนธรรมเป็นระบบที่มีการจัดการและมีความผสมกลมกลืนกันเป็นอย่างดี แบ่งออกเป็น 3 ระบบย่อยคือ

1. ระบบเทคนิควิทยา (Technological System) เป็นระบบที่ประกอบด้วยเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นวัตถุจักรกลตลอดจนพวกสารเคมีต่างๆ รวมทั้งเทคนิคในการใช้สิ่งต่างๆ ซึ่งมนุษย์กระทำต่อสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ รวมถึงเครื่องมือในการผลิต วิธีการดำรงชีพ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สร้างที่อยู่อาศัย และเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อต่อสู้ป้องกันตัว

ระบบเทคนิควิทยา เป็นระบบที่มีความสำคัญมา มีความจำเป็นเบื้องต้นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องการอาหาร มีวิธีป้องกันตัวเองจากศัตรู ต้องรู้จักรักษาบำบัดด้านสุขภาพอนามัยให้อยู่รอด “ชีวิตคือกระบวนการสร้างเสริม”

2. ระบบสังคมวิทยา (Sociological System) ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรม แบบแผนต่างๆ ทั้งในเรื่องของส่วนรวมหรือส่วนบุคคล รวมถึงลักษณะทางสังคมต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เศรษฐกิจ จริยธรรม การเมือง การทหาร การศาสนา อาชีพและนันทนาการ เป็นต้น

3. ระบบอุดมการณ์ (Ideological System) อันประกอบด้วยความรู้สึกสำนึกคิดต่างๆ ความเชื่อความรู้แสดงออกมาในภาษาพูด และการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบอื่น เช่น นิยายลึกลับมหัศจรรย์ต่างๆ วรรณคดี ปรัชญา วิทยาศาสตร์ ความรู้พื้นฐานต่างๆ เป็นต้น

4) ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory)

นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

สตีท สมิทการ (2525: 48-53) ระบุว่า ลินตัน (Ralph Linton) นักมานุษยวิทยาผู้เสนอทฤษฎีนี้ สารสำคัญของทฤษฎีนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เกิดจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมกัน โดยที่สังคมด้อยกว่าสามารถแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่สังคมที่เจริญกว่าเป็นเรื่องปกติ แต่ก็มีสังคมที่กว่าก็รับวัฒนธรรมบางอย่างของสังคมที่ด้อยกว่าได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากกว่าการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่เองในสังคม หรือนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาผสมผสานกับของที่มีอยู่ก่อนแล้วเป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

โรเจอร์ส (Everett M. Rogers) ได้สนับสนุนแนวคิดนี้ อธิบายว่ากระบวนการแพร่กระจายมีองค์ประกอบดังนี้

1. วัฒนธรรมใหม่หรือนวัตกรรม
2. การสื่อสาร โดยผ่านสื่อ (Channels) ทางใดทางหนึ่ง
3. ระยะเวลาหนึ่ง
4. เข้าสู่หมู่สมาชิกของระบบสังคมระบบหนึ่ง

โดยทั่วไปนวัตกรรมมีส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นแนวความคิด (Idea) และส่วนที่เป็นวัตถุ (Object) และนวัตกรรมใดจะถูกยอมรับหรือไม่นั้น นอกจากจะเกี่ยวกับตัวผู้รับ และระบบสังคมนั้นๆ ยังเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของนวัตกรรมนั้นด้วย นวัตกรรมที่จะยอมรับได้ง่ายมีลักษณะดังนี้

1. ได้ประโยชน์มากกว่าของเดิมที่มันเข้ามาแทนที่
2. สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่รับ
3. ไม่มีความสลับซับซ้อนมาก
4. สามารถมองเห็นหรือเข้าใจได้ง่าย

ส่วนการยอมรับนวัตกรรมหรือไม่นั้น มีกระบวนการตัดสินใจ 5 ขั้นตอนคือ

1. การตระหนักในนวัตกรรม (Awareness) คือ ได้ทราบว่ามึนวัตกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นที่อาจจะรับมาใช้ได้

2. เกิดความสนใจในนวัตกรรมนั้น (Interest) เป็นขั้นที่ผู้สนใจจะแสวงหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมที่ตนสนใจมากขึ้น

3. ประเมินค่านวัตกรรม (Evaluation) ถ้าเห็นว่าดีกว่าเดิมก็จะยอมรับ ถ้าเห็นว่าไม่ดีกว่าก็จะยุติกระบวนการเพียงนี้

4. ทดลองใช้นวัตกรรม (Trial) ถ้าทดลองแล้วได้ผลดีก็จะยอมรับ

5. การรับเอาหรือไม่รับนวัตกรรม (Adoption or Rejection) เป็นผลมาจาก
ขั้นที่ 4

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2528: 30) ระบุว่า ถ้าผลเป็นที่น่าพอใจก็จะยอมรับนวัตกรรมและลงมือไปดำเนินการถาวรต่อไป

ทฤษฎีนี้สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนคือการนำรูปแบบการสื่อสารในช่องทางต่างๆ เข้ามาใช้เป็น “สื่อ” ในการพัฒนาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะสิ่งใหม่ๆ ที่ประชาชนไม่คุ้นเคยนั้นจำเป็นต้องมีการกระตุ้นทุกรูปแบบ มีการทดลองเพื่อให้ประชาชนยอมรับและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมในการพัฒนาชุมชนในที่สุด

5) ทฤษฎีการขึ้นและลงของสังคม (Rise and Fall Theory)

นักวิชาการได้ให้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา “ทฤษฎีการขึ้นและลงของสังคม” โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

ฟองจิตต์ อธิคมนันตะ (2531: 48) ระบุว่า สปีงเกลอร์ (Oswald Spengler) เจ้าของทฤษฎี มีสาระสำคัญว่าสังคมและวัฒนธรรมมีจุดเริ่มต้น และค่อยๆ เจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ จนถึงที่สุดก็จะเสื่อมหายไป เช่นเดียวกับการเจริญเติบโตของมนุษย์ที่เริ่มจากทารกเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ คนชรา แล้วตายไปในที่สุด หรือเช่นเดียวกับเวลาในวันหนึ่งๆ ที่เริ่มต้นจากเวลาเช้ามีดและค่อยๆ เปลี่ยนมาเป็นเวลาเช้าซึ่งเหมือนกับสังคมและวัฒนธรรมที่ค่อยเจริญงอกงาม ซึ่งเปรียบกับเวลาเช้าที่ดวงอาทิตย์กำลังจรัสแสงและค่อยๆ กล้าขึ้นในเวลากลางวันและบ่ายเช่นเดียวกับวัฒนธรรมที่จะเจริญถึงสุดและในที่สุดก็จะดับวูบลง เหมือนในยามที่ดวงอาทิตย์กำลังจะตกดินในเวลาเย็น แต่การดับลงของวัฒนธรรมมิได้หมายความว่าวัฒนธรรมนั้นจะสูญหายไปแต่จะมีการพยายามปรับปรุงให้เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาเสมอ

ทฤษฎีการขึ้นและลงของสังคมนี้สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนได้ กล่าวคือในการพัฒนาชุมชน ปัญหาสำคัญคือเมื่อเสร็จสิ้นโครงการของรัฐบาลแล้ว ประชาชนมักจะไม่รับช่วงการพัฒนาสืบต่อไป ทำให้การพัฒนาสิ้นสุดตามไปด้วย นักพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้แนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเต็มที่และในทุกๆ ขั้นตอน เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและใช้กระบวนการพัฒนาผู้นำในชุมชนให้เป็นผู้รับช่วงการพัฒนาต่อไป ทำให้งานพัฒนาชุมชนดำเนินไปอย่างต่อเนื่องกันไม่สิ้นสุด

2. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน

2.1 กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

สารานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (อ้างใน เจนสุดา สมบัติ, 2548: 29) ได้กล่าวไว้ว่า “เชียงขวาง” มุ่งเรียกสถานที่ ส่วนคำว่า “พวน” มุ่งเรียกคน แต่ที่เรียกกลับกัน ไปบ้างว่า ชาวเชียงขวาง หรือ ชาวเมืองพวนก็พอเข้าใจได้ ชาวเชียงขวาง หมายถึง คนที่อยู่ในเมือง หรือ แขวงเชียงขวาง หรือ เมืองพวน เมืองอันเป็นที่อยู่ของพวน

ชัชวาล สุคันธวิภัติ (อ้างใน เจนสุดา สมบัติ, 2548: 29) พวนในนครเชียงขวางได้ชื่อว่าเป็นคนพวนเพราะในบริเวณที่ราบสูงเชียงขวาง ล้อมรอบด้วยภูเขา มีภูเขาใหญ่ลูกหนึ่งมีชื่อว่า ภูเขาพวน (ภูเขา) และมีแม่น้ำสายหนึ่งชื่อว่าแม่น้ำพวน คนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจากบริเวณดังกล่าวจึงได้ ชื่อว่า บ้านพวน หรือเมืองพวน “เชียงขวาง” มุ่งเรียกสถานที่ ส่วนคำว่า “พวน” มุ่งเรียกคน แต่ที่เรียกกลับกัน ไปบ้างว่า ชาวเชียงขวาง หรือเมืองพวน ก็พอเข้าใจได้ ชาวเชียงขวาง หมายถึง คนที่อยู่ในเมือง หรือแขวงเชียงขวาง หรือเมืองพวน เมืองอันเป็นที่อยู่ของพวน

จารุวรรณ ธรรมวัตร (1997) (อ้างใน เอกสารสรุปการประชุมทางวิชาการ, 254: 60) กล่าวว่า พวน เหตุที่เรียกพวน เพราะบริเวณที่อยู่อาศัยมีแม่น้ำพวนไหลผ่าน จึงเรียกผู้อาศัยตามบริเวณ นี้ว่า ลาวพวน

สุจิตต์ วงษ์เทศ (อ้างใน คำหลวง หน่อคำ, 2555 คำนำ 30) ระบุว่า พวนมีหลักแหล่งดั้งเดิมอยู่เมืองพวน ใกล้ทุ่งไหหิน แขวงเชียงขวาง ในลาว ดิศพรหมแดนลาว-เวียตนาม ซึ่งเป็นที่ราบสูง

คำหลวง หน่อคำ (2555 คำนำ 30) ระบุว่า พวน เป็นคำเดียวกับ พวน, โพน หมายถึง บริเวณที่ราบสูง

เทียมจิตร พ่วงสมจิตร (อ้างใน เจนสุดา สมบัติ, 2548: 28) กล่าวถึง “พวน (Phuans) เป็นคำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว พูดภาษาในตระกูลภาษาไท-กะได (Tai-kadai Language Family) เรียกตัวเองว่า “พวน” มีภาษาพูดเป็นของตนเอง

สุจิตต์ วงษ์เทศ (อ้างใน คำหลวง หน่อคำ, 2555 คำนำ 30): 42) กล่าวว่า ภาษาตระกูลไท (Tai Family) เป็นตระกูลที่มีความ สำคัญมาก ตระกูลหนึ่งในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากมีผู้ใช้ภาษาไทยในถิ่นต่างๆ เป็นบริเวณกว้าง ประกอบด้วยประเทศ ไทย ลาว และบางส่วนของประเทศเวียตนาม รัฐฉานของพม่า และทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน นอกจากนี้ยังรวมทั้งบางส่วนของรัฐอัสสัมในประเทศอินเดียด้วย

จากหนังสือมูลมรดกชนชาติอ้ายลาว; งานพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระสังฆราชของลาว พ.ศ. 2528 (อ้างใน สมคิด จุมทอง, 2551:59) กล่าวเกี่ยวกับเรื่องไทยพวนไว้ว่า ไทยพวน คือ ชาวลาว (จุ่มพวน) มีสำเนียงเว้า (พูด) และประเพณีเป็นของตนเอง สำเนียงพูดต่างกับชาวลาวหลวงพระบางเล็กน้อย คือ ถ้าสำเนียงลาวออกเสียงสระเออ ภาษาไทยพวนจะออกเสียงสระเออ สำเนียงลาวเป็นเสียงเอีย ไทยพวนจะออกเสียงสระเอือ เป็นต้น ลักษณะของคนชาวไทยพวนว่า “ไทยพวนสักเชื้อ คือ คนจีนแซ่ ไทยพวนสักพวกพ้อง คือ สายไส้แห่เดียว ทั้งนี้ต้องหมายความว่า มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีน้ำใสใจจริงด้วย...”

Seidenfaden (1967: 92) (อ้างใน กนกพรรณ แสงเรือง, 2532: 31) ในอดีตกาลดินแดนที่ราบสูงตรันนินท์ นี้มีชนพื้นเมือง กลุ่มหนึ่งซึ่งมีจำนวนประชากรหนาแน่นพอสมควร และมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองได้มาก่อนสร้างเมืองรวมตัวเป็นรัฐเล็กๆ อยู่ก่อนแล้ว ตามหลักฐานที่ปรากฏสรุปได้ว่าชนกลุ่มนี้น่าจะเป็นพวกอินโดนีเซียน (Indonesian) ต่อมาชนกลุ่มนี้น่าจะถูกขับไล่ และถูกกลืนวัฒนธรรม โดยคนอีกพวกหนึ่งคือคนพวน นั่นเอง

โพไซ สุนนะลาด (2538:21) (อ้างใน เจนสุดา สมบัติ, 2548: 29) กล่าวถึงประวัติศาสตร์แขวงเชียงขวาง กับประวัติความเป็นมาของ ไทยพวนแยกออกจากกัน ได้ยาก เพราะว่าที่แขวงเชียงขวางนับว่าเป็นที่อยู่ดั้งเดิมของชาวไทยพวน และไทยพวนที่เชียงขวางนี้นับว่าเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดมีบทบาทในการสร้างบ้านแปงเมืองต่อผู้เข้าศึกษาเพื่อปกป้องรักษาผืนแผ่นดิน ไว้ในหลายยุคหลายสมัยที่ผ่านมาจนมีการเรียกเชียงขวางว่า เมืองพวน หรือแขวงพวน ...”

โพไซ สุนนะลาด 1995(อ้างใน เอกสารสรุปการประชุมทางวิชาการ, 2541:50) กล่าวว่า เชียงขวางเป็นแขวงหนึ่งที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย มีความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าธรรมชาติ มีสัตว์ป่านานาชนิด ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบริมเขาขนาดใหญ่เป็นทุ่งกว้าง มีแม่น้ำไหลผ่านเป็นที่ตั้งของตัวเมืองเหมาะแก่การเกษตร ชาวเมืองได้อาศัยพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์เป็นส่วนใหญ่ กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ที่นี่เรียกตัวเองว่า “ไทพวน” ไทพวนเป็นคนขยันขันแข็งในการทำมาหากิน มีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน รักถิ่นกำเนิด รักขนบธรรมเนียมประเพณี มีความเชื่อในเรื่องศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ

มานิจ ชุมสาย (อ้างใน ปิยะพร วามะสิงห์, 2538: 8-9) กล่าวถึง ด้านประวัติศาสตร์ลาวพวนได้อพยพเข้ามาอยู่เมืองแกลงหรือแถน (เมืองฟ้า) ซึ่งเดิมเรียกว่า “น่าน้อยฮ้อยหนู” หมายความว่า มีน่าน้อยฮ้อยก็มี แต่คำเล็กๆ ไม่เป็นที่ซึ่งอุดมสมบูรณ์ มีนิทานเล่าว่า เจ้าบ้านเจ้าเมืองไม่เอาใจใส่ทำนุบำรุงราษฎร “สร้างบ้านก็บ่เปลื้อง สร้างเมืองก็บ่กว้าง สุกินเหล้าซุ่มมือช้วน นานมาไพร่ค้ำงทุกค้ำงก็บ่อุณา” เทพดาจึงได้ส่งขุนบูลม หรือ ขุนพรม มาเป็นเจ้าผู้ครองเมือง (ขุนบรมนี้เข้าใจว่า

จะเป็นเจ้าปีไล้โทะ ในพงศาวดารจีน ซึ่งมีอำนาจในสิบสองสุไทย ในปลายพุทธศตวรรษที่ 13 เมื่อประมาณ 1300 ปี มาแล้ว

ชิน อยู่ดี (อ้างใน สุเทพ พรหมศิลป์, 2536: 3-4) ได้เขียนไว้ในหนังสือ “คนก่อนประวัติศาสตร์” ว่า ชนชาวไทยได้อพยพลงมาจากภาคเหนือ เมื่อประมาณ 2,000 ปี มาแล้ว เว้นแต่ว่าเรียกตนเองว่าเรียกตนเองว่าอ้ายลาว และได้มาตั้งอาณาจักรอ้ายลาวขึ้นบนสองฝั่งแม่น้ำโขง ส่วนอาณาจักรนี้มีอาณาเขตแคไหน อย่างไร ไม่มีใครค้นคว้าและเขียนไว้เลย คงมีแต่ด้านประวัติศาสตร์คือ มีตำนานซึ่งถือเป็นหลักฐานชั้นต้น (Primary Source) เล่าว่า

ในสมัยหนึ่งพ่อขุนบรม กษัตริย์แห่งแดน (แดน คล้ายคลึงกับ เทียน (Tian)) ทั้งสำเนียง และความหมาย อาจเป็นเมืองแดง ที่ถวนเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองเดียน เมืองเดียนเมียนฟูก็ได้ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน ทรงส่งพระราชโอรส 7 องค์ ให้แยกย้ายกันไปสร้างบ้านแปลงเมืองในทิศทางต่างๆ กัน โอรสองค์ที่ 3 ชื่อท้าวเจตจือ ได้ไปสร้างบ้านแปลงเมืองที่เมืองพวน (เชียงขวาง) มีโอรสองค์แรก ชื่อขุนลอ ได้เสด็จมาสร้างอาณาจักรลานช้าง (เมืองเช่า - หลวงบาง) หรือประเทศลาวในปัจจุบัน ต่อมาเมื่อพระยาสุวรรณโคมคำได้ขึ้นครองอาณาจักรลานช้าง เมื่อ พ.ศ. 1859 และเป็นขณะที่ถูกรวบรวมเข้ากับอาณาจักรสุโขทัยแล้ว

ดังคำประกาศที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ว่า อาณาจักรสุโขทัยได้แผ่ออกไป “ห้าฝั่งของถึงเวียงจันทน์ เวียงคำเป็นที่แล้ว”

พู่มี จงวิจิต (อ้างใน สมคิด จุมทอง, 2551: 61) นับตั้งแต่ท้าวเจ็ดเจืองเป็นปฐมกษัตริย์ปกครองเมืองพวน ก็มีกษัตริย์ปกครองเมืองพวนสืบมาอีกหลายสิบองค์ จนกระทั่งถึงสมัยของเจ้าคำผง เป็นกษัตริย์เมืองพวนองค์ที่ 23 ได้อภิเษกสมรสกับธิดาของเจ้าเมืองญวน (แกว) ที่หนีมายังเมืองพวน เจ้าคำผงถูกพี่ชายของธิดาเจ้าเมืองญวนชักชวนให้ไปตีเมืองญวนเพื่อจะได้เมืองคืน แต่กลับพ่ายแพ้ เมืองพวนจึงตกเป็นเมืองขึ้นของเมืองญวน ต่อมาในสมัยเจ้าล้านคำทอง ตรงกับ พ.ศ. 1915 เป็นสมัยที่เมืองพวนเจริญรุ่งเรืองมาก มีการปรับปรุงกฎหมายเก่า เรียกว่า “กฎหมายล้านคำทอง” ส่งเสริมพระพุทธศาสนา อัญเชิญพระพุทธรูปทองคำมาจากเมืองหงสาวดี สร้างวัดวาอาราม บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองมาก ตั้งชื่อเมืองเชียงขวางว่า “มหานครเชียงขวางราชธานี” ประวัติศาสตร์เมืองพวน

ถวิล เกศรราช (อ้างใน ปิยะพร วามะสิงห์, 2538: 8 - 9) กล่าวว่า ตามพงศาวดารล้านช้าง ขุนบรมมีโอรส 7 องค์ และได้ให้โอรสทั้ง 7 แยกย้ายกันออกไปสร้างบ้านเมือง โดยให้ขุนลอไปสร้างเมืองขวา (หลวงพระบาง) ยี่ผาลานไปหัวตะ (หนองแส) สามจูสงไปเมืองแถวช่องบัว (ญวน) ไผสงไปเมืองโยนก (ลานนา) งัวอันไปโยชยา (สยาม) ลกกลมไปเมืองเชียงม (คำเกิด) และสามเจ็ดเจิงไปเมืองพวน

ตามพงศาวดารนี้ คนไทยมีอยู่เพียง 2 กลุ่ม คือ ผู้ไทย และลาว ในสาขาผู้ไทยนั้น แบ่งเป็น ไทยดำ ไทยขาว ไทยแดง ไทยเหนือ ซึ่งควรรวมพวนด้วย แต่ฝรั่งเศสได้แยกเอาพวนเป็น ไทยอีกสาขาหนึ่ง รวมทั้งไทยวนโยนกและไทยลื้อ เหตุที่ฝรั่งเศสแบ่งเอาพวนเป็นอีกสาขาหนึ่ง เนื่องจากพวนมีเขตแดนเป็นของตนเอง คณะปาวีได้สำรวจแคว้นพวนแล้วเขียนไว้ว่าแคว้นพวนมี เมืองสำคัญคือ เมืองเชียงขวาง เมืองเชียงคำ เมืองแสน เมืองสุข เมืองโมก เมืองกาง เมืองกาด และ เมืองเลี้ยง มีพลเมืองทั้งสิ้นประมาณ 60,000 คน

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายหลังจากปราบปรามฮ่อเสร็จสิ้นแล้ว ได้ทรงแต่งตั้งข้าหลวงใหญ่ออกไปครองหัวเมืองที่ติดต่อกับดินแดนต่างประเทศ โดยแบ่งเป็นหัวเมืองลาวพุงขาว (หลวงพระบาง) ลาวเฉียง (เชียงใหม่) ลาวกาว (อุบลร้อยเอ็ด เป็นต้น) และพวน สำหรับหัวเมืองพวนนั้น นอกจากเมืองทางฝั่งขวาแม่น้ำโขง ซึ่งมี หนองคาย นครพนม สกลนคร ขอนแก่น แล้วยังมีเมืองเชียงขวาง เมืองบริขันธ์ทางฝั่งซ้ายอีกด้วยรวมเมือง 13 เมือง ซึ่งถือว่าอยู่ในดินแดนของหัวเมืองพวน ซึ่งมีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม เป็นข้าหลวงใหญ่ ตั้งที่การอยู่เมืองหนองคาย ด้วยเหตุนี้หัวเมืองไทยแถบตะวันออกเฉียงเหนือ จึงได้ชื่อว่า อยู่ในมณฑลลาวพวน

เดิม วิกาศ์พจนกิจ (2513) (อ้างใน จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2541: 60) กล่าวว่า ในสมัยนี้มีสารตราโปรดเกล้าให้รวมดินแดนหัวเมืองอีสานบริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงจนถึงแผ่นดินเวียดนามเป็นมณฑลลาวพวน ก่อนหน้านี้อลาวพวนจะรวมอยู่ในกลุ่ม ลาวกาวในภาษาไทยเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโดยจำแนกเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย หลายพวกลาวกลุ่มใหญ่มีสองสาขาคือ ลาวกาว และ ลาวเฉียงในกลุ่มลาวกาวประกอบด้วยลาวพวน และลาวโสัง

สมคิด จุมทอง (2546: 1) กล่าวถึงภูมิตำนานดั้งเดิมชาวไทยพวนอยู่ที่ เมืองพวน แขวงเชียงขวาง ซ้ำเหนือ ซ้ำใต้ สิบสองปันนา สิบสองจุไทยในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมืองพวน มีเมืองเชียงขวางเป็นเมืองหลวง ตั้งอยู่ที่ราบสูง ที่เรียกว่า พุงไหหิน ภาษาญวนเรียกว่าที่ราบสูงตรันนินต์ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองเวียงจันทน์

คำดี ดวงทะนุสอน (2536) (อ้างใน จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2541:60) กล่าวว่า เมืองพวนแขวงเชียงขวางอยู่ในเขตภาคเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย 8 เมือง และหมู่บ้าน 611 หมู่บ้าน แขวงเชียงขวาง มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับแขวงหัวพัน
ทิศใต้	ติดกับแขวงบอลิคำไซ
ทิศตะวันออก	ติดแขวงงอนหรือห่งตั้ง ประเทศเวียดนาม
ทิศตะวันตก	ติดกับแขวงเวียงจันทน์และแขวงหลวงพระบาง

มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1.3 ล้านเฮกตาร์ พื้นที่เป็นทิวเขาสูงต่ำ และราบระหว่างภูเขาทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือป่าไม้และแร่ธาตุ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ ประชากรมีหลายเผ่าพันธุ์ได้แก่ ไทพวน ไทแดง ไทขาว ไทเมย์ ม้งขาว ม้งดำ ม้งลาย ฮ่อ ขมุ ละแว อาศัยรูปร่างของไทพวนไม่แตกต่างจากลาวทั้งหลายคือ หน้าตาหมัดจืด ผิวพรรณสะอาดเกลี้ยงเกลา กิริยาละเมียดละไมไม่มีความขยันขันแข็งในการทำงาน มีนิสัยรักพวกพ้องรักเครือญาติ และเคารพผู้อาวุโส

สุเทพ พรหมศิลป์ (2536:1) กล่าวสรุปว่า พวน เป็นกลุ่มคนที่เคยมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน (China) ต่อมาได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณที่ราบสูงเชียงขวาง (Chiang Khvang) หรือตรันนินห์ (Tran ninh) ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองหลวงพระบาง (Luang Prabang) และทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของเมืองเวียงจันทน์ (Vientiane) ปัจจุบันอยู่ทางตอนเหนือของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเวียดนาม (Vietnam) อาณาเขต 400 ตารางกิโลเมตร ของที่ราบสูงนี้ล้อมรอบด้วยภูเขาที่เรียกว่า “ภูมิจึงเมืองพวน” มีลำน้ำไหลผ่าน ในอดีตดินแดนแห่งนี้ได้ก่อตั้งเป็นรัฐอิสระเล็กๆ รัฐหนึ่งมีพลเมืองหนาแน่น มีเจ้าเมืองหรือกษัตริย์ปกครอง เรียกชื่อเมืองตามชื่อเรียกตนเองว่าเมืองพวน (Mouang Phuan) ซึ่งเคยมีความเจริญรุ่งเรือง มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ที่ได้สืบทอดเชื้อสายเผ่าพันธุ์สืบต่อกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีปรากฏอย่างเด่นชัด ต่อมาดินแดนแห่งนี้ได้ถูกรุกรานจากรัฐที่มีความเข้มแข็งมากกว่า ทั้งจากเมืองเวียงจันทน์ หลวงพระบาง ญวน และสยาม เป็นเหตุให้คนพวนถูกกวาดต้อนไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่ต่างๆ ทั้งเมืองหลวงพระบาง บริเวณใกล้เคียงเมืองเวียงจันทน์ และกระจัดกระจายอยู่ตามที่ราบลุ่มน้ำจืด และในที่สุดก็ถูกกวาดต้อนโดยคนสยาม (Siamese) ให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในดินแดนสยามหรือประเทศไทย (Thailand) ในปัจจุบัน

2.2 ชาติดั้งเดิมไทยพวนในประเทศไทย จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

ปิยพร วามะสิงห์ (2538: 8-11) ได้กล่าวถึง การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยของชาติดั้งเดิมไทยพวน คนพวนที่อยู่ในเมืองพวน แขวงเชียงขวางในประเทศลาวนั้น ได้อพยพมาอยู่ในประเทศไทย เนื่องด้วยเหตุผลหลายประการตามที่มีหลักฐานปรากฏในพงศาวดาร ตามที่ได้เล่าสืบต่อกันมา เพราะบ้านเมืองเกิดศึกสงครามอพยพหนีภัยสงครามบ้าง เข้าทำนองหนีร้อนมาพึ่งเย็น ถูกกวาดต้อนเข้ามาเพราะบ้านเมืองแพ้ศึกสงครามบ้าง บ้างก็อพยพเข้ามาด้วยความสมัครใจเพื่อจะเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยบ้าง และในการอพยพเข้ามานั้น ก็อพยพ

เข้ามาพร้อมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองพวนด้วยกันมาก่อน แต่มีชื่อเรียกต่างกัน เช่น ผู้ไทย ลาวโซ่ง เป็นต้น

ชิน อยู่ดี (อ้างใน สุเทพ พรหมศิลป์, 2536: 3-4) จะเห็นได้ว่า เรื่องราวของคนลาวซึ่ง พวน ก็คือลาวพวกหนึ่ง มักจะมีเรื่องราวเกี่ยวข้องต่อเนื่องกันกับคนไทยในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ และจากข้อสันนิษฐานของศาสตราจารย์ ชิน อยู่ดี ที่เกี่ยวกับการเข้ามาอยู่ในประเทศไทยของคนก่อนประวัติศาสตร์ ได้สันนิษฐานว่า การอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยของคนก่อนประวัติศาสตร์ มักจะอพยพเข้ามาอยู่ 3 เส้นทาง คือ

1. จากประเทศลาว ข้ามฝั่งโขงทางจังหวัดน่าน
2. จากประเทศลาว ข้ามฝั่งโขงทางจังหวัดเลย
3. จากประเทศลาว ข้ามฝั่งโขงทางจังหวัดหนองคาย

ถ้าเปรียบเทียบเส้นทางอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยของคนก่อนประวัติศาสตร์กับถิ่นที่มีคนพวนอยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน ก็น่าจะเป็นไปได้ว่า คนพวน อาจจะอพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยโบราณกาลก็เป็นได้ หรือไม่ก็อาจจะอาศัยเส้นทางการอพยพของคนก่อนประวัติศาสตร์เข้ามาสู่ประเทศไทยก็ได้

ปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10) กล่าวถึง การเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยพวนมีหลักฐานที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นระบุว่าลาวพวนได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยหลายครั้งด้วยกัน ครั้งดังนี้

ครั้งที่สมเด็จพระยาบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในสาส์นสมเด็จพระสังฆราช ดังนี้

ครั้งที่ 1 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10) คือ ในราวปี พ.ศ. 2322 พระองค์โปรดฯ ให้สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) และเจ้าพระยาสุรสีห์ ยกทัพไปตีหัวเมืองลาว และหัวเมืองที่ขึ้นต่อลาวทั้งปวงได้ แล้วอัญเชิญพระแก้วมรกต และพระบาง มารวมทั้ง ได้นำชาวลาวให้มาตั้งบ้านเรือนตามหัวเมืองต่างๆ ของไทย การนำครอบครัวชาวลาวกลุ่มต่างๆ มาในครั้งนี้ คาดว่าน่าจะมีชาวลาวที่อาศัยในเมืองพวนซึ่งเป็นเมืองขึ้นของลาวปะปนเข้ามาด้วยเป็นจำนวนมาก โดยให้ชาวเวียงจันทน์ตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองชั้นใน คือ ลพบุรี สระบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา เป็นต้น (สาส์นสมเด็จพระสังฆราช เล่ม 62504: 245) ในสาส์นสมเด็จพระสังฆราชไม่ได้กล่าวจำเพาะลงไปว่ามีลาวพวนถูกกวาดต้อนลงมาพร้อมกับครัวเวียงจันทน์ด้วย เพียงแต่กล่าวรวมๆ ได้ว่า กวาดต้อนผู้คนชาวเวียงจันทน์ลงมาเป็นอันมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วน่าจะมีพวนอพยพติดตามมาด้วย เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ยกกองทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ และหัวเมืองทั้งปวง นั้นหมายถึงว่า ท่านต้องยกกองทัพไปตีเมืองเชียงขวาง และหัวเมืองพวนด้วย เพราะในสมัยนั้นเมืองเชียงขวางและหัวเมืองพวนเป็นเมืองขึ้นของไทย

2. ในศักราช 1154 ปีชวดจัตวาศก พ.ศ. 2335 นั้น อยู่มาเมืองแกลงเมืองพวน ตั้งข้อขัดแย้งต่อเมืองเวียงจันทน์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์จึงแต่งกองทัพขึ้นไปตีเมืองแกลงเมืองพวน ได้พวกลาวทรงดำ (ผู้ไทยดำ) ลาวพวนส่งมากรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้ลาวทรงดำไปตั้งอยู่ที่เมืองเพชรบุรี ลาวพวนให้ตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ

ครั้งที่ 2 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

สมคิด จุมทอง (2551: 62) กล่าวว่า “ในจัตวาศก พ.ศ. 2335 นั้น เมืองแกลง เมืองพวน ตั้งขัดข้อต่อเมืองเวียงจันทน์ จึงแต่งกองทัพขึ้นไปตีเมืองแกลง เมืองพวนด้วย

ปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10) กล่าวว่า เมื่อ พ.ศ. 2335 เจ้านันทเสน ราชบุตรองค์ใหญ่ของเจ้าสิริบุญสาร เป็นเจ้าเมืองเวียงจันทน์ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของไทย ได้นำชาวพวนและชาวโสัง (ไทดำ) ส่งมายังกรุงเทพฯ เพื่อเป็นราชบรรณาการต่อกษัตริย์ไทย

ครั้งที่ 3 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3

วิระพงษ์ มิสธาน (2539: 5 - 7) กล่าวถึง ความว่า เกิดสงครามระหว่างลาวกับไทย ใน พ.ศ. 2369 – พ.ศ. 2371 ไทยตีหัวเมืองที่ขึ้นต่อลาวได้ทั้งสิ้น แต่ปีต่อๆ มาญวนได้ตีหัวเมืองของลาวที่มีพรมแดนติดต่อกับญวนไปครอง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้เจ้าพระยาธรรมมาธิบดี เป็นแม่ทัพไปตีเมืองต่างๆ ที่ญวนเข้าครอง และได้นำชาวพวนมากรุงเทพฯ ซึ่งเหตุการณ์นี้อยู่ในระหว่างปี พ.ศ. 2376 – พ.ศ. 2378

ปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10) ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2372 คราวปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ชาวพวนที่อพยพเข้ามาในกลุ่มนี้เป็นลาวพวนที่มาจากเมืองเชียงขวางและเมืองพวนอย่างแท้จริง จัดว่าเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด และได้โปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่อย่างกระจัดกระจายตามจังหวัดต่างๆ ประเทศไทย เช่น สระบุรี ลพบุรี และสุพรรณบุรี

ครั้งที่ 4 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

ไพโรจน์ ลายนน้ำเงิน (2548:5) ได้กล่าวถึง กลุ่มลาวพวนที่อพยพเข้ามาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2416 เมื่อคราวที่ไทยยกกองทัพไปปราบฮ่อจนทำให้เกิดข้อขัดแย้งกับญวน และเป็นผลกโยงไปถึงกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 แต่ก็ไม่อาจปราบปรามได้ ฝรั่งเศสเห็นเป็นโอกาสจึงเข้าจัดการกับพวกฮ่อ ทำให้ฝรั่งเศสมีอิทธิพลเหนือดินแดนแถบนั้น ไทยจึงได้อพยพผู้คนลงมาในประเทศไทยมารวมไว้ในภาคอีสานตอนบนแล้วค่อยทยอยลงมาทางใต้

การอพยพของไทยพวนนั้นมีหลายระลอก บางครั้งก็อพยพกันมาเข้าเอง เมื่อมาแล้วก็แยกย้ายกันค้นหาทำเลที่ตั้งบ้านเรือนให้เหมาะคือ “ให้ได้นาดีนบ้าน”

สนิท สมัครการ (อ้างใน ปิยะพร วามะสิงห์, 2538: 11) ได้สรุปสาเหตุของการอพยพของลาวพวนเข้ามายังประเทศไทยนั้น ไว้ดังนี้

1. เนื่องจากสงคราม ที่เกิดต่อเนื่องกันตลอดเวลา ระหว่างเมืองพวน และรัฐต่างๆ ที่มีกำลังอำนาจมากกว่า เช่น เวียดนาม ลาว ไทย ซึ่งเมื่อใดก็ตามที่เกิดสงครามไม่ว่าจะเป็นญวน กับ ลาว (เวียงจันทน์ หรือ หลวงพระบาง) หรือสงครามระหว่างเวียงจันทน์กับไทย ชาวพวนก็จะถูกกวาดต้อนไปด้วยทุกครั้ง เพื่อขอแรงงานไปใช้ในการกสิกรรม และเพื่อมิให้เป็นกำลังแก่ข้าศึกในเรื่องเสบียงอาหาร

2. เกิดจากถูกรบกวนโดยสม่าเสมอ ทำให้ชาวพวนบางกลุ่มเต็มใจอพยพเข้ามาเอง

3. เกิดจากความลำบากในการหาเลี้ยงชีพ เนื่องจากแผ่นดินไม่อุดมสมบูรณ์ และสภาพภูมิศาสตร์ไม่อำนวย จึงอพยพเข้ามาหลายครั้ง แบ่งแยกกันมาเป็น 3 ทาง

3.1 อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองพรม ปัจจุบันคือ ต.บางน้ำเชี่ยว อ.พรมบุรี จ.สิงห์บุรี และบางกลุ่มอพยพต่อไปที่ อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี

3.2 อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่หาดเสี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย

3.3 อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่ อ.ปากพลี จ.นครนายก และปราจีนบุรี

โพธิ์ แชมลำเจียก (2537: 6) การนำพลเมืองชาวพวนเข้ามาอยู่ในประเทศไทย จากเหตุของการสงครามและการเมืองดังกล่าวมาแล้ว หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ระบุชัดว่ามีจำนวนเท่าใด แต่คงเป็นจำนวนมากเพราะมิใช่การเกณฑ์เอาเฉพาะบุคคลหนึ่งบุคคลใดในครอบครัวลงมาเท่านั้นหากเป็นการ “เทครัว” หรือเป็นการย้ายผู้คนมาทั้งเมืองจะมีที่หลบหนีได้บ้างก็คงเป็นส่วนน้อย

นอกจากหลักฐานจาก “ส่วนกลาง” หรือของทางราชการแล้ว ถ้าพิจารณาจากหลักฐานท้องถิ่น จะพบว่า ชาวพวนบางท้องถิ่นมิได้เข้ามาในประเทศไทยในฐานะเชลยศึก หรือถูกเกณฑ์เพื่อใช้แรงงานทั้งหมดแต่อาจมาด้วยความต้องการสันติสุข แสวงหาแหล่งทำมาหากินหรือหาถิ่นที่อยู่ใหม่ เพราะก่อนหน้านี้ไม่มีการขีดเส้นพรมแดนระหว่างประเทศดังเช่นในปัจจุบันการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานจึงเป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยมีผู้นำเป็นแกนหลักในการเคลื่อนย้าย เช่นกรณีชุมชนชาวพวนตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จ.ลพบุรี มีหลักฐานว่า วัดหินปักใหญ่มีพระยาวิทาน และมีผู้นำฝ่ายสงฆ์ชื่อ อาชญาค้อย (สมภารค้อย) ร่วมกันสร้างวัดเพื่อเป็นศูนย์รวมของชาวพวนในชุมชน เมื่อ พ.ศ. 2307

วิระพงษ์ มีสถาน (2539: 5 - 7) การย้ายถิ่นฐานของผู้คน ถ้าไม่มีเหตุการณ์สำคัญ เช่น การสงคราม โรคระบาดร้ายแรง หรือเกิดกบฏ ก็มักจะไม่ได้รับการบันทึกเป็นประวัติศาสตร์ คงเหลือเป็นแต่เพียงตำนานหรือการเล่าสืบต่อกันมาเท่านั้น

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ (อ้างใน เจนสุดา สมบัติ, 2548: 40 - 41) กล่าวถึงการกระจายตัวของชาวพวนผู้พื้นที่ต่างๆ ในประเทศไทย เป็นเวลากว่า 20 ปี แล้วที่ชาวพวนได้อพยพจากดินแดนมาตุภูมิเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย การเคลื่อนย้ายผู้คนของชาวพวนนับตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานีเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ก็มีหลายระลอก หลายกลุ่ม หลายพวก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์บ้านเมืองในช่วงนั้นๆ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวมาถึงการอพยพเคลื่อนย้ายครัวของชนพวน เห็นได้ว่า ชาวพวนไม่ได้อพยพมาจากเมืองพวนหรือแขวงเชียงขวางเท่านั้น หากแต่ในช่วงที่เมืองพวนขึ้นกับเวียงจันทน์ก็มีชาวพวนอาศัยอยู่ในนครเวียงจันทน์ไม่น้อย และเมื่อสยามเข้าปกครองเวียงจันทน์ มีการกวาดต้อนผู้คนมาเป็นเชลยของไทย ชาวพวนก็ได้เข้ามาสู่สยามประเทศในครั้งนั้นด้วยจำนวนหนึ่ง หลังจากนั้นเมื่อมีศึกแต่ละครั้ง ไม่ว่าจะเป็นปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ หรือปราบฮ่อ ชาวพวนก็เป็นหนึ่งในบรรดาเชลยที่ถูกกวาดต้อนเข้าสู่ประเทศไทยเพียงแต่ว่าเส้นทางการเข้ามาอาจจะแตกต่างกันไป ทำให้มีชาวพวนตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคอีสานของประเทศไทย

วิระพงษ์ มีสถาน (2529: 9) กล่าวว่า ในปัจจุบันปรากฏว่ามีคนไทยเชื้อสายพวน ที่มีผู้ประมาณว่ามีอยู่มากกว่า 200,000 คน

โพธิ์ แชมลำเจียก (2537:21-24) กล่าวถึง การตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย ดังนี้

ภาคกลาง จังหวัดลพบุรี มีชาวไทยพวนอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ อำเภอโคกสำโรง ที่อำเภอบ้านหมี่ นับว่ามีชาวไทยพวนอาศัยอยู่มากกว่าที่อื่นในประเทศไทย จังหวัดสิงห์บุรี มีเฉพาะที่อำเภอพรหมบุรี ได้แก่ บ้านบางน้ำเชี่ยว บ้านโกคา และบ้านเป้ง จังหวัดสุพรรณบุรี มีอยู่ที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสระบุรี มีที่อำเภอหนองโดน อำเภอวิหารแดง และอำเภอดอนพุด ซึ่งมีชาวไทยพวนอยู่เกือบทั้งอำเภอ จังหวัดอุทัยธานี มีอยู่เป็นกลุ่มหมู่บ้านในเขตอำเภอกัททัน จังหวัดกาญจนบุรี ที่อำเภอนมทวน

ภาคเหนือ จังหวัดแพร่ ที่อำเภอเมือง ได้แก่ บ้านทุ่งโฮ้งเหนือ และบ้านทุ่งโฮ้งใต้ จังหวัดพิษณุโลก อยู่เป็นกลุ่มใหญ่เฉพาะที่บ้านเข็ก เขตอำเภอวังทอง จังหวัดอุดรดิษฐ์ ที่อำเภอเมือง ได้แก่บ้านปากฝาง บ้านผาจุก จังหวัดพิจิตร ที่อำเภอมูลนา และอำเภอตะพานหิน จังหวัดสุโขทัย

ชาวไทยพวนอยู่กันมากที่อำเภอศรีสัชชนาลัย นอกจากนั้นยังมีที่อำเภอสวรรคโลก และอำเภอลาน
หอย จังหวัดนครสวรรค์ ที่อำเภอท่าตะโก อำเภอตากถ้ำ และอำเภอตากฟ้า

ภาคตะวันออก จังหวัดนครนายก ที่อำเภอปากพลี อำเภอเมือง และอำเภอบ้านนา
จังหวัดปราจีนบุรี มีอยู่มากที่อำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอโคกปีบ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีที่อำเภอ
พนมสารคาม

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี ที่อำเภอหนองหาน ในตำบลบ้านเชียง
เป็นต้น

ปิยพร วามะสิงห์ (2538: 73 - 77) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย ที่เกาะ
กลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ตามตำบลต่างๆ มีดังต่อไปนี้

จังหวัดลพบุรี มีอยู่ที่ อำเภอบ้านหมี่ ตำบลเชียงงา ตำบลโพนทอง ตำบลหนอง
ทรายขาว ตำบลสนามแจง ตำบลบ้านกล้วย ตำบลบ้านทราย ตำบลหินปัก ตำบลบางกะพี้ ตำบล
หนองเต่า ตำบลพุดา ตำบลห้วยแก้ว ตำบลหนองเมือง ตำบลไผ่ใหญ่ ตำบลคอนดิ่ง อำเภอชัยบาดาล
มีที่ตำบลม่วงค่อม ตำบลบัวชุม ตำบลหม่าเกาะหวาน อำเภอโคกสำโรง มีที่ตำบลหลุมข้าว ตำบลห้วย
โป่ง ตำบลคลองเกตุ ตำบลเกาะแก้ว ตำบลโคกเจริญ ตำบลอีรัม ตำบลหนองม่วง ตำบลเพนียด
ตำบลซอนสมบูรณ์ อำเภอเมืองลพบุรี มีที่ตำบลโคกกะเทียม ตำบลท่าแค ตำบลเขาพระงาม ตำบล
ทะเลชุบศร ตำบลท่าศาลา ตำบลโคกลำพาน ตำบลโคกตูม ตำบลกกไถ

จังหวัดราชบุรี มีที่ตำบลคอนตะโก อยู่ในอำเภอเมือง และมีอยู่ในเขตอำเภออื่นๆ
อีกหลายตำบลด้วยกัน

จังหวัดพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร มีที่ตำบลท่าล่อ เป็นต้น อำเภอตะพานหิน มีที่
ตำบลทับค้อ ตำบลตะขบ ตำบลวังห้ว ตำบลวังสำโรง ตำบลท้ายทุ่ง ตำบลวังกะชัน เป็นต้น อำเภอ
บางมูลนาก มีที่ ตำบลวังกรด ตำบลวังสำโรง ตำบลห้วยร่วม อำเภอทับค้อ มีที่ตำบลเขาทราย

จังหวัดเพชรบูรณ์ มีอยู่ทั่วไปในบางตำบลของอำเภอวิเชียรบุรี อำเภอชนแดน
อำเภอศรีเทพ อำเภอหล่มสัก และอำเภอหนองไผ่

จังหวัดแพร่ มีที่ตำบลทุ่งโสัง อำเภอเมืองแพร่

จังหวัดสระบุรี มีที่อำเภอบ้านหม้อ ตำบลคอนพุด ตำบลไผ่หลิว ตำบลบ้านกล้วย
อำเภอหนองโดน มีที่ตำบลหนองโดน (ข้างหมู่บ้าน) อำเภอพระพุทธบาท มีที่ตำบลห้วยป่าหวาย
ตำบลนายาว ตำบลพุทรา ตำบลพุด่าง ตำบลหนองแค ตำบลเขาวง

จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอพรหมบุรี มีที่ตำบลบ้านเป็ง ตำบลบางน้ำเขียว ตำบลโรง
ช้าง อำเภอเมือง มีที่ตำบลโพกรวม อำเภออินทร์บุรี มีที่ตำบลทองเอน ตำบลน้ำตาล

จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า มีที่ตำบลบางปลาม้า และตำบลอื่นๆ บ้าง

จังหวัดปราจีนบุรี มีอยู่เรียรายหลายตำบลในเขตอำเภอภินทร์บุรี อำเภอประจันตคาม และอำเภอศรีมหาโพธิ์

จังหวัดนครสวรรค์ มีอยู่เรียรายอยู่ทั่วไปหลายตำบล ในอำเภอโกรกพระ อำเภอชุมแสง อำเภอท่าตะโก และอำเภอไพศาลี

จังหวัดนครนายก มีอยู่เรียรายอยู่ทั่วไปหลายตำบล ในเขตอำเภอปากพลี

จังหวัดสุโขทัย มีที่อำเภอหาดเสี้ยว และอำเภอศรีสำราญ

จังหวัดอุดรธานี มีที่อำเภอบ้านผือ และอำเภอชนบท

จังหวัดน่าน

คนพวนจากเมืองพวนเข้าสู่ภาคกลางของประเทศไทย ดังนี้

ในหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพพระครูวินัยธรรมคุณ เจ้าคณะตำบลหนองทรายขาว เจ้าอาวาสวัดสะเตยใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2544 โดยพันโทถ่าย สมัครการ (อ้างใน สมคิด จุมทอง, 2551: 62) ผู้เรียบเรียง กล่าวว่า

“... พ.ศ. 2376 ญวนเริ่มแผ่อำนาจเข้ามาทางหัวเมืองลาว ริมแม่น้ำโขง และประเทศเขมร เพื่อมิให้ประชาชนพลเมืองลาวตลอดฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงต้องตกอยู่ในอำนาจญวน และขณะเดียวกันนี้ เจ้าसान เจ้าเมืองพวนเอาใจออกห่างจากญวน จึงได้มีหนังสือมาถึงกรุงเทพฯ ว่า เมืองพวนเมื่อ ก่อนนี้เป็นเมืองในราชอาณาจักรเขตไทย บัดนี้ญวนได้มายึดเอาเป็นเมืองขึ้น และได้ส่งทหารจำนวน 3,000 คน มาคุมเมืองพวนไว้ ขอให้เมืองไทยได้ส่งทหารขึ้นไปจับไล่ญวนออกจากเมืองพวนด้วย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้แต่งตั้งพระยาธรรมมา (สมบุญ) เป็นแม่ทัพยกกำลังขึ้นไปไล่ญวนออกจากเมืองพวน แล้วได้นำผู้คนพลเมืองชาวพวน และแคว้นสิบสองจุไทย ตลอดจนชาวลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้เข้ามาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลางของไทย

กองทัพพระยาธรรมมา (สมบุญ) ยกขึ้นไปถึงเมืองหลวงพระบาง เดือน 3 พ.ศ. 2376 เพื่อรอกองทัพจากหัวเมืองฝ่ายเหนือมี เมืองพิชัย เมืองสวรรคโลก เมืองพิจิตร เมืองพิษณุโลก เมืองสุโขทัย และเมืองแพร่พร้อมด้วยกองทัพเมืองหลวงพระบางร่วมไปด้วย เมื่อกองทัพพร้อมแล้วจึงยกไปเมืองพวนและได้แจ้งให้เจ้าसान เจ้าเมืองพวนทราบว่าได้ยกทัพไปจากกรุงเทพฯ เพื่อช่วยเหลือจับไล่ญวนออกจากเมืองพวนและได้นัดแนะให้กองทัพเมืองพวนยกไปบรรจบกับกองทัพกรุงเทพฯ ล้อมญวนไว้ได้ฆ่าฟันทหารญวนล้มตายเป็นอันมากที่เหลือตายก็หนีไปเมืองญวน

เมื่อกองทัพไทยจับไล่ทหารญวนออกจากเมืองพวนแล้ว จึงได้แจ้งแก่ชาวเมืองพวนว่า เมื่อเมืองพวนไม่มีทหารไทยอยู่ป้องกันเมืองพวนแล้ว ญวนก็จะส่งทหารยึดครอง กดขี่ข่มเหงและยึดครองเป็นเมืองขึ้นอีกขอให้ชาวพวนอพยพครอบครัวไปอยู่ที่เมืองไทย ซึ่งมีที่ดินว่างเปล่าอุดมสมบูรณ์ และไม่มีผู้คนอาศัยอยู่เลยการทำมาหากินไม่ฝืดเคือง เจ้าसानพร้อมด้วยญาติ และ

ชาวพวน ได้พากันอพยพเข้ามาตั้งที่ท่ามาหากินที่หนองคาย สำหรับชาวลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ส่วนใหญ่ได้อพยพเข้ามาเมืองไทย การอพยพชาวพวน ชาวลาว ในครั้งนั้นอยู่ในความอำนวยการของกองทัพเมืองเหนือซึ่งยกกองทัพเข้าไปจับไล่ญวนออกจากเมืองพวน กองทัพเมืองเหนือได้ให้ชาวพวน และชาวลาวที่จะอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยไปรวมพลกันอยู่ที่แม่น้ำน่าน แล้วส่งให้ชาวพวน ชาวลาวตัดไม้ไผ่ทำเป็นแพ แล้วให้ชาวพวนชาวลาว พร้อมด้วยครอบครัวลงแพ ล่องน้ำมาจากแม่น้ำน่าน มาออกแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ปากน้ำโพ ซึ่งเป็นการสะดวก และรวดเร็วกว่าเดิมทางบกไม่ต้องตกหยากระหว่างทาง สะดวกเหมือนดังที่ชาวเหนือ เช่น เมืองพิษณุโลก เมืองแพร่ เมืองน่าน เป็นต้น เคยมาติดต่อค้าขายกับกรุงศรีอยุธยา และกรุงเทพฯ ครั้นล่องแพมาถึงอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จึงให้ชาวพวนชาวลาวขึ้นบกที่อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ตั้งครอบครัวท่ามาหากินอยู่ที่นั่น ปีที่อพยพจากเมืองพวนเข้ามาอยู่ในเมืองไทยนั้น ตรงกับ พ.ศ. 2377

คนพวนแยกย้ายไปตั้งบ้านเรือน พันโท ถ้าย สมัครการ (อ้างใน สมคิด จุมทอง, 2551: 64) ได้กล่าวว่า เมื่อชาวพวนชาวลาวที่มาจากขึ้นบก ตั้งหลักแหล่งท่ามาหากินอยู่ที่อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ได้ประมาณ 1 ปี ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงระหว่างที่อยู่ใหม่กับที่อยู่ดั้งเดิมเมืองพวน เมื่ออยู่เมืองพวนเมืองลาวนั้น เคยอยู่แต่ที่ดอนเป็นป่าเป็นเขา เมื่อมาอยู่ที่อยู่ใหม่เป็นท้องทุ่งรินแม่น้ำใหญ่ และมีน้ำมากในฤดูฝนไม้สั่นตัดการท่ามาหากินทางน้ำ เกิดความกลัวในการประกอบอาชีพ จึงได้ปรึกษาหารือถึงการเปลี่ยนแปลง เห็นแต่เขาสามยอด เขาพุกา เขาพระงาม เขาวงพระจันทร์ เป็นต้น อยู่ในเขตลพบุรีอันไกลลิบ เข้าใจว่าคงจะอุดมสมบูรณ์เหมือนบ้านเดิมในเมืองพวน จึงได้ปรึกษาหารือย้ายหลังแห่งตั้งบ้าน เรือนใหม่ให้มีที่อยู่อาศัยคล้ายเมื่ออยู่เมืองพวน โดยแยกกันออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ยังคงตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ที่อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ตามเดิม มีบ้านเสาชง บ้านกุฎีทอง บ้านโพธิ์เอน อดตะมะพิชัย บางน้ำเซี้ยว และบ้านโกคาภิวัฒน์

บ้านกุฎีทองเข้าตั้งหมู่บ้านแทนบ้านทราย ซึ่งย้ายไปอยู่ลพบุรีแล้วเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านว่า บ้านกุฎีทอง (วัดกุฎีทอง เดิมมีนามว่า “วัดโพไชย” หรือ วัดบ้านทราย เดิมตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา จากหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 5 กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2529)

กลุ่มที่ 2 แยกไปตั้งบ้านเรือนทางทิศตะวันตกอำเภอพรหมบุรี ที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีบ้านลานคา บ้านกม่ว่ง บ้านสุตรอุทุมพร บ้านหมี บ้านดอกบัว บ้านไผ่เดี่ยว บ้านเก้าห้อง บ้านมะขามล้ม เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 แยกไปทางสระบุรี และลพบุรี

จังหวัดสระบุรี ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่อำเภอหนองโคน อำเภอดอนพุด มีบ้านกลับ บ้านสองคอน บ้านคลองเจริญ มะขามเรียง เป็นต้น

บ้านกลับ บ้านคลองเจริญ และบ้านสองคอน ครั้งแรกได้อพยพมาอยู่ที่บ้านน้ำจั้น ตำบลเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เนื่องจากสถานที่คับแคบ ขยายไม่ออก จึงได้ย้ายหมู่บ้านไปอยู่กลางทุ่ง อำเภอหนองโคน จังหวัดสระบุรี ตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่เรียกว่า บ้านกลับ บ้านคลองเจริญ และบ้านสองคอน

จังหวัดลพบุรี ชาวพวน และชาวลาว ไปตั้งหมู่บ้านของตน ทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศใต้ของเมืองลพบุรี กลุ่มโครกลุ่มมันไม่ปนกัน กลุ่มไทยพวน ก็มีกลุ่มโคกกระเทียม กลุ่มถนนใหญ่ กลุ่มบ้านทราย กลุ่มบ้านเชียงงา เป็นต้น กลุ่มไทยลาว ก็มีกลุ่มโคกลำพาน กอโก บ้านห้วยเปี่ยม ท่าศาลา สระมะเกลือ หนองบัวขาว ดงสวอง หนองแถม ท่าแค ปากกล้วย บ้านธรณี บ้านพุดา เป็นต้น มีหมู่บ้านตลอดไปจนถึงเขาสามยอดเขาพุดา มีชาวไทยพวน และชาวลาวปลูกบ้านเรือนเป็นกลุ่มเป็นก้อนจำนวนมาก ทำให้เกิดการแย่งที่ดินทำการเกษตร เนื่องจากที่ดินมีจำนวนน้อย ไม่พอเพียงกับคนจำนวนมาก และบริเวณที่ดินมีอยู่ก็ไม่มีคุณภาพ ไม่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพ จึงได้เสาะแสวงหาที่ดินใหม่ให้มีที่กว้างขวาง โดยแยกย้ายไปตั้งบ้านเรือนใหม่ ดังนี้

กลุ่มโคกกระเทียม เป็นหมู่บ้านใหญ่ แต่เดิมแบ่งเขตทำบุญออกเป็น 2 วัด เนื่องจากมีผู้คนจำนวนมาก จึงได้แยกผู้คนออกไปตั้งหมู่บ้านใหม่ คงเหลือวัดเดียว คือ วัดโคกกระเทียม โดยแยกไปเป็นหมู่บ้าน ดังนี้ บ้านลำโรงใหญ่ บ้านลำโรงน้อย บ้านหลุมข้าว บ้านมะขามเต่า บ้านสระเตยใหญ่ บ้านสระเตยน้อย บ้านเนินยาว

กลุ่มบ้านทราย เมื่อย้ายออกจากอำเภอรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี มาตั้งหมู่บ้านทราย ขึ้นใหม่ที่บ้านโคกพุทรา ตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ในปี พ.ศ. 2378 ได้สร้างวัดขึ้นวัดหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. 2379 ชื่อว่า วัดบ้านทราย ตามชื่อเก่าเดิมที่อยู่ในเมืองพวน โดยพระภิกษุหล้า หรือ ครูบานาวา ซึ่งครูคงค์มาจากเมืองพวน ได้ขุดบ่อน้ำสร้างขึ้นที่วัดหนึ่งบ่อ และในหมู่บ้านหนึ่งบ่อ ได้ทำมาหากินอยู่ในหมู่บ้านนี้ประมาณ 20 ปี ได้เห็นว่า บ้านทรายที่ตั้ง ขึ้นนี้คับแคบ ขยายไม่ออก เนื่องจากมีนาคนละน้อย ไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ พระภิกษุหล้าจึงได้เดินครูคงค์เสาะหาที่ตั้งหมู่บ้านใหม่ ได้ไปเห็นวังน้ำใหญ่ ฤดูแล้งแต่น้ำไม่แห้ง จึงมีความเหมาะสมในการตั้งหมู่บ้านใหม่ที่ใกล้ลำคลองสนามแจง มีที่กว้างขวาง ไม่มีผู้อยู่อาศัย จึงได้อพยพชาวบ้านทรายไปอยู่ที่แห่งใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2399 อยู่ใกล้กับบ้านกล้วย ในท้องที่อำเภอสนามแจง ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นอำเภอบ้านเช่า และเปลี่ยนเป็นอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี นาที่เคยทำแต่เดิมก็มอบให้ผู้ที่ไม่ประสงค์จะย้ายไปที่ใหม่ไว้ทำกิน โดยผู้รับมอบนาจะให้ผ้าขาวยาว 1 วา มอบให้กับเจ้าของนาเดิมเป็นการตอบแทน

กลุ่มบ้านเชียงงา เมื่ออพยพจากอำเภอพรหมบุรี ในปี พ.ศ. 2379 ภายหลังบ้านทราย 1 ปี เมื่ออพยพมานั้นได้มาตั้งหมู่บ้านขึ้นทางทิศตะวันออกวัดบ้านทราย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และได้ทำบุญร่วมกับชาวบ้านทราย เนื่องจากมีผู้คนจำนวนมากที่ทำมาหากินจำกัด จึงได้เสาะแสวงหาที่ตั้งหมู่บ้านใหม่ จึงย้ายออกไปก่อนบ้านทราย ไปตั้งหมู่บ้านใหม่ใกล้ลำคลองที่หมู่บ้านเชียงงา อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ส่วนชาวบ้านที่ไม่อพยพเหลืออยู่ในหมู่บ้านเชียงงา เดิมได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านและวัดใหม่เป็นบ้านวัดถนนแค หรือ บ้านถนนเชียงงา คู่กับบ้านถนนใหญ่ อำเภอเมือง

เมื่อไทยพวน ได้ย้ายหมู่บ้านของตนเรียบร้อยแล้ว จะมีหมู่บ้านไทยพวนในจังหวัดลพบุรี ดังนี้

1) อำเภอเมือง มีบ้านถนนแค บ้าน โศกพุทรา บ้านถนนใหญ่ บ้าน โศกกะเทียม บ้านน้ำจั้น

2) อำเภอโคกสำโรง มีบ้านหลุมข้าว บ้านวังหัวแหวน บ้านหนองหอย สามแยกหลุมข้าว บ้านสะพานขาว บ้านพรหมทินเหนือ บ้านพรหมทินใต้

3) อำเภอบ้านหมี่ มีบ้านเชียงงา บ้านหมี่ใหญ่ บ้านหมี่ทุ่งทะเลหญ้า บ้านกลางสว่าง อารมณ์ บ้านราษฎร์ธานี บ้านเช่า บ้านหัวเขา บ้านกล้วย บ้านทราย บ้านสำโรงน้อย บ้านสำโรงใหญ่ บ้านหินปักใหญ่ บ้านหินปักทุ่ง บ้านหินปักเหนือบ้านวังเหนือ บ้านวังใต้ บ้านกะพี้ใหญ่ บ้านบางกะพี้น้อย บ้านเขาดอนดิ่ง บ้านมะขามเอน บ้านมะขามเฒ่า บ้านสระเตยใหญ่ บ้านสระเตยน้อย บ้านเนินยาว บ้านสายห้วยแก้ว บ้านสระใหญ่บ้านไผ่ใหญ่ บ้านหนองคู บ้านสระกระเบื้อง บ้านลาดทิพย์รส บ้านสนามแจง บ้านท่าตะโก บ้านคลองสุทธาวาส บ้านสว่างอารมณ์ บ้านโพหนอง (บ้านเช่า เปลี่ยนชื่อเป็นวัดโบสถ์)

สำหรับบ้านหนองเมือง บ้านห้วยกรวด บ้านนาจาน บ้านดงพลับ-แกลสูง เป็นหมู่บ้านชาวเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง (สังเกตสำเนียงพูดแตกต่างจากชาวพวนเล็กน้อย) ส่วนบ้านพุกา ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวเวียงจันทน์เช่นกัน ตั้งหมู่บ้านอยู่บ้านอยู่ทิศตะวันตกเขาพุกา ตั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้น้ำซับ (น้ำพุ) ที่ไหลออกมาจากเขาพุกา เป็นหมู่บ้านใหญ่ ได้อาศัยน้ำกินน้ำใช้จากน้ำซับนี้เป็นเวลานานได้เกิดโรคระบาด ชาวพุกาจึงได้อพยพหนีจากโรคระบาดแยกย้ายกันไปอยู่ตามหมู่บ้านตามเครือข่ายได้แก่ บ้านหนองคู บ้านเขาสะพานนาค บ้านสะพานจันทร์ บ้านห้วยโป่ง บ้านคลองบ้านหนองเจ๊ก บ้านสระตาเวว บ้านหนองเกวียนหัก บ้านโคกสุข บ้านลาด หมู่บ้านที่ไปตั้งใหม่เป็นที่ว่างเปล่าไม่มีผู้อาศัยอยู่ในเขตอำเภอโคกสำโรง และอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และผู้ที่ย้ายออกไปอยู่หมู่บ้านใหม่นี้ก็หายจากโรคระบาด

เจนสุดา สมบัติ (2548:43-45) กล่าวว่า ชาวไทยพวนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานตามเขตจังหวัดต่างๆ จะนำเอาชื่อบ้านของตนแต่เดิมที่ประเทศลาวมาตั้ง เช่น บ้านเมืองกลาย บ้านเมืองแมด บ้านเตาเหล็ก บ้านแวน บ้านเช่า บ้านหมี เป็นต้น

2.3 ชชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

เจ้าว้อย ศุภรตรีทิเทศ (2542: 74 -75) กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านกล้วย ย้อนกลับไปตั้งแต่ เมื่อ พ.ศ. 2303 ได้เกิดเหตุวิวาทกันระหว่าง พระเจ้ากรุงเวียงจันทน์กับขุนนางผู้ใหญ่คนหนึ่ง ชื่อพระอ้อ ได้หนีเข้ามาอยู่ในเขตประเทศไทย พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้ไปพำนักยังตำบลคอนมดแดง (ใกล้กับจังหวัดอุบลราชธานีในปัจจุบัน) พระเจ้าเวียงจันทน์ส่งแม่ทัพชื่อบุญसार ยกกองกำลังข้ามเข้ามาในเขตประเทศไทยจนสามารถฆ่าพระอ้อได้ พระเจ้ากรุงธนบุรีพิโรธยกกองทัพขึ้นกลับขึ้นไปยังกรุงศรีสัตนาคณหุต โดยมีพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกเสด็จเป็นจอมทัพขึ้นไป สามารถตีได้เมืองเวียงจันทน์และหัวเมืองขึ้นมาเป็นของไทย พระเจ้าเวียงจันทน์หนีไปได้แต่ตัวพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กวาดต้อนผู้คนชาวเวียงจันทน์ลงมามากมาย ชาวเวียงจันทน์ถูกนำมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองชั้นในที่ถูกพม่ากวาดต้อนเอาราชฎูรไปเสียจนร้างอยู่ คือ เมืองลพบุรี เมืองสระบุรี เมืองนครนายก และเมืองฉะเชิงเทรา

กลุ่มที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาครั้งนั้นส่วนที่อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดลพบุรีนั้น มีท้าวสนั่น เป็นหัวหน้าผู้อพยพ คอยปกป้องชาวบ้านขณะเดินทาง และตั้งภูมิลำเนาแห่งใหม่ตามที่ถูกกำหนดให้ว่า ในขณะที่นั้น ได้มีโจรชุกชุมเข้ามาปล้นสะดมชาวบ้านอยู่บ่อยครั้งทำให้เกิดความเดือดร้อนเพิ่มขึ้นไปอีก เนื่องจากจังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะแถบบริเวณอำเภอบ้านหมี อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดอ่างทอง และจังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นแหล่งที่มีกลุ่มโจรอยู่มาก ท้าวสนั่นจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะหัวหน้าของชาวบ้าน นำชาวบ้านขับไล่กลุ่มโจร เมื่อท่านเสียชีวิต ชาวบ้านกล้วยจึงได้ตั้งศาลและทำหุ่นจำลองไว้สักการะจนกระทั่งปัจจุบัน โดยหุ่นถูกปั้นเป็นรูปนักรบถือดาบเตรียมพร้อมสู้

สาเหตุที่อพยพโยกย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านกล้วยนั้น เนื่องจากเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์มีดินไม่ใหญ่ขึ้น ใบเขียวตลอดปี ประกอบกับเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะกับการปลูกข้าว ซึ่งเป็นอาหารหลัก ผู้คนจึงได้จับจองเป็นที่ดินทำกิน ทำนา ทำไร่ ทำสวน และปลูกบ้านเรือน โดยการปลูกบ้านเรือนจะทำการเป็นคุ่มๆ คือหลานบ้านอยู่ชิดติดกัน

หมู่บ้านกล้วยใหม่ๆ ไม่ค่อยมีผู้อาศัยอยู่เดิมเท่าใดนัก เนื่องจากถูกเกณฑ์ออกเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยา ชาวไทยพวนจึงมาอยู่อาศัยโดยไม่ต้องมีข้อพิพาทกับเจ้าของพื้นที่เดิม ประกอบกับเป็นพื้นที่ห่างไกลจากชุมชนอื่นการเดินทางเป็นไปอย่างยากลำบาก จึงไม่มีผู้คนไทยมา

อาศัยอยู่มากนัก การเข้ามาอาศัยของชาวพวนก็ได้รับความลำบากของการเดินทางกลับเป็นสิ่งที่ที่ช่วยให้ชาวบ้านรอดพ้นจากการปล้นสะดม ช่วยให้ชาวบ้านทำมาหากินเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์แบบมีความสุขจนหมู่บ้านเจริญขึ้นเรื่อยๆ

ต่อมาเมื่อชาวบ้านมีทุนทรัพย์พอสมควร ได้ร่วมกันจัดสร้างวัดบ้านกล้วย ขึ้นใน พ.ศ. 2360 เพื่อเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งแสดงถึงความเคารพเชื่อถือนในพุทธศาสนา สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ถูกเรียกว่าบ้านกล้วยนั้น เพราะในระยะแรกนั้น ภายในหมู่บ้านมีต้นกล้วยอยู่เป็นจำนวนมาก เรียกได้ว่าเป็นดงกล้วย เดินไปทางไหนก็มีแต่ต้นกล้วย หากินได้ตลอดทั้งปี ไม่มีทางอดตายไม่มีใครหวง กล้วยส่วนใหญ่เป็นกล้วยน้ำว้า มีความอุดมสมบูรณ์ดี ชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านกล้วย หลังจากที่อยู่อาศัยมาเป็นเวลานานพลเมืองเพิ่มมากขึ้นอาณาเขตของหมู่บ้านมีเท่าเดิม และประชากรมากเกินกว่าจะเป็นหมู่บ้านได้อีกต่อไป ทางราชการจึงยกระดับจากหมู่บ้านเป็นตำบล แต่ชาวบ้านยังคงเรียกบ้านกล้วยเหมือนเดิม จึงคงใช้ชื่อตำบลเป็นตำบลบ้านกล้วย โดยจัดแบ่งซอยหมู่บ้านเพิ่มเติม เป็น 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5 จนกระทั่งปัจจุบันนี้ หมู่บ้านกล้วยมีอายุมากกว่า 200 ปี

วิไลลักษณ์ ประทีปทอง (2545: 51) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ดังนี้ ในราวสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ชาวพวนได้อพยพจาก แขวงเวียงจันทน์ เชียงขวาง (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) ได้กระจายอยู่หลายจังหวัดภาคกลาง เมื่อพบสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมในการทำมาหากิน จึงได้ตั้งหมู่บ้านขึ้น โดยแต่ละกลุ่มจะใช้ชื่อหมู่บ้านเดิมจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่น บ้านกล้วย บ้านทราย บ้านหินปัก บ้านโพหนอง เป็นต้น มีอาชีพทำการเกษตร และยึดถือประเพณีประเพณีการละเล่นแบบชาวพวนดั้งเดิม เช่น ประเพณีกำฟ้า พาแลง เส่อกะจาก นางกัวก นางดั่ง นางสาก เตะหมาเบี้ย เป็นต้น เมื่อว่างเว้นจากการทำนาก็จะทอผ้าไว้ใช้เอง ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เรียกว่า “ผ้ามัดหมี่” ชาวบ้านใช้ภาษา “พวน” เป็นภาษาท้องถิ่น มีการสร้างวัดประจำหมู่บ้าน มีการขุดบ่อสระน้ำขนาดใหญ่ “สระโพธิ์” (มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ปลูกไว้ทั้ง 4 ด้านรอบสระ) ใช้อุปโลก บริโลก ตำบลบ้านกล้วยเป็นตำบลหนึ่งใน 21 ตำบลของอำเภอบ้านหมี่ ซึ่งตำบลบ้านกล้วยได้แบ่งการปกครองออกเป็น 5 หมู่ ภายใต้ชื่อ “บ้านกล้วย” ทั้ง 5 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “บ้านกล้วย”

ที่ตั้งของตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลหนองเมือง และตำบลห้วยแก้ว อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลหนองทรายขาว และอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบ้านทราย และหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันตก ตำบลโพหนอง และตำบลสนามแจง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

เนื้อที่ทั้งหมด 14 ตารางกิโลเมตร

การคมนาคม มีถนนลาดยางเป็นถนนสายหลักที่ตัดผ่านตำบล คือ ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 3196 คลองชลประทานชัยนาท - ป่าสัก และทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 205 สายอำเภอ บ้านหมี่ – โคกสำโรง

มีถนน คสล. เป็นถนนภายในหมู่บ้านทางคมนาคมเชื่อมต่อกันอย่างทั่วถึงทุกหมู่บ้าน

ลักษณะภูมิอากาศ ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีอากาศแบบร้อนชื้น

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การเพาะปลูก

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ค้าขาย ทอผ้ามัดหมี่ และรับราชการ การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการท้องถิ่น และชุมชนดังนี้ จากอดีตและมีการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ จะเห็นได้จากการเดินทางในสมัยก่อน เดินทางด้วยทางเท้า ทางเกวียน การคมนาคมไม่สะดวก เนื่องจากไม่มีถนน การทำนาสมัยก่อนใช้แรงงานสัตว์ในการไถนาแต่ปัจจุบันใช้รถไถในการไถนา และเมื่อมีความเจริญมากขึ้น จึงมีการสร้างถนนหนทางในหมู่บ้าน มีไฟฟ้า การประปา โทรศัพท์ สถานีอนามัยประจำตำบล มีการพัฒนาทางด้านสุขศึกษา และยังรวมถึงด้านการศึกษา เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี แบ่งการปกครองออกเป็นจำนวน 5 หมู่บ้าน ด้วยกัน

เจ้าวัญ สุภรตรีทิเทศ (2542: 75) กล่าวถึง สถานที่สำคัญของหมู่บ้านกล้วย ได้แก่

วัดกัทธิพนาราม หรือวัดบ้านกล้วย เปลี่ยนชื่อเมื่อ พ.ศ. 2516 และสร้างอุโบสถหลังใหม่แทนหลังเก่าที่เสื่อมโทรม เมื่อ พ.ศ. 2518 โดยมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเสด็จมาเป็นองค์ประธานยกช่อฟ้าพระอุโบสถ วัดจึงเป็นสถานที่สำคัญของหมู่บ้าน

วิไลลักษณ์ ประทีปทอง (2545: 55) กล่าวถึง วัดประจำตำบล คือ วัดกัทธิพนาราม ตั้งอยู่เลขที่ 65 บ้านกล้วย หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. 2521

วัดนี้นับว่ามีประวัติยาวนานวัดหนึ่ง มีเจ้าอาวาสปกครอง 5 รูป เจ้าอาวาสรูปที่ 1 พระอธิการสุคตหล้า และมีเจ้าอาวาสที่มีจริยวัตรเป็นที่น่าเลื่อมใสเคารพนับถือของประชาชนทั่วไป คือ พระครูพรหมจริยานุวัตร เจ้าอาวาสรูปที่ 4 ขณะนี้มีพระครูสิทธิวิรรณภรณ์ เป็นเจ้าอาวาสรูปที่ 5 และดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอบ้านหมี่ (ปัจจุบันพระครูสิทธิวิรรณภรณ์ได้มรณะภาพแล้ว)

(จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี) ประวัติ วัดกัทธิพนาราม (วัดบ้านกล้วย) อยู่ห่างจากตลาดอำเภอบ้านหมี่ ประมาณ 2 กิโลเมตร เดิมชื่อว่า วัดบ้านกล้วย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดกัทธิพนาราม” สร้างขึ้นปี พ.ศ. 2360 มีเนื้อที่ 23 ไร่ 1 งาน 16 ตารางวา เป็นวัดสำคัญของชุมชนชาวไทย

พวน สิ่งที่น่าสนใจ ของวัดนี้คือ พระอุโบสถขนาดใหญ่แบบจัตุรมุขที่สวยงาม มีวิหารเก่าแก่หลังเล็กและเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองรูปทรงงดงามมาก ศาลาการเปรียญมีลวดลายฉลุไม้ดกแต่งสวยงามภายในมีธรรมาสน์เก่าประดับเครื่องพุทธบูชาแบบของ ชาวไทยพวนคือ “ธงแวน”

ภายในวัดมีสิ่งปลูกสร้างที่มีลวดลายน่าสนใจ เช่น อุโบสถจัตุรมุข ศาลาการเปรียญ ซึ่งประดับไว้ด้วยลวดลายที่สวยงามทั้งภายในและภายนอก

วันที่ 25 กรกฎาคม 2512 เวลาเช้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวิจิตรราชนครินทร์ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงยก ซ่อฟ้าพระอุโบสถวัดกัทธิพนาราม (วัดบ้านกล้วย) อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์รวมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชาวไทยพวนบ้านหมี่ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน วัดกัทธิพนาราม (วัดบ้านกล้วย) ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จึงได้จัดประเพณีกำฟ้าขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น รวมถึงเป็นการฟื้นฟูและเผยแพร่ประเพณีของชาวไทยพวน และเพื่อเป็นการแสดงความรักความสามัคคีของชาวบ้านในพื้นที่ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ภายในงานมีกิจกรรมที่น่าสนใจ อาทิ ใสบาดกรีข้าวจี ข้าวหลาม อาหารคาวหวาน พิธีบายศรีสู่ขวัญข้าว การแสดงชุดแห่ข้าวพันก้อน ประเพณีเส่อกระจาด เช็งโป๊ นางคัง เช็งผัดข้าว การแข่งขันกีฬาพื้นบ้านมีการออกร้านผ้าทอพื้นเมืองอีกด้วย

โรงเรียนวัดบ้านกล้วย เขาว่าวัย สุภทรศิริทิเทศ (2542: 76 - 76) กล่าวว่า เป็นสถานที่ติดกับวัดบ้านกล้วย ซึ่งทางวัดยกที่ดินจำนวน 15 ไร่ ให้กับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียน เมื่อ พ.ศ. 2478 เปิดดำเนินการสอนหนังสือระดับประถมศึกษาให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้านกล้วย และหมู่บ้านใกล้เคียง เป็นสถานที่พัฒนาความรู้ให้แก่บุตรหลาน ของชาวบ้านให้ได้รับการศึกษาระดับเบื้องต้นได้ทั่วถึงขึ้นอีก ทั้งสนามกีฬาของโรงเรียน ยังเป็นสถานที่สำหรับออกกำลังกายของเยาวชน

ศาลเจ้าพ่อสนั่น ในหมู่บ้านมีศาลขนาดใหญ่พอสมควร เป็นศาลที่สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2539 แทนศาลเดิมที่ชำรุดทรุดโทรม ชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าพ่อสนั่นเป็นผีนกรบพวน ในสมัยที่ชาวบ้านพากันอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ต่อสู้กับโจรสลัดที่เข้ามาปล้นสะดมชาวบ้าน จนเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านโดยทั่วไป เมื่อท้าวสนั่นเสียชีวิตลง ชาวพวนบ้านกล้วยที่มีความนับถือจึงจัดการก่อสร้างศาลและรูปจำลองขึ้นกลางหมู่บ้าน ติดกับวัดบ้านกล้วย การจัดตั้งศาลเพื่อเป็นการแสดงความเคารพถึงเจ้าพ่อสนั่น และเชื่อว่าจะดูแลรักษา และลูกบ้านให้พ้นภัยต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อชาวบ้านจะเดินทางไกลก็จะภาวนาอ่อนวอนขอให้ความคุ้มครองเดินทางโดยสวัสดิภาพ และเมื่อถือเดิน 6 ของทุกปี ชาวบ้านจะทำพิธีเลี้ยงผีปู่ตาที่ศาลเจ้าพ่อสนั่นแห่งนี้

สถานีนามัย เมื่อเกิดเจ็บป่วยชาวบ้านกล้วยจำเป็นต้องเดินทางเข้ารักษาตัว เบื้องต้นที่โรงพยาบาลประจำอำเภอบ้านหมี่ ซึ่งบางครั้งอยู่ห่างไกล และการบริการไม่ทั่วถึงเนื่องจากต้องรับบริการชาวบ้านทั้งอำเภอ ในปี พ.ศ. 2538 ชาวบ้าน และเจ้าอาวาสวัดกัทธิพนารามได้ร่วมกันบริจาคทรัพย์สิน ร่วมกันก่อตั้งสถานีนามัยประจำตำบล เพื่อให้เป็นสถานที่ดูแลรักษาพยาบาลเบื้องต้น และจัดการสาธารณสุข ภายในหมู่บ้าน ซึ่งก็สามารถดำเนินการอย่างได้ผล สามารถดูแลป้องกันโรคภัยไข้เจ็บที่ระบาดเข้ามาภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ภาพที่ 2.1 สถานีนามัยประจำตำบลบ้านกล้วย

ศูนย์ศิลปอาชีพประชาสุขสันต์ ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย เป็นสถานที่จัดตั้งเพื่อรับส่งเสริมหัตถกรรมประเภทผ้ามัดหมี่ พร้อมกับส่งเสริมวิธีการทอผ้ามัดหมี่ และจัดจำหน่ายผ้ามัดหมี่ ของชาวบ้านให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งเป็นการอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นเมืองช่วยให้มีรายได้ ลดการออกนอกท้องถิ่น เพื่อไปประกอบอาชีพนอกภูมิภาคนี้ ภายในศูนย์ยังจัดแสดงวิถีชีวิตของชาวพวนอย่างย่อๆ มีเรือนไทยพวนตั้งแสดงอยู่ภายในบริเวณศูนย์ ตลอดจนยังมีหอประชุมเพื่อใช้เป็นที่ประชุม และอบรมต่างของชาวบ้าน

สวนสมเด็จพระย่าฯ (<http://www.bankluay-banmi.go.th>) ตั้งอยู่หมู่ 5 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นสวนสาธารณะที่สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นสถานที่ในการทำสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ของคนในชุมชน เช่น เป็นสถานที่ในการจัดงานลอยกระทง สถานที่ออกกำลังกาย เป็นต้น

สระโพธิ์ วิไลลักษณ์ ประทีปทอง (2545: 51) กล่าวว่า เป็นสระน้ำ (แหล่งกักเก็บน้ำ) เกิดจากการขุดกันเองของคนในหมู่บ้าน มีความเชื่อว่า เมื่อคนพวนไปอยู่ที่ไหนก็ต้องสร้างวัด และสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือ การสร้างบ่อนกักเก็บน้ำไว้สำหรับใช้ร่วมกัน เป็นศูนย์รวมของคนใน

ชุมชน เนื่องจากใช้สำหรับอุปโภค บริโภค ของคนในชุมชน รอบๆ สระน้ำมีต้นไม้โพธิ์ขนาดใหญ่ ที่ชาวบ้าน ปลูกไว้ทั้ง 4 ด้าน

3. อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน

3.1 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยพวน

ประกอบด้วย 1) การประกอบอาชีพ 2) ภาษา 3) การแต่งกาย 4) ที่อยู่อาศัย 5) การบริโภค 6) การรักษาโรค ดังนี้

3.1.1 วัฒนธรรมในการประกอบอาชีพ จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

การประกอบอาชีพของชาวดำบลบ้านกล้วย มีลักษณะคล้ายกับชุมชนแห่งอื่นๆ ในภาคกลาง คือ มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไร่ข้าว และค้าขาย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

รัตนาวดี สว่างเรือง และคณะ (2540: 11-19) ได้แต่งกลอน กล่าวถึง อาชีพของประชากรในอำเภอบ้านหมี่ ดังนี้

“อาชีพการทอผ้า	คิดตัวมาตามเชื้อสาย
มากมีหลายลวดลาย	ทั้งบ้านทรายและบ้านกล้วย
ฝีมือเลื่องลือไกล	พราวพร่างไหมมัดหมี่สวย
ทอกันจนร่ำรวย	มีศูนย์ช่วยหัตถกรรม
ลายใส่ปลาไหลชื่อ	ขาวม้าคือผ้าชั้นนำ
ชื่อผ้าลายห้าคำ	คุณภาพล้ำตามนิยม
งามชุดกุศสตรี	ผ้ามัดหมี่งามเหมาะสม
ตัดชุดชนนิยม	ช่างสวยสมสาวบ้านหมี่
เอกลักษณ์จกน้ำพา	ชาติพัฒนาสง่าศรี
ของดีของบ้านหมี่	คู่เมืองนี้ตลอดกาล
หอมเอยหอมรวยริน	ยามได้กลิ่นลมโชยผ่าน
กลิ่นหอมไปทั่วบ้าน	คนเรียกขานปลาร้าหลน
ปลาร้าที่บ้านหมี่	สะอาดดีไม่เจือปน
ของฝากจากชุมชน	ผลิตผลบ้านโพนทอง
รวมตัวกลุ่มแม่บ้าน	สร้างโรงงานปลาร้ากระป๋อง
ใครชิมได้ลิ้มลอง	ทุกคนต้องเอ๋ยปากชม

อาหารประเภทเหนม	กินกับเกล็ดมรสสัมลัม
สัมปักคนนิยม	ต่างชั้นชมรสชาติดี
ทำจากปลาเนื้อขาว	บด หมัก รวพอได้ที่
รสสัมกลมกล่อมดี	ของบ้านหมี่ชื่อลือชา
เนื้อขาวราวเนื้อปัก	เขาใช้หมักตามสูตรหนา
สมควรตามราคา	ผู้ซื้อหาต้องถูกใจ
หันชั้นกินสดสด	ไม่เสียดรสของใหม่ใหม่
ทำยำน่าชุบไข่	ก็ปลอดภัยกินได้ดี
สัมปักห่อใบตอง	ใช้เป็นของฝากน้องพี่
สัมปักของบ้านหมี่	เป็นของดีเชิดชูตา” เป็นต้น

วิเชียร วงศ์วิเศษ (2525: 69 - 76) กล่าวว่า ชาวไทยพวน มีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เวลาว่างจากการทำนา หมึงทอผ้า ชายตีเหล็ก ผู้เป็นช่างเงิน ช่างทอง ก็ทำเครื่องเงินเครื่องทอง

การทำนา ในอดีตบ้านแต่ละหลังคาเรือนมีนาทำเป็นของตนเองทั้งนั้น ไม่ต้องเช่า นิยมทำนาคำทั้งนั้น ไม่นิยมทำนาหวานปลูกทั้งข้าวเจ้า และข้าวเหนียวแต่จะปลูกข้าวเจ้ามากกว่า เนื่องจากชาวไทยพวน รับประทานข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียว แต่จะปลูกข้าวเหนียว เพื่อทำขนมเพียงเล็กน้อยการทำนาต้องอาศัยธรรมชาติเป็นอย่างมาก ขึ้นอยู่กับฟ้าฝนในแต่ละปี มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้เป็นแรงงาน และเป็นยานพาหนะเช่นการไถนาคลาดลากหรือเขี่ยล้อเลื่อนต่างๆ เนื่องด้วยชาวนาไทยพวนนับถือศาสนา พุทธอย่างเคร่งครัดในวันพระจึงงดเว้นจากการใช้แรงงานสัตว์ตลอดจนไม่ทำลายชีวิตสัตว์ในวัน พระเป็นอันขาดแม้แต่การเป็นพรานล่าสัตว์ในป่าก็ต้องงดเว้นสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ในแม่น้ำลำคลองถ้าเป็นวันพระก็ต้องงดเว้นเช่นกันการทำนาถ้าปีไหนข้าวกล้าในนามีผลดี ทั้งถึงกัน บรรดาผู้ที่ทำนาในบริเวณใกล้เคียงกัน ก็จะชักชวนกันทำลานนวดข้าว ณ ที่แห่งเดียวกันเมื่อต่างคน ต่างเก็บเกี่ยวขนข้าวมาลานนวด และนวดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ชักชวนกันทำบุญได้แก่การนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์เย็น และถวายอาหารบิณฑบาตในเวลาเช้า เรียกว่าทำบุญตักบาตรลาน เรียกสั้นๆ ว่าทำบุญลานเสร็จแล้วต่างก็ทำขวัญข้าวของตน “เรียกว่าผู้ขวัญข้าว” เสร็จแล้วต่างคนก็ต่างลากเขี่ยเก็บเข้ายุ้งข้าวที่บ้านเมื่อได้ฤกษ์ยามดีก็ขวัญข้าวที่ยุ้งข้าวอีกครั้งหนึ่งเรียกว่า “ผู้ขวัญข้าวมาเจีย” ต่อจากนั้นก็ทำขวัญควายพร้อมทั้งแอก และไถอีกครั้งหนึ่งเรียกว่า “ผู้ขวัญควาย” ทุกๆ คริวเรือนจะต้องทำเช่นนี้ด้วยกันทั้งนั้นเมื่อต่างคนต่างทำกันเรียบร้อยแล้วก็พร้อมใจกันไปทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระที่วัดอีกครั้งหนึ่งเรียกว่าทำบุญตักบาตรข้าวใหม่เมื่อทำบุญตักบาตรข้าวใหม่แล้วก็เป็นอัน เสร็จจากการทำนาในปีหนึ่งๆ

การทำนาในปิ่นหนึ่งๆ มีจำนวนมากครั้งขึ้น คือ ประมาณ 2 -3 ครั้งต่อปี ไม่มีการเก็บข้าวใส่ในยุ้งข้าวอีกแล้วเนื่องเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมาก การขนส่งสะดวกสบาย โรงสีข้าวอยู่ใกล้วัตถุ ดิบมากขึ้น จากการปลูกข้าวเพื่อการเลี้ยงชีพเปลี่ยน เป็นต้องปลูกข้าวเพื่อการค้าขายเพียงอย่างเดียว ไม่ต้องพึ่งพิงธรรมชาติอีกต่อไป

เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 90-91) กล่าวถึง ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรมชาวไทยพวนที่ย้ายถิ่นฐานมาสู่ประเทศไทย จึงนิยมตั้งบ้านเรือนใกล้แหล่งน้ำ และประกอบอาชีพเช่นเดียวกับชาวพื้นเมืองอื่นๆ เมื่อเวลาผ่านไปจึงมีการพัฒนาการไปสู่การประกอบอาชีพต่างๆ อีกหลากหลาย

ส่วนใหญ่ทำนาเพียงครั้งเดียวทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพท้องถิ่นนั้นๆ ด้วยถ้าแหล่งน้ำอำนวยก็อาจมีการทำนาสองครั้งต่อปี และการทำนาแบบ “หว่านน้ำตม”

เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 85-86) กล่าวว่า ปัจจุบันเนื่องจากแต่เดิมสังคมพวนเป็นสังคมที่เพาะ ปลูกเพื่อการยังชีพโดยเฉพาะการปลูก ข้าวเป็นอาชีพหลักของชาวไทยพวนการปลูกข้าว จึงเห็นได้แพร่หลายในหมู่ชาวไทยพวนการปลูก ข้าวของชาวบ้านกล้วย จะปลูกอยู่โดยรอบหมู่บ้านเลยทีเดียวเนื่องจากมีแหล่งน้ำชลประทานไหล ผ่านน้ำอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปีสามารถ เพาะปลูกข้าวนาปรังได้พันธุ์ข้าวที่ชาวนานิยมปลูกคือข้าว หอมมะลิ หรือข้าวพวงข้าวเล็บมือนาง 11 ข้าวขาวตาแห้ง และพันธุ์ ก.ข. 6 สำหรับข้าวเหนียวการเพาะปลูก ชาวนาจะใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต ตั้งแต่การไถนาด้วยรถไถแทนกระบือ หรือโคสูบน้ำจากคลองชลประทานด้วย เครื่องสูบน้ำ แทนการวิดน้ำโดยใช้แรงคน ใช้ปุ๋ยเคมีในการปราบศัตรูพืชใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เร่งการเจริญเติบโต เพื่อเพิ่มผลผลิตจึงค่อนข้างจะ ต้องลงทุนในการเพาะ ปลูกพอสมควร

การทอผ้า วิเชียร วงศ์วิเศษ 2525: 70-75) กล่าวถึง กรรมวิธีการปลูกฝ้าย และการทอผ้าการปั่นฝ้ายทอผ้าหรือทอหูกภาษาไทยพวนเรียกว่าตำหูก โดยเฉพาะชาวไทยพวนได้ทำสืบต่อกันมาเป็นเวลา 100 กว่าปี แล้วเพราะต้องทอผ้านุ่งห่มกันเองวิชา ความรู้ในการทอผ้านี้บรรพบุรุษได้นำมาจากเมืองพวนแขวงเมืองเชียงขวางในประเทศลาวเวลานี้ยังมีทอกันอยู่บ้างเป็นบางบ้านไม่ทั่วถึงทุกครัวเรือนเหมือนอย่างสมัยก่อนๆ

การฝึกหัดทอผ้า สมัยที่รัฐบาลยังไม่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาหญิงสาว ไม่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนหนังสือกันเลย เมื่อเจริญวัยใหญ่โตขึ้นพอที่จะช่วยพ่อแม่ทำการทำงานได้ ก็ช่วยพ่อแม่ ทำการทำงานทุกอย่าง ตามแต่พ่อแม่จะมอบหมายให้ทำ เช่น ตักน้ำตำข้าว เลี้ยงน่อง เป็นต้น เมื่อว่างจากการงาน ส่วนมากเป็นเวลากลางคืน ก็ฝึกหัดทำฝ้ายตามกรรมวิธีการทำฝ้ายที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นใครมีงานฝ้ายชนิดไหน ทำก็นำฝ้ายพร้อมด้วยเครื่อง

อุปกรณ์ การทำฝ้ายมารวมจับกลุ่ม กันทำเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มก็จะมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน มีการจุดไฟไว้ตรงกลาง แล้วนั่งล้อมวงกัน มือก็ทำไปปากก็คุยกันไปอย่างสนุกสนานถ้า มีชายหนุ่มรุ่นราวคราวเดียว กัน มาเที่ยวหาและคุยกันไปด้วย ก็ยิ่งเพิ่มความสนุก สนานมากขึ้นอีก งานทำฝ้ายรู้สึกว่าจะไม่ได้ผลเท่าไรนัก ดูเหมือนจะเอางานทำฝ้ายเป็นเครื่องบังหน้า มาร่วมกันทำก็ เพราะมุ่งจะมาคุยกันเล่นกัน ไม่มีใครเกียจคร้าน มีความสนุกสนานมากกว่า ร่วมกันทำ เมื่อรับประทานอาหารเช้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทุกคนก็รีบมาใครมาถึงก่อน ก็จุดไฟไว้คอยเพื่อน ไม่มีใครเกียจจน เอาโรคเอาเปรียบกัน ส่วน ฟืนสำหรับจุด ไฟนั้น เขาก็พร้อมใจกัน ไปหามาจากป่า ในเวลากลางวัน เป็นไม้ไผ่แห้งตายซาก เรียก ว่า “หลัว” ไปเอามาคราวหนึ่งๆ ก็ใช้ได้หลายวันการร่วมกันทำฝ้าย เช่นนี้เรียก ว่า “ลงช่วง” ส่วนหญิงรุ่นสาวใหญ่ ซึ่งมีความชำนาญในการทอผ้าแล้ว ก็ทอผ้าอยู่บนบ้านบ้าง ได้ดูเรือนบ้างสุด แล้วแต่ละจะไปตั้งที่ทอผ้าไว้ที่ไหนก็ไปทอที่นั่น

หญิงสาวส่วนมากอายุอยู่ในราว 16 -17 ปี ต้องได้ฝึกหัดทอผ้าตามกรรมวิธี จากนั้นก็ต้องเริ่มฝึกหัดทอผ้าอย่างเอาจริงเอาจัง ต่อไป ก็ เริ่มฝึกหัดทำเชิงผ้าซิ่นซึ่งมีลวดลายต่างๆ เรียกว่า ซิ่นตีนจกคำว่า “จก” ในที่นี้หมายถึงอาการที่ใช้ขนเม่นชนิดที่แข็งแรงเส้นได้ยืนของลูกสอด หรือ ล้วงลงไปตามด้ายยืนที่แยกนั้น ควักเอาด้าย หรือ ไหมซึ่งอยู่ข้างล่างขึ้นมาข้างบน แล้วแยกด้าย ยืนที่อื่นอีกกดเส้นด้ายหรือ ไหม ซึ่งควักขึ้นมาขึ้นลงไปข้างล่างอีก ทำเช่นนี้จนตลอดความกว้างของ ด้ายยืน เพื่อให้เป็นลวดลายตามต้องการ แล้วก็ทอสลักกันไปจนกว่าจะเสร็จเป็นตีนผ้าซิ่น เมื่อทอเสร็จแล้วก็ทอตัวผ้าซิ่น ซึ่งมีและลวดลายเหมาะสมตามต้องการ แล้วก็ทอสลักกันไป จนกว่าจะเสร็จเป็นตีนผ้าซิ่นเมื่อทอเสร็จแล้ว ก็ทอตัวผ้าซิ่นซึ่งมีสี และลวดลายเหมาะสมกันตามที่กำหนด กฎเกณฑ์ไว้ เป็นคู่กันสำหรับตีนชนิดนั้นๆ เสร็จแล้วก็เอาตีน และตัวผ้าซิ่นมาเย็บติดต่อกัน เข้าเป็นผ้าซิ่นสำเร็จรูป ใช้นุ่งได้เลยเรียกว่าผ้าซิ่นตีนจก หญิงสาวจะต้องผ่านการฝึกหัดทอผ้า ซิ่นตีนจกนี้ด้วยกันทุกคน หญิงสาวจะต้องมีผ้าซิ่นตีนจก แล้วเก็บไว้สำหรับนุ่ง ในเวลาถึงงานออกหน้าออกตา เป็นครั้ง เป็นคราว ไม่ใช่ชุน่งพรา่เพื่อ ส่วนมากจะนุ่งในเวลาไปทำบุญที่วัด ใครที่ไม่มีผ้าซิ่นตีนจกนุ่งก็จะต้องอายเพื่อนฝูง เข้ากับเพื่อนฝูงไม่สนิท เพราะสื่อแสดงตนว่าเป็นคนขี้เกียจขี้คร้าน ไม่เอาการเอางาน แม้แต่บรรดาพวกหนุ่มๆ ก็ไม่สนใจ จะไม่มองอีกด้วย เนื่องด้วยการทอผ้า ซิ่นตีนจกนี้ต้องใช้ความเพียรพยายาม และความละเอียดละอามาก ทั้งต้องใช้เวลาในการทอนานมาก ผ้าซิ่นตีนจก เป็นสัญลักษณ์ของผู้นุ่ง ว่า เป็นคนขยันหมั่นเพียร ได้ฝึกหัดการทอผ้าซิ่นตีนจก และมีความรู้ความสามารถ ที่จะทอผ้าอย่างอื่นๆ ได้มีความเป็นสาวโดยสมบูรณ์ แล้วพร้อมที่ จะแต่งงานมีเข้ามีเรือนได้ จึงจะเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดี

เมื่อหญิงสาวแต่งงานแล้ว ก็เลิกนุ่งผ้าซิ่นตีนจก ไม่นุ่งต่อไปอีกเลย เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นประเพณีอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้เราทราบว่ายหญิงสาว ที่นุ่งผ้าซิ่นตีนจกนั้นยังไม่ได้แต่งงาน

เหมือน การปักปันแสดงความเป็นสาว โดยสมบูรณ์พร้อมที่จะแต่งงานได้ แต่ในสมัยปัจจุบันนี้ จะถือเป็นเกณฑ์ เช่นนั้นไม่ได้

ผ้าชิ้นดินจกมีลายถึง 9 อย่างมีชื่อเรียกว่า หน่วยแต่ ละหน่วย ก็มีลายเฉพาะของ หน่วย และมีลายประกอบของแต่ละหน่วย ทั้งนี้สุดแล้วแต่ผู้มีลายประกอบ ของแต่ละหน่วยอีก เช่น กันส่วน มาก ใช้ลายประกอบเหมือนๆ กัน ที่ใช้ต่างกันคือใช้ลายประกอบ เฉพาะของแต่ละหน่วย ก็ มีทั้งนี้สุด แต่ผู้ทำผู้ใช้จะชอบลายประกอบชนิดไหน เป็นอันว่าผ้าชิ้นดินจกนี้มีถึง 9 ชนิด แต่ละ ชนิดก็ต้องนำไปติดต่อกับผ้าชิ้น ที่มีสีสันสวยงาม และลายเหมาะสมกัน ซึ่งมีกำหนดกฎเกณฑ์อยู่ แล้ว เพื่อให้ผ้าชิ้นมีความสวยงามขึ้น ความสวยงามนี้ถือเป็นความสวยงามเหมาะสม กับกาลสมัยนิยม หากเราจะพิจารณานำมาต่อเข้ากับกาลสมัยนิยม หากเราจะพิจารณานำมาต่อเข้ากับผ้าชิ้นชนิดอื่น ซึ่งเรา เห็นว่ามีความสวยงามเหมาะสม กับกาลสมัยนิยมก็น่าจะได้ หน่วยชิ้นดินจกซึ่งมี 9 หน่วยนั้น มีชื่อ เรียกดังนี้

1. หน่วย 4 ขอ	2. หน่วย 8 ขอ
3. หน่วยเครือน้อย	4. หน่วยเครือกลาง
5. หน่วยเครือใหญ่ (เครือเหย่อ)	6. หน่วยน้ำอ่าง
7. หน่วย 12 หรือ 12 หน่วยตัด	8. หน่วย 16
9. หน่วย 2 ท้อง	

บรรดาลวดลายในการทอผ้าลายต่างๆ ดูเหมือนจะรวมกันอยู่ในลายผ้าชิ้นดินจกนี้ทั้งหมด ถึงแม้จะไม่มีลวดลายรวมอยู่ครบทั้งหมด แต่ก็คงจะเป็นวิธีประมวลความรู้ ในการทอผ้าทำ ลวดลายต่างๆ ไว้ในลายผ้าชิ้นดินจกนี้ เพราะหญิงสาวที่ได้ฝึกหัดทำผ้าชิ้นดินจก แล้วก็ทอผ้าอย่างอื่นซึ่งมีลวดลายต่างๆ ได้เลย และมีความรู้ความชำนาญในการทอผ้าด้วยทั้งไม่ต้องมีการฝึกหัดในเรื่องการทอผ้าอะไรอีกต่อไปหากมีความสงสัยอะไรก็สอบถามเมื่อได้รับคำแนะนำแล้วก็ทำตามได้ ต่อจากนี้ก็ทอผ้าตามลำพังตนเอง และหญิงสาวทุกคนก็ไม่จำ เป็นจะต้องฝึกหัดทอผ้าชิ้นดินจกให้ ครบทั้ง 9 อย่างฝึกหัดทอผ้าเพียงอย่างเดียว หรือสองอย่างก็พอส่วน หญิงสาวที่ต้องการมีผ้าชิ้นดินจกนุ่งหลายผืน และหญิงสาวที่นานๆ ถึงจะได้แต่งงานอาจฝึกหัดทอ ผ้าหลายๆ อย่างก็ได้

ส่วนหญิงสาวที่มีฐานะค่อนข้างดีหน่อยถ้ามีความหวังว่าตัวเองจะต้องได้แต่งงาน แน่แน่นอน ส่วนมากก็จะต้องเตรียมการทอผ้าไว้เมื่อแต่งงาน แล้วก็นำออกมาให้สามีใช้ในทันทีที่จะเตรียมทอไว้คือ

1. ฟ้านุ่งจุกกระเบนสีต่างๆ (ผ้าพื้น)
2. ผ้าขาวม้าตาขาวแดงและตาขาวดำแต่ก็ไม่เป็นสีดำสนิทแท้ เพราะใช้ด้ายแดง ย้อมสีคราม เรียกว่า “ผ้าขาวม้าตาอิด”

3. ผ้าเช็ดตัว เรียกว่า ผ้าเช็ดหน้า กว้างขนาด 18 -20 นิ้วด้ายยืนสีขาวตรงกลางทอด้วย ด้ายสีขาว จึงเป็นผ้าสีขาวล้วน ส่วนสองข้างทอด้วยสีต่างๆ และทอเป็นลายรูปช้างบ้าง รูปม้าบ้าง พร้อมด้วยลายประกอบต่างๆ มีชายเป็นครุย ถือว่าเป็นผ้าเช็ดหน้าชั้นดีของท้องถิ่นนั้น

4. ผ้าห่มด้ายยืนเป็นไหมสีขาวทอด้วยด้ายแดงดำสลับกัน และทอเป็นลายดูเหมือนจะเรียก ลายดอกพริกไทย ถือว่าเป็นผ้าห่มชั้นดีเหมือนกัน เรียกว่า “ผ้าจิด”

ถ้าจะต้องมีการ ไปเยี่ยมเยือนพ่อแม่ผู้ และญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดของสามีตามประเพณีอีกด้วยก็ต้องเตรียมทอผ้าถุงผ้าชิ้นผ้าขาวม้าไว้ให้เพียงพอแก่ความต้องการด้วยเรื่องนี้ให้ดูข้อความ ละเอียดในเรื่องการแต่งงานในตอนท้าย

เมื่อรัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา แล้วเด็กหญิงทุกคนก็ต้องเข้าโรงเรียน เพื่อเรียนหนังสือจึงไม่มีโอกาสได้ช่วยพ่อแม่ทำงานเหมือนสมัยก่อน การฝึกหัดทำฝ้าย ก็ไม่ได้ฝึกหัดเมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว จึงได้เริ่มฝึกหัดทำฝ้ายแต่ก็ไม่ได้ฝึกหัดกันอย่างจริงจังฝึกหัดเพียง ทอผ้าได้เท่านั้นไม่ถึงกับมีความชำนาญส่วนการฝึกหัดทอผ้าทำลวดลายต่างๆ ซึ่งหญิงสาวทุกคนจะต้องฝึกหัดทอกันเช่นการฝึกหัดกันอีกหญิงสาวสมัยปัจจุบันนี้ไม่มีใครทอผ้าชิ้นดินจกกันได้เลย ผู้ที่จะทอผ้าชิ้นดินจกได้ก็เป็นคนมีอายุอยู่ในวัย 40 – 60 ปี แล้วแต่ก็มีเพียงไม่กี่คนเมื่อคนรุ่นนี้ล่วงลับไปหมดแล้ว ศิลปะการทอผ้าชิ้นดินจก ซึ่งเป็นรากฐานของการทอผ้าซึ่งมีลวดลายต่างๆ ก็จะต้องสูญสิ้นตามไปด้วยคนในอำเภอนี้ มีความประพฤติกลมเกลียวกันดีทั้งฝ่ายวัด และฝ่ายฆราวา บ้านการหาเลี้ยงชีพ ผู้ชายทำไม้ และทำนา ผู้หญิง บั่นฝ้าย ทอฝ้ายยกดอก ลวดลายอย่างหยาบ ๆ ได้หลายอย่างทำทั้งผ้าถุง ผ้าห่ม ชาวบ้านนั้นใช้ผ้าที่ทอในอำเภอนั้นโดยมาก ข้าราชกรบางท่านใช้ผ้าทอที่นั่นตัดเสื้อนอกก็มี น่าจะบำรุงการทอผ้าให้ดีขึ้น

ภาพที่ 2.2 การทอผ้าหมัดหมี่

งานไม้ เนื่องจากผู้หญิงต้องทอผ้าสำหรับใช้ในครัวเรือนฝ่ายชายจึงต้องทำงานไม้ งานจักสานต่าง และอุปกรณ์ที่ใช้หรับสำทอผ้าฝ่ายชายก็จะเป็นผู้ที่ผลิตอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เหล่านั้นเอง หรือในครัวเรือนของตนเอง ผู้ชายไทยพวนจะต้องรู้งานไม้สืบทอดจากบรรพบุรุษ สังกัดได้จากการเลือกไม้ที่ใช้สำหรับปลูกบ้านเรือน

ภาพที่ 2.3 งานไม้และการจักสาน

สุเทพ พรหมศิลป์ (2536: 61 - 69) กล่าวถึง ความเชื่อเกี่ยวกับการตัดเสาเรือน ในสมัยโบราณนั้นการปลูกสร้างบ้านเรือนต้องใช้เสาไม้เท่านั้น นอกจากจะมีการดูตาไม้ของเสาเรือนแล้ว ก็ยังมีข้อสังเกตจากการไปตัดต้นไม้เพื่อนำมาทำเสาเรือนอีกด้วย ส่วนใหญ่ในสมัยนั้นพ่อบ้าน

ที่เป็นเจ้าของบ้านจะร่วมเดินทางไปตัดต้นไม้ที่จะนำมาทำเสาเรือนด้วย ร่วมกับเพื่อนบ้านที่จ้างวานไปเป็นเพื่อน ในการนำเสากลับบ้าน ก็จะต้องบรรทุกด้วยเกวียนที่เทียมและลากด้วยวัว 1 คู่มาที่บ้าน ผู้เฒ่าที่รู้เรื่องนี้กล่าวว่า การตัดไม้มาทำเสาเรือนนั้น ถ้าเสาล้มไปทางทิศอะไร ก็จะมี ความหมายและความเชื่อ จากคำทำนาย

ยังมีวัน และเดือนที่จะทำการปลูกบ้านอีกเช่นกัน โดยเริ่มจากการขุดหลุมเตรียม การ เพื่อจะเอาเสาลง ก็มีความเชื่อดังจะกล่าวดังต่อไปนี้

ความเชื่อเกี่ยวกับการปลูกเรือนตามวัน มีความเชื่อถือต่อๆ กันมาจนถึงลูกหลาน สมัยนี้ ถึงแม้ว่าการปลูกสร้างบ้านเรือนในยุคสมัยปัจจุบันจะใช้คอนกรีตเสริมเหล็กหรือใช้เสาปูน สำเร็จแล้วก็ตาม ก็ยังคงยึดถือวันปลูกสร้างบ้านเรือนกันอย่างเคร่งครัด ดังนี้

ปลูกเรือนวันอาทิตย์ จะเกิดอุบาทว์ ภัยร้าย

ปลูกเรือนวันจันทร์ ดีจะทำให้มีโชคลาภ

ปลูกเรือนวันอังคาร จะเกิดโรคภัยในครอบครัว

ปลูกเรือนวันพุธ ดีมีโชคลาภ

ปลูกเรือนวันพฤหัสบดี ดี จะมีสุข

ปลูกเรือนวันศุกร์ (และในวันนี้ห้ามจัดการศพ จะทำให้คนข้างหลังไม่มีความสุข) จะมีทุกข์

ปลูกเรือนวันเสาร์ จะฉิบหายหนัก ทำการใดไม่เจริญ

ความเชื่อเกี่ยวกับพิธียกเสาเอกของบ้าน การปลูกบ้านจะต้องกำหนดเสาเป็นต้น เอก ส่วนใหญ่จะถือเอาเสาต้นที่อยู่ทางทิศเหนือหรือไม่ก็เสาต้นมุมที่อยู่ทางทิศตะวันออก เป็นเสา เอกของบ้าน

เมื่อท่านมีความประสงค์จะปลูกบ้านเรือนก็ต้องหาวัน เดือน ปี ที่จะทำการปลูก สร้างบ้านเรือนดังนั้นจะต้องจัดเครื่องไหว้ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้สำหรับประกอบพิธีการยกเสาเอก ไว้ให้พร้อม ซึ่งเครื่องที่จะใช้สำหรับประกอบพิธี มีดังนี้

ใบตอง 5 ใบ ใบราชพฤกษ์ 5 ต้นกล้วย 1 ต้น (ตัดเอาขนาดเล็ก) ผูกเข้ากับปลายเสา ให้แน่น

เครื่องบูชา ใช้ข้าว 4 กระตัง เทียน 8 เล่ม บายศรี 1 สำหรับ ใช้บูชาเสาเอก

ส่วนผ้าผูกมัดเสา ให้หาเลือกสีตามวันเกิดของกลุ่มสมาชิกภรรยา ผู้เป็นเจ้าของบ้านหลัง นั้น แล้วกล่าวคำเช่น ไหว้ หรือกล่าวคำขอชื่อเสาต่อจากเจ้าที่เจ้าทาง หรือแม่พระธรณี พร้อมทั้งบอก พระภูมิเจ้าที่

เมื่อเห็นว่าใกล้จะได้ฤกษ์เจิมเสาให้อ่าน้ำพุทธรมนต์ซึ่งได้ขอมมาจากเจ้าหัว (พระภิกษุที่เคารพนับถือ) พรมน้ำพุทธรมนต์ที่เสาที่กั้นหลุม แล้วนำแป้งเจิม เจิมที่หัวเสา นำผ้ายันต์ ปิดที่ หัวเสา พอได้ฤกษ์ก็ให้ลั่นฆ้อง ตีกลอง เคาะระฆัง (หรือถ้าไม่มีระฆังก็ได้) แล้วให้ให้สามลา แล้วจึงช่วยกันยกเสาให้แน่น การยกเสาดังนี้ให้ตรงกับฤกษ์ตามที่หมอดูได้ให้ฤกษ์ไว้จึงจะดี

การตีเหล็ก ตีเงิน ตีทอง วิเชียร วงศ์วิเศษ (2525: 75 – 76) กล่าวถึง การตีเหล็ก ตีเฉพาะเครื่องมือเครื่องใช้ภายในครอบครัว คือ เครื่องมือสำหรับทำไม้ เช่น กบ ลีวขวานชนิดต่างๆ ฟันค้ำว่า “ฟัน” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้หมายความไว้ว่าชื่อเครื่อง มือสำหรับถาก ชนิดหนึ่ง รูปคล้ายจอบชาวไทยพวนเรียกเครื่องมือชนิดนี้ว่า “ระแนะ” หรือ “ระแมะ” สำหรับใช้ ถากหรือขุดเรือมาจอบรูปคล้ายจอบ แต่พับริมทั้งสองข้าง เป็นขอบสูงประมาณครึ่งนิ้วด้ามยาว ประมาณ 1 ฟุตเครื่องมือสำหรับขุดดินฟันหญ้าเช่นจอบเสียมมีดพรวนชนิดต่างๆ และเครื่องมือ สำหรับทำครัว เช่น มีดกระต่ายสำหรับขุดมะพร้าว

ในสมัยต่อมามีคนนิยมใช้ ขวาน มีด พรวน จอบ เสียม ที่ทำขึ้นในท้องถิ่นนี้มากขึ้น จึงได้พากันทำเป็นอุตสาหกรรมประจำหมู่บ้านแล้วนำไปขายในเทศกาลงานวัดต่างๆ บ้างมีผู้มารับซื้อ ไป ขายในท้องถิ่นต่างๆ บ้างนอกจากนี้ยังมีผู้มาจ้างทำตามความประสงค์ของผู้ว่าจ้างแม้ปัจจุบัน ก็ยังมีผู้ทำการตีเหล็กกันอยู่ แต่มิได้มีการคิดค้นคว้าที่จะทำให้รวดเร็วขึ้น หรือเรียกตามสำนวนใหม่ ว่าไม่มีการพัฒนาอันเลยเคยทำกันมาอย่างไรก็คงทำกันอยู่อย่างนั้นดังนั้นการทำแต่ละสิ่งละอย่าง จึงล่าช้าไม่ทันกับความต้องการของคนถ้าได้มีการคิดค้นคว้าหาวิธีทำให้รวดเร็วขึ้นก็จะเป็นการทำ รายได้ให้แก่ช่างเหล็กในท้องถิ่นนี้มากยิ่งขึ้น

การตีเงิน ตีทอง เนื่องด้วยชาวไทยพวนในท้องถิ่นนี้ ใช้เครื่องประดับตกแต่งร่างกาย ซึ่งทำด้วยเงิน และทอง ตามที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องการแต่งกาย บรรดาช่างเงินช่างทอง ชาวไทยพวน เรียกการทำของช่างเงินช่างทองว่าตีเงินตีทอง และช่างเงิน ช่างทอง ในท้องถิ่นนั้นก็ทำเฉพาะ เครื่องประดับตกแต่งร่างกายของชาวไทยพวนในท้องถิ่นนี้เท่านั้น ช่างเงินก็รับจ้างทำเฉพาะกำไล มือ กำไลเท้า ช่างทองก็รับจ้างทำสร้อยคอสร้อยข้อมือ และต่างหู เรียกว่า “กระจอน” แหวนชนิด ต่างๆ เป็นต้น

เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 91) กล่าวถึง การตีเหล็กเป็นอาชีพหนึ่งที่ชาวไทยพวน ในเขตอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัยยังทำอยู่ ในปัจจุบันดังกล่าวที่ว่า “หญิงทอผ้าชายตีเหล็ก” การตีเหล็กของชาวไทยพวนยังคงรูปแบบอย่างโบราณ คือ ใช้กระบอกลูกกลมที่ทำด้วยไม้ บางร้านได้ใช้พัดลมในการเป่า และใช้มอเตอร์มาเจียรใน เหล็กแทนการตะไบด้วยเหล็กตะไบ

การทำสวน วิเชียร วงศ์วิเศษ (2525: 70) กล่าวว่า ทำโดยไม่มีกำหนดฤดูกาล เมื่อว่างเวลาไหนก็ไปดูแลและทำในเวลากลางคืนด้วย เพราะปลูกต้นไม้ขึ้นต้นเป็นส่วนมาก เช่น ต้น

มะม่วง ต้นขนุน ต้นส้มโอ ต้นน้อยหน่า ต้นฝรั่ง ต้นมะพร้าว ส่วนต้นไม้ล้มลุกก็มีบ้าง เช่น ต้นกล้วย ต่างๆ

เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 91) กล่าวถึง การทำสวนของชาวไทยพวนส่วนใหญ่ เป็นการทำในลักษณะอาชีพเสริมมากกว่า แต่บางพื้นที่ก็ทำเป็นอาชีพหลักขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ และท้องถิ่นพืชสวนที่นิยมปลูก ได้แก่ ขนุน มะม่วง น้อยหน่า ทูเรียน ไม้ตรง

เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 86 - 87) ระบุว่า ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยนิยม ปลูกกล้วยมากเพราะมีความคล่องจองกับชื่อของหมู่บ้านเรียกได้ว่าเป็นป่ากล้วยเลยทีเดียว

การทำไร่ วิเชียร วงศ์วิเศษ (2525: 70) กล่าวว่า การทำไร่มักจะทำกันในฤดูฝน เช่นเดียวกับการทำนาทั้งนี้เพื่อเก็บเกี่ยวพืชผลมารับประทานเก็บส่วน ที่จะเก็บไว้ได้นานสำหรับ รับประทานตลอดทั้งปีพืชที่ปลูกในไร่คือข้าวไร่เป็นข้าวเหนียวเลือกพันธุ์ข้าว ชนิดหนึ่งซึ่งจะต้อง ปลูกในไร่โดยเฉพาะเท่านั้น ไม่ต้องอาศัยน้ำเลี้ยงลดต้นมีกลิ่นหอมชวนให้รับประทาน วิธีปลูกพืชไร่ ก็ง่ายๆ เช่น ข้าวโพด พัก แพง แดง (น้ำเต้า) พริก มะเขือ ถั่ว งา ฝ้าย คราม (ต้นครามสำหรับทำคราม ย้อมผ้า)

การเลี้ยงสัตว์ เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 91) กล่าวว่า ชาวไทยพวนนิยมเลี้ยงไก่ และเป็ด ไว้สำหรับรับประทานไข่ และเนื้อมาตั้งแต่อดีตนอกจาก นั้นยังมี การเลี้ยงปลา ปลูก ปลาช่อน ไว้เพื่อรับประทานเป็นอาหาร

การเจริญในพลอย เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 91) กล่าวว่า อาชีพเจริญในพลอย แต่เดิมประกอบกันที่จังหวัดจันทบุรีต่อมามีผู้นำความรู้ด้านนี้มาเผยแพร่และมีการฝึกหัดจนประกอบ เป็นอาชีพหลักและทำเป็นกิจกรรมต่อมาในพื้นที่ของจังหวัดลพบุรี

รับจ้าง เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 92) กล่าวว่า ชาวไทยพวนที่ประกอบอาชีพ รับจ้างมักเป็นผู้ไม่มีที่ดินในการทำการเกษตรเป็นของตนเองทั้งนี้อาจมาจากสาเหตุที่ไม่มีมรดกทอด หรือมีการขายการจ้างงานไม่อาจไถ่ถอนและขาดสิทธิ์ถือครองในที่สุดผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้าง มักรับจ้างทำไร่ทำนาหรือการเพาะปลูกอื่นๆ อีกทั้งเป็น กรรมกรหรือคนงานก่อสร้างในเขตเมือง

เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 86-87) กล่าวถึง อาชีพรับจ้างหลังจากที่กระแสความ เจริญแผ่ขยายเข้าไปสู่หมู่บ้านกล้วยทำให้เกิดอาชีพ ใหม่ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะการรับจ้างในโรงงาน อุตสาหกรรม ซึ่งถือเป็นอาชีพของคนรุ่นใหม่ใน ชุมชนหมู่บ้านกล้วยเนื่องจากความต้องการแรงงาน จำนวนมากของโรงงานอุตสาหกรรมที่ ตั้งอยู่ และค่านิยมในอาชีพทำนาไม่มีอีกต่อไปแล้ว สักส่วนการทำนาปลูกข้าวจึงลดน้อยลงไป พบว่ามีการประกอบอาชีพรับจ้างถึงร้อยละ 35 ทั้งนี้ เนื่องจากการเข้าไปรับจ้างทำงาน ในโรงงานอุตสาหกรรม มีนัยอยู่ที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรมลพบุรี เป็น โรงงานก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2538 ตั้งอยู่บริเวณถนนพหล โยธินใกล้ถนนตัดแยกเข้าไปอำเภอ

หนองม่วง ห่างจากหมู่บ้านไปประมาณ 30 กิโลเมตร โรงงานแห่งนี้ รับลูกจ้างอายุ ตั้งแต่ 18 -25 ปี เข้าทำงานในโรงงานจำกัดวุฒิการศึกษาขั้นต่ำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากโรงงานผลิตสินค้าที่ละเอียดอ่อนต้องการแรงงานที่มีการศึกษาพอสมควร โรงงานมีสวัสดิการ เป็นรกรับส่งอำนวยความสะดวก จากโรงงานถึงทางเข้าหมู่บ้าน ในเขตชุมชนรอบๆ จังหวัด ลพบุรี จึงสะดวกต่อการมาทำงาน โรงงานดังกล่าวเป็นโรงงานเกี่ยวกับการประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์มีพนักงานประมาณ 600 คนมาทำหน้าที่ประกอบชิ้น ส่วนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานหญิง ประมาณร้อยละ 80 รายได้ที่ได้เป็นรายได้ตามแรงงานขั้นต่ำที่ทางราชการกำหนดคือ 125 บาท คิดเป็นเดือนละประมาณ 4,500 บาท หรือคิดเป็นปีประมาณปีละ 55,000 บาท ประกอบกับยังมีเบี้ยขยัน ค่าโบนัสค่าอาหารกลางวัน เพิ่มเติมอีกด้วย ซึ่งเป็นรายได้ที่มากกว่าการทำนาในสภาพค่าครองชีพที่ ยังไม่สูงมากนักในเขตจังหวัดลพบุรีทำให้รายได้ดังกล่าวเป็นรายได้ที่ทำให้ชาวบ้านมีพอกินพอใช้ กับสภาพเศรษฐกิจชาวบ้านที่พอมีการศึกษาไปสมัครรับจ้างภายในโรงงานกันมากขึ้นละทิ้งอาชีพ การทำนาไปสภาพการทำนาภายในโรงงานพนักงานจะต้องปฏิบัติงานวันละ 8 ชั่วโมง ต้องอดทนกับความเมื่อยล้า และสารพิษจากชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์นอกจากการรับจ้าง ในโรงงานอุตสาหกรรมมินิแบแล้วยังมีการรับจ้างประเภททำงานก่อสร้าง เป็นยามรักษาความปลอดภัยแม่บ้านรักษาความสะอาด ซึ่งเดินทางเข้ามารับจ้างใช้แรงงานทั่วไปในกรุงเทพมหานคร และในตัวจังหวัดลพบุรี อีกด้วย

อาชีพค้าขาย เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 91) กล่าวว่า ในชุมชนชาวไทยพวนหนึ่งๆ มีชาวไทยพวนประกอบการค้าอยู่ไม่มาก แต่ถ้าเป็นชุมชนใหญ่ๆ เช่น ในเขตเทศบาลหรือตลาดซึ่งเป็นแหล่งชุมชนชาวไทยพวนมาก่อนก็อาจมีผู้ทำการค้าที่ เป็นชาวไทยพวนอยู่มาก

เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ 2542: 87) กล่าวว่า การค้าขาย เป็นอาชีพเก่าแก่อีกอาชีพหนึ่งของชาวบ้านกล้วย คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 15 ซึ่งการค้าขายนี้แต่เดิมเป็นการค้าสินค้าเครื่องใช้เบ็ดเตล็ดที่ใช้ในครัวเรือน และชีวิตประจำวัน หรือเรียกกันว่าร้านขายของชำ หรือร้านโชห่วย การจำหน่ายสินค้าการเกษตร เช่น ข้าว ปลา อาหาร แต่หลังจากที่การคมนาคมดีขึ้น พร้อมกับกระแสการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองขึ้น จึงได้มีการรวมกลุ่มกันทำสินค้าซึ่ง เป็นวัฒนธรรมของชาวไทยพวนมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่ชาวไทยพวนมีความชำนาญ และเป็นเอกลักษณ์ อย่างหนึ่งของชาวไทยพวน และสินค้าประเภทอาหาร เช่น แหนม ปลา ซึ่งชาวไทยพวนนิยมรับประทานได้มีการดัดแปลงบรรจุใส่ถุง เพื่อจะได้เก็บไว้ได้คงทนสวยงาม เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

อาชีพรับราชการ เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 91) กล่าวว่า บุตรหลานชาวไทยพวนที่ได้รับการศึกษามากขึ้น มีบางส่วนได้รับใช้ประเทศชาติด้วยการทำอาชีพรับราชการ เช่น เป็น

นายทหารซึ่งมีตำแหน่งอยู่ในระดับสูงตำรวจแพทยพยาบาล นับว่าคนไทยพวนเป็นกลุ่มประชากรที่มีคุณภาพของประเทศ

เชาว์วัย ศุภรตรีทิเทศ (2542: 87) กล่าวถึง การรับราชการ ได้แก่ ข้าราชการพลเรือนทั่วไป เช่น ครู อาจารย์ เสมียนในหน่วยงานต่างๆ ข้าราชการทหารและตำรวจมีสัดส่วนร้อยละ 15 ซึ่งอาชีพรับราชการทหารเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมในหมู่ชายไทยพวนมากที่สุดเพราะจังหวัดที่มีจำนวนทหารมากรองจากกรุงเทพมหานครพบ เห็นทหารได้ทั่วไปจึงกล่าวได้ว่าจังหวัดลพบุรีเป็นเมืองทหารชาวไทยพวนจึงนิยมเข้ารับราชการทหาร

การทำงานในหน่วยงานเอกชน จากวิทยานิพนธ์ของ เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 92) ชาวพวนบางส่วนทำงานในบริษัทห้างร้านในเขตเมืองหลวง หรือในเขตเมืองใหญ่ๆ ผู้ทำงานลักษณะนี้มักเป็นผู้มีความรู้ปานกลางตั้งแต่วิชาชีพ หรือสูงขึ้นมาถึงขั้นปริญญา จึงกล่าวได้ว่าชาวไทยพวนเป็นประชากรของไทยที่มีความสามารถมีศักยภาพในการพัฒนาประเทศกลุ่มหนึ่ง

อาชีพอื่นๆ จากวิทยานิพนธ์ของ เชาว์วัย ศุภรตรีทิเทศ (2542: 87) เช่น นักบวช หรือ อาชีพอื่นๆ กล่าวได้ว่าอาชีพที่ ได้รับความนิยมในหมู่คนไทยพวนบ้านกล้วยสูงสุดได้เปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรม (ปลูกข้าว) มาเป็นรับจ้าง

3.1.2 วัฒนธรรมในทางภาษา จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

บราวน์ (Brown J.Marwin, 1965) (อ้างใน สุเทพ พรหมศิลป์, 2536: 18 – 24) กล่าว ถึง ภาษาพวน (Phuan Language) เป็นภาษาหนึ่งในตระกูลไต (Tai) ซึ่ง ได้ศึกษาภาษาถิ่นของไทยในถิ่นต่างๆ จำนวน 60 ภาษา โดยการเปรียบเทียบภาษาเหล่านั้น เพื่อเป็นแนวทางให้ทราบถึงลักษณะของภาษาไทยเดิม (Ancient Thai) และทำให้ทราบว่า ภาษาไทยแต่ละถิ่นสืบเนื่องกันมาอย่างไร ตามทฤษฎี บราวน์ ได้ตั้งไว้ในจำนวนภาษา ไทย 60 ถิ่นนี้ บราวน์ แบ่งกลุ่มภาษาเป็น 7 กลุ่มใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

1. ภาษาชาน (Shan)
2. ภาษาถิ่นเหนือ (Northern)
3. ภาษาพวน (Phuan)
4. ภาษาไทยกลาง (Central Thai)
5. ภาษาผู้ไทย (Phu Thai)
6. ภาษาลาว (Lao)
7. ภาษาถิ่นใต้ (Southern Thai)

บราวน์ ได้ศึกษา ภาษาพวน จากอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี หลังจากเปรียบเทียบแล้ว สรุปได้ว่า

ภาษาพวนสืบเนื่องมาจาก ภาษาเชียงแสน และภาษาเชียงแสน ก็สืบเนื่องมาจาก ภาษาชาน เมื่อประมาณ 1,000 กว่าปีมาแล้ว ภาษาไทยพวน แบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ภาษาพูด เป็นภาษาที่ใช้พูดสื่อความหมายซึ่งกันและกัน บางคำมีลักษณะคล้ายคลึงกับภาษาไทยของถิ่นอื่นๆ เช่น ภาษาทางภาคเหนือ และภาษาอีสาน เป็นต้น

2. ภาษาทางวรรณคดี และทางศาสนา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ภาษาเขียน ชาวบ้านเรียกภาษาแบบนี้ว่า โตอ่าน

โตอ่าน คือ ตัวหนังสือที่เขียนขึ้นไว้สำหรับอ่าน เป็นเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรมของชาวพวน โดยนำเรื่อง สุริวงศ์ การะเกด เป็นต้น มาเขียนเป็นภาษาพวน ในการเขียนไม่ต้องยุ่งยากเรื่องสะกดการันต์ แม้แต่วรรณยุกต์ก็ไม่ต้องใช้ ชาวไทยพวนจะนิยมนำเรื่องราวที่เขียนด้วยอักษรไทยน้อยมาอ่าน ในการอยู่เป็นเพื่อนงานศพ ซึ่งเรียกกันว่า จันเฮือนดี (จัน คือ การบูชา หมายถึงบูชาเฮือน โดยการสวดให้เรือนดี) บ้างครั้งการอ่านจะใส่ทำนอง ลีลาที่ไพเราะ หรือเป็นการร้องประกอบทำนองเป่าแคนพวน เรียกว่า รำพวน ในเรื่องนี้อาจารย์ชัชวาลย์ สุคันธวิภาติ กรรมการบริหารชมรมไทยพวนบ้านหมี่ ได้เขียนไว้ในเอกสารประกอบคำบรรยาย “กลุ่มชาติพันธุ์พวนในจังหวัดลพบุรี” ว่า

ภาษาทางศาสนาจะมีตัวอักษรที่ใช้เขียนอีกแบบหนึ่ง เรียกว่า โตรธรรม หมายถึงตัวอักษรที่มีไว้สำหรับเขียนภาษาธรรม ซึ่งการเขียนจะเขียนแบบภาษาบาลี การเขียนภาษาทางศาสนา จะมีระเบียบแบบแผนวางไว้อย่างเคร่งครัดตามแบบอักษร และวิธีเขียนของภาษาบาลีทุกประการ

ภาษาไทยพวน เป็นภาษาที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยหรือภาษาไทยกลาง จะเห็นความแตกต่างในเรื่องระบบเสียงบางหน่วยอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากภาษาไทยพวน เป็นภาษาถิ่นที่แปลกกว่าภาษาถิ่นอื่น ยกแก่การศึกษา เพราะลีลาหรือสำเนียงที่เปล่งออกมาแต่ละประโยคนั้น ตระมีเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งถ้าได้มีโอกาสฟังจากเจ้าของภาษาแล้ว จะเห็นความแตกต่างของสำเนียงการออกเสียงกับภาษาไทย หรือภาษากลางอย่างมากเป็นต้นว่า

เสียงพยัญชนะ ภาษาพวน มีหน่วยเสียงทั้งหมด 20 หน่วยเสียง คือ มีพยัญชนะของภาษาไทยพวน มี 3 หน่วยเสียงด้วยกัน ได้แก่

1. ภาษาพวน จะไม่ออกเสียงพยัญชนะ ช และ ฉ แต่จะออกเสียงเป็นเสียงพยัญชนะ ซ และ ส แทนตัวอย่าง เช่น ช้าง ออกเสียงเป็น ซ้าง และ ฉิ่ง ออกเสียงเป็น ลิ่ง

2. ภาษาพวน จะไม่มีเสียงพยัญชนะ ร แต่จะออกเสียงเป็น ฮ และ ล แทน ดังตัวอย่าง รัก เป็น ฮัก ริม เป็น ฮิม รถ เป็น ลถ เรือง เป็น เลือน

3. ภาษาพวน มีเสียงพยัญชนะ ญ ขึ้นนาสิก และในขณะที่เดียวกันยังคงใช้เสียงพยัญชนะ ย ด้วย ตัวอย่าง เช่น ย่า เป็น ญา (เสียงขึ้นนาสิก) ยาม เป็น ญาม (เสียงขึ้นนาสิก) ญา เป็น ญา (เสียงขึ้นนาสิก)

เสียงสระ สระของภาษาพวน จะมีเสียงสระเดียว 18 เสียง สระประสม 6 เสียง แต่เสียงสระ “เอือะ” เวลาออกเสียง เสียงจะเพี้ยนจากภาษากลาง เสียงจะสั้นลง เช่น เพือจะออกเสียงเป็น เพือะ, เหงือก จะออกเสียงเป็น เหงือะ, เปลือก จะออกเสียงเป็น เปือะ

การออกเสียงสระ ไอ ของภาษาพวน จะแตกต่างจากสระ ไอ ในภาษาไทย คือภาษาไทยใช้สระ ไอ ภาษาพวนจะออกเสียงเป็น เออ เช่น ภาษาไทยถามว่า “ทำอะไร” ภาษาพวนจะใช้ว่า “เอ็ดพีเลอ” ภาษาไทยในคำว่า “ใคร” ภาษาพวนจะใช้ว่า “เพอ” เป็นต้น

เสียงสะกดและพยัญชนะควบกล้ำ เสียงสะกดในภาษาพวนที่ใช้แตกต่างจากเสียงสะกดในภาษาไทย คือ เสียง ก (แม็กก) ในคำประสมด้วยสระเสียงยาวของภาษาไทย เช่น คำว่า ออก ตาก ปาก เปียก ภาษาพวนจะออกเสียงเป็นเสียงสั้น แต่ฟังแล้วรู้ เกิดความเข้าใจเป็น เออะ ตะ ปะ เปียะ ตามลำดับ สำหรับเสียงพยัญชนะควบกล้ำ จะไม่มีปรากฏในภาษาพวน โดยเฉพาะผู้สูงอายุจะไม่ พูดเลย ถึงแม้ว่าคำบางคำในภาษาพวนจะใช้อักษรนำคล้ายกับ คำควบกล้ำในภาษาไทย คือ กว ขว คว แต่เมื่อประสมสระและตัวสะกดแล้ว จะออกเสียงไม่เหมือนภาษาไทย เช่น กว ในคำว่า กวาง ออกเสียงเป็น กวง ขว ในคำว่า ขวาง ออกเสียงเป็น ขวง คว ในคำว่า ควัน ออกเสียงเป็น ควน เป็นต้น แต่ปัจจุบันลูกหลานชาวพวนรุ่นหลัง ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้จะพูดและออกเสียงควบกล้ำในการพูดบ้าง

เสียงวรรณยุกต์ จากการศึกษาดารงหน่วยเสียงของภาษาพวน บรรานัน พบว่าภาษาพวนของชาวไทยพวนบ้านหมี มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง คือ

1. วรรณยุกต์เสียงกลาง (MID)
2. วรรณยุกต์เสียงต่ำ (Low)
3. วรรณยุกต์สูง-หลบต่ำ (High-Falling)
4. วรรณยุกต์สูง-แนวระดับ (High-Level)
5. วรรณยุกต์ต่ำ-หลบขึ้น (Low-Rising)
6. วรรณยุกต์กลาง-หลบขึ้น-หลบลง (MID-Rising-Falling)

นอกจากนี้ ยังมีลักษณะที่แตกต่างจากเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยในด้านพยัญชนะ วรรณยุกต์ คำตาย สระเสียงสั้นอีก ดังนี้

คำเป็นที่มีพยัญชนะ ก จ ด ต บ ป อ เป็นพยัญชนะต้นและใช้ไม้ โท (ทั) ภาษาไทยจะเป็นเสียง โท แต่เสียงในภาษาพวนจะออกเสียงให้สูงขึ้นไปอีกกว่าเสียง โท คล้ายกับเสียงตรี เช่น ป้า ออกเสียงเป็น ป้ำ บ้าน ออกเสียงเป็น บ้าน เป็นต้น เสียงวรรณยุกต์จั่วของภาษาไทย เมื่อปรากฏอยู่ในพยางค์หน้าของวลี หรือคำ นำภาษาพวนจะออกเสียงเป็นเสียงต่ำ คล้ายกับเสียงเอก ส่วน คำตายสระเสียงสั้น ภาษาพวนจะออกเป็นเสียงสูง-ขึ้น สูง-ต่ำ ต่างจากภาษาไทยกลาง

การที่ไทยพวนซึ่งมีภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง และได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย สืบเชื้อสายต่อๆ กันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี และได้แยกย้ายกันไปตั้งถิ่นฐานในที่ต่างๆ มีการประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา และมีอาชีพเสริมอื่นๆ แตกต่างกันไปบ้าง การทำงานบางครั้งต้องติดต่อประสานงานกับผู้พูดภาษาไทยกลาง รวมทั้งเด็กสมัยใหม่ต้องเรียนรู้และใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาทางการในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ภาษาพวนถูกผสมกลมกลืนกับภาษาไทยกลางและภาษาถิ่นอื่นๆ จนทำให้มีฐานะเป็นเพียงภาษาถิ่นภาษาหนึ่งในประเทศไทยนานๆ เข้าภาษาที่เคยใช้อย่างเดียวกันจึงได้มีความแตกต่างกันไปบ้าง ทั้งสำเนียงการพูด และความหมายของคำบางคำ โดยส่วนใหญ่แล้วก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของภาษาไว้ สามารถใช้พูดสนทนาติดต่อกันในชีวิตประจำวันอยู่ จึงหลงเหลือสืบทอดมาจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน

ภาษาพวน นอกจากจะมีเอกลักษณ์ของตัวเองดัง ได้กล่าวมาแล้ว ภาษาพวนยังมีลักษณะโดดเด่นพิเศษในตัวของตัวเอง ที่เห็นได้ชัดจากวรรณกรรมไทยพวน บทร้อยกรอง คำโคลง คำกลอน หรือที่เรียกกันว่า คำผญา คำเชิง บทกล่อมลูก บทผู้ขวัญ ซึ่งมีผู้ที่ว่าคำนั้นเป็นทำนอง จะเป็นหม่อมทำขวัญ หมอเชิง ที่เล่นกันในงานต่างๆ

คำผญา เป็นคำพูดที่ผู้ร้อยกรองขึ้นด้วยถ้อยคำที่มีความไพเราะ เฉียบแหลม คล้ายกับคำร้อยกรองในภาษาไทย มีลักษณะเป็นปริศนาให้คิด เป็นลักษณะคำสอน เป็นแนวทางถือปฏิบัติ หรือคติพจน์ในการดำรงชีวิต บางอย่างก็ผู้ร้อยกรองเป็นคำอวยพร ถ้าเป็นเรื่องของหนุ่มสาวก็มักจะใช้ผู้เป็นถ้อยคำเพื่อบอกรัก ตัดพ้อต่อว่า หรือเสียดสี ก่อนและซึ่งกันและกัน คำผญาบางคำมีลักษณะเป็น โคลงฉันท์ บางคำมีลักษณะเป็นประโยค มีใจความติดต่อกัน คล้ายกับการแต่งร่ายยาว แต่ไม่มีคำสัมผัสเหมือนร่าย จะเน้นแต่เสียง คือ เสียงสูงต่ำ และใช้คำหนักครุ คำเบาหลุ เป็นประการสำคัญ ตัวอย่างลักษณะคำตัดพ้อต่อว่า เช่น

คำพูดของสาว “เจ้าผู้ได้ขี่ช้าง กิ่งฮ่อมสัพพะทน” หมายถึง ท่านที่ได้ขี่ช้าง การร่วมสัพพะทนมา ซึ่งหมายถึง คนร่ำรวย

เจ้าลีมคนจน ขี้ควายคอนก้า” หมายถึง ท่านคงลีมคนจนๆ ซึ่งขี้ควายหาบคอนหญิงพ้อว่า เขาเป็นคนจนจะมาสนใจอะไร

คำพูดของบ่าวฝ่ายชาย “จีเฮ้ออ้ายนี้ ไลลีมน้อง บ่หวังไลลีมง่าย” หมายถึง จะให้พี่นี้ลีมน้องได้อย่างไร อย่าหวังเลยว่พี่จะลีมได้ง่ายดาย

ฟ้าบ่หงาย ดินบ่ปิ้น หินอยู่ในน้ำฟูขึ้น อ้ายกำบ่ลีม หมายถึง หากท้องฟ้าไม่หงาย แผ่นดินไม่หงายกลับ หินอยู่ในน้ำไม่ลอยขึ้นบนผิวน้ำ พี่ก็ไม่ลีมน้องได้

ลักษณะคำพังเพย ให้คติข้อคิดสั่งสอน “ตีนเข้าได้เวียะหลาย ตีนส่ายได้เวียะน้อย” หมายถึง ตีนแต่เข้าจะได้ทำงานมาก ตีนส่ายจะได้งานน้อย

“บ้านที่เฮาเคยอยู่ อู่ที่เฮาเคยนอน หมอนที่เฮาเคยหนุน พระคุณที่เฮาเคยพึ่ง ญาติมิตร ลูหลานเอย” หมายถึง บ้านที่เราเคยอยู่ ที่นอนที่เราเคยนอน หมอนที่เราเคยหนุน ผู้มีพระคุณที่เราเคยได้พึ่งพาอาศัย อย่าได้ลืมพระคุณท่านนะลูกหลานนะ

“พวนเฮาเอย...สู่มื้อนี้เพิ่นมีจรวดไปพระจันทร์ มัวแต่หลับตาฝัน ซิตื่นบ่ทันเมืองบ้าน ปานไคน้อ จ้งชิมินดาจั้น อย่างตามเฮ้อทันโลก ปานไคน้องจ้งซิดุก อย่างย้ายตามกินเพิ่นทัน ฟีน้องเอ้ย” หมายถึง ฟีน้อยชาวพวนเราเอย ทุกวันนี้เขามีจรวดไปถึงดวงจันทร์แล้ว มัวแต่หลับตานอนฝัน จะไม่ตื่นให้ทันบ้านทันเมือง จะมัวช้าไปถึงไหน ถึงจะลืมดาจั้นมองโลก ต้องเดินตามให้ทันโลก ถ้าขึ้นซักช้าเดินตามหลังเขา เมื่อใดถึงจะทันเขาเล่าฟีน้องเอย

คำอวยพร “ขอเฮ้อเจ้าสุขอยู่ม่วนเสมอกัน คือเก่าพั้นเนอ” “ขอเฮ้อสุขอยู่ล้วนเสมอไม้มอคบกิน ฟูนเทอญ”

คำเปรียบเทียบ “ซี้ฮ้ายมักโอง โคง โคงมักกิน” หมายถึง คนจนมักจะวางท่าคุยอวดว่าตนเป็นคนร่ำรวยมั่งมีเงินทอง คนรูปร่างไม่คึกไม่ชอบทำงานเอาแต่กินอย่างเดียว

“อย่าฮัดซ้างเข้าสูเข็ม คนเต็มเมืองเพิ่นจ๋า หมายถึง อย่าทำอวดรำอวดรวยต่างๆ ที่ตัวเองไม่มี มั่งมีเงินทอง (เปรียบเสมือนเอาซ้างเข้าหลอดเข็มซึ่งเป็นไปไม่ได้) คนทั้งเมืองเขาจะเยาะเย้ยเอาได้

“อยากกินหลายได้กินแค่ก้อย อยากกินน้อยได้กินแค่หัวไปมือ” หมายถึง กินอะไรให้กินแต่น้อย จะกินได้นาน (เปรียบเทียบการกินให้กินแต่ครั้งเท่าปลายนิ้วก้อย) ถ้ากินอะไรทีละมากๆ จะกินได้น้อย ไม่มีโอกาสจะกินต่อไป (ซึ่งเปรียบเทียบการกินแต่ละครั้งเท่ากับหัวไปมือ (นิ้วโป้ง)

“อ้วนแล้วพิผู้ตีหัวฮัก ผอมแล้วไซหัวโตพัดซัง” หมายถึง รูปร่างอ้วนพิ ลักษณะเป็นผู้ตีหัวจะรักใคร่ ร่างกายผอมไม่มีรูปทรงเหมือนคนหัวออคไซ จะทำให้หัวเกลียดไม่รัก

สมคิด จุมทอง (2536: 24) กล่าวว่า ชาวไทยพวนจึงตั้งสกุลของวงศ์ตระกูลตนตามตำบลที่อยู่บ้าง ตั้งสกุลตามบรรพ บุรุษบ้าง เพื่อเป็นสัญลักษณ์ในลูกหลานรุ่นหลังได้รู้ว่า วงศ์ตระกูลนั้นสืบต่อมาอย่างไร กับใคร ที่ไหน โดยตั้งว่า เชื่อนาอ่าง เชื่อนาสัง เชื่อนาท้าว เชื่อนาหนอง เป็นต้น หรือตั้งตามเหล่าของบรรพ บุรุษ เช่น เหล่าแม่เต่าแอ็ด เหล่าแม่เต่าอ้วน เหล่าพ่อเต่าขมมา เหล่าป่าสำราญ เหล่าผู้ใหญ่คำตา เหล่ากำนันคำมี เหล่าขุนผดุง เหล่ายายนา เหล่าตาดม เป็นต้น

ไทยพวนมีภาษา และวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งสมควรจะต้องอนุรักษ์ และสืบทอดต่อไป ไม่สมควรให้ถูกกลืนหายไป ดังเช่น พระสุเมธาธิปติ เจ้าคณะกรุงเทพฯ มหานคร กล่าวไว้ในคำปรารภของหนังสือ พจนานุกรมไทยพวนว่า “ไทยพวน เป็นชนเผ่าหนึ่ง ที่มีภาษา และ

อักษรเป็นของตนเอง สำเนียงของตนเอง มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง มีรูปแบบเป็นของตนเอง หลายอย่างล้วนเป็นเอกลักษณ์ที่ค้ำจุน ควรได้ร่วมกันเชิดชู และยกย่อง”

3.1.3 วัฒนธรรมในการแต่งกาย จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

การแต่งกายของไทยพวนบ้านหมี่ สุเทพ พรหมศิลป์ (2536:12-17) การแต่งกายของชาวไทยพวนบ้านหมี่ นิยมการแต่งกายที่เรียบง่ายสามารถไปทำงานได้ ไปซื้อของหรือไปร่วมงานสังคมก็ได้ ซึ่งถือว่าเป็นชุดที่ใช้ได้เสมอสำหรับงานทั่วไป เป็นเอกลักษณ์เฉพาะชาวไทยพวนบ้านหมี่

ผู้ชาย สวมกางเกงขาสั้นครึ่งน่อง (แบบกางเกงขาก๊วย) สีดำ หรือผ้าพื้นทอใช้เอง มักจะข้อมสีเอง จากสีน้ำลูกตะโก สีไม่ดำเข้มจนเกินไป เมื่อสวมใส่แล้วลูกนั่งได้ง่าย บางคนที่สูง อายุแล้วมักนุ่งโสร่งที่เป็นผ้าฝ้าย มีผ้าไหมบ้างสำหรับผู้ที่มีฐานะดีกว่าชาวบ้านทั่วไป

ส่วนเสื้อของผู้ชายนั้น มักนิยมใส่เสื้อผ่าอกตลอด คอเสื้อตั้งชิดกับคล้ายกับคนจีน หรือคอเสื้อแบบพระราชทาน คอกลมก็มีเช่นกันติดกระดุม 5 เม็ด ชายเสื้อทั้งชายและชาวเผ่าข้างเหมือนเสื้อกุยเฮง แขนเสื้อยาวถึงข้อมือ ถ้าเป็นแบบแขนสั้น ก็จะสั้นเพียงครึ่งแขน ไม่มีขลิบกระเป๋าสีเสื้อจะเย็บปะด้านนอกตัวเสื้อด้านหน้าล่างของเสื้อ 2 กระเป๋าสี เอาไว้ใส่ของใช้เล็กๆ น้อยๆ ซึ่งเหมาะสำหรับสวมใส่เวลาเดินทาง และสามารถใส่ไปทำงานได้ด้วยเช่นกัน

นิยมใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ผ้าขาวม้าส่วนมากที่ใช้เป็นผ้าที่ทอขึ้นสำหรับใช้เองทั้งนั้น แบบหรือลายที่นิยมใช้ในกลุ่มผู้ชายไทยพวนมีดังนี้ ใสบลาไหล และลายมัดหมี่ เป็นตาลี่เหลี่ยมแบบดาหมากรุกก็นิยมใช้เหมือนกัน

ทรงผม นิยมตัดผมสั้น ไม่นิยมไว้ผมยาว ทรงผมจะยาวกว่าทรงแบบผมตะวันตกไม่เกิน 1 นิ้ว ไม่นิยมใส่น้ำมัน

ผู้หญิง สำหรับผู้หญิงชาวไทยพวนส่วนใหญ่นิยมนุ่งผ้าถุงแบบผ้ามัดหมี่หรือผ้าฝ้าย โดยจะทอผ้าใช้เองคนแก่ผู้หญิง มักนิยมใส่ผ้าถุงมัดหมี่โดยจะเย็บต่อหัว และตีนผ้าถุงด้วยผ้าที่ทอคล้ายต่างหาก นำมาต่อกว้างประมาณ 0.25 ซม. สมัยโบราณการทอผ้าถุงต้องใช้ผ้าด้ายดิบข้อมสีมัดหมี่แล้วจึงนำมาทอ แต่ในปัจจุบันผู้ทอผ้าจะซื้อด้ายปั่นสำเร็จจากโรงงาน นำมามัดหมี่ข้อมสีตามความต้องการแล้วนำมาทอเป็นผ้าถุง หรือผ้าซิ่น นอกจากจะใช้เป็นผ้าถุงสำหรับชาวไทยพวนแล้วสตรีทั่วไปนิยมนำไปตัดเป็นผ้าถุงสำเร็จ ตัดเป็นชุดแบบสมัยปัจจุบันเป็นจำนวนมาก ซึ่งก็เป็นผลดีแก่ชาวไทยพวนที่ทอผ้ามัดหมี่ ได้มีโอกาสจำหน่ายสิ่งทอ และส่งไปจำหน่าย เป็นรายได้ภายในครอบครัวได้เป็นอย่างดี อาจารย์สมคิด จุมทอง อดีตประธานชมรมไทย

พวนบ้านหมี่ เขียนไว้ การประชุมวิชาการ เรื่อง “กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ดินสมเด็จพระนารายณ์ (เอกสารโรเนียว) 2536, หน้า 12

เสื้อสตรี จะใช้เสื้อที่ตัดจากผ้าฝ้าย หรือผ้ามัดหมี่ แขนยาวจรดข้อมือทรง แขนกระบอกคอตั้ง หน้าอกผ่าตลอด ติดกระดุมเป็นแถวชิดกันจากคอถึงเอว สตรีชาวบ้านจะใส่เสื้อ คอกระเช้าจีบ โดยรอบ ปล่อยชายเสื้อไม่ร้อน จะใส่ทำงานอยู่กับบ้าน จะใช้ผ้าไม่หนา ส่วนมากจะ เลือกผ้าเนื้อ อ่อนไม่ยับง่าย เวลาออกนอกบ้านจึงจะสวมเสื้อนอกที่มีแขนพับภายนอก

คนเฒ่าคนแก่ เมื่อเข้าวัดไปทำบุญ หรือมีโอกาสร่วมทำบุญทุกที่ พ่อเฒ่า มักจะใช้ผ้าขาว ผ้าพาดบ่ามาด้วยทุกครั้ง ส่วนแม่เฒ่าจะใช้ผ้าสีขาวพาด สไปเฉียง เมื่อเวลากราบ พระ จะใช้ผ้าปูกับพื้นเวลากราบพระ เป็นการแสดงความคารวะที่ครบสมบูรณ์ ทำให้ผู้พบเห็นเกิด ความศรัทธา ผิดกับการกราบกับพื้น โดยไม่มีอะไรรองรับ ดูแล้วเหมือนไม่มีความพร้อม

อาภรณ์ประดับ ชาวไทยพวนส่วนมากจะมีเข็มขัดนาค หรือเข็มขัดเงินคาดที่ เอว มักจะใส่ตุ้มหู โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ตุ้มหูที่ใส่มักจะนิยมเพชรชีก รูปตุ้มหูจะทำเหมือนรูปดอกไม้ เป็นรูปวง กลมทรงเหมือนลักษณะรูปดอกทานตะวัน หรือดอกบานชื่น เส้นผ่าศูนย์กลาง 5-8 มิลลิเมตร หรือยาวใหญ่กว่านี้ก็มีบ้าง แต่โดยมากจะไม่นิยม เพราะมีน้ำหนัก ใส่ประจำจะทำให้หูที่ เจาะกว้าง ดึงหูจะห้อยเมื่ออายุมากจะทำให้ไม่สวย ส่วนสร้อยคอและสร้อยข้อมือ นิยมใส่ทอง เส้น จะใหญ่หรือเล็กก็แล้วแต่ฐานะของผู้นั้น

ผ้ามัดหมี่ บ้านหมี่มาจากคำว่ามัดหมี่ แต่เดิมอำเภอบ้านหมี่ ชื่อว่า อำเภอบ้าน เช่า คำว่า เช่า มาจากคำว่า เซา หมายถึง หยุตพัก เมื่อชาวไทยพวนอพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ ชาว ไทยพวนกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งที่เป็นบรรพบุรุษกลุ่มแรก เห็นว่าภูมิประเทศ หรือทำเลแถบบ้านหมี่นี้ เป็นถิ่นที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและทำมาหากิน จึงพากันหลานตั้งถิ่น ฐานกันตรงจุดนี้ จึงพากันเรียกชื่อที่ตั้งแห่งนี้เป็นบ้านเช่า หรือ บ้านเช่า ซึ่งในสมัยนั้น มีขุนสุขบาล บ้านเช่า เป็นผู้นำหมู่บ้าน ปัจจุบันยังมีลูกหลานเหลนเหลืออยู่ที่ตำบลโพนทอง อำเภอบ้านหมี่

ตามเอกลักษณ์ในด้านฝีมือที่ชาวไทยพวนมีความถนัด และมีความสามารถในการ ทอ และผูกผ้าลายมัดหมี่ได้สวยงามมากกว่าใครๆ ซึ่งการที่ทอผ้ามัดหมี่ หรือผ้าขาวม้านี้ เป็น การทอใช้กันเอง โดยไม่ต้องมีการซื้อขายกันมานานแล้วแทบทุกครัวเรือน ถือว่าเป็น ศิลปหัตถกรรมประจำหมู่บ้านของชาวไทยพวน

นอกจากผ้ามัดหมี่แล้ว ชาวไทยพวนมีความสามารถในการทำสิ่งทอเป็น เครื่องนุ่ง ห่มต่างๆ ได้เป็นจำนวนมาก เช่น ทอผ้าขาวม้า ผ้าห่ม มุ้ง หมอน ผ้าสำหรับเย็บที่นอน สิ่ง ทอด้วยมือที่ชาวไทยพวนได้ทำมาจนถึงปัจจุบันมีดังนี้

การทอผ้ามัดหมี่ แบ่งลวดลายการทอเรียกชื่อแตกต่างกันไป และยังมีค่านิยมในการทอผ้าเพื่อใช้สอยกันเองในแต่ละครัวเรือนหรือในหมู่บ้าน ซึ่งต่อมาสามารถทอเพื่อการจำหน่ายเป็นรายได้สำหรับครอบครัวช่วยสร้างรายได้และระบบเศรษฐกิจทางครอบครัวดีขึ้นเป็นอย่างยิ่ง ลวดลายการทอผ้ามัดหมี่ที่นิยมกันมี 4 ชนิด คือ

1. ผ้ามัดหมี่ ลายโลด หรือเรียกว่า หมี่โลด หมายถึง ผ้ามัดหมี่นั้นจะมีลวดลายและดอกดวงต่างๆ ดังนี้ ลายหมาจับดอกเล็ก ลายหมาจับดอกใหญ่ ลายหมาตุ้ม ลายบัวศรี ลายขอใหญ่ ลายขอเล็ก ลายดอกผักแว่น ลายต่างๆ เหล่านี้ช่างทอจะเลือกใช้เป็นหลายๆ ไป ซึ่งในการทอผ้ามัดหมี่แต่ละผืน ดอกดวงต่างๆ จะกระจายอยู่ทั่วไปเต็มผืนผ้า

2. ผ้ามัดหมี่ ลายเป็ยง หรือเรียกว่า หมี่เป็ยง หมายถึง ลวดลายบนผ้ามัดหมี่ผืนนั้น จะเป็นลายแถบทางยาวเป็นตัวบังคับ ดอกดวงต่างๆ ให้อยู่ภายในแถบนั้นๆ เป็นแถบเป็นริ้วไปทั่วทั้งผืน แต่จะแยกออกเป็นแถบ เป็นถิวตามยาวของผืนผ้าให้เห็นเป็นทางยาวตลอดผืนอย่างสวยงาม

3. ผ้ามัดหมี่ ลายลาย หรือเรียกว่า หมี่ลาย หมายถึง ลวดลายที่เห็นปรากฏอยู่บนผืนผ้ามัดหมี่ จะเป็นลายยาวเลื้อยติดต่อกัน เป็นเครือเถาทั่วทั้งผืน แต่ไม่แยกเป็นแถบลายบังคับ ดอกที่ชัดเจนเหมือนผ้ามัดหมี่ลายเป็ยง

4. ผ้ามัดหมี่ ลายตา หรือเรียกว่า หมี่ตา หมายถึง ผ้ามัดหมี่ที่ช่างทอได้ออกแบบลวดลายบนผืนผ้าให้แยกลายออกเป็นหมู่ เป็นพวก เป็นรูปตาสี่เหลี่ยม โดยมากจะจัดลวดลายให้อยู่ในรูปของตาสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน มีทั้งตาใหญ่และตาเล็ก ซึ่งสีสันต่างๆ มากมาย

การดูลวดลายของผ้ามัดหมี่ ว่าจะเป็ยงลายเล็ก หรือลายใหญ่นั้น ให้อูที่สีพื้นของผ้ามัดหมี่เป็นสำคัญถ้าพื้นของผ้าเหลือแถบเล็ก เรียกว่าหมี่ลายเล็ก ถ้าพื้นเหลือแถบใหญ่ เรียกว่าหมี่ลายใหญ่ หัตถกรรมผ้ามัดหมี่เป็นผ้าที่ต้องใช้ศิลปะในการมัดหมี่ ย้อมสีสันต้องใช้ความประณีตตลอดจนการทอลวดลายก็ต้องมีความชำนาญ เป็นผู้เชี่ยวชาญ มีฝีมือ จึงจะทำให้ผ้ามัดหมี่ที่ทอเสร็จแล้วมีลวดลายเป็นระเบียบสวยงาม เรียกว่า ลายไม่เปรอะ ดังนั้น จึงเป็นงานที่ต้องใช้เวลา และฝีมือมาก ทำให้ผ้ามัดหมี่ราคาค่อนข้างสูง แต่ก็ไม่เป็นปัญหามากนัก เพราะยังได้รับความนิยมอย่างสูงจนทำให้บางครั้งผลิตออกมาจำหน่ายไม่ทัน

การทอผ้าขาวม้า ชาวไทยพวนบ้านหมี่ มีการทอผ้าขาวม้า หรือที่เรียกว่า ผ้าชะม้า เพื่อให้ผู้ชายในบ้านได้ใช้สอย และสามารถใส่สอยได้อเนกประสงค์อีกเสียดด้วย ผ้าขาวม้าที่ทอใช้เส้นใยจากพืช คือ ฝ้าย มาปั่นเป็นเส้น แล้วย้อมสี นำมาทอเป็นลวดลายอย่างสวยงาม และได้ดำเนิน การมาจนปัจจุบัน

ลักษณะเฉพาะของลายผ้าขาวม้าบ้านหมี่ ซึ่งจะไม่เหมือนกับที่อื่นๆ เรียกกันว่า ลายไต้ปลาไหล และลายตาม่อง การทอจะใช้ด้าย ระบาย หรือ ด้ายจูลี (ด้ายสองชื่อดังกล่าว ชาวบ้านเรียก ด้ายรัง เพราะด้ายนี้ใช้ด้ายเส้นข้วนให้เป็นเกลียวเข้าด้วยกัน)

แบบฉบับลวดลายผ้าขาวม้าของชาวไทยพวนบ้านหมี่ ก็คือ ผ้าขาวม้าลายไต้ปลาไหล จะมีลักษณะเด่นที่การทอด้วยพุ่ง จะทอเป็นลายแถบเล็กๆ สลับสีกันไปตามความนิยมของผู้ใช้ และการออกแบบของช่างทอ แต่ลายขวางที่ทอผ้าจะมีระยะถี่ห่างเป็นชุดๆ สวยงาม

สำหรับผ้าขาวม้าลายตาม่องก็มีลักษณะเด่นไม่แพ้ลายไต้ปลาไหล คือ ลักษณะของลายผ้า จะทอให้ด้ายพุ่งเป็นแถบกว้างเท่ากับลายแถบทางยืน เมื่อทอเป็นเนื้อผ้าทั้งผืนแล้ว ผ้าจะมีลายเป็นตาสี่เหลี่ยมจัตุรัส บางผืนจะสอดไส้ลายแถบเล็กๆ ผ้าตัดกลายลาย ทั้งแนวนอน และแนวยืน ดูเหมือนเป็นกากบาทอยู่ระหว่างกลาง ก็ทำให้ดูแปลกสวยไปอีกแบบหนึ่ง

ชาวไทยพวนบ้านหมี่ นอกจากจะทอผ้าชิ้นมัดหมี่ ทอผ้าขาวม้าใช้ และต่อมาก็มีการจำหน่ายเป็นหัตถกรรมในครอบครัวแล้ว ยังมีการทอผ้าอื่นๆ อีกคือ

1. ผ้าชิ้นทิว คือผ้าถุงที่ทอเป็นพื้นสีดำ มีลวดลายในทางขวางของผ้าเป็นริ้วๆ สลับสีกันไป ปัจจุบันผ้าชิ้นทิวมีการทอกันน้อย เพราะราคาสูงกว่าผ้าถุงที่ขายกันตามท้องตลาด

2. ผ้าหนังเสือ ไทยพวนจะเรียก ฟูกที่รองนอนว่า เสือ และเสือที่ทอจากด้นกก เรียกว่า สาด ผ้าหนังเสือ ก็คือ ผ้าที่ทอสำหรับนำไปเย็บเป็นที่นอน แล้วขัดด้วยปูนุ่จะเป็นปูนุ่จิว หรือปูนุ่จ้าวก็ได้

ผ้าหนังเสือ เป็นผ้าที่ทอด้วยด้ายเส้นเดียว ขนาดด้ายเบอร์ 10 ที และลวดลายที่เป็นแบบเฉพาะของผ้าหนังเสือไทยพวนบ้านหมี่ คือ จะทอผ้าเป็นผ้าพื้นสีขาว และมีลายแถบเล็กๆ สามแถบ จะทอเป็นทางยาว สีดำกับสีแดง เรียกว่า ลายทาง ซึ่งจะเว้นระยะอยู่ห่างกันชัดเจน และมีลายเส้นเป็นระยะจนเต็มหน้าผ้า ผ้าหนังเสือนี้ นอกจากจะใช้เย็บเป็นที่นอนแล้วยังนิยมนำไปใช้เย็บหมอนท้าว หมอนหกลูก ถุงโคลี่โคลี่ (คือถุงย่าม นิยมเย็บใบใหญ่ สำหรับใส่ข้าวของในการเดินทางใช้สะพาย หรือถ้าสองใบก็ใช้ไม้คานหาบสะดวก)

3. ผ้าลายচিত เป็นผ้าพื้นเมืองเหมือนทางภาคอีสาน วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ จะเป็นการประกวดฝีมือในการทำลายและการทอของช่างทอผ้า ในการออกแบบให้สวย ให้แปลกพิสดาร ผ้าลายচিতที่อยาก เวลาทอก็จะทอเป็นแถบเล็กๆ ความกว้างของหน้าผ้ากว้างประมาณ 70 เซนติเมตร ความกว้างของแถบแต่ละแถบประมาณ 15 – 20 เซนติเมตร

ผ้าลายচিতไทยพวนบ้านหมี่ จะย้อมด้วยพื้นสีขาว ยกดอก ยกลาย ด้วยด้ายหรือไหม ที่ย้อมสีต่างๆ สลับกันอย่างสวยงาม ลวดลายที่ใช้จะนิยมใช้รูปลวดลายไหมไทย รูปดอกไม้ รูปสัตว์ เช่น ช้าง หงส์ ประกอบกันเข้ากับลวดลาย กรรมวิธีในการทอ ก็เป็นลักษณะเดียวกับเชิงของผ้าชิ้น

ดินจก แต่ลายจิตของชาวไทยพวนบ้านหมี นิยมใช้ผ้าทอนี้ทำเป็นปลอกหมอนท้าว สำหรับที่ทอเป็นลายอย่างหยาบๆ ก็จะเอามาประกอบเย็บเป็นถุงย่ามสวยงาม ใช้สำหรับใส่ของเดินทาง หรือจะนำมาประดิษฐ์ เป็นเครื่องประดับของใช้ต่างๆ เช่น ที่ใส่กระดาษเช็ดหน้า เป็นต้น

ผ้าทอของชาวไทยพวนบ้านหมีเป็นผ้าพื้นเมืองทั้งหมด ซึ่งในจำนวนนี้ผ้ามัดหมี่จะมีชื่อ เสียงที่สุด และเป็นที่ยู่อักกันอย่างกว้างขวางของคนทั่วไป จึงได้ออกำมัดหมี่นี้ มาตั้งเป็นชื่อของอำเภอบ้านหมี ดังที่ พระมหาวิราวุธ ณะที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย กล่าวไว้ใน “เชิงขวาง” ถิ่นเดิมของ “ชาวพวน” ในหนังสือไทยพวนสังสรรค์ ปี พ.ศ. 2523 ว่า “...บ้านหมี หมายถึง ผ้าหมี่ ซึ่งคนในหมู่บ้านนี้ เมื่อย้ายมาจากเมืองพวนในถิ่นนครเชิงขวางนั้น บ้านเดิมก็ชื่อ บ้านหมี เพราะเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านมีฝีมือในการมัดหมี่ตั้งแต่ปู่ ย่า ตา ยาย จึงเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า ฝีมือของชาวไทยพวนบ้านหมี นับว่าเป็นผู้มีฝีมือสืบเนื่องมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และได้ทำการพัฒนากันเรื่อยๆ มาจนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในปัจจุบัน”

4. ผ้าห่มสี่ตะกอก เป็นผ้าที่ทอมีเนื้อหนา นิยมทอกันในหมู่บ้านลาวแก้วมากกว่าคนพวน ชาวลาวแก้วที่อาศัยอยู่ในตำบลต่างๆ เขตท้องที่อำเภอบ้านหมี คือ บ้านห้วย บ้านวังใต้ บ้านบางกะพี้ บ้านวังวัดเหนือ การทอจะทอด้วยด้ายเส้นเดี่ยว เบอร์ 10 ใช้สีชาเป็นพื้น ยกดอก ยกลายสีต่างๆ ตามความนิยม ใช้ทูก (เครื่องทอผ้า) เป็นเครื่องมือในการทอผ้า การใช้ตะกอกหรือเหาใช้ถึง 4 เหาดังนั้นจึงต้องใช้ความประณีตและฝีมือในการทอยกดอกทำลวดลายมากในผืนผ้าที่ทอ

ลวดลายที่นิยมทอกัน จะเป็นลายดอกรูปทรงสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด เรียกว่า “ลายดอกใหญ่สี่ตะกอก” และ “ลายดอกเล็กสี่ตะกอก” และมีลายอีกหลายหนึ่งที่ทออยากที่สุด จะทอได้เฉพาะผู้ที่มีความชำนาญเท่านั้น แต่มีความสวยงามมาก เรียกว่า ลายไ้ (ไ้ แปลว่า จัด แงะ) ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยทอกัน เพราะผ้าลายไ้นี้มุ่งความวิจิตรพิสดารเป็นสำคัญ

การทอผ้าต่างๆ ของชาวไทยพวนบ้านหมี ปัจจุบันก็ยังมีทอกันในบ้านแต่ละบ้าน จะใช้กี่กระทง ถึง 1 หรือ 2 กี่ ใช้เวลายาวนาน หรือเมื่อว่างจากการทำนา เพื่อทำการทอผ้ากัน นอกจากให้ญาติ พี่น้อง คนในครัวเรือนได้ใช้สอยแล้ว ก็ยังสามารถนำไปจำหน่าย เพื่อหารายได้ให้แก่ครอบครัว และมีผู้คนไปซื้อหาถึงที่บ้าน ทำให้ชาวไทยพวนบ้านหมีมีรายได้เสริมในครอบครัวอีกทางหนึ่ง

การแต่งกายของเด็กชาย ไพโรจน์ ลายน้าเงิน (2548: 55-59) กล่าวว่า เด็กผู้ชายจะไว้ผมสั้นหรือผมจุก ผมเปีย หรือ โคนศีรษะ ใส่กางเกงขาสั้น ไม่ค่อยสวมเสื้อ หรือบางทีก็ปล่อยตัวโทองเตงไปตามเรื่อง

ผู้ใหญ่ไว้ผมสั้น ไม่นิยมสวมเสื้อ จะนุ่งโสร่งหรือผ้าขาวม้าแบบลอยชายบ้าง แบบโด้งบ้าง หรือกางเกงขาก๊วย มีผ้าขาวม้าเขียนพุง ซึ่งแล้วแต่โอกาสถ้าทำงานในที่โล่งแจ้ง อาจใช้

ผ้าขาวม้าอีกผืนหนึ่งพันศึรยะ แต่ถ้าไปงานนอกบ้านก็จะใส่เสื้อคอกลม ยุคต่อมาไปงานสำคัญจะนิยมนุ่งผ้าม่วงเสื้อราชปะแตน ใส่สร้อยคอยาวไว้ข้างนอกถ้าไปงานบุญผู้สูงอายุมักสวมเสื้อคอกลมแขนสั้นผ้าขาวม้าพาดเฉียงบ่า (แพ้วโตั้ง)

ชายไทยพวคนิยมสักยันต์ตามร่างกาย เช่นที่หลัง แขนอก แขนขาไปจนถึงเข่า แขนบางคนเจาะรูหูสำหรับใส่ต่างหูด้วย จะมีกล่องยาทองเหลืองอวดลวดลายกันเกียนเอวไปด้วยพร้อมทั้งเหล็กไฟแบบมีถ่าน

การแต่งกายของเด็กหญิง เด็กมักจะไว้ผมม้า ผมชอยสั้น ถ้าเป็นเหมาหลายๆ ก็จะโกนศึรยะเสียเลย นุ่งผ้าถุงผ้าฝ้ายขาว โดขึ้นมาหน่อยจึงใส่เสื้อคอกระเช้า ถ้ายังเด็กมากใส่เพียงตะปิ้ง

สาว ๆ อยู่บ้านจะนุ่งผ้าถุง คาดอกด้วยผ้าแถบ หรือสวมเสื้อคอกระเช้าถ้าออกงานจะนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อผ้าปาน ผ้าแพร ผ้าลูกไม้ แขนพอง ประดับด้วยเครื่องทอง ใส่สร้อยคอแขวนจี้ สร้อยข้อมือ ต่างหู แหวนประดับเพชรพลอยเกียนเข็มขัดนาคโดยไม่ทาบหัวผ้าถุง โดยเฉพาะงานบุญที่สาว ๆ จะหาบสำรับไปวัด จะมีหนุ่มคอยเมียงมอง จะแต่งประชันขันแข่งกันเต็มที่

หญิงที่แต่งงานแล้วหรือสูงอายุ จะห้อยพวงกุญแจนาค เป็นสัญลักษณ์หัวตะกร้าหมาก แต่ถ้าอยู่บ้านมักจะเปลือยอกโทองเทง นุ่งผ้าถุงที่ต่อชายพกสีแดง และใช้ผ้าถุงต่อลายขีด เวลาออกนอกบ้านใช้ผ้าแถบผ้าขาวม้า หรือสไบคาดอก (แฮ้นตุ้) หรือใส่เสื้อเตี่ยว (เสื้อเปียห้อยแขนเตี่ยว) หรือ เสื้อชั้นใน แขนสองสาย (แบบเสื้อกล้าม) มีกระเป๋าด้านหน้ารูป ถ้าออกงานจะสวมเสื้อคอไม่มีปก แขนยาวผ่าอกคิดตรงคุดด้านหน้า มีกระเป๋าด้านใน (เสื้อห้าตะเจ็บ) ถ้าไปงานบุญมีผ้าแถบขาว หรือสไบขาวพาดเฉียงบ่า ถ้าอยู่ในอิริยาบถที่สบายๆ คนแก่นิยมเคี้ยวหมากจะมีไม้จิ้มฟันสอดใส่รูหู (แทนตุ้มหู) มีจุกยาเส้นสำหรับสีฟันให้เป็นเงางาม (นิยมให้ฟันดำ) เหน็บไว้มุมริมฝีปากด้านบน

หญิงไทยพวแรกๆ นิยมไว้ผมมวย ถ้าสูงอายุหน่อยจะมีหวีนาคคาดเก็บผมไว้ด้านหลัง ต่อมาจะมานิยมตัดลอนด้วยคีมตัดผมแบบเตาถ่านให้ผมเป็นลอน กางร่มกระดาษสีสวยงามคนไทยพวไม่นิยมใช้รองเท้า ถ้าใช้จะเป็นรองเท้าคิบบนฟองน้ำ

การแต่งกายวัยหนุ่มสาว ยุรี โบตระกูล (2537: 50-51) เครื่องแต่งกายของคนไทยพวทั้งชาย และหญิงจะแบ่งเป็นชุดที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และชุดที่ใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น มีเทศกาล งานประเพณี พิธีกรรมต่างๆ

ชุดที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ถ้าเป็นผู้ชายสมัยรุ่นปัจจุบันก็จะแต่งกายเหมือนคนทั่วไป ส่วนผู้สูงอายุจะใส่กางเกงขายาวแค่น่องสีดำหรือน้ำเงินเสื้อคอกลมมีผ้าคาดเอวหรือบางทีก็ผ้าขาว ม้วนอยู่บ้าน ไม่ใส่เสื้อ

ผู้หญิงวัย 50 -60 ปี จะนุ่งผ้าถุงสีฉูดฉาดเป็นลายดอก สวมเสื้อคอกระเช้า เสื้อแขนสั้น ส่วนผู้หญิงที่อายุ 70 - 80 ปี นิยมใส่เสื้อคอกระเช้า หรือบางทีก็เป็นเสื้อแขนยาวพื้นเรียบ ใส่ผ้าถุงลายดอก สีไม่ฉูดฉาด

ชุดที่ใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น ไปวัดทำบุญพิธีกรรมต่างผู้ชายวัยหนุ่มหรือวัยกลางคนจะนิยม แต่งกายตามแฟชั่นตามสมัยนิยมส่วนวัยสูงอายุก็จะใส่กางเกงผ้าพื้นสีเข้มขาวเสื้อเชิ้ตสีขาว และมีผ้าขาวม้าคาดเอว

ผู้หญิงยุคปัจจุบันจะแต่งกายตามแฟชั่นส่วนใหญ่เป็นกางเกงยีนส์กระโปรงผู้หญิงวัยกลางคนจะใส่ผ้าถุงสีฉูดฉาดมีเชิงผ้าถุงทอชั้นใหม่ และใส่เสื้อลูกไม้สีต่างๆ ส่วนหญิงชราจะใส่เสื้อลูกไม้สีขาวแขนยาว หรือแขนสั้นผ้าถุงลายดอก และจะมีผ้าขาวถักด้วยเส้นไหมหรือผ้าพื้นขาวห่มเฉียงทับเสื้อ

นอกจากนี้ในเทศกาลงานกำฟ้า ชาวพวนบางคนจะมีการแต่งกายที่พิเศษกว่างานบุญอื่นๆ คือ ทั้งผู้หญิง และคนแก่ สาว และเด็ก จะแต่งชุดพื้นบ้านในอดีต ดังกล่าวคือ

ชายจะนุ่งผ้าหาง (ผ้าโจงกระเบน) จะไม่นุ่งเรียบร้อยเหมือนผู้หญิงจะมีผ้าขาวม้าเป็นส่วน ประกอบใช้เคียนเอว พาดไหล่ คอองค

ส่วนผู้หญิงสูงอายุจะนุ่งผ้าซิ่นหรือโจงกระเบนสวมเสื้อคอกระเช้า (เสื้อมากะແຮ່ງ) หรือใช้ผ้าพื้นคาดที่อก ซึ่งคนไทยพวนเรียกว่า “ฮ่องผ้าเสียงตุ้”

รุ่นสาวจะนุ่งผ้าซิ่น ผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อคอกระเช้า หรือแขนกระบอก เอวพวงมรสะไบเฉียงห่มทับ

คนไทยพวนส่วนใหญ่จะนิยมใส่รองเท้าฟองน้ำเป็นหลัก ซึ่งจะมีขายทั่วไปตามร้านค้าในหมู่บ้าน

ทรงผมผู้ชายจะตัดผมเหมือนชายไทยภาคกลางส่วนผู้หญิงก็จะมีการทำผมตามยุคสมัย เพราะในหมู่บ้านจะมีคนที่ได้รับการอบรมในเรื่องการทำผม ในเมือง ไปเปิดร้านเสริมสวย 2 ร้านส่วนผู้หญิงสูงอายุหน่อยก็จะรวบผมเป็นจุกไว้ข้างหลัง

เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542 : 144 -145) กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2541 – 2542 พบว่าการแต่งกายของชาวไทยพวนบ้านกล้วย ทุกเพศทุกวัย แต่งกายแบบตามสมัย หมายถึง การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ตัดเย็บจากโรงงานอุตสาหกรรม แล้วมีผู้นำ มาขายภายในหมู่บ้าน หรือซื้อหามาจากภายนอกหมู่บ้าน เช่น เสื้อยืดเสื้อเชิ้ตส์กางเกงยีนส์กระโปรง เป็นต้นจะมียกเว้นแต่เพียงสตรีผู้สูงอายุบางคนเท่านั้นที่ยังคงแต่งกายโดยสวมผ้าซิ่น (ผ้าถุง) ส่วนเสื้อก็ยังคงตัดเย็บตามแบบตามสมัย นอกจากนี้ผู้หญิง และผู้ชายวัยกลางคน (อายุประมาณ 35 ปี) จนถึงผู้สูงอายุ จะนิยมสวมเครื่องแต่งกายโดยใช้ผ้ามัดหมี่เข้าร่วมงานในวันสำคัญ เช่น วันกำฟ้า วันแต่งงานวันสงกรานต์นั้นแทบไม่สวมใส่

จึงอาจถือได้ว่าอิทธิพลของการแต่งกายภายนอก ชุมชน เข้ามามีบทบาทแทนเสื้อผ้าแบบดั้งเดิมของชาวบ้านเกือบหมดแล้ว

สตรีชาวไทยบ้านกล้วยในอดีตต้องทอผ้ามัดหมี่เอาไว้ใช้เองเช่นเป็นผ้าซิ่นหรือไว้สำหรับ มอบให้แก่แม่สามีในวันแต่งงาน เป็นต้น ซึ่งผ้าที่ทอสามารถทำได้อย่างงดงามเกิดความแพร่หลายไปในชุมชนอื่นๆ จนเป็นที่รู้จักทั่วไป ทางราชการถึงกับนำคำว่ามัดหมี่มาตั้งเป็นชื่ออำเภอ ชื่อว่า อำเภอบ้านหมี่ แสดงถึงความสามารถในการทอผ้ามัดหมี่ ในปัจจุบันการทอผ้ามัดหมี่ยังมีให้เห็น แต่การทอก็ เพื่อนำออกจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป เพื่อหารายได้สำหรับใช้จ่ายในครอบครัวเป็นหลักการที่ชาวไทยพวนจะแต่งกายแบบดั้งเดิมนั้นก็ลดลงไปมา

ภาพที่ 2.4 ชุดการแต่งกายของชาวไทยพวน

3.1.4 วัฒนธรรมในที่อยู่อาศัย จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

พหลยูทธ รุณภัย (2515: 66 - 67) กล่าวถึง การสร้างบ้านของชาวไทยพวน เป็นความเชื่อถืออย่างหนึ่งที่ได้ตกทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณจะต้องมีพิธีการต่างๆ ขึ้น เพราะเชื่อว่าครอบครัวใหม่เมื่อเริ่มต้นดีก็จะบังเกิดผลดีไปด้วยในภายหน้า เมื่อบุตรธิดาแต่งงานแล้วก็แยกครอบครัวไปเป็นครอบครัวใหม่บ้านที่สร้างขึ้นครั้งแรกส่วนมากจะ ไม่เป็นบ้านถาวรนักเนื่องจากการใช้วัสดุต่างๆ ในการสร้างบ้านยังไม่ถาวรเป็นเพียงบ้านเพื่อพัก อาศัยแต่การแยกครัวไปนั้นมักจะแยกกาย หลังฤดูเก็บเกี่ยวเรียบร้อยแล้วบุตรเขยก็จะนำเกวียนออกไปป่าเพื่อหาวัสดุต่างๆ จาก

ป่า เช่น เสา กระดาน แผลกมุงหลังคา (ป่าโดยมากจะไปที่ตำบลคอนคิงษ์ ในเขตอำเภอบ้านหมี่ตอนเหนือ) ซึ่งเป็นป่าที่พอหาได้หรือเอาไม้ไผ่มาสับทำพื้นการสร้างบ้านซึ่ง โดยทั่วไปขนาดเล็กๆ พออยู่ได้นั้นก็ใช้วัสดุที่หามาได้ทำการสร้างในปัจจุบันนี้ที่ป่าก็ถูกถางทำไร่ไปเกือบหมด ฐานะความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านเชียงงาดิซึ้นวัสดุที่ใช้สร้างบ้านก็จำเป็นต้องซื้อจากร้านค้าไม้มาสร้าง

วิธีการแยกบ้านจาก บิดามารดา ครอบครัวใหม่ จะได้รับพรจากพ่อแม่ญาติพี่น้อง เชื่อว่าจะมี โชคลาภใหญ่บิดามารดาที่จะจัดเตรียมเครื่องครัว แก้วแหวนเงินทองให้ติดตัวไปเมื่อแยกไปอยู่บ้าน ใหม่แล้วก็จะทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ เพื่อเป็นสิริมงคลนิมนต์ พระมาสวดทำพิธีไล่ผี ปีศาจ ความขบถกล่าวเจ้าที่เจ้าทางเชื่อว่าจะทำให้ครอบครัวของเขามีความอยู่เย็นเป็นสุขทั้งนี้สืบเนื่องจากความเชื่อที่ว่าพิธีการสร้างบ้านมีส่วนเกี่ยวกับความสุขที่บ้านจะอำนวยให้ผู้อยู่ด้วยจึงได้เกิดมีพิธีทางศาสนาเข้ามา เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มสร้างขึ้นกล่าวคือ

การยกเสาเอก ต้องดูฤกษ์ยาม วันใด เวลาใด และเดือนไหน เมื่อถึงเวลายกเสาเอก เจ้าของ บ้าน จะต้องหาดอกไม้ ฐูปเทียน ต้นกล้วย ต้นอ้อย ผ้ายันต์ มาผูกติดไว้กับปลายเสา ส่วนใบเงิน นาค ทอง และสตางค์ ที่เป็นเหรียญใส่ลงก้นหลุม นิมนต์พระมาสวด หรือมีคนเฒ่าคนแก่ มาเป็นพิธีกร เชื่อว่าการทำพิธียกเสาเอก นี้ถ้าทำดี จะทำให้ผู้อยู่รั่วรมี่ ความสุขบางครั้งจะมีพิธีชั้ดข้าวสาร (ข้าว สารนำมาเสกคาถาอาคมแล้วนำไปชั้ดรอบๆ บ้าน) เสาเอกเป็นเสาต้นแรก ที่ทำพิธีปลูกบ้าน แต่ก็มี บางบ้านเมื่อยกเสาเอกเสร็จก็ยกเสาโทร่วมด้วย

เมื่อสร้างเสร็จแล้วมักมีพิธีการขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นสิริมงคลจะทำพิธีทางศาสนาโดยที่ เชื่อว่าจะบันดาลให้ผู้ที่อยู่บ้านใหม่มีความสุขมีโชคลาภเจ้าของบ้านจะเตรียมอาหารคาวหวาน บอกกล่าวเพื่อนบ้านญาติพี่น้อง และนิมนต์พระมาสวด เมื่อสวดเสร็จแล้ว พระจะนำน้ำมนต์ประพรหมรอบบ้านพร้อมทั้งชั้ดข้าวสาร และประพรหมน้ำมนต์ให้แก่ผู้ร่วมงานด้วยผู้ที่มาร่วมงานก็จะอวยพรให้แก่เจ้าของบ้าน เป็นอันเสร็จพิธีในปัจจุบันนี้การขึ้นบ้านใหม่ก็ยังคงทำพิธีทางศาสนาในตอนเช้าเช่น เดียวกันส่วนตอนเย็นเจ้าของบ้านจะมีการเลี้ยงอาหารดื่มร่วมกันอย่างสนุกสนาน และมีการอวยพร อีกครั้งหนึ่ง

ในแง่คิดที่ว่าชาวไทยพวนชอบบ้านแบบไทยหรือแบบอื่นนั้นปรากฏว่าชาวไทยพวนส่วนใหญ่ยังคงชอบบ้านแบบไทยอยู่

เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 87-88) กล่าวถึง ลักษณะบ้านเรือน ชาวไทยพวนปลูกบ้านไม้ยกพื้นสูง มุงหญ้าคา พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ เสา ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ฝากรุด้วยใบไม้ ซึ่งทำจากไม้ไผ่สานขัดแตะ นำมาประกบกระหนาบใบไม้ให้อยู่ ตรงกลาง หรือฝาเสื่อลำแพน ชั้นบนของบ้านมักใช้เป็นที่พำนักหลับนอน ภายในตัวเรือนจะกั้นเป็น ห้องไว้ให้ลูกสาว หรือกั้นเป็นห้องเก็บของมีค่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนอัฐิของบรรพบุรุษ ต่อมาจึงมี การสร้างเรือนด้วยไม้เนื้อแข็งทั้งหลัง

มุงหลังคาด้วย “ไม้เก็ด” (กระเบื้องไม้) หรือดินขอ (กระเบื้องดินเผา) จนถึงใช้สังกะสีมุงหลังคา เพราะเบา และทนทานกว่าการใช้กระเบื้องไม้ ส่วนพื้นบ้านปู ด้วยแป้น (ไม้กระดานที่เลื่อยเป็นแผ่นๆ) ฝาเรือน นิยมใช้กระดานที่เลื่อย เป็นแผ่นๆ เช่นกัน แต่บาง และแคบกว่ากระดานเรือน

ความละเอียดละไม ใส่ใจต่อการทำที่อยู่อาศัยในหังดงาม ดังปรากฏว่าบางบ้านประดับด้วย ลายไม้ “โปง” (ไม้ฉลุลาย) ตามมุมจั่ว และเชิงชาย ความนิยมสร้างบ้านที่มีลายประดับ เช่นนี้มีแพร่ กระจายตั้งแต่ ครั้งรัชกาลที่ 3 ซึ่งเป็นพระราชนิยมแบบจีน ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินที่มีทรัพย์ จะสร้างบ้านเรือน ที่ถือว่าเป็นของสวยงาม จึงนิยมประดับตกแต่งบ้านเรือน แบบดังกล่าว หรือการทำหลังคาทรง ปันหยา อันเป็นรูปแบบ สถาปัตยกรรมที่แพร่หลาย ในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ปัจจุบัน ยังปรากฏว่ามี รูปแบบ การสร้างบ้านเช่นนี้ อยู่ตามชุมชนไทยพวนเก่าๆ หรือตามหอระฆัง และกุฎิในวัดบางแห่ง

พื้นที่ส่วนล่าง ของตัวเรือน ใช้เป็นที่ประกอบกรงาน เช่นงานจักสาน งานทอผ้า งานหัตถกรรมอื่นๆ หรือใช้เป็นคอกสัตว์เลี้ยงต่างๆ มีวัว ควาย หมู เป็ด ไก่ เป็นต้น ใต้ถุนบ้านยังเป็น ที่ว่างแคร่ หรือเตียงตั้งเพื่อเป็นที่นั่งที่นอนในคราวที่เมื่อยล้าจากการทำงาน รวมถึงจัดไว้เป็นที่รับแขกผู้มาเยือนในเวลากลางวันอีกด้วย

บ้านของชาวไทยพวนนับความเล็กหรือใหญ่ตามจำนวนช่วงห้องของเสาเรือน โดยปกติ มักจะปลูก เรือนหลังคาทรงจั่ว หันไปตามแนวตะวันออก – ตะวันตก กล่าวคือหลังคาจะ เทลาดไป ทางทิศใต้ กับทิศเหนือ ทั้งนี้อาจมีข้อยกเว้น ได้ตามข้อจำกัดอื่นๆ เช่นพื้นที่ไม่เหมาะแก่ การปลูกเรือนตามคตินิยมก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ รวมถึงความเชื่อถือแบบเดิมได้ลดลงการปลูกเรือน ในปัจจุบันจึงอยู่ที่ความพอใจของผู้เป็นเจ้าของบ้าน

การต่อขยายคาออกจากตัวบ้าน เพื่อทำเป็นห้องครัว ห้องน้ำ หรือเป็นเพิง เพื่อเก็บ อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ เหล่านี้ไม่นำมาเรียกรวมเป็นห้องของบ้าน ส่วนบริเวณใกล้บ้านมักปลูกสร้าง ยุ้งไว้ เป็นที่เก็บข้าวเปลือก ชาวไทยพวนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะนิยมปลูกสร้างอาคารบ้านเรือน ที่อยู่แบบชาวตะวันตก หรือตามแบบอย่างชุมชนในเมือง หรือบ้านผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปาน กลาง ก็ยังคงรูปแบบบ้านที่ยกพื้นสูงดั้งเดิม แต่ได้มีการย้าย คอกสัตว์เลี้ยงออกไปจากใต้ถุนบ้านทำ บ้าน เรือนให้ถูกสุขลักษณะมากขึ้น ที่อยู่อาศัยบางครัวเรือนได้เปลี่ยนไปมาก บ้างน้อยบ้าง ตาม กำลัทางเศรษฐกิจ เพราะยังปรากฏว่าปัจจุบันมีบางครัวเรือนที่มีสภาพบ้านเป็นแบบในยุคแรกๆ แต่ มีแนวโน้มนั้จะพัฒนาขึ้นตามกำลังความสามารถ โดยภาพรวมเรือนที่อยู่อาศัย ของชาวไทยพวน แสดงออกให้เห็นถึงวัฒนธรรมของกลุ่มชน ผู้ที่รักความเรียบง่ายในขณะที่เดียวกันก็แฝงไว้ด้วยความ ประณีตวิจิตรบรรจง แสดงถึงจิตใจของผู้คนที่เยือกเย็นอีกด้วย

อรศิริ ปาณินท์ (2546) ระบุว่า รูปลักษณะที่เป็นตัวแทนของเรือนพวน คือ เรือนจั่ว แผลมีเรือนครัวขวางด้านหลัง จั่วหนึ่งคลุมห้องนอนและห้องพระ อีกจั่วหนึ่งคลุมห้องโถง จากเรือนไทยเดิมจั่วแผลมาเป็นเรือนจั่วแผลที่ไม่เป็นเป็นเรือนไทยเดิม และเรือนแผลที่มีหลังคาผสมทั้งจั่วปั้นหยา และมนิลา และมีลักษณะเด่นของเรือนอีกกลุ่มหนึ่ง คือ เรือนที่เน้น โถงโปร่ง ซึ่งส่งผลมายังรูปทรงเรือนที่ต่างไปจากเรือนจั่วแผลกลุ่มหลัก ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีชาวบ้านในเรือนที่เด่นชัด คือ ระบบการระบายอากาศในเรือนให้ผู้อยู่พบสภาวะสบายในการอยู่ การสร้างเรือนไม่เห็นพัฒนาการในด้านการเปลี่ยนแปลง ต่อเติม เนื่องจากความเชื่อในการสร้างเรือนที่ถือว่าการต่อเติมเรือนจะนำความโชคร้ายมาสู่ครอบครัว จึงต้องสร้างขนาดใหญ่ และสมบูรณ์ตั้งแต่เริ่มสร้างพบภูมิปัญญาในการจัดการน้ำอย่างเฉลียวฉลาด เพื่อใช้ในการเกษตรและใช้ในครัวเรือนในแต่ละท้องถิ่นของชาวพวน

เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542 :88-170) กล่าวว่า ความเป็นอยู่สมัยก่อนเป็นเรือนไม้สูง หลังคามุงจาก ใต้ถุนเรือนใช้ทำประโยชน์ได้หลาย อย่าง เช่น ทำคอกวัว คอกควาย ทำเล้าเป็ด ตัวบ้านทำด้วยไม้ และไม้ไผ่ภายในบ้าน จะเก็บเฉพาะเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีพภายในบ้าน เช่น เครื่องหลับนอน และสิ่งของที่ใช้ในการเกษตร เช่น จอบเสียมตลอดจนอุปกรณ์ดักจับสัตว์ และมักสร้างบ้านอยู่ใกล้ๆ กันในหมู่ญาติพี่น้องที่อพยพมาด้วยกันจำนวนห้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละครอบครัวด้วยแต่ในปัจจุบันสภาพสังคม เปลี่ยนแปลงไปทำให้การปลูกสร้างบ้านเรือน นั้นแทบทุกครัวเรือนนิยมสร้างบ้านทรงสมัยใหม่ทั้งนั้น

พิธีขึ้นบ้านใหม่ก็เหมือนพิธีกรรมอื่นๆ ในครอบครัว มีองค์ประกอบทางพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ และลัทธิเช่นเดียวกับพิธีอื่นๆ คือพิธีเหล่านั้นทำหน้าที่ได้มากกว่าหน้าที่ให้พร แก่บ้านเท่านั้น การเจริญพระพุทธรูปมนต์ในตอนบ่ายๆ และการจัดถวายอาหารแต่เช้าตรู่พระสงฆ์ก็จะเจริญพระพุทธรูปมนต์ในเวลานั้นอีก และมีการชิงด้วยสายสิญจน์รอบบ้านด้วยนี่เป็นสัญลักษณ์บอกรับว่าเป็นบริเวณคุ้มครองป้องกัน ของพระพุทธรูปเจ้าพระธรรมคำสอนของพระพุทธรูปเจ้า และพรที่พระสงฆ์สวดจะแผ่ไปในบริเวณนี้ ขณะเดียวกันได้มีการเรียกขวัญกลับมา โดยพ่อพราหมณ์มัดด้วยด้ายพร้อมกับกล่าวอวยพรตามประเพณีพิธีกรรม เพื่อความมั่นคงมั่งคั่ง ของเจ้าของบ้าน และคนในครอบครัวของบ้านหลังใหม่เทพารักษ์ ก็ไม่ควรลืมเจ้าของบ้านจะ ต้องไหว้ขอพรให้บ้านมีความมั่นคงมีความสุขความเจริญรุ่งเรืองแก่ผู้อยู่อาศัย และไหว้ที่หัวบันไดบ้านด้วยดอกไม้ด้วยการกระทำนี้ก็เพื่อเรียกร่องเทพารักษ์ผู้คุ้มครองเข้ามา และขับไล่ผีผู้ประสงค์ออกไป

ในอดีตทุกคนที่มาช่วยสร้างบ้านเพื่อนๆ และญาติทั้งหลายที่ได้รับเชิญมาในงานจะได้กิน เลี้ยงอันเอิกเกริกมีการกินดื่ม และหยอกล้อคลาขอรมนต์ และพูดคุยกันเล่น ในระหว่างสร้างบ้าน โดยปกติใช้เวลาไม่เกิน 2 -3วันอาหาร และเครื่องดื่มจะจัดหามาเลี้ยงคนที่มาช่วยเหลือ

การสร้าง บ้านเป็นงานที่ร่วมมือกัน โดยไม่มีค่าจ้างต่อไปเมื่อเพื่อนจะสร้างบ้านบ้างเราก็ต้องไปช่วยเขา เป็นการตอบแทน

เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน ก็เป็นสิ่งที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงหลังจากการที่ถนนดีขึ้น และโทรทัศน์เข้าสู่หมู่บ้าน เครื่องใช้ในครัวเรือนของชาวบ้านที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การหุงข้าว จากการใช้เตาถ่านมาเป็นการหุงข้าวด้วยหม้อหุงข้าวไฟฟ้า การเก็บถนอมอาหารที่เหลือกินจากเดิมใช้วิธีการแจกจ่ายไปยังเพื่อนบ้าน หรือการทำหมักดอง การทำเค็มเปลี่ยนเป็นการแช่ตู้เย็น การส่องแสงสว่างจากตะเกียง เปลี่ยนเป็นการใช้หลอดไฟฟ้าแทนการใช้อุปกรณ์ทำความเย็นจากพัดลม หรือแอร์คอนดิชัน เพื่อระบายความร้อนภายในบ้านเนื่องจากบ้านเรือนของชาวไทยพวน ถูกปรับเปลี่ยนมาใช้ตัวบ้านแบบตะวันตก ที่มีวัสดุประเภทปูนซีเมนต์ และกระเบื้องเป็นส่วนประกอบหลักทำให้ตัวบ้านปิดทึบความร้อนไว้ ทำให้ไม่มีอากาศที่สามารถถ่ายเทได้สะดวก บ้านแบบตะวันตกจึงมีอากาศร้อนกว่าบ้านแบบไทยพวนดั้งเดิม

ภาพที่ 2.5 บ้านของชาวไทยพวน

3.1.5 วัฒนธรรมในการถนอมอาหาร จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำรา

วิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

ไพโรจน์ ลายนน้ำเงิน (2548: 50-54) กล่าวถึง อาหารการกินของคนไทยพวนดั้งเดิมมักจะเรียบง่ายอิงธรรมชาติเป็นหลัก เป็นสิ่งที่หาจากธรรมชาติได้ง่าย หรือจากการเพราะปลูก เลี้ยงสัตว์ วิธีการประกอบอาหารก็ไม่ซับซ้อนอะไรมาก แต่ก็มีคุณค่าทางโภชนาการสูง จะเน้นพวกคาร์โบไฮเดรตจาก ข้าว เผือก มัน เป็นหลัก พวกโปรตีนจะได้จากปลา ไข่ หอย ในธรรมชาติ หรือ จากเป็ด ไก่ หมู ที่เลี้ยงไว้ ซึ่งมักจะใช้ประกอบอาหารในวาระสำคัญ พวกเกลือแร่ และวิตามิน ก็มัก จะเก็บจากผักผลไม้ ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือปลูกไว้กินรอบๆ บ้าน

เนื่องจากวิถีชีวิตต้องมีการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน จากภัยของสงคราม หนีภัยโจร ผู้ร้ายอยู่เสมอ อาหารการกินจึงเก็บเอาจากสิ่งรอบตัว อะไรที่กินได้ กินไม่ได้ จึงเป็นเรื่องสำคัญ จาก การสังเกตสิ่งสมอบรมกันมาเป็นประสบการณ์ ในการเดินทาง และหยุดพักเป็นระยะ แม้แต่ข้าวก็ อาจเป็นข้าวคั่ว ข้าวตาก ใส่น้ำมันใส่ไข่ไว้กินกลางทาง หาเผือก มัน กลอย ขูดไผ่มาปิ้งมาเผา หรือหุง ผสมไปกับข้าวเพื่อเพิ่มปริมาณ เป็นต้น แต่เมื่อได้ตั้งหลักฐานมั่นคงแล้ว การประกอบอาหาร การ กินจึงค่อยมีความพิถีพิถันมากขึ้น รวมทั้งได้ประยุกต์อาหารไทยเข้าไปในวิถีชีวิตมากขึ้น จนอาหาร ดั้งเดิมบางชนิดก็ไม่มีใครกินต่อไปอีกแล้ว บางชนิดก็ถูกกลืนเลื่อนไปจนไม่รู้จักในที่สุด

อาหารคาว อาหารจากปลาร้า ปลาร้าเป็นการถนอมอาหารวิธีหนึ่ง ปลาเกือบทุก ชนิดทำปลาร้าได้หมด โดยการนำปลามาหมักกับเกลือ ข้าวคั่ว หรือรำ

- ปลาร้าสับ เอาปลาร้ามาสับ ซอยหอม กระเทียม ตะไคร้ ข่า ในมะกรูด ผสมลงไป ให้เข้ากัน จะกินดิบหรือทำให้สุกก่อนโดยการผัดด้วยน้ำมันหรือห่อใบตองปิ้งก็ได้

- ปลาร้าทอด หรือห่อใบตองปิ้ง, ย่างทั้งตัว หรือนำไปนึ่งก็ได้

- น้ำปลาร้า นำปลาร้ามาต้มให้สุก แล้วเอาน้ำปลาร้าไปปรุงด้วยรสเปรี้ยว เช่น มะขาม มะม่วงสับ มะกอกสุก บวบหอมแดงแก่กลั่นคาว อาจมีปลาต้มกับปลาร้า แล้วนำปลาและ น้ำปลาร้า ไป ขยักกับข้าว โรยด้วยพริกป่น หรืออาจจะใช้ปลาป่น แทนปลาต้มน้ำปลาร้าก็ได้ข้าวขยำ ปลาร้านี้ จะกินร่วมไปกับผักทุกชนิดที่หาได้

น้ำพริก มีทั้งพริกแห้ง พริกสด โดยนำพริกไปเผาแล้วนำมาโขลกไปพร้อมกับเนื้อ ปลา กบ เขียด (ที่ต้มในน้ำปลาร้า) ปลาอย่าง หอม กระเทียม เผา มะเขือเทศ ลูกกำจัด เพิ่มรสเปรี้ยว ด้วย มะขาม มะม่วงซอย มะกอกสุก ปรุงด้วยน้ำปลาร้า

แกงเลียง จากผักต่างๆ เช่น ก้านตง ผักหวาน พักแพง น้ำเต้า บวบ บวบงู ยอดผัก ต่างๆ โดยตั้งหม้อแกงพอเดือด ใส่น้ำพริกแกงประกอบด้วย พริก หอม กระชาย ตะไคร้ ตามด้วย เนื้อ ย่างหรือปลาอย่าง ใส่วุ้นที่เตรียมลงไป ปรุงรสด้วยน้ำปลาร้าดิบ พอสุกยกลง โรยด้วยใบแมงลัก

- แกงด้วยใบหญ้านาง นำใบหญ้านางมาขยี้เป็นน้ำแกงขึ้นต้ม ใส่น้ำพริกแกง (คล้าย แกงเลียง) แล้วนำใบขี้เหล็กที่ต้มไว้จนจืดแล้ว หรือหน่อไม้ที่เขียนให้เป็นเส้นใส่ลงไป แกงขี้เหล็ก จะใส่ปลาอย่าง เนื้อย่าง หรือหนังวัวหนังควาย (ที่ทำเป็นเชือกแล้วขาดนำไปเผาแล้วขูดแช่น้ำให้พอง) ใส่ลงไป ถ้าเป็นแกงหน่อไม้ใส่ข่าเบือ (ข้าวสารตำเป็นเป็นผสมน้ำ) ปรุงรสด้วยน้ำปลาร้า พอสุกยก ลง โรยด้วยใบแมงลัก

- แกงจาน (หน่อไม้เปรี้ยว) ต้มหม้อแกงพอเดือดใส่น้ำพริกแกง (พริกเม็ดใหญ่ หอมกระเทียม กระชาย ตะไคร้ โขลกให้ละเอียด) หน่อไม้เปรี้ยว ปลาเล็ก ปลาน้อย กุ้งฝอย (แล้วแต่ จะหาได้) ที่เตรียมไว้ พอสุกยกลงโรยด้วยใบแมงลัก ผักใส่ตามใจชอบ

หลามมะเขือ นำมะเขือที่ต้มจนสุกมาหั่น (โขลก) ในครกทุกอย่างดังนี้ ตำพริก (พริกสด) หอม กระเทียมปล่าอย่าง หรือเนื้อย่าง ปรงรสด้วยน้ำปลาร้า ตบท้ายด้วยใบแมงลัก

น้ำพริกทุกชนิดสามารถนำลูกก๋ำจัดใส่ลงไปด้วยได้ แล้วแต่ความชอบ

ต้มส้ม มักจะทำง่ายโดยง่ายต้มน้ำให้เดือดใส่พวกตะไคร้ ใบมะกรูด ข่า หอม ลงไป ตามด้วยของที่มีรสเปรี้ยว เช่น มะขามเปียก มะขามดิบ ยอดมะขาม แล้วแต่สิ่งฤดูกาลความเหมาะสมนำมาต้ม เช่น ปลาสด ปล่าอย่าง ปู หอย เป็ด ไก่ บางที่ต้มลงไปทั้งตัว เช่น ปลาหลด ปลาไหล พอสุกยกลงโรยด้วยใบกระเพรา และพริกแห้งปิ้งไฟขยี้ลงไป

หมกมะ เป็นแกงขลุกขลิก มีน้ำพริกแกงเหมือนแกงเผ็ด แกงด้วยปลาหรือไก่ใส่ ผัก จำพวก ใบยอ หรือผักกาดขาว มักจัดเป็นอาหารพิเศษใช้ประกอบการไปยามเยือน (สะใภ้ นำไป เป็นเครื่องเยี่ยม และไหว้ทำความรู้จักกับญาติฝ่ายทางสามี)

ลาบ ก้อย พล่า ใช้เนื้อจากสัตว์แทบทุกชนิด และมักกินดิบ

ซำ (ส้มตำ) สิ่งที่นำมาทำมีตั้งแต่มะละกอ เปลือกต้นแค มะยม สับปะรด ลูกตะโก มะขวิด มะขามเทศ มะเฟือง ลูกข่อย เป็นต้น ปรงให้มีรสเผ็ด เค็ม เปรี้ยวหวาน ตามความชอบ

พวกปิ้ง ย่าง ทำจากปลา เนื้อ อีงอ่าง กบ เขียด พวกตัวเล็กจะนิยมเสียบไม้หรือทำ เป็นปิ้งเก็บไว้กินได้นาน เป็นการถนอมอาหารวิธีหนึ่งเช่นกัน

เนื้อเค็ม ปลาเค็ม นำเนื้อสัตว์หรือปลาใส่เกลือ ตากแดด ทำให้เก็บอาหารไว้ได้นาน ขึ้นอีกเช่นกัน

อาหารจำพวกหมักให้มีรสเปรี้ยว (ส้ม)

- ปลาแจ่ว เอาปลามาหมักกับเกลือ ข้าวสุก และแป้งข้าวหมาก
- ปลาจ่อม ใช้ปลาตัวเล็กปลาน้อย กุ้งฝอย หมักกับเกลือ และข้าวคั่ว ให้เปรี้ยว เวลา กินให้หันหอม ตะไคร้ ใบมะกรูด ผสมลงไปนิยมรับประทานแบบดิบๆ

- ปลาส้ม หมูส้ม ปลาส้มได้จากการหมักปลาทั้งตัว หรือสับบดให้ละเอียด ห่อใบตอง (ส้มผัก) หรือหั่นเป็นชิ้นๆ (ส้มโขกแขก) หมักไปกับเกลือและข้าวสุก ถ้าใช้เนื้อหมูก็จะเป็นหมู ส้ม จะมีความนิยมในการกินดิบ หรือทอด หรืออย่างก่อนก็ได้ตามความชอบ

ผักดอง ถ้าดองให้เปรี้ยวจะใช้ผักกาดเขียว ผักเสี้ยน แคป้า ผักบุ้ง ถั่วงอก ต้นหอม ซึ่งจะดองใส่เกลือ ข้าวสุก น้ำซาวข้าว ปูดอง จะใช้ปูดที่ยังไม่ตายโดยการดองในน้ำเกลือ ส่วนดอง จืดก็จะมีจำพวกผักกุ่ม ผักอินูน ซึ่งจะเป็นการดองกับน้ำเปล่าโดยไม่ใช้เกลือ

ขนมจีน สมัยก่อนการทำขนมจีน เป็นเรื่องราวใหญ่โตในเทศกาลสำคัญเท่านั้น เพราะมีหลายขั้นตอน เริ่มด้วยการนำข้าวสารมาหมักน้ำให้เปื่อยยุ่ย 2-3 วัน แล้วนำไปขยี้ให้เป็นน้ำ แป้ง กรองด้วยผ้าขาวบาง นำน้ำแป้งที่ผ่านการกรองแล้วไปใส่ถุงผ้าฝ้ายห้อยให้แป้งตกตะกอน แล้ว

ให้นำน้ำใส่ๆ ไหลแยกออกไปจนแห้งเหลือแต่เนื้อแป้ง (หอยโข่งแป้งข้าวปุ้น) นำเนื้อแป้งมาปั้นเป็นลูกโตขนาดหัวคน นำไปต้มในน้ำเดือด จนได้ที่แล้วนำมาโขลก ในครกตำข้าว โดยใช้แรงงานหลายคน จนเนื้อแป้งเหนียวเข้ากันจึงนำออกมาขายในอ่างค่อยๆ เติมน้ำลงไปให้เหลวขึ้นพอเหมาะ (หักหัวข้าวปุ้น) แล้วจึงตักใส่ชวัญ (กระบอกหรือผ้าที่เจาะรูแบบฝักบัว) บีบริดให้แป้งผ่านรูออกมาเป็นเส้นโรยลงไปบนกระทะหรือปิ้งที่ต้มน้ำจนเดือดพล่าน เมื่อเส้นขนมจีนลอยขึ้นมาจึงช้อนออกไปแช่ในน้ำเย็น เพื่อจับเป็นหัว (เป็นจับ) วางลงไปบนกระดาษที่รองด้วยใบไม้หรือใบตองที่ฉีกเป็นริ้ว

แป้งที่นำออกจากครก อาจทำเป็นแผ่นนำไปปิ้งให้สุก เรียก แป้งจี หรือแป้งที่ได้จากการหักข้าวปุ้นแล้ว อาจจะไปผสมกับเกลือหรือมะพร้าวขูดหอยคเป็นก้อนลงไป ในน้ำเดือดพอ ลอยขึ้นก็ตักมากินเป็นอาหารว่างก็ได้

ขนมจีนจะราดด้วยน้ำยา ซึ่งทำจากการต้มปลาร้ากับปลา นำมาโขลกให้เนื้อปลาละเอียด ผัดน้ำพริกที่ปรุงไว้ ในกะทิสี้น้ำมันและกะทิลงไป ในน้ำปลาร้าตั้งเคี่ยวไว้ให้อุ่นไปเรื่อยๆ ถ้าไม่ชอบกะทิก็กไม่ต้อใส่ก็จะเป็นน้ำแกงป่า และอาจจะใช้น้ำมันแทนเนื้อปลาก็ได้

แมลงที่เป็นอาหาร นอกจากจำพวกเนื้อสัตว์ต่างๆ แล้ว ยังมีแมลงบางชนิดก็สามารถนำมาเป็นอาหารรับประทานได้ด้วยตัวอย่าง เช่น แมลงเม่าคั่วกับเกลือ หนอนตัวอ่อนของด้วงผึ้ง ตั๊กแตน ต่อ ซึ่งนำมาอย่างก่อนกิน

ผัก มีมากมายทั้งที่ปลูกเองหรือแตกยอดขึ้นเองตามธรรมชาติก็มี ทั้งบนบกใต้น้ำตามท้องทุ่งนาป่าเขา ซึ่งจะใช้ความรู้ที่สั่งสมกันมามีผักชนิดใดบ้างที่สามารถนำมารับประทานได้ โดยเฉพาะเห็ดต่างๆ ต้องใช้ความชำนาญในการพิจารณาากหน่อย

ผลไม้ ผลไม้ที่ปลูกไว้รับประทาน จะมี กล้วย อ้อย มะพร้าว มะม่วง ฝรั่ง เป็นต้นของหวาน ขนมตามเทศกาล และใช้ในพิธีกรรม ต่างๆ
ข้าวหลาม ข้าวเหนียวผสมน้ำกะทิ กรอกลงในกระบอกไม้ไผ่นำไปเผาให้สุก
ข้าวจี ข้าวเหนียวหนึ่ง ปั้นเป็นก้อนประมาณหนึ่งแล้วทาด้วยไข่แล้วนำไปทอด หรือปิ้ง (จี)

ข้าวหลาม และข้าวจีนี้จะนิยมทำในเทศกาลเดือนสาม และประเพณีกำฟ้า
ข้าวต้มมัด ข้าวเหนียวหุ้มด้วยกล้วยสุกห่อด้วยใบตองหรือใบจวน (ต้นทองกวาว) นำมาประกบกัน (โคม) มัดด้วยดอกล้วนนำไปต้มให้สุก จะใช้เป็นของตอบแทนการใส่กระดาษในประเพณีเทศน์มหาชาติ และใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น **สู่ขวัญ ยามเอือน** เป็นต้น

ข้าวเกรียบว่าว นำข้าวเหนียวหนึ่งมาตำผสมด้วยไข่ น้ำตาล รากคุดหมูรากคุดหมา (ให้ยัดและพอง) บีให้เป็นแผ่นบางๆ กลมดากให้แห้ง แล้วนำไปทอดหรือปิ้งใช้เป็นของเยี่ยมในประเพณียามเอือน หรือนำมาเป็นของกินเล่นก็ได้

ขนมกงแหน ทำจากแป้งปั้นเป็นวงแล้วนำไปทอด มีชนิดที่ผสมรสหวาน และโรยงาลงไปด้วย และชนิดที่โรยด้วยน้ำตาลเคลือบภายหลัง ใช้เป็นของเยี่ยม การยามเยือน

ขนมต้ม แป้งหุ้มไส้ที่ทำด้วยน้ำตาลและมะพร้าว ปั้นเป็นลูกกลมนำไปต้มให้สุกแล้วนำมาคลุกมะพร้าวขูด ใช้เป็นขนมไหว้เจ้า กลางเดือน 6 และกลางเดือน 12

ข้าวเม่า นำข้าวเม่ามาพรมด้วยน้ำเกลือให้นิ่มนำไปคลุกมะพร้าวขูด ใช้เป็นขนมไหว้เจ้ากลางเดือน 6 และกลางเดือน 12

ขนมเบ็ดเตล็ด

ข้าวพอง ข้าวเหนียวนึ่งตากแดดให้แห้งนำไปทอด โรยด้วยเกลือกินเล่น

ข้าวโด้ง ข้าวเหนียวเปียกแบบต่างๆ เช่น ต้มข้าวเหนียวใส่น้ำตาลมะพร้าวขูด หรือจะใส่ข้าวโพด (เปียะสาลี)

น้ำตาลปึก น้ำอ้อย (งบ) ตะกั่วหรือนำไปเคี่ยวไฟ

อ้อย นำท่อนอ้อย มาตะเปลือกออก เคี้ยวคูน้ำหวาน แล้วคายขานทิ้ง หรือจะ ปอกแล้วหั่นเป็นแว่น เพื่อสะดวกในการเคี้ยวคูน้ำหวาน

น้ำหวานใส่น้ำแข็งทุบ หรือน้ำแข็งกด น้ำแข็งใส หรือต้มหลอด (ไอศกรีมแท่ง)

มันต้ม หรือหนึ่ง ได้แก่ มันเทศ (มันค้าง) มันนกก มันเหน็บ มันเลือด มันเส้า มันมือเสือ พักทอง กลอย เมื่อต้มหรือนึ่งสุกแล้ว อาจโรยด้วยมะพร้าวขูดและน้ำตาลก็ได้ หรือรับประทานกับน้ำกะทิก็ได้ สำหรับกลอยจะต้องมีกรรมวิธีที่จะทำให้หมดพิษเมาเสียก่อน โดยนำหัวกลอยมาปอกฝานบางๆ แช่น้ำ ชาวใต้ตะกร้าใช้ต้มเหยียบ 2-3 น้ำจนจืดตากแดดให้แห้ง จึงนำไปนึ่งผสมกับข้าวเหนียวด้วยก็ได้ (ทดลองโดยนำกลอยที่ตากแดดแห้งไปเผาไฟ ถ้างอแล้วไม่ไหม้ แสดงว่ากลอยยังไม่จืด)

น้ำต้มต่างๆ เช่น ต้มลูกมะตูม ต้มใบกระเพรา ต้มใบเตย ต้มใบชุมเห็ดเทศเผา เป็นต้น ซึ่งผู้สูงอายุนิยมต้มกิน หรือนำไปถวายพระสงฆ์ที่วัด หรือเวลาพระสงฆ์ไปเยี่ยมบ้าน มักจะถวายพร้อมกับน้ำตาลเคลือบ (ซึ่งทำโดยน้ำตาลเคี่ยวจนเป็นยางได้ที่ แล้วหยอดลงไป ในน้ำเย็นเป็นกองเล็กๆ ขนาดลูกอม หยิบขึ้นมาเรียงในจานหรือถาดโดยไม่ซ้อนกัน)

ภาพที่ 2.6 วิสาหกิจชุมชนร้านประกอบจิตร ตำบลบ้านกล้วย

3.1.6 วัฒนธรรมในการรักษาโรค จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

วีระพงศ์ มีสถาน (2539: 30) กล่าวถึง การรักษาโรค แม้วิทยาการด้านสาธารณสุขได้เจริญก้าวหน้าชาวไทยพวนส่วนใหญ่นิยมใช้บริการจากสถานการพยาบาลแผนใหม่ แต่ก็ไม่ละทิ้งการรักษาพยาบาลแผนไทย เช่น กรณีมีผู้ป่วยพักรักษาอยู่ในโรงพยาบาลญาติผู้ป่วยบางรายได้นำน้ำต้มยาสมุนไพรบรรจุกาษาชนะไว้ให้ผู้ป่วยดื่ม กินหรือกรณีที่บ้านครัวเรือนนำยาสมุนไพรแห้งตามกระบวนการเก็บรักษาด้วยปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้เห็น วัฒนธรรมในการรักษาพยาบาลแบบพึ่งตนเอง และการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ในเวลาเดียวกัน

เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 63) กล่าวว่า การดูแลรักษาเอาใจใส่ เมื่อญาติพี่น้องเจ็บป่วยชาวไทยพวน ส่วนใหญ่ดูแลเอาใจใส่กันเป็นอย่างดีมีวิถีชีวิต และลักษณะเป็นครอบครัวชายมีการเกาะกลุ่มกันแบบเครือญาติค่อนข้างสูงมี การพึ่งพาอาศัยกันและกัน เมื่อมีบุคคลในครอบครัว หรือญาติพี่น้องเจ็บไข้ได้ป่วย ก็มักจะมีการบอกข่าวกันช่วยเหลือกัน นำส่งโรงพยาบาลหรือในสมัยก่อนก็จะมีหมอยาพื้นบ้านคอยช่วยเหลือและเมื่อใดที่ผู้ป่วยหายจากโรคภัยไข้เจ็บบรรดาญาติพี่น้องก็จะประกอบพิธีเรียกขวัญ (สู่ขวัญ) ให้เพื่อเป็นการเสริมกำลังใจให้ผู้ป่วยหายเร็วขึ้น ประเพณีการเยี่ยมไข้จึงมีให้เห็นอย่างมาก

ไพโรจน์ ลายน้ำเงิน (2548: 43 - 47) กล่าวว่า การรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วย เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมชาติของมนุษย์โลก ไม่ว่าชนชาติใดล้วนแต่มีประเพณีเกี่ยวกับการเจ็บไข้

ได้ป่วย และมักจะตามมาด้วย การพลัดพรากจากกันในที่สุด นั่นก็คือความตาย มนุษย์จึงหาวิธีป้องกัน และรักษาชีวิตโดยญาติพี่น้อง และพวกพ้องไว้อย่างถึงที่สุด ด้วยวิธีการต่างๆ นานา วิธีการที่ใช้จากการสังฆกรรม ประสพการณ์ ถ่ายทอดกันต่อมานับหลายชั่วอายุคน จากการสังเกต และปรับปรุงแก้ไข ในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีประสพการณ์ และวิธีการที่แตกต่างกันออกไป หรืออาจมีการถ่ายทอด และอาจเป็นการยอมรับวิธีการจากต่างถิ่น แล้วนำมาประยุกต์ เข้ากับวิธีการของตนเอง ไทยพวนก็มีวิธีการต่างๆ มากมายที่เป็นการรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วย แบ่งออก เป็น 2 วิธีการดังนี้

1. การรักษาด้วยพิธีกรรม ได้แก่ การทิ้งข้าว เด็กที่ร้องไห้รบกวน หรือผู้ใหญ่ที่เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยที่เป็นการถูกผีเข้ามารบกวน ก็จะทำพิธีทิ้งข้าวให้ โดยนำข้าวสุกปอกหม้อมาปั้น เป็น ก้อนขนาดกำมือจำนวน 3 ก้อน ให้คนป่วยหรือผู้ถูกผีกระทำอนหรือนั่งราบเหยียดขาไปทางทิศตะวันตก ผู้กระทำพิธีจะกำก้อนข้าวที่ละก้อน ไล่จากศีรษะไปปลายเท้าของผู้ป่วย พร้อมกับกล่าวคำไล่ผีออกไปพร้อมกับก้อนข้าวนั้น เมื่อทำครบทั้ง 3 ก้อนแล้วให้ผู้ป่วยบ้วนน้ำลายลงไปบนก้อน ข้าว แล้วโยนก้อนข้าวเหล่านั้นออกไปนอกชายคาทางทิศตะวันตก

การบะบน ผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วย ที่รักษาไม่หายญาติพี่น้องก็มักให้หมอดูทายทักถ้ามีผีต่างๆ มารบกวนขอส่วนบุญ ก็จะมีการบะบนบานให้หายด้วยเหล้า ไห่ไก่ตัว หรือพาข้าว (สำหรับอาหาร) ผ่าป่า แล้วแต่ประเภทผี เมื่อหายหรือทุเลาก็ทำการแก้บนตามที่บนไว้

การนำขวัญ การเจ็บไข้ได้ป่วยที่เกิดจากขวัญเสีย จากการใดการหนึ่งก็ตาม ก็จะไปหาผู้นำพิธีมารำซ้อง (พ่อหมอ หรือแม่หมอ) โดยการเอาเสื้อผ้าของผู้ป่วยพร้อมด้วยกระจก หวี แป้ง ใบตองฉีกฝอยคล้ายเส้นผม (ส้อม) และข้าวต้มใส่ลงไปในแอบ (กระติบข้าวเหนียว) หมอผู้ทำพิธีก็จะนำแอบนั้น ไปร่อนเรียกขวัญเป็นกลอนลำเหนือผู้ป่วยแล้วนำแอบนั้นใส่ถุงผ้าไปถวายพระสงฆ์ให้ช่วย ดูแลคุ้มครอง 3 วัน แล้วจึงนำกลับมาคืนสู่คนป่วยต่อไป

การเจ็บไข้ได้ป่วยที่เรื้อรัง หรือเมื่อมีทุกข์ใหญ่ก็จะให้หมอดูตรวจโชคชะตา ถ้าถูกทักว่าชะตาขาดธาตุสูญ ก็จะมีพิธีกรรมแก้ เช่น

การต่อชะตา โดยการนำเอาข้าวเหนียว มะพร้าว น้ำตาล ชันห้ำ นำไปเป็นเครื่อง บัจจัยให้พระช่วยสวดต่อชะตาให้

การสูตรธาตุ เป็นการต่อชะตา เช่นกันมีทั้งการสูตรธาตุน้อย และสูตรธาตุใหญ่ แล้วแต่อาการและเหตุจะหนักหรือเบา

1) การสูตรธาตุน้อย จะเริ่มด้วยการไปตัดกระบอกลไม้ไผ่ขนาดความยาว และเส้นผ่าศูนย์กลางพอดีกับนิ้วชี้ของผู้ป่วย นำกระบอกลไม้ไผ่นี้ไปดวงของเรียไรข้าวสาร (แผ่ข้าว) จากบ้านใกล้เรือนเคียง บ้านละ 1 กระบอกล หรือมากกว่าแล้วแต่จำนวนบ้านที่จะไป ให้ได้ข้าว

เท่ากับจำนวนอายุของผู้ป่วย (อาจเพิ่มอีก 1 กระบอก เพื่อไว้) ต่อจากนั้นก็เตรียมเครื่องร้อย ใต้แกกกล้วย อ้อย หมาก พลู บุหรี่ เมียง (เอาเข้ากับตะไคร้มาโบลกให้เข้ากันแล้วห่อด้วยใบมะยมหรือใบยอ) อย่างละร้อยเรียกว่าเครื่องร้อย กล้วยและอ้อย จะใช้วิธีบากกล้วยให้เป็นรอย หมากจะเจียนหมากสดพร้อมเปลือกเป็นแวนร้อยฝั่งแคดไว้ใช้นานๆ นอกจากนั้นจะพันเทียนเป็นเส้นยาวๆ วัดเวียนหัวแคคิง วัดรอบศีรษะ และจากเหนือไหล่ลาไว้ไปยังสะดือ วัดความยาวของคืบและศอก ทั้งหมดจะบิดรวมกัน คั่วข้าวตอกใส่กระทง นำสิ่งของทั้งหมดใส่ถาด ไปให้พระสงฆ์จำนวน 4 รูป สวดพระพุทธรูปแล้วตรงข้าวสารดู ถ้าไม่ครบตามอายุของผู้ป่วยก็ต้องสวดและดวงกันใหม่ ถ้าดวงแล้วครบหรือเกิน ก็เป็นอันใช้ได้ แล้วนำเอาข้าวสารมาหุงใส่บาตรให้หมดในวันรุ่งขึ้น

2) การสูตรธาตุใหญ่ นอกจากเตรียมเครื่องแบบสูตรธาตุน้อยแล้วยังเพิ่มข้าวเปลือกและทราย แคคิง (น้ำหนักทรายและข้าวเปลือกเท่ากับน้ำหนักของผู้ป่วย โดยวางคานถ่วงน้ำหนัก) นอกจากนี้ยังทำธงซึ่งทำจากธงรูปตัดเป็นรูปสามเหลี่ยมเล็กๆ ติดปลายตอก ตัดกึ่งคูณ (ขอป่า) ขนาด ความยาวสูงเท่ากับคนป่วย เป็นท่อนยาวอีก 1 ท่อน นำมาเหลา และข้อมด้วยขมิ้น ทำไม้ค้ำโพธิ์ ซึ่งมักจะทำด้วยต้นไผ่ลำเล็กๆ มีกิ่งสำหรับค้ำเหลา และข้อมด้วยขมิ้นเช่นกัน ปลายบนไม้ค้ำโพธิ์จะเหลาไม้เป็นซี่เล็กๆ คล้ายตะเกียบจำนวน 1 ร้อยอันมัดติดไว้ นำสิ่งของทั้งหมดไปให้พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปแล้วนำทรายมาก่อพระเจดีย์ทรายให้ดูสวยงาม นำน้ำขมิ้น น้ำอบ น้ำหอม มาลาดรดลงไปในกองพระเจดีย์ทรายแล้วนำไม้ค้ำโพธิ์ไว้

การเสียดเคราะห์ เมื่อมีการเจ็บไข้ได้ป่วย และถูกทักจากหมอว่ามีเคราะห์ร้ายก็จะมี การเสียดเคราะห์ หรือสะเดาะเคราะห์ ซึ่งจะมี 2 แบบ คือ เคราะห์ไม่มากนักจะใช้แค่กระทงหน้าวัว (สามเหลี่ยม) ในกระทงก็จะใส่ข้าวสามสี คือข้าวเหลืองข้อมด้วยขมิ้น ข้าวแดงข้อมด้วยสี ข้าวดำข้อมด้วยเขม่า มวนหมาก พลู บุหรี่ ตัดปอยผมและเล็บผู้ป่วยใส่ลงไป โดยมีพ่อหมอผู้ทำพิธีกล่าวล่านำกระทงทำพิธีให้ แล้วนำไปตั้งทิ้งไว้ที่ทางสามแพร่ง ถ้าเป็นเคราะห์ที่ใหญ่ขึ้น ก็จะทำกระทงสี่เหลี่ยม กั้นเป็นเก้าห้อง นอกจากจะมีสิ่งของตามแบบกระทงหน้าวัวแล้วยังปั้นคน และสิ่งสารพัดต่างๆ ใส่ลงไปในห้องต่างๆ นั้นด้วยวิธีการก็เช่นเดียวกัน กระทงนั้นจะทำด้วยกาบกล้วยเท่านั้น

การบูชาตัวพิ่ง (ตัวพิ่ง) ความเชื่อที่ว่าคนเราแต่ละคนจะมีตัวพิ่งตามรอบนักษัตร เมื่อตรวจดวงชะตาราศีรู้ว่าปีนั้นจะพิ่งอะไร เพื่อให้ตัวพิ่งให้คุณก็จะวาดรูปตัวพิ่งนั้นไปบูชาพระพุทธรูปที่วัด ส่วนใหญ่พระสงฆ์จะเป็นผู้วาดให้นำภาพนั้นไปห้อยที่ปลายเรือไม้ไผ่ที่เหลาให้มีพู่ที่ปลายไม้ไปปักไว้หน้าพระพุทธรูป เป็นพุทธรูชา

โหล้งกรรมมังฆรว สำหรับผู้ป่วยเรื้อรังมาก ประเภทอยู่ที่ตายก็ดี ญาติก็จะจัดพิธีให้โดยนำเครื่องไทยทานบรรจุใส่ชะลอมมัดชะลอมด้วยสายสิญจน์เหน็บมิดเล็กๆ ที่ชะลอมไป 4

เล่ม หรืออาจจะตัดแผ่นสังกะสีเล็กๆ แทนมิดก็ได้ นำไปถวายพระสงฆ์ให้สวดพระพุทธมนต์แล้ว
กระทำพิธีโดยใช้มิด หรือสังกะสีนั้นตัดด้านสายสัญญาณที่มีดปากชะลอมออก

พิธีมหาศึกษา สำหรับผู้ที่ป่วยหนักเช่นเดียวกันก็จะมีการทำบุญเลี้ยงพระสงฆ์ ให้
พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

การใช้เวทย์มนต์คาถา สำหรับอาการของผู้ป่วยที่มีอาการ เช่น ผิเข้าเข้าสู่สูญ ก็จะม
หมอผีมาทำพิธีไล่ผี ซึ่งก็มีต่างๆ เช่น ผีปอบ ผีตายโหง เป็นต้น พวกนี้ก็จะมีความผิดปกติทางด้านจิต
ใจ ส่วนความผิดปกติด้านร่างกาย เช่น อาการปวดบวม ฝี คางทูม เริม พาก ก็ใช้เวทย์มนต์เสกเป่า
เช่นกัน

2. การรักษาทางยา ได้แก่ ยาต้ม ผู้ที่เป็นหมอยาจะมีตำราเป็นของตนเอง เมื่อวินิจฉัย
ฉัยโรคและอาการของผู้ป่วยแล้วก็จะมีการปรุงยาให้นำไปต้มกิน โดยตัวยาก็จะได้จากพืชต่างๆ จัด
ไว้เป็นชุด เรียกว่า ชุมยา ซึ่งจะต้มในหม้อดิน

ยาฝน ยากวาด ยาฝนก็จะได้จากพืชหรือสัตว์ มาฝนลงไปในน้ำกระสายต่างๆ ตั้ง
แต่น้ำฝน น้ำขาวข้าว สุรา น้ำมะพร้าว น้ำมะนาว น้ำปูนใส เป็นต้น ถ้าให้ดื่มกินก็จะฝนละลายน้ำ
กระสายนั้นใส่ขันให้ผู้ป่วยดื่มกินถ้าใช้กวาดปาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็ก หรือพอกปิดจากการฉกของ
สัตว์พิษมักจะฝนยาในฝาละมี ให้เข้มข้นโดยใช้น้ำกระสายประกอบตามอาการนั้นๆ

การแก้พิษ ถอนพิษ เช่นจากการกินเห็ดเมา กลอย ยาพิษ ก็จะมีตัวยาให้ดื่มกินให้
อาเจียน ตำรอกพิษออกมา หรือถ้าน้ำร้อนลวก ผื่นคันต่างๆ ก็จะมีตัวยาสำหรับพอกถอนพิษ เช่นใช้
น้ำปลาเคี้ยวข้าวสารพ่น เป็นต้น

การรักษาบาดแผล เมื่อมีบาดแผลถูกของมีคมอาจจะใช้น้ำมดกัด้าตราดแผลแล้วใช้
รังเมงมูมาปิดปากแผลห้ามเลือด ถ้าแผลเรื้อรังอาจใช้เมล็ดต้อยตั้งแช่น้ำมาพอก ถูกเขี้ยว จะเส้น
ผมมาพานออกไป ถ้าสุนัขกัดก็จะใช้ใบต้องแห้งเผาไฟให้เป็นขม นำไปปิดปากแผล แล้วใช้รองเท้า
ติลงไปบนปากนั้น ประกอบเวทย์มนต์คาถาเรียกว่า “เหยียบ” ถ้าหมอแก่กล้าอาจจะเหยียบจนทำให้
สุนัขตายก็ได้

3.2 อุตลักษณ์ด้านประเพณี ประกอบด้วย 1) ประเพณีการเกิด 2) การแต่งงาน 3) การ
ตาย และ 4) ประเพณีงานบุญต่างๆ

3.2.1 ประเพณีการเกิด จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มี
สาระสำคัญ ดังนี้ ไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน (2548: 55 - 59) กล่าวว่า ตามประเพณีของชาวไทยพวนเวลา
จะคลอดลูก (ออกลูก) จะต้องมีการเตรียมความพร้อมด้วยหมอดำแย เตรียมสถานที่คลอด เมื่อเจ็บ
ท้องคลอดจะมีอาการทรมานทรมาย จะต้องคอยให้ดมยาดมยาหม่องตลอดเวลา หมอดำแยจะคอย
คลำท้องคลอด เวลาแปงท้อง (รัด) เพื่อให้เด็กเอาหัวออกคอยคลำว่าเด็กเอาหัวออกแล้ว และจะ

คอยดึงช่วยเมื่อออกมาแล้วจะนำเด็กไปล้างเลือดด้วยน้ำอุ่น ใช้ด้ายผูกสายสะดือไว้แล้วใช้ผิวไม้รวก ตัดสายสะดือทิ้ง ห่อ ด้วยผ้าอ้อมผ้าอ้อมสมัยก่อนจะใช้ผ้าถุงของแม่ที่ใช้แล้วถักออกเป็นชิ้น (ผืนๆ ไว้ทำผ้าอ้อม)

เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 92) กล่าวถึง คุณแม่ที่คลอดลูกต้องอยู่ไฟหรืออยู่กำ เป็นระยะ เวลาตั้งแต่ 7 วันขึ้นไป หรืออาจเป็นเดือนลักษณะของการอยู่ไฟนั้น หญิงที่คลอดลูกจะต้องนอนเปลือยหน้าท้อง เพื่อรับความร้อนจากกองไฟที่ข้างกองไฟมี “สะแนน” (แคร่ฟากไม้ไผ่ หรือกระ ดาน 1-2 แผ่น สูงประมาณครึ่งศอก) ให้หญิงที่เพิ่งคลอดลูกนั้น ต้องนอนเอาหน้าท้องผิงไฟตามระยะเวลาที่กำหนดความมุ่งมั่นหมายของการอยู่ไฟประสงค์ให้มดลูกเข้าอู่ (สู่สภาพปกติ) สุขภาพจะได้แข็งแรงอีกทั้งเป็นช่วงที่มีโอกาสได้งดเว้นจากการที่ต้องกรงานหนักด้วย เด็กที่เพิ่งคลอดใหม่จะถูกตัดสายสะดือด้วยไม้ไผ่รวกที่ผ่า และเหลาให้ด้ามเปลือกนอกมีขอบคม จากนั้นจะนำรกไปฝังไว้ใต้บันไดเรือน เพื่อให้เด็กเป็นคนรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเองบริเวณ ห้องคลอดจะโยงด้วยสาย สัญญาณจากหมอมนต์ หรือผู้ขมังเวทย์ที่มาทำพิธีขจัดเป่ามิให้ผีมาเอาเด็กที่ คลอดใหม่ไปซึ่ง ถ้าเด็กตายแสดงว่าผีมาเอาไปได้หากจำเป็นต้องนำเด็กออกนอกห้องคลอดหรือ บริเวณนอกเขตของสายสัญญาณ จะต้องเอามาแก้กันหม้อมาเจิมที่หน้าผากของเด็ก เพื่อเป็นการหลอกผี ว่าเด็กนำเกลียด ผี จะไม่ได้เอาไป แต่ปัจจุบันหลังคลอดลูกแล้วมีการอยู่ไฟน้อย

ไพโรจน์ ปลายน้ำเงิน (2548: 55 - 59) กล่าวว่า ธรรมเนียมเด็กแรกเกิดต้องมีการฝัง รกไว้ใต้บันไดบ้าน ในสมัยโบราณ เมื่อเด็กคลอดออกจากท้องแม่ หมอทำคลอด (หมอตำแย) จะใช้คมไม้รวก หรือไม้ไผ่ตัดสายสะดือ เมื่อตัดสายสะดือแล้ว จะนำเอาไส้ที่ตัดนั้น หรือที่เรียกว่า สก (ภาษาไทยกลาง เรียกรก) ไปฝังไว้ใต้บันไดบ้าน ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่เชื่อว่าการฝังสกเด็กไว้ใต้บันไดบ้านที่อยู่ของตนเอง และฝังรวมกันใกล้กันทุกคนใต้บันไดบ้าน จะทำให้เด็กเมื่อ โตขึ้น จะมีความรัก ความห่วงใยในพี่น้อง มีความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกัน เมื่อโตขึ้นจะได้อยู่บ้านหรือไปทำงานที่อื่นซึ่งห่างไกลบ้าน จะคิดถึงบ้านและกลับมาบ้านในโอกาสวันสำคัญ ซึ่งเรียกว่า “รวมญาติ” จะเห็นว่า ลูกหลานไทยพวนมักจะมีโอกาสกลับมาทำงานใกล้บ้านเป็นไม่น้อย

เมื่อลูกอายุได้ 1 เดือนจะทำพิธีสู่ขวัญทั้งแม่ทั้งลูกและ โคนผมไฟ บางคนก็ไม่โคน เพียงแต่แค่ตัดเป็นเคล็ดเท่านั้น บางคนถ้าเป็นลูกชายก็จะมีการไว้ ผมแกละผมโก๊ะ โดยโคนด้านข้างรอบหัวให้เหลือผมตรงกลางศีรษะปล่อยให้เป็นผมโก๊ะ จนอายุ 12 ปี จึงจะทำพิธี โคนจุกเป็นงานใหญ่ นิมนต์พระมาทำบุญฉลองใหญ่โต

ส่วนแม่เมื่อคลอดลูกแล้วก็จะอยู่ไฟ บริเวณใต้ถุนห้องคลอดนั้นจะหาหนามไฟ และใบหนาดมาสักไว้ (เพื่อกันผีปอบ) การอยู่ไฟนั้น จะต้องก่อกองไฟแล้วทำแคร่ไว้เหนือกองไฟ จากนั้นให้แม่ขึ้นไปนั่งนอนบนแคร่ (สะแนน) ก่อนขึ้นแคร่ต้องทำพิธีดับพิษไฟก่อน และตอนเย็น

อาจจะประกบด้วยสมุนไพร หรืออบสมุนไพรด้วยหม้อดิน และใช้ตุ้มครอบไว้แล้วใช้ผ้าห่มคลุม อีกชั้นหนึ่ง เพื่อร่งน้ำมัน และขับน้ำคาวปลาให้หมดลูกเข้าอุ้งเร็วขึ้น ระหว่างอยู่ไฟจะต้องกินยาของเหล้าด้วย อาหารที่กินจะต้องเป็นปลา ข้าวกับเกลือ หรือปลาเค็มเท่านั้น ไข่หรือหมูห้ามกิน เนื้อก็กินไม่ได้ เพราะทำให้แผลหายช้าหรือน้ำคาวปลาไม่แห้ง และจะต้องกินเหล้าของยาทุกวัน ซึ่งจะไม่มีการให้ทำงานหนักหรือออกกำลังกายซึ่งเชื่อว่าจะทำให้หมดลูกเคลื่อน ก่อนแม่จะออกไปถ้าไม่มีมือยามีลูกมาก็ให้เอาลูกหมั้นมาตัมกิน

3.2.2 ประเพณีการแต่งงาน จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 92 - 93) กล่าวว่า การแต่งงานของชาวไทยพวนฝ่ายชายจะต้องไปขอร้องฝ่ายหญิงโดยมีผู้อาวุโสเรียกว่า “พ่อ เชื้อ” หรือ “แม่เชื้อ” การไปขอร้องนี้เรียกว่าไป “เจาะสาว” เสมือน ไปหยั่งท่าทีฝ่ายหญิงก่อนว่าตอบ รับ หรือปฏิเสธประการใด (แต่ในทางปฏิบัติจะมีการเกริ่นดูท่าทีหรือมีการพูดคุยระหว่างหนุ่มสาว แล้ว) ต่อจากนั้นจึงจะไปขอเป็นครั้งที่สองในครั้งนี้จะต้องมีหมากผ่าซีกผูกร้อยด้วยเชือกหรือ ไหม และมีห่อยาเส้นตามจำนวนที่ฝ่ายหญิงต้องการ การ ห่อยาเส้นต้องมัดด้วยฟางไปมอบให้พ่อเชื้อ แม่เชื้อ พ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะมอบของกินของใช้เช่นพริกถั่วงาเกลือจำนวน 2 เท่าจากที่ได้รับ มาเป็นการตอบแทนเมื่อตกลงกันได้แล้วในวันก้าวสาวฝ่ายชายจะต้องจัดขันหมากอันประกอบด้วยพานสูง มีหมากเต้าปูนเต้ายาพลูเสียมิดหัวมโหง (มิดเล็กที่ทำเพื่อใช้ในพิธีแต่งงานโดยเฉพาะ) ใช้ผ้าคลุม แล้วให้คนถือนำขบวนไปบ้านเจ้าสาว

สุเทพ พรหมศิลป์ (2539: 100 - 104) กล่าวถึง การแต่งงาน เรียกว่า **กินดอง** (กินหมู) ผู้หญิงไทยพวน เมื่อมีอายุพอสมควร เมื่อมีฝ่ายชายมาขอร้องก็จะแต่งงาน ถ้าผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเจรจาเป็นที่ตกลงกันตามที่ฝ่ายหญิงเรียกสินสอดทองหมั้นแล้ว ก็จะกำหนดวันหาฤกษ์การแต่งงาน

คำว่า “กินดอง” หมายถึง พ่อแม่ฝ่ายชาย และพ่อแม่ฝ่ายหญิง เมื่อตกลงให้ลูกทั้งสองฝ่ายแต่งงานกัน และทำพิธีแต่งงานกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว พ่อแม่ฝ่ายชาย และพ่อแม่ฝ่ายหญิง เรียกว่า เป็นดองกัน คือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นับถือกัน นับถือกันเป็นเสมือนญาติในตระกูลเดียวกัน ดังนั้น การแต่งงานฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายต้อนรับ จัดทำข้าวปลาอาหารต้อนรับญาติทางฝ่ายชายที่จะไปงานแต่งงาน เมื่อไปบ้านเจ้าสาวก็ต้องรับประทานอาหารและข้าวของที่จัดหาไว้ต้อนรับจนเป็นที่พอใจ การที่ญาติฝ่ายชายไปรับประทานของที่ทางฝ่ายหญิงจัดหาไว้

ส่วนคำว่า “กินหมู” ในสมัยก่อนเมื่อบ้านใดที่มีลูกสาว พ่อแม่ เจ้าสาวเห็นว่าลูกสาวมีแววที่จะแต่งงาน มักจะมีการเลี้ยงหมูเอาไว้ได้ขุนบ้าน 2-3 ตัว ถ้ายังไม่ประจบพอดีกับงาน

ก็จะขายไปก่อน แล้วก็ทยอยเลี้ยงไว้ใหม่ จะลจนถึงวันกำหนด ก็จะใช้หมู่นั้นมาทำอาหารไว้รับรองแขกที่มาในงานแต่งงานของลูกสาว

เมื่อแต่งงานแล้วเจ้าบ่าวจะต้องไปอยู่บ้านเจ้าสาว ผู้ชายไทยพวนเมื่อแต่งงานแล้วจะถูกเรียกว่า “เขย” หรือ “อ้ายเขย” (อ้าย หมายถึง พี่) เมื่อแต่งงานแล้วส่วนใหญ่ผู้ชายจะต้องไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง เรียกว่า “เขยเลี้ยงเรือน” เพื่อช่วยพ่อแม่ฝ่ายหญิงทำงาน ทำนา และงานบ้านทุกอย่าง ช่วยทำงานแทนพ่อตา เมื่อไปอยู่บ้านภรรยา พ่อตาและแม่ยาย จะจัดห้องให้หนึ่งห้องสำหรับคู่สามีภรรยาใหม่ เมื่ออยู่ต่อไปมีเงินมีทอง ก็ปลูกเป็นหลังแยกจากเรือนพ่อแม่ แต่การกินการอยู่ก็ต้องทำเลี้ยงพ่อตา แม่ยาย กินรวมกันไปจนกว่าพ่อตา แม่ยายจะบอกให้แยกบ้านออกไป หรือท่านตายจากไปเสียก่อน

แต่ในกรณีที่เจ้าบ่าวเป็นลูกชายคนเดียวของบ้าน ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ ก็จะชวนภรรยาและขออนุญาตพ่อตาแม่ยาย นำภรรยาคลับมาเลี้ยงที่เรือนตนก็ได้ แต่การเอาตัวเจ้าสาวมาจะต้องพ้นจาก 7 วัน ที่ทำพิธีแต่งงาน หรือถ้ารับร่อนอย่างน้อยต้องไม่น้อยกว่า 3 วัน และต้องได้รับความยินยอม จากพ่อตาแม่ยาย การครองรักและการดำเนินชีวิตในครอบครัวจึงจะราบรื่น และได้รับการสนับสนุนจากญาติผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาว

การแต่งงาน สมัยก่อนจะขึ้นอยู่กับพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายเห็นสมควร ฝ่ายชายเมื่ออายุครบบวชก็จะบวชเป็นพระก่อนชื่อว่าอ้ายทิด ส่วนผู้หญิงนั้น อายุ 13-14 ปี ก็โตเป็นสาวแล้วรู้จักอายุเป็นการบ้านการเรือน เป็นแม่ศรีเรือน เมื่อผู้ใหญ่เห็นชอบก็จะตกลงกันไว้ แล้วก็นัดให้เจ้าบ่าว ได้เจอกับเจ้าสาวถ้าเจ้าบ่าวชอบเป็นอันว่าตกลงหาฤกษ์แต่งงาน แต่บางบ้านหรือบางหมู่บ้านก็จะจัดงานล่วงหน้า เพื่อให้ผู้หญิงและผู้ชายได้เจอกัน บางคนชอบกันก็จะนัดเข้าหากัน เมื่อได้เสียกันแล้วหรือนั่งอยู่ด้วยกันเฉยๆ จนสว่างโดยที่พ่อแม่เข้านอนก่อนเรียกว่าชุกันไม่ต้องจัดพิธีแต่งงาน มีเพียงการขอมหากันเท่านั้น ประเพณีแต่งงานนั้น ส่วนมากฝ่ายเจ้าสาวจะเป็นคนจัดพิธี จัดหาที่นอน จัดเลี้ยงพระ และเลี้ยงแขกที่รับเชิญส่วนมากเป็นญาติพี่น้อง โดยก่อนทำพิธีสงฆ์ จะต้องสุกดืบก่อน 1 วัน เลี้ยงญาติสองฝ่ายฉลองกันก่อน 1 คืน รุ่งเช้าก็จะแห่ขันหมากไปยังบ้านเจ้าสาว ทำพิธีสู่ขวัญให้แก่คู่บ่าวสาว พอตกเย็นก็จะไปส่งเขย (เจ้าบ่าว) ไปบ้านเจ้าสาวเพื่อให้ผู้ใหญ่ฝากเนื้อฝากตัวให้เป็นลูกอีกคนหนึ่ง ประมาณ 2-3 ทุ่ม ก็จะส่งตัวเจ้าบ่าวเข้าห้องหอ เป็นเสร็จพิธี

จากนั้นเจ้าบ่าวก็ต้องอยู่บ้านเจ้าสาวตั้งแต่เช้า ทำงานตักน้ำผ่าพื้นไม้ให้ออกนอกบ้านไปไหนอย่างน้อย 3 วัน เมื่อครบ 3 วันแล้วจะมีการกินสอย ฝ่ายเจ้าสาวจะต้องทำอาหารไปขอบคุณพ่อแม่และญาติฝ่ายเจ้าบ่าว หรือ เรียกอีกอย่างว่า “ขามเฮือน” ซึ่งอาหารที่นำไปได้แก่หมกเมาะ หมี่กรอบ ข้าวต้มมัด ข้าวเกรียบแผ่นที่ทำเอง และแกงอย่างอื่นที่ลูกสะใภ้จะนำไปฝาก การไปลูกสะใภ้จะต้องเอาของใส่กระบุงแบ (กระบุงกันดินปากกว้าง) หาบไปโดยจะมีผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาวที่

ไม่ใช่พ่อแม่เป็นผู้นำไป ส่วนเจ้าบ่าวจะต้องมีการสะพายดาบและปืนคู่กันไปด้วย และจะมีสาว ๆ หมายของไหว้ตามเจ้าสาวไปเป็นขบวนทีเดียว

พิธีการแต่งงานของแต่ละพื้นบ้าน จะมีความแตกต่างกันในส่วนที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งแล้วแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือหมอปิธิ ของหมู่บ้านนั้นๆ จะเป็นผู้กำหนด และได้ปฏิบัติสืบทอดต่อๆ กันมาจน เป็นประเพณี สำหรับขั้นตอนการปฏิบัติในการแต่งงานของชาวไทยพวนบ้านหมี มีหลักใหญ่ในการทำพิธี คือ ความสะดวก ความถูกต้องสำหรับพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่าย จะมีความเป็นกันเองโดยเฉพาะบรรยากาศในงานจะสนุกสนาน ทุกคนพูดคุย หัวเราะเข้าแยกันและกัน เป็นที่สนุกสนานอย่างจริงใจ

สำหรับขั้นตอนการแต่งงาน อาจจะซ้ำกับที่อื่นๆ บ้าง แต่ที่ไม่เหมือนที่ใด คือ การคู่ขวัญคู่บ่าวสาว ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทยพวนบ้านหมี เท่านั้น มีขั้นตอนในการประกอบพิธี ดังนี้

1. การสู่ขอ เมื่อฝ่ายหญิงชายเห็นว่า หนุ่มสาวคู่นี้เหมาะสมจะเป็นคู่ครองกัน พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายก็จะมาทำการสู่ขอหญิง กับพ่อแม่ญาติฝ่ายหญิง
2. กำหนดวันแต่งงาน เมื่อสู่ขอเป็นที่ตกลงแล้ว ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็จะมอบให้ไปหาวันดี (ฤกษ์ดีของวันแต่งงาน) ในระยะนี้บ่าวสาว ก็ติดต่อเป็นสื่อกลางระหว่างพ่อแม่ ทั้งสองฝ่ายว่าจะได้ฤกษ์วันไหนแน่ ผู้ใหญ่จะต้องการอะไรเพิ่มเติม และจำดำเนินการอย่างไร
3. วันสุกดิบ ก่อนวันแต่ง 1 วัน จะเป็นการเตรียมการต่างๆ ให้พร้อม ข้าวปลาอาหาร อุปกรณ์ที่จะใช้ในงาน เครื่องนอน ห้องหับสำหรับบ่าวสาว บรรดาญาติก็จะมาร่วมงาน ญาติที่สนิทก็จะมากันในวันนี้ เพื่อช่วยงาน
4. ชันหมากขอ วันรุ่งเช้าตามฤกษ์ ฝ่ายเจ้าบ่าวจะนำขันหมากมาขอแต่เช้าก่อนพระมา ซึ่งมีขันหมาก ชันพลู ชันใส่เงิน ชันใส่ทอง มาขอกับผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาว
5. ทำพิธีสงฆ์ นิมนต์พระมา 9 รูป เจริญพระพุทธมนต์ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ ฉันทราหารเช้า ถวายจตุปัจจัย ให้พรแก่คู่บ่าวสาว
6. หลังน้ำพระพุทธมนต์ (หลังน้ำสงฆ์) การหลังน้ำสังข์ พิธีกรจะขอน้ำพระพุทธมนต์จาก องค์เจ้าหัว (พระภิกษุ) นำมาที่ตั้งที่หลังน้ำซึ่งเตรียมไว้ การหลังน้ำสังข์ ขณะที่พระสงฆ์กำลังฉันทราหาร หรือหลังจากพระสงฆ์ฉันทราหารเสร็จเรียบร้อยแล้วก่อนก็ได้ ก่อนจะทำพิธีหลังน้ำสังข์ มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

- เจริญผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือเริ่มพิธีการ สวมพวงมาลัยให้คู่บ่าวสาว
- เจริญเจิมหน้า ให้คู่บ่าวสาวด้วยแป้งและน้ำอบโดยเตรียมใส่ผอบไว้

- เชิญสวมมงคลให้บ่าวสาว ส่วนใหญ่จะเชิญบิดามารดา ของสองฝ่าย หรือญาติที่อาวุโสหรือแขกที่บิดามารดาเคารพนับถือที่สุด

- เชิญปู่ย่า ตายาย เป็นประจักษ์หลังน้ำสังข์ ถ้าไม่มีให้เชิญพ่อแม่ ฝ่ายเจ้าบ่าว ฝ่ายเจ้าสาวเริ่มเป็นคู่แรก แล้วต่อด้วยแขก และบรรดาญาติทุกคน จนคนสุดท้ายให้เชิญผู้ใหญ่ถอดมงคลให้ศีลให้พร มอบด้ายมงคลให้เจ้าบ่าวเก็บ เป็นอันว่าเสร็จพิธีการหลังน้ำสังข์จากน้ำพระพุทธมนต์

7. การเลี้ยงอาหารแขก เมื่อพิธีหลังน้ำพระพุทธมนต์เสร็จเรียบร้อยพิธีก็จะเสร็จประมาณ 08.30 น. ถึง 09.30 น. เจ้าภาพก็จะถือโอกาสเลี้ยงอาหารแก่บรรดาญาติและแขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมงานอวยพรให้แก่คู่บ่าวสาว ถ้ามีของชำร่วย หรือของที่ระลึก เจ้าบ่าวสาวก็จะเดินแจกตามวงอาหารพร้อมทั้งขอบคุณในโอกาสนี้ด้วย

แต่ปัจจุบัน บางคู่ก็ถือโอกาส เชิญรับประทานอาหารในตอนเย็นอีกครั้งหนึ่ง บางคู่เลี้ยงเฉพาะมือเข้าอย่างเดียว

8. แห่ขันหมาก เมื่อเลี้ยงอาหารเข้าแล้ว แขกเริ่มทยอยกลับบ้าง จะเหลืออยู่ที่เฉพาะญาติสนิท ฝ่ายเจ้าบ่าวก็เตรียมไปจัดขันหมาก ซึ่งมีขนมแห้ง หมู ปลา กุ้ง ไข่ มะพร้าว ต้นกล้วย ต้นอ้อย จะจัด 9 คู่ หรือ 19 คู่ ก็ได้ โดยเอาของแห้งใส่ถาดเป็นคู่ๆ มีผู้เฒ่าผู้แก่นำขบวนขันหมาก พร้อมทั้งเจ้าบ่าวเจ้าสาว การเดินให้เดินเอาเคล็ด คือขันหมากจะต้องเดินขึ้นทางทิศเหนือ จะอย่างไรก็ตามต้องเดินขึ้นทิศเหนือให้ได้แล้วจึงวกกลับเข้าบ้านเจ้าสาว (ถ้าบ้านเจ้าสาวไม่อยู่ทางทิศเหนือ) จากนั้นฝ่ายเจ้าสาวก็จะมีการเล่น เพื่อให้เกิดความสนุก และไม่ให้เจ้าบ่าวผ่านเข้าบ้านเจ้าสาวง่ายเกินไป โดยจะมีการกั้นประตูเงิน ประตูทอง ประตูนาค เมื่อผ่านแล้วก่อนจะขึ้นบ้าน จะทำการล้างเท้าเจ้าบ่าวโดยมีผู้อาวุโสน้อย อาจจะเป็นลูกหลานฝ่ายเจ้าสาวเป็นผู้ล้างเท้า

9. ทำขวัญเจ้าบ่าวเจ้าสาว หมอสู่วัดจะให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวนั่งในที่ที่เหมาะสม ที่เตรียมการตั้งพานขวัญไว้ (ภาชนะ ถาด หรือพาน ที่จัดทำบายศรีไว้) จากนั้นก็จะเริ่มพิธีสู่วัด ซึ่งรายละเอียดของคำสู่วัดสรุปใจความสำคัญได้ ดังนี้

- 1) บรรยายข่าวของ การจัดพานขั้วสารพันทุกสิ่ง วันนี้เป็นวันดี
- 2) ให้บรรดาญาติมาขอพานขวัญ (มาร่วมทำขวัญ) ทั้งด้านขวาและด้านซ้าย
- 3) เป็นการเรียกขวัญแก่คู่บ่าวสาว
- 4) อวยชัยให้พร นอนหลับให้ได้เงินหมื่น นอนตื่นให้ได้เงินแสน
- 5) เป็นขេย ให้ทำใจกว้างขวาง (เหตุที่สอนขេย เพราะชาวไทยพวนจะให้ลูกขេยเลี้ยงเรือน)
- 6) สอนเจ้าสาวให้รักแม่ผัว อย่าเล่นซู้ ให้เอาในใส่ สนใจทำงานบ้านอย่าให้บกพร่อง

7) ให้พร ให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นต้น

3.2.3 ประเพณีการตาย จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 93 - 94) กล่าวถึง การทำศพชาวไทยพวนนิยมตั้งศพให้หันศีรษะไปทางทิศตะวันตกนิมนต์พระมาสวดมาติกาบังสุกุลไม่นิยมตั้งศพไว้หลายวัน แต่ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของญาติผู้ตายว่าต้องการตั้งศพไว้บำเพ็ญกุศลกี่วัน เช่น รอญาติที่ไปอยู่ต่างบ้านต่างถิ่น ได้มาร่วมงาน จึงทำการปลงศพก็มีที่บ้านของผู้ตายเจ้าบ้านจะเตรียมขันน้ำส้มป่อยไว้ที่เชิงบันไดเรือนเพื่อให้ผู้มาร่วมงานได้ใช้น้ำนี้ประพรมศีรษะก่อนกลับบ้านถือว่าน้ำส้มป่อยเป็นเครื่องชะล้างความไม่ดีผีร้ายต่างๆ ไม่ให้เกาะติดตามไปถึงบ้านการปลงศพมักจะทำ ในช่วงเวลาบ่ายหรือตอนเย็น และญาติผู้ตายก็จะกำอยู่ 3 วัน การกำนี้เหมือนกับการกำในงานบุญกำฟ้า คือการละเว้นจากการทำงานคล้ายกับเป็นการไว้อาลัยให้กับผู้ตายชาวไทยพวน เชื่อว่าการไปร่วมงานศพของผู้สูงอายุจะได้บุญกุศลมากกว่าการไปร่วมงานศพของเด็ก

ข้อปฏิบัติในหมู่ชาวไทยพวนเกี่ยวกับประเพณีการตาย คือ ผู้ที่มาร่วมงานมักจะมีข้าวของ มาช่วยเจ้าภาพเช่นน้ำปลาเส้นหมี่มะพร้าวข้าวสารอาหารอื่นๆ ธรรมเนียมปฏิบัติเช่นนี้คงสืบเค้ามา แต่ครั้งกาลก่อนเมื่อทราบว่ามีญาติมิตรหรือเพื่อนบ้านเสียชีวิตลงก็รีบเร่งนำสิ่งของที่จะเป็นประโยชน์ต่อญาติผู้ตาย มาช่วยงานเป็นการแบ่งเบาภาระและร่วมช่วยเหลือกันเมื่อหีบฉวยของสิ่งใดได้ก็นำมาสมทบช่วยงานเป็นในลักษณะตามมีตามเกิดระหว่าง ที่ตั้งศพไว้บำเพ็ญกุศล จะมีศรีจึงเกิดการละเล่น อย่างหนึ่งเรียกว่า “งันเฮือนดี” ความหมายตามคำแปลว่า “การฉลองเรือนดี” หมายความว่าเมื่อมีการ ตายเกิดขึ้นถือเป็นความอัปมงคลเป็นความ ไม่ดีแก่บ้านเรือนหลังนั้นดังนั้น เพื่อเป็นการเรียกสิริมงคลกลับคืนมายังเรือนจึงต้องการ “งัน” หรือเฉลิมฉลองเรือนหลังนั้นให้กลับไปสู่ความเป็นปกติสุขดัง นั้นงันเฮือนดีก็คือการอยู่เป็นเพื่อนญาติของผู้ตายไม่ให้เกิดความเศร้าอาดูรอาลัยมากนักก่อเกิดความ อบอวนทางจิตใจที่ได้เจอญาติมิตร มาช่วยงาน

แต่เดิมงันเฮือนดีมีการละเล่นหลายอย่างเช่นหมากข้ามตาเว็นปริศนาคำทาย (ชาวไทยพวน เรียกคำทาย) หมากรุกมีทั้งหนุ่มสาว และผู้สูงอายุมาร่วมเล่นที่บ้านงาน แต่ในปัจจุบันในงานงันเฮือนดีมักมีการเล่นไพ่ และไฮโลกันเป็นส่วนมากโดยมีการขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่ ซึ่ง ทางราชการก็อนุญาตเพื่อคงประเพณีการอยู่เป็นเพื่อนญาติผู้ตายไว้การอนุญาตดังกล่าวจะหมดสิ้น ลงเมื่อนำศพไปปลงแล้วการเล่นไพ่และไฮโลในงานงันเฮือนดีนี้มีทั้งที่เล่นเพื่อความสนุกเช่นเมื่อ ขณะแล้วจะได้เชกหัวเข้าของผู้ที่แพ้ ตลอดจนเล่นพนันเอาทรัพย์สินก็มี

ไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน (2548: 41 – 42) กล่าวว่า การปลงศพเมื่อมีการตายเกิดขึ้นจะมี 2 แบบคือ

1. การฝัง สำหรับเด็กและการตายที่ผิดปกติที่เรียกว่าตายโหง พิธีศพพวกนี้จะไม่ยุ่งยากมากนัก จะจัดการนำศพไปฝังในป่าช้านอกหมู่บ้าน โดยเร็ว ซึ่งป่าช้าสำหรับฝังมักจะเป็นป่าสะเมาะ แยกจากป่าช้าที่ใช้เผาศพ เมื่อฝังอย่างน้อย 1 ปี แล้วจึงนำขึ้นมาตั้งบำเพ็ญกุศล เผาต่อไป จะไม่นิยมตั้งศพไว้ที่บ้าน

ธรรมเนียมคนเสียชีวิตผิดปกติจะไม่นำศพไปเผาที่วัด คนที่เสียชีวิตผิดปกติชาวไทยพวนไม่นิยมเผาศพแต่นำศพคนตายไปฝังแทน เด็กแรกเกิดถ้าตายก็จะนำไปฝัง คนที่ตายโหงก็ไม่นิยมเผาดังนั้นนำไปฝังในป่าช้า ป่าช้าที่ว่านี้จะอยู่นอกบริเวณวัด เรียกว่า “ป่าช้าผีตายโหง” แต่ปัจจุบันป่าช้านี้ไม่มีเพราะเป็นทำกิน และเป็นที่อยู่ของคนหมดแล้ว

ปัจจุบันถ้ามีการตายโหงเกิดขึ้น ก็จะทำพิธีฝัง โดยใช้ดินปั้นเป็นหุ่น แล้วทำพิธีขุดหุ่นซึ่งสมมุติเป็นตัวแทนผู้ตาย โหงนำขึ้นเผาร่วมกับศพนั้น การตั้งศพก็เช่นกัน ถ้าเป็นศพที่ตายในบ้านจึงจะตั้งศพไว้ที่บ้าน บำเพ็ญกุศลจนถึงวันฌาปนกิจ แต่ถ้าศพเสียชีวิตนอกบ้าน จะนำศพไปตั้งที่วัดจนถึงวันฌาปนกิจ เพราะคนไทยพวนโบราณถือว่า ถ้าใครจีนนำศพที่เสียชีวิตนอกบ้านไปบำเพ็ญกุศลที่บ้าน ก็จะเป็นเหตุให้คนในครอบครัวตายต่อๆ กันเรื่อยๆ ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน ตามที่สังเกตส่วนใหญ่ก็จะเป็นเช่นนั้น ที่เจ้าภาพไม่ยอมเชื่อนำศพที่ตายนอกบ้านกลับเข้าบ้านเพื่อบำเพ็ญกุศล ไม่ช้าไม่นานคนในครอบครัวนั้นก็ทยอยตายต่อๆ ตามกัน แต่ปัจจุบันนี้จะเห็นว่าไม่ค่อยจะถือตามธรรมเนียมนัก

2. การเผา สำหรับการตายจากการเจ็บไข้ได้ป่วยปกติ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีลูกหลานมาก จะมีลูกหลานมานอนเฝ้าอาการจนหมดลมหายใจ หลังจากสิ้นลมแล้วลูกหลานก็จะอาบน้ำศพให้ด้วยน้ำอุ่น คืออาบน้ำจริงๆ ทาด้วยขมิ้น นุ่งห่มด้วยเสื้อผ้า อย่างดีแต่จะกลับด้านหน้าเป็นด้านหลัง การอาบน้ำศพจะเป็นพิธีภายใน เฉพาะลูกหลานผู้ใกล้ชิดเท่านั้น ไม่มีการเชิญแขกเหรื่อมาร่วมรดน้ำศพเหมือนในปัจจุบัน หลังจากนั้นก็จะนำศพนอนบนที่นอนที่เตรียมไว้ กางมุ้งมาคลุมไว้เพื่อคอยโลงศพ ที่ลูกหลานจะช่วยกันทำขึ้นตามฐานะ จะไม่นิยมทำโลงศพไว้ค้อยก่อนล่วงหน้า หลังจากนั้นก็จะทำพิธีสวดสัจโลง การตั้งศพจะตั้งที่บ้าน แต่ถ้าตายนอกบ้านจะไม่นำศพเข้าบ้าน จะตั้งศพไว้ที่วัด จะตั้งศพไว้ที่วันก็ขึ้นตามความเหมาะสม แต่จะนานักไม่ได้เพราะใช้เพียงน้ำแข็งใส่ไว้กั้นเท่านั้น

ผู้ที่ทราบข่าวการตาย บ้านใกล้เคียงเฝ้าญาติมิตร แม้อยู่ไกลต่างก็พากันมาช่วยงาน ใครมีอะไรก็นำมาช่วยกัน ไม่ว่าจะเป็นข้าวสาร น้ำปลา ปลา ร้า พริก ผัก มะเขือ มะพร้าว แล้วแต่ว่าจะนำมาประกอบอาหารเลี้ยงแขก เลี้ยงคนมาร่วมงานและถวายพระสงฆ์ โดยเฉพาะกลางคืนผู้สูงอายุก็จะหิ้วตะกร้าหมาก หมอน และผ้าห่ม มาตั้งแต่ตอนเย็นเพื่อมานอนเป็นเพื่อนเฝ้าศพ ส่วนหนุ่มสาวที่มาช่วยงานหลังจากเสร็จงาน และพระสวดอภิธรรมเสร็จแล้วก็จะนั่งคุยเล่นกันไปตลอด

คืน บ้างก็จะเล่นเสียดกถ้างหรือเล่นการพนันต่างๆ บ้างก็ตั้งวงดื่มสุราหรือกัญชาที่ว้ากันไป บางทีก็เล่นหัวให้ครึกครื้นลึ้มความเสรั้าโศก บ้างก็อ่านนิทานพื้นบ้านเป็นทำนองกลอนคู่กันฟัง เช่น เรื่องขุนลูนางอ้ว นางจำปาทอง จำปาลีตัน ผาแดงนางไอ่ เป็นต้น หรืออาจจะตั้งวงลำพวนคู่กันฟังจนแจ้งพระสงฆ์บางรูปโดยเฉพาะเจ้าอาวาส หรือลูกหลังจากสวด พระอภิธรรมแล้วก็จะอยู่คุยเป็นเพื่อด้วยการที่ชาวบ้านมาช่วยเหลือกันดูแลกันเช่นนี้เรียกว่า “งันเฮือนดี”

ก่อนวันเผาก็จะมีลูกหลาน ที่เป็นผู้ชายมาบวชหน้าศพให้ อาจจะนำศพไปตั้งที่วัด ก่อนเผาหนึ่งหรือในวันเผาก็ได้ ทำบุญเลี้ยงพระฟังเทศน์ ทอดผ้ามหาเท่ากับจำนวนอายุผู้ตาย แล้วจึงยกไปเชิงตะกอน ก่อนจึงยกไปเชิงตะกอน ก่อนนั้นก็ออกไปแผ่ (เรียไร) ฟืนสำหรับเผาตามบ้านต่างๆ ก่อนเผาก็จะมีการทอดผ้าโดยนำไปพาดที่หีบศพประมาณ 4 ผืนแล้วนิมนต์พระไปพิจารณาผ้าพร้อมกัน ไม่มีพิธียุ่งยากอะไร หลังจากนั้นคนที่ไปเผาผี (เผาศพ) ก็จะนำรูปที่เป็นแหวนไปเผา การเผาศพในที่แจ้งบางครั้งก็ดูจาดตา ต้องมีคนคอยค้าศพให้ไหม้ให้หมด ถ้าเผาไม่ค่อยจะไหม้ ก็มักจะหาว่าผู้ตายเป็นห่วงผู้ที่อยู่ข้างหลังจึงต้องให้ลูกหลานบอกกล่าวต่อศพให้ศพมอดไหม้ต่อไป จนถึงวันทาน (7 วัน) ที่จะทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย จึงไปเก็บกระดูกใส่หม้อ ใส่โหล หรือโกฏแล้วแต่ฐานะ เก็บไว้ที่วัดหรือบรรจุในเจดีย์ที่สร้างขึ้นเองต่อไป จะไม่นิยมเอากระดูกผู้ตายกลับไปบ้าน

3.2.4 ประเพณีงานบุญต่างๆ จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 67 - 138) ระบุว่า ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย มีความเชื่อเกี่ยวกับผีสามเทวดา และวิญญาณบรรพบุรุษที่บรรพชนเคยนับถือกันมา ผีมีมากมาย เช่น ผีบ้าน ผีเรือน ที่ทำหน้าที่คอยคุ้มครองบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ผีไม่มีญาติจะร่อนลอยอยู่ในอากาศไปตามสถานที่ต่างๆ บางครั้งเชื่อกันว่าเข้าไปสิงทำร้ายผู้คน ผี ปูย่า ตายาย หรือญาติพี่น้อง ต้องทำบุญให้เช่นไหว้ด้วยอาหารอยู่เสมอ ผีฟ้า พญาแถน ผีผู้นำหมู่บ้าน หรือบุคคลสำคัญ เช่น เจ้าพ่อสนั่น ทำหน้าที่คุ้มครองหมู่บ้านให้อยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข ผีที่สิงอยู่ตามต้นไม้ และสิ่งของต่างๆ ส่วนผีบางประเภทถือว่าเป็นเทวดา ได้แก่ แม่โพสพ คอยดูแลน้ำทำให้ข้าวในนามีผลผลิตดี ผีฟ้าพญาแถนเป็นผู้บันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล จากความเชื่อดังกล่าวจึงประกอบประเพณีพิธีกรรม เพื่อแสดงความเคารพขอบคุณตลอดจน แสดงความกตัญญูแก่บรรพบุรุษ ผี และเทวดาต่างๆ ที่ช่วยคุ้มครองดูแลให้อยู่อย่างมีความสุข หากไม่ทำประเพณีพิธีกรรมเหล่านี้ ผีที่กล่าวมาอาจเกิดความไม่พอใจ ส่งผลให้เกิดภัยพิบัติตามมา

นอกจากจะนับถือผีแล้ว ยังนับถือพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาหลัก และรับเอาบางส่วนของพราหมณ์มายึดถือด้วย ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยจึงมีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ตลอดจนในวันธรรมะสวนะก็นิยมเข้าวัดทำบุญกัน อย่าง

ลุ่ม้าเสมอมิได้ขาด ประเพณีของชาวไทยพวนบ้านกล้วยมีทั้งที่นับถือผี พุทธศาสนา พราหมณ์ มีหลากหลายประเพณีดังนี้

จากงานบุญ พิธีกรรม และประเพณีข้างต้น สามารถแบ่งแยกตามประเภทของศาสนาได้ดังต่อไปนี้ คือ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ มี 6 พิธีกรรม ได้แก่ 1. บุญข้าวจี 2. บุญสงกรานต์ 3. บุญบั้งสุกอล้อฐิ 4. พิธีงานบวชนาค 5. บุญมหาชาติ (บุญพระเวส) 6. บุญไล่กระจาด

พิธีกรรมด้านศาสนาพราหมณ์ มี 2 พิธี ได้แก่ 1. พิธีแห่บั้งไฟ 2. พิธีบายศรีสู่ขวัญ และพิธีเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี มี 9 พิธี ดังต่อไปนี้ 1. พิธีบั้งสุกอล้อฐิ 2. พิธีไหว้เจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน 3. พิธีทรงเจ้าพ่อ 4. พิธีบุญห่อข้าว 5. พิธีเสกนา 6. พิธีกว่นข้าวทิพย์ 7. พิธีบุญกระยาสารัท พิธีไล่ผี ยาเจียง หรือผีไม่มีญาติ 9. พิธีเลี้ยงผีปู่ตา

ลักษณะของประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย

ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ เป็นสิ่งที่ชาวไทยพวนบ้านกล้วยปฏิบัติกันมาบางประเพณี และพิธีกรรมมีเพียงความเชื่อในแต่ศาสนาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เช่นการทำพิธีทรงเจ้าพ่อหรือไหว้เจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือเพียงประการเดียวเท่านั้นไม่มีความเชื่ออื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การทำบุญในวันวิสาขบูชา เป็นการทำบุญตามความเชื่อในพุทธศาสนา นอกจากพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อในศาสนาเดียวล้วนๆ แล้ว ยังมีความเชื่อที่ปนกันหลายความเชื่อหลายศาสนา เช่น พิธีกว่นข้าวทิพย์ มีการผสมผสานระหว่างการนับถือผีที่เป็นบรรพบุรุษของหมู่บ้าน โดยมีการนำพระสงฆ์ และพิธีการของสงฆ์เข้ามาประกอบด้วยนอกจากนั้นพิธีกรรมบางอย่างก็ผสมกันระหว่างความเชื่อในเรื่องผีกับการเกษตรชีวิตประจำวันหรือการปลูกเรือน เช่น พิธีแห่บั้งไฟ ก็เป็นความเชื่อในผีฟ้าพญาแถนที่จะคลบันดาลให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล เพื่อให้มีน้ำเพียงพอต่อการกสิกรรม หรือในแต่ละช่วงวัย ก็จะมีการทำบุญรับขวัญ ให้วิญญาณของเด็กอยู่ในร่างอย่างมั่นคงโตขึ้นอย่างปลอดภัย เป็นต้น โดยในแต่ละพิธีกรรมนั้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พิธีบั้งสุกอล้อฐิ การประกอบพิธีกรรมในอดีที่จะประกอบพิธีในวันสงกรานต์ของชาวไทยพวน นอกจากจะมีการละเล่นปล่อยนกลปล่อยปลาทำบุญแล้วยังมีประเพณีบั้งสุกอล้อฐิญาติผู้ใหญ่ การบั้งสุกอล้อฐินั้นทำกันแต่เพียงครั้งเดียวโดยจะทำกันในวันสงกรานต์จะมีการนัดหมายกันในหมู่บ้านโดยมากมักทำในวันสงกรานต์น้ำพระหรือไม่กี่ทำในวันท้ายของวันสงกรานต์ถ้าจะทำกันในวันแรกของสงกรานต์เมื่อพระฉันเพลแล้วให้เสร็จธุระกันไปก็ได้ตามประเพณีแต่เดิมชาวไทยพวนบ้านกล้วย ไม่เอาอัฐิเข้าบ้านเนื่องจากเชื่อว่าวิญญาณจะไม่สงบสุขไม่ไปสุขไปเกิดใหม่ชาวบ้านกล้วยจึงมักฝังอัฐิญาติผู้ใหญ่ไว้ใต้โคนต้นโพธิ์ในวัดหรือไม่ก็ฝังไว้รอบโบสถ์โดยทำป้ายชื่อไว้หลังจากนั้นก็ นิมนต์พระไปบั้งสุกอล้อฐินั้น การนิมนต์พระส่วนใหญ่ก็จะนิมนต์กันเพียงรูปเดียวเพื่อความสะดวกรวดเร็ว แต่ทั้งนี้ก็ได้แล้วแต่ชาวบ้านที่จะเลือกจำนวนพระเท่าใดก็ได้

พิธีไหว้เจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน การประกอบพิธีในอศิตหมู่บ้านเชียงงาเป็นหมู่บ้านแรกเริ่มของชาวไทยพวนในอำเภอบ้านหมี่ และตั้งรกรากทำมาหากินอยู่จนกระทั่งปัจจุบันนี้การที่เป็นหมู่บ้านแรกนี้เองภาษาพวนเรียกว่า “บ้านต้น” เชื่อว่ามีปู่ย่าตายายที่มาจากเมืองสุยหัวพันทั้งห้านี้เองจะคุ้มครองลูกหลานที่อพยพมาในหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข และมีอาชีพทำมาหากินได้ง่ายด้วยเหตุนี้ชาวไทยพวนบ้านกล้วยก็ได้จัดตั้งศาลของเจ้าพ่อบ้านต้นไว้เป็นที่สักการะชาวไทยพวนบ้านกล้วย ช่วยกันสร้างศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านขึ้นเรียกว่า “เจ้าพ่อบ้านต้น” (เจ้าพ่อสัมปันโน) อยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้านเรียกชื่อตามชื่อเดิมสร้างเป็นศาลเจ้ามีคนเฝ้าดูแลเชื่อว่าเจ้าพ่อบ้านต้นนี้เป็นผีต้นตระกูลของชาวไทยพวนผู้ล่วงลับไปแล้วจะคุ้มครองรักษาคนในหมู่บ้านชาวไทยพวนบ้านกล้วยโดยทั่วไปมีความเคารพสักการะไม่ปฏิบัติตนที่อาจจะเป็นการล่วงละเมิดต่อศาลเช่นทำร้ายสัตว์บริเวณศาลพุดจาลบหลู่ชาวบ้านที่มาเคารพสักการะมักนำธูปเทียนมาแสดงความเคารพนำผ้าสีตีมาพันรอบๆ ศาลการเช่นไหว้ครั้งใหญ่ประจำปีมีการเช่นไหว้โดยการนำเอาหมูเป็ดไก่มาไหว้โดยจัดเป็นประจำทุกปีราวเดือน 6 จะมีการจัดงานฉลองเจ้าพ่อบ้านต้น มีลิเก หรือละคร มาแสดงถวายเจ้าพ่อบ้านต้น จะแสดงอำนาจศักดิ์สิทธิ์โดยผ่านทางตัวแทนชาวบ้านเรียกว่า “เจ้าจ้ำ” ส่วนมากเป็นหญิงวัยกลางคน เหตุที่เจ้าจ้ำเป็นหญิงจากคำบอกเล่าเพศหญิงเป็นเพศที่มีจิตใจอ่อน ใหวาง่ายกว่าชายเมื่อวิญญูณของเจ้าพ่อเข้าร่างของเจ้าจ้ำแล้ว จะเข้าร่างทรงได้ง่ายกว่าผู้ชายตัวเจ้าจ้ำเอง ต้องเป็นหญิงที่ไม่มีสามีดำรงตนอยู่ในศีลธรรม ชาวบ้านกล้วยที่มีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจก็จะปรึกษา เจ้าพ่อผ่านทางเจ้าจ้ำสอบถามปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาจนพอใจสำหรับเจ้าหรือตัวแทนเจ้าพ่อเจ้า พ่อจะเป็นผู้เลือกเองโดยการเข้าถึงส่วนบุคคลใดก็ตาม ต้องการจะเป็นตัวแทนเจ้าพ่อหรือเจ้าถ้าหากเจ้า พ่อไม่เลือกก็จะเป็นจ้ำไม่ได้ในตอนกลางคืนก็จะมีจัดงานรื่นเริงมีละครลิเกหรือสิ่งบันเทิงอื่นๆ ที่ชาวบ้านนำมาเช่นจัดถวาย

ปัจจุบันการไหว้เจ้าบ้านต้นเจ้าพ่อที่คุ้มครองปกป้องรักษาหมู่บ้าน และผู้อาศัยชาวไทยพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความกตัญญู จึงมีการเช่นไหว้เพื่อแสดงความเคารพ ขอบคุณในความกรุณาของเจ้าพ่อตามความเชื่อของแต่ละบุคคล การเช่นไหว้ใหญ่ประจำปียังคงจะทำการันปีละ 1 ครั้งเช่นเดิมในประมาณเดือน 6 ของทุกปี การเช่นไหว้อาหาร ประเภทเนื้อสัตว์ ที่ต้มสุกแล้วรวมถึงผลไม้ เช่น กล้วย ส้ม น้อยหน้า มังคุด หรือผลไม้อื่นๆ ตามแต่จะหาได้เพื่อนำเป็นเครื่องเช่นถวาย เจ้าพ่อไม่มีความแตกต่างจากเดิมมากนัก พร้อมกับจุดธูปเทียนบนบานแสดงความเคารพขอบคุณ หลังจากนั้นในตอนกลางคืน ชาวบ้านจะร่วมชมความบันเทิงที่นำมาจัดแสดง

พิธีทรงเจ้า ในอศิตการทำพิธีทรงเจ้าพ่อมักจะกระทำกันในเดือนหกก่อนจะเริ่มลงมือทำนา ชาวไทยพวนบ้านกล้วยจะนำเครื่องเช่นไหว้ใส่ถาดมาไหว้เจ้าพ่อการทรงเจ้าพ่อนี้เจ้าเข้าประทับทรงอาจเป็นเจ้าพ่อสนั่น หรือ เจ้าพ่อบ้านต้น จ้ำซึ่งเป็นหญิงมีอายุภายในหมู่บ้านการจัด

บริเวณพิธีมีโต๊ะหมู่บูชาวางพระพุทธรูป หุ่นหินจำลองเจ้าพ่อแต่ละองค์ เช่นเจ้าพ่อสนั่น และเจ้าพ่อบ้านต้น วางอยู่บนโต๊ะหมู่บูชาส่วนการทรงเจ้าพ่อบริเวณศาลของเจ้าพ่อเหล่านั้น จะไม่ต้องตั้งโต๊ะหมู่บูชา และให้ถือเอารูปหล่อของเจ้าพ่อ ที่ตั้งแทนรูปจำลองมีดอกไม้ธูปเทียนจุดสักการะอาหารคาวหวาน และผลไม้ เช่น หมู เห็ด เป็ด ไก่ ข้าวต้มมัด ก๋วย ล้ม วางไว้หน้าโต๊ะหมู่บูชา โต๊ะหมู่บูชาที่จัดวางไว้อย่างน่าเคารพยำเกรงจำแต่งกายด้วยเสื้อสตรีไหมรัดรูปสวมผ้าชิ้นพาด ผ้าขาวบนบ่า ก่อนทำพิธีเจ้าจะอาบน้ำปะแป้งให้สะอาด แล้วจุดธูปเทียนนั่งพนมมือเริ่มทำพิธีไหว้เจ้า พ่อบอกกล่าวลูก หลาน ได้นำเครื่องเช่น ไหว้มาถวาย และอยากเห็นอภินิหารของเจ้าพ่อจำนั่งพนมมือประมาณ 10 นาที มือจะสั่นที่ละน้อยๆ จนสั่นมาก แสดงว่าเจ้าพ่อได้เข้ามาถึงสู่เจ้าแล้ว ลูกหลาน ก็จะซักถามเรื่องราวของตนจนเป็นที่พอใจเช่น เรื่องของการทำมาหากิน เรื่องคู่ครองความรัก และสุขภาพหลักจาก นั้นเจ้าพ่อก็จะออกจ่าปัจจุบันการเช่น ไหว้เจ้าพ่อบ้านต้นยังคงกระทำ อยู่แต่ไม่ยิ่งใหญ่เหมือนก่อน

ปัจจุบันหมู่บ้านกล้วยยังมีศาลเจ้าพ่อชื่อศาลเจ้าพ่อสนั่น และศาลเจ้าบ้านต้นตั้งอยู่ภายในหมู่บ้านซึ่งศาลเจ้าทั้งสองแห่งนี้ เป็นบรรพบุรุษของชาวบ้านกล้วยจึงเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านกล้วย ในแต่ละสัปดาห์จะมีชาวบ้านกล้วย มาที่บ้านจำซึ่งทำหน้าที่เป็นร่างทรงของเจ้าพ่อสนั่น และเจ้าพ่อบ้านต้นการทรงเจ้าพ่อร่างทรงจะกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์บนโต๊ะหมู่บูชา แล้วร่างทรงจะสั่นอย่างแรง ซึ่งแสดงว่าเจ้าได้เข้ามาประทับทรงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ร่างทรงจะตอบคำถามของชาวบ้านทั่วไปที่อยากรู้ และเรื่องที่ชาวบ้านสนใจ แล้วผู้ถามคำถามก็จะมอบปัจจัย เช่น เงินตามกำลัง และความศรัทธาความแตกต่าง ของการทรงเจ้าของในอดีต และปัจจุบันจะต่างกันโดยลักษณะความถี่ในการทรงโดยในอดีตการทรงจะทรงในราวเดือน 6 ก่อนจะเริ่มฤดูทำนาแต่ในปัจจุบันมีการทรงกันเป็นประจำแทบทุกสัปดาห์ ทั้งนี้การถามคำถามของ ชาวบ้านจะคล้ายกันทั้งในอดีต และปัจจุบัน

ภาพที่ 2.7 พิธีไหว้ศาลเจ้าพ่อสนั่น

พิธีกวนข้าวทิพย์ ในอดีตข้าวทิพย์ เป็น ขนมที่ใช้ในการเซ่นไหว้เจ้าพ่อบ้านต้นถวายเป็นพระสงฆ์ และเลี้ยงฆราวาสกันเอง ในงานฉลองเจ้าพ่อบ้านต้นหรืองานประจำปี ซึ่งมักมีในเดือน 9 ค่ำ ขึ้น 3 ค่ำ การกวนข้าวทิพย์ต้องทำล่วงหน้านับแต่วันขึ้น 1 ค่ำชาวบ้านจะมาร่วมกันทำขนมที่วัดแห่งเดียวเท่านั้น

ก่อนกวนข้าวทิพย์ จะต้องสร้างศาลเพียงตา ขึ้นมา 2 ศาล ศาลหนึ่งทางทิศตะวันออก และอีกศาลหนึ่งทางด้านทิศตะวันตก ของวัดศาลทั้ง 2 นี้เรียกว่า “ศาลอุปการ” ที่เสาของศาล จะมีรมกางเสียบไว้เพื่อบังแดดให้ศาลส่วนภายในนั้นจะมีหมอน 1 ลูกกาน้ำ 1 กากะโถน 1 ใบพาน หมากพลู และบุหรีทั้งหมดนี้เตรียมไว้สำหรับการอัญเชิญเทวดา ให้มาชุมนุมเป็นสักขีพยานในการ กวนข้าวทิพย์ มีการเซ่นไหว้ด้วย หัวหมู ข้าว และเครื่องไหว้อื่นๆพร้อมด้วยเครื่องบายศรี

เครื่องปรุงข้าวทิพย์ ประกอบด้วย ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว น้ำตาบปิบ กะทิ นม ผู้ที่ทำพิธีกวน ข้าวทิพย์จะต้องเป็นเด็กสาวบริสุทธิ์ที่ยังไม่มีประจำเดือน 3 คน นุ่งขาวห่มขาว กวนข้าวทิพย์ด้วยใบพายสำหรับพายเรือ ก่อนลงมือกวนข้าวทิพย์จะต้องทำพิธียกขันห้าซึ่งประกอบด้วย รูป 5 ดอก เทียน 5 เล่ม ดอกไม้ ซึ่งเตรียมไว้ 3 ชุด

วันที่กวน คือ วันขึ้น 1 ค่ำ จะต้องนิมนต์พระสงฆ์มาสวดจะก็รูปก็ได้ แล้วนำใบพายที่มัดไว้กับรูป และเทียน เข้าพิธีให้พระสวด เมื่อพระสวดชยันโตจบแล้วก็นำใบพายไปให้สาวพรหมจารีย์ทั้ง 3 คน ก็จะลงมือกวนทุกกะทะแต่พอเป็นพิธีแล้วให้ผู้ใหญ่ดำเนินการต่อไป ปัจจุบันนี้พิธีกวนข้าวทิพย์นี้ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในหมู่ชาวไทยพวนบ้านกล้วย

บุญกระยาสารท (สารทพวน) อดีตเรียกว่าบุญเดือน 10 เป็นช่วงที่ข้าวในนาตั้งอ้อมมีความเชื่อว่าในวัน ขึ้น 15 ค่ำเดือน 10 เป็นวันที่ยมบาลจะปล่อยภูตผีปีศาจจากนรก ขึ้นมาบนโลกมนุษย์ เมื่อขึ้น มาแล้ว เกิดความหิวโหยจะไม่มีอาหารกินเพราะไม่มีญาติทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้หากบ้านใดไม่ทำบุญกระยาสารท ถือว่าเป็นบาป บรรพบุรุษจะอดหยาก จะถูกสาปแช่งว่าไม่รู้คุณทำให้เจ็บป่วย ยากจน และมีอันเป็นไปประเพณีเริ่มตั้งแต่เช้าในวันแรม 15 ค่ำ ประมาณ 03.00 - 04.00 น. แต่ละบ้านจะนำห่อใบตอง หรือกระทงใบตอง 2 ห่อ ห่อหนึ่งใส่ขนมกระยาสารท อีกห่อใส่ข้าวเหนียวหนึ่ง ปลาเค็ม เนื้อ เค็ม หรือตามแต่จะหาได้นำไปวางหน้าพระอุโบสถ หรือตามใบเสมารอบพระอุโบสถ เพื่อให้ปู่ย่า ตายายมารับเอาไปเมื่อวางของแล้ว ต้องรีบกลับบ้านเตรียมอาหารคาวหวาน ไปถวายพระที่วัด ที่ขาดไม่ได้คือกระยาสารทที่ทำเอง ต้องเขียนชื่อญาติที่เสียชีวิตไปแล้วลงในแผ่นกระดาษ เพื่อนำไปใส่ไว้ในบาตรที่ทางวัดจัดให้เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จก็จะทำพิธีอุทิศส่วนกุศลและเผาชื่อญาติจึงเสร็จพิธี

ดั้งเดิมจะทำการกวณกระยาสารทด้วยตนเอง ซึ่งจะกวณกันล่วง หน้า 3 วัน ถึง 1 สัปดาห์ และนำไปทำบุญตักบาตรที่วัดในวันที่กำหนด เมื่อได้ทำบุญใส่บาตรกันเสร็จแล้วส่วนใหญ่ จะมีการนำกระยาสารทไปแจกจ่ายตามบ้านที่ตนเคารพนับถือ หรือญาติพี่น้อง ให้ทั่วหน้าตาม ประเพณี โบราณที่บรรพบุรุษ ได้กระทำมาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อถึงวันบุญสารท ชาวบ้านจะมาถวายอาหารบิณฑบาต กับพระภิกษุสงฆ์ที่วัด ชาวบ้านบางกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นแบบเก่า คือ พิธีการในสมัยโบราณส่วนใหญ่มักจะกวณแต่กระยา สารทกันเพียงอย่างเดียวเท่านั้น และในบางกลุ่มก็จะจัดทำพิธีในการกวณข้าวทิพย์ (ข้าวมธุปายาส หรือข้าวยาคุ) ที่ผสมน้ำผึ้ง และน้ำตาล ถูกต้องตามหลักพิธีการ พร้อมด้วยอาหารคาวหวานอย่างอื่น เพื่อนำไปถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ต้องถวายให้ครบถ้วนทั้งพระภิกษุสงฆ์สามเณร และนางชี ต่อจาก นั้นจะต้องทำพิธีบังสุกุลอุทิศส่วนกุศล ส่งผลบุญไปให้ญาติทั้งหลายสำหรับผู้ที่ยังชีพไปแล้ว

ปัจจุบันชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยหลายๆ ครอบครัวไม่นิยมทำนา แต่ได้ ประกอบอาชีพอื่นๆ จึงทำให้ไม่มีวัดอุทิศมาทำกระยาสารท และมีผู้ที่ฝีมือในการทำกระยาสารท เป็นอย่างดี จึงทำเพื่อการจำหน่าย หาซื้อได้สะดวกสบาย ไม่มีความจำเป็นต้องลงมือประกอบขนม ด้วยตนเองเพราะมีความยุ่งยากมากหลากหลายขั้นตอน

พิธีบายศรีสู่ขวัญ ในอดีตเชื่อว่า ขวัญ หมายถึง สมบัติที่ขึ้นเวียนเป็นเป็นกันหอยบน ศรีษะ รวมถึงวิญญาณ หรือสิ่งที่ไม่เป็นตัวตนประจำกายคน และสัตว์มาตั้งแต่แรกเกิดชาวไทยพวน ตำบลบ้านกล้วยจึงเรียกสิ่งที่คุณรักว่า ขวัญ เช่น ลูกขวัญ เมียขวัญ นาขวัญ ข้าวขวัญ เป็นต้น เรียกผู้ที่ รู้พิธีทำขวัญ ว่าหมอขวัญ หรือพราหมณ์พิธีเรียกขวัญให้มาอยู่กับตน เรียกว่า สู่ขวัญ หรือ สูตรขวัญ พิธีสู่ขวัญทำ เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลในชีวิตทั้งในยามประสบ โชคและประสบเคราะห์มีทั้งพิธี ทางพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์เริ่มด้วยการนิมนต์พระสงฆ์อย่างน้อย 5 รูป มาเจริญพระพุทธ มนต์ และ เลี้ยงพระ เมื่อเสร็จพิธีทางพุทธศาสนา แล้วถึงจะทำพิธีสู่ขวัญ ต้องเตรียมสิ่งของในการสู่ ขวัญ เรียกว่า พาชขวัญ หรือ บายศรี มีดังนี้ เรียก ไบศรี 3 - 7 ชั้น ขึ้นอยู่กับโอกาส และความเหมาะสม บายศรีชั้นล่างจะบรรจุดอกไม้ ข้าวต้ม ขนมน กล้วย บายศรี ชั้น 2 - 4 จะบรรจุ ด้วยดอกไม้บายศรีชั้น ที่ 5 จะบรรจุฝ้ายผูกแขน เทียนเวียนหัว เทียนรอบตัว นอกจากจัดพาชขวัญ แล้วจะต้องนำผ้าแพร หวี กระจก น้ำอบน้ำหอม สร้อยแหวน ของผู้ที่เป็นเจ้าของขวัญใส่พานอีกใบหนึ่งวางไว้ข้างๆ พาชขวัญ

การสวด ผู้เป็นเจ้าของขวัญต้องจับพาชขวัญด้วยมือขวา ตั้งจิตอธิฐานขอให้เป็นไป ตามคำสูตรขวัญ ญาติพี่น้องจะนั่งล้อมอยู่ด้านหลัง ตั้งจิตอธิฐานให้เจ้าของขวัญมีความสุข ความ เจริญ พราหมณ์ หรือ หมอขวัญ จะเริ่มทำพิธีด้วยการจุกธูปเทียนเวียนหัว กราบพระรัตนตรัยมือจับ สายสิญจน์ขึ้นประนมมือ แล้วว่าคำสูตรขวัญ เป็นการเชิญขวัญ การเชิญขวัญนี้ จะต้องสวดสูตรขวัญ ด้วยทำนองที่ไพเราะเร้าใจให้ขวัญมาสู่ตนเมื่อสูตรขวัญเสร็จแล้วพราหมณ์จะผูกแขนให้เจ้าของ

ขวัญเป็นคนแรกต่อจากนั้นญาติพี่น้องจะช่วยกันผูกแขนด้วยฝ้ายซึ่งถือว่าเป็นการผูกขวัญไว้ให้อยู่กับตน ในขณะที่ผูกข้อมือก็จะให้พรแก่เจ้าของขวัญด้วย

ภาพที่ 2.8 การทำขวัญข้าว

ปัจจุบันชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย ไม่นิยมทำบายศรีบ่อยครั้ง แต่จะทำเมื่อมีการเจ็บป่วย หรือการย้ายที่อยู่ การแต่งงาน ในโอกาสสำคัญเท่านั้น เนื่องด้วยขั้นตอนในการทำบายศรีต้องใช้ฝีมือ ประดิษฐ์ประดอย เป็นงานละเอียดอ่อน

บวชนาค ในอดีตก่อนบวชบิดามารดา จะเป็นผู้กำหนดโดยบอกกล่าวไว้ห้วงสามกษัตริย์ พี่น้อง เพื่อนฝูง และมิตรสหายได้รับทราบโดยทั่วไปว่าตนจะทำการอุปสมบทบวชในวันที่กำหนดเอาไว้จะต้องพาผู้ที่จะบวชไปหาท่านเจ้าอาวาส และพระอุปัชฌาย์ท่านจะสอนให้ท่องบทขานนาคให้แม่นยำขึ้นใจถือเป็นกิจเบื้องต้น วันก่อนบวชเรียกว่า “วันมือเต้า” เจ้าภาพและญาติมิตรสหาย จะมาช่วยกันเตรียมงานเอาไว้ล่วงหน้าสำหรับในวันรุ่งขึ้นจะเป็น “วันสุกดิบ” ชาวไทยพวนบ้านกล้วยเรียกว่า “วันมือโฮม” เป็นวันวันที่ญาติพี่น้องมารวมตัวกันอย่างพร้อมเพียง เมื่อถึงวันงานทางเจ้าภาพจะต้องเลี้ยงดูแขก ที่มาร่วมงานทุกคนอย่างเต็มที่ ผู้ที่จะบวชต้องถือดอกไม้รูปเทียนแพไปขอลาญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ เป็นการขอโหสิกรรมที่เคยล่วงเกิน หรือผิดพลาดพลั้งมาแต่ไหนหลังจากได้เข้าอุปสมบทหรือบรรพชาอย่างบริสุทธิ์ผุดผ่องก่อนบวชต้องทำขวัญนาคก่อนนาคจะต้องนุ่งขาวห่มขาวเวลาค่ำคืนจะมีการแสดงมหรสพฉลองกันตามฐานะวันบวชคณะเจ้าภาพจะนำนาคเข้าบวชนแห่งมุ่งตรงไปที่วัด นาคอาจจะถือ นั่งช้าง นั่งม้า นั่งเกวียน แห่ไปจนถึงวัด ในขบวนผู้มาร่วมงานจะรำกันไปอย่างสนุกสนานตลอดทาง การบวชอย่างน้อยต้อง 1 พรรษา

ปัจจุบันการบวชยังมีคนดั้งเดิมเนื่องจาก มีความเชื่อในพระพุทธศาสนาว่าการบวชนั้น ได้บุญกุศล เมื่อมารดาเสียชีวิตจะได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสู่สวรรค์ การแห่ناقไปวัดซึ่งเป็นสถานที่สำคัญ และ ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพบูชากราบไหว้ ขบวนที่แห่จะไปด้วยความสนุกสนานและใหญ่โต ปัจจุบันการแห่ناقเปลี่ยนแปลงจากเดิม คือนาคจะนั่งรถยนต์ หรือ รถกระบะเพราะแสดงถึงความมีฐานะของบ้านนาคด้วย ระยะเวลาในการบวชขึ้นอยู่กับวัย และภาระกิจของผู้บวชเป็นสำคัญ คือ 7 วัน ถึง 1 เดือน เป็นอย่างมาก

การทำบุญเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยนับถือพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำกลุ่มชาติพันธุ์มานาน แล้วจึงมีการประกอบพิธีกรรมตามแนวทางของพุทธศาสนา คือการเป็นพุทธบริษัทที่ดีจะทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาเพราะมีความเชื่อว่าจะได้รับบุญกุศลมากกว่าการทำบุญในช่วงเวลาอื่นๆ วันสำคัญทางศาสนามีดังนี้ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันเข้าพรรษา

1) **บุญวันมาฆบูชา** ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยยึดถือปฏิบัติ เริ่มจากในช่วงเช้าก็มักจะพากันไปทำบุญตักบาตรนำอาหารที่ดีที่สุดไปถวายพระที่วัดแล้วก็ได้รับศีลฟังพระธรรมเทศนากัน อย่างเนืองแน่น พอถึงเวลากลางคืนชาวบ้านจะนำดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องสักการะพระรัตนตรัย โดยพากันไปประชุมให้พร้อมเพียงกันอยู่ที่วัด เพื่อจะได้ทำพิธีกรรมทางศาสนากับพระ ภิกษุสงฆ์

หลังจากนั้นพระสงฆ์จะแสดงพระธรรมเทศนาจาตุรงคสันนิบาตโปรดบรรดาศาสนิกชนทั้งหลายที่พร้อมใจกันมาร่วมในงานพิธีทางวัด เมื่อได้ฟังธรรมเทศนาเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็จะทำพิธีทักษิณาวรรตพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อไป ด้วยการเวียนเทียนพร้อมๆ กัน 3 รอบพระอุโบสถ ครั้นกระทำการประทักษิณแล้วก็นำดอกไม้ธูปเทียนไปปักบูชาตรงหน้าพัทธสีมาหน้าพระอุโบสถหรือในสถานที่ปักธูปเทียนที่ทางวัดจัดเอาไว้รับรองก็ได้ ไหว้พระรัตนตรัยอีกครั้งหนึ่ง แล้วอธิฐานขอในสิ่งที่มุ่งมั่นด้วยจิตใจที่แน่วแน่ ในสิ่งที่เป็ยสิริมงคล ให้ทรงโปรดประทานพระพรมาให้สมปรารถนาเพียงเท่านี้ก็เป็ยอันเสร็จพิธี จึงแยกย้ายกันกลับบ้าน

2) **บุญวันวิสาขบูชา** ตอนเช้าชาวบ้านนำเครื่องสักการะบูชา คือ ดอกไม้สด หรือดอกไม้แห้ง ธูป เทียน แล้วทำบุญตักบาตรในเวลาเช้า พอตอนบ่าย ก็มักจะรับฟังพระธรรมเทศนาจากพระสงฆ์ ในตอนค่ำก็จะทำพิธีในการแห่เทียนทักษิณาวรรตเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ 3 รอบ ให้ภavanaพระพุทธคุณในรอบที่ 1 ภavanaพระธรรมในรอบที่ 2 ภavanaพระสังฆคุณในรอบที่ 3 เกิดเป็นสมาธิในขณะที่กำลังเดินเวียนเทียนรอบโบสถ์อยู่นั้น หลังจากนั้นก็ไปรวมกันเ็นพระอุโบสถเพื่อจะฟังธรรมต่อไป เป็ยอันเสร็จสิ้นตามพิธีทางพุทธศาสนาอันเป็ยมงคลต่อชีวิต และครอบครัวของชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย

3) **บุญวันเข้าพรรษา** ปัจจุบันชาวบ้านยังคงยึดมั่นในหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยการทำบุญตักบาตร อุทิศส่วนกุศลในวันสำคัญทางศาสนา ด้วยการตื่นแต่เช้าทำอาหารอย่างพิถีพิถัน แล้วอาบน้ำแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุดใหม่ มาร่วมพิธีกรรมกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตาทำบุญตักบาตร เพื่อรับฟังพระธรรมเทศนา กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ผู้อื่น รับประทานอาหารร่วมกัน และปฏิบัติตามมพิธีกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ประกอบกับพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีบ้างเล็กน้อย

บุญวันธรรมสวนะ และอุโบสถศีล ในอดีตการทำบุญในวันธรรมสวนะนั้น เป็นข้อปฏิบัติของชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยมาช้านานแล้ว ธรรม คือ คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สวนะ คือ การรับฟัง เมื่อรวมกันเป็น ธรรมสวนะ แปลว่า การสดับรับฟังพระธรรมเทศนา ซึ่งตรงกับวันขึ้น 8 ค่ำ 15 ค่ำ และแรม 8 ค่ำ แรม 14 ค่ำ หรือแรม 15 ค่ำ ของทุกๆ เดือน ก็จะนับตามจันทรคติ จะมาร่วมกันทำบุญตักบาตรที่วัด ถวายอาหารคาวหวานแด่ภิกษุสงฆ์ รับศีลฟังธรรมตามลำดับ สำหรับในวันพระหรือวันธรรมสวนะนี้ชาวไทยพวนบ้านกล้วยทั้งหลายจะละเว้นจากอบายมุขต่างๆ จะมีการสมาทานรักษาศีลจะมีศีล 5 และศีล 8 เป็นศีลอุโบสถของทายกทายิกา มีการทำวัตรสวดมนต์ทั้งเช้า และเย็น ต่อจากนั้นพระสงฆ์จะได้แสดงพระธรรมเทศนา หรือแสดงพระธรรมสาส์น เป็นการสนทนาวิสาสะกันในรูปลักษณะของทางธรรม ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้ยินได้ฟังตามดั้งเดิม

ปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่จะคล้ายกัน คือ ตื่นแต่เช้า หุงหาอาหาร ทำกับข้าว จัดสำรับอบ น้ำแตงตัว ไปทำบุญใส่บาตร จากนั้นก็รับฟังพระธรรมเทศนา กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ ตาย รวมถึงการรักษาศีล จะแตกต่างกันก็จะเป็นการพบเห็นแต่ผู้สูงอายุมากกว่าคนหนุ่มสาว เนื่องจากมีความจำเป็นต้องประกอบอาชีพอื่นๆ

พิธีเลี้ยงปู่ตา หรือพิธีเลี้ยงบ้าน ในอดีต ปู่ หมายถึง คนสองจำพวก ความหมายที่ 1 เป็นบรรพชนของชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย ความหมายที่ 2 คือ ปู่ย่า ตายาย เมื่อบรรพบุรุษสองสายนี้ล่วงลับไปแล้วหลายชั่วอายุคนจนไม่สามารถที่จะจำชื่อได้ลูกหลานรุ่นหลังๆ จึงเรียกว่า ปู่ตา

พิธีกรรมการเลี้ยงปู่ตาก็เพื่อการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เพราะเมื่อปู่ตายังมีชีวิตอยู่นั้น ท่านได้สร้างคุณงามความดีไว้ให้กับลูกหลาน และสังคมมากมายหลายประการ เช่น การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี สะสมสาธารณะสมบัติไว้เพื่อลูกหลาน เพื่อแสดงถึงความกตัญญูกตเวที จึงมีการเลี้ยงปู่ตาสืบต่อกันมา หากไม่เลี้ยงปู่ตาก็เกิดอาเพศ ทำนาไม่ได้ เกิดภัยพิบัติต่างๆ ขึ้นในหมู่บ้าน

การเลี้ยงปู่ตา กำหนดเวลา คือ ระหว่างเดือน 6 - 7 จะเลี้ยงปู่ตาก่อนที่จะเลี้ยงตาแยก สถานที่คือ ดอนปู่ตา เป็นที่สังคีตของปู่ตาคือเลือกต้นไม้ใหญ่ๆ ใกล้หมู่บ้านที่ปลูกเป็นหอ

หรือ โสภให้ปู่ตาอยู่ภายในหोजจะประกอบไปด้วย รูปปั้นปู่ตา แทนบูชา ข้าทาสชายหญิง รูปปั้นช้าง ม้า วัว ควาย หอก ตาบ พวงมาลัย รูปเทียน ผู้ที่ดูแลรักษาหोजปู่ตา เรียกว่า เฒ่าจ๋า “จ๋า” มาจากคำว่า “ประจำ” เฒ่าจ๋า มีหน้าที่ดูแลศาลปู่ตาให้เรียบร้อยเป็นประจำ และมีหน้าที่อีกอย่าง คือ เป็นคนกลาง ในการติดต่อระหว่างปู่ตา กับ ชาวบ้าน เฒ่าจ๋าจึงคล้ายกับทหารคนสนิทของปู่ตา คอนปู่ตาเป็นป่า สงวนที่ชาวบ้านเคารพยำเกรง ใครจะไปตัดโค่นต้นไม้ ยิ่งสัตว์ในอาณาเขตรอบๆ คอนปู่ตาไม่ได้ เพราะท่านจะ โกรธ และทำให้ผู้ที่ล่วงเกินได้รับภัยอันตราย เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย หน้าที่การงาน ล้มเหลว ดังนั้นชาวบ้านจึงอนุรักษ์ต้นไม้ และช่วยเหลือสัตว์ในบริเวณของคอนปู่ตาเป็นอย่างดี

ปัจจุบันพิธีนี้จะทำกันในเดือน 6 กลางเดือน 6 ขึ้น 12 ค่ำ และแรม 12 ค่ำ เดือน 7 ณ ที่ตั้งศาลปู่ตา พิธีนี้กระทำเพื่อแสดงความเคารพ เช่น ไหว้สิ่งทีเคารพบูชาประจำหมู่บ้าน ศาลปู่ตาจะ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน โดยมีเครื่องเช่น ไหว้ คือ ไก่ 1 ตัว เหล้า 1 ขวด อาหารคาวหวาน ดอกไม้ รูป เทียน หมาก พลุ ยาเส้นใส่ซอง และนำไปเลี้ยงปู่ตา บอกกล่าวกับปู่ตาว่า ลูกหลานได้นำ อาหารมาเลี้ยงแล้ว จากนั้นก็คัดแบ่งอาหารให้ผู้ที่ดูแลศาลปู่ตา คือ เจ้าจ๋า ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าปู่ตาได้ รับอาหารนั้นแล้ว

พิธีไล่ผียาเจียง (ผีไม่มีญาติ) ในอดีตชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยมีความเชื่อเรื่อง ภูติผีปิศาจ นับถือผี การไหว้ผีเป็นเรื่องสำคัญมาก แม้จะมีบ้างที่ไม่เชื่อเนื่องจากได้รับการศึกษาที่สูง ขึ้น ถึงจะนับถือในพุทธศาสนาแล้วก็ตาม ยังมีบางส่วนที่ยังนับถือผี ไหว้ผี อยู่ทั้งผีบ้าน ผีบรรพบุรุษ ผีป่า ผีเขา เทพยาคาอารักษ์ เป็นต้น การรักษาโรคบางส่วน ก็ยังใช้วิธีการลงผีอยู่มี ผีบางประเภทที่ ก่อนตายไม่มีผู้รู้จักมีบุญไม่พอเมื่อตายไปแล้วไม่มีญาติไม่มีใครทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เรียกว่าผีไม่มี ญาติหรือผียาเจียง การทำพิธีไล่ผีไม่มีญาติ ที่อาจสิ่งสถิตอยู่ภายในบ้าน หรือบริเวณหมู่บ้านให้ไป สถิตอยู่ในวัดจะทำพิธีในวันแรม 5 ค่ำ เดือน 9 โดยทำที่บ้านหรือที่วัดก็ได้ในวันสารทพวนหลังจาก การทำบุญเข้าที่วัด ในตอนเย็นก็จะเริ่มพิธีไล่ผีไปวัด โดยเจ้าของบ้านจะหามข้าวอาหารคาวหวาน และจะเคาะเสาเรือนของตนพร้อมกับพูดว่า “ไปมิ่งไป ผีชกมกนั่งอยู่กลางทางผู้จับพานั่งอยู่ข้างล่าง ผีหัวงูได้ตองผีหัวหนองได้ตั้งผิกินได้ไชรัผีชมอดอยากไปมิ่งไป” จากนั้นก็นำอาหารไปวัดลูกศิษย์ จะได้อาหารมือเย็น ปัจจุบันมีความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ และมีเหตุผลมากขึ้น ผียาเจียงแทบไม่ผู้ใด ปฏิบัติ เนื่องจากให้โทษมากกว่ามาให้คุณแตกต่างจากผีปู่ตาที่ยังคงนิยมเนื่อง จากคนไทยพวนตำบล บ้านกล้วยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยึดมั่นในความกตัญญูกตเวทิต และความรู้สึกลึกซึ้งใจที่ต้องการผู้ปกป้อง

พิธีกรรมด้านการเกษตร ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผี และเทวดาที่นับถือจะต้องให้ ความช่วยเหลือในการเกษตรให้มีความอุดมสมบูรณ์ คือบุญกำฟ้า พิธีแห่นางแมว พิธีบุญลาน

พิธีแห่นางแมว เป็นการขอฝนสถานที่คือที่วัดแล้วแห่ไปตามหมู่บ้านแล้วกลับมา ที่วัด เป็นเสร็จพิธีนิยมทำกันในเดือน 6 หรือเดือน 7 ในปีที่แห้งแล้งไม่มีฝน ชาวบ้านจะคัดเลือกแมว

สี่คำตัวเมียมา 1 – 3 ตัว นำมาใส่ลงในกระทอ หรือเขวที่มีฝาปิดปากข้างบนฝาปิดจะต้องโปรงพอที่น้ำจะ กระเซ็น ไปถูกตัวแมว ปัจจุบันไม่นิยมพิธีกรรมนี้แล้ว

พิธีทำบุญลาน เริ่มในฤดูเก็บเกี่ยวจะทำกันในหมู่บ้านเท่านั้น ในปีที่ได้มีผลผลิตข้าว มากๆ เพื่อแสดงความขอบคุณต่อพระแม่โพสพ ที่บันดาลให้ข้าวในนาได้รับผลดีเต็มที่เริ่มเมื่อเก็บ เกี่ยวข้าวมาที่ลาน ซึ่งเป็นสถานที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้น เพื่อใช้มัดข้าวทำลาน โดยการปรับพื้นที่ให้เรียบรื้อย่นาฟ่อนข้าววาง และใช้ควายเดินรอบ เพื่อให้เมล็ดข้าวหลุดออกจากรวง แล้วเก็บฟาง ข้าวออกเหลือแต่เมล็ดข้าวกองอยู่ข้างล่างการทำบุญลานจะเริ่ม โดยการนิมนต์พระมาฉันท์อาหารที่ ลานข้าวในนา หลังจากนั้นพระจะให้ศีลให้พร แล้วประพรหมน้ำมนต์แก่เจ้าของข้าว และข้าวใน ลานก็ เป็นอันเสร็จพิธีทางศาสนา ชาวนาที่อยู่ใกล้เคียงกันจะมาร่วมทำบุญด้วย เพื่อนบ้านจะมาดื่มกินกันอย่างสนุกสนาน ปัจจุบันยังยึดถือแต่ปฏิบัติไม่มากนัก

สมคิด จุมทอง (อ้างจาก สุเทพ พรหมศิลป์, 2539: 89 - 124) ประเพณีของชาวไทยพวน เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตและครอบครัว ผู้เฒ่าผู้แก่ได้อบรมสั่งสอนบุตรหลาน ให้ยึดมั่นอย่างเคร่งครัดปลูกฝังจิตสำนึกให้ทุกคนรักพร้อมจะปฏิบัติตาม เมื่อถึงกำหนดเวลานั้นๆ ถึงแม้ว่าจะทำงานอยู่ไกลบ้าน เมื่อถึงเวลาลูกหลานก็จะมารวมกันที่บ้านพ่อแม่ ร่วมกันทำตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบเนื่องต่อๆ กันมา สิ่งที่ดีอีกประการที่หนึ่ง คือ คนในครอบครัวญาติพี่น้องได้มีโอกาสกลับมา รวมกันพบปะกัน ร่วมทำบุญรับประทานอาหาร ทำให้สายเลือดและความเป็นญาติพี่น้องไม่ห่างเหินซึ่งกัน และกันมีความผูกพันรั้งแน่นมากยิ่งขึ้น ได้ยึดถือการทำบุญร่วมกัน มีพิธีกรรมต่างๆ ในรอบ 12 เดือน ดังนี้

เดือนอ้าย	บุญข้าวเฒ่า
เดือนยี่	บุญข้าวหลาม
เดือนสาม	บุญกำฟ้า ข้าวจี่ มามบูชา
เดือนสี่	บุญบวชนาค แต่งงาน (กินดอง)
เดือนห้า	บุญสงกรานต์
เดือนหก	บุญวิสาขบูชา กวนข้าวทิพย์ งานเลี้ยงศาลเจ้าพ่อ
เดือนเจ็ด	บุญกลางบ้าน (ทำบุญโนนลาน) ทำนา บวชนาค
เดือนแปด	บุญวันอาสาฬหบูชา บุญเข้าพรรษา
เดือนเก้า	บุญสารท (ห่อข้าว) รับขวัญแม่โพสพ
เดือนสิบ	บุญแหวนคันทาน
เดือนสิบเอ็ด	บุญออกพรรษา ตักบาตรเทโว ทอดกฐิน
เดือนสิบสอง	เทศน์มหาชาติ ใส่กระจาด

การทำบุญประจำเดือนต่างๆ ของชาวไทย บางเดือนปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการ เช่น ทำนา ผลผลิต การเสร็จหน้าเกี่ยวข้าวในนา เสร็จงานนำข้าวเข้าบ้านเรียบร้อยแล้ว จึงประกอบงานบุญต่างๆ ทำให้วันคลาดเคลื่อนไปบ้าง แต่วันที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ยังคงรักษาจารีตประเพณีเดิมไว้อย่างเหนียวแน่นประเพณีต่างๆ ศักยภาพด้านวัฒนธรรม และประเพณีที่พบ มีดังต่อไปนี้

โสภณ เครือเพชร (2544) ระบุว่า ประเพณีทำบุญให้ทานเกือบทุกฤดูกาล หากมีอาหารที่ดีก็จะรำลึกผู้ที่คนรักใคร่ที่ได้ล่วงลับไปแล้ว วิธีที่จะส่งอาหารไปให้ได้กินบ้างก็โดยพิธีกรรมทางศาสนา คือ นำไปถวายแด่พระสงฆ์ เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษ มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพกาลจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ชาวไทยพวนเรียกว่า **ทำบุญให้ทาน** มีผู้นำเป็นผู้กำหนดให้ในฤดูกาลต่างๆ เช่น ทานข้าวจี๋ ทานข้าวเม่า ทานข้าวหลาม เป็นต้น ซึ่งเป็นประเพณีนิยม (Traditional) ส่วนการทำบุญตามเทศกาลที่ค่อนข้างใหญ่กว่า มีกำหนดเวลาแน่นอน เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาเป็นที่รับรู้กันอย่างกว้างขวาง การ**ทำบุญจัดเป็นวัฒนธรรม (Cultural)** ที่สืบทอดกัน เช่น บุญสงกรานต์ สารท (บุญห่อข้าว) เป็นต้น

1. เดือนอ้ายบุญ บุญข้าวเม่า น้ำที่นองเต็มตลิ่ง ก็เริ่มลดลงไปเรื่อยๆ ลมตองข้าวเม่าลมข้าวเบา (ลมหนาว) เริ่มข้าวใหม่มาคอนแตกรวงเหลืองอร่าม ชาวบ้านจึงนำข้าวใหม่นี้มาทำข้าวเม่าในช่วงเวลานี้เป็นช่วงกลางเดือนสิบสอง ชาวบ้านจะนำข้าวเม่าไปทำทานกันในวันพระแล้วแต่หัวหน้าบ้านจะกำหนดจนถึงสิ้นเดือน เรียกว่า **ทานข้าวเม่า**

สมคิด จุมทอง (2546: 24-34) ระบุว่า บุญข้าวเม่า ใน **ปัจจุบัน** ทางวัดจะกำหนดวันทำบุญข้าวเม่าแล้วชาวบ้านก็จะเก็บเกี่ยวข้าวใหม่มาอบคเอาเมล็ดข้าว แล้วตำข้าวใหม่ในครกไม้ โดยนำเปลือกข้าวออกก่อนเสร็จ แล้วนำข้าวสารที่ได้ซึ่งเป็นข้าวใหม่ที่อ่อนนุ่ม ปกติใช้ข้าวเหนียวนำมาคลุกเคล้ากันกับน้ำตาล และมะพร้าว เพื่อเตรียมนำไปถวายพระในตอนเช้าของวันพระ โดยการเตรียมและจัดทำในตอนบ่าย หรือตอนเย็นก่อนวันพระ

2. เดือนยี่ บุญข้าวหลาม โสภณ เครือเพชร (2544) ระบุว่า ต้นเดือนอ้ายถึงกลางเดือน เป็นช่วง **ทานข้าวหลาม** เนื่องจากไม้ไผ่สีสุกที่แตกหน่อกำลังเจริญเติบโตเต็มที่ ภายในปล้องไม้ไผ่มีเชื้อที่เหนียว เมื่อนำปล้องไม้ไผ่ไปทำหลามข้าว คือ การนำข้าวผสมเผือกหรือถั่วใส่กระบอกไม้ไผ่ แล้วนำไปเผาจนข้าวสุก

ปัจจุบัน สมคิด จุมทอง 2546: 24 - 34) ระบุว่า การเผาข้าวหลามจะมีผู้ทำเองเหลือน้อยลงไปทุกที เพราะชาวบ้านสามารถที่จะเลือกซื้อข้าวหลามมาจากร้านค้า ที่นำมาจำหน่ายเนื่องจากมีความสะดวกสบาย เชื่อกันว่าการทำบุญข้าวหลามจะทำให้มีความสุข และอิมหนาสำราญ ประกอบกับเป็นฤดูที่มีไม้ไผ่จำนวนมากแตกกอออก และยังเป็นไม้ไผ่อ่อนๆ เป็นภูมิปัญญาของ

บรรพบุรุษที่สามารถนำธรรมชาติมาบวก กับความเชื่อทำให้ลูกหลานยังคงรักษาประเพณีไว้ได้อย่าง
ยั่งยืนสืบไป

ภาพที่ 2.9 บุญข้าวหลาม

3. เดือนสาม บุญกำฟ้า ข้าวจี๋ มาฆบูชา,

บุญกำฟ้า โสภณ เครือเพ็ชร (2544) ระบุว่า **ดั้งเดิม** คนพวนถือกันว่าฟ้าเป็นของสูง เป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่น่าเกรงกลัว และน่ายำเกรง เมื่อยามฟ้าคะนอง ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า เป็นสิ่งที่ธรรมชาติ กำหนด เมื่อฟ้าผ่าแต่ละครั้ง จะเกิดเสียงดังน่ากลัว และเป็นอันตรายเกิดความเสียหาย อาจถึงเสียชีวิตทีเดียว เพราะผ่าลงที่ใดก็เกิดความเสียหายที่นั่น

ในอดีตหัวหน้าหมู่บ้าน หรือ เจ้าอาวาสวัด เป็นผู้กำหนดวันกำฟ้าโดยยึดถือจากการได้ยินเสียงฟ้าร้องเป็นครั้งแรก เป็นวันกำฟ้าต่อๆ มาฟ้าฝนไม่ค่อยจะเป็นไปตามฤดูกาล จึงได้กำหนดไว้ตายตัวเลยว่า พอเดือนสามขึ้นสามค่ำ (ทางจันทรคติ) เป็นวันกำฟ้าวันแรก ตั้งแต่รุ่งเช้าไปตลอดทั้งวันจนตะวันตกดิน หรือกินแสงแล้ว พันกำ (หลังอาหารเย็น) ต่อมาอีกห้าวัน กำห้าอีกครั้ง **กำฟ้าครั้งที่สอง เดือนสามขึ้นเก้าค่ำ** กำตั้งแต่รุ่งเช้าถึงเพล หมายถึง พระจันทร์เพ็ลเสร็จเป็นพันกำ (กำฟ้าครึ่งวัน) ต่อมาอีกห้าวัน กำอีกครั้ง **กำฟ้าครั้งที่สาม เดือนสามขึ้นสิบห้าค่ำ** เริ่มกำตั้งแต่รุ่งเช้าไปจนถึงเวลาพระจันทร์จ้งหันเสร็จเป็นพันกำ (กำกาย)

สุเทพ พรหมศิลป์ (2539: 89 - 124) ระบุว่า **เรียกขวัญข้าว** ในช่วงเวลาที่มีประเพณีกำฟ้า นี่จะเป็นกำครั้งใดก็ได้ ชาวบ้านพวน จะมีพิธีอันหนึ่งที่มักกระทำควบคู่กันไป คือ การสู่ขวัญข้าว ก่อนที่จะทำพิธีสู่ขวัญข้าว จะมีพิธีหนึ่งเรียกว่า “เฮียะขวัญข้าว”

พิธีเสีแสง ภายหลังจากกำฟ้าวันที่สาม คือ วันขึ้น 15 ค่ำ กางายเสร็จแล้ว เพื่อเป็นการเสีเคราะห์ภายในบ้าน ที่มีสิ่งไม่ดีสิ่งชั่วร้าย ที่ร้อนรุ่มดั่งไฟทั้งหลาย ก็ขอให้ดับสูญสิ้นไปพร้อมกับแสงไฟในวันนี้ แล้วชาวบ้านทั้งหลายก็จะนำเอาคุ่นพินที่ยังติดไฟอยู่นั้น ลงมาจากบ้าน แล้วเอาน้ำราดให้ไฟจะดับไป หรือจะเอาไปโยนลงน้ำที่ใดๆ ก็ได้ให้ไฟดับ ชาวบ้านเรียกว่า “เสีแสงพินแสงไฟ”

กลบลหมมฮอย เป็นพิธีต่อจาก “เสีพินแสงไฟ” ในวันเดียวกันเวลาเย็น ชาวบ้านจะเอาถัง หรือกระบุงไปโกย “จีฝุ่น” เป็นคำเรียกของชาวไทยพวน คือ ฝุ่นชีวภาพ

การกลบลหมมฮอย คือ การได้ฝุ่นเต็มถังแล้วก็จะหอบไปนา พร้อมกับเกลือทะเลหนึ่งกะลา นำจอบหรือเสียมไปหนึ่งเล่ม ไปถึงนาก็จะขุดหลุมหนึ่งหลุมแล้วเทฝุ่นลงหลุมเสร็จแล้วเอาเกลือโรย ขณะโรยเกลือก็กล่าวคำที่ดิงงามเพื่อให้ข้าวออกงามกว่าปีที่แล้ว ดังคำว่า “เฮ้อ มากลบลหมมฮอยเด้อเฮ้อ ได้ข้าวหลายก่อนทุกปีเฮ้อมั่งเฮ้อมีก่อนทุกเทื่อ เฮ้อได้ข้าวมะ (ไม่ดิบ) มากมุลมา...เด้อ” แล้วก็กลับบ้านเป็นอันเสร็จพิธีกลับถึงบ้าน

บุญข้าวจี สมคิด จุมทอง (2546: 24 - 34) ระบุว่า สมัยปัจจุบัน บุญข้าวจี เป็นประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวไทยพวน ที่อยู่อาศัยกระจายในภูมิภาคต่างๆ หลายจังหวัด ชาวไทยพวนแต่ละท้องถิ่นทุกแห่งต่างก็สามารถรักษาวิถีชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ได้อย่างเหนียวแน่นตลอดมา ประเพณีกำฟ้า เป็นประเพณีสำคัญที่ชาวไทยพวนถือปฏิบัติสืบทอดกันมาต่อเนื่องยาวนานถึงปัจจุบัน

คืนที่ได้ยินเสียงฟ้าร้องครั้งแรกในเดือน 3 ก่อนจะเข้าอนเจ้าของบ้านจะต้องร้องบอกแก่สัตว์เลี้ยงของตนให้รู้ตัว และมีความสงบเสงี่ยม “วัวควายเอยกำฟ้าเน้ออย่าได้อีกทีก็ครึกโครม แต่บัดนี้ไปจนสูงเข้า และถึงตะเ็นตคคิน จึงจีมันกำฟ้าเน้อ” (สูง หมายถึง สว่าง, ตะเ็น หมายถึง พระอาทิตย์, มัน หมายถึง ฝน)

กิจกรรมที่ถือปฏิบัติในวันกำฟ้า เดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ โดยทั่วไปชาวไทยพวน จะยึดถือปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. ไม่ใช้แรงงานวัว ควาย และหยุดทำงานในสิ่งที่ปฏิบัติเป็นประจำในแต่ละวันทั้งสิ้น

2. เข้าวัดทำบุญถวายข้าวจี ข้าวหลาม

3. กระทำพิธีสู่ขวัญข้าว

4. เล่นกีฬา และการละเล่นพื้นบ้านต่างๆ

ในวันแรก เรียกว่า วันเตรียมงาน หรือวันสุกดิบ ตรงกับวันขึ้น 2 ค่ำ เดือน 3 ชาวบ้านจะเตรียมทำอาหารคาวหวาน ไว้ทำบุญบางบ้านก็จะทำขนมจีน (ข้าวปุ้น) บางบ้านจะเตรียมเผา

ข้าวหลาม และเตรียมการทำข้าวจีขึ้นตอนการทำข้าวจี คือ ปั้นข้าวเหนียวให้พอเหมาะแล้วมัดใส่เค็ม ทาด้วยไข่ แล้วนำไปปิ้งไฟให้เกรียมบางคนก็ทอดด้วยน้ำมัน ข้าวจีที่ชาวบ้านจะเตรียมไว้ ไปทำบุญ ถวายพระสงฆ์ที่วัด และแบ่งปันกันกินในหมู่ญาติพี่น้อง ข้าวจี ข้าวหลาม ที่นำมาถวายพระสงฆ์จะทำพิธีบายศรีสู่ขวัญที่วัด ถือว่าเป็นของทิพย์ ผู้ใดได้รับประทานแล้วเชื่อกันว่าจะไม่ถูกฟ้าผ่า บางท้องถิ่นก็จะมีการทำข้าวทิพย์ เช่น ข้าวหลาม และข้าวจี จะประกอบพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์มีการเจริญพระพุทธมนต์ อัญเชิญเทพยดามารับเครื่องสังววย มาดูพิธีกรรมและมีการรำขอพร

ตอนกลางคืน ก่อนนอนผู้เต่าผู้แก่ หรือพ่อบ้าน แม่เรือน จะเอาไม้ไปเคาะที่เตาไฟ กล่าวคำที่เป็นมงคลทำนองว่าให้ผีบ้านผีเรือนผีฟ้าปกปักษ์รักษาคนในบ้าน ในครอบครัวให้อยู่ดีกินดี มีข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์

พอรุ่งเช้าวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งเป็นวันกำฟ้าทุกคนในบ้านจะตื่นตั้งแต่เช้าตรู่ แม่บ้านจะเตรียมอาหารคาวหวาน จัดใส่สำรับไปทำบุญถวายพระที่วัด มีการตักบาตรด้วยข้าวหลาม ข้าวจี บางวัดก็มีพิธีบายศรีสู่ขวัญข้าวหลาม ข้าวจีในตอนเช้าก่อนจะทำถวายพระสงฆ์ และแจกจ่ายญาติพี่น้องต่อไป ถือว่าเป็นของทิพย์ เสร็จพิธีสงฆ์ในตอนเช้าก็จะกลับบ้านไปรับประทานอาหาร

ในสมัยโบราณชาวบ้านที่นำข้าวที่เก็บเกี่ยวจากทุ่งนาเข้าไปในยุ้งข้าวที่บ้าน แล้วก็กระทำการพิธีบายศรีสู่ขวัญข้าวในยุ้งข้าวของตน เพื่อบูชาแม่โพสพและเทพยดาฟ้าดิน ที่อำนวยให้เกิดความสุขสมบูรณ์แก่ครอบครัว

เวลาบ่าย และตอนเย็น ก็จะมีการละเล่นกีฬาพื้นบ้าน เช่น ตะหมาดเบี้ย เสี่ยงกลองไม้ล้อ วิ่งขาโต่งเตว วิ่งสามขา วิ่งกระโป้ (กะลา) วิ่งตีจับ วิ่งเปรี๊ยะ (วิ่งผลัด) ขี่ม้าส่งเมือง ปิดดาซ่อนผ้า ฟันอ้อย ชักกะเย่อ เป็นต้น

ตอนกลางคืน ก็จะมีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น นางกวัก นางด้ง นางสาวกลิงลม ลำพวน รำวง เป็นต้น ซึ่งเป็นการละเล่นเกี่ยวกับการทรงเจ้าเข้าผี

ในวันกำฟ้า ทุกคนจะต้องหยุดงาน 1 วัน ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้น ถึงพระอาทิตย์ตกดิน ทุกคนจะใช้เวลาในการปฏิบัติภารกิจสำหรับการต้อนรับญาติพี่น้องที่มาเยี่ยมเยือน มีการเล่นกีฬา และการละเล่นพื้นบ้านอย่างเต็มที่เพื่อความสนุก

ภาพที่ 2.10 บุญข้าวจี

บุญวันมาฆบูชา โสภณ เครือเพ็ชร (2544) ในสมัยก่อน ตรงกับวันทางจันทรคติ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 เป็นวันที่พุทธศาสนิกชนให้เป็นวันสำคัญวันหนึ่ง จึงพากันไปที่วัดเพื่อทำบุญ ทำให้ทาน ตักบาตรถวายอาหาร สังฆทานไทยธรรม เวียนเทียน ฟังเทศน์ โดยความเคารพมีความสำคัญคือเป็นวัน “จาตุรงคสันนิบาต” หมายถึง การประชุมพร้อมองค์ประกอบ 4 อย่าง

ชาวพุทธรำลึก และปฏิบัติในวันมาฆะ เป็นประเพณีปฏิบัติกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมของชาวพุทธไปสืบทอดกันมาอย่างมั่นคง โดยใช้วัดทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางร่วมบุญดังกล่าวแล้วแต่ต้น แต่ยุคนี้สมัยนี้เป็นสมัยโลกาภิวัตน์ เป็นสมัยเทคโนโลยีสูง มีไฟฟ้าแสงสว่างเกือบทั่วทุกแห่งไม่ต้องอาศัยแสงจันทร์เหมือนสมัยก่อนมักมีงานเทศกาลกันในวันที่มีเดือนเพ็ญเพราะท้องฟ้าแจ่มใสแสงนวลของดวงจันทร์ สมัยนี้จึงพัฒนาไปเป็นเวียนเทียน (แห่เทียน) กันในเวลากลางวัน

4. เดือนสี่ บุญบวชนาค, แต่งงาน (กินดอง)

บุญบวชนาค สมคิด จุ่มทอง (2546: 24-34) ระบุว่า ชาวไทยพวนมักยึดถือกันว่า พ่อแม่จะต้องบวชลูกชายของตนให้ครบทุกคน เพราะถือว่าการบวชนั้นช่วยทำให้ลูกได้ตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ และการบวชทำให้บุตร ชายของตนเป็นคนดี เป็นคนสุก เมื่อบวชแล้วลาสิกขาบท ลีกลับมาแล้วจะเรียกชื่อของชายคนนั้นแตกต่างออกไป คือ ถ้าสึกจากการเป็นสามเณรเรียกว่า “เซียง” ถ้าลาสิกขาบทจากการบวชพระ ภิกษุจะเรียกว่า “ทิด” หรือ “บัณฑิต” ซึ่งแปลว่า ผู้รู้หรือคนสุกแล้วนั่นเอง

ภาพที่ 2.11 งานบวช

แต่งงาน (กินดอง) โสภณ เครือพีช (2544) ระบุว่า ดั้งเดิม เป็นการจัดงานเลี้ยงดูแขกหรือในวาระแต่งงาน เมื่อหนุ่มสาวตกลงใจเป็นคู่หมั้นคู่หมายที่จะครองชีวิตมีเหย้ามีเรือนกัน ฝ่ายชายก็จะให้ผู้ใหญ่ไปคุยขอกับผู้ใหญ่อฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นประเพณีสืบทอดกันมาจนเป็นวัฒนธรรมที่ดีตกทอดมาจนทุกวันนี้ เมื่อตกลงกันแล้วก็จะกำหนดวันเวลา และจัดพิธีแต่งงานขึ้น

การสู่ขอ ฝ่ายชายจะไปไหว้วาน คนที่มีผู้คนรู้จักและเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไปในหมู่บ้านมาเป็นเจ้าแก่ ซึ่งไทยพวนเรียกว่า “พ่อเชื้อ” ไม่น้อยกว่าสองคน มีหัวหน้าหนึ่งคน

บทบาท “พ่อเชื้อ” หรือคณะเจ้าแก่ที่ถูกกำหนดให้ไปสู่ขอสาวให้แก่ฝ่ายชาย เมื่อไปถึงบ้านฝ่ายหญิง ผ่านด่านกั้นของคณะเจ้าแก่ฝ่ายหญิงไปแล้ว บางครั้งก็ผ่านขึ้นไปบนเรือน โดยการเชื้อเชิญของเจ้าแก่ฝ่ายหญิง

ขบวนแห่เขย เมื่อถึงเวลาอันเป็นมงคลฤกษ์ดีที่กำหนดวันแต่งงาน ทั้งสองฝ่ายก็จะตระเตรียมข้าวของที่จะใช้ในพิธีแต่งงาน เช่น ที่หลับนอน อาหาร ขบวนแห่เขยนั้นจะต้องจัดหาต้นกล้วย ต้นอ้อยมาอย่างละคู่ พร้อมทั้งรากและใบซึ่งนำไปปลุกได้เลย อันมีความหมายว่า เมื่อแต่งงานแล้วทั้งคู่จะอยู่กันอย่างหวานชื่นเช่นอ้อย และมีลูกแตกหน่อสืบเผ่าพันธุ์สมบูรณ์งอกงาม เหมือนกล้วย หลังเสร็จพิธีแล้วให้นำกล้วยและอ้อยไปปลุก

เจรจาขอผ่าน ฝ่ายพ่อเชื้อเจ้าสาวจะร้องถามไปว่า “มาแต่กะเลอกันน้อ เสียงโห่ โสแฆมาเนี่ย...” พ่อเชื้อฝ่ายเจ้าบ่าวจะตอบว่า “มือนี้มีมือส้นวันชอบ ประกอบวันดี วันไชยา ลิตถิ อนุตโชค โยคไหว่พุ่มตะพันธ์ พ่อแม่เขื่อนกุงลุง ตา ทางเบื้องล่างกำพูน เพ็นใช้เฮาพาเฮาอ้อมเสื่อคำ คำชอบ หอบค่างาม มากرابไหว่ นำเอาฮัก ความปรารถนามาสู่แล้ว เพ็นก็ว่าท้าวมิหาง นางมีคำ ตั้งแต่ฮิตตาปูเพ็นก็ให้มา ฮิตจากย่าเพ็นก็ให้มาเสียด ขอให้เป็นดองกันให้ทั้งสองเขื่อนเจ้าเป็นผัวเมียกัน”

เข้าพาวัวญ คำว่า “พาวัวญ” ก็คือ บายศรีสู่ขวัญ นั่นเอง แต่ก่อนจะเข้าพาวัวญ ฝ่ายเจ้า บ่าวจะต้องรอให้เจ้าสาวมานั่งคู่ เจ้าสาวอาจจะอยาจะต้องมีผู้ไปพามา บางครั้งมีการ เรียกค่าพา เจ้าสาวออกจากห้อง กว่าจะได้ตัวเจ้าสาวก็ยากเย็นเอาการอยู่เหมือนกัน

ส่งตัวเข้าหอ แต่ก่อนจะถึงเวลาส่งตัวเข้าหอ จะต้องย้อนกลับไปบ้านเจ้าบ่าว เพื่อไหว้ผีเรือน และเตาไฟ บันได เช่นเดียวกับที่บ้านเจ้าสาว ถ้าเป็นเวลาอาหาร ก็จะจัดเลี้ยงกันอีกที่บ้านเจ้าบ่าวด้วย แล้วจึงกลับไปส่งตัวเข้าหอ ในตอนค่ำ มีการปูที่นอนคล้ายกับพิธีทั่วไป

สมคิด จุมทอง (2546: 24 - 34) ระบุว่า การแต่งงาน ในปัจจุบัน เรียกว่า “เอาหัว เอาเมีย” กำหนดแต่งงานจะถือเอาเดือนที่มีเลขคู่ ยกเว้นในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา

การกินดอง มีพิธีที่ฝ่ายเจ้าบ่าวจะต้องส่งเต่าแก่ฝ่ายของตน ไปสู่ขอกับพ่อแม่ของฝ่ายเจ้าสาว ตกลงเรื่องสินสอดทองหมั้นว่าฝ่ายเจ้าสาวจะเรียกเท่าใด แล้วกำหนดวันแต่งงานกัน เมื่อถึงกำหนดวันแต่งงานเจ้าบ่าวก็จะทำพิธีส่งตัว เรียกว่า “ส่งเขย” ไปบ้านเจ้าสาว มีประเพณีกันประตูดเงิน ประตูดทองหลายชั้น จนถึงบนบ้านเจ้าสาว จากนั้นเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะร่วมกระทำพิธีสู่ขวัญ เมื่อเสร็จพิธีสู่ขวัญก็จะมีการเลี้ยงอาหารผู้มาร่วมพิธีสู่ขวัญทุกคน เรียกว่า “การกินหมู” เนื่องจากจะมีการแต่งงานกันบ้านเจ้าสาวจะรู้ก่อนกำหนด ก็จะมีการเลี้ยงหมูไว้สำหรับทำอาหารเลี้ยงแขกในวันแต่งงานของตน ตอนเย็นก็จะมีการส่งตัวเจ้าบ่าวอีกครั้งหนึ่งไปยังบ้านเจ้าสาว แต่จะมีญาติ และเพื่อนฝูงเท่านั้นที่ไปส่ง ก็จะมีการเลี้ยงอาหารกันอีกครั้งหนึ่ง

หลังจากการแต่งงานได้ 3 วัน หรือ 7 วัน เจ้าสาวจะไปเยี่ยมและคารวะบ้านญาติของฝ่ายเจ้าบ่าว เป็นการสร้างความคุ้นเคย และถือว่าเป็นเครือญาติกัน ฝ่ายเจ้าสาวก็จะเตรียมขนมและเครื่อง แกงไปฝากแต่ละบ้านเรียกว่า “ไปกินเฮือน” จะมีขนมข้าวเกรียบ ขนมวงแหวน ห่อเหมาหะ หมี่ผัด ถ้าเป็นบ้านบิดามารดาของเจ้าบ่าว เจ้าสาวก็จะเตรียมเสื้อผ้าไปฝากด้วย

ประเพณีกินดอง ปัจจุบันจะเป็นแบบประยุกต์ มีการนิมนต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์หลังน้ำสัจจ์ และเลี้ยงแขกใหญ่โต ซึ่งสมัยก่อนนั้นจะไม่ค่อยมีพิธีสงฆ์ และถือว่าการกินดองกัน ทำให้การผูกพันระหว่าง 2 ครอบครัวแนบแน่นกันยิ่งขึ้น และฝ่ายเจ้าสาวก็ถือว่าได้เขยไว้ช่วยทำนาคด้วย เป็นการแต่งเข้าบ้านฝ่ายหญิง

5. เดือนห้าบุญสงกรานต์ โสภณ เครือพีชร์ (2544) ระบุว่า สงกรานต์ปีใหม่ของชาวไทยพวน ดั้งเดิม มีขั้นตอนงานบุญ ดังนี้

กลางเดือนห้าข้างขึ้น นับทางจันทรคติ ถ้านับทางสุริยคติ ก็จะถือเอาวันที่ 13 เดือนเมษายน ของทุกปีเป็นวันมหาสงกรานต์ มีอยู่สามวัน คือ หนึ่งวันมหาสงกรานต์ สองวันเนา และสามวันเถลิงศก

ก่อนถึงวันสงกรานต์ (บุญปีเหม่อ) ชาวไทยพวนจะเตรียมเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่สวยงาม เครื่องประดับที่มีค่าไว้ตกแต่งตนเองและบุตรหลาน เพื่อไปทักบุญกันที่วัดใกล้บ้านของตน นอกจากเสื้อผ้าเครื่องประดับแล้ว ยังต้องเตรียมอาหารหวานคาวไปถวายพระอีกด้วยสิ่งที่สำคัญที่จะขาดมิได้ก็คือ **ข้าวเหนียว**

การทำข้าวเหนียว เป็นสิ่งสำคัญของงานบุญปีเหม่อของไทยพวน ทุกบ้านต้องมีข้าวเหนียวย่างไฟสุกพอสวยงามวางอยู่บนถาดพาสูตร 9 แผ่น วิธีทำข้าวเหนียว นำข้าวสารเหนียวที่แช่น้ำได้ที่แล้ว ไปนึ่งจนสุกร้อนๆ แล้วรีบนำไปใส่ครกโกลกตำจนเนื้อข้าวเป็นเนื้อเดียวกัน เหนียวนุ่ม นำข้าวออกจากครกใส่ลงในกระด้ง นวดคลึงเป็นก้อนกลมโต ก่อนแยกข้าวออกมาปั้น เป็นก้อนเล็กจะต้องเตรียมใบตองตัดเป็นแผ่นๆ มารองหาถ้วยมาหนึ่งใบเทน้ำมันหมูลงไปเล็กน้อย กะทะเอาแต่ไขแดงกวนเข้ากับน้ำมันหมู ก่อนปั้นข้าวเอามือชุบน้ำมันหมูผสมไขนิดหน่อย เพื่อไม่ให้ข้าวเหนียวติดมือ ส่วนไขนั้นจะทำให้ข้าวมีสีเหลืองสวยและหอม ถ้าจะให้ข้าวเหนียวเวลาย่างไฟพองโตสวยงาม จะต้องใช้เครื่องตดหมามาโกลกตำใส่ น้ำเล็กน้อยแล้วเอาน้ำตดหมา มาพรมนวดเกล้าให้เข้ากับข้าวเหนียวให้ทั่ว แล้วจึงแยกข้าวเหนียวออกเป็นก้อนๆ โดเท่าพองไข ใบตองก็ต้องทาน้ำมันบางๆ ริดออกมาเป็นแผ่น ให้แบนกว้างตามต้องการ

ขนมอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ ข้าวต้มมัด ที่จะต้องจัดแต่งเข้า พาสูตรด้วย ส่วนอาหารหวานคาวอื่นๆ ที่จะนำไปถวายพระในวันรุ่งขึ้นก็ต้องเตรียมเหมือนกัน รวมทั้งของที่นำไปตักบาตรในตอนเช้าด้วย

การเตรียมพาสูตร (พาวัญสูตรชะตา) ผู้ที่มีหน้าที่ตระเตรียมพาสูตรนี้จะเป็นผู้สูงอายุในบ้าน ท่านจะรู้เรื่องดีกว่าใครๆ ประกอบไปด้วยเสื้อและฝ้านุ่งต่างๆ คนในครอบครัว คือ เสื้อตัวหนึ่ง กางเกงหรือฝ้านุ่งอีกหนึ่งผืน จากนั้นก็จะหาขี้ผึ้งมาผืนเป็นเทียนใส่ยาวต่อกัน เพื่อนำมาวัดตามค่าความยาวของ สอกถึงปลายก้อย วัดโดยรอบศีรษะ และวัดจากคอหอยถึงสะดือของแต่ละคน ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่เรียกว่า “สอกก้อย เวียนหัว ค่าคิง” เมื่อวัดกันเสร็จสรรพทุกคนแล้ว ให้ใช้เล็บหยิบเทียนของแต่ละคนเท่าอายุของผู้นั้นแต่ให้หยิกกินอย่างน้อยหนึ่งรอย เป็นการต่ออายุ แล้วรวบเทียนเหล่านั้นรวมกัน เพื่อนำไปใส่พาสูตร โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ มีถาดหนึ่งใบ ภายในถาดมีข้าวเหนียวเก่าปั้นขนาดเท่ามะนาวลูกเล็กๆ ปักด้วยเทียนที่มีไส้พร้อมที่จะจุดได้ยาวก้นละสองข้อมือ วางรวมอยู่กลางถาดรอบๆ ขอบถาดวางด้วยข้าวเหนียว (ข้าวเหนียว) จำนวนเก้าแผ่น (ย่างแล้ว) วางทับด้วยกลีบข้าวต้มมัดกลีบละแผ่น จัดอาหารส้ม และหวานเก่าชุด แต่ละชุดมีหมากเวียนหัว ค่าคิง มัดรวมกันวางไว้บนถาด ยกถาดพาสูตรไปวางเทียนไว้บนปากกระบุง ภายในกระบุงนั้นก็ต้องเตรียมเครื่องที่ใช้ในการสูตรชะตา ประกอบด้วย เสื้อผ้าที่เตรียมไว้ ข้าวสารประมาณ 1 ลิตร ทราบาย 1 กะลา หรือครึ่งลิตร น้ำจืด 1 ขวดข่อม หนุ้าคา 2-3 กอมัดรวมเป็นกำ ดอกไม้ธูปเทียน 1 กำ หาบข้างหนึ่งมีกระบุงพา

สูตร อีกด้านหนึ่ง มีถ้ำน้ำสังกะสี (ห้ามใช้ถังพลาสติกเพราะไฟจะไหม้) บรรจุน้ำครึ่งถัง สำหรับทำน้ำมันคัมภีร์ที่พระสงฆ์สวดคาถาเทียนจะติดไฟลุกโชติช่วง การเตรียมพาสูตรได้เสร็จเรียบร้อยแล้วพร้อมที่จะนำเข้าร่วมพิธีได้ในวันรุ่งขึ้น

อาบน้ำก่อนกา ช่วงกลางคืนขณะเตรียมอาหารคาวหวาน บ้านไหนมีลูกสาว ก็อาจจะมีหนุ่มมาช่วยทำอาจจับคู่สนทนากันจนดึกดื่น แล้วแยกกันไปนอน ครั้นเวลาใกล้รุ่ง เวลาประมาณตีสี่ตีห้า จะพากันลุกขึ้น ไปอาบน้ำชำระร่างกายก่อนแต่งตัวไปทำบุญที่วัด ชาวบ้านต่างพากันไปยังท่าน้ำ บ่อน้ำที่ใกล้บ้านเพื่ออาบน้ำ ไทยพวนเรียกการอาบน้ำนี้ว่า “อาบน้ำก่อนกา”

ครั้นอาบน้ำเสร็จสรรพแล้ว จึงพากันกลับบ้าน แต่งตัวสวยงาม มีอะไรก็นำออกมาตกแต่งกันอย่างเต็มที่ เสร็จแล้วผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะพาเด็กๆ ในครอบครัวเดินไปวัด ส่วนสาว ๆ ก็จะหาพาสูตร และถ้ำน้ำมันตรีไป แต่ว่าการสูตรเสื่อผ้านี้จะทำพิธีหลังการทำบุญตักบาตรเลี้ยงพระเรียบร้อยแล้ว ส่วนการสูตรชะตาหรือสูตรเสื่อผ้านั้นเป็นเรื่องของทางพิธีสงฆ์

พิธีสงฆ์ หลังจากพิธีสูตรชะตาเสร็จแล้ว การสงฆ์พระจะจัดพิธีสงฆ์พระ ให้เฉพาะพระผู้ใหญ่ที่ชาวบ้านรักนับถือเท่านั้น ไม่ได้จัดพิธีสงฆ์พระให้เสียทุกรูปเหมือนสมัยนี้ จะสงฆ์ให้กับเจ้าอาวาสที่จำพรรษานานกว่า และเป็นที่ยศราชัยของชาวบ้าน โดยตั้งโต๊ะหมู่พระพุทธรูปไว้ด้านขวามือของพระรับน้ำสงฆ์ในโรงพิธี ผู้ที่จะสงฆ์จะต้องเข้าไปสงฆ์ทางด้านหลังพระ เริ่มจากพระพุทธรูปก่อน แล้วจึงสงฆ์พระผู้อาวุโส หากเป็นหลายองค์ก็ให้เรียง ลำดับอาวุโสจากขวาไปซ้าย ชาวบ้านจะต้องเทน้ำลงไปยังรางน้ำที่เตรียมไว้ให้ มิให้เทน้ำลงบนตัวของพระโดยตรง รางน้ำนั้นจะทำการนำกาบกล้วย มีที่รองรับลาดชัน คู่ด้านหลังของพระพุทธรูป และพระสงฆ์ น้ำที่นำมาสงฆ์ จัดมาเองก็ได้ หรือทางวัดจัดไว้ให้ก็มี ส่วนพระลูกวัดก็จัดให้นั่งในปะรำพิธีสวดชยันโต ขณะเมื่อชาวบ้านสงฆ์นั้น ใครที่สงฆ์ไปแล้ว ก็จะนำน้ำไปรด อวยพรให้ผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ เสร็จแล้วก็เป็นการสาดน้ำเล่นกันอย่างสนุกสนาน เมื่อสาดน้ำกันเปียกพอ สมควรแล้วก็จะพากันแยกย้ายกลับบ้าน ไปเปลี่ยนเสื้อผ้าใหม่

การเล่นสงกรานต์ มีการรวมกลุ่มจัดเตรียมขันน้ำผสมน้ำอบ โรยด้วยกลีบดอกไม้วัดไปขอสมมาลาโทษผู้ที่เคารพนับถือรดน้ำคำหัวขอพร และของที่ระลึกจากผู้ใหญ่บางท่านจัดน้ำดื่มมาเลี้ยงดูผู้มาขอสมมาด้วย หลังจากนั้นพากันไปรวมที่เป็นลานเล่นกีฬา อาจเป็นที่ลานวัด หรือลานที่มีต้นไม้ใหญ่มีร่มเงาเย็นสบาย จะมีผู้จัดเตรียมตะเกียงหรือดวงไฟให้แสงสว่างในเวลาค่ำคืน

ช่วงบ่ายแคว้นลมตก กลุ่มสาว ๆ จะคอยวิ่งไล่จับหนุ่ม ๆ มัดตัวเรียกค่าไถ่ ของที่ใช้ไถ่นั้นมักจะเป็นเหล้า หรือสตางค์เพื่อไปซื้อกับแก้มเหล้า ชายหนุ่มผู้ใดที่ถูกจับตัวเรียกค่าไถ่ เพื่อนที่ไปด้วยกันจะเป็นผู้ไปไถ่ถอน ค่าไถ่ถอนนั้นสุดแล้วแต่สาว ๆ จะเรียกเอา สำหรับผู้ไถ่ถอนที่ได้ร่วมลงดื่มกินกันแล้วก็จะชักชวนกันเล่นกีฬาต่อไป เช่น มอญซ่อนผ้า ลูกช่วง ไม้ล้ม บอลลูก และ

เคย เป็นต้น พอมีดลกก็จะเปลี่ยนการเล่นเป็น รำวง เข้าผี นางคัง นางสาว แม่ศรี ลิงลม นางก๊ก นางควาย เป็นต้น พวกนี้เล่นอย่างนี้อยู่จนศึกคืนก็มี การเล่นต่างๆ ในวันสงกรานต์นี้ก็จะแบ่งกลุ่มกันเล่นไปตามวัย

ตบพระทราย (ก่อพระเจดีย์ทราย) จะต้องมีการเตรียมกันหลายขั้นตอน ก่อนอื่นก็ต้องไปหาทรายมาไว้ปริมาณนั้นแล้วแต่หัวหน้าหรือหัวหน้าครอบครัวกำหนด ขึ้นอยู่กับผู้คนที่ล้มตายจากที่อุทิศกุศล ไปให้อาทิ ปู่ย่า ตายาย พ่อ แม่ หรือญาติพี่น้อง

ขั้นต่อไปก็ต้องเตรียมขงมีจำนวนให้ครบตามที่ก่อพระทรายให้ ก้านขงนั้นก็ มีขนาดแตกต่างกันตามความสำคัญของเจดีย์ เจดีย์องค์ใหญ่ก็จะปักขงค้ำใหญ่ องค์เล็กก็จะปักขงเล็กกลดหลั่นกันลงไป ค้ำขงพันด้วยกระดาษสีสวยงาม ผืนขงตัดเป็นรูปสามเหลี่ยมสีต่างๆ กันไปเพื่อความสวยงาม ต่อไปก็จัดหาน้ำพอง น้ำเงิน ใช้น้ำอบผสมแป้งใส่ขงมีนลง ไปออกสีเหลืองเรียกว่า น้ำทอง น้ำที่ผสมแป้งอย่างเดียวสีขาว เรียกว่าน้ำเงิน จากนั้นก็เตรียมดอกไม้รูปเทียน

สมคิด จุมทอง (2546: 24-34) ระบุว่า **ปัจจุบัน** ชาวไทยพวนจะทำบุญสงกรานต์เหมือนกันในทุกบ้านทุกตำบล ในท้องถิ่นอำเภอบ้านหมี่ ประเพณีสงกรานต์จะทำพร้อมกันทั้งประเทศ แต่ส่วนที่แตกต่างจากสงกรานต์ทั่วไปของชาวบ้านไทยพวน คือจะมีการสงน้ำพระน่านกว่าประเพณีสงกรานต์ทั่วไป

วันที่ 13 เมษายน ชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัด ถวายอาหารพระภิกษุสงฆ์ และจะเริ่มด้วยเสียงฆ้อง กลอง ตีเป็นทำนองพิเศษ สลับกับการตีฆ้องเสียงใหญ่ และฆ้องเสียงเล็ก เป็นทำนองที่ไพเราะทุกคนได้ยินเสียงก็มีความสุขสนุกสนาน นอกจากนั้นยังได้ รับประทานขนมหวาน เป็นข้าวเหนียวแดงอีกด้วย วันแรกนี้ถือว่านางสงกรานต์ เริ่มจะลงมา พระสงฆ์จะเทศน์ตอนเช้าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของนางสงกรานต์ วันที่ 14 เมษายน ชาวบ้านก็ไปทำบุญที่วัด นำสารับกับข้าวไปถวายพระที่วัด พร้อมข้าวเหนียวแดง ทางวัดก็จะตีฆ้อง ตีกลองทำนองเดียวกัน วันที่สองนี้ถือว่านางสงกรานต์ยังคงอยู่ที่บ้านของเรา ส่วนวันที่สามวันที่ 15 เมษายน มีการทำบุญสาดน้ำ ตีฆ้อง ตีกลอง เช่นเดียวกัน ถือว่าวันนี้นางสงกรานต์ท่านกลับไป ชาวบ้านจะสนุกสนาน เล่นสาดน้ำกัน และหยุดการทำงานทั้ง 3 วัน พอรุ่งเช้าวันที่ 16 เมษายน ถือกันว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ เถลิงศักราชใหม่

มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อความสะดวก จะให้ลูกหลานได้สงน้ำพระด้วย ก็จะทำพิธีสงน้ำพระเถรานุเถระ (เจ้าอาวาส) ในวันต้นๆ ของวันสงกรานต์เลยทีเดียว เช่น กำหนดสงน้ำพระวันที่ 13 หรือ วันที่ 14 หรือ วันที่ 15 เมษายน ส่วนทางวัดก็จะกำหนดวันทำบุญชกกระดูกรวมญาติเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว บางบ้านก็จะชกขวนพี่น้องทำบุญชกธาตุ (ชกกระดูก) เป็นรายๆ ไป ทั้งตอนกลางวัน และตอนเย็น

ภาพที่ 2.12 บุญสงกรานต์

6. เดือนหก บุญวิสาขบูชา, กวนข้าวทิพย์, งานเลี้ยงศาลเจ้าพ่อ สมคิด จุมทอง 2546: 24-34) ระบุว่า ในปัจจุบันหลังจากเสร็จสิ้นวันสงกรานต์ คือ ทางวัดได้กระทำพิธีก่อพระทราย และได้ทำพิธีบายศรีพระสงฆ์ “บายศรีเจ้าหัว” ในเดือน 6 จะมีวันทำบุญหลายอย่าง บางปีการทำบุญบายศรีเจ้าหัวก็จะตกอยู่ในช่วงต้นเดือน 6 พอใกล้วันวิสาขบูชา คือกลางเดือนหก จะมีพิธีกวนข้าวทิพย์ก่อนวันวิสาขบูชา เพื่อจะได้นำเอาข้าวทิพย์หรือเรียกว่าข้าวมธุปายาส แต่ชาวบ้านมักจะเรียกว่า ข้าวสับปะปี คือการทำข้าวทิพย์จะมีการนำเอาสิ่งของหลายๆ อย่างมารวมกัน อาทิเช่น น้ำตาล นม ถั่ว งา น้ำผึ้ง เป็นต้น ที่ชาวบ้านได้บริจาค แล้วใช้ประกอบพิธีโดยการกวนบนเตาไฟเข้าด้วยกัน

การกวนข้าวทิพย์ “ข้าวมธุปายาส” เริ่มตั้งแต่ทางวัดโดยทายกทายิกา ร่วมกันทำพิธีสงฆ์ในวันขึ้น 14 ค่ำเดือน 6 โดยการเชิญสาวพรหมจรรย์มาทำพิธีกวนข้าวทิพย์ต้องแต่งกายชุดสีขาว จำนวน 4 คน เริ่มพิธีกวนข้าวทิพย์ก่อนจากนั้นชาวบ้านก็จะช่วยกันกวนต่อจนแล้วเสร็จ แล้วจึงจัดเตรียมสำหรับถวายพระสงฆ์ในเช้าวันพระวิสาขบูชาที่วัด ส่วนวัดข้างเคียงที่ไม่ได้กระทำพิธีกวนข้าวทิพย์ก็จะจัดสรรแบ่งปันไปถวายด้วย ปัจจุบันการกวนข้าวทิพย์จะเปลี่ยนวัน ไปเป็นช่วงวันและเดือนอื่นๆ ที่ชาวบ้านมีความพร้อม

วันวิสาขบูชา คือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีใดมีเดือน 8 สอง 8 ก็จะตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 วันวิสาขบูชา คือวันที่พระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ชาวบ้านจะมาทำบุญที่วัด โดยนำเอาอาหารคาวหวาน มาถวายพระที่วัด ถ้าปีใดมีการกวนข้าวทิพย์ ก็จะกระทำพิธีถวายข้าว

ทิพย์พร้อมกันจากนั้นก็แบ่งปันข้าวทิพย์ให้กับชาวบ้านที่มาทำบุญที่วัดทุกคนทุกบ้าน ได้นำไปรับประทาน เพราะถือว่าเป็นสิ่งพิเศษ เป็นยาอายุวัฒนะ ในวันวิสาขบูชาจะมีคนเฒ่าคนแก่เข้าวัดถือศีลอุโบสถ (ศีล 8) ทั้งวัน ตอนเย็นเวลาประมาณ 20 นาฬิกา จะทำพิธีเวียนเทียนรอบพระอุโบสถในสมัยก่อนหลังจากการเวียนเทียนแล้วก็จะมีการฟังเทศน์จากพระสงฆ์ด้วย แต่ปัจจุบันนี้การฟังเทศน์ไม่มี เมื่อเวียนเทียนรอบอุโบสถเสร็จ แล้วก็กลับบ้าน

ศาลปู่ตา จากคำบอกเล่าของบรรพบุรุษ แต่ดั้งเดิมนั้นชาวไทยพวนกลุ่มนี้อพยพมาจากเวียงจันทน์ มาพร้อมกับกองทัพไทยสยาม มาถึงบริเวณที่อยู่ปัจจุบันนี้ ทหารได้ให้ผู้เป็นหัวหน้ากลุ่มสร้างบ้านแปงเมืองกัน ณ ที่นี้ จาริตเดิมนั้นต้องมีวัด ไว้ทำบุญทำทานอีกสิ่งหนึ่งที่จะขาดมิได้คือ ศาลปู่ตา คือ เป็นที่เช่นดวงวิญญาณของ บรรพบุรุษผู้นำ การมาตั้งบ้านเรือนที่แห่งนี้ ไม่ปรากฏชื่อผู้นำชัดเจน จึงมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป

งานเลี้ยงศาลเจ้าพ่อ (เจ้าพ่อสนั่น) บางคนก็เรียกว่า ศาลปู่ ซึ่งจะตั้งอยู่ติดกับวัด เมื่อทุกคนผ่านไปผ่านมาจะทำความเคารพคารวะเจ้าพ่อสนั่น ทุกวันจะมีชาวบ้านมาทำพิธีเลี้ยงเจ้าพ่อในตอนเช้า เพื่อแก้บนในสิ่งที่ได้อธิษฐานให้เจ้าพ่อช่วยเหลือในกิจการต่างๆ ที่ตนเองบนไว้ สำหรับการเลี้ยงเจ้าพ่อประจำปีก็จะอยู่ที่ตกลงกำหนดวันเลี้ยง โดยทำการเรียโรบัจจยจากชาวบ้านเพื่อซื้ออาหารไปถวายเจ้าพ่อ พร้อมทั้งผ้าสีแดงและดอกไม้พวงมาลัย ซึ่งชาวบ้านจะนับถือเจ้าพ่อและไปร่วมพิธีเลี้ยงเจ้าพ่อ เสร็จแล้วก็จะรับประทานอาหารร่วมกัน ถือว่าเจ้าพ่อเลี้ยงลูกหลานชาวบ้าน คติความเชื่อเพื่อให้เจ้าพ่อช่วยเหลือ และอยู่เย็นเป็นสุข

7. เดือนเจ็ด บุญกลางบ้าน, ทำนา, บวชนาค

บุญกลางบ้าน (ทำบุญลานบ้าน) สมคิด จุมทอง 2546: 24-34) ระบุว่า แต่ละหมู่บ้านหรือคุ้มบ้านที่มีบริเวณลานบ้านกว้างขวาง คุ้มบ้าน หรือกลุ่มบ้าน จะชักชวนกันกำหนดวันทำบุญเลี้ยงพระสงฆ์ ในตอนเช้าวันใดวันหนึ่งถือว่าเป็นสิริมงคลกับหมู่บ้านของตน

สุเทพ พรหมศิลป์ (2539: 89 - 124) ระบุว่า วัตถุประสงค์ในการทำบุญนี้ เพื่อเป็นการขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดี ไม่เป็นมงคลแก่คนในหมู่บ้าน และเพื่อเป็นการอุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ตลอดจนอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผีที่ไม่มีญาติทั้งหลาย ไม่ให้มารบกวนซึ่งกันและกัน

การทำบุญกลางบ้านจะต้องหาสถานที่ที่จะใช้จัดเป็นที่ประกอบพิธีทำบุญ โดยเลือกหาเอาบริเวณลานบ้าน หรือสนามกว้างๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านนั้น เป็นสถานที่ประกอบพิธี แล้วช่วยกันจัดสร้างเป็นโรงเรือนชั่วคราว สำหรับให้พระสงฆ์นั่งสวดกระทำพิธี ส่วนใหญ่จะใช้พระสงฆ์ 9 รูป และที่นั่งของผู้เฒ่าผู้แก่ คนในหมู่บ้านที่มาฟังพระสวด

หลังจากนั้นใช้ด้ายสายสิญจน์ โยงไว้รอบบ้านแต่ละหลังของหมู่บ้าน แล้วโยงต่อกันไปรวมยังโรงพิธี และตามมุมของหมู่บ้านทุกหลัง จะต้องเอากะลามะพร้าวใส่ทรายตั้งไว้ทั้ง 4 มุมบ้าน เหตุที่ใช้ทรายใส่กะลา ตั้งไว้แต่ละมุมของบ้าน ก็เพื่อเป็นการป้องกันผีตาง ที่จะมาทำอันตรายถ้าเป็นทรายที่ได้รับการปลุกเสกเข้าพิธี ท่านว่าผีกลัวมาก ถ้าชดถูกตัว หรือวิญญาณของผีที่เข้าสิงผู้ใดครุฑทรายจะร้อน จะร้องโอดโอย ครวญครางด้วยความเจ็บปวด

ในเวลาเย็น จะนิมนต์พระมาเจริญพระพุทธมนต์ก่อน แล้วในวันรุ่งขึ้นตอนเช้า คนทั้งหมู่บ้านก็จะมาร่วมพิธีทำบุญ โดยนำอาหารคาวหวาน มาทำบุญถวายพระสงฆ์ พระสงฆ์จะสวดปกรณ์ถวายให้พร ถันภัตตาหาร แล้วประพรมน้ำพระพุทธมนต์ให้กับคนในหมู่บ้าน เป็นอันเสร็จพิธี

เมื่อกลับ ไปถึงบ้าน กินข้าวปลาอาหารแล้ว ก็จะนัดกันมาถักหญ้าแฝกให้เป็นหางเปียยาวๆ เพื่อนำมาล้อมรอบบ้าน ใช้หญ้าแฝกมัดเป็นกำ แล้วเสียบไว้ด้านบนของประตูบันไดทางขึ้นบ้าน (หญ้าแฝกที่นำมาใช้นี้ เป็นหญ้าแฝกที่ได้รับการสวดเข้าพิธีแล้ว) เหตุที่ใช้หญ้าแฝก ผู้เฒ่าผู้แก่เชื่อว่าหญ้าแฝกเป็นสิ่งที่ป้องกันไม่ให้สิ่งชั่วร้ายทั้งหลายเข้ามาคล้ำกรายคนในบ้านได้

ปัจจุบันพิธีการทำบุญกลางบ้านนี้นานๆ ครั้งจึงจะทำ เพราะในหมู่บ้านถ้าไม่เกิดเหตุการณ์อาเพศ อะไรที่ชาวบ้านเห็นว่าเป็นสิ่งที่เลวร้าย ก็จะไม่มีการทำบุญแบบนี้ แต่จะไปทำบุญที่วัดในหมู่บ้านเป็นปกติธรรมดา เป็นกิจกรรมให้คนมีความรักความสนิทสนมกัน รวมพลังใจอะไรก็ไม่ดีเท่ากับการทำบุญ

การทำนา สมัยโบราณจะทำนาปีละครั้ง ก่อนจะทำนาก็จะต้องบอกเจ้าที่นา โดยนำเอาข้าว ข้าวเหนียวผสมน้ำตาล หรือสิ่งอื่นๆ ที่เชื่อว่าเจ้าที่นาจะกินได้ นำไปเลี้ยงที่บริเวณดินนาที่ตนเองครอบครองอยู่เรียกว่า “ไปแสะนา” คือไปเริ่มต้นจะทำนาโดยบอกให้เจ้าที่นาได้รับทราบรับรู้ก่อน นั่นเอง เพื่อการทำนาจะได้ราบรื่น และได้ข้าวพระแม่โพสพเต็มทุ่งนาเป็นประเพณีที่ผู้ทำนาทุกรายจะต้องทำนาทุกปี

การทำบุญบวชนาค สมคิด จุมทอง (2546: 24 - 34) ระบุว่า เป็นเทศกาลบวชพระก่อนฤดูกลางเข้าพรรษา สมัยก่อนจะมีการบวชลูกหลาน ให้ศึกษาเล่าเรียนธรรมตลอดเทศกาลเข้าพรรษา ส่วนมากจะนิยมบวชนาคก่อน เดือนแปด

8. เดือนแปด บุญวันอาสาฬหบูชา, เข้าพรรษา

วันอาสาฬหบูชา สมคิด จุมทอง 2546: 24 - 34) ระบุว่า ตรงกันวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 วันนี้ตรงกับวันพระจะมีชาวบ้านอุบาสก อุบาสิกา แต่งชุดสีขาวไปรักษาศีลอุโบสถ (ศีล 8) ที่วัดบ้านกล้วยเกือบทุกปี โดยตอนเช้ามีดจะเห็นอุบาสก (ชาย) และอุบาสิกา (หญิง) ตื่นเข้ามีดไปขอสมทานศีล 8 ที่วัดจากเจ้าอาวาส

วันเข้าพรรษา จะตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 หลังจากชาวบ้านจะมาทำบุญในตอนเช้า ถวายภัตตาหารพระสงฆ์ถวายผ้าอาบน้ำฝน และเทียน วันนี้ เป็นวันที่พระสงฆ์จะเริ่มปวารณาเข้าพรรษา ตลอดระยะเวลา 3 เดือน

ภาพที่ 2.13 ทำบุญหล่อเทียนเข้าพรรษา

9. เดือนเก้า บุญห่อข้าว (สารทพวน)

บุญห่อข้าว (สารทพวน) โสภณ เครือเพ็ชร (2544) ระบุว่า **ดั้งเดิม** ในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 หลังจากปักดำข้าวเสร็จสิ้น เก็บเครื่องมือทำนา การทำขนมี ความมุ่งหมายว่าขนนี้นำไปถวายพระมีนัยว่า เลียนแบบมาจากขนมรูปายาส ที่พระนางสุชาดา นำไปถวายสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนตรัสรู้ อริยะตัง 4

การทำขนมสารท มีมะพร้าวคั้นเอาแต่กะทิ ปริมาณตามต้องการ ข้าวตอก ข้าว่าง หรือข้าวพองที่นำข้าวเมาเป็นคั่วให้พอง ถั่วลิสง งาคั่ว ถั่วเขียวคั่ว เพื่อให้เหนียวด้วย นำกะทิ คั้นกับน้ำตาล เติมเกลือนิดหน่อย เคี่ยวให้ข้นเหนียว แล้วเอาข้าวตอก ข้าว่าง ถั่ว งา ลงกระทะคลุกเคล้าให้เข้ากัน ถ้าต้องการให้เหนียวจับกันดีเติมเปาะแซลงไป

มือกำ (กะล่ำ) ชาวไทยพวน เชื่อกันว่า ผีปญาดาทวด ที่ตายล่องลับไปแล้วนั้น เรียกว่า “ผีอำผีเจียง” “เจียง” แปลว่า หนึ่ง หรือ โคตรเหง้า เมื่อตายไปแล้วท่านทั้งหลายอาจจะมีกรรมไปชดใช้กรรมในภุมินรก หรือไปเสวยสุขในสวรรค์ชั้นพรหมณ์ เมื่อถึงบุญห่อข้าว ผู้ดูแลนรกก็จะอนุญาตให้ผีในนรกออกไปรับส่วนกุศลที่บรรดาญาติทำบุญอุทิศให้ หรือถ้าไม่มีญาติทำบุญให้ก็จะได้รับ ส่วนที่เขาทำบุญให้ผีไม่มีญาติ ผีนรก หรือเปรต จะได้รับการปล่อยให้เป็นอิสระก่อนวันเทศกาลหนึ่งวัน

ไขว้ห่อข้าว ชาวไทยพวนนิยมอาหารชนิดหนึ่ง คือ ข้าว ฟู้น (ขนมจีน) ส่วนขนมที่จะใส่บาตรมักนิยมทำข้าวต้มมัดใส่กล้วย หรือขนมเทียน ส่วนอาหารหวานคาวอื่นๆ ก็ธรรมดาทั่วไป มีประเพณีอีกอันหนึ่ง เรียกว่าประเพณีไขว้ห่อข้าว อันนี้เกิดจากญาติมิตรที่สนิทสนมรักใคร่กัน แต่อยู่ค่อนข้างจะไกลหน่อย มีความระลึกกัน เมื่อมีอะไรก็จะหาเอาไปฝากกัน ในมือกำนั้นจะพាក់เตรียมข้าวของที่ทางฝ่ายตนมีมากมาย แต่คาดว่าทางญาตินั้นหาได้ยาก แดงใส่หอบเอาไปให้กัน

การเตรียมงานบุญ จะมีการไปนิมนต์พระภิกษุจากวัดที่ยังไม่จัดงานบุญนี้ มารับบาตร เช่น พระวัดไทย หรือ วัดลาว ชาวบ้านเมื่อเตรียมอาหารหวานคาวไว้ถวายพระในเช้าวันรุ่งขึ้นแล้ว ยังต้องเตรียมอีกหลายอย่าง คือ ขนมข้าวต้มมัด ขนมห่อ กล้วย ส้ม หรือผลไม้สำหรับไว้ใส่บาตร อีกนอกจากจะเตรียมห่อข้าวไว้สำหรับผีไม่มีญาติจำนวนห่อ แล้วแต่ศรัทธาสิ่งของที่จะต้องเตรียมอีกอย่างหนึ่งก็คือ ธง (หุง) ทำด้วยกระดาษ หรือผ้าหรือโลหะบางๆ ก็ได้ตัดเป็นริ้วยาวปลายชายธงตัดเป็นแฉก ชายธงด้านข้างสองข้างติดริ้วพองามด้านบนเจาะรูมัดด้วยเชือก ผูกติดกับคันธงบางคนตัดเป็นรูปคนก็มี เพราะวัตถุประสงค์ของธงคือเป็นตัวสมมติแทนภูตผีปีศาจ ที่จะนำเอาส่วนบุญส่วนกุศลส่งให้เปรต และส่งเวรส่งกรรมที่เคยมีอยู่ให้หมดเวรหมดกรรม ที่ก้านของธงนั้นจะต้องมีห่อผูกติดที่ก้านธงอีกหนึ่งห่อ ในห่อนั้น จะจีบหมากจีบพลู ห่อด้วยใบตอง เป็นการสมมาการวะไปด้วย และไม่ลืมเหน็บดอกไม้ ธูปเทียน ด้วยธงนี้ จะนำออกไปพร้อมกับห่อข้าวไปส่งให้ผีไม่มีญาติ ตอนเอาห่อข้าวไปวางนั้น จะต้องเอาไปวางไว้ให้สูงพ้นจาก หมา หมู มาทำลายห่อข้าวห่อเป็นการไปส่งเวรส่งกรรม เด็กๆ ก็จะพากันวิ่งไปเก็บห่อข้าว บางครั้งต้องแย่งกันอดุลดู เพื่อให้ได้ห่อข้าวมากๆ วัตถุประสงค์ เพื่อจะนำเอาไปใส่บาตร เชื่อกันว่าเมื่อได้ห่อข้าวไปใส่บาตรมากเท่าใด นาาก็จะงอกงามมากยิ่งขึ้น ขึ้นไป นับว่าเป็นอุบายของคนโบราณที่แยบยล ในการเก็บห่อข้าวที่นำไปทิ้งให้เป็นการระ ปล่อยให้เป็นความเชื่อ และความศรัทธาจัดการเอง

วันทำบุญ เช้าวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 เป็นวันทำบุญตักบาตร ทุกคนจะจัดแจงแต่งตัวกันอย่างสวยงาม มีข้าวของทองหยองอะไรก็นำมาประดับประดาร่างกายแพรวพราว ผู้เฒ่าผู้แก่ก็แต่งกายสะอาดสะอาดอันดูดี หนุ่มสาวต้องเพริศพริ้ง วันนี้เป็นวันไหว้กันเต็มที่เลย เสร็จแล้วก็พากันหอบสำหรับ ส่วนมากเป็นหน้าที่ของสาวๆ ทำหน้าที่หอบสำหรับ

การปักตาแหลว ภายหลังจากกลับจากวัด เด็กๆ ก็จะได้ห่อข้าวมาไว้ใส่บาตรของตนแล้ว แต่ความสามารถในการแย่งชิงมาได้ การที่จะเอาห่อข้าวไปใส่บาตร จะต้องทำ “ตาแหลว” ไปปักไว้หนึ่งอัน ตาแหลวทำด้วยทิวไม้ไผ่สาน เป็นตารางชะลอมสานเป็นรูปหกเหลี่ยม หรือ ห้าเหลี่ยมก็ได้ มีด้ามไว้ปัก ถ้าจะประดิษฐ์ประคองหน่อย จะทำห่วงคล้องกันห้อยหลายๆ พวง มีรูปปลาแขวนอยู่ด้วยนัยว่าให้ข้าวปลาสมบูรณ์ แต่ถ้าหากมีตาแหลวเดิมอยู่แล้วก็ไม่ต้องทำไปอีก ของเดิมคือตาแหลวที่ทำไว้เมื่อตอนทำพิธีแรกนา (แะนะนา) เอาห่อข้าวไปวางไว้ที่ที่ปักตาแหลว พร้อมกับกล่าวว่าบัดนี้

ได้เอาข้าวปลาอาหารมาเช่นแล้วด้วยความนับศรัทธา ให้มารับห่อข้าวนี้ แล้วช่วยบันดาลให้ข้าวปลา เจริญงอกงามได้ผลเพิ่มพูนมากๆ การวะแล้วก็กลับเป็นอันเสร็จพิธี อันที่จริงแล้วนอกจากจะเป็น การเก็บสิ่งของที่ทรงออกจากวัดแล้ว ยังเป็นอาหารสำหรับนกกาที่มาช่วยกำจัดศัตรูพืชด้วย

พิธีรับขวัญแม่โพสพ สุเทพ พรหมศิลป์ (2539: 89 - 124) ระบุว่า การรับขวัญข้าว จะทำกันในเดือน 9 หรือตามภาษาไทยพวน เรียกว่า เลียงนา (แสกนา)

การที่มีการรับขวัญข้าว ก็เพราะเหตุว่า ในระยะนี้แม่โพสพกำลังเริ่มตั้งท้อง ผู้เฒ่าผู้ แก่กว่ากำลังอยากเปรี้ยวอยากหวาน ผู้ที่เป็นเจ้าของนาจึงต้องเอาใจสนองตอบแม่โพสพ ข้าวจะได้งาม รวงดี เมล็ดไม่ลีบ เมล็ดเต่งเต็ม อุปกรณ์ที่ใช้มีดังนี้

1. ชะลอมเล็กๆ หรือใบตองใหญ่ๆ	2. ชงเล็กๆ ทำมาจากชงรูป
3. กล้วยน้ำว่าสุก	4. อ้อยควั่นเป็นข้อ
5. ส้ม เอาส้มเปรี้ยวดี	6. ขนมหั่ว
7. ขนมงา	8. กระจด 1 ใบ
9. หุ่นฟาง 1 ตัว	10. หมาก 1 คำ
11. หวี (สำหรับหวีผม)	12. กระจก (ใช้ส่องหน้า)
13. แป้ง (แป้งเป็นผงที่ใช้ทานหน้าและตัว)	14. น้ำมันใส่ผม
15. น้ำหอม	16. น้ำคั้น 1 ขวด
17. กระจบุง 1 ใบ	18. ไม้คาน ไว้สำหรับหาบของ 1 อัน

เริ่มพิธีการเลียงโดยการนำเอา กล้วย อ้อย ส้ม ขนมหั่ว ขนมงา หมาก 1 คำ หวี กระจก น้ำมัน น้ำหอม เอาไปให้แม่โพสพแต่งตัวเพราะกำลังตั้งท้อง นำของทั้งหมดใส่ในชะลอม หรือใส่ห่อใบตอง แล้วเอาชงปัก พอถึงที่นาก็นำชะลอม หรือห่อใบตองที่เตรียมไว้ ไปวางมัดไว้กับ ไม้ที่ปักไว้ในนาจะเป็นกลางนา หรือริมคันนาที่เหมาะสม แล้วนำเอากระจก หวี น้ำมัน น้ำหอม ไป วาง ไว้ข้างต้นข้าวที่ตั้งท้อง แล้วเอาน้ำมันไปลูบที่โคนต้นข้าว เอาแป้ง น้ำหอมไปประพรมที่ต้นข้าว ผู้เฒ่าผู้แก่บอกว่า ถือว่าเป็นการแต่งตัวให้กับแม่โพสพ เพราะแม่โพสพรักสวยรักงาม แล้วก็เชิญแม่ โพสพรับประทานอาหาร ผลไม้ต่างๆ ที่เตรียมมาสำหรับคนแพ่ท้อง ซึ่งคนโบราณเชื่อว่าเวลาข้าว เริ่มตั้งท้องต้องหาสิ่งของมาให้แม่โพสพได้กิน และแต่งตัวเป็นการตอบแทนพระคุณที่แม่โพสพตั้ง ท้อง จะได้มีรวงข้าวที่อุดมสมบูรณ์ ให้ผลผลิตที่สูงขึ้น

คำเชิญแม่โพสพมารับประทานอาหารมีดังนี้ “ขอเชิญแม่โพสพของข้าพเจ้า ตั้งท้อง ตั้งใส่แล้ว ก็เชิญให้มารับประทานอาหารของทั้งหลายที่จัดมานี้ ณ บัดนี้เถิด”

พอข้าวออกรวงเริ่มแก่ และได้เก็บเกี่ยวเสร็จ ก็นำมาไว้ที่ลานข้าว แล้วนวดข้าว ออกมาเป็นข้าวเปลือก ก็ต้องเชิญแม่โพสพเข้ายุ่งฉาง จะกล่าวคำเชิญว่า “ขอเชิญให้มาเลี้ยงลูกปลูก

โพธิ์ให้รุ่งเรือง มีความเจริญต่อไปข้างหน้าด้วยเถิด” และเมื่อถึงเวลาที่จะขายข้าว ก็ต้องบอกเล่าแม่โพสพว่า จะขายข้าวแลกเปลี่ยนเป็นเงิน เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว โดยมีคำกล่าวที่ว่า “ขอเชิญแม่โพสพ จะต้องจากลูกไปแล้ว เพราะลูกต้องเปลี่ยนเป็นเงินตรามาเลี้ยง และบำรุงครอบครัว ขอให้มาเต็มชั่งเต็มฉนางอย่างเก่าด้วยเถิด ขออย่าได้ลืมลูก”

จากพิธีรับขวัญแม่โพสพดังกล่าวมาแล้ว ยังให้เกิดผลซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. ทำให้เกิดกำลังใจว่า เรายังมีสิ่งศักดิ์ช่วยคุ้มครองที่นา
2. เกิดความสบายใจ ในด้านจิตวิทยาที่ได้ตอบแทนแม่โพสพ
3. เป็นการเรียกขวัญแม่โพสพเข้ายังฉาง
4. เป็นความเชื่อ ที่จะทำให้ข้าวดี อุดมสมบูรณ์ทุกไป

ส่งฝ้ายฝ้าย โสภณ เครือเพชร (2544) ระบุว่า เมื่อไปทำบุญทำทานเสร็จสิ้นแล้ว กลับมาเหย้าเรือน ก็จะต้องมาเตรียมหาบเล็กๆ เพื่อจัดสิ่งของ เป็นหาบสมมติ ในหาบนั้นจะบรรจุของกินอย่างละน้อยลงในหาบ เพื่อส่งให้แก่ ฝ้ายป่าทวด หรือฝ้ายฝ้าย เดินทางกลับที่เดิม ชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำหาบด้วยกะลามะพร้าว เจาะรูทำหูทั้งสองข้างทำไม้คานเล็กๆ ของในหาบก็จะมีหมากพลู ข้าวสุกแกลง ผักของทอด ผลไม้ ของหวานต่างๆ ยามวน หรือบุหรี ไม้ขีดไฟ สิ่งจำเป็นในการเดินทางต่างๆ เมื่อเตรียมหาบเสร็จแล้ว เข้าบ้านจะถือไม้ท่อนพอเหมาะมือ มีสีหรือปูนแดง พร้อมพู่กัน แล้วก็เรียกให้ผีที่ยังคงอยู่ใต้ถุนบ้านนั้นมารับหาบของเหล่านั้น แล้วให้ออกไปนอกบ้าน

ของฝากเยี่ยมญาติ หลังจากเสร็จการส่งฝ้ายกลับบ้านที่เดิมแล้ว ทางบ้านได้จัดทำห่อขนมสารทเป็นห่อๆ ใส่หาบกระบุงเพื่อไปเยี่ยมญาติที่อยู่ห่างไกล ถ้ามีญาติหลายบ้านก็ต้องเตรียมหลายห่อบางรายมีญาติน้อย หรือเฒ่าชราแล้วก็ฝากกันไปได้ สมัยก่อนนั้นพากันหาบของเดินกันไปหลายกิโลเมตร กว่าจะไปถึงแต่ละแห่งแต่ละที่ และเดินทางกลับต้องใช้เวลาอันทั้งวันเลยทีเดียว สมัยนี้ มีรถยนต์ปิคอัพเป็นพาหนะ ไปมาไม่นานเดียวเดี๋ยวก็ถึง และกลับบ้านได้โดยรวดเร็วกว่าการเอาขนมไปเยี่ยมกันเช่นนี้ เป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันมาช้านาน

สมคิด จุมทอง (2546: 24 - 34) ระบุว่า ปัจจุบัน ถือว่ามีความสำคัญต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วเป็นอย่างมากหรือเรียกว่าเป็นความกตัญญูก็ได้ คือ ลูกหลานจะต้อง ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้บิดามารดา หรือญาติที่เสียชีวิตไปแล้ว

ก่อนวันสารทพวน จะต้องเตรียมทำขนมกระยาสารท ในสมัยโบราณจะต้องทำขนมกระยาสารท ทุกบ้าน มีการนำข้าวเปลือกมาคั่ว ทำเป็นข้าวตอก ตำข้าวให้เป็นข้าวเม่า นำน้ำตาล มาเคี่ยวจนเหลวข้น แล้วก็นำเอาข้าวตอก และข้าวเม่าใส่ลงกระทะ กวนจนเข้ากับน้ำตาลเหลวจนได้ขนมกระยาสารท แล้วก็นำมาเป็นแผ่นเพื่อเตรียมไว้ถวายพระ และสำหรับไว้แจกญาติ

พี่น้อง การทำขนมกระยาสาธ ค่อนข้างลำบากแต่ก็สนุกดีทุกคนในครอบครัวจะช่วย กันทำรวมกัน แล้วแบ่งครึ่งกัน

เข้าตรู่วันสารทพวน ทุกคนจะต้องตื่นแต่เช้า ทุกบ้านจะมอบให้คนใดคนหนึ่งนำ “ห่อข้าว” ซึ่งประกอบด้วย ข้าว กับข้าว ขนม ผลไม้ ขนมจีน รวมห่อเป็นห่อข้าวด้วยใบตอง จะห่อเท่าจำนวนคนในบ้านหรืออาจจะมากกว่าแล้วนำไปถวาย เรียกว่า นำไป “เวนห่อข้าว” แล้วนำห่อข้าวไปไว้รอบๆ บริเวณอุโบสถ หรือเจดีย์ (ธาตุ) หรือใต้ร่มโพธิ์ ถือนำห่อข้าวไปให้ผีไม่มีญาติได้กินกัน ซึ่งจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อนพระอาทิตย์ขึ้น

ตอนสายชาวบ้านก็จะทำอาหารคาว หวาน ใส่สำหรับหรือปิ่นโต นำไปถวายพระที่วัด ถือกัณฑ์เป็นการนำอาหารไปส่งให้บรรพบุรุษของของตนที่ตายไปแล้วได้รับประทาน ถือกัณฑ์ 1 ปี ในเมืองมนุษย์เท่ากับ 1 วัน ของเมืองเปรต หรือเมืองนรก มีการอุทิศส่วนกุศลกรวดน้ำให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ได้มารับประทานอาหาร

ตอนบ่ายก็จะนำดินเหนียวมาปั้นเป็นตุ๊กตา จำลองสิ่งของเครื่องใช้ในบ้าน ปั้นรูปวัว ควายสัตว์เลี้ยงต่างๆ แล้วนำไปใส่กระจาดหรือกระด้ง เพื่อให้คนในครอบครัวได้นำไปไว้ในทางสามแพร่ง เรียกว่าเป็นการส่ง “ผียาผีเกียง” โดยคนที่นำไปส่งผียาผีเกียง จะต้องเดินไปข้างหน้า ไม่หันหลังกลับ เป็นอันขาด เมื่อวางกระจาดผียาผีเกียงแล้วต้องนำมิดเล่มเล็ก “จิดเครื่องหมายกาบบาท” ตัดเส้นทางที่จะเดินกลับบ้านเพราะเชื่อว่า ผีจะได้ไม่ตามกลับมาด้วย

ตอนเย็น ลูกหลานก็จะไปรับพ่อใหญ่ แม่ใหญ่ที่เข้าวัดเพื่อนำทางกลับบ้าน ส่วนผียา ผีเกียง นั้นจะอยู่ค้างคืนที่บ้าน 1 คืน เจ้าของบ้านจะใส่อาหารคาว หวานให้ผีได้กินด้วย รุ่งเช้าก็จะนำผียาผีเกียงไปไว้ที่ทางสามแพร่ง

10. เดือนสิบ บุญแหวนต้นทาน สมคิด จุมทอง (2546: 24 - 34) ระบุว่า การทำบุญแหวนต้นทานเป็นการทำบุญเฉพาะในหมู่คนชาวพวน คือการที่ชาวบ้านนำเอาผลไม้ พักแพง พักเขียว พัก แดงกวา มะละกอ ขนุน ส้มโอ มะพร้าว และอื่นๆ ไปถวายพระที่วัดในวันพระ ในสมัยโบราณจะมีผลไม้จำนวนมาก ซึ่งชาวบ้านจะปลูกไว้ตามจะปลูกไว้ตามท้องไร่ท้องนา สวน และบริเวณบ้านเรือนต่างๆ เป็นต้น ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา มีผลไม้ผักที่ปลูกไว้จะออกผลผลิตมาเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านก็จะนำไปถวายพระที่วัด เพื่อทำบุญ ชาวบ้านเรียก ว่า “ไปแหวนต้นทาน” ซึ่งมีความหมายเหมือนกับการทำบุญ โอนทานการนำสิ่งของที่เอาไปถวายไว้ที่วัดนั้น เพื่อสำหรับใช้ในโรงทาน และทำอาหารถวายพระสงฆ์

11. เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา, ตักบาตรเทโว, ทอดกฐิน

บุญออกพรรษา สมคิด จุมทอง (2546: 24 - 34) ระบุว่า วันออกพรรษาดตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นวันที่อุบาสิกา ที่ได้ปวารณาตนเองเพื่อรักษาศีล 8 ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา

ได้สิ้นสุดการรักษาศีลอุโบสถที่วัดร่วมกัน แต่บางคนก็ยัง คงรักษาศีล 8 ทุกวันพระต่อไปตามความสมัครใจ วันออกพรรษาจะมีชาวบ้านหนุ่มสาวจัดเตรียมข้าวปลาอาหารแห้งอาหารคาวหวานไปทำบุญที่วัด เป็นจำนวนมาก

ตักบาตรเทโว ตรงกับ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 หลังจากวันออกพรรษา 1 วัน ในตอนเช้าจะมีชาวบ้านมาร่วมพิธีตักบาตรเทโว เกือบทุกคนจะนำเอาขนม หรือของแห้งมาตักบาตรเทโวที่วัด โดยพระสงฆ์จะเริ่มขบวนบิณฑบาต ตั้งแต่อุโบสถลงมา ประกอบด้วยพระสงฆ์จากวัดต่างๆ มาร่วมพิธีตักบาตรเทโว พระสงฆ์จะเดินตามถนน ตั้งแต่อุโบสถจนถึงศาลาการเปรียญ โดยมีขบวนแตรวง กองยาว หรือวงอังกะลุง ของนักเรียนบรรเลงนำหน้าขบวน ในขบวนจะประกอบด้วยห่อพระพุทธรูป พระอินทร์ เทวดา และนางฟ้าจำลองซึ่งแต่งกายจำลองขึ้น โดยชาวบ้าน และนักเรียน เมื่อตักบาตรเทโวเสร็จ พระสงฆ์จะประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และฉันภัตตาหารเช้าตามปกติบนศาลาการเปรียญ

งานทอดกฐิน ได้กำหนดขึ้นภายในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 1 เดือนหลังจากวันออกพรรษาแล้วคือตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 วัดบ้านกล้วยจะมีเจ้าภาพทอดกฐินเป็นปีๆ และบางปีก็จะมีการทอดกฐินสามัคคี ส่วนปัจจัยกฐินทางวัดจะนำไปซ่อมแซมก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัด และอื่นๆ ตามวัตถุประสงค์ของวัดต่อไป

12. เดือนสิบสอง ทำบุญเทศน์มหาชาติ, เสอกระจาด (ใส่กระจาด)

ไพโรจน์ ทยน้ำเงิน (2548: 24 - 27) ระบุว่า **ดั้งเดิม** บุญพระเหวด หมายถึง การฟังเทศน์มหาชาติ ประเพณีมีอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เรียกว่า “เสอกระจาด” (แขกผู้คนต่างบ้านนำสิ่งของมาร่วมอนุโมทนาถวายเป็นกัณฑ์เทศน์ แต่พระสงฆ์)

ในสมัยก่อน แต่ละวัดจะกำหนดงานขึ้น ซึ่งจะต้องไม่ตรงกับหมู่บ้านอื่น วัดอื่นส่วนใหญ่ จะอยู่ในช่วงหลังออกพรรษาเป็นต้นไป หลังจากกำหนดวันแล้วผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะนำลูกกลอนเทศน์ แต่ละกัณฑ์ มาแบ่งเป็นกัณฑ์ มาแบ่งเป็นกัณฑ์ย่อยๆ แล้วแต่จำนวนเจ้าภาพที่จะมารับเป็นเจ้าภาพ เช่น มัทริกัณฑ์ 1, มัทริกัณฑ์ 2, มัทริกัณฑ์ 3, อย่างนี้ แล้วก็ให้นำลูกกัณฑ์เหล่านี้ไปแจกจ่ายให้พระสงฆ์ตามวัดต่างๆ จับฉลากเลือกกัณฑ์เทศน์ เพื่อให้พระที่นิมนต์มาเทศน์จะได้ชักซ้อมเป็นการล่วงหน้า

เมื่อกำหนดวันแล้ว ชาวบ้านก็จะออกมาเตรียมสถานที่ประกอบพิธีเทศน์ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะใช้ศาลาวัด เริ่มด้วยการทำความสะอาดตกแต่งประดับประดา ด้วยการเปลี่ยนดอกไม้ประดับที่ทำจากแกนต้น โสนมาจัดเป็นช่อ ย้อมสีต่างๆ เสียบร้อยไปปักกรอบศาลา ซึ่งมักจะทำเป็นกรงไม้ขนาดกว้างประมาณ 1 สอก ชัดไว้ด้วยไม้ไผ่เหลาเป็นตา ตามแต่จะคิดประดิษฐ์กันขึ้น ทำพวงมาลา ช่ออุบะ ห้อยตามเพดานอย่างสุดฝีมือ

บุญพระเวศน์จะมีกำหนด 2 วัน คือวันตั้งซึ่งเป็นวัน เริ่มงาน และวัน บอละบวน อันเป็นวันเสร็จสิ้นงาน

ก่อนวันตั้งชาวบ้านจะนำต้นกล้วยต้นอ้อย ทางมะพร้าว ดอกก้านของ (ดอกปีบ) ดอกบัวแดง บัวหลวง มาผูกติดกับเสารอบธรรมาสน์ให้ร่มครีมีสวยงาม

ฝ่ายชาวบ้าน แต่ละหมู่บ้าน ก็จะไปรับสาวต่างหมู่บ้านมา เพื่อช่วยงานจะมากน้อย แล้วแต่ขนาดของงานของแต่ละหมู่บ้าน สาวๆ เหล่านี้จะเป็นที่ตื่นตาตื่นใจของหนุ่มๆ ที่จะมาช่วยงานด้วยเช่นกัน เริ่มตั้งแต่หัวค่ำเป็นต้นไป จากการไหลเวียนเงินไปจนเสร็จสิ้น ต่อด้วยการห่อข้าวต้มมัดซึ่งช่วงนี้จะเป็นช่วงหนุ่มสาวมีเวลาที่จะพูดคุยเกี่ยวพาราสักกันไป ข้าวต้มมัดนี้จะเป็นของชำร่วยแขกที่จะมาเสื่อกระเจาดในวันรุ่งขึ้น บางบ้านทำมากก็จะ ใช้เวลาค่อนข้างเลยทีเดียว หนุ่มที่ช่วยงานบางคนไปช่วยงานหลายบ้าน (ไปหาเกี่ยวสาว) ก็จะนำข้าวต้มมัดที่ได้มา แต่ละบ้านผูกกันเป็นหาง สะพายบ่ากลับบ้านกันทีเดียว ช่วงคืนช่วยงานนี้หนุ่มๆ จะเดินกันขวกไขว่ ขึ้นบ้าน โน้นลงบ้านนี้ ดูสาว ๆ เป็นที่คึกคัก

พอรุ่งขึ้นเป็นตั้งบุญ ทางวัดก็จะมีชาวบ้านมาดูแลตกแต่งสถานที่ให้เรียบร้อยสวยงาม แล้วก็ยกขบวนกันไปอัญเชิญพระอุปัชฌาย์จากสระน้ำ ตีเกราะเคาะไม้แห่แห่นมาประดิษฐานไว้ในที่สมควรบริเวณเทศน์ ซึ่งมักจะทำเป็นโต๊ะมีบาตรตั้งไว้ กางร่มให้เป็นที่บังแดด ถือว่าท่านมีอิทธิฤทธิ์มาก อัญเชิญท่านมาเพื่อปราบมารไม่ให้มีเหตุร้ายใดๆ มาแผ้วพาลงานบุญนี้ ฝ่ายชาวบ้านก็จะนำข้าวพันก้อน รูปเทียนตามจำนวนที่กำหนดในสลาก แต่เมื่อรวมแล้วต้องครบพัน เป็นการบูชาคาถาทิ้งพินันตนเอง นอกจากนี้ ก็จะนำขวดใส่น้ำมันมะพร้าว มาแบ่งเป็นน้ำมันจุด ประทีป (จะพันเชือกเป็นดินกาใส่ไปในถ้วยน้ำมันมะพร้าวถ้อยเล็กๆ แล้วจุดเป็นการบูชา) ส่วนที่เหลือก็จะนำ ไปห้อยรอบๆ ธรรมาสน์ เพื่อไว้ใช้เป็นยารักษาบาดแผล โรคภัยต่างๆ ต่อไป ถือว่าได้บรรจุพระคาถาอันศักดิ์สิทธิ์ไว้ในนั้น พอตบท้ายก็จะมีเทศน์คาถาพันก่อน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ท่านนั้นที่ออกมาฟังเทศน์

ส่วนบ้านแต่ละหลังบ้าน ก็จะมีการเตรียมการต้อนรับขับสู้แขกต่างหมู่บ้านที่จะพากันหัวตะกร้า หรือหาบของที่จะมาเสื่อกระเจาด แล้วแต่ว่าใครจะมีญาติมิตรมากน้อยเพียงใด ซึ่งได้แก่ กล้วย อ้อย มะพร้าว ส้มโอ ส้มเกลี้ยง ส้มซ่า รูป เป็นต้น เจ้าของบ้าน จะเลี้ยงดูด้วยขนมจิ้น และขนมหวานประเภทสาकुเปี๊ยก บวชต่างๆ ลอดช่อง ซึ่งแต่ละบ้านจะทำไว้เป็นจำนวนมากอาจจะมีพวกน้ำขาว ของมีนเมาบ้างบางทีแขกมาพร้อมกันหลายรายก็ต้องจัดกันหลายวง หลังจากอิม้เจ้าของบ้านก็จะนำข้าวต้มมัด มาใส่ถาดหรือพานที่แขกใส่ของมาเสื่อกระเจาดเป็นการตอบแทน ต่อจากนั้นแขกก็จะไปเสื่อกระเจาดบ้านอื่นๆ ตามของที่เตรียมไว้จนครบ บางทีก็ต้องใช้เวลาตั้งแต่บ่ายไปจนค่ำกินอิม้แล้ว อิม้อีกบางทีเจ้าของบ้านยังห่อขนมจิ้น ขนมหวานให้แขกนำกลับไปอีกด้วย ผู้ที่ชอบของ

มีนเมาก็แทบจะกลับบ้านไม่ถูกเหมือนกัน หลังจากหมดแขกแล้ว เจ้าของบ้านซึ่งเป็นเจ้าของกัมภ์เทศน์ ก็จะนำของที่แขกนำมาเสื่อกระจาคนั้นจัดใส่ชะลอม ประดับด้วยกระดาษสีตัดหุ้มอย่างสวยงามพร้อมทั้งธนบัตรปัจจัยตามกำลังศรัทธา และสำหรับครั้งที่จะนำไปถวายพระสงฆ์ที่จะมาเทศน์ในกัมภ์ที่ตนรับเป็นเจ้าภาพในวันรุ่งขึ้น

ทางวัดประมาณเที่ยงคืน ก็จะลั่นฆ้องกลอง เป็นสัญญาณว่าเริ่มตั้งบุญคือเริ่มเทศน์มหาชาติ ตั้งแต่กัมภ์ทศพร เป็นต้นไป ผู้เฒ่าผู้แก่บางส่วนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาย ฆานอนที่วัดคอยฟังเทศน์ และติดตามสมภาร (ติดกัมภ์เทศน์) โดยจะมีผู้ออกเดินเรียไร หรือจะเอาไปหนีบไม้ปักไว้ใกล้ๆ ธรรมมาสน์ที่จัดไว้ก็ได้ เนื่องจากจำนวนกัมภ์ ที่แยกออกมีจำนวนมากพระสงฆ์ก็ต้องขึ้นเทศน์ตามจำนวนกัมภ์ หลายสิบรูปการติดกัมภ์เทศน์ จึงมักจะติดด้วยเงินเหรียญที่แลกเตรียมไว้เป็นการล่วงหน้า การเทศน์จะเทศน์ไปเรื่อยๆ จนแจ้ง คนฟังที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะมีบ้างที่นอนฟังหรือหลับไปบ้าง แต่ก็ต้องมีผู้คอยตีฆ้อง เมื่อพระสงฆ์แต่ละรูปเทศน์จบ และต้องมีผู้คอยจุดเทียนที่อ่างน้ำมันต์ และคอยเติมน้ำมันดวงประทีป ซึ่งมีเป็นจำนวนสิบๆ ดวง ไม้ให้ดับได้

พอรุ่งขึ้นซึ่งถือว่าเป็นวันบอละขวน เจ้าของกัมภ์เทศน์ก็จะพาสาาๆ หาบสำรับกับข้าว และชะลอมกัมภ์เทศน์ออกมาเพื่อถวายพระสงฆ์ที่วัด สาาๆ จะแต่งตัวประกวดประชันกันเต็มที่

เมื่อเสร็จภารกิจทางบ้านแล้ว ชาวบ้านก็จะพากันออกมาฟังเทศน์กันที่วัดในช่วงกัมภ์สำคัญ เช่น มัทรี ชุขก มหาราช เป็นต้น เพราะในกัมภ์นี้พระท่านจะมีฝีปากดีมากเทศน์ทั้งพระไทยพวน และพระอีสาน อาจจะมีแห่ประกอบ ผู้ฟังก็จะพากันโห่ร้องไปตามทำนองเทศน์นั้นเป็นที่ครึกครื้น ยิ่งถูกใจลูกคอกที่สั่นพลิวก็ยิ่งจะโห่ร้องกันลั่นศาลา พร้อมกับการติดกัมภ์เทศน์ด้วยเงินกันเต็มทีกว่าจะเทศน์จบ ฝ่ายคนที่ชอบสนุกก็จะพากันจงดิเกราะเคาะไม้ แห่กันออกไปเรียไรเงินติดกันเทศน์ตามบ้าน เพื่อให้คนที่ไม่ได้ออกมา ฟังเทศน์ได้มีโอกาสทำบุญ เมื่อได้พอแล้วก็จะแห่นำมาถวายพระสงฆ์รูปที่กำลังเทศน์อยู่นั้นอย่างไม่เจาะจง เรียกว่า กัมภ์โดน แต่ถ้าตั้งใจเจาะจงพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งโดยเฉพาะก็จะคอยคว้าพระสงฆ์รูปนั้นขึ้นเทศน์ เมื่อใดก็แห่ถวายเมื่อนั้น เรียกว่า กัมภ์จอบ หรือ กัมภ์หลอน

สมคิด จุมทอง (2546: 24 - 34) ระบุว่า ปัจจุบัน ประเพณีเสื่อกระจาคน จะจัดหลังจากเทศกาลออกพรรษา ประมาณเดือน 12 จะมีก่อนวันเทศน์มหาชาติ 1 วัน ชาวบ้านเรียกกันว่า วันตั้งบุญมหาชาติ การเสื่อกระจาคนได้กำหนดขึ้นให้ญาติพี่น้องที่อยู่บ้าน ใกล้เรือนเคียง ได้มีโอกาสมาเยี่ยมเยียนกัน และได้มาทำบุญเทศน์มหาชาติร่วมกัน ยังได้พบปะสนทนากันอย่างสนุกสนาน เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ส่วนเช้าวันใหม่จะเป็นเทศน์มหาชาติ (บุญพระเวส) ชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหารต่างๆ ไปทำบุญและฟังเทศน์มหาชาติที่วัด การเทศน์มหาชาติมีทั้งหมด 13 กัมภ์

พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าการได้ฟังเทศน์มหาชาติจบทั้ง 13 กัณฑ์ ในวันเดียวกันจะทำให้ได้บุญกุศลอย่างยิ่ง

ขั้นตอนการเสอกระจาด มีดังนี้ ก่อนวันเสอกระจาด หรือ วันเตรียมงานเทศน์มหาชาติเจ้าของบ้านแต่ละหลังจะไปต้อนสาว (เชื้อเชิญสาว) ต่างตำบลต่างบ้านที่ไม่ได้ทำบุญมหาชาติ เพื่อมาช่วยงานเตรียมอาหาร และรับรองแขกที่จะมาเสอกระจาด เช่น คำข้าวปุ้น (ขนมจีน) น้ำยา ขนมหวาน และข้าวต้มมัดที่บ้านของตนในเย็นวันนั้น

วันเสอกระจาด หรือ วันตั้งบุญมหาชาติ ญาติพี่น้องต่างตำบลต่างบ้าน และผู้มาเยือนจะนำสิ่งของมาเสอกระจาด (ใส่กระจาด) อาทิ กล้วย อ้อย ส้ม ส้มโอ ผลไม้ต่างๆ หรือบางคนอาจนำรูปเทียน และปัจจัย เช่น เงินมาเสอกระจาดด้วย เจ้าของบ้านมีหน้าที่คอยต้อนรับขับสู้ผู้มาเยือนโดยการนำเอาขนมจีนน้ำยา อาหารคาวหวานที่เตรียมไว้มาต้อนรับแขก มีการทักทายพูดคุยกัน ชักถามสารทุกข์สุกดิบกันตามธรรมเนียม บรรยากาศเต็มไปด้วยความสนุกสนาน ครั้นผู้มาเยือนอ้อมหน้าสำราญแล้วก็จะขอลากลับ เพื่อไปใส่กระจาดบ้านหลังอื่นๆ บ้าง เจ้าของบ้านจะแจกข้าวต้มมัดอีกคนละหนึ่งมัด เรียกว่า “คืนกระจาด” ทั้งนี้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนตอบแทนน้ำใจผู้มาเยือน ที่นำสิ่งของมาใส่กระจาด ประเพณีเสอกระจาดจะเริ่มตั้งแต่ตอนบ่ายไปจนถึงมืดค่ำ หรือแขกผู้มาเยือนกลับหมด เจ้าของบ้านและสาวที่เชิญมาช่วยงานจะต้อนรับแขกอย่างเต็มที่ เจ้าภาพแม้จะเหน็ดเหนื่อยแต่ก็มีความอบอุ่นและสุขใจ

วันเทศน์มหาชาติ คือ วันรุ่งขึ้น เจ้าภาพและสาวที่มาช่วยงานจะนำสำหรับอาหารไปถวายพระที่วัดทั้งตอนเช้า และตอนเพลทำให้หนุ่มสาวได้มีโอกาสพบกัน ต่อเมื่อภายหลังอาหารเช้า เจ้าภาพจะนำสิ่งของที่ผู้มาเสอกระจาดใส่ชะลอม เป็นกัณฑ์นำไปถวายพระเทศน์ที่วัดตาม สลากที่ตนเองต้องถวายพระที่นิมนต์มาเทศน์ เพื่อเป็นการร่วมทำบุญกุศลประจำปี ของชาวไทยพวน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอย่างยิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้นมา ซึ่งลูกหลานชาวไทยพวนควรรักษาให้ความสำคัญ และสืบทอดอนุรักษ์สืบไป

ภาพที่ 2.14 บุญใส่กระจาดเทศมหาชาติ

3.3 อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน

3.3.1 ศักยภาพของกลุ่มคนไทยพวน

เสรี ชาหลา และคณะวิจัย (2545: 7 - 8) กล่าวว่า ศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ศักยภาพประชากร หรือสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จะมีศักยภาพในด้านการเป็นมิตรกับทุกๆ คน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายในกลุ่ม และมีความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง โดยพร้อมที่จะอนุรักษ์ และเผยแพร่วัฒนธรรม และประเพณีของตนเองให้สมาชิกกลุ่มเอง และผู้ที่สนใจทั่วไป

ศักยภาพของชาวกลุ่มคนไทยพวน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ ดังจะเห็นได้จากในช่วงเวลาที่มีงานบุญ หรือมีงานเทศกาลต่างๆ คนในกลุ่มชาติพันธุ์ และคนในบริเวณใกล้เคียงจะลงมือช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถ ทำให้มีการรวมกลุ่มของคน มีการอพยพมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ทำให้การติดต่อ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีมากขึ้น ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ยังเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หวงแหน และรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองเป็นอย่างมากจึงทำให้ในทุกๆ ปี กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจะร่วมกันทำงานบุญประจำปี ได้แก่ งานบุญกำฟ้า งานบุญพระเวส บุญสงกรานต์ งานบุญเลี้ยงผีบ้าน เป็นต้น

สุเทพ พรหมศิลป์ (2539:1) กล่าวว่า ชาวพวนที่อพยพมานี้ยังคงรักษาความผูกพัน ทางเครือญาติกับพวนที่อยู่ในถิ่นเดิมได้คน พวน เป็นชนเผ่าไทย (Tai) มีวัฒนธรรมประเพณี และภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ ของตนเองจากการ ศึกษาค้นคว้าของไซเดนฟาเดนได้กล่าวว่าคนพวนมีรูปร่างหน้าตาคล้ายคลึงกับคนลาวกลุ่มอื่นๆ ผิดแต่คนพวนมีผิวพรรณขาวกว่า และผู้หญิงส่วนใหญ่ผิวจะค่อนข้างขาว

จากหนังสือ ไทยพวนบ้านหมี ของสุเทพ พรหมศิลป์ (2539: 123 - 136) กล่าวถึง การละเล่นพื้นบ้านของชาวไทยพวน ชาวไทยพวน เป็นชนชาติหนึ่งที่มีการละเล่น ที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของตนเองเหมือนกับที่มีภาษาพูด และตัวอักษรเป็นของตนเอง มีวัฒนธรรมที่มีรูปแบบที่แตกต่าง เป็นเอกลักษณ์ของตนเองหลายอย่าง ล้วนเป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดควรได้รับการเชิดชู ยกย่องรักษาไว้ ถ่ายทอดสู่ลูกหลานชาวไทยพวนสืบไป

การละเล่นของชาวไทยพวน โดยเฉพาะชาวไทยพวนบ้านหมีมีในโอกาสต่างๆ ควบคู่กับประเพณี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง
2. เพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย หลังจากทำงานหนักตลอดทั้งวัน
3. เพื่อเป็นการนัดหมายพบปะกันระหว่างหนุ่มสาว
4. เพื่อสร้างความรัก ความสามัคคีในหมู่คนไทยพวนด้วยกัน
5. เพื่อสื่อถึงดวงวิญญาณของญาติพี่น้อง ที่ล่วงลับไปแล้ว (ตามความเชื่อถือ

ของชาวไทยพวน ที่สืบทอดต่อๆ กันมาจากบรรพบุรุษผู้ลูกหลาน)

สำหรับสถานที่ที่ใช้ในการละเล่น ส่วนใหญ่จะเป็นบริเวณลานวัด ซึ่งมีสถานที่กว้างขวาง เหมาะที่จะใช้พบปะกันของคนในหมู่บ้านจำนวนมากๆ ที่นัดกันออกมาเล่น

การละเล่นของชาวไทยพวนบ้านหมี ที่ยังมีการละเล่นกันอยู่ในปัจจุบัน และมักจะนิยมละเล่นกันในวันที่มีประเพณีต่างๆ เช่น วันบุญก่าฟ้า งานบุญข้าวหลาม งานบุญข้าวจี วันสงกรานต์และตามโอกาสที่มีความเหมาะสม การละเล่นที่ ยังคงมีความนิยมละเล่นกันอยู่มีดังนี้

1. การละเล่นนางกวัก	2. การละเล่นนางสะ
3. การละเล่นตะหมากเขี่ย	4. การละเล่นนางตั้ง
5. การละเล่นเส็งกลอง	6. การละเล่นแห่บั้งไฟ

ภาพที่ 2.15 การละเล่นนางกวัก

ภาพที่ 2.16 การละเล่นเตะหมากเบ็ญ

ภาพที่ 2.17 การละเล่นเครื่องกลอง

ภาพที่ 2.18 การละเล่นตีกุ่ม

3.3.2 ศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคม

เสรี ชาหลา และคณะวิจัย (2545: 7 - 8) กล่าวว่า ศักยภาพทางด้านกลุ่ม และ องค์กรทางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพวน ส่วนใหญ่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ จะเห็นได้จากในเวลาว่างงานบุญหรือเทศกาลต่างๆ ที่คนในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพวนจะลงมือช่วย กันอย่างเต็มความสามารถ จึงทำให้การรวมกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพวนมีการร่วมกันทำกิจกรรมเป็นไปได้อย่างง่ายดาย กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพวนจะร่วมกันทำงานบุญประจำปี ได้แก่ ประเพณีบุญกำฟ้า ประเพณีบุญพระเวส ประเพณีบุญสงกรานต์ เป็นต้น เห็นได้ชัดเจนว่าคนชาติพันธุ์ชาวไทยพวนจะอยู่อาศัยตามแหล่งต่างๆ และจะอยู่ร่วมกันอย่างหนาแน่น

การรวมกลุ่ม ดังกล่าว เป็นการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม เฉพาะครั้งคราวที่มีกิจกรรมเท่านั้น และกลุ่มดังกล่าวจะของเกิดขึ้นได้โดยการนำของผู้นำชุมชนเป็นหลัก ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ และผู้อาวุโสในหมู่บ้าน

เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 186) กล่าวว่า หน่วยงานของรัฐที่เข้ามาช่วยพัฒนาหมู่บ้านกล้วย อาจมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ ปริมาณกำลังพล ที่จะเข้าไปพัฒนา

ชาวบ้านได้อย่างทั่วถึง จึงได้มีหน่วยงานของเอกชน ที่มีความสามารถในการคิดค้นด้านการพัฒนา เข้ามาช่วย เหลือคนในหมู่บ้าน ได้แก่มูลนิธิประชาสุขสันต์ ที่เข้ามาดำเนินการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริม การทอไหมมัดหมี่โดยส่งเสริมให้ชาวบ้านทอผ้าไหมมัดหมี่ แล้วนำมาจำหน่ายในศูนย์ตกแต่งเป็น สถานที่ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ แก่ประชาชนทั่วไป ภายในศูนย์ยังมีการจัดนิทรรศการ เกี่ยวกับ ประเพณีชาวไทยพวน การส่งเสริมให้ชาวบ้านทอผ้าไหมมัดหมี่ แล้วนำออกขายเป็นการส่งเสริมให้ สตรีภายในหมู่บ้านมีการงานทำ ไม่ต้องไปรับจ้างทำงานนอกหมู่บ้าน มีความผูกพันกับสภาพชีวิต ของชุมชนแบบเดิมๆ ถึงแม้จุดประสงค์สำหรับการทอผ้าได้เปลี่ยนแปลงไปจากการทอไว้ใช้เอง หรือแจกจ่ายญาติพี่น้อง มาเป็นการทอเพื่อนำออกจำหน่ายก็ตาม ทำให้ชาวบ้านได้รับทราบถึง เอกลักษณะความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์พวน การจัดนิทรรศการของศูนย์เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้ ลูกหลานชาวไทยพวนได้เห็นภาพบรรพบุรุษที่มีการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมในรูปแบบใด นอกจากนี้เมื่อมีงานพิธีที่ยังปฏิบัติกันอยู่ เช่น พิธีกำฟ้า ทางศูนย์จะร่วมกับทางอำเภอ และชาวบ้าน จัดงาน ทั้งการสนับ สนุนงบประมาณ การนำสิ่งของและบุคลากรเข้าร่วมงาน จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ เห็นชีวิต และพิธี กรรมของชาวไทยพวนในปัจจุบัน การดำเนินงานของหน่วยงานเอกชนข้างต้น เห็นได้ชัดว่าเป็นการส่งเสริมให้พิธีกรรมของชาวไทยพวนคงอยู่ ไม่ให้ลดหายไป ถือได้ว่าเป็น ผลกระทบด้านที่ดีของระบบพิธีกรรม

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เดิมอาคารเป็นที่ทำการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วย ต่อมาองค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านกล้วยได้ย้ายไปสร้างที่ทำการใหม่ ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอบ้านหมี่ จึงได้ทำหนังสือถึงองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วยขอใช้สถานที่เป็นที่ทำการของศูนย์บริการ ศึกษาออกโรงเรียนอำเภอบ้านหมี่ เพื่อเป็นที่ดำเนินกิจกรรม ในตำบลด้านการศึกษาสายสามัญ และ ส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้าน เพื่อสร้างความอบอุ่นในครอบครัว เริ่มใช้เป็นที่ทำการวันที่ 28 กันยายน 2544 เป็นต้นมา

ลักษณะการถ่ายทอดความแก่ประชาชนผู้สนใจ เป็นสถานที่พบกลุ่ม นักศึกษาผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษา ตอนปลาย และเป็นศูนย์รวมการฝึกอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้าน ผู้สูงอายุ ได้แก่ ตัดเย็บเสื้อผ้า คอมพิวเตอร์ และดอกไม้จันทน์

ศูนย์ศิลปาชีพประชาสุขสันต์ (พิพิธภัณฑสถานชีวิตพระสุเมธาธิบดี) ที่อยู่ เลขที่ 84 หมู่ที่ 4 ถนนบ้านหมี่ – โลกสำโรง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พระสุเมธาธิ บดี เจ้าคณะกรุง เทพมหานคร กรรมการเถรสมาคม นายกสภามหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย นายก มหาชาติวิทยาลัย อธิบดีสงฆ์ ยูวราชรังสฤษฎ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งบ้านเกิดของท่านอยู่ที่ ตำบลบ้าน

กล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพประชาชนสุขสันต์ และพิพิธภัณฑสถาน เพื่อให้ทุกคนมีจิตใจจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ยกระดับของผู้ยากไร้ให้มีปัจจัย ที่สมควรแก่อัตภาพ ประกอบด้วยสำนักงาน อาคารฝึกอาชีพ ชมรมไทยพวนบ้านหมี่ ที่พักผู้ปฏิบัติ ธรรม หอ ประชุมประชาชนสุขสันต์ รวมแล้วเรียกว่า “ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมถิ่นไทยพวน” เป็นตึก 2 ชั้น สร้างขึ้นเมื่อปี 2535 ชั้นล่างเป็นสำนักงานแพทย์เคลื่อนที่มูลนิธิประชาชนสุขสันต์ ศูนย์วัฒนธรรมถิ่น ไทยพวน ศูนย์แสดงสินค้าพื้นบ้าน พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านที่แสดงวิถีชีวิต และถิ่นฐานบ้านเดิม

ภายในห้องจัดแสดงวิถีชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมพื้นถิ่นของชาวไทยพวน สิ่งที่น่าสนใจ มาจัดแสดง เช่น แอบใส่ข้าวเหนียวขนาดใหญ่ ตะกร้า หีบใส่เสื้อผ้า กำปั้น กองเพล ถาดพาข้าว (สำหรับรับกับข้าว) ผ้าทอ ไทยพวน โบราณ เป็นต้น ส่วนชั้นบนเป็นที่ประดิษฐานเจดีย์พุทธคยา มีรูปจำลอง พระพุทธเจ้าในอิริยาบถต่างๆ ตู้พัดยศต่างๆ 3 ตู้ ห้องทำงาน และหุ่นขี้ผึ้งของพระสุเมธาธิบดี ชุค ครุข หนังสือเก่าแก่ที่ท่านได้สะสมมา เป็นต้น สิ่งของที่กล่าวมาทั้งหมดนี้มีส่วนส่งเสริมในเรื่องของ ศิลปกรรม ประติมากรรม และพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานเขียนสำคัญที่มีการศึกษาเกี่ยวกับชาวไทยพวน เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และ ประเพณีของตนเอง อันได้แก่ พหลยูทธ รุณภัย (2515) วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหา บัณฑิต สาขาการพัฒนารวมชน ภาควิชาพัฒนารวมชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง “การศึกษา ความเชื่อถือของชาวพวนกับการพัฒนารวมชนที่บ้านเชียงงา ตำบลบ้านเชียงงา อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี”

ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อถือที่มีอยู่ในเรื่อง ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ขนบ ธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในครอบครัว ตลอดจนความเชื่อถือ ทางด้านไสยศาสตร์ อันเป็นความเชื่อที่ผูกพันอยู่กับการดำเนินชีวิตของชาวบ้านมาโดยตลอด พบว่า ความเชื่อถือบางอย่างของชาวพวนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนารวมชนบ้าง ทั้งในทางที่เป็น อุปสรรคและในทางที่เป็นส่วนช่วยส่งเสริมกัน

ประจักษ์ เข้มมุกด์ (2521) วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนา สังคม มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ เรื่อง “การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวพวนกับ วัฒนธรรมไทย ศึกษากรณี ชาวพวนในตำบลหาดเลี้ยว อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย”

ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ในแง่ของความคิดเห็น และความเชื่อของชาวพวนต่อประเพณีดั้งเดิม ที่ถูกผสมกลมกลืน พบว่าความรัก และการช่วยเหลือกันของชาวพวนด้วยกัน และการแต่งงานที่ด้าวหรือปิ่นกันของบ่าวสาวที่ว่าชีวิตจะไม่มีความสุขนั้น ไม่เชื่อว่าเป็นไปได้ตามคำกล่าวความเชื่อในเรื่องการอาบนํ้าก่อน กายอยู่ในระดับก้ำกึ่งกัน การเขาส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อถือ การลงช่วงการกำฟ้ายังมีการปฏิบัติอยู่ การถามห้อยาไม่เคร่งครัดกันแล้วถ้ามีคนเรียกว่าลาว หรือลาวพวนจะไม่พอใจมากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่ใช้ภาษาพวนถ้าคนพวนมาพูดด้วยเป็นภาษาไทยจะไม่พอใจ และถ้าให้พูดภาษาไทย กับคนพวนหาเหตุด้วยด้วยกันจะรู้สึกอายนมาก การใช้ภาษาไทยอยู่ในระดับดี

2. ความสามารถในการใช้ภาษาไทย มีความสัมพันธ์กับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม อย่างมี นัยสำคัญ ผู้ที่ใช้ภาษาไทยได้ดีจะถูกผสมกลมกลืนมากกว่าผู้ที่ใช้ภาษาไทยได้ไม่ดี

3. ประเพณีที่ชาวพวนยึดถือปฏิบัติ จะมีความสัมพันธ์กับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม อย่างมีนัยสำคัญผู้ที่ยึดมั่นในประเพณีมาก จะถูกผสมกลมกลืนน้อยผู้ที่ยึดมั่นในประเพณีน้อยจะถูก ผสมกลมกลืน ได้มาก

4. ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม อย่างมีนัยสำคัญ ผู้มีการศึกษาระดับสูงจะถูกผสมกลมกลืน ได้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำ และไม่มีการศึกษา

5. การทดสอบที่ปรากฏผลว่าไม่มีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษาไทยการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน และระดับการศึกษากับความเห็นต่อการลงช่วงในปัจจุบัน และความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความรักในคนพวนด้วยกัน

6. ปัจจัยสอดแทรกที่สนับสนุนให้การผสมกลมกลืน เป็นไปได้ดียิ่งขึ้น ได้แก่การอ่านหนังสือ การฟังวิทยุ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก

โพธิ์ แซ่มลำเจียก (2537) หนังสือ สามัคคีสาร (ดอกหญ้า) เรื่อง “ตำนานไทยพวน” โดยเล่าถึงการเคลื่อนไหวกการสร้างถิ่นฐานของชาวพวนในประเทศไทย การอพยพจากฝั่งลาวสู่เมืองไทย ตำนานขุนบรมราชา บรรพบุรุษของคนพวน เรื่องเจ้าเมืองพวน ตลอดประเพณีและภาษาพูด และเรื่อง วัฒนธรรมและประเพณีไทยพวน ให้รายละเอียดในประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ของชาวพวน อาทิเช่น ประเพณีกำฟ้า ประเพณีเลี้ยงผี วันสารทพวน เส่อกระจาด (เทศน์มหาชาติ) เป็นต้น

วีระพงศ์ มีสถาน (2539) สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์พวน สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง “สารานุกรมชาติพันธุ์พวน” ซึ่งให้ภาพชาว

ไทพวนที่เห็นวิถีชีวิตมากขึ้น ทั้งลักษณะ โครงสร้างสังคม เครือญาติ บ้านเรือน การแต่งกาย อาชีพ เป็นต้น

กนกพรรณ แสงเรือง (2532) วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง “ความสำนึกในเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวพวน”

ผลการศึกษาพบว่า ความสำนึกในเอกลักษณ์ด้านต่างๆ ของลาวพวนยังเหลืออยู่ และในระยะเวลาที่ผ่านมาได้ปรากฏตัวอย่างเด่นชัดขึ้น ความเข้มข้นหรือความมากน้อยของความสำนึกนี้ ขึ้นอยู่กับตัวแปรระดับการศึกษาและการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมสำหรับการรักษาไว้ในเอกลักษณ์ด้านต่างๆ ของลาวพวนจะมีผลต่อสังคม โดยการเกิดการรวมตัวของลาวพวนในท้องถิ่น และท้องถิ่นอันก่อให้เกิดการช่วยเหลือในระหว่างลาวพวนด้วยกันมากขึ้นนอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อ สังคมส่วนรวมโดยก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างลาวพวนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกด้วย

ยุรี ไบตระกูล (2536) วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง “พิธีบุญกำฟ้าของลาวพวน: กรณีศึกษาหมู่บ้านพวน ตำบลบางน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี”

ผลการศึกษาพบว่า พิธีบุญกำฟ้าเป็นพิธีกรรมโบราณที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของลาวพวนที่คง อยู่ สัญลักษณ์ในพิธีกรรมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าพิธีบุญกำฟ้า เป็นพิธีกรรมแห่งความอุดมสมบูรณ์ โดยพิธีกรรมสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้าง และการจัดระเบียบ ทางสังคมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเกษตรกรรม ที่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ และพิธีกรรมยังสะท้อนให้เห็น โครงสร้างทางเครือญาติ และการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนหลังการสมรส ซึ่งเป็นแบบ Matrilineal อีกทั้งพิธีกรรมยังสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ ความเชื่อที่ ประกอบ ด้วยพุทธศาสนา ลัทธิพราหมณ์ และความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งมีการ จัดลำดับ สถานภาพความสูงต่ำ ภายในโครงสร้างเดียวกันทั้งในระดับบุคคล และระดับชุมชน

บตี พงษ์ทอง (2538) วิทยานิพนธ์หลักสูตรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เรื่อง “การเข้าสู่ชุมชนบทบาทของกระบวนการโลกาภิวัตน์: ศึกษากรณี ชุมชนไทพวนตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี”

ผลของการศึกษาพบว่า ลักษณะต่างๆ ไปของชุมชนมีแบบแผนการตั้งถิ่นฐาน เป็นแบบกระจุก รูปแบบบ้านพักอาศัยมีผสมกันทั้งแบบเก่าตามลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวน และแบบทันสมัยตามลักษณะชุมชนเมือง อาชีพหลักคือ การทำนา มีพื้นที่ประกอบอาชีพอยู่นอกหมู่บ้านสมาชิก ในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 5 คน ระดับการศึกษารองหัวหน้าครัวเรือน และผู้นำส่วนใหญ่

จบการ ศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สมาชิก ในครัว เรือน ได้รับการส่งเสริมให้เข้ารับการ ศึกษา ใน ระดับสูง

สถานภาพของประชาชนผู้นำมีสถานภาพด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองอยู่ใน ระดับที่ ดีกว่าหัวหน้าครัวเรือนด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมผู้นำยอมรับการแพร่กระจายใน อัตราที่ สูงกว่าระดับการมีส่วนร่วม ของประชาชนใน โครงการพัฒนาของหัวหน้าครัวเรือนอยู่ใน เกณฑ์ต่ำ มาก แต่การได้รับข่าวสารจากสื่อประเภทต่างๆ หัวหน้าครัวเรือนมีปริมาณการรับที่สูงกว่า ผู้นำส่วน ในด้านวิธีการดำเนินชีวิตผู้นำยังคงยึดมั่น ในแบบแผนของกลุ่มชาติพันธุ์สูงกว่าหัวหน้า ครัวเรือน

เปรียบเทียบความตระหนักของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนต่อการเข้าสู่ชุมชนชนบทของ กระบวนการ โลกาภิวัตน์ใน 2 กลุ่มชีวิต ระหว่างหัวหน้าครัวเรือนกับผู้นำไม่มีความแตกต่างกัน และ ทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง ไม่เห็นว่ากระบวนการโลกาภิวัตน์ที่กำลังแพร่กระจาย เข้าไปในทุกพื้นที่ จะมี ผลกระทบต่อบุคคลครอบครัว และชุมชนของตนได้อย่างไรเนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลง ทาง กายภาพของท้องถิ่น ยังมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป มีเพียงความทันสมัยที่ปรับตามสังคมเมือง พิจารณาในแต่ละกลุ่มชีวิตในกลุ่มชีวิตทัศนคติต่อกระแส โลกาภิวัตน์ผู้นำ และหัวหน้าครัว เรือน มี ความตระหนักแตกต่างกันโดยหัวหน้าครัวเรือน มีความตระหนักสูงกว่าทั้งนี้เนื่องมาจากการได้รับ ข่าวสารอยู่ในระดับที่ดีกว่าส่วนกลุ่มชีวิตระยะความสัมพันธ์ทางสังคมกับต่างชาติไม่มีความแตก ต่างกัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลเข้าไปสัมพันธ์กับการเข้าสู่ชุมชนชนบทของกระบวนการ โลกาภิวัตน์ ใน 2 กลุ่มชีวิตไม่มีปัจจัยใดที่มีอิทธิพลเข้าไปมีความสัมพันธ์เป็นที่สังเกตว่าการแพร่กระจายของ กระบวนการ โลกาภิวัตน์ เกิดขึ้นจากโลกถูกย่อส่วนด้านกาละเทศะ โดยเทคโนโลยีสารสนเทศ และ เป็น การแพร่กระจายของกระแสที่ ไม่มีการย้อนกลับ เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มชีวิตในกลุ่มชีวิต ทัศนคติ ต่อกระแส โลกาภิวัตน์ มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ ปัจจัยสถานภาพของประชาชนด้าน สังคม ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยวิธีการ ดำเนินชีวิตชาวชนบทไทพวนด้านระบบ การพัก ผ่อนหย่อนใจ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงลบ ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวก ได้แก่ ปัจจัยการได้รับข่าวสารของประชาชนฯ ส่วนในกลุ่มชีวิต ระยะความ สัมพันธ์ทางสังคมกับ คนต่าง ชาติ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ ปัจจัยการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมในภาพ รวม ด้าน การศึกษา ของสมาชิกในครัวเรือน ด้านการใช้ยานพาหนะและสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน (ความทันสมัย) ปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงบวก ส่วนปัจจัยการได้รับข่าวสารของประชาชนฯ มีความสัมพันธ์เชิงลบ

ลำดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่ชุมชนชนบทของกระบวนการโลกาภิวัตน์ใน 2 กลุ่มชีวิต มี 3 ปัจจัยที่สามารถทำนายได้เรียงลำดับ ดังนี้ 1) ปัจจัยการได้รับข่าวสารของประชาชน 2) ปัจจัยการมีส่วนร่วม ร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาฯ ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้สามารถทำนาย 2 กลุ่มชีวิตได้ในทิศทางตรงข้าม ส่วนปัจจัยลำดับที่ 3) ปัจจัยวิถีการดำเนินชีวิตชาวชนบทไทพวน ด้าน กิจกรรมที่ปฏิบัติต่อกันในระบบเครือ ญาติ สามารถทำนายในทิศทางเดียวกันกับ 2 กลุ่มชีวิต เมื่อ พิจารณาในแต่ละกลุ่มชีวิต ในกลุ่มชีวิต ทิศนคติ ต่อกระแสโลกาภิวัตน์มีเพียงปัจจัยเดียว ได้แก่ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครง การพัฒนาฯ ซึ่งสามารถทำนายได้ในทิศทางตรงข้าม ส่วนในกลุ่มชีวิตระยะความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนต่างชาติ มีเพียงปัจจัยเดียวและสามารถทำนายได้ในทิศทางตรงข้ามเช่นกัน ได้แก่ ปัจจัยการได้รับข่าวสารของประชาชน

เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักรับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่กำลังแพร่กระจาย รัฐต้องเร่งรีบพิจารณา ปรับปรุง และดำเนินการในด้านต่างๆ คือ 1) ปฏิรูประบบการศึกษา 2) พัฒนาทักษะทรัพยากรมนุษย์ และกำลังแรงงานของประเทศ 3) ปฏิรูประบบสาธารณสุข 4) ปฏิรูปการ บริหาร และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ยก ระดับการแข่งขันของประเทศไทยใน ระบบเศรษฐกิจนานาชาติที่กำลังเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ 6) ยก ระดับมาตรฐานการให้บริการพื้นฐานด้านเศรษฐกิจให้ได้ระดับสากล 7) กระจายความเจริญออกไปสู่ชนบท เชื่อมโยงชนบทและภูมิภาคกับเมือง และ 8) ปฏิรูประบบการบริหารของรัฐ และระบบราชการให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ สภาพเศรษฐกิจ และสังคม และเอื้ออำนวยต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการแข่งขันของ เศรษฐกิจไทย

ปิยะพร วามสิงห์ (2538) วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา มานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่อง “ความสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวน”

ผลการศึกษาพบว่า เป็นการมุ่งศึกษาถึงความสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า คนลาวพวนมีความสำนึกในชาติพันธุ์ของตนมากน้อยเพียงใด และแนวโน้มระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นอย่างไร และการรักษาไว้ในเอกลักษณ์ด้านต่างๆ มีผลทั้งทางบวกและทางลบ ต่อสังคมลาวพวนอย่างไร

การศึกษาชุมชนลาวพวนในอำเภอปากพลี จังหวัดลพบุรีซึ่งถือว่าเป็นชุมชนลาวพวนที่มีขนาดใหญ่ด้วยการเข้าไปศึกษาสังเกตการณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ประกอบ ผลจากการศึกษาพบว่าความสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวนจะมีผลต่อสังคมโดยการเกิดการรวมตัวของลาวพวนในท้องถิ่นและต่างถิ่น อันก่อให้เกิดการช่วยเหลือในระหว่างลาวพวนด้วยกันมากขึ้น

นอกจากนี้ยังส่งผลต่อสังคมส่วนรวม โดยก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างลาวพวนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกด้วย

เกียงศักดิ์อ่อนละมัย (2539) วิทยานิพนธ์หลักสูตรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เรื่อง “วิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนบทในกระแสโลกาภิวัตน์: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนไทพวน ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี”

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนบทต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ในชุมชนไทพวน ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ชนบทธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ และระยะความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนต่างชาติ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น และหัวหน้าครัวเรือน กลุ่มไทพวน ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 329 ราย จำแนกเป็น ผู้นำท้องถิ่น 70 ราย และหัวหน้าครัวเรือน 259 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS/PC (Window) โดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

1. ผลการศึกษาข้อมูลลักษณะทั่วไป

ประชากรมีอัตราส่วนเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา สถานภาพของประชากรส่วนใหญ่สมรส ประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม และประกอบอาชีพรองได้แก่ รับจ้าง

2. ผลการศึกษาด้านรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิต

2.1 กิจกรรมในระบบเครือญาติพบว่าชาวไทพวนส่วนใหญ่มีวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม

2.2 พิธีกรรม ศาสนา ความเชื่อและการละเล่นพื้นบ้าน พบว่า พิธีกรรมบางอย่างลดน้อยลง

2.3 ระบบการพักผ่อนหย่อนใจ พบว่า วิถีชีวิตชาวไทพวนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสภาวะความทันสมัย

3. ผลการศึกษาด้านระยะความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนต่างชาติ

ชาวชนบทไทพวนส่วนใหญ่ ไม่ยอมรับความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนต่างชาติด้านเชื้อชาติ แต่ด้าน ศาสนาชาวไทพวนยอมรับคนพุทธมากกว่าคนศาสนาอื่น

4. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา รัฐจำเป็นต้องเร่งปรับปรุง

4.1 ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เห็นประโยชน์ของการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม

4.2 ส่งเสริมบทบาทผู้นำ ให้เป็นผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมในท้องถิ่น

4.3 พัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อลดการเคลื่อนย้ายประชากรในท้องถิ่นไปอยู่ในเมือง

4.4 นโยบายส่งเสริมวัฒนธรรม เพื่อสนับสนุนรักษาวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่น

4.5 การพัฒนาระบบการสื่อสาร เพื่อให้ประชากรได้รับข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยี

ก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงของโลก

เชาว์วิศุภกรตรีทิเทศ (2542) วิทยานิพนธ์หลักสูตรมานุษยวิทยาสาขามหาบัณฑิต สาขา มานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง “การรับ นวัตกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา: ศึกษากรณีชุมชนไทยพวนในจังหวัดลพบุรี”

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาเรื่องการรับเอานวัตกรรม และพิธีกรรม ทางศาสนาของ ไทยพวนโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาอธิบายผลของนวัตกรรมที่เป็นอิทธิพลกระทบต่อพิธีกรรม ทาง ศาสนาอัน ได้แก่ ศาสนาพุทธพราหมณ์ และผี ซึ่งชาวไทยพวนนับถือสืบทอดกันมาว่า นวัตกรรมส่วนใดมี ผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางพิธี กรรมโดยเลือกเอาหมู่ที่ 5 ตำบลบ้าน กล้วย จังหวัดลพบุรีเป็นตัวอย่าง ใน การศึกษา ผลการศึกษาปรากฏว่า

1. การรับเอานวัตกรรมทางวัตถุ มีผลกระทบต่อระบบพิธีกรรมทางศาสนา
2. การรับนวัตกรรมอวัตถุ มีผลกระทบต่อระบบพิธีกรรมทางศาสนา
3. การเป็นอุตสาหกรรม มีผลกระทบต่อระบบพิธีกรรมทางศาสนา
4. การเป็นเมืองมีผลกระทบต่อระบบพิธีกรรมทางศาสนา
5. การพัฒนาโดยหน่วยงานของรัฐ มีผลกระทบต่อระบบพิธีกรรมทางศาสนา
6. การพัฒนาโดยหน่วยงานของเอกชน ไม่มีผลกระทบต่อระบบพิธีกรรมทางศาสนา
7. การพัฒนาระบบชลประทาน มีผลกระทบต่อระบบพิธีกรรมศาสนา
8. การพัฒนาระบบคมนาคม มีผลกระทบต่อระบบพิธีกรรมทางศาสนา

ปรารธนา แซ่อึ้ง (2543) วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เรื่อง “การปกครองของไทยที่มีต่อเมืองพวนและชาว พวนในราชอาณาจักรไทยระหว่าง พ.ศ. 2322-2436

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาการปกครองของไทยที่มีต่อเมืองพวน ในราช อาณาจักร ไทยระหว่าง พ.ศ. 2322 - 2436 พบว่าในช่วงแรกไทยมีนโยบายปกครองเมืองพวน ซึ่งมี ฐานะเป็น เมือง ขึ้นของไทยโดยให้อำนาจสิทธิขาดในการปกครองภายในแก่เมืองพวน อย่างเต็มที่ เมืองพวนมี หน้าที่เพียงส่งเครื่องราชบรรณาการมาถวายพระมหากษัตริย์ไทยตามธรรมเนียมเท่านั้นแต่เนื่องจาก ระยะทางระหว่างเมืองพวนกับไทยห่างไกลกันมากประกอบกับเมืองพวนมีอาณาเขตติดต่อกับญวน ญวนจึงมักขยายอิทธิพลเข้ามา ในเมืองพวนอยู่เสมอทำให้เมืองพวนมีลักษณะเป็นเมือง สองฝ่ายฟ้า

คือยอมรับทั้งอำนาจของไทย และญวน ในเวลาเดียวกันไทยได้พยายามแก้ไขปัญหาการ เป็นเมือง สองฝ่ายฟ้าของเมืองพวนอยู่หลายวิธี เป็นต้นว่ามอบหมายให้เวียงจันทน์เป็นกบฏในสมัย เจ้า อนุวงศ์ ไทยจึงได้มอบหมายให้หลวงพระบางควบคุม ดูแลเมืองพวนต่อไปแต่อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาในเมืองพวนได้ด้วยเหตุนี้ในเวลาต่อมาไทย จึงหันมาใช้ นโยบายกวาดต้อนชาวพวนเข้ามาในราชอาณาจักรไทย ให้หมดเพื่อไม่ให้เหลือไว้เป็นกำลังแก่ ฝ่าย ญวนนโยบายของไทยดังกล่าวดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวขณะนั้นลัทธิจักรวรรดินิยม แห่งขยายอิทธิพลเข้ามาในดินแดน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ ยิ่งไปกว่านั้นญวนซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับเมืองพวนได้ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสไทยจึงเตรียม ป้องกันเมืองพวน โดยทำการปฏิรูปการปกครองในเมืองพวนเสียใหม่ให้รัดกุมยิ่งขึ้นแต่เนื่องจาก เมืองพวน และญวนไม่มีการ กำหนดเขตแดนที่แน่นอนประกอบกับการที่เมืองพวน เป็นเมืองสอง ฝ่ายฟ้าซึ่งอำนาจของไทยและญวนมีกำลังกันอยู่เป็นเหตุให้ในเวลาต่อมาฝรั่งเศส จึงใช้จุดอ่อนของ ไทยทั้งสองประการนี้มาเป็นข้ออ้างในการขยาย อิทธิพลเข้ามาในเมืองพวนที่สุดภายหลังวิกฤติ การณ์ ร.ศ. 112 เมืองพวนจึงตกเป็นเมืองขึ้น ของฝรั่งเศสตาม สนธิสัญญาฝรั่งเศสสยาม ฉบับวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2436 จากนโยบายการปกครองของไทยที่มีต่อ เมืองพวนในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้ ส่งผลให้มีชาวพวน จำนวนมากเข้ามาตั้งถิ่นฐานกระจายไปทั่วราชอาณาจักร ไทย และได้กลายเป็น ส่วนหนึ่งของสังคมไทยตราบเท่าทุกวันนี้

อุษณา อารี (2546) วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่อง “คำกริยาวิเศษณ์ในภาษาไทยพวน อำเภอศรี มหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี”

ผลการศึกษาพบว่า คำกริยาวิเศษณ์ในภาษาไทยพวนมีจำนวน 555 คำ จำแนกได้เป็น 3 ประเภทได้แก่ คำเดี่ยว คำซ้อน และคำซ้ำ มีโครงสร้างตั้งแต่ 1 ถึง 4 พยางค์ ความหมายของคำกริยา วิเศษณ์ในภาษาพวนแบ่งเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงสระกับความหมายทางขนาดหรือปริมาณ ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงสระกับความหมายทางรูปพรรณสัณฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงสระ กับความหมายทางความรู้สึก และคำกริยาวิเศษณ์ที่มีความหมายเป็นพหูพจน์

จากการศึกษาวิเคราะห์คำกริยาวิเศษณ์ในภาษาไทยพวน อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัด ปราจีนบุรี แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของเสียงสระมีผลต่อความหมายของคำกริยาวิเศษณ์เป็น อย่างมาก การใช้คำกริยาวิเศษณ์สามารถช่วยขยายความหมายของคำที่ถูกขยายให้มีความหมายที่ ลึกซึ้งและเฉพาะ ตัวมากขึ้น สามารถสร้างมโนภาพ และสื่อความหมายทางอารมณ์ต่อสิ่งที่กำลังพูด ถึงโดยไม่ต้องอธิบายความด้วยประโยคยาวๆ

ยุพิน แทนมณี สะไบพร รัตธา ลินีย์ เย็นขัน สุพัตรา เรืองษ์ และอุฬุภากร วิจิตรพัชราภรณ์ (2548) หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เรื่อง “ประเพณีกำฟ้าของชาวไทยพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี”

ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นมาประเพณีกำฟ้าของชาวไทยพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษากลุ่มผู้อาวุโส กลุ่มข้าราชการ พบว่ากลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มที่ควรจะได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาและขั้นตอนของประเพณีกำฟ้าของชาวไทยพวน เพื่อที่จะเป็นผู้ปฏิบัติสืบต่อไป โดยการจัดความรู้ประเพณีท้องถิ่น จัดการแข่งขันการละเล่นพื้นบ้าน จัดการประกวดร้องเพลงลำพวน เป็นต้น ซึ่งสามารถที่จะรักษาประเพณีกำฟ้าให้เป็นเอกลักษณ์สำคัญบ่งบอกถึงความเป็นไทยพวนได้

ศึกษาการมีส่วนร่วมประเพณีกำฟ้าของชาวไทยพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้อาวุโส ข้าราชการ และเยาวชนต่อการมีส่วนร่วมประเพณีกำฟ้าของชาวไทยพวน ตำบลบ้านทราย กลุ่มผู้อาวุโสและกลุ่มข้าราชการให้การสนับสนุนในการวางแผนต่างๆ ส่วนกลุ่มเยาวชนจะเข้าร่วมน้อย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ไม่มีเวลาว่าง เพราะกำลังศึกษาต่อและประกอบอาชีพต่างถิ่นจึงไม่สามารถเข้าร่วมประเพณีกำฟ้าได้สม่ำเสมอ การส่งเสริมให้เยาวชนทุกคนมาร่วมทำกิจกรรม โดยการเข้าร่วมการละเล่นพื้นบ้าน มีรางวัลตอบแทนเป็นการสร้างให้เกิดความสนุกสนาน ความรัก และความหวงแหนในสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมิให้สูญหาย เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวไทยพวน แสดงว่ามีได้ลอกเลียนแบบหรือหยิบยืมมาจากของชาติอื่น ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคี ความสนิทสนมกลมเกลียว และย่อมจะเป็นที่น่าภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง

ศึกษาการสืบทอดประเพณีกำฟ้าของชาวไทยพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี การสืบทอดประเพณีกำฟ้า กลุ่มผู้อาวุโสและกลุ่มข้าราชการ มีการสืบทอดประเพณีโดยประเพณีปฏิบัติจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ ปฏิบัติอยู่อย่างนั้นจนเกิดความเคยชิน ผู้ปฏิบัติไม่รู้สึกลึกเคียดร้อนและรำคาญที่จะปฏิบัติตาม แต่กลุ่มเยาวชนไม่ให้ความสำคัญในแก่นแท้ของประเพณี ไม่ถือเป็นวิถีชีวิตหรือส่วนหนึ่งของชีวิตเช่นที่เป็นมาในอดีต จึงไม่ ให้ความสนใจในการเข้าร่วมทุกขั้นตอนของพิธีกรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปลูกจิตสำนึก สร้าง ความตระหนักให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าและสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นในการเป็นไทยพวน

เจนสุตา สมบัติ (2548) วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง “ความเป็นพวน ในปรากฏการณ์ ความเป็นไทยร่วมสมัย”

ผลการศึกษาพบว่า “ความเป็นพวน” ในปรากฏการณ์ความเป็นไทยร่วมสมัย เป็น การศึกษาการนิยามตัวตนของชาวพวน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในประเทศไทยที่อพยพมาจาก ประเทศลาวกว่า 200 ปี มาแล้ว โดยมองผ่านสำนึกรับรู้ จดจำความเป็นพวนในหลายรูปแบบ สิ่งที่ ผู้เขียนเน้นเป็นประเด็นสำคัญคือ พัฒนาการของความเป็นพวนที่สอดคล้องกับสังคมไทยในบริบทที่ แยกต่างกันในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ความหมายของความเป็นพวนที่แสดงออกในรูปการรวมกลุ่ม ฟื้นฟูวัฒนธรรมของคนพวน และการปรับตัวของความเป็นพวนในปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับปรากฏ การณ์ในสังคมไทย ที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น

ภายใต้มิติที่ซับซ้อนของการนิยามตัวตนของชาวพวนในประเทศไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เขียนได้ตั้งคำถามในการศึกษา เพื่อสามารถวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ (1) การเข้าใจที่มา / รากเหง้าตัวตนในประวัติศาสตร์ของชาวพวนเป็นอย่างไร และส่งผลอย่างไรต่อการนิยามตัวตนของ ชาวพวนในปัจจุบัน (2) การแสดงออกถึงสำนึกรับรู้ จดจำตัวตนของชาวพวนผ่านการรวมกลุ่มใน การทำกิจกรรมต่างๆ ทางวัฒนธรรมมีลักษณะอย่างไร และ (3) ในกระแสการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น อันเป็นปรากฏการณ์ที่ทุกอย่างถูกรวมเข้ามาอยู่ ภายใต้ “ความเป็นไทยร่วมสมัย” ตัวตนของชาวพวนแสดงอยู่ตรงไหน อย่างไร

จากคำถามข้างต้น ผู้เขียนได้รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาวพวน ประกอบกับการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มคนพวนจัดขึ้น

สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ของชาวพวน พบว่า การเข้าใจที่มา / รากเหง้าตัวตน เป็นการนิยามความเป็นพวนผ่านรูปแบบที่แตกต่างกัน การรับรู้และเชื่อมโยงตัวตนของชาวพวนจึง เป็นไปตามแหล่งที่รับมา แต่ตัวตนของชาวพวนในประวัติศาสตร์ของรัฐชาติที่พวกเขาอาศัย จน กระทั่งปัจจุบัน เรื่องราวที่มาในประวัติศาสตร์ของชาวพวนก็ถูกหยิบยกขึ้นมาบอกเล่าตามโอกาส ต่างๆ เพื่อตอกย้ำความเข้าใจในรากเหง้าของกลุ่มชาติพันธุ์พวนร่วมกัน โดยคนพวนแต่ละพื้นที่ก็ เลือกหยิบประวัติศาสตร์ชุดที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตนขึ้นมาใช้

การรวมกลุ่มของชาวพวนเป็นโอกาสให้พวกเขาได้แสดงออกถึงสำนึกรับรู้ จดจำ ตัวตนร่วมกัน ผ่านการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ โดยชาวพวนได้มีการเลือกอนุรักษ์ส่งเสริม บางสิ่งๆ ที่พวกเขาเห็นว่ามีความหมายร่วมกัน การเกิดเครือข่ายชมรมไทยพวนได้ฟื้นฟูวัฒนธรรม ของชาวพวน ด้วยการประดิษฐ์สร้างตัวตนขึ้น โดยไม่ออกนอกรอบที่รัฐได้ขีดเส้นเอาไว้ และเป็น

ความพยายามสร้างชุมชนในจินตนาการภายใต้อุดมการณ์ของชาติที่เน้นความเป็นอันหนึ่ง แต่กลับเปิดพื้นที่ให้กับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม

เมื่อมีการให้คุณค่าความหมายของความเป็นพวกร่วมกันในกลุ่มต่างๆ การแสดงออกถึงสำนึกรับรู้ จดจำตัวตนของชาวพวนสู่สาธารณะ ก็เป็นประเด็นสำคัญที่ชี้ให้เห็นการเลือกหยิบอัตลักษณ์บางอย่างมาประดิษฐ์สร้างและแสดงบนเวทีที่มีคนภายนอกเป็นผู้ชม ซึ่งเวทิดังกล่าวย่อมมีจินตนาการของผู้ชมที่ต้องการเห็นความเป็นพวนที่พวกเขาคิด และสิ่งนี้เองที่ส่งผลให้ชาวพวนเลือกหยิบอัตลักษณ์ขึ้นมาเพื่อสนองจินตนาการนั้น อนึ่ง อัตลักษณ์ต่างๆ ของชาวพวนที่ถูกเลือกหยิบมากลั่นเป็นสิ่งที่ “ขายได้” ในกระแสการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของไทยทั้งสิ้น

กฤษณ์ท แสนทวิ (2552) วิทยานิพนธ์หลักสูตรวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง “ลำพวน: การวิเคราะห์การสื่อสารกับการสืบทอดอัตลักษณ์ชาวไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี”

ผลการศึกษาพบว่า เจื่อนใจปัจจุภายใต้อิทธิพลอำนาจต่อการสืบทอดนั้น เป็นเรื่องของเนื้อหาสาระที่ถูกถ่ายทอดในลำพวนสามารถปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์ได้อย่างหลากหลาย ตามสถานการณ์และสภาวะในปัจจุบัน รวมถึงช่องทางหรือโอกาส และพื้นที่ในการแสดงที่เอื้ออำนวยในทุกโอกาสและทุกสถานที่ และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เกื้อหนุนให้มีการ สืบทอดสื่อพื้นบ้านชนิดนี้ คือ ความสนุกสนาน ที่ได้รับการชมหมอลำพวน หากผู้ชมนั้นสามารถเข้าใจในความหมายได้เป็นอย่างดี

สำหรับจิตวิญญาณ คุณค่าทางภาษา วรรณศิลป์ และการให้กำลังใจ ที่จำเป็นต้องรักษาไว้จะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ซึ่งนั่นหมายถึง ภาษา ทำนอง และการให้กำลังใจ โดยผู้ที่จะเป็นหมอลำพวนได้ต้องเข้าใจและใช้ภาษาพวนในการสื่อสารได้ดี แต่อาจเพิ่มหรือเปลี่ยนเครื่องแต่งกายของผู้แสดงหรือหมอลำและหมอแคน มีการเพิ่มเครื่องดนตรีประเภทอื่นที่ทันสมัยเข้าไปแต่ยังคงใช้แคนเป็นเครื่องดนตรีหลัก พร้อมทั้งมีการสร้างเนื้อหาขึ้นใหม่ที่น่าสนใจมากขึ้น รวมถึงการจัดเวทีการแสดงที่สวยงามประกอบการแสดง ซึ่งอาจมีนักแสดงเพิ่มขึ้น โดยใช้แสง สี เสียง เพื่อสร้างแรงจูงใจ เป็นต้น

สรุป อัตลักษณ์ไทยพวนที่แสดงถึงตัวตนของชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา การตั้งถิ่นฐาน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การประกอบอาชีพ ทางภาษา การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย การถนอมอาหาร การรักษาโรค อัตลักษณ์ด้านประเพณี ประกอบด้วย การเกิด การแต่งงาน การตาย ประเพณีงานบุญต่างๆ และอัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ ศักยภาพของกลุ่มคนไทยพวน ศักยภาพของกลุ่มองค์กรทาง

สังคม การสืบทอดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ไทยพวน และ
แนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่
จังหวัดลพบุรี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา เกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ และอัตลักษณ์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ของไทยพวน เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของไทยพวน เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ให้ดำรงอยู่สืบไป ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และกำหนดรูปแบบของการวิจัย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัย ดังนี้

1.1 การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมข้อมูล และการค้นคว้าจากเอกสาร ได้แก่

1) เอกสาร ตำรา บทความ วารสาร หรือ เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคกลาง วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การสืบสานวัฒนธรรม การอนุรักษ์ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือ ภูมิปัญญาไทย ประวัติชุมชน ที่ทำการศึกษาอัตลักษณ์ การพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วม

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากวิทยานิพนธ์ เรื่องการอนุรักษ์ ความเป็นตัวตน และอัตลักษณ์และภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานที่จะช่วยในการกำหนดกรอบความคิดในการศึกษา และใช้ประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

1.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน ประชาชนชาวตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี รวมทั้งสิ้น 25 คน

การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยผู้เก็บข้อมูล หรือผู้สัมภาษณ์จะต้อง พูดยุคซักถาม หรือสนทนากับผู้ตอบหรือผู้ให้ข้อมูลตามข้อคำถามที่กำหนดไว้ในการสัมภาษณ์ ซึ่ง เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) โดยใช้ แบบสัมภาษณ์ เจาะลึก (In – depth Interview) ทั้งแบบที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

1.3 การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้รวบรวมข้อมูล จะ เข้าไปทำการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายผู้นำชุมชน ผู้รู้ และประชาชนชาวตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยใช้ แบบสังเกต (Observation) ที่กำหนดขึ้น เพื่อแสวงหาความรู้ หรือข้อมูลที่จะใช้ในการวิจัยโดยตรง ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้สังเกตได้สัมผัสกับสิ่งที่ต้องการรวบรวม ข้อมูลด้วยการสังเกต จะทำให้มีโอกาสได้ข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น โดยใช้ ประสบการณ์ของผู้สังเกตเข้าช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความแม่นยำและถูกต้องมากขึ้น

1.4 การสำรวจชุมชน

เป็นการสำรวจเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลของชุมชนที่เป็นชุมชนเป้าหมาย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน เพื่อช่วยในการอธิบายทำความเข้าใจ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยมีรายละเอียดในการสำรวจชุมชนดังนี้

1) ลักษณะของประวัติข้อมูลชุมชน (Community profile)

ชื่อชุมชน

ตำบล

อำเภอ

ผู้ใหญ่บ้าน

หัวหน้าคุ้ม

ประวัติความเป็นมา

2) ลักษณะทั่วไปของอำเภอ

ที่ตั้งของอำเภอ, ตำบล

ลักษณะภูมิประเทศ

ขนาดประชากร

ลักษณะสำคัญ

แบบแผนการเศรษฐกิจ

ระบบคมนาคม

- 3) แบบแผนการเกษตรฤดูกาล
ลักษณะที่ดิน
อากาศ
ฤดูกาล
พืชผล
วิธีการเกษตร
- 4) ลักษณะชุมชน
รายละเอียดเหมือนของตำบล
- 5) ข้อมูลเกี่ยวกับ
กลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา
- 6) ลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจ
แบบแผนอาชีพ แหล่งที่มาของรายได้ รายจ่าย คุลรายรับรายจ่าย
- 7) สถานการณ์สิ่งแวดล้อม
น้ำดื่ม น้ำใช้ แหล่งน้ำ ส้วม การกำจัดขยะ
- 8) สภาวะทางสุขภาพ
ปัญหาสุขภาพที่สำคัญ โรค การให้ภูมิคุ้มกันโรค การป้องกันและควบคุม
ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sampling Procedures)

2.1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ผู้รู้ ผู้นำ และผู้อาวุโสในตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรีจำนวน 10 คน
- 2) เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมประจำตำบลบ้านกล้วย และประจำจังหวัดลพบุรี 3 คน
- 3) พระจำนวน 2 รูป
- 4) ชาวบ้านตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 10 คน

รวมทั้งสิ้น 25 คน

2.2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง และคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง แต่ละกลุ่ม

2.2.1 ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้านจะต้องเป็นผู้อาวุโสภายในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนมานาน สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ตลอดจนให้รายละเอียดในด้านประวัตินิยมชน ในแง่สภาพสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี

2.2.2 เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมประจำตำบลบ้านกล้วย เป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่ในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ที่มีความคุ้นเคยกับชาวตำบลบ้านกล้วย และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม และประเพณีของจังหวัด และเรื่องอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

2.2.3 พระ ท่านเป็นเจ้าอาวาสประจำอยู่ที่ตำบลบ้านกล้วย และเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ท่านเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

2.2.4 ผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และอาศัยในชุมชนนี้มานาน สามารถให้ข้อมูลได้เป็นอย่างดี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

- 1) แบบการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In – depth Interview)
- 2) แบบสังเกต (Observation)
- 3) แบบสำรวจชุมชน

3.2 การดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

- 1) ศึกษาจากวารสาร เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดขอบข่ายการสร้างเครื่องมือ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) สัมภาษณ์ ปรึกษานักคิดที่เกี่ยวข้อง หรือ มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม เพื่อมาประกอบ เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

4) สร้างแบบสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In – depth Interview) ทั้งแบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง ขึ้นโดยให้ครอบคลุม ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

5) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา งานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และสำนวน ภาษาในแบบสอบถาม

6) นำร่างแบบสอบถามมาแก้ไขปรับปรุง ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ได้เสนอแนะแล้ว นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ประกอบอาชีพตลาดโตนด ที่อยู่ในบ้านแหลมวัง

7) เรียบเรียง และจัดพิมพ์แบบสอบถามแล้วทำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection)

เป็นการปฏิบัติการภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการดำเนินการ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อนำมาศึกษาตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากภาคสนามทั้งหมดจากการสัมภาษณ์ ทั้งการสัมภาษณ์เดี่ยว และการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยการบันทึกคำสัมภาษณ์ลงในแถบบันทึกเสียง หรือการจดบันทึกตามความเหมาะสม ส่วนการสังเกตจะใช้วิธีจดบันทึก และการถ่ายภาพประกอบ รวมทั้งการสำรวจชุมชนตามแนวทางการสำรวจที่กำหนดขึ้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- (1) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อขอข้อมูลจังหวัดลพบุรี
- (2) หน่วยงานสภาวัฒนธรรมตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

เพื่อขอข้อมูล และสัมภาษณ์

- (3) ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ

ชุมชน

- (4) องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน
- (5) โรงเรียนต่าง ๆ ในตำบลบ้านกล้วย
- (6) หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขอข้อมูล

2) นำแบบสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In – depth Interview) แบบสังเกต (Observation) แบบสำรวจชุมชนที่ตรวจสอบ และแก้ไขเสร็จ เรียบร้อยแล้วลงเก็บข้อมูลในภาคสนาม

- 3) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก การสังเกต และการสำรวจชุมชน
- 4) นำข้อมูลทั้งหมด ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดทำข้อมูล

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องที่รวบรวมไว้ไปจัดระบบตามขอบเขตด้านเนื้อหา
- 2) ถอดความจากการสัมภาษณ์ ที่บันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียง โดยสรุปสาระสำคัญแยกตามประเด็นต่าง ๆ แต่ละด้านตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา
- 3) นำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึก มาสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหา
- 4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของภาพ และจำแนกภาพตามขอบเขตด้านเนื้อหา
- 5) นำข้อมูลที่ตรวจสอบ และจัดหมวดหมู่แล้วทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ โดยจำแนกประเด็นตามขอบเขตเนื้อหา

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบเพื่อหาความเชื่อถือได้ของข้อมูล และตรวจสอบความครบถ้วนของคุณภาพข้อมูล ตลอดจนผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการสามเส้า (Triangulation) ซึ่งมีวิธีดำเนินการ 2 วิธีดังนี้

- 1) วิธีการสามเส้าด้านระเบียบวิธีวิจัย (Methodological triangulation) โดยใช้เทคนิคต่างๆ หลายอย่างพร้อมกันในการทำวิจัย เช่นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) แบบสังเกต (Observation) และการสำรวจชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี อาจจะทำหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกันกับข้อมูลที่ได้ในช่วงแรก หลังจากนั้นจะเป็นการรวบรวม และวิเคราะห์เอกสารหลักฐาน งานวิจัยในเรื่องเดียวกันและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะได้เข้าไปคลุกคลีในชุมชน และเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่หลาย ๆ ครั้งเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าที่ดี จะทำให้ได้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น
- 2) วิธีการสามเส้าด้านเวลา (Time triangulation) เป็นการสังเกตพฤติกรรม และการสัมภาษณ์บุคคล ในเวลาที่แตกต่างกันรวมทั้งการสำรวจชุมชน เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) โดยนำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ใช้จากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In depth interview) การสำรวจชุมชนจะใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปแบบอุปมัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดนั้น ผู้วิจัย จะตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งหมดมาอย่างถูกต้องครบถ้วน หลากหลาย และเพียงพอสำหรับเรื่องที่วิจัย และนำไปวิเคราะห์ต่อไป
2. พิจารณาแหล่งที่มาของข้อมูล เช่น พิจารณาความสม่ำเสมอของข้อมูลที่ได้มาใช้เวลาต่างกัน แต่เรื่องเดียวกัน ซึ่งจะมีแหล่งข้อมูลที่สำคัญดังนี้ คือ ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ห้องสมุด และแหล่งรวบรวมข้อมูลอื่นๆ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของข้อมูลที่สำคัญ ๆ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์
3. ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล โดยการตรวจสอบการเก็บข้อมูลในแต่ละช่วงเวลาเพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน 25 รายการ สัมภาษณ์โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- 1.1 ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน 10 คน
- 1.2 เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมประจำตำบลบ้านกล้วย ประจำจังหวัดลพบุรี 3 คน
- 1.3 พระจำนวน 2 รูป
- 1.4 ประชาชนชาวตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ 10 คน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 2.2 อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 2.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 2.4 แนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ เกี่ยวกับ

- 3.1 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 3.2 อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 3.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.4 แนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
โดยมีรายละเอียดของแต่ละตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน เป็นผู้ที่มีความรู้ และเป็นผู้นำชุมชนของชาวตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติ ประเพณี และวัฒนธรรม ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน จำนวน 10 ราย ดังนี้

1.1.1 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555

นาย จักฤษณ์ สกุล พลอยภู่ เพศ ชาย อายุ 51 ปี

บ้านเลขที่ 111 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 3 คน

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก ทำนา รายได้ 50,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วย รายได้ 20,000 บาท /

เดือน

เป็นไทยพวน ที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2532 ไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด โดยได้แต่งงานกับคนบ้านกล้วย

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.1.2 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

นาย วาทิน สกุล พุ่มบ้านเช่า เพศ ชาย อายุ 45 ปี

บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 2 คน

การศึกษา ปริญญาโท

อาชีพหลัก รับราชการ รายได้ 25,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง - รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวน ที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2529 เป็นคนไทยพวนโดยกำเนิด เกิดที่บ้านทรายเป็นตำบลที่อยู่ติดกัน แต่มาแต่งงานกับคนบ้านกล้วย เป็นไทยพวนรุ่นที่ 4 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน ปานกลาง ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม ตามความเหมาะสม

1.1.3 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 1 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2555

นาย ชินบัญชา สุกุล สุขันธวิภัติ เพศ ชาย อายุ 55 ปี

บ้านเลขที่ 4/2 หมู่ที่ 7 ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 1 คน

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก รับราชการครู รายได้ 50,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง ธุรกิจส่วนตัว รายได้ 40,000 บาท / เดือน

เป็นไทยพวน ที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2499 เป็นคนไทยพวนโดยกำเนิด เป็นไทยพวนรุ่นที่ 9 – 10

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้มาก โดยได้มีการศึกษา เกี่ยวกับคนไทยพวนมาพอสมควร เนื่องจากได้รับรู้ และได้สัมผัสผ่านทางสายเลือด โดยถ่ายทอดจากบรรพบุรุษผ่านคำบอกเล่าต่างๆ จากในอดีต นอกจากนั้นยังมีความสนใจส่วนตัว ทำให้มีความมุ่งมั่นในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ได้มีการเดินทางไปที่ทุ่งไหหิน แขวงเชียงขวาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แหล่งที่มาของบรรพบุรุษอีกหลายครั้งหลายหน ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม แต่พยายามที่จะรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้พอสมควร

1.1.4 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

นาง รุ่งอรุณ สุกุล จำปาน้อย เพศ หญิง อายุ 55 ปี

บ้านเลขที่ 59 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 3 คน

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก ค้าขาย รายได้ 15,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง เป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วย รายได้ 12,000 บาท / เดือน

เป็นไทยพวน ที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2500 เป็นคนไทยพวนโดยกำเนิด เป็นไทยพวนรุ่นที่ 3

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน มากที่สุด
ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม แล้วแต่โอกาส

1.1.5 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555

นาย ลิงห์ทอง สกุล กระตุกเงิน เพศ ชาย อายุ 62 ปี

บ้านเลขที่ 105 หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 2 คน

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก ข้าราชการบำนาญ รายได้ 15,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง ค้าขาย รายได้ 100,000 บาท / เดือน

เป็นไทยพวน ที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2525 ไม่ทราบว่าเป็นไทยพวน

รุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน ปานกลาง

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม ปฏิบัติตนตามประเพณีไทยพวนบ้างได้แก่ ภาษา การแต่งกาย ประกอบอาชีพจากอาหารของไทยพวนดั้งเดิม และมีการดำรงตนแบบไทยพวน คือ อยู่แบบเรียบง่าย สงบ

1.1.6 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555

พรชัยมงคล สกุล อ้วนสอาด เพศ ชาย อายุ 37 ปี

บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 2 คน

การศึกษา อนุปริญญา

อาชีพหลัก ค้าขาย รายได้ 20,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวน ที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี เป็นคนไทยพวนโดยกำเนิด แต่ไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน ฐู้ไม่มาก
ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม มีการ
รับประทานอาหารแบบดั้งเดิม คือ แจ่ว (น้ำพริก) จาน (หน่อไม้ดอง) ข้าวปุ้น (ขนมจีน) ข้าวหลาม
ขนมหน้าอ่อน เป็นต้น

1.1.7 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 12 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

นาย ชูชาติ สกุล กิมจำปา เพศ ชาย อายุ 55 ปี

บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 2 คน

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก รับราชการ รายได้ 43,500 บาท / เดือน

อาชีพรอง ไม่มี รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวน ที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด ไม่
ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน พอประมาณ
ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม ตามความ
เหมาะสม

1.1.8 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555

นาง แหวด สกุล ปัญญาสงค์ เพศ หญิง อายุ 83 ปี

บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 4 คน

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3

อาชีพหลัก ทำนา รายได้ 3,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง ทอผ้า รายได้ 2,000 บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2472 เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด
ไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน ฐู้แบบ
พอประมาณ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.1.9 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555

นาย มิตร สกุล พานทอง เพศ ชาย อายุ 76 ปี

บ้านเลขที่ 69 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 5 คน

การศึกษา ประถม 6

อาชีพหลัก รับจ้าง (ช่างไม้) รายได้ 3,500 บาท / เดือน

อาชีพรอง – รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2502 เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด

ไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้แบบ

พอประมาณ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.1.10 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

นาย ศิริ สกุล ประดับมุง เพศ ชาย อายุ 70 ปี

บ้านเลขที่ 93 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 3 คน

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก เกษตรกร รายได้ 10,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วย รายได้ 12,000

บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2485 เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด

ไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม โดยปฏิบัติ

ตามประเพณี

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มตัวอย่าง เพศชาย 8 คน เพศหญิง 2 คน มีอายุ

ระหว่าง 37 – 83 ปี สถานภาพการสมรส สมรสแล้วทั้งหมด

การศึกษา ต่ำสุดอยู่ในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาโท

อาชีพ หลักส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ส่วนน้อย เป็นข้าราชการ อาชีพรองคือ เป็นช่างไม้ หรืองานทอผ้า และผู้นำชุมชน

เป็นคนไทยพวนตำบลบ้านกล้วยโดยกำเนิดมี 5 คน เป็นคนไทยพวน หมู่บ้านใกล้เคียงโดยการแต่งงานกับหญิงสาวชาวบ้านกล้วยมีจำนวน 3 คน เป็นคนนอกกลุ่มชาติพันธุ์แต่งงานกับหญิงสาวชาวบ้านกล้วยจำนวน 2 คน

เป็นคนไทยพวน ที่สามารถระบุรุ่น ได้มี รุ่นที่ 3 – 4 มี 2 คน และ รุ่นที่ 9 – 10 มี 1 คน และไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด 5 คน

มีความรู้ความเข้าใจในประเพณีวัฒนธรรมของไทยพวน ส่วนใหญ่มีความรู้พอประมาณ ได้แก่ ภาษาไทยพวน ประเพณีและวัฒนธรรม ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตามแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.2 เจ้าหน้าที่ของสภาวัฒนธรรมประจำตำบลบ้านกล้วย และสภาวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ซึ่งเป็นกลุ่มของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ นักวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม สนับสนุน การให้ข้อมูล และเป็นผู้รู้ ในเรื่องประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน มีส่วนร่วมในกำหนดพิธีกรรมต่างๆ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 3 ราย ดังนี้

1.2.1 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555

นางสาว สนั่น สกุล ปานสูง เพศ หญิง อายุ 66 ปี

บ้านเลขที่ 21 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส โสด

จำนวนบุตร – คน

การศึกษา พยาบาลราชวิถี/สาธารณสุข/ครุศาสตรบัณฑิต

อาชีพหลัก ข้าราชการบำนาญ รายได้ 25000 บาท / เดือน

อาชีพรอง - รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2489 เป็นคนพวนโดยกำเนิด เป็นไทยพวนรุ่นที่ 6

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน มีความรู้พอประมาณ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม เช่น ที่อยู่อาศัยเหมือนเดิม อาหาร การแต่งกาย ยังเหมือนเดิม

1.2.2 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 15 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2555

นาย สมคิด สกุด จุมทอง เพศ ชาย อายุ 72 ปี

บ้านเลขที่ 124 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 2 คน

การศึกษา ปริญญาโท

อาชีพหลัก ข้าราชการบำนาญ รายได้ 10,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง - รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี ปีที่เกิด 2483 เป็นคนไทยพวนโดยกำเนิด ไม่ทราบว่า เป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน มากที่สุด เพราะเป็นประธานสภาวัฒนธรรมตำบลบ้านทราย มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.2.3 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 24 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

นาย ไพโรจน์ สกุด ลายน้ำเงิน เพศ ชาย อายุ 67 ปี

บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 4 ตำบลโพนทอง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส โสด

จำนวนบุตร - คน

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก ข้าราชการบำนาญ รายได้ 20,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง - รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี เกิดปี 2488 เป็นคนไทยพวนโดยกำเนิด ไม่ทราบว่า เป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน มากที่สุด

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มตัวอย่าง เพศชาย 2 คน และเพศหญิง 1 คน มีอายุระหว่าง 66 -72 ปี สถานภาพสมรส แล้ว 1 คน และสถานภาพโสด 2 คน

การศึกษาต่ำสุดระดับปริญญาตรี และสูงสุดระดับปริญญาโท อาชีพส่วนใหญ่รับราชการ

เป็นคนไทยพวนโดยกำเนิดทั้ง 3 คน เป็นคนไทยพวนรุ่นที่ 6 หนึ่งคน และอีก 2 คน ไม่ทราบว่าคนไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน มากที่สุด

1.3 พระ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนในการสนับสนุนด้านการประกอบพิธีกรรม ทางศาสนา และเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 รูป ดังนี้

1.3.1 ชื่อ สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

พระครูโสภณปัญญาวุธ สกล จันทวัง เพศ ชาย อายุ 51 ปี

บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส โสด

จำนวนบุตร – คน

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 / นักรธรรมเอก / ประกาศนียบัตรบริหารคณะ

สงฆ์

อาชีพหลัก – รายได้ - บาท / เดือน

อาชีพรอง – รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วย เมื่อปี 2529 โดยมารับตำแหน่งเจ้าอาวาส ประจำอยู่ที่วัดตำบลบ้านกล้วย การเป็นคนไทยพวน ไม่ทราบว่า เป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.3.2 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

พระทองม้วน สกล สัจญาโณ เพศ ชาย อายุ 59 ปี

บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส โสด

จำนวนบุตร – คน

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก – รายได้ - บาท / เดือน

อาชีพรอง – รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2496 เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด ไม่ทราบว่าคนไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ
ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม ดั้งเดิม
จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มตัวอย่าง พระทั้ง 2 รูป มีอายุอยู่ ระหว่าง 51 –59 ปี

สถานภาพโสด

การศึกษาต่ำสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสูงสุดนักธรรมเอก
ประกาศนียบัตรบริหารคณะสงฆ์

เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด 1 รูป อีกรูปเป็นเจ้าอาวาสประจำอยู่ที่วัดตำบล
บ้านกล้วย ในปี พ.ศ. 2529 ทั้งสองรูปไม่ทราบว่าตนเป็นคนพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้
พอประมาณ และมีวิธีการดำเนินชีวิตแบบคนไทยพวนดั้งเดิม

1.4 ประชาชนชาวตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ ซึ่งเป็นประชาชนโดยทั่วไป ที่อยู่
อาศัยในตำบลบ้านกล้วย และบริเวณใกล้เคียง โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 10 ราย ดังนี้

1.4.1 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

นาย ทองแดง สกุล สำเภาทอง เพศ ชาย อายุ 84 ปี

บ้านเลขที่ 40 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 6 คน

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก ทำนา รายได้ 5,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง จักสาน รายได้ 3,000 บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2471 เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด
ไม่ทราบว่าตนเป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ
ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.4.2 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555

นาง น้อย สกุล ขอแก้ว เพศ หญิง อายุ 76 ปี

บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส โสด

จำนวนบุตร – คน

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก ทำนา รายได้ 5,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง ทอผ้า รายได้ 3,000 บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2478 เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด
ไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน มีความรู้มาก
ในการประกอบอาชีพทอผ้า

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.4.3 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน พ.ศ.2555

นาง วงเดือน สกุด อ้วนสอาด เพศ หญิง อายุ 70 ปี

บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 1 คน

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก ล้าขาย รายได้ 5,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง ปลูกผัก รายได้ 3,000 บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2485 เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด
เป็นไทยพวนรุ่นที่ 4

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้มากที่สุด

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.4.4 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555

นาย สมพงษ์ สกุด หงษ์ทอง เพศ ชาย อายุ 68 ปี

บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 3 คน

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพหลัก – รายได้ - บาท / เดือน

อาชีพรอง – รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2487 เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด
ไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.4.5 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

นาย ประสาสน์ สกุด ปัญญาสงค์ เพศ ชาย อายุ 68 ปี

บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 1 คน

การศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

อาชีพหลัก ลูกจ้าง รายได้ 20,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง – รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2487 เป็นคนไทยพวนโดยกำเนิด ไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม และตามยุค

สมัย

1.4.6 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

นาง สมจิตร สกุด สุขโต เพศ หญิง อายุ 69 ปี

บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 2 คน

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก ค้าขาย รายได้ 15,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง – รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวน ที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2486 เป็นคนไทยพวนโดยกำเนิด เป็นไทยพวนรุ่นที่ 4

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม ตามความ

เหมาะสม

1.4.7 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555

นาง เสริฐ สกุด พานทอง เพศ หญิง อายุ 70 ปี

บ้านเลขที่ 69 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 5 คน

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก รับจ้าง รายได้ 5,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง – รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 2484 เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด

ไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.4.8 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

นาง สำเร็จ สกุล พงษ์เจริญ เพศ หญิง อายุ 74 ปี

บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 2 คน

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก ทำนา รายได้ 5,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง ทอผ้า รายได้ 3,000 บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี เป็นคนไทยพวน โดยกำเนิด ไม่

ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.4.9 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 11 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

นาง อำพร สกุล ดอนแก้ว เพศ หญิง อายุ 68 ปี

บ้านเลขที่ 129 หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 6 คน

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก ค้าขาย รายได้ 3,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง – รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี มาอยู่ได้ประมาณ 40 – 50 ปี เป็น
ไทยพวนรุ่นที่แต่งงานกับคนบ้านกล้วย

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ
ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

1.4.10 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555

นาง ศรีเวียง สกุล ตลับนาค เพศ หญิง อายุ 59 ปี

บ้านเลขที่ 97 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 1 คน

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลัก แม่บ้าน รายได้ 5,000 บาท / เดือน

อาชีพรอง - รายได้ - บาท / เดือน

เป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในบ้านกล้วยในปี 43 ปี เป็นไทยพวนรุ่นที่ แต่งงาน
กับคนบ้านกล้วย

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน รู้พอประมาณ
ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิม

จากการศึกษาสรุปว่า กลุ่มตัวอย่าง เพศชาย จำนวน 3 คน และเป็นเพศหญิง
จำนวน 7 คน มี อายุระหว่าง 59 – 84 ปี สถานภาพการสมรส คือ สมรส จำนวน 9 คน และเป็นโสด
อีก 1 คน

การศึกษาต่ำสุดอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงสุดอยู่ในระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

การประกอบอาชีพ อาชีพหลักส่วนใหญ่ทำนา ค้าขาย รับจ้าง และเป็น
แม่บ้าน ส่วนอาชีพรอง ส่วนใหญ่ ทอผ้า จักสาน ปลูกพืชผักขาย และค้าขาย เป็นต้น

เป็นคนไทยพวนส่วนมากจะเป็นคนไทยพวนโดยกำเนิด ส่วนน้อยอีกสอง
คนเป็นสะใภ้โดยการแต่งงาน

เป็นคนไทยพวนตำบลบ้านกล้วยที่สามารถระบุ ได้ดังนี้ คือ รุ่นที่ 4 จำนวน
2 คน ไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด จำนวน 6 คน โดยการแต่งงาน จำนวน 2 คน

มีความรู้ความเข้าใจในการเป็นคนไทยพวน ส่วนใหญ่รู้พอประมาณ ส่วน
น้อยที่รู้มาก แต่ยังคงดำรงวิถีชีวิตแบบคนไทยพวนดั้งเดิม คือ วิถีของเกษตรกรนั่นเอง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับ

2.1 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2.2 อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2.4 แนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

โดยมีรายละเอียดของแต่ละหัวข้อดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน

2.1.1 ความหมาย พวน จากการค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ ความหมายของคำว่า “พวน” และ “เชียงขวาง” เกี่ยวกับคำว่า “พวน” มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ จากหนังสือ สารานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อังในวิทยานิพนธ์ของ เจนสุดา สมบัติ (2548: 29) ระบุว่า “พวน” มุ่งเรียกคน ส่วนคำ “เชียงขวาง” มุ่งเรียกสถานที่ แต่สามารถเรียกกลับกัน ไปมาได้ เช่น ชาวเชียงขวาง หรือชาวเมืองพวน แต่ก็ทำให้เข้าใจได้ว่าหมายถึง เมืองอันเป็นที่อยู่ของพวน

ชัชวาล สุคันธวิภาติ อังถึงในวิทยานิพนธ์ของ เจนสุดา สมบัติ (2548: 29) ระบุว่า คนพวนจะอยู่ในบริเวณที่ราบสูงเชียงขวาง ล้อมรอบด้วยภูเขา มีภูเขาใหญ่ลูกหนึ่งมีชื่อว่า ภูเขาพวน (ภูเขาอิน) และมีแม่น้ำสายหนึ่งชื่อว่าแม่น้ำพวน

เทียมจิตร พ่วงสมจิตร อังในวิทยานิพนธ์ ของ เจนสุดา สมบัติ (2548: 28) ระบุว่า “พวน (Phuans) เป็นคำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว พูดภาษาในตระกูลภาษาไท-กะได (Tai-kadai Language Family) เรียกตัวเองว่า “พวน” มีภาษาพูดเป็นของตนเอง

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ให้ข้อมูลเป็นไปในทางเดียวกันว่า พวน หมายถึง คนที่พูด ภาษาพวน “เว้าพวน” ปากพวน และมีบรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองพวน

จากการศึกษาสรุปว่า “พวน” มุ่งเรียกคน ส่วนคำว่า “เชียงขวาง” มุ่งเรียกสถานที่ แต่สามารถเรียกกลับกันไปมาได้ เช่น ชาวเชียงขวาง หรือ ชาวเมืองพวน ทำให้เข้าใจได้ว่า หมายถึง เมืองอันเป็นที่อยู่ของคนพวน

คนพวน อาศัยอยู่บริเวณที่ราบสูงเชียงขวาง ล้อมรอบด้วยภูเขา มีภูเขาใหญ่ลูกหนึ่งมีชื่อว่า ภูพวน (ภูเอิน) และมีแม่น้ำสายหนึ่งชื่อว่าแม่น้ำพวน คนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจากบริเวณ ดังกล่าวจึงได้ ชื่อว่า บ้านพวน หรือ เมืองพวน “พวน (Phuans) เป็นคำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว พูดภาษาในตระกูลภาษาไท - กะได (Tai-kadai Language Family) เรียกตัวเองว่า “พวน” มีภาษาพูดเป็นของตนเอง

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากการค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย ปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10) ระบุว่า การเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยของลาวพวนได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยหลายครั้งด้วยกัน ดังนี้

ครั้งที่สมเด็จพระยาบรมมงกุฎเธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในสาส์นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ดังนี้

ครั้งที่ 1 ในรัชสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช

จากวิทยานิพนธ์ของ ปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10) ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2322 พระเจ้าตากสิน โปรดฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) และเจ้าพระยาสุรสีห์ ยกทัพไปตีเมืองลาว และหัวเมืองที่ขึ้นต่อลาว ในการนี้ได้นำชาวลาวให้มาตั้งบ้านเรือนตามหัวเมืองต่างๆ ของไทย การนำครอบครัวชาวลาวกลุ่มต่างๆ มาในครั้งนี้ คาดว่าน่าจะมีชาวพวนที่อาศัยในเมืองพวนซึ่งเป็นเมืองขึ้นของลาวปะปนเข้ามาด้วยเป็นจำนวนมาก

ครั้งที่ 2 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

จากเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ วัฒนธรรมชาติ วัฒนธรรมชุมชน ประสพการณ์จากลพบุรี ของ สมคิด จุมทอง (2551: 62) ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2335 เมืองพวนแข็งข้อต่อเมืองเวียงจันทน์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงแต่งกองทัพขึ้นไปตี เมืองพวน

สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ ปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10) ระบุว่า เมื่อ พ.ศ. 2335 เจ้านันทเสนราชบุตรองค์ใหญ่ของเจ้าสิริบุญสาร เป็นเจ้าเมืองเวียงจันทน์ซึ่งเป็นเมืองขึ้น

ของไทย ได้นำชาวพวนและชาวโสัง (ไทดำ) ส่งมายังกรุงเทพฯ เพื่อเป็นราชบรรณาการต่อกษัตริย์ไทย

ครั้งที่ 3 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3

จากหนังสือ สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ พวน ของ วีระพงศ์ มีสถาน (2539: 5 - 7) ระบุว่า เกิดสงครามระหว่างลาวกับไทยใน พ.ศ. 2369 – พ.ศ. 2371 ไทยตีหัวเมืองที่ขึ้นต่อลาวได้ ปีต่อๆ มาญวนได้ตีหัวเมืองของลาวที่มีพรมแดนติดต่อกับญวนไปครอง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้เจ้าพระยาธรรมมาธิบดี เป็นแม่ทัพไปตีเมืองต่างๆ ที่ญวนเข้าครอง และได้ นำชาวพวนมากรุงเทพฯ ซึ่งเหตุการณ์นี้อยู่ในระหว่างปี พ.ศ. 2376 – พ.ศ. 2378

สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ ปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10) ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2372 คราวปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ชาวพวนที่อพยพเข้ามาในกลุ่มนี้เป็นลาวพวนที่มาจากเมืองเชียงขวางและเมืองพวนอย่างแท้จริง จัดว่าเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด และได้โปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่อย่างกระจัดกระจายตามจังหวัดต่างๆ ประเทศไทย เช่น สระบุรี ลพบุรี และสุพรรณบุรี

ครั้งที่ 4 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

จากหนังสือสืบค้นประเพณีวัฒนธรรม “ไทยพวน” ของ ไพโรจน์ ลายน้ำเงิน (2548:5) ระบุว่า กลุ่มลาวพวนที่อพยพเข้ามาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2416 เมื่อคราวที่ไทยยกกองทัพไปปราบฮ่อจนทำให้เกิดข้อขัดแย้งกับญวน ไทยจึงได้อพยพผู้คนลงมาในประเทศไทยมารวมไว้ในภาคอีสานตอนบนแล้วค่อยทยอยลงมาทางใต้

สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ ปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 73 - 77) ระบุว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย ที่เกาะกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ตามจังหวัด ต่างๆ ดังนี้

จังหวัดลพบุรี มีอยู่ที่อำเภอบ้านหมี่ ตำบลเชียงงา ตำบลโพนทอง ตำบลหนองทรายขาว ตำบลสนามแจง ตำบลบ้านกล้วย ตำบลบ้านทราย ตำบลหินปัก ตำบลบางกะพี้ ตำบลหนองเต่า ตำบลพุกา ตำบลห้วยแก้ว ตำบลหนองเมือง ตำบลไผ่ใหญ่ ตำบลคอนดิ่ง ซึ่งอยู่ในอำเภอบ้านหมี่ อำเภอชัยบาดาล มีที่ตำบลม่วงค่อม ตำบลบัวชุม ตำบลหม่าเกาะหวาน อำเภอโคกสำโรง มีที่ตำบลหลุมข้าว ตำบลห้วยโป่ง ตำบลคลองเกตุ ตำบลเกาะแก้ว ตำบลโคกเจริญ ตำบลอีรุ่ม ตำบลหนองม่วง ตำบลเพนียด ตำบลซอนสมบูรณ์ อำเภอเมืองลพบุรี มีที่ตำบลโคกกะเทียม ตำบลท่าแค ตำบลเขาพระงาม ตำบลทะเลชุบศร ตำบลท่าศาลา ตำบลโคกลำพาน ตำบลโคกตูม ตำบลกกไถ

จังหวัดราชบุรี มีที่ตำบลคอนตะโก อยู่ในอำเภอเมือง และมีอยู่ในเขตอำเภออื่นๆ อีกหลายตำบลด้วยกัน

จังหวัดพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร มีที่ตำบลท่าล้อ เป็นต้น อำเภอตะพานหิน มีที่ตำบลทับค้อ ตำบลตะขบ ตำบลวังหว้า ตำบลวังสำโรง ตำบลท้ายทุ่ง ตำบลวังกะชัน เป็นต้น อำเภอบางมูลนาก มีที่ตำบลวังกรด ตำบลวังสำโรง ตำบลห้วยร่วม อำเภอทับค้อ มีที่ตำบลเขาทราย

จังหวัดเพชรบูรณ์ มีอยู่ทั่วไปในบางตำบลของอำเภอวิเชียรบุรี อำเภอชนแดน อำเภอศรีเทพ อำเภอหล่มสัก และอำเภอหนองไผ่

จังหวัดแพร่ มีที่ตำบลทุ่งโฮ้ง อำเภอเมืองแพร่

จังหวัดสระบุรี มีที่อำเภอบ้านหมอ ตำบลคอนพุด ตำบลไผ่หลิว ตำบลบ้านกล้วยอำเภอหนองโคน มีที่ตำบลหนองโคน (ข้างหมู่บ้าน) อำเภอพระพุทธบาท มีที่ตำบลห้วยป่าหวาย ตำบลนายาว ตำบลพุก่าง ตำบลพุก่างาน ตำบลหนองแค ตำบลเขาวง

จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอพรหมบุรี มีที่ตำบลบ้านเป็ง ตำบลบางน้ำเชี่ยว ตำบลโรงช้าง อำเภอเมือง มีที่ตำบลโพกรรม อำเภออินทร์บุรี มีที่ตำบลทองเอน ตำบลน้ำตาล

จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า มีที่ตำบลบึงปลาม้า และตำบลอื่นๆบ้าง

จังหวัดปราจีนบุรี มีอยู่เรียรายหลายตำบลในเขตอำเภอกบินทร์บุรี อำเภอประจันตคาม และอำเภอศรีมหาโพธิ์

จังหวัดนครสวรรค์ มีอยู่เรียรายอยู่ทั่วไปหลายตำบล ในอำเภอโกรกพระ อำเภอชุมแสง อำเภอท่าตะโก และอำเภอไพศาลี

จังหวัดนครนายก มีเรียรายอยู่ทั่วไปหลายตำบล ในเขตอำเภอปากพลี

จังหวัดสุโขทัย มีที่อำเภอหาดเสี้ยว และอำเภอศรีสัชนาลัย

จังหวัดอุดรธานี มีที่อำเภอบ้านฝาง และอำเภอขามเฒ่า

จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ให้ข้อมูลเป็นไปในทางเดียวกันว่า ชาวพวนอพยพมาจาก เมืองเชียงขวาง

จากการศึกษาสรุปว่า ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย พบว่ามีการเข้ามาในประเทศไทย 4 ครั้ง เมื่อครั้งยกทัพไปตีเมืองลาว และหัวเมืองที่ขึ้นกับลาว และได้นำเชลยและกวาดต้อนชาวลาวกลุ่มต่างๆ เข้ามา

ครั้งที่ 1 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) และเจ้าพระยาสุรสีห์ ยกทัพไปตีเมืองลาว และหัวเมืองที่ขึ้นต่อลาว ได้นำชาวลาวมาตั้งบ้านเรือนตามหัวเมืองต่างๆ ของไทย

ครั้งที่ 2 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แห่ง กองทัพขึ้นไปตีเมืองพวน ได้นำชาวพวนและชาวโสัง (ไทดำ) ส่งมายังกรุงเทพฯ เพื่อเป็นราช บรรณาการต่อกษัตริย์ไทย

ครั้งที่ 3 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 มี สงครามระหว่างลาวกับไทย โปรดฯ ให้ไปตีเมืองต่างๆ ที่ญวนเข้าครอง และได้นำชาวพวนมา กรุงเทพฯ

ชาวพวนที่อพยพเข้ามาในกลุ่มนี้เป็นลาวพวนที่มาจากเมืองเชียงขวาง และ เมืองพวนอย่างแท้จริง จัดว่าเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด และได้โปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่อย่างกระจัดกระจาย ตามจังหวัดต่างๆ ประเทศไทย เช่น สระบุรี ลพบุรี และสุพรรณบุรี

ครั้งที่ 4 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อ คราวที่ไทยยกกองทัพไปปราบฮ่อจนทำให้เกิดข้อขัดแย้งกับญวน ไทยจึงได้อพยพผู้คนลงมาใน ประเทศไทยมารวมไว้ในภาคอีสานตอนบนแล้วค่อยทยอยลงมาทางใต้

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย ที่เกาะกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ตาม จังหวัด ต่างๆ ดังนี้ ราชบุรี พิจิตร เพชรบูรณ์ แพร่ สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี ปราจีนบุรี นครสวรรค์ นครนายก สุโขทัย อุตรธานี และน่าน พบมากที่สุดในจังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะใน อำเภอบ้านหมี่

2.1.3 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากการค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการ จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วิัย ศุภรตรีทิเทศ (2542: 74 - 75) ระบุว่า ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านกล้วย เมื่อปี พ.ศ. 2303 ชาว พวนถูกกวาดต้อนลงมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองชั้นในที่เป็นเมืองร้างจากการถูกพม่ากวาดต้อน เอรายญวณไปเป็นเชลยเมื่อครั้งสงคราม ได้แก่ เมืองลพบุรี เมืองสระบุรี เมืองนครนายก และเมือง ละครเจียงเทรา

กลุ่มที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่ในจังหวัดลพบุรี มีท้าวสนั่นเป็นหัวหน้าผู้ อพยพ คอยปกป้องชาวบ้านขณะเดินทาง และตั้งภูมิลำเนาแห่งใหม่ตามที่ถูกกำหนดให้ ในขณะนั้น ได้มีโจรสลัดชุม เข้ามาปล้นสะดมชาวบ้านอยู่บ่อยครั้งทำให้เกิดความเดือดร้อนเพิ่มขึ้นไปอีก เนื่องจากจังหวัดลพบุรี ในบริเวณอำเภอบ้านหมี่ อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดอ่างทอง และจังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นแหล่งที่มีกลุ่มโจรอยู่มาก ท้าวสนั่นจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะหัวหน้าของชาวบ้านขับไล่

กลุ่มโจร เมื่อท่านเสียชีวิต ชาวบ้านจึงได้ตั้งศาล และทำหุ่นจำลองไว้สักการะจนกระทั่งปัจจุบัน โดยหุ่นถูกปั้นเป็นรูปนักรบถือดาบเตรียมพร้อมสู้

ต่อมาเมื่อชาวบ้านมีทุนทรัพย์พอสมควร ได้ร่วมกันจัดสร้างวัดบ้านกล้วยขึ้นในปี พ.ศ. 2360 เพื่อเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งแสดงถึงความเคารพเชื่อถือนในพุทธศาสนา สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ถูกเรียกว่าบ้านกล้วยนั้น เพราะในระยะแรกนั้น ภายในหมู่บ้านมีต้นกล้วยอยู่เป็นจำนวนมาก เรียกได้ว่าเป็นดงกล้วย เดินไปทางไหนก็มีแต่ต้นกล้วย หากินได้ตลอดทั้งปี ไม่มีทางอดตายไม่มีใครหวง กล้วยส่วนใหญ่เป็นกล้วยน้ำว้า มีความอุดมสมบูรณ์ดี ชาวบ้านจึงเรียกว่า บ้านกล้วย หลังจากที่อยู่อาศัยมาเป็นเวลานานพลเมืองเพิ่มมากขึ้นอาณาเขตของหมู่บ้านมีเท่าเดิม และประชากรมากเกินกว่าจะเป็นหมู่บ้าน ได้อีกต่อไป ทางราชการจึงยกระดับจากหมู่บ้านเป็นตำบล แต่ชาวบ้านยังคงเรียกบ้านกล้วยเหมือนเดิม จึงคงใช้ชื่อตำบลเป็นตำบลบ้านกล้วย โดยจัดแบ่งซอยหมู่บ้านเพิ่มเติม เป็น 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5 จนกระทั่งปัจจุบันนี้ หมู่บ้านกล้วยมีอายุมากกว่า 200 ปี

จากวิทยานิพนธ์ ของ วิไลลักษณ์ ประทีปทอง (2545: 51) ระบุว่า ชาวพวนที่อพยพมาได้ตั้งหมู่บ้านขึ้นโดยแต่ละกลุ่มจะใช้ชื่อหมู่บ้านเดิมจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่น บ้านกล้วย บ้านทราย บ้านหินปัก บ้านโพนทอง เป็นต้น มีอาชีพทำการเกษตรและยึดถือประเพณีประเพณีการเล่นแบบชาวพวนดั้งเดิม เช่น ประเพณีกำฟ้าพาลแสง เสอกระจาก นางกวัก นางด้ง นางสาก เตะหมาเบ๊ย เป็นต้น เมื่อว่างเว้นจากการทำนาก็จะทอผ้าไว้ใช้เอง ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เรียกว่า “ผ้ามัดหมี่” ชาวบ้านใช้ภาษา “พวน” เป็นภาษาท้องถิ่น มีการสร้างวัดประจำหมู่บ้าน มีการขุดบ่อสระน้ำขนาดใหญ่ “สระโพธิ์” (มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ปลูกไว้ทั้ง 4 ด้านรอบสระ) ใช้อุปโลก บริโภค ตำบลบ้านกล้วยเป็นตำบลหนึ่งใน 21 ตำบล ของอำเภอบ้านหมี่ ซึ่งตำบลบ้านกล้วยได้แบ่งการปกครองออกเป็น 5 หมู่ ภายใต้ชื่อ “บ้านกล้วย” ทั้ง 5 หมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ให้ข้อมูลเป็นไปในทางเดียวกันว่า ชาวตำบลบ้านกล้วย อพยพมาจากเมืองเชียงขวาง (เมืองพวน) ในสมัยรัชกาลที่ 3 เทียบได้กับปีที่สร้างวัด คือ สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2360 คนพวนไปอยู่ที่ไหนก็ต้องสร้างวัด และขุดบ่อน้ำเพื่อใช้ใน คราวเรือน

จากการศึกษาสรุปว่า ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านกล้วย เมื่อ พ.ศ. 2303 ชาวพวนถูกกวาดต้อนลงมาจากเมืองเชียงขวาง (เมืองพวน) โดยมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองชั้นใน คือ เมืองลพบุรี เมืองสระบุรี เมืองนครนายก และเมืองฉะเชิงเทรา

จังหวัดลพบุรี มีท้าวสนั่นเป็นหัวหน้าผู้อพยพ คอยปกป้องชาวพวนขณะเดินทาง เพื่อตั้งภูมิลำเนาแห่งใหม่ โดยใช้ชื่อหมู่บ้านเดิมจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาว เช่น บ้านกล้วย มาเป็นชื่อของหมู่บ้านแห่งนี้ ประกอบกับภายในหมู่บ้านมีต้นกล้วยอยู่จำนวนมากชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านกล้วย จนกระทั่งทางราชการระดับจากหมู่บ้านเป็นตำบล และมีการจัดระเบียบการปกครองท้องถิ่นของทางราชการจากส่วนกลาง ปัจจุบันตำบลบ้านกล้วยมีอายุมากกว่า 200 ปี

2.2 อัตลักษณ์ของไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่

จังหวัดลพบุรี อัตลักษณ์ของชาวไทยพวน สามารถแบ่งได้ 3 ประเภทใหญ่ๆ ตามแนวคิดของ เสรีชาเหล่า และคณะ (2545: 2 - 3) ดังนี้

1. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

1) วัฒนธรรมในการประกอบอาชีพ	2) วัฒนธรรมในทางภาษา
3) วัฒนธรรมในการแต่งกาย	4) วัฒนธรรมในที่อยู่อาศัย
5) วัฒนธรรมในการถนอมอาหาร	6) วัฒนธรรมในการรักษาโรค

2. อัตลักษณ์ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์

1) ประเพณีการเกิด	2) ประเพณีการแต่งงาน
3) ประเพณีการตาย	4) ประเพณีงานบุญต่างๆ

3. อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์

1) ศักยภาพของกลุ่มคนไทยพวน	2) ศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคม
- การแบ่งช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ด้านประเพณี

และด้านศักยภาพ โดยผู้ศึกษาได้แบ่งช่วงเวลาไว้ ดังนี้ ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500, พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2524, พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2549, พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2553 แต่การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดที่ค้นพบ คือ ตั้งแต่แรกที่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 ดังนั้นผู้ศึกษาจึงใช้ช่วงเวลานี้เป็นเกณฑ์

2.2.1 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย

อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2556

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

การทำนา จากวิทยานิพนธ์ของ เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 90 - 91) ระบุว่า ชาวไทยพวนนิยมประกอบอาชีพเช่นเดียวกับชาวพื้นเมืองอื่นๆ

การทำนาจะทำครั้งเดียว ขึ้นอยู่กับสภาพท้องถิ่นนั้นๆ แต่ถ้าหากมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ก็จะมีการทำนาสองครั้งต่อปี และเป็นการทำนาแบบ “หวานตม”

การทำนาแบบ หวานน้ำตม ที่มา (<http://kknrsc.ricethailand.go.th>) นาชลประทาน หรือนาในเขตที่มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ การทำนาในสภาพนี้มักจะให้ผลผลิต ต่ำลง หลังจากเตรียมดินเป็นที่ોકคิแล้วระบายน้ำออกหรือให้เหลือน้ำขังบนผิวนาน้อยที่สุด นำเมล็ดพันธุ์ข้าวทิ้งอกขนาด “คุ่มตา” หวานลงไป แล้วคอยดูแลควบคุมการให้น้ำ มักจะเรียกการทำนาแบบนี้ว่า “การทำน่าน้ำตมแผนใหม่”

จากวิทยานิพนธ์ของ เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 3 - 187) ระบุว่า ในอดีตเกษตรกรรมส่วนใหญ่ต้องอาศัยน้ำจากธรรมชาติ คือ น้ำฝน และน้ำบ่อ น้ำฝนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผลผลิตในแต่ละปีจะขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝน ถ้าในปีใดที่มีปริมาณน้ำฝนน้อย ชาวนาก็จะ ต้องประกอบพิธีขอฝน เช่น การแห่นางแมว การแห่บั้งไฟ พิธีการเสกนา และพิธีการทำบุญลาน (บุญคุณลาน) ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยพวน

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2508 ได้มีการขุดคลองชลประทานเชื่อมระหว่างแม่น้ำป่าสัก จังหวัดลพบุรี กับแม่น้ำเจ้าพระยา ที่จังหวัดนครสวรรค์ โดยสำนักงานชลประทานที่ 8 เป็นผู้ดูแลคลองแห่งนี้ขุดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อบินน้ำจาก แม่น้ำเจ้าพระยา เข้าสู่พื้นที่ไร่นาของ เกษตรกร ซึ่งมีพื้นที่อยู่ห่างจากแม่น้ำ หรือแหล่งชลประทานอื่นๆ เพื่อจะได้สามารถเพราะปลูกได้ อย่างมีประสิทธิภาพ คลองชลประทานแห่งนี้ได้ลากผ่านพื้นที่ของหมู่บ้านกล้วย ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพราะได้รับน้ำตลอดทั้งปี การปลูกข้าวสามารถทำได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาน้ำฝนจาก ธรรมชาติ และสามารถทำนาได้ 2 ครั้ง เป็นเหตุให้ชาวไทยพวนเลิกการทำพิธีกรรมที่เคยทำในอดีต เช่น ในพิธีเสกนาเพราะอาจเห็นว่าได้ทำไปครั้งหนึ่งเมื่อทำนาปี หรือคิดว่าการทำนาปรังเกิดจากการทำนาที่ไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติจึงไม่ได้เคารพต่อผีที่ดูแลรักษาต้นข้าว รวมถึงพิธีการทำบุญลาน (บุญคุณลาน) เพื่อขอบคุณแม่โพสพที่ช่วยเหลือให้ได้ผลผลิตดีนั้น ชาวบ้านก็ไม่ได้ปฏิบัติกันแล้ว ก็เนื่องจากมีน้ำอย่างอุดมสมบูรณ์สามารถนำมาใช้ได้ทันที มีปฎิบัติวิทยาาสตร์ หรือสิ่งอื่นๆ เข้ามาช่วย ในการเพราะปลูกแทนบุญคุณของแม่โพสพจึงไม่บังเกิดต่อชาวนาดั้งเดิมพิธีข้างต้นจึงค่อยๆ ลางหายไป

การทำสวน จากการค้นคว้าเอกสาร จากวิทยานิพนธ์ของ เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 92) ระบุว่า การทำสวนของชาวไทยพวนเป็นการทำในลักษณะอาชีพเสริมมากกว่า แต่บางพื้นที่ก็ทำเป็นอาชีพหลักขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ และท้องถิ่นพืชสวนที่นิยมปลูก

และจากวิทยานิพนธ์ของ เชาววิชัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 86 - 87) ระบุว่า ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยนิยมปลูกกล้วย เพราะมีความคล้องจองกับชื่อของหมู่บ้านเรียกได้ว่าเป็นปากกล้วย

การทอผ้า จากการค้นคว้าเอกสาร การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพการทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524

จากหนังสือ ไทยพวน ของ วิเชียร วงศ์วิเศษ 2525: 70 - 75) ระบุว่า หญิงสาวเมื่ออายุราว 16 -17 ปี ต้องได้ฝึกหัดทอผ้า ตามกรรมวิธี คือ เริ่มฝึกหัดทำเชิงผ้าชิ้นซึ่งมีลวดลายต่างๆ เรียกว่าชิ้นดินจกคำว่า “จก” ในที่นี้หมายถึงอาการที่ใช้ขนเม่นชนิดที่แข็งแยกเส้นได้ย่นของลูกสอด หรือล้วงลงไปตามด้ายยืนที่แยกนั้น ควักเอาด้าย หรือไหมซึ่งอยู่ข้างล่างขึ้นมาข้างบน แล้วแยกด้าย ยืนที่อื่นอีกกดเส้นด้ายหรือไหม ซึ่งควักขึ้นมาขึ้นลงไปข้างล่างอีก ทำเช่นนี้จนตลอดความกว้างของด้ายยืน เพื่อให้เป็นลวดลายตามต้องการ แล้วก็ทอสลับกันไปจนกว่าจะเสร็จเป็นชิ้นผ้าชิ้น

หญิงสาวจะต้องผ่านการฝึกหัดทอผ้าชิ้นดินจกทุกคน ผ้าชิ้นดินจกเก็บไว้สำหรับนุ่งในเวลาไปทำบุญที่วัด ใครที่ไม่มีผ้าชิ้นดินจก นุ่งก็จะต้องอายเพื่อนฝูงแสดงตนว่าเป็นคนขี้เกียจขี้คร้าน ไม่เอาการเอางาน บรรดาพวกหนุ่มๆ ก็ไม่สนใจจะไม่มองอีกด้วย สัญลักษณ์ของผู้นุ่งแสดงว่าเป็นคนขยันหมั่นเพียร มีความเป็นสาวโดยสมบูรณ์พร้อมที่จะแต่งงานมีสามีเรือนได้

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556

พระมหาวิราญวัตร อัจจากหนังสือ ไทยพวนบ้านหมี่ ของ สุเทพ พรหมศิลป์ (2536: 12 - 17) ระบุว่า “...บ้านหมี่ หมายถึง ผ้าหมี่ ซึ่งคนในหมู่บ้านนี้ เมื่อย้ายมาจากเมืองพวนในถิ่นนครเข็ญขวางนั้น บ้านเดิมก็ชื่อ บ้านหมี่ เพราะเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านมีฝีมือในการมัดหมี่ตั้งแต่ปู่ ย่า ตา ยาย จึงเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า ฝีมือของชาวไทยพวนบ้านหมี่ นับว่าเป็นผู้มีฝีมือสืบเนื่องมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และได้ทำการพัฒนากันเรื่อยๆ มาจนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในปัจจุบัน”

ผ้าทอของชาวไทยพวนบ้านหมี่เป็นผ้าพื้นเมือง มีชื่อ เสียงที่สุด และเป็นที่ยึดกันอย่างกว้างขวางของคนทั่วไป จึงได้เอาคำมัดหมี่นี้ มาตั้งเป็นชื่อของอำเภอบ้านหมี่

สมคิด จุมทอง อัจจากหนังสือ ไทยพวนบ้านหมี่ ของ สุเทพ พรหมศิลป์ (2536: 12 - 17) ระบุว่า ลวดลายการทอผ้ามัดหมี่ที่นิยมกันมี 4 ชนิด คือ

1. **ผ้ามัดหมี่ ลายโลด** หรือเรียกว่า หมี่โลด หมายถึง ผ้ามัดหมี่นั้นจะมี ลวดลายและดอกดวงต่างๆ ดังนี้ ลายหมาจับดอกเล็ก ลายหมาจับดอกใหญ่ ลายหมาตุ้ม ลายบัวศรี ลายขอใหญ่ ลายขอเล็ก ลายดอกผักแว่น ลายต่างๆ เหล่านี้ช่างทอจะเลือกใช้เป็นลายๆ ไป ซึ่งในการ ทอผ้ามัดหมี่แต่ละผืน ดอกดวงต่างๆ จะกระจายอยู่ทั่วไปเต็มผืนผ้า

2. **ผ้ามัดหมี่ ลายเป็ยง** หรือเรียกว่า หมี่เป็ยง หมายถึง ลวดลายบนผ้า มัดหมี่ผืนนั้น จะเป็นลายแถบทางยาวเป็นตัวบังคับ ดอกดวงต่างๆ ให้อยู่ภายในแถบนั้นๆ เป็นแถบ เป็นริ้วไปทั่วทั้งผืน แต่จะแยกออกเป็นแถบ เป็นลวดตามยาวของผืนผ้าให้เห็นเป็นทางยาวตลอดผืน อย่างสวยงาม

3. **ผ้ามัดหมี่ ลายลาย** หรือเรียกว่า หมี่ลาย หมายถึง ลวดลายที่เห็นปรากฏ อยู่บนผืนผ้ามัดหมี่ จะเป็นลายยาวเลื้อยติดต่อกัน เป็นเครือเถาทั่วทั้งผืน แต่ไม่แยกเป็นแถบลาย บังคับดอกที่ชัดเจนเหมือนผ้ามัดหมี่ลายเป็ยง

4. **ผ้ามัดหมี่ ลายตา** หรือเรียกว่า หมี่ตา หมายถึง ผ้ามัดหมี่ที่ช่างทอได้ ออกแบบลวดลายบนผืนผ้าให้แยกลายออกเป็นหมู่ เป็นพวก เป็นรูปดาตีเหลี่ยม

ยังมีการทอผ้าอื่นๆ อีก คือ

1. **ผ้าซิ่นทิว** คือผ้าถุงที่ทอเป็นพื้นสีดำ มีลวดลายในทางขวางของผ้าเป็น ริ้วๆ สลับสีกันไป ปัจจุบันผ้าซิ่นทิวมีการทอกันน้อย เพราะราคาสูงกว่าผ้าถุงที่ขายกันตาม ท้องตลาด

2. **ผ้าหนังเสือ** ไทยพวนจะเรียก ฟูกที่รองนอนว่า เสื่อ และเสื่อที่ทอจาก ต้นกก เรียกว่า สาด ผ้าหนังเสือ ก็คือ ผ้าที่ทอสำหรับนำไปเย็บเป็นที่นอน แล้วยัดด้วยขนุนจะเป็นขนุน जू หรือขนุนงั่วก็ได้

3. **ผ้าลายจิด** เป็นผ้าพื้นเมืองเหมือนทางภาคอีสาน วัตถุประสงค์ส่วน ใหญ่ จะเป็นการประกวดฝีมือในการทำลายและการทอของช่างทอผ้า ในการออกแบบให้สวย ให้ แปลกพิสดาร ผ้าลายจิดที่อยาก เวลาทอก็จะทอเป็นแถบเล็กๆ ความกว้างของหน้าผ้ากว้างประมาณ 70 เซนติเมตร ความกว้างของแถบแต่ละแถบประมาณ 15 – 20 เซนติเมตร

4. **ผ้าห่มสี่ตะกอก** เป็นผ้าที่ทอมีเนื้อหนา นิยมทอกันในหมู่คนลาวแฉะมากกว่าคนพวน ชาวลาวแฉะที่อาศัยอยู่ในตำบลต่างๆ เขตท้องที่อำเภอบ้านหมี่ คือ บ้านห้วย บ้านวังใต้ บ้านบางกะพี้ บ้านวังวัดเหนือ การทอจะทอด้วยด้ายเส้นเดี่ยว เบอร์ 10 ใช้สีขาวเป็นพื้น ยกดอก ยก ลายสีต่างๆ ตามความนิยม ใช้หูก (เครื่องทอผ้า) เป็นเครื่องมือในการทอผ้า การใช้ตะกอกหรือหาใช้ ถึง 4 เหา ดังนั้นจึงต้องใช้ความประณีตและฝีมือในการทอยกดอกทำลวดลายมากในผืนผ้าที่ทอ

ลวดลายที่นิยมต่อกัน จะเป็นลายดอกรูปทรงสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด เรียกว่า “ลายดอกไม้ใหญ่สี่ตะกอก” และ “ลายดอกไม้เล็กสี่ตะกอก” และมีลายอีกหลายหนึ่งที่ทยอยที่ที่สุด จะทอดได้เฉพาะผู้ที่มีความชำนาญเท่านั้น แต่มีความสวยงามมาก เรียกว่า ลายไฉ่ (ไฉ่ แปลว่า ังค แงะ) ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยต่อกัน เพราะผ้าลายไฉ่นี้มุ่งความวิจิตรพิสดารเป็นสำคัญ

การทอผ้าต่างๆ ของชาวไทยพวนบ้านหมี่ ปัจจุบันก็ยังมีการทอกันในบ้านแต่ละบ้าน จะใช้กี่กระตุก ถึง 1 หรือ 2 กี่ ใช้เวลาขม่วาง หรือเมื่อว่างจากการทำนา เพื่อทำการทอผ้ากัน นอกจากนี้ให้ญาติ พี่น้อง คนในครัวเรือนได้ใช้สอยแล้ว ก็ยังสามารถนำไปจำหน่าย เพื่อหารายได้ให้ แก่ครอบครัว และมีผู้คนไปซื้อหาถึงที่บ้าน ทำให้ชาวไทยพวนบ้านหมี่มีรายได้เสริมในครอบครัวอีกทางหนึ่ง

จากหนังสือ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2543: 51 - 59) ระบุว่า ปัจจุบันการทอผ้าของชาวไทยพวนกลายเป็นอาชีพมีชื่อเสียง ผ้าลายมัดหมี่ของอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลบ้านกล้วย เป็นกลุ่มแม่บ้านทอผ้า เช่น ผ้าฝ้ายมัดหมี่ และทอด้วยกี่กระตุก สำหรับตัดชุดสตรี เสื้อสูทสุภาพบุรุษ ผ้าขาวม้า ชุดสำเร็จรูป กระเป๋าสตรีแปรรูปจากผ้ามัดหมี่ได้รับรางวัลกลุ่มอาชีพทอผ้ามัดหมี่ดีเด่นระดับจังหวัด ที่มา <http://www.bankluay-banmi.go.th/home.php>

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า คือ ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 ชาวบ้านกล้วยจะประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก คือ การทำนา ทำสวน ว่างจากการทำนาผู้หญิงจะหัดทอผ้า ผู้ชายก็จะทำงานไม้จักสาน เป็นต้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556 จะมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น มีร้านค้าสวัสดิการชุมชน ที่ส่งเสริมสนับสนุนแปรรูปผ้าทอผ้ามัดหมี่ มีการถ่ายทอดและสิ่งที่สืบทอด เป็นศูนย์รวมผ้าทอในตำบลบ้านกล้วย และส่งเสริมสนับสนุนแปรรูปผ้าทอมัดหมี่ ตั้งแต่ขั้นตอนแรก ตามกรรมวิธีต่างๆ

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกทีอพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 ชาวบ้านประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ว่างจากการทำนาผู้หญิงจะหัดทอผ้า ผู้ชายก็จะทำงานไม้จักสาน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556 จะมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ได้แก่

1. การทำนา ในอดีตชาวไทยพวนจะประกอบอาชีพทำนา โดยอัตลักษณ์ในการทำนาของชาวไทยพวนจะทำนาแบบหว่านตม นอกจากนี้การทำนาของชาวไทยพวนนี้ ทำให้เกิดอัตลักษณ์ทางด้านประเพณีประกอบการทำนา เช่น อัตลักษณ์การการแห่นางแมว การแห่บั้งไฟ พิธีการแหกนา และพิธีการทำบุญลาน (บุญคุณลาน) และการสักการะพระแม่โพสพ

2. การทำสวน ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จะประกอบอาชีพการทำสวนเป็นอาชีพหลัก และอาชีพเสริม โดยมีอัตลักษณ์การทำสวนกล้วยน้ำหว่า เป็นอัตลักษณ์ของชาวตำบลบ้านกล้วย เพราะมีสภาพพื้นที่เป็นป่ากล้วยตั้งแต่ในอดีต เข้ามาตั้งภูมิลำเนา และใช้ชื่อหมู่บ้านตามสภาพป่ากล้วย

3. การทอผ้า ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีความสามารถในการทอผ้า โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีอายุ 16 – 17 ปี จะถูกสอนให้หัดทอผ้าได้ โดยจะเริ่มหัดทอเชิงผ้าซิ่น ลวดลายต่างๆ อัตลักษณ์ของหญิงชาวไทยพวนก็คือการทอเชิงผ้าซิ่นตีนจก และผ้าลายมัดหมี่ ดังนี้ ผ้ามัดหมี่ ลายโลด ลายเปียง ลายลาย ลายตา และยังมี การทอผ้าอื่นๆ อีก คือ ผ้าซิ่นทิว ผ้าหนังเสือ ผ้าลายจิด ผ้าห่มสี่ตะกอก ซึ่งปัจจุบัน ได้มีชื่อเสียงเป็นสินค้า OTOP ประจำตำบลบ้านกล้วย

2) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 – พ.ศ. 2556

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากหนังสือ ภาษาไทยพวน ของ วรวิทย์ เลี้ยงถนนอม (2532: 13 - 15) ระบุว่า ปัจจุบันภาษาไทยพวน มีเสียงต่างๆ ดังนี้

ภาษาพวนจะมีหน่วยเสียงทั้งหมด 20 หน่วยเสียงคือมีพยัญชนะที่แตกต่างกันไปจากเสียง พยัญชนะของภาษาไทย 3 หน่วยเสียงเท่ากัน ภาษาพวนจะไม่มีเสียง ช, ฉ จะออกเสียงเป็น ซ, ส แทนไม่มีเสียง ร จะออกเสียงเป็น ฮ, ล แทน และมีเสียงยูนาลิกเพิ่มขึ้นในขณะเดียวกันก็ยังคงใช้เสียง พยัญชนะ ย อยู่

สระของภาษาพวนจะมีเสียงสระเดี่ยว 18 เสียงสระประสม 6 เสียงแต่ภาษาไทยจะมีสระ เพียง 5 เสียง (ไม่มีสระเอื้อะ) และที่น่าสนใจของภาษาพวนก็คือจะออกเสียงสระไอต่างไปจาก สระไอ คำที่ภาษาไทยใช้สระไอ พวนจะออกเสียงสระเออ

เสียงสระกดและพยัญชนะควบกล้ำ เสียงสระกดที่ใช้แตกต่างจากเสียงสระกดภาษาไทยคือเสียง ก (แม่กก) ในคำที่ประสมด้วย สระเสียงยาวของภาษาไทย เช่น ปาก ออก ตาก เปียก ผีอก ภาษาพวน จะออกเป็นเสียงสั้น และมีเสียงหยุดที่เส้นเสียง คือ ออกเป็น ปะ เอาะ สำหรับสำหรับเสียงพยัญชนะควบกล้ำผู้สูงอายุจะไม่พบเสียงควบกล้ำเลย แต่ปัจจุบันผู้พูดภาษาพวนส่วนใหญ่จะมีเสียงควบกล้ำ 2 เสียง คือ คว กว เช่น ควาย กวาง เสียงวรรณยุกต์ เสียงวรรณยุกต์จะมี 6 เสียงมีความคล้ายคลึงกับภาษาไทย เป็นส่วนใหญ่เว้นแต่ในกรณี ต่อไปนี้

1. คำเป็นที่มีพยัญชนะ ก จ ด ต บ ป เป็นพยัญชนะต้น และใช้ไม้โท ภาษาไทยจะเป็นเสียงโท คนพวนจะออกเสียงเป็นเสียงสูง-ขึ้น (คล้ายกับเสียงตรี)
2. เสียงวรรณยุกต์จัตวาของภาษาไทยเมื่อปรากฏอยู่ในพยางค์หน้าของวลีหรือคำประสมของภาษาพวน จะออกเสียงเป็นต่ำคล้ายเสียงเอก
3. คำตาย เสียงสั้น ภาษาพวนจะออกเป็นเสียงสูง-ขึ้น, สูง-ตก ต่างจากภาษาไทย

สอดคล้องกับหนังสือ ไทยพวนบ้านหมี ของ สุเทพ พรหมศิลป์ (2536: 18 – 24) กล่าวถึง ภาษาพวน (Phuan Language) ภาษาพวน เป็นภาษาหนึ่งในตระกูล ไต (Tai) ไตอ่าน คือ ตัวหนังสือที่เขียนขึ้นไว้สำหรับอ่าน เป็นเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรมของชาวพวน เขียนไม่ต้องยุ่งยากเรื่องสะกดการันต์ แม้แต่วรรณยุกต์ก็ไม่ต้องใช้ การอยู่เป็นเพื่อนงานศพ เรียกว่า จันเฮือนดี (จัน คือ การบูชา หมายถึงบูชาเฮือน โดยการสวดให้เรือนดี) การอ่านจะใส่ทำนองลีลาที่ไพเราะ หรือเป็นการร้องประกอบทำนองเป่าแคนพวน เรียกว่า รำพวน ภาษาไทยพวน เป็นภาษาที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง จะเห็นความแตกต่างในเรื่องระบบเสียงบางหน่วยอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากภาษาไทยพวน เป็นภาษาถิ่นที่แปลกกว่าภาษาถิ่นอื่น ยกแก่การศึกษาเพราะลีลาหรือสำเนียงที่เปล่งออกมาแต่ละประโยคนั้น จะมีเอกลักษณ์ของตนเอง เจ้าของภาษา จะเห็นความแตกต่างของสำเนียงการออกเสียงกับภาษาไทย

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกเริ่มอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 คนพวนต้องพูดพวน (ปากพวน) เป็นถึงจะเรียกว่าเป็นคนพวน

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมในทางภาษา ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่แรกเริ่มอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 คนพวน พูดพวน (ปากพวน) เรียกว่า เป็นคนพวน

ภาษาพวนเป็นภาษาหนึ่งในตระกูลไต (Tai) โดยมีอัตลักษณ์ในเรื่องระบบเสียง คือ มีระบบเสียงที่แปลกกว่าภาษาถิ่นอื่น และแตกต่างจากสำเนียงการออกเสียงในภาษาไทย เช่น การออกเสียงสระ ไอ ของภาษาพวน จะแตกต่างจากสระ ไอ ในภาษาไทย คือ ภาษาไทยใช้สระ ไอ ภาษาพวนจะออกเสียงเป็น เออ เช่น ภาษาไทยถามว่า “ทำอะไร” ภาษาพวนจะใช้ว่า “เอ็ดพิเลอ” ภาษาไทยในคำว่า “ใคร” ภาษาพวนจะใช้ว่า “ผอ” เป็นต้น

3) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากหนังสือ ไทยพวนบ้านหมี่ ของ สุเทพ พรหมศิลป์ (2536: 12 - 17) สมคิด จุมทอง อดีตประธานชมรมไทยพวนบ้านหมี่ เขียนไว้ใน การประชุมวิชาการ เรื่อง “กลุ่มชาติพันธุ์ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ (เอกสาร โรเนียว) ระบุว่า ผู้ชาย สวมกางเกงขาสั้นครึ่งน่อง (แบบกางเกงขาก๊วย) สีดำ เป็นผ้าทอใช้เอง มักจะข้อมสีเอง จากธรรมชาติ บางคนที่สูงอายุแล้วมักนุ่งโสร่งที่เป็นผ้าฝ้าย มีผ้าไหมบ้างสำหรับผู้ที่มีฐานะ

ใส่เสื้อผ่าอกตลอดคอเสื้อตั้งชิดกันคล้ายกับคนจีน หรือคอเสื้อแบบพระราชทานคอกลมก็มีเช่นกัน ดิคกระดุม 5 เม็ด ชายเสื้อทั้งชายและชาวผ้าข้างเหมือนเสื้อกุยเฮง แขนเสื้อยาวถึงข้อมือ หรือแขนสั้นครึ่งแขน ไม่มีขลิบกระเป๋าสีเสื้อจะเย็บปะด้านนอกตัวเสื้อด้านหน้าล่างของเสื้อ 2 กระเป๋ เอวไว้ใส่ของใช้ ซึ่งเหมาะสำหรับสวมใส่เวลาเดินทาง และสามารถใส่ไปทำงานได้ด้วยเช่นกัน

นิยมใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ผ้าขาวม้าส่วนมากที่ใช้เป็นผ้าที่ทอขึ้นสำหรับใช้เองทั้งนั้น แบบหรือลายที่นิยมใช้ในกลุ่มผู้ชายไทยพวน มีดังนี้ ใ้ปลาไหล และลายมัดหมี่ เป็นตาสี่เหลี่ยมแบบตาหมากรุกก็นิยมใช้เหมือนกัน

ทรงผม นิยมตัดผมสั้น ไม่นิยมไว้ผมยาว ทรงผมจะยาวกว่าทรงแบบผมตะวันตกไม่เกิน 1 นิ้ว ไม่นิยมใส่น้ำมัน

เสื้อสตรีจะใช้เสื้อที่ตัดจากผ้าฝ้าย หรือผ้ามัดหมี่ ผู้สูงวัยเมื่อไปทำบุญที่วัด พ่อเฒ่ามักจะใช้ผ้าขาวม้าคาดบ่ามาด้วยทุกครั้ง ส่วนแม่เฒ่าจะใช้ผ้าสีขาวคาดสไปเฉียง เวลากราบพระจะใช้ผ้าปูกับพื้นเวลกราบพระ เป็นการแสดงความเคารพ

เครื่องประดับ ชาวไทยพวนส่วนมากจะมีเข็มขัดนาค หรือเข็มขัดเงินคาดที่เอว มัก จะใส่ตุ้มหูโดยเฉพาะผู้สูงอายุ รูปตุ้มหูจะทำเป็นรูปดอกไม้ เป็นรูปวงกลม ส่วนสร้อยคอ และสร้อยข้อมือ นิยมใส่ทองเส้นจะใหญ่หรือเล็กตามแต่ฐานะของผู้นั้น

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556

จากวิทยานิพนธ์ ของ ยุรี ไบตระกูล (2537: 50 - 51) ระบุว่า การแต่งกายด้วยชุดประจำของคนไทยพวนทั้งชาย และหญิงจะใส่ในโอกาสพิเศษ เช่น เมื่อมีเทศกาลงานประเพณี พิธีกรรมต่างๆ

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาววิทย์ สุภรตรีทิเทศ (2542: 144 - 145) ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2541 – พ.ศ. 2542 พบว่า การแต่งกายของชาวไทยพวนบ้านกล้วย ทุกเพศทุกวัย แต่งกายแบบตามสมัยนิยมสตรีชาวไทยบ้านกล้วยในอดีตต้องทอผ้ามัดหมี่เอาไว้ใช้เอง เป็นผ้าชิ้น หรือไว้สำหรับ มอบให้แก่แม่สามีในวันแต่งงาน ผ้าที่ทอคงงาม เกิดความแพร่หลายไปในชุมชนอื่นๆ จนเป็นที่รู้จักทั่วไป ทางราชการถึงกับนำคำว่ามัดหมี่ มาตั้งเป็นชื่ออำเภอ ชื่อว่า บ้านหมี่ แสดงถึงความสามารถในการทอผ้ามัดหมี่

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 มีการทอผ้าเพื่อใช้เองในครอบครัว

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 คนหนุ่มสาวจะแต่งกายตามยุคสมัย ในงานเทศกาลประจำปีจะมีการแต่งแบบดั้งเดิม ผู้สูงอายุจะแต่งกายก็จะนิยมแต่งกายแบบดั้งเดิม

นายสิงห์ทอง กระจุกเงิน ระบุว่า การแต่งกายผู้หญิงนุ่งผ้าชิ้นตีนจก รัดด้วยเข็มขัดทอง (นาก) สวมเสื้อคอกระเช้า จะนิยมใส่ทอง

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมในการแต่งกาย ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพมา – 2524 มีการทอผ้าเพื่อใช้เองในครอบครัว

ผู้หญิงจะใช้เสื้อที่ตัดจากผ้าฝ้ายหรือผ้ามัดหมี่ และนุ่งผ้าชิ้นตีนจก ใส่เข็มขัดนาค หรือเงิน คาดที่เอว ผู้สูงอายุจะใส่ตุ้มหู ทำเป็นรูปดอกไม้หรือรูปวงกลม นิยมใส่สร้อยคอ สร้อยข้อมือที่ทำด้วยทอง คนแก่จะใช้ผ้าขาวพาดสไปเฉียง

ส่วนชายสูงอายุใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่ามาด้วยทุกครั้ง สวมกางเกงขาสั้นครึ่งน่อง (กางเกงขาก๊วย) ย้อมจากธรรมชาติ บางคนมักนุ่งโสร่งที่เป็นผ้าฝ้าย หรือผ้าไหมบ้าง ใส่เสื้อ

แบบพระราชทานคอกกลม นิยมใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ลายที่นิยม คือ ไล่ปลาไหล และลายมัดหมี่ แบบ ตาหมากรุก ทรงผมตัดผมสั้น ทรงแบบผมตะหลิวไม่เกิน 1 นิ้ว ไม่ใส่น้ำมัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 คนหนุ่มสาวจะแต่งกายตามยุคสมัย ใน งานเทศกาลประจำปีจะมีการแต่งแบบดั้งเดิม ผู้สูงอายุจะแต่งกายก็จะนิยมแต่งกายแบบดั้งเดิม

4) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบล บ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524

จากการค้นคว้าเอกสาร เกี่ยวกับ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ พหุลักษณ์ รุณภัย (2515: 66 - 67) ระบุว่า การสร้างบ้านของชาวไทยพวน มีความเชื่ออย่างหนึ่งที่ได้ตกทอดมา ตั้งแต่อดีต คือ พิธีการต่างๆ เพราะเชื่อว่าการสร้างครอบครัวยุคใหม่ หากมีการเริ่มต้นที่ดีก็จะบังเกิดผลดีในภายหน้า เมื่อบุตรีตาแต่งงานแล้วก็แยกครอบครัวไปเป็นครอบครัวใหม่

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556

จากวิทยานิพนธ์ ของ เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 87 - 88) ระบุว่า ลักษณะบ้าน เรือนในอดีตของชาวไทยพวน ปลูกบ้านไม้ยกพื้นสูง มุงหญ้าคา พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ เสาค้ำด้วยไม้เนื้อแข็ง ฝากระด้วยใบไม้ ซึ่งทำจากไม้ไผ่สานขัดแตะ นำมาประกบกระหนาบใบไม้ให้อยู่ตรงกลาง หรือฝาเสื่อลำแพน ชั้นบนของบ้านมักใช้เป็นที่พำนักหลับนอน ภายในตัวเรือนจะกั้นเป็นห้องไว้ให้ลูกสาว หรือกั้นเป็นห้องเก็บของมีค่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์

จากวิทยานิพนธ์ ของ อรศิริ ปาณินท์ (2546) พบว่า รูปลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของเรือนพวน คือ เรือนจั่วแฝดมีเรือนครัววางด้านหลัง จั่วหนึ่งคลุมห้องนอนและห้องพระ อีกจั่วหนึ่งคลุมห้องโถง จากเรือนไทยเดิมจั่วแฝดมาเป็นเรือนจั่วแฝดที่ไม่เป็นเรือนไทยเดิม และเรือนแฝดที่มีหลังคาผสมทั้งจั่วปั้นหยา และมณฑล และมีลักษณะเด่นของเรือนอีกกลุ่มหนึ่งคือ เรือนที่เน้นโถงโปร่ง ซึ่งส่งผลมายังรูปทรงเรือนที่ต่างไปจากเรือนจั่วแฝดกลุ่มหลัก ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีชาวบ้านในเรือนที่เด่นชัด คือ ระบบการระบายอากาศในเรือนให้ผู้อยู่อาศัยพบสภาวะสบายในการอยู่ การสร้างเรือนไม่เห็นพัฒนาการในด้านการเปลี่ยนแปลง หรือต่อเติม เนื่องจากความเชื่อในการสร้างเรือนที่ถือว่าการต่อเติมเรือนจะนำความโชคร้ายมาสู่ครอบครัว จึงต้องสร้างขนาดใหญ่

และสมบูรณ์ตั้งแต่เริ่มสร้าง พบภูมิปัญญาในการจัดการน้ำอย่างเฉลียวฉลาด เพื่อใช้ในการเกษตรและใช้ในครัวเรือนในแต่ละท้องถิ่นของชาวพวน

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วิชัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 88 - 145) ในปัจจุบัน การปลูกสร้างบ้านเรือนทุกหลังนิยมสร้างบ้านด้วยรูปทรงแบบสมัยใหม่

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ถายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 ปลูกบ้านไม้ยกพื้นสูง มุงหญ้าคา พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ฝากรุด้วยใบไม้ไผ่

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556 มีการปลูกบ้านเรือนของชาวไทยพวนจะนิยมปลูกตามยุคสมัย

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมในที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ลักษณะบ้านเรือน ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 ชาวไทยพวน ปลูกบ้านไม้ยกพื้นสูง มุงหญ้าคา พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ฝากรุด้วยใบไม้ ซึ่งทำจากไม้ไผ่สานขัดแตะ นำมาประกบกระหนาบใบไม้ให้อยู่ตรงกลาง หรือฝาเสื่อลำแพน ชั้นบนของบ้านมักใช้เป็นที่พำนักหลับนอน ภายในตัวเรือนจะกั้นเป็นห้องไว้ให้ลูกสาว หรือกั้นเป็นห้องเก็บของมีค่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556 เมื่อตั้งหลักแหล่งมั่นคงจึงปลูกสร้างบ้านเรือนให้มีความแข็งแรงด้วยรูปลักษณะที่เป็นตัวแทนของเรือนพวน คือ เรือนจั่วแปดมีเรือนครัวขวางด้านหลัง จั่วหนึ่งคลุมห้องนอนและห้องพระ อีกจั่วหนึ่งคลุมห้องโถง จากเรือนไทยเดิมจั่วแปดมาเป็นเรือนจั่วแปดที่ไม่เป็นเรือนไทยเดิม และเรือนแปดที่มีหลังคาผสมทั้งจั่วปั้นหยา และมณฑล

ปัจจุบันการปลูกสร้างบ้านเรือนทุกหลังนิยมสร้างบ้านด้วยรูปทรงแบบสมัยใหม่

5) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการถนอมอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการถนอมอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการถนอมอาหาร ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 101) ระบุว่า สังคมชาวไทยพวน เป็นคนที่นิยมบริโภคข้าวเจ้าเป็นหลัก แต่ก็ยังมีบ้างถิ่นที่นิยมบริโภคข้าวเหนียว และนิยมบริโภคปลาร้า นำมาปรุงอาหารหลากหลายแบบ เช่น ทำปลาร้าสับ ใสในส้มตำ ในน้ำต้มแกงต่างๆ ชาวไทยพวนที่มีอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน จึงนิยมปลูกพืชผักต่างๆ เป็นอาหารส่วนครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค้ำคั่งจึงต้องพึ่งอาหารจากแหล่งธรรมชาติ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา หรือจากสัตว์ที่เลี้ยงไว้ ส่วนอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยพวน คือ แจ่วมะเขือ

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาวร์วีย์ ศุภรตรีทิเทศ (2542: 88 - 171) ระบุว่า มีการทำน้ำพริก ผักจิ้ม ขนมหุ้น (ข้าวปุ้น) หมักหน่อไม้ ไข่กินเองเรียกว่า “จาน” ไข่กินปลาต้มนิยมทำกินกันเป็น ประจำจนถึงกับมีการทำออกเพื่อจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป

อาหารบางชนิดที่ได้ถูกนำมา ใช้ในงานพิธีกรรมบางพิธี เช่น ขนมหุ้นที่จะทำกินใน โอกาสที่มีเทศกาล เส้นยาวๆ เป็นลือนำสัญลักษณ์แห่งความดีให้เกิดแก่ผู้ทำขนมหุ้นแล้วไหลไปยังผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

อาหารสำหรับพิธีกรรมอื่นๆ เช่น ไก่ เป็ด และไข่ แม้ไก่เป็ดจะมีเลี้ยงไว้ในหมู่บ้าน และมีมากมาย

จากหนังสือ สืบค้นประเพณีวัฒนธรรม “ไทยพวน” ของ ไพโรจน์ ทยน้ำเงิน (2548: 50 - 54) กล่าวถึง อาหารการกินของคนไทยพวนดั้งเดิม มักจะเรียบง่าย อิงธรรมชาติเป็นหลัก

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ทยน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 มีการทำอาหารเพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น งานบุญข้าวเม่า บุญข้าวหลาม บุญกำฟ้า มีการทำข้าวจ้ บุญสงกรานต์ ในอดีตจะมีการทำขนมข้าวเขียบ (ข้าวเกรียบ) งานบุญดังกล่าวชาวบ้านจะลงมือทำขนมด้วยตนเอง ซึ่งเป็นของที่ดีที่สุดสำหรับชาวบ้านเพื่อถวายให้แก่พระภิกษุสงฆ์ ด้วยแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา และเพื่ออุทิศให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน ระบุว่า คนพวนจะพิถีพิถันในการปรุงอาหาร นิยมรับประทานอาหารที่ปรุงสุก และต้องรักษาความสะอาด ชอบรับประทานปลาเป็นหลัก จะมีการถนอมอาหารจากเนื้อปลา เนื่องจากอาศัยอยู่ตามลุ่มแม่น้ำ

ภูมิปัญญาด้านโภชนาการ คือ ปลาต้มพริก เป็นอาหารที่ขึ้นชื่อของชาวไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย มีผลงาน ดังนี้

1. ประกาศเกียรติคุณ “บ้านเลขที่ 5” เรื่องผลิตปลาส้มผัก เป็นอาหารที่มีชื่อเสียงในจังหวัดลพบุรี

2. ประกาศรับรองมาตรฐานคุณภาพอาหาร “เปิบพิสดาร” แม่ช้อยนางรำ มีการถ่ายทอดและสิ่งที่สืบทอด การผลิตปลาส้มผัก เป็นการสาธิต ขั้นตอน และวิธีการทำปลาส้มผัก ให้แก่นักเรียนนักศึกษา และผู้ที่สนใจ เพื่อเป็นการศึกษา หรือไม่ก็ได้รับเชิญให้ไปสาธิตวิธีการทำปลาส้มผักในสถานศึกษาต่างๆ โดยจะเน้นกระบวนการ และขั้นตอนต่างๆ เป็นสำคัญ

เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวกับอาหาร ประวัติการจัดตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530 รวมกลุ่มสตรีในชุมชนเพื่อประกอบอาชีพเสริม โดยใช้ภูมิปัญญาของคนในชุมชนในการถนอมอาหาร มีผลิตภัณฑ์ ดังนี้ ปลาส้มผัก หมูสับ ปลาข้าวสับ ปลาส้มปลาตะเพียน เป็นต้น

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการถนอมอาหาร ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 มีการทำอาหารเพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น บุญข้าวเม่า บุญข้าวหลาม บุญกำฟ้า (ข้าวจี) บุญสงกรานต์ (ข้าวเกรียบ) เป็นต้น ในอดีตงานบุญต่างๆ ที่ต้องใช้ขนมประกอบในพิธีกรรมต่างๆ ชาวบ้านจะต้องลงมือทำขนมด้วยตนเอง แต่ในปัจจุบันชาวบ้านจะนิยมซื้อขนม มาถวายพระที่วัด แทนการลงมือทำด้วยตนเอง

การถนอมโดยใช้ภูมิปัญญาในการถนอมอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เกี่ยวกับปลา มีดังนี้ ปลาร้า และปลาส้มผัก ที่มีชื่อเสียงคือ **ปลาส้มผัก** มีชื่อเสียงมากจนทำให้เป็นวิสาหกิจชุมชน และเป็นสินค้า OTOP ของตำบลบ้านกล้วย

6) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการรักษาโรคของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการรักษาโรคของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการรักษาโรค ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้ จากหนังสือ สืบค้นประเพณีวัฒนธรรม ไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน (2548: 43 - 47) ระบุว่า การรักษาอาการเจ็บป่วย ของชาวไทยพวนมีวิธีการต่างๆ แบ่งออก เป็น 2 วิธีการ ดังนี้

1. **การรักษาด้วยพิธีกรรมการทิ้งข้าว** คนป่วย จะทำพิธีทิ้งข้าว โดยนำข้าวสุกปาก หม้อมาปั้น เป็นก้อนขนาดกำมือจำนวน 3 ก้อน ให้คนป่วยนอนหรือนั่งราบเหยียดขาไปทางทิศตะวันตก ผู้กระทำพิธีจะกำก้อนข้าวทีละก้อน ไล่จากศีรษะไปปลายเท้าของผู้ป่วยกล่าวคำ

ไล่ผีออก ไปพร้อมกับก้อนข้าวนั้น เมื่อทำครบทั้ง 3 ก้อนแล้วให้ผู้ป่วยบ้วนน้ำลายลงไปบนก้อนข้าว แล้ว โยนก้อนข้าวเหล่านั้นออกไปนอกชายคาทางทิศตะวันตก

การบะบน คนป่วยที่รักษาไม่หายญาติพี่น้องมักให้หมอดูทายทัก ถ้ามีผีต่างๆ มารบกวนขอส่วนบุญ ก็จะมีการบนบานให้หายด้วยเหล้าไห ไก่ตัว หรือพาข้าว (สำหรับอาหาร) ผ้าป่า แล้วแต่ประเภทผี เมื่อหายหรือทุเลาก็ทำการ แก้บนตามที่บนไว้

การนำขวัญ การเจ็บป่วยที่เกิดจากขวัญเสีย จากเรื่องใดก็ตามจะไปหาผู้นำพิธีมารำ ซ้อง (พ่อหมอ หรือแม่หมอ) โดยการเอาเสื้อผ้าของผู้ป่วยพร้อมด้วยกระจก หวี แป้ง ใบบตองฉีกฝอยคล้ายเส้นผม (สีอง) และข้าวต้มใส่ลงไปใบบตอง (กระติบข้าวเหนียว) หมอผู้ทำพิธีก็จะนำใบบตองนั้นไปร่อนเรียกขวัญเป็นกลอนลำเหนือผู้ป่วยแล้วนำใบบตองนั้นใส่ถุงผ้าไป ถวายพระสงฆ์ให้ช่วย ดูแลคุ้มครอง 3 วัน แล้วจึงนำกลับมาคืนสู่คนป่วยต่อไป

การเจ็บป่วยที่เรื้อรัง หรือเมื่อมีทุกข์ใหญ่ก็จะให้หมอดูตรวจโชคชะตา ถ้าถูกทักว่าชะตาขาดธาตุสูญ ก็จะมีพิธีกรรมแก้ เช่น

การต่อชะตา โดยการนำเอาข้าวเหนียว มะพร้าว น้ำตาล ชันห้ำ นำไปเป็นเครื่อง บัจจัยให้พระช่วยสวดต่อชะตาให้

การสูตรธาตุ เป็นการต่อชะตา เช่นกันมีทั้งการสูตรธาตุน้อย และสูตรธาตุใหญ่ แล้วแต่อาการและเหตุจะหนักหรือเบา

1) การสูตรธาตุน้อย เริ่มด้วยการไปตัดกระบอกไม้ไผ่ขนาดความยาวและเส้นผ่า ศูนย์กลางพอดีกับนิ้วชี้ของผู้ป่วย นำกระบอกไม้ไผ่นี้ไปดวงของเรียไรข้าวสาร (แผ่ข้าว) จากบ้านใกล้เรือนเคียง บ้านละ 1 กระบอก หรือมากกว่าแล้วแต่จำนวนบ้านที่จะไป ให้ได้ข้าวเท่ากับจำนวนอายุของผู้ป่วย (อาจเพิ่มอีก 1 กระบอก เพื่อไว้) ต่อจากนั้นก็เตรียมเครื่องร้อย ได้แก่ กลัย อ้อย หมาก พลู บุหรี่ เมียง (เอาขากับตะไคร้มาโขลกให้เข้ากันแล้วห่อด้วยใบมะยมหรือใบยอ) อย่างละร้อยเรียกว่าเครื่องร้อย กลัยและอ้อย จะใช้วิธีบากกลัยให้เป็นรอย หมากจะเจียนหมากสดพร้อมเปลือกเป็นแวนร้อยฝั่งแคดไว้ใช้นานๆ นอกจากนั้นจะพันเทียนเป็นเส้นยาวๆ วัดเวียนหัวแค่ถึง วัดรอบศีรษะ และจากเหนือไหล่ลาร้าไปยังสะดือ วัดความยาวของคืบและศอก ทั้งหมดจะบิดรวมกัน ถ้าว้าวตอกใส่กระทง นำสิ่งของทั้งหมดใส่ถาด ไปให้พระสงฆ์จำนวน 4 รูป สวดพระพุทธรมณฑ์ แล้วตรงข้าวสารดู ถ้าไม่ครบตามอายุของผู้ป่วยก็ต้องสวดและดวงกันใหม่ ถ้าดวงแล้วครบหรือเกิน ก็เป็นอันใช้ได้ แล้วนำเอาข้าวสารมาหุงใส่บาตรให้หมคนในวันรุ่งขึ้น

2) การสูตรธาตุใหญ่ เตรียมเครื่องแบบสูตรธาตุน้อยจะเพิ่มข้าวเปลือกและทราย แค้กิ่ง (น้ำหนักทรายและข้าวเปลือกเท่ากับน้ำหนักของผู้ป่วย โดยวางคานถ่วงน้ำหนัก) นอกจากนี้ยังทำธงซึ่งทำจากซองรูปตัดเป็นรูปสามเหลี่ยมเล็กๆ ติดปลายดอก ตัดกิ่งคุณ (ขอบ่า)

ขนาด ความยาวสูงเท่ากับคนป่วย เป็นท่อนยาวอีก 1 ท่อน นำมาเหลา และเชื่อมด้วยขมิ้น ทำไม้ค้ำโพธิ์ ซึ่งมักจะ ทำด้วยต้น ไม้ลำเล็กๆ มีกิ่งสำหรับค้ำ เหลา และเชื่อมด้วยขมิ้นเช่นกัน ปลายบนไม้ค้ำโพธิ์จะเหลาไม้ เป็นซี่เล็กๆ คล้ายตะเกียบจำนวน 1 ร้อยอัน มัดติดไว้ นำสิ่งของทั้งหมดไปให้พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ แล้วนำทรายมาก่อพระเจดีย์ทรายให้คู่สวयงาม นำน้ำขมิ้น น้ำอบ น้ำหอม มาลาดรดลงไป บนกองพระเจดีย์ทราย แล้วนำไม้ค้ำโพธิ์ไว้

การเสียดเคราะห์ เมื่อเจ็บไข้ หมอคูบอกว่ามีเคราะห์ร้ายก็จะมี การเสียดเคราะห์ (สะเดาะเคราะห์) ซึ่งจะมี 2 แบบ คือ เคราะห์ไม่มากนักจะใช้แค่กระทงหน้าวัว (สามเหลี่ยม) ในกระทงก็จะใส่ข้าวสามสี คือข้าวเหลืองเชื่อมด้วยขมิ้น ข้าวแดงเชื่อมด้วยสี ข้าวดำเชื่อมด้วยขมิ้น มวนหมาก พลุ บุหรี่ ตัดปอยผมและเล็บผู้ป่วยใส่ลงไป โดยมีพอมือผู้ทำพิธีกล่าวล่านำกระทงทำพิธีให้ แล้วนำไปตั้งทิ้งไว้ที่ทางสามแพร่ง ถ้าเป็นเคราะห์ที่ใหญ่ขึ้น ก็จะทำกระทงสี่เหลี่ยม กั้นเป็นเก้าห้อง นอกจากจะมีสิ่งของตามแบบกระทงหน้าวัวแล้วยังปั้นคน และสิ่งสารพัดต่างๆ ใส่ลงไปในห้องต่างๆ นั้นด้วยวิธีการก็เช่นเดียวกัน กระทงนั้นจะทำด้วยกาบกล้วยเท่านั้น

การบูชาตัวพืง (ตัวพืง) คนเราทุกคน จะมีตัวพืงตามรอบนักษัตร เมื่อตรวจดวงชะตา ราศีรู้ว่าปีนั้นจะพืงอะไร เพื่อให้ตัวพืงให้คุณก็จะวาดรูปตัวพืงนั้นไปบูชาพระพุทธรูปที่วัด ส่วนใหญ่พระสงฆ์จะเป็นผู้วาดให้นำภาพนั้นไปห้อยที่ปลายเรือไม้ไผ่ที่เหลาให้ มีพู่ที่ปลายไม้ไปปักไว้หน้าพระพุทธรูป เป็นพุทธบูชา

โหล้างกรรมม้างเวร ผู้ป่วยเรื้อรัง ญาติก็จะจัดพิธีให้ โดยนำเครื่องไทยทานบรรจุใส่ชะลอมมัดชะลอมด้วยสายสิญจน์เหน็บมิดเล็กๆ ที่ชะลอมไป 4 เล่ม หรืออาจจะตัดแผ่นสังกะสีเล็กๆ แทนมิดก็ได้ นำไปถวายพระสงฆ์ให้สวดพระพุทธมนต์แล้วกระทำพิธีโดยใช้มิด หรือสังกะสีนั้นตัดด้านสายสิญจน์ที่มัดปากชะลอมออก

พิธีมหาศึกษา ผู้ป่วยหนัก จะมีการทำบุญเลี้ยงพระสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์

การใช้เวทย์มนต์คาถา ผู้ป่วยที่มีอาการ เช่น ฝันเข้าเจ้าสุญ ก็จะมีหมอผีมาทำพิธีไล่ผี ซึ่งก็มีต่างๆ เช่น ผีปอบ ผีตายโหง เป็นต้น พวกนี้จะมีความผิดปกติทางด้านจิต ใจ ส่วนความผิดปกติด้านร่างกาย เช่น อาการปวดบวม ผี คางทูม เริม พาก ก็ใช้เวทย์มนต์เสกเป่า เช่นกัน

2. การรักษาทางยา ได้แก่ ยาต้ม ผู้ที่เป็นหมอยาจะมีตำราเป็นของตนเอง เมื่อวินิจฉัย ภัยโรคและอาการของผู้ป่วยแล้วก็จะมีการปรุงยาให้นำไปต้มกิน โดยตัวยาก็จะได้จากพืชต่างๆ จัดไว้เป็นชุด เรียกว่า ชุมยา ซึ่งจะต้มในหม้อดิน

ยาฝน ยากวาด ยาฝนก็จะได้จากพืชหรือสัตว์ มาฝนลงไปในน้ำกระสายต่างๆ ตั้งแต่ น้ำฝน น้ำขาวข้าว สุรา น้ำมะพร้าว น้ำมะนาว น้ำปูนใส เป็นต้น ถ้าให้ดื่มกินก็จะฝน

ละลายน้ำกระสายนั้นใส่ขันให้ผู้ป่วยดื่มกินถ้าใช้กวาดปาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็ก หรือพอกปิดจาก การฉกของสัตว์พิษมักจะฝนยาในฝาละมี ให้เข้มข้น โดยใช้น้ำกระสายประกอบตามอาการนั้นๆ

การแก้พิษ ถอนพิษ เช่นจากการกินเห็ดเมา กลอย ยาพิษ ก็จะมีตัวยาให้ ดื่มกินให้อาเจียน สำรอกพิษออกมา หรือถ้าน้ำร้อนลวก ผื่นคันต่างๆ ก็จะมีตัวยาสำหรับพอกถอน พิษ เช่นใช้ น้ำปลาเคี่ยวข้าวสารพ่นเป็นต้น

การรักษาบาดแผล เมื่อมีบาดแผลจะใช้น้ำมัดก้ำตราดแผลแล้วใช้ รังเมง มุมมาปิดปากแผลห้ามเลือด ถ้าแผลเรื้อรังใช้เมล็ดค้อยตั้งแช่น้ำมาพอก ถูกเขี้ยว จะเส้น ผมมาพาน ออกไป ถ้าสุนัขกัดก็ใช้ใบต้องแห้งเผาไฟให้เป็นขม นำไปปิดปากแผล แล้วใช้รองเท้าติลงไปบน ปากนั้น ประกอบเวทย์มนต์คาถาเรียกว่า “เหยียบ” ถ้าหมอแก่กล้าอาจจะเหยียบจนทำให้สุนัขตายก็ ได้

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการรักษาโรคของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556

จากหนังสือ สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ พวน ของ วีระพงษ์ มีสถาน 2539: 30) ระบุว่า แม้วិทยาการด้านสาธารณสุขได้เจริญก้าวหน้าชาวไทยพวนส่วนใหญ่นิยมใช้บริการจาก สถานการพยาบาลแผนใหม่ แต่ก็ไม่ละทิ้งการรักษาพยาบาลแผนไทย และการยอมรับวิทยาการแผน ใหม่ในเวลาเดียวกัน

จากวิทยานิพนธ์ ของ เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 63) ระบุว่า เมื่อญาติ พี่น้องเจ็บป่วยชาวไทยพวนส่วนใหญ่ดูแลเอาใจใส่กันเป็นอย่างดี มีวิถีชีวิต และลักษณะเป็น ครอบครัวขยายมีการเกาะกลุ่มกันแบบเครือญาติค่อนข้างสูง

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 จะ ไปพบหมอพื้นบ้าน ใช้สมุนไพรรักษา และมีการประกอบพิธีกรรม (สู่ขวัญ) เป็นต้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะต้องไปพบแพทย์เท่านั้น เนื่องจาก คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ป่วยเป็นสิ่งสำคัญ หากยังไม่ดีขึ้นก็จะเป็นความเชื่อเฉพาะกลุ่มที่ไปหา หมอมารับประทานควบคู่กัน ไปแต่ในปัจจุบันก็เป็นส่วนน้อย

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการรักษาโรค ของกลุ่ม ชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 มี วิธีการรักษาโรคต่างๆ แบ่งออก เป็น 2 วิธีการ ดังนี้

1. การรักษาด้วยพิธีกรรมการทิ้งข้าว การบะบน การนำขวัญ ส่วนการป่วยที่เรื้อรัง หรือหมอพูดกันว่าชะตาขาดธาตุสูญ ก็จะมีพิธีกรรมแก้ เช่น การสูตรธาตุน้อย การสูตร

ชาติใหญ่ การเสียเคราะห์ การบูชาตัวเพ็ง ไหล่กรรมม้างเวร พิธีมหาศึกษา และการใช้เวทย์มนต์คาถา

2. การรักษาอีกอย่างจะเป็นทางยา ได้แก่ ยาต้ม ยาฝน ยากวาด การแก้พิษถอนพิษ และการรักษาบาดแผล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 ชาวไทยพวนส่วนใหญ่นิยมใช้บริการจากสถานการพยาบาลแผนแพทย์ใหม่ ยังมีบ้างคนบางกลุ่มที่ยังเชื่ออยู่แต่ก็เป็นส่วนน้อย

2.2.2 อัตลักษณ์ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย ประเพณีงานบุญต่างๆ ดังนี้

1) **อัตลักษณ์ด้านประเพณีการเกิดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ด้านประเพณีการเกิดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2556

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ด้านประเพณีการเกิด ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 92) ระบุว่า คุณแม่เมื่อคลอดลูกแล้วต้องอยู่ไฟ (อยู่กำ) เป็นระยะเวลาตั้งแต่ 7 วันขึ้นไป หรือเป็นเดือน เด็กที่เพิ่งคลอดใหม่จะถูกตัดสายรก ด้วยไม้ไผ่รวก จากนั้นจะนำรกไปฝังไว้ใต้บันไดเรือน เพื่อให้เด็กเป็นคนรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง บริเวณห้องคลอดจะโยงด้วยสายสิญจน์จากหมอมนต์ หรือผู้ขมังเวทย์ที่มาทำพิธีขจัดปัดเป่ามิให้ผีมาเอาเด็กที่คลอดใหม่ไป หากจำเป็นต้องนำเด็กออกนอกห้องคลอดหรือนอกเขตของสายสิญจน์จะต้องเอาเขม่าก้นหม้อมาเจิมที่หน้าผากของเด็ก เพื่อเป็นการหลอกผีว่าเด็กน่าเกลียด ผีจะไม่ได้เอาเด็กไป

จากหนังสือ สืบค้นประเพณีวัฒนธรรม “ไทยพวน” ไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน (2548: 55 - 59) ระบุว่า เมื่อลูกอายุได้ 1 เดือน จะทำพิธีสู่ขวัญทั้งแม่ทั้งลูก และ โคนผมไฟ บางคนก็ไม่โคนเพียง แต่แค่ตัดเป็นเคล็ดเท่านั้น บางคนถ้าเป็นลูกชายก็จะมีการไว้ ผมแกละ ผม โเก๊ะ โดยโคนด้านข้างรอบหัวให้เหลือผมตรงกลางศีรษะปล่อยให้ผม โเก๊ะ จนอายุ 12 ปี จึงจะทำพิธี โคนจุกเป็นงานใหญ่มนต์พระมาทำบุญฉลองใหญ่โต

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 จะทำคลอดด้วยหมอดำแย ตัดสายรกด้วยไม้รวก ฝังรกไว้ใต้บันไดเรือน และมีการอยู่ไฟ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะไปคลอดลูกที่โรงพยาบาลเท่านั้น จะมีการทำบุญสู่ขวัญบ้างเป็นบางครั้งคราว

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ด้านประเพณีการเกิด ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 จะทำคลอดด้วยหมอดำเยออยู่ไฟ (อยู่กำ) เวลาตั้งแต่ 7 วันขึ้นไป เด็กคลอดใหม่จะถูกตัดสายรกด้วยไม้ไผ่รวก แล้วนำรกไปฝังไว้ใต้บันไดเรือน เด็กจะเป็นคนรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ห้องคลอดจะโยงด้วยสายสิญจน์หมอมนต์ ผู้ขมังเวทย์ที่มาทำพิธีขจัดปัดเป่ามิให้ผีมาเอาเด็กไป หากจำเป็นต้องนำเด็กออกนอกห้องคลอดหรือนอกเขตของสายสิญจน์จะต้องเอาเขม่าก้นหม้อมาเจิมที่หน้าผากของเด็กเป็นการหลอกผีว่าเด็กน่าเกลียด ผีจะไม่ได้เอาเด็กไป

เมื่อลูกอายุได้ 1 เดือน ทำพิธีสู่ขวัญทั้งแม่ทั้งลูก และ โคนผมไฟ ตัดเป็นเคล็ด ลูกชายก็จะมีกรไ่ว้ ผมแกละ ผมโก๊ะ จนอายุ 12 ปี จึงจะทำพิธีโกนจุก

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะไปคลอดลูกที่โรงพยาบาลเท่านั้น จะมีการทำบุญสู่ขวัญบ้างเป็นบางครั้งคราว

2) **อัตลักษณ์ด้านประเพณีการแต่งงาน** ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ด้านประเพณีการแต่งงาน ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ด้านประเพณีการแต่งงาน ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540 :92 - 93) ระบุว่า มีผู้อาวุโสที่เรียกว่า พ่อ เชื้อ และ แม่เชื้อ การไปสู่ขอนี้เรียกว่าไป “เจาะสาว” เสมือนไปหยั่งท่าที่ฝ่ายหญิงก่อนว่าตอบ รับ หรือปฏิเสธประการใด

จากหนังสือ ไทยพวนบ้านหมี่ ของ สุเทพ พรหมศิลป์ (2539: 100 - 104) ระบุว่า การแต่งงาน เมื่อมีอายุพอสมควร เมื่อมีฝ่ายชายมาสู่ขอ ถ้าผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเจรจาทกลงกันตามที่ฝ่ายหญิงเรียกสินสอดทองหมั้นแล้ว ก็จะกำหนดวันหาฤกษ์การแต่งงาน การแต่งงานแบบชาวไทยพวนโบราณ

“กินหมู” ในสมัยก่อนเมื่อบ้านใดที่มีลูกสาว พ่อแม่ เจ้าสาวเห็นว่า ลูกสาวมีแววที่จะแต่งงาน มักจะมีการเลี้ยงหมูเอาไว้ใต้ถุนบ้าน 2-3 ตัว ถ้ายังไม่ประจบพอดีกับงานก็จะขายไปก่อน แล้วก็ทยอยเลี้ยงไว้ใหม่ ชะลอนจนถึงวันกำหนด ก็จะใช้หมูนั้นมาทำอาหารไว้รับรองแขกที่มาในงานแต่งงานของลูกสาว

“กินดอง หมายถึง เมื่อมีการตกลงให้ลูกทั้งสองฝ่ายแต่งงานกัน และทำพิธีแต่งงานกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว เรียกว่า เป็นดองกัน ถือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นับถือกันเป็นเสมือนญาติในตระกูลเดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ด้านประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556

จากวิทยานิพนธ์ ของ เซาว์วีย์ สุภรตรีทิเทศ (2542: 82 - 168) ระบุว่า การเลือกคู่แต่งงานในอดีตชาวบ้านแต่งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน (Endogamy) ปัจจุบันจะยึดกฎเกณฑ์การแต่งงานภายนอกกลุ่ม (Exogamy) อย่างเหนียวแน่น

เมื่อแต่งงานแล้วหนุ่มสาวชาวไทยพวนบ้านกล้วยต้องตัดสินใจว่าจะไปอยู่กับใครหลังแต่งงาน (PostResidence) จากการสำรวจพบว่า ผู้หญิงในบ้านกล้วย เมื่อแต่งงานแล้วจะพาสามีไปอยู่ กับพ่อแม่ของตน เครือญาติทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ (Bilateral Descent) คือ มีสิทธิรับมรดกจากญาติฝ่ายพ่อ และฝ่ายแม่ ด้วยแต่ชาวบ้านกล้วยมักใกล้ชิดกับญาติฝ่ายมารดา มากกว่าฝ่ายบิดา

พิธีแต่งงานมี 2 พิธีด้วย กันคือพิธีสงฆ์จะกระทำกัน 2 วัน ซึ่งเหมือนกับพิธีสงฆ์ส่วนมากนั่นเอง ในตอนเย็นของวันแรกพระสงฆ์จะมาเจริญพระพุทธมนต์ในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้นก็จะประกอบพิธีกรรมพระสวดชัยมงคล พรมน้ำพระพุทธมนต์ที่ศีรษะของคู่บ่าวสาว ส่วนบ่าวสาว ก็จะถวายอาหาร และจุดบั้งจัญไทยทานอื่นๆ ด้วย หลังจากพระสงฆ์กลับไปวัด ก็จะเป็นการสู่ขวัญอวยพรที่พ่อพร้าหมั่น และญาติผู้ใหญ่ร่วมกันผูกข้อมือข้อมือดำเนินการต่อไป มีพิธีการเรียกขวัญ

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 พ่อแม่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกคู่ครอง จะประกอบพิธีกรรมกันเองในหมู่บ้านราวาส ไม่มีพิธีกรรมทางสงฆ์เกี่ยวข้องด้วย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 การแต่งงานเป็นเรื่องหนุ่มสาวเลือกและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง จัดพิธีตามความเหมาะสมของทั้งสองครอบครัว

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ด้านประเพณีการแต่งงาน ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวบ้านแต่งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน (Endogamy) ผู้หญิงในบ้านกล้วย เมื่อแต่งงานแล้วจะพาสามีไปอยู่กับพ่อแม่ของตน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะนิยมแยกครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวเนื่องจากการแต่งงานกับคนชาติพันธุ์อื่นมากกว่า

3) **อัตลักษณ์ด้านประเพณีการตายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ด้านประเพณีการตายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2556

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ประเพณีทางด้านการตาย ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 93-94) ระบุว่า ข้อปฏิบัติของชาวไทยพวน คือ เมื่อมีข่าวเสียชีวิตลงก็จะรีบเร่งนำสิ่งของที่ประ โยชน์ต่อญาติผู้ตาย มาช่วยงานเป็นการแบ่งเบาภาระ และร่วมช่วยเหลือกัน เมื่อหีบฉนวนของสิ่งใดได้ก็นำมาสมทบช่วยงานระหว่างที่ตั้งศพไว้บำเพ็ญกุศล จะมีการละเล่น อย่างหนึ่งเรียกว่า “เงินเฮือนดี”

ไพโรจน์ ลายนำเงิน (2548: 41 – 42) ระบุว่า การปลงศพ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นจะมี 2 แบบคือ

1. **การฝัง** สำหรับเด็ก และการตายที่ผิดปกติที่ เรียกว่าตายโหง พิธีศพพวกนี้จะไม่ยุ่งยากมากนัก จะจัดการนำศพไปฝังในป่าช้านอกหมู่บ้านโดยเร็ว ซึ่งป่าช้าสำหรับฝังมักจะเป็นป่าละเมาะ แยกจากป่าช้าที่ใช้เผาศพ เมื่อฝังอย่างน้อย 1 ปี แล้วจึงนำขึ้นมาตั้งบำเพ็ญกุศลเผาต่อไป จะไม่นิยมตั้งศพไว้ที่บ้าน

ปัจจุบันถ้ามีการตายโหงเกิดขึ้น ก็จะทำพิธีฝัง โดยใช้ดินปั้นเป็นหุ่น แล้วทำพิธีขุดหุ่นซึ่งสมมุติเป็นตัวแทนผู้ตายโหงนำขึ้นเผาร่วมกับศพนั้น แต่ปัจจุบันนี้จะเห็นว่าไม่ค่อยจะถือตามธรรมเนียมนัก

2. **การเผา** สำหรับการตายจากการเจ็บไข้ได้ป่วยปกติ หลังจากสิ้นลม จะอาบน้ำศพ ให้ด้วยน้ำอุ่น คืออาบจริงๆ ทาด้วยขมิ้น นุ่งห่มด้วยเสื้อผ้า อย่างดีแต่จะกลับด้านหน้าเป็นด้านหลัง การอาบน้ำศพจะเป็นพิธีภายใน เฉพาะลูกหลานผู้ใกล้ชิดเท่านั้น ไม่มีการเชิญแขกเหรื่อมาร่วมรดน้ำ ศพ เหมือนในปัจจุบันหลังจากนั้นก็ให้นำศพนอนบนที่นอนที่เตรียมไว้ กางมุ้งม่านคลุมไว้ เพื่อคอยโลงศพ ที่ลูกหลานจะช่วยกันทำขึ้นตามฐานะ จะไม่นิยมทำโลงศพไว้คอกก่อนล่วงหน้า หลังจากนั้นก็จะทำพิธีสวดฝังโลง การตั้งศพจะตั้งที่บ้าน แต่ถ้าตายนอกบ้านจะไม่นำศพเข้าบ้าน จะตั้งศพไว้ที่วัด จะตั้งศพไว้ที่วันก็ขึ้นตามความเหมาะสม แต่จะนานนักไม่ได้เพราะใช้เพียงน้ำแข็งใส่ไว้กั้นน้ำ เท่านั้น

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 การปลงศพเมื่อมีการตายเกิดขึ้นมี 2 แบบ คือ ตายปกติเผา ตายโหงผึ่ง ตามธรรมเนียม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 การเสียชีวิตแบบใดก็เผาหมด ไม่ค่อยจะถือตามธรรมเนียมมากนัก

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ประเพณีทางการตาย ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 เมื่อมีข่าวเสียชีวิตลงก็จะรีบเร่งนำสิ่งของที่ประโชยน์ต่อญาติผู้ตาย มาช่วยงานเป็นการแบ่งเบาภาระช่วยเหลือกัน เมื่อหีบฉวยของสิ่งใดได้นำมาสมทบช่วยงานระหว่างที่ตั้งศพไว้บำเพ็ญกุศล มีการละเล่น อย่างหนึ่งเรียกว่า “งันเฮือนดี” ถ้ามีการตายโหงเกิดขึ้น ก็จะทำพิธีฝัง โดยใช้ดินปั้นเป็นหุ่น แล้วทำพิธีขุดหุ่นซึ่งสมมุติเป็นตัวแทนผู้ตายโหงนำขึ้นเผาพร้อมกับศพ จะอาบน้ำศพให้ด้วยน้ำอุ่น ทาด้วยขมิ้น นุ่งห่มด้วยเสื้อผ้ากลับด้านหน้าเป็น ด้าน หลังการอาบน้ำศพจะเป็นพิธีภายในเฉพาะลูกหลานผู้ใกล้ชิดเท่านั้น จากนั้นก็จะนำศพนอนบนที่นอนที่ เตรียมไว้ กางมุ้งม่านคลุมไว้เพื่อคอยโลงศพ จะไม่นิยมทำโลงศพไว้คอกก่อนล่วงหน้า ทำพิธีสวดฝังโลง ตั้งศพจะตั้งที่บ้าน ถ้าตายนอกบ้านจะไม่นำศพเข้าบ้าน จะตั้งศพไว้ที่วัด จะตั้งศพไว้ที่วันก็คืนตามความเหมาะสม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 การเสียชีวิตแบบใดก็เผาหมด ไม่ค่อยจะถือตามธรรมเนียมมากนัก

4) **อัตลักษณ์ด้านประเพณีงานบุญต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**
การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ด้านประเพณีงานบุญต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2556

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ด้านประเพณีงานบุญต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาววิทย์ สุภรตรีทิเทศ (2542: 67 - 138) ระบุว่า ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยมีความเชื่อเกี่ยวกับผีสาวเทวดา และวิญญาณของบรรพบุรุษ จึงได้ประกอบประเพณี เพื่อเป็นการแสดงความเคารพขอบคุณ ตลอดจนแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ผี เทวดาเป็นต้น ที่ช่วยคุ้มครองดูแลให้อยู่อย่างมีความสุข หากไม่ทำประเพณีพิธีกรรมเหล่านี้ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยคิดว่าอาจทำให้เกิดความไม่พอใจ จะส่งผลให้เกิดภัยพิบัติตามมา

การนับถือผีเป็นส่วนประกอบหนึ่งของศาสนา นับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก และรับเอาบางส่วน of ศาสนาพราหมณ์มายึดถือ มีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธเป็น

จำนวนมาก ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันมาฆบูชา หรือวันอาสาฬหบูชา เป็นต้น ตลอดจนในวันธรรมะสวนะชาวบ้านก็ยังนิยมเข้าวัดทำบุญกัน อย่างสม่ำเสมอ มิได้ขาด จึงเห็น ได้ว่าประเพณีของชาวไทยพวนมีทั้งที่นับถือผี พุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ มีหลายประเพณี จากงานบุญ พิธีกรรม สามารถแบ่งแยกตามประเภทของศาสนาได้ดังต่อไปนี้ คือ

ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ มี 6 พิธีกรรม ได้แก่ 1. บุญข้าวจี 2. บุญสงกรานต์ 3. บุญบั้งสุกอลัฐิ 4. พิธีงานบวชนาค 5. บุญมหาชาติ หรือบุญพระเวส 6. บุญใส่กระจาด

พิธีกรรมด้านศาสนาพราหมณ์ มี 2 พิธี ได้แก่ 1. พิธีแห่บั้งไฟ 2. พิธีบายศรีสู่ขวัญ

พิธีเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี มี 9 พิธี ดังต่อไปนี้ 1. พิธีบั้งสุกอลัฐิ 2. พิธีไหว้เจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน 3. พิธีทรงเจ้าพ่อ 4. พิธีบุญห่อข้าว 5. พิธีแฮกนา 6. พิธีกว่นข้าวทิพย์ 7. พิธีบุญกระยาสาร 8. พิธีไล่ผียาเจียงหรือผีไม่มีญาติ 9. พิธีเลี้ยงผีปู่ตา

ลักษณะของประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย เป็นสิ่งที่ชาวไทยพวนบ้านกล้วยปฏิบัติกันมา เช่น การทำพิธีทรงเจ้าพ่อ หรือไหว้เจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีเพียงประการเดียวเท่านั้น

การทำบุญในวันวิสาขบูชา ก็เป็นการทำบุญตามความเชื่อในพุทธศาสนา พิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อในศาสนาเดียวกัน

ความเชื่อที่ปนกันหลายความเชื่อหลายศาสนา เช่น พิธีกว่นข้าวทิพย์ มีการผสม ผสานระหว่างการนับถือผีที่เป็นบรรพบุรุษของหมู่บ้าน โดยมีการนำพระสงฆ์ และพิธีการของสงฆ์เข้ามาประกอบด้วยนอกจากนั้นพิธีกรรมบางอย่างก็ผสมกันระหว่างความเชื่อ ในเรื่องผีกับการเกษตร ชีวิตประจำวันหรือการปลูกเรือน เช่น พิธีแห่บั้งไฟ ก็เป็นความเชื่อ ในผีฟ้าพญาแลน ที่จะคลบันดาลให้ฝนฟ้า ตกต้องตามฤดูกาล เพื่อมีน้ำเพียงพอต่อการกสิกรรม หรือในแต่ละช่วงวัย ก็จะมีการทำบุญรับขวัญ ให้วิญญาณของเด็กอยู่ในร่างอย่างมั่นคง โตขึ้นอย่างปลอดภัย

สอดคล้องกับจากหนังสือ วัฒนธรรมไทยพวนตำบลบ้านทราย ของ สมคิด จุมทอง (2546: 24) ระบุว่า ประเพณีของชาวไทยพวน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตและครอบครัว ผู้เฒ่าผู้แก่ได้อบรมสั่งสอนบุตรหลานให้ยึดมั่นอย่างเคร่งครัด ปลูกฝังจิตสำนึกให้ทุกคนรัก และพร้อมที่จะปฏิบัติตาม เมื่อถึงกำหนดเวลานั้นๆ ประเพณีที่ปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมา สิ่งที่ดีอีกประการที่หนึ่ง คือ คนในครอบครัว ญาติพี่น้องได้มีโอกาสดับมารวมกัน พบปะกัน ร่วมทำบุญ ร่วมรับ ประทานอาหารร่วมที่ร่วมน้อง ทำให้สายเลือด และความเป็นญาติพี่น้องไม่ห่างเหิน

ซึ่งกันและกัน มีความผูกพันแนบแน่นมากยิ่งขึ้น ได้ยึดถือการทำบุญร่วมกัน มีพิธีกรรมต่างๆ ในรอบ 12 เดือน (สวด 12 กรอง 14) ดังนี้ เดือนอ้าย บุญข้าวแม่

เดือนยี่ บุญข้าวหลาม (ผ่านพิธีกรรมเป็นข้าวทิพย์) สุขวัณข้าว (แม่โพสพ)

เดือนสาม บุญกำฟ้า (บุญข้าวจี ผ่านพิธีกรรมเป็นข้าวทิพย์) มาฆบูชา

เดือนสี่ บุญบวชนาค แต่งงาน (กินดอง) ทำบุญขึ้นบ้านใหม่

เดือนห้า บุญสงกรานต์ (สูตรเสื้อผ้า ชักกระดูก ก่อพระทราย บายศรีเจ้าหัว)

เดือนหก บุญวิสาขบูชา กวนข้าวทิพย์ (มธุปายาส) งานเลี้ยงศาลเจ้าพ่อ (เจ้าพ่อ

สนั่น)

เดือนเจ็ด บุญกลางบ้าน (หมู่บ้านขจัดบดเป่า) ทำนา บวชนาค

เดือนแปด บุญวันอาสาฬหบูชา บุญเข้าพรรษา (ถวายเทียน ถวายผ้าอาบนํ้าฝน ยกธงประจำพรรษา)

เดือนเก้า บุญห่อข้าว (สารทพวน รับขวัญแม่โพสพ (ข้าว) ส่งฝ้ายฝ้าย (ฝับริ้วบุญ))

เดือนสิบ บุญแหวนต้นทาน (นำพืชผลไปถวายพระ)

เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา ตักบาตรเทโว ทอดกฐิน (บุญแข่งเรือ)

เดือนสิบสอง เทศน์มหาชาติ (ใส่กระจาด) และลอยกระทง

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระจุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 จะนับถือผีเป็นหลัก ตามด้วยพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะยึดหลักของพุทธศาสนา ผี พราหมณ์ ตามลำดับ มีประเพณีทางด้านงานบุญต่างๆ (สวด 12 กรอง 14) งานบุญทุกงานมีความสำคัญสำหรับชาวไทยพวน เพราะเป็นการแสดงออกถึงความรักใคร่กันในกลุ่มชาติพันธุ์

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ด้านประเพณีงานบุญต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวไทยพวนมีทั้งที่นับถือผี พุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ ตามลำดับ ดังนี้

พิธีเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี มี 9 พิธี ดังต่อไปนี้ 1. พิธีบั้งสุกอลัฐ 2. พิธีไหว้เจ้าพ่อ 3. พิธีทรงเจ้าพ่อ 4. พิธีบุญห่อข้าว 5. พิธีแสมกนา 6. พิธีกวนข้าวทิพย์ 7. พิธีบุญกระยาสารท 8. พิธีไล่ฝ้ายเจียงหรือผีไม่มีญาติ 9. พิธีเลี้ยงผีปู่ตา

ศาสนาพุทธ มี 6 พิธีกรรม ได้แก่ 1. บุญข้าวจี 2. บุญสงกรานต์ 3. บุญบั้งสุกอลัฐ 4. พิธีงานบวชนาค 5. บุญมหาชาติ หรือบุญพระเวส 6. บุญใส่กระจาด

พิธีกรรมด้านศาสนาพราหมณ์ มี 2 พิธี ได้แก่ 1. พิธีแห่บั้งไฟ 2. พิธีบายศรีสู่ขวัญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะยึดหลักของพุทธศาสนา ฝึ พราหมณ์ ตามลำดับ มีประเพณีทางด้านงานบุญต่างๆ (ฮีต 12 คอง 14) งานบุญทุกงานมีความสำคัญสำหรับชาวไทยพวน เพราะเป็นการแสดงออกถึงความรักใคร่กันในกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

เดือนอ้าย บุญข้าวเม่า

เดือนยี่ บุญข้าวหลาม (ผ่านพิธีกรรมเป็นข้าวทิพย์) สู่ขวัญข้าว (แม่โพลพ)

เดือนสาม บุญกำฟ้า (บุญข้าวจี ผ่านพิธีกรรมเป็นข้าวทิพย์) มาฆบูชา

เดือนสี่ บุญบวชนาค แต่งงาน (กินคอง) ทำบุญขึ้นบ้านใหม่

เดือนห้า บุญสงกรานต์ (สูตรเสื้อผ้า ชักกระดูก ก่อพระทราย บายศรีเจ้าหัว)

เดือนหก บุญวิสาขบูชา กวนข้าวทิพย์ (มธุปายาส) งานเลี้ยงศาลเจ้าพ่อ (เจ้าพ่อ

สนั่น)

เดือนเจ็ด บุญกลางบ้าน (หมู่บ้านขจัดปัดเป่า) ทำนา บวชนาค

เดือนแปด บุญวันอาสาฬหบูชา บุญเข้าพรรษา (ถวายเทียน ถวายผ้าอาบน้ำฝน ยกธงประจำพรรษา)

เดือนเก้า บุญห่อข้าว (สารทพวน รับขวัญแม่โพลพ (ข้าว) ส่งผีย่าผีเตียง (ผีบรรพบุรุษ))

เดือนสิบ บุญแหวนต้นทาน (นำพืชผลไปถวายพระ)

เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา ตักบาตรเทโว ทอดกฐิน (บุญแข่งเรือ)

เดือนสิบสอง เทศน์มหาชาติ (ใส่กระจาด) และลอยกระทง

2.2.3 อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1) อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2556

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากงานวิจัยของ เสรี ชาเหล่า และคณะวิจัย (2545: 7-8) ระบุว่า ศักยภาพของกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยพวน ได้แก่ ศักยภาพประชากร หรือสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จะมีศักยภาพในด้านความเป็นมิตรกับทุกๆ คน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม

มีความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง โดยพร้อมที่จะอนุรักษ์เผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของตนเอง ให้สมาชิกกลุ่มเอง และผู้ที่สนใจทั่วไป

ศักยภาพของชาวไทยพวน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ ดังจะเห็นได้จากในช่วงเวลาที่มีงานบุญ หรือมีงานเทศกาลต่างๆ คนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน และบริเวณใกล้เคียงจะลงมือช่วยเหลือกันอย่างเต็มความสามารถ จึงทำให้การรวมกลุ่มของคนไทยพวน จะอพยพมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ทำให้การติดต่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาก เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนยังเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หวงแหน รักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากงานบุญประจำปี ได้แก่ งานบุญกำฟ้า งานบุญพระเวส บุญสงกรานต์ งานบุญเลี้ยงผีบ้าน เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 คนไทยพวนมีความเป็นมิตรกับทุกๆ คน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายในกลุ่มและนอกกลุ่ม มีความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง มีความพร้อมที่จะอนุรักษ์ เผยแพร่วัฒนธรรมและประเพณีของตนเองให้สมาชิกในกลุ่มเอง และคนนอกกลุ่มด้วย งานบุญต่างๆ และประเพณีคนไทยพวนทุกคนจะลงมือช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่เต็มความสามารถและด้วยใจ

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 มีความเป็นมิตรกับทุกๆ คน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม มีความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง พร้อมที่จะอนุรักษ์ เผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของตนเองให้สมาชิกกลุ่มเอง และผู้ที่สนใจทั่วไป

มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ ดังจะเห็นได้จากในช่วงเวลาที่มีงานบุญ หรือมีงานเทศกาลต่างๆ คนไทยพวนจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีการติดต่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาก เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หวงแหนรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองอย่างมาก

2) อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคมของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2556

จากการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูลดังนี้

จากงานวิจัย เสรี ซาเหลา และคณะวิจัย (2545: 7 - 8) ระบุว่า ศักยภาพทางด้านกลุ่ม และองค์กรทางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพวน ส่วนใหญ่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ จะเห็นได้จากในเวลาว่างงานบุญหรือเทศกาลต่างๆ ที่คนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจะลงมือช่วยกันอย่างเต็มความสามารถ จึงทำให้การรวมกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนมีการร่วมกันทำกิจกรรมเป็นไปได้โดยง่าย กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจะร่วมกันทำงานบุญประจำปี ได้แก่ ประเพณีบุญกำฟ้า ประเพณีบุญพระเวส ประเพณีบุญสงกรานต์ เป็นต้น เห็นได้ชัดเจนว่าคนชาติพันธุ์ไทยพวนจะอยู่อาศัยตามแหล่งต่างๆ และจะอยู่รวมกันอย่างหนาแน่น

การรวมกลุ่ม ดังกล่าว เป็นการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม เฉพาะครั้งคราวที่มีกิจกรรมเท่านั้น และกลุ่มดังกล่าวจะของเกิดขึ้นได้โดยการนำของผู้นำชุมชนเป็นหลัก ซึ่งได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ และผู้อาวุโสในหมู่บ้าน

จากวิทยานิพนธ์ เชาว์วิชัย สุภตรัตริทิเทศ (2542: 186) ระบุว่า หน่วยงานของรัฐที่เข้ามาช่วยพัฒนาหมู่บ้าน มีหน่วยงานของเอกชน ที่มีความสามารถในการคิดค้นด้านการพัฒนาเข้ามาช่วยเหลือคนในหมู่บ้าน ได้แก่มูลนิธิประชาสุขสันต์ ที่เข้ามาดำเนินการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการทอไหมมัดหมี่โดยส่งเสริมให้ชาวบ้านทอผ้าไหมมัดหมี่ แล้วนำมาจำหน่ายในศูนย์ ตกแต่งเป็นสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์แก่ประชาชนทั่วไป จุดประสงค์สำหรับการทอผ้าได้เปลี่ยนแปลงไปจากการทอไว้ใช้เองหรือแจกจ่ายญาติพี่น้อง มาเป็นการทอเพื่อนำออกจำหน่ายก็ตาม ทำให้ชาวบ้านได้รับทราบถึงเอกลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์พวน การจัดนิทรรศการของศูนย์เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้ลูกหลานชาวไทยพวนได้เห็นภาพบรรพบุรุษที่มีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมในรูปแบบใด นอกจากนี้เมื่อมีงานพิธีที่ยังปฏิบัติกันอยู่ เช่น พิธีกำฟ้า ทางศูนย์จะร่วมกับทางอำเภอ และชาวบ้านจัดงาน ทั้งการสนับสนุนงบประมาณ การนำสิ่งของและบุคลากรเข้าร่วมงาน จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นชีวิตและพิธีกรรมของชาวไทยพวนในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางรุ่งอรุณ จำปาน้อย นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 ประเพณีทำให้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเป็นไปได้โดยง่าย และจะอยู่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่มอย่างหนาแน่น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556 มีการสนับสนุนจากภาครัฐ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านอีกที

จากการศึกษาสรุปว่า อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคม ชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ จะเห็นได้จากในเวลาว่างงานบุญหรือเทศกาลต่างๆ ที่คนใน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจะลงมือช่วยกันอย่างเต็มความสามารถ จึงทำให้การรวมกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนมีการร่วมกันทำกิจกรรมเป็นไปได้โดยง่าย กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจะร่วมกันทำงานบุญประจำปี ได้แก่ ประเพณีบุญกำฟ้า ประเพณีบุญพระเวส ประเพณีบุญสงกรานต์ เป็นต้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 มีการสนับสนุนจากภาครัฐ คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านอีกที

2.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550: 4 - 8) ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างสังคมประกอบด้วยองค์กรทางสังคม มี 5 ประเภท คือ

1. ครอบครัว (Family)
2. กลุ่มสังคม (Social Group)
3. ชุมชน (Community)
4. ชนชั้น (Social Class)
5. สหจร (Association)

การแบ่งช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยผู้ศึกษาได้แบ่งช่วงเวลาไว้ ดังนี้ ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2500, พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2524, พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2549, พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2553 แต่ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดตามที่ค้นพบ คือ ตั้งแต่แรกที่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 ดังนั้นผู้ศึกษาจึงใช้ช่วงเวลานี้เป็นเกณฑ์

2.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงองค์กรทางสังคม ได้แก่

1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ครอบครัว (Family) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ครอบครัว (Family) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2556

จากการค้นคว้าเอกสาร เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากหนังสือ ของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550: 4 - 8) ระบุว่า ครอบครัว (Family) ก็คือ กลุ่มสังคม แต่เป็นกลุ่มสังคมชนิดที่สมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางเพศกันส่วนหนึ่ง และมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตอีกอย่างหนึ่ง ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเป็นแบบ

ความสัมพันธ์ทั้งตัวเหมือนกัน (total) แต่อาจเข้มข้นกว่า เพราะเป็นสามีภรรยา พ่อแม่ลูก หรือความเป็นญาติ

จากวิทยานิพนธ์ ของ พหุลักษณ์ รุณภัย (2515: 27 - 62) ระบุว่า ในสมัยก่อนนั้นการเลือกคู่ครอง ของบุตรธิดา ไทยพวนมักจะเกิดขึ้นจากบิดามารดาเป็นผู้จัดการทำให้ ส่วนใหญ่มักจะเป็นคนที่รู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี หรืออาจจะเป็นญาติพี่น้องกัน ไม่ฝ่ายบิดาก็ มารดา แต่ในสมัยปัจจุบัน การแต่งงานของหนุ่มสาวได้รับอิสระในการตัดสินใจเลือกคู่ครองได้ด้วยตนเอง เพียงแต่บิดามารดาจะเป็นผู้รับรอง และให้การสนับสนุนจัดการคู่ขอไว้ในขั้นสุดท้าย

ภายหลังการแต่งงานคู่แต่งงานจะเลือกอยู่อาศัยกับฝ่ายใดนั้นคนพวน ส่วนใหญ่มักจะอยู่กับฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย แต่ก็มีส่วนน้อยที่อยู่กับฝ่ายชาย และจะอยู่เพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ระยะเวลาที่อยู่อาศัยอาจแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม เนื่องจากสามี ภรรยาใหม่จะอยู่รับใช้พ่อแม่จนกระทั่งลูกสาวคนถัดไปของครอบครัวนั้นจะแต่งงาน จึงต้องแยกย้ายไปสร้างเรือนหลังใหม่ ระหว่างนี้พ่อแม่ก็จะแบ่งที่นาให้ทำกิน แม้จะไม่ ให้สิทธิยึดครองโดยเด็ดขาดก็ตาม ในการสืบมรดกปกติก็จะให้แก่บุตรธิดาคนสุดท้าย (ภาษาพวนเรียก ลูกหล้า) หรือคนที่แต่งงานหลังสุด

หลังการแต่งงานฝ่ายชายจะมีศักดิ์ศรีมากกว่าฝ่ายหญิง ดังคำกล่าวที่ว่า “ชายเป็นช้างเท้าหน้า หญิงเป็นช้างหลัง” ฝ่ายหญิงจะประพฤติปฏิบัติตามสามีเป็นผู้นำที่ถูกต้องเสมอ สมัย ก่อนลักษณะครอบครัวเป็นแบบ “ปิตาธิปไตย” ชายจะต้องเป็นผู้นำ และหาเลี้ยงครอบครัว หญิงต้องเป็นแม่บ้านอยู่กับบ้าน ปัจจุบันนี้รูปแบบครอบครัวเป็นแบบ “ครอบครัวประชาธิปไตย” ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิเท่าเทียมกัน สามารถแสดงความคิดเห็นของแต่ละ 2 คน และมีการปรึกษาหารือกันในเรื่องที่จะตัดสินใจร่วมกัน

จากวิทยานิพนธ์ ของ เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 90) ระบุว่า รูปแบบครอบครัวของชาวไทยพวนยังเป็นแบบชายชาย ซึ่งหมายถึง มีมากกว่าหนึ่งรุ่น อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยปกติมักเป็นญาติร่วมสายโลหิตแม่จะมีบ้างครอบครัวที่เป็นแบบครอบครัวเดี่ยว คือ เกิดจากการที่สามีภรรยาออกเรือนใหม่ สร้างที่อยู่อาศัยเป็นสัดส่วนของตน แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมี ความสัมพันธ์กับเรือนหลังเดิม เพราะ โดยส่วนใหญ่บุตรหลานที่ออกเรือน มักจะสร้างบ้านใกล้หรือ อยู่ในอาณาบริเวณบ้านเดิมที่เคยอาศัยอยู่ ครอบครัวใหม่ยังคงได้รับความดูแล ช่วยเหลือจากคนรุ่นปู่ย่าตายาย มีการไปมาหาสู่กัน ช่วยเหลือกันในยามเจ็บไข้ อีกทั้งยังช่วยดูแลบุตรหลานอีกด้วย

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วิชัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 82 - 168) ระบุว่า เมื่อกล่าวถึงการเลือกคู่ และการแต่งงานในปัจจุบันพบว่าชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย จะยึดกฎเกณฑ์ การแต่งงานภายนอกกลุ่ม (Exogamy) อย่างเหนียวแน่น การแต่งงานนอกกลุ่มดังกล่าวมีหลาย

ระดับ ระดับแรกคือการไม่มีเพศสัมพันธ์กับญาติใกล้ชิด (Incenttaboo) ปรากฏว่าในหมู่บ้านตำบลบ้านกล้วยไม่มีผู้ใดฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ ดังกล่าว เรียกได้ว่าชาวตำบลบ้านกล้วยยึดมั่นกฎเกณฑ์ดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ปัจจุบันการแต่งงานส่วนใหญ่ของชาวบ้าน เป็นการแต่งงานกับคนนอกกลุ่ม คือคนนอกหมู่บ้านมากกว่าคนในหมู่บ้านเดียวกัน ในอดีตชาวบ้านแต่งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน (Endogamy) มาก กว่า

เมื่อพิจารณาเรื่องจำนวนคู่ครอง แล้วพบว่าชาวไทยพวนบ้านกล้วยส่วนมากนิยมระบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy) ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ของสถาบันครอบครัว ในสังคมไทยด้วยนั่นคือการมีสามีภรรยาแต่เพียงคนเดียว อย่างไรก็ตามในบ้านกล้วยมีระบบมากเมีย (Polygyny) อยู่ด้วยแต่ระบบนี้มีน้อยมากในบ้านกล้วย

เมื่อแต่งงานแล้วหนุ่มสาวชาวไทยพวนบ้านกล้วยต้องตัดสินใจว่าจะไปอยู่กับใครหลังแต่งงาน (PostResidence) พบว่าผู้หญิงจะพาสามีไปอยู่กับ พ่อแม่ของตน อาจอยู่ในบ้านเดียวกัน หรือบริเวณเขตบ้านเดียวกัน แต่ถ้าเป็นผู้ชายเมื่อแต่งงานแล้วมักไปอยู่ที่อื่นนอกหมู่บ้านสำหรับเรื่องการสืบเชื้อสายพบว่าลูกๆ เป็นสมาชิก เครือญาติทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ (Bilateral Descent) คือมีสิทธิรับมรดกจากญาติฝ่ายพ่อ และฝ่ายแม่ ด้วยแต่ชาวบ้านกล้วยมักใกล้ชิดกับญาติฝ่ายมารมากกว่าฝ่ายบิดา

ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ในระหว่างเครือญาติในหมู่บ้านกล้วย จะเปลี่ยนไปบ้างแต่อาจกล่าว ได้ว่าครอบครัว และศาสนาเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยยึดชาวบ้านกล้วยเข้าไว้ด้วยกันได้มากที่สุด ในปัจจุบัน

พิธีแต่งงานมี 2 พิธีด้วยกันคือพิธีสงฆ์จะกระทำกัน 2 วัน ซึ่งเหมือนกับพิธีสงฆ์ส่วนมากนั้น เองในตอนเย็นของวันแรกพระสงฆ์จะมาเจริญพระพุทธมนต์ในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้นก็จะประกอบพิธีกรรมพระสวดชัยมงคล พรมน้ำพระพุทธมนต์ที่ศรีษะของคู่บ่าวสาว ส่วนบ่าวสาว ก็จะถวายอาหาร และจุดปัจจัยไทยทานอื่นๆ ด้วย หลังจากพระสงฆ์กลับไปวัด ก็จะเป็นการสู่ขวัญอวยพรที่พ่อพร้าหมณ์ และญาติผู้ใหญ่ร่วมกันผูกข้อมือข้อมือดำเนินการต่อไปโดยปกติพ่อพร้าหมณ์จะเป็นชาวบ้านที่มีอายุมาก และเรียนรู้พิธีทางพร้าหมณ์มา ที่จริงท่านเป็นชาวพุทธผู้มีความซื่อสัตย์เป็นบุคคลที่ทุกคนในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือมาก คนหนึ่งในชุมชนนั่นเอง มีพิธีการ เรียกขวัญ หรือ แก่น ชีวิตให้กลับมามีอยู่ในร่างกายอันเป็นเรือน เพื่อว่าจะได้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข และแข็งแรงต่อไป

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา –

พ.ศ. 2524 การแต่งงานต้องให้ผู้ใหญ่เป็นฝ่ายจัดการให้ และจะแต่งงานกันเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเท่านั้น หลังจากแต่งงานแล้วจะต้องไปอยู่บ้านฝ่ายหญิงมากกว่าฝ่ายชาย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 การแต่งงานขึ้นอยู่กับคู่บ่าวสาวจะตกลงกันเองช่วยผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายจะให้การสนับสนุนเรื่องต่างๆ

จากการศึกษาสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 รูปแบบครอบครัวของชาวไทยพวนเดิมเป็นแบบขยาย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 มีการเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยว การแต่งงานในปัจจุบันพบว่าชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย จะยึดกฎเกณฑ์การแต่งงานภายนอกกลุ่ม (Exogamy) คือคนนอกหมู่บ้านมากกว่าคนในหมู่บ้านเดียวกัน ชาวไทยพวนบ้านกล้วยส่วนมากนิยมระบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy)

2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์กลุ่มสังคม (Social Group) ของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์กลุ่มสังคม (Social Group) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2556

จากการค้นคว้าเอกสาร เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์กลุ่มสังคม ของกลุ่มของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากหนังสือ ของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550: 4 - 8) ระบุว่า กลุ่มสังคม (Social Group) หมายถึง องค์กรสังคมขนาดเล็ก มีสมาชิกตั้งแต่ 2 คน ไปจนถึงประมาณ 10 คน สมาชิกมีความรู้จักมักคุ้น สนิทสนมกัน นอกจากจะรู้จักกันเองเป็นอย่างดีแล้วยังรู้จักไปถึงครอบครัวและเครือญาติด้วย ภาษาวิชาการ เรียกว่า รู้จักกัน คบหากันทั้งตัว (total self) ไม่ใช่คบเฉพาะด้านบางเรื่อง

จากวิทยานิพนธ์ ของ พหลยุทธ รุณภัย (2515: 59) ระบุว่า ในสังคมของคนพวนเป็นสังคมแบบระบบเครือญาติ โดยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เช่นการสร้างบ้านเรือน การลงแขกดำนา – เกี่ยวข้าว เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่จะช่วยกันทางด้านร่างกาย สำหรับความเชื่อถือทางด้านสังคมของชาวไทยพวนมักเชื่อถือผู้เฒ่าผู้แก่ที่ได้บอกเล่ายึดถือปฏิบัติมาเป็นประเพณี ในหมู่บ้านนั้น ยกย่องนับถือเจ้าอาวาส พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู จะเห็นได้ว่าในหมู่บ้านมีวัดเป็นสถานที่รวมใจของคนในชุมชนเนื่องจากเวลาว่างประจำปีแทบทุกครอบครัวจะต้องไป

ร่วมสนุกสนานที่วัด ซึ่งเป็นเสมือนศูนย์รวมของหมู่บ้าน ชาวไทยพวนมีวัฒนธรรมที่น่ายกย่อง คือ ค่านิยมเกี่ยวกับการที่คนในสังคมให้ความเคารพนับถือบรรพบุรุษ และเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา โดยจะสั่งสอนอยู่เสมอว่าเป็นเด็กต้องมีความเคารพยกย่องนับถือต่อผู้ที่มีความอาวุโสกว่าตนเอง แต่ต้องด้วยเหตุผล

โครงสร้างทางสังคม จากหนังสือ สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์พวน ของ วีระพงษ์ มีสถาน (2537: 15 - 16) ระบุว่า ชาวไทยพวนเป็นกลุ่มชนที่รักสงบ ใฝ่สันติ ขยันขันแข็ง และมีความรักสามัคคีในหมู่คณะ อ้างอิงได้จากในประวัติศาสตร์การย้ายถิ่นฐานของชาวไทยพวน ตลอดจนอุปนิสัยโดยรวมของชาวไทยพวน ดังนั้นชาวไทยพวนจึงมีลักษณะโครงสร้างทางสังคม ดังนี้

1. รูปแบบของพระสงฆ์ – ขาราวาส ชาวไทยพวนนับถือพุทธศาสนาจาก หลักฐานการสร้างชุมชน ในประเทศไทยเกือบทุกหนแห่งของชาวไทยพวนมักปรากฏว่า พระได้มีส่วนร่วมในการย้ายถิ่นฐานจากภูมิลำเนาเดิม ไปจัดตั้งหลักแหล่งที่ทำกินในดินแดนใหม่ ชาวไทยพวนมักจะสร้างวัด เพื่อให้พระสงฆ์ได้พำนักอาศัย ชาวบ้านจะฟังพระสงฆ์ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

2. รูปแบบผู้อาวุโส – น้อยอาวุโส เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งของชาวไทยพวนซึ่งยังคงสืบทอดต่อมามีได้จากประเพณีต่างๆ เช่น การแต่งงาน จะต้องมีการพื่อเชื้อ (เจ้าแก้ว) ของฝ่ายชายไปสู้ออกต่อพ่อแม่ฝ่ายหญิงสาว ซึ่งพื่อเชื้อ หรือญาติผู้ใหญ่เหล่านี้ก็คือ ผู้อาวุโส ผู้อ่อนอาวุโสก็คือบรรดาลูกหลานมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามจารีตประเพณีอันดีงาม หรือในกรณีของการบวช ผู้บวชจะต้องไปขออนุญาต และขอขมาต่อพ่อแม่ ซึ่งก็คือผู้อาวุโส หรือผู้มีพระคุณ การที่ชาวไทยพวนรับเอาแนวคิดทางพุทธศาสนามาใช้ ส่งผลให้เกิดรูปแบบทางสังคมลักษณะผู้อาวุโส – ผู้อ่อนอาวุโสด้วย

3. รูปแบบเครือญาติ สังคมชาวไทยพวนยังน่าจะเป็นสังคมแบบชนบท ซึ่งชนบทในที่นี้แยกเป็น 3 ลักษณะ คือ **ชนบทก้าวหน้า** เป็นสังคมที่พัฒนาด้านที่อยู่อาศัยตลอดจนอาชีพ และรายได้มาเทียบเท่าหรือเกือบเท่าสังคมเมือง **ชนบทปานกลาง** เป็นสังคมที่ยังชีพพอยู่ด้วยการเกษตร การทำไร่ทำนา มีการปรับเปลี่ยนที่จะหันมาใช้วิธีการผลิตใหม่อยู่บ้าง เช่น นำเครื่องจักรกลมาใช้ในการเกษตร แต่ก็ยังไม่มากเท่าเขตที่จัดว่าเป็นเขตชนบทก้าวหน้า รายได้ของประชากร ยังน้อยกว่าชนบทก้าวหน้า และ **ชนบทยากจน** ยังมีชุมชนชาวไทยพวนอีกหลายแห่งที่จัดว่าเป็นสังคมชนบทยากจนเนื่องจากอยู่ไกลจากตัวเมือง และสภาพธรรมชาติไม่เอื้อต่อการผลิตทางการเกษตร เช่น เป็นสถานที่แห้งแล้งกันดาร จึงทำให้รายได้ของชาวไทยพวนในเขตนี้จึงค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับเขตชนบท 2 เขต ที่กล่าวมา แต่ถึงอย่างไรชาวไทยพวนจะอยู่เขตชนบทแบบใดชาว

ไทยพวนก็ยังให้ความสำคัญกับความเป็นญาติ ซึ่งนับโดยทางสายโลหิต หรือการเกี่ยวดองเป็นญาติทางการแต่งงาน นอกจากนี้ยังมีการนิยมเรียกชื่อของพ่อแม่ตามชื่อของบุตรคนแรก ไม่ว่าจะเป็ นเพศใดๆ ก็ตาม

4. รูปแบบครอบครัว เป็นครอบครัวแบบขยาย คือ มีคนมากกว่า 2 รุ่นในครัวเรือนเดียวกัน โดยเป็นญาติร่วมสายโลหิต แม้จะมีบางครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว คือ การที่สามีภรรยาออกเรือนใหม่สร้างที่อยู่อาศัยเป็นสัดส่วนของตน แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีความสัมพันธ์กับเรือนหลังเดิม เพราะโดยส่วนใหญ่บุตรหลานที่ออกเรือน มักจะสร้างบ้านใกล้หรืออยู่ในอาณาบริเวณบ้านเดิมที่เคยอาศัยอยู่ ครอบครัวใหม่ยังคงได้รับความดูแลช่วยเหลือจากคนรุ่นปู่ย่า ตายาย มีการไปมาหาสู่กัน ชวนเหลือกัน ในยามเจ็บไข้ อีกทั้งยังช่วยดูแลบุตรหลานในกรณีที่บ้านผู้ ออกเรือนใหม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

เจนสุดา สมบัติ (2548: 54 - 65) ระบุว่า การรวมกลุ่มของชาวไทยพวนในประเทศไทย พบว่ามีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดต่างๆ 19 จังหวัด ทั่วประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2515 ชาวไทยพวนได้จัดทอดผ้าป่าที่วัดบ้านกล้วย วัดโบสถ์ ในอำเภอบ้านหมี่ เป็นต้น เมื่อมีการจัดทอดผ้าป่า และการทอดกฐินตามวัดต่างๆ ก็มีการเลี้ยงสังสรรค์กันตามหมู่บ้านของชาวไทยพวนตามจังหวัดต่างๆ ทำให้มีการจัดงานสังสรรค์ไทยพวนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2518 ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 ก็เริ่มตั้งเป็นชมรม ชื่อว่า “ชมรมไทยพวน” เป็นการสร้างเครือข่ายชมรมไทยพวน 19 จังหวัด มีการทอดผ้าป่าปีละ 2 ครั้ง หมุนเวียนกันไป ส่วนชมรมไทยพวนบ้านหมี่ อาจารย์สมคิด เล่าว่า จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2525 ณ ที่ประชุมศาลาอำนวยการราษฎร์ วัดเชิงเงา อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพมา – 2524 ชาวไทยพวนเป็นสังคมแบบเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกัน มีความเชื่อถือผู้เฒ่าผู้แก่ตามคำบอกเล่ายึดถือปฏิบัติมาเป็นประเพณีในหมู่บ้านนั่นเอง ยกย่องนับถือเจ้าอาวาส พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู มีวัดเป็นสถานที่รวมใจของคนในชุมชน มีวัฒนธรรมที่น่ายกย่อง คือ ค่านิยมเกี่ยวกับการที่คนในสังคมให้ความเคารพนับถือบรรพบุรุษ และเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา โดยจะสั่งสอนอยู่เสมอว่าเป็นเด็กต้องมีความเคารพยกย่องนับถือต่อผู้ที่มีความอาวุโสกว่าตนเอง แต่ต้องด้วยมีเหตุผล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – ปัจจุบัน เป็นกลุ่มสังคมจากการดำเนินการโดยรัฐรวมกลุ่มของชาวบ้าน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้านทอดผ้าป่ามัดหมี่ กลุ่มแม่บ้านทำดอกไม้ จันทน์

กลุ่มจักสาน กลุ่มแปรรูปจากการทอผ้า กลุ่มถนอมอาหาร ทำปลาต้มผัก – หมูส้ม กลุ่มท่องเที่ยว หมู่บ้านวัฒนธรรม เป็นต้น

จากการศึกษาสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์กลุ่มสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 เป็นการรวมกลุ่มสังคมแบบระบบเครือญาติ และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 กลุ่มสังคมจากการดำเนินการโดยรัฐรวมกลุ่มของชาวบ้าน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้านทอผ้ามัดหมี่ กลุ่มแม่บ้านทำดอกไม้ จันทน์ กลุ่มจักสาน กลุ่มแปรรูปจากการทอผ้า กลุ่มถนอมอาหาร ทำปลาต้มผัก – หมูส้ม กลุ่มท่องเที่ยว หมู่บ้านวัฒนธรรม เป็นต้น

3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชุมชน (Community) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชุมชน (Community) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2556

จากการค้นคว้าเอกสาร เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชุมชน ของกลุ่มของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากหนังสือ ของ ศัญญา ศัญญาวิวัฒน์ (2550: 4 - 8) ระบุว่า ชุมชน (Community) ก็คือ กลุ่มสังคม หรือองค์การสังคมชนิดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ชุมชนมีขนาดใหญ่กว่ากลุ่มสังคมและครอบครัว โดยที่กลุ่มสังคม ครอบครัว และองค์การสังคมอื่น คือ ชนชั้น และสหกร อย่างน้อยก็บางส่วน จะอยู่ในชุมชนนี้ด้วย นอกจากนั้นชุมชนยังเป็นที่ตั้งของ โรงเรียน ไปรษณีย์ ตลาด สถานที่ราชการ เช่น ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ที่ทำการกำนัน องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เป็นต้น

จากวิทยานิพนธ์ ของ เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 88 - 90) ระบุว่า โครงสร้างทางสังคมชาวไทยพวนที่มีระบบการปกครองท้องถิ่น เมื่อปี พ.ศ. 2539 คือ มีผู้ใหญ่บ้าน – กำนัน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในการปกครองชุมชนด้วย แต่ก่อนผู้ที่ จะดำรงตำแหน่งนี้ มักจะเป็นผู้อาวุโสด้วยวัยวุฒิ และคุณวุฒิได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากประชาชนใน ชุมชนว่าเป็น “ผู้ใหญ่” ในหมู่บ้าน เมื่อมีระบบการเลือกตั้งเข้ามามีบทบาทในชุมชนมากขึ้น ดังนั้นจึงเกิดการแข่งขัน เพื่อที่จะได้ผู้ที่มีชัยชนะจึงมีการจัดการเลือกตั้งขึ้นในชุมชน โดยรัฐ

ผลที่ตามมาก็คือ ผู้ที่ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันจึงอาจจะไม่ใช่ผู้ใหญ่แห่งหมู่บ้าน หรือตำบลเหมือนแต่ก่อน แต่อาจเป็นผู้ที่มีความสามารถในการได้รับชัยชนะ จากการแข่งขันการเลือกตั้ง ในรูปแบบต่างๆ โครงสร้างทางสังคมดังกล่าว จึงเปลี่ยนแปลงเกิดการแปรผันไปตามระบบการปกครอง เช่น ในสมัยก่อนเมื่อเกิดกรณีทะเลาะวิวาท ของลูกบ้านในชุมชนเรื่องอายุติงที่หมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่แห่งหมู่บ้านเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้เกิดการรอมชอม และยอมความกันได้ เพราะต่างฝ่ายต่างก็เคารพในความเป็นผู้ใหญ่ หรือในความเป็นผู้อาวุโส แต่ในปัจจุบันเรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่ไม่รุนแรง อาจถึงขั้นฟ้องร้องศาลสถิตยุติธรรมเนื่องจากโครงสร้างทางสังคมด้านการปกครองในรูปแบบใหม่ คือไม่มีความเคารพในผู้อาวุโสเหมือนดังแต่ก่อนนั่นเอง

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชุมชนไทยพวนเป็นพวน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 กลายเป็นชุมชนเมือง เนื่องจากมีการคมนาคมที่สะดวก มีทั้งการอพยพเข้า และอพยพออกไปทำงานที่อื่นๆ ทำให้คนพวนได้มีการแต่งงานกับคนชาติพันธุ์อื่นมากขึ้น

จากการศึกษาสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 การคมนาคมไม่สะดวก

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 ไปมาสะดวกมีการอพยพ ชุมชนนี้จึงเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทเป็นเมืองชุมชนพวนเริ่มไม่เป็นพวนแล้ว เนื่องจากมีการอพยพจากคนภายนอกเข้ามา คนรุ่นใหม่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ ความเป็นชุมชนพวน จึงเริ่มเป็นชุมชนสมัยใหม่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ปะปนกัน

5) **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชนชั้น (Social Class)** ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชนชั้น (Social Class) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2556

จากการค้นคว้าเอกสาร เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชนชั้น ของกลุ่มของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากหนังสือ ของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550: 4 - 8) ระบุว่า ชนชั้น (Social Class) คือ การจัดชนชั้น (stratification) ทางสังคมชนิดที่แบ่งคนออกเป็นกลุ่มหรือชั้นตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Social economic status) กลุ่มที่มีสถานภาพสูง เช่น มีเงินมาก มีเกียรติยศสูง เป็นคนชั้นสูง กลุ่มที่มีสถานภาพปานกลาง เป็นชนชั้นกลาง และกลุ่มที่สถานภาพต่ำ เป็นชนชั้นล่าง การแบ่งคนออกเป็นชนชั้น เป็นการแบ่งตามระบบของสังคมสมัยใหม่ ก่อนหน้านี้มีระบบวรรณะ (caste system) แบ่งคนออกเป็นวรรณะเวลาต่อมาเป็นระบบฐานันดร (estate) แบ่งคนเป็นฐานันดรแล้วจึงเป็นระบบชนชั้น (social class system)

จากวิทยานิพนธ์ ของ พหุลักษณ์ รุณภัย 2515: 59 - 60) ระบุว่า การแบ่งชนชั้นของคนไทยพวน โดยถือเอาการนิยมนกย่องนับถือ มีลักษณะเป็นรูปปิรามิดดังนี้

ชั้นที่ 1 ได้แก่ พระสงฆ์ เจ้าอาวาส

ชั้นที่ 2 ได้แก่ ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโส

ชั้นที่ 3 ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู

ชั้นที่ 4 ได้แก่ ชาวบ้าน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกเริ่มที่มีการอพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 ไม่มีการแบ่งชนชั้น แต่จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556 จะมีการแบ่งปันกันไปตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามอัตภาพของแต่ละบุคคล

จากการศึกษาสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชนชั้น ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี การแบ่งชนชั้นของคนไทยพวน ตั้งแต่แรกเริ่มที่มีการอพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 มีลักษณะเป็นรูปปิรามิด ดังนี้ ชั้นที่ 1 ได้แก่ พระสงฆ์ (เจ้าหัว) เจ้าอาวาส (เจ้าหัวใหญ่) ชั้นที่ 2 ได้แก่ ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโส ชั้นที่ 3 ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู ชั้นที่ 4 ได้แก่ ชาวบ้าน ไม่มีการแบ่งชนชั้น แต่จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะมีการแบ่งปันกันไปตามอัตภาพของแต่ละบุคคล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556 จะมีการแบ่งชนชั้นตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Social economic status) กลุ่มที่มีสถานภาพสูง เช่น มีเงินมาก มีเกียรติยศสูง เป็นคนชั้นสูง กลุ่มที่มีสถานภาพปานกลาง เป็นชนชั้นกลาง และกลุ่มที่สถานภาพต่ำเป็นชนชั้นล่าง

6) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ สหจร (Association) ของ
กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ สหจร (Association) ของ
กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ.
2556

จากการค้นคว้าเอกสาร เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัต
ลักษณ์สหจร ของกลุ่มของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมี
ข้อมูล ดังนี้

จากหนังสือ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550:4-8) ระบุว่า สหจร
(Association) หมายถึง องค์การสังคมชนิดที่ได้รับการจัดตั้งอย่างจงใจเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่เฉพาะ
อย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ตัวอย่างเช่นองค์การเหล่านี้ ได้แก่ สมาคม สโมสร คณะกรรมการ
หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กระทรวง กองทัพ บริษัท โรงงาน
ห้องสมุด องค์การเหล่านี้ต่างจากองค์การสองประเภทแรกตรงที่ สหจรมีเจ้าหน้าที่ทำงานประจำ มี
เวลาทำงานตายตัวมีทรัพย์สินเป็นของตัวเอง และมีหน้าที่เฉพาะทาง

มหกรรมพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นลพบุรี ของ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (2552: 33) ระบุว่า ศูนย์ศิลปาชีพประชาสุขสันต์ ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 4
ตำบลบ้านกล้วย เป็นสถานที่จัดตั้งเพื่อรับส่งเสริมหัตถกรรมประเภทผ้ามัดหมี่ พร้อมกับส่งเสริม
วิธีการทอผ้ามัดหมี่ และจัดจำหน่ายผ้ามัดหมี่ ของชาวบ้านให้แก่ประชาชน โดยทั่วไป ซึ่งเป็นการ
อนุรักษ์หัตถกรรมพื้นเมืองช่วยให้มีรายได้ ลดการออกนอกท้องถิ่น เพื่อไปประกอบอาชีพนอก
ภูมิลำเนา ภายในศูนย์ยังจัดแสดงวิถีชีวิตของชาวพวนอย่างย่อๆ มีเรือนไทยพวนตั้งแสดงอยู่ภายใน
บริเวณศูนย์ ตลอดจนยังมีหอประชุมเพื่อใช้เป็นที่ประชุม และอบรมต่างของชาวบ้าน

วิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับอาหาร คือ ปลาสาม ชื่อร้าน ประกอบจิตร เจ้าของ
กิจการ คือ นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน ประวัติจัดตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530 รวมกลุ่มสตรีในชุมชน
เพื่อประกอบอาชีพเสริม โดยใช้ภูมิปัญญาของคนในชุมชนในการถนอมอาหาร มีผลิตภัณฑ์ ดังนี้
ปลาสามพริกหมูสับปลาร้าสับปลาสามปลาตะเพียน เป็นต้น

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลบ้านกล้วย เป็นกลุ่มแม่บ้านทอผ้า เช่น ผ้า
ฝ้ายมัดหมี่ และทอด้วยกี่กระตุก สำหรับตัดชุดสตรี เสื้อสูทสุภาพบุรุษ ผ้าขาวม้า ชุดสำเร็จรูป
กระเป๋าสตรีแปรรูปจากผ้ามัดหมี่ได้รับรางวัลกลุ่มอาชีพทอผ้ามัดหมี่ดีเด่นระดับจังหวัด

สวนสมเด็จย่าฯ ตั้งอยู่หมู่ 5 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัด
ลพบุรี เป็นสวนสาธารณะที่สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นสถานที่ในการทำสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ของคน

ในชุมชน เช่น เป็นสถานที่ในการจัดงานลอยกระทง สถานที่ออกกำลังกาย เป็นต้น ที่มา (<http://www.bankluay-banmi.go.th>)

สระโพธิ์ จากวิทยานิพนธ์ ของ วิไลลักษณ์ ประทีปทอง (2545: 51) ระบุว่า เป็นสระน้ำ (แหล่งกักเก็บน้ำ) เกิดจากการขุดกันเองของคนในหมู่บ้าน มีความเชื่อว่า เมื่อคนพวนไปอยู่ที่ไหนก็ต้องสร้างวัด และสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือ การสร้างบ่อน้ำไว้สำหรับใช้ร่วมกัน เป็น ศูนย์รวมของคนในชุมชน เนื่องจากใช้สำหรับอุปโภค บริโภค ของคนในชุมชน รอบๆ สระน้ำ มีต้น โพธิ์ขนาดใหญ่ ที่ชาวบ้าน ปลูกไว้ทั้ง 4 ด้าน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวบ้านร่วมกลุ่มกันเองในการทำนา การทอผ้า ตกกลางคืนหนุ่มสาวพบปะพูดคุยกัน เรียกว่าการลงช่วง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 ส่วนกลางหน่วยงานของรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่างๆ ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มทำการฝึกอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้าน ผู้สูงอายุ ได้แก่ ตัดเย็บเสื้อผ้า คอมพิวเตอร์ และดอกไม้จันทน์

จากการศึกษาสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ สหจรของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ผู้นำหมู่บ้านเป็นคนพวน คนพวนจัดตั้งผู้นำชุมชนด้วยตนเอง จึงทำให้มีความเข้มแข็ง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 สหจรไม่เข้มแข็งส่งผลต่อการเชิดชูอัตลักษณ์ เนื่องจากรัฐเข้ามาจัดการแทนจึงไม่มีการรวมกลุ่มที่ชัดเจน

2.3.2 การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550: 64) ระบุว่า สถาบันทางสังคม (Social Institution) เป็นเรื่องของกฎระเบียบสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นหมวดหมู่ ใช้เฉพาะหน้าที่ รวม 10 กลุ่ม เรียกว่า สถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมือง สถาบันทางภาษา สถาบันทางศาสนา สถาบันทางนันทนาการ สถาบันการอนามัย สถาบันการคมนาคมขนส่ง และสถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันครอบครัว ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการค้นคว้าเอกสาร การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันครอบครัว ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาววิทย์ สุภรตรีทิเทศ (2542: 179) ระบุว่า สถาบันครอบครัว รูปแบบสถาบันครอบครัวในปัจจุบันของชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยว แต่ละครัวเรือนมีประชากร เพียง 4 – 5 คน มีช่วงรุ่น 2 รุ่น คือ รุ่นพ่อแม่ และรุ่นลูก เนื่อง จากชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยนิยมแยกครอบครัวเมื่อสมรส การสมรสของชาวบ้านมีทั้งที่สมรสกันเองของคนภายในหมู่บ้าน และคนนอกหมู่บ้านที่ไม่ใช่ชาวไทยพวนสมรสกับคนในหมู่บ้าน การสมรสกันเองของคนในหมู่บ้านมักจะธำรงรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ตามแบบแผนการดำรงชีวิตเดิม ส่วนการสมรสกับคนนอกหมู่บ้านมักจะเกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมของฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง

ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วยเชื่อกันว่าในบ้านเรือนของชาวไทยพวน จะมีผีอยู่ประจำบ้าน ซึ่งได้แก่ ญาติที่ตายไปแล้ว กลายเป็นผีอาศัยอยู่ในบ้านคอยปกป้องผู้อยู่อาศัย และดูแล บ้านเรือน เรียกว่าผีบ้านผีเรือน ที่บริเวณท้องไร่ท้องนา หรือ ที่ดินผืนต่างๆ มีผีดูแลเรียกว่า ผีเจ้าถิ่นเจ้าฐาน รวมตลอดถึงผีที่คอยดูแลคนทั้งหมู่บ้านเรียกว่าผีปู่ตา ผีข้างต้นนี้จะต้องมีพิธีการเช่น ไหว้กันอย่างสม่ำเสมอ การที่คู่สมรสมาจากชุมชนอื่นๆ ไม่ได้เป็นชาวไทยพวน เป็นไปได้ยากที่จะยอมรับ เอาความเชื่อในเรื่องผีดังกล่าวข้างต้น การถ่ายทอดความคิดความเชื่อเรื่องผีให้แก่บุคคลรุ่นลูกหลานเชื่อ ในเวลาเดียวกับที่ความเชื่อเรื่องผีลดน้อยลงไปตามยุคสมัย การประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง กับผีซึ่งเป็นพิธีกรรมหลักส่วนหนึ่งของหมู่บ้านก็พลอยน้อยลง

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า มีการแต่งงานกับคนนอกกลุ่มมากขึ้น รูปแบบครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น มีความเชื่อทางพุทธศาสนา มากกว่าการนับถือผี

จากการศึกษาสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี สถาบันครอบครัวในปัจจุบันของชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย ส่วนใหญ่เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยว นิยมแยกครอบครัวเมื่อสมรส การสมรสกับคนนอกหมู่บ้านมักจะเกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมของฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง

มีความเชื่อว่าเป็นบ้านเรือนของชาวไทยพวน จะมีผีอยู่ประจำบ้าน ซึ่งได้แก่ ญาติที่ตายไปแล้ว กลายเป็นผีอาศัยอยู่ในบ้านคอยปกป้องผู้อยู่อาศัย รวมตลอดถึงผีที่คอยดูแลคนทั้งหมู่บ้านเรียกว่าผีปู่ตาจะต้องมีพิธีการเช่นไหว้กันอย่างสม่ำเสมอ

ปัจจุบันมีการแต่งงานกับคนนอกกลุ่มมากขึ้น รูปแบบครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น มีความเชื่อทางพุทธศาสนา มากกว่าการนับถือผี

2) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการศึกษาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการค้นคว้าเอกสาร การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการศึกษาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 185) ระบุว่า สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ได้จัดตั้งโรงเรียนคือ โรงเรียนวัดบ้านกล้วย ภายในวัดกัทธินาราม หรือ วัดบ้านกล้วย เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การมีโรงเรียนทำให้ชาวบ้านอ่านออกเขียนได้ รับทราบแนวความคิดใหม่ จากครูผู้สอน และตำราได้มากขึ้นเป็นพื้นฐานที่จะรับเอาวัฒนธรรมอื่นๆ จากภายนอกชุมชน โดยเฉพาะการรับเอานวัตกรรมผู้ที่ได้รับการศึกษา จะยอมรับเอานวัตกรรมได้ง่ายกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษามาก่อน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า รัฐมีส่วนในการส่งเสริมด้านการศึกษาของชาวบ้านเป็นอย่างมาก ประมาณ 50 ปี มาแล้ว

จากการศึกษาสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เด็กที่เข้าเรียนในระบบการศึกษาจะได้แนวความคิดใหม่ จากครูผู้สอน และตำราได้มากขึ้นเป็นพื้นฐานที่จะรับเอาวัฒนธรรมหลักของประเทศ จากภายนอกชุมชน โดยเฉพาะการรับเอานวัตกรรมผู้ที่ได้รับการศึกษาจะยอมรับเอานวัตกรรมได้ง่ายกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษามาก่อน จากที่เคยเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ มาเชื่อในหลักวิทยาศาสตร์ และจากการเรียนต้องใช้ภาษากลางทำให้เด็กพูดพวนน้อยลง

3) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันเศรษฐกิจ ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการค้นคว้าเอกสาร การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันเศรษฐกิจทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วิทย์ สุภรตรีทิเทศ (2542: 180) ระบุว่า สถาบันเศรษฐกิจในอดีตชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย มีระบบการผลิต เพื่อการอุปโภคบริโภคแต่ในครัวเรือนเท่านั้น เช่น การปลูกข้าวซึ่งแต่เดิมมีการผลิต เพื่อ การบริโภคใช้ทำขนมไปทำบุญ และแจกจ่ายให้กับญาติพี่น้อง เพียงพอต่อความต้องการของครัวเรือน แต่ในปัจจุบันเป็นการผลิตให้ได้ครั้งละมากๆ เพื่อการจำหน่ายโดยมีการใช้นวัตกรรมประเภท เครื่องจักรกลทางการ เกษตร เช่น รถไถ เครื่องสูบน้ำ เครื่องเกี่ยวข้าว การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ การใช้ เมล็ดข้าวพันธุ์ใหม่ๆ

เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมชุมชน ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย จึงได้รับอิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เป็นระบบทุนนิยมตามชุมชนแห่งอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือการมุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายมากกว่าการผลิตมาเพื่อไว้บริโภค ในครัวเรือนดังแต่ก่อน เช่น การปลูกข้าวมีการใช้เครื่องจักรปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และสิ่งต่างๆ เข้ามาเร่งในกระบวนการให้สามารถผลิตได้ คราวละมากๆ ในเวลาเท่าเดิม ภายใต้น้ำหนักของที่ดิน และปริมาณของคนที่ลดลง การตั้งเป็นโรงงาน เพื่อผลิตสินค้าขนาดย่อมผลิตสินค้า เช่น ปลาต้ม หรือผ้าทอไหมมัดหมี่ เพื่อการนำออกจำหน่าย หรือจากการเปลี่ยนอาชีพของเกษตรกร เป็นการออกไปขายแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม นอกหมู่บ้านเป็นการแสดงถึงบทบาท ของเงินที่ได้เข้ามาสู่อิทธิพลของชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย เงินเป็นปัจจัยที่ใช้ และเปลี่ยนเอาสิ่ง ของจากชุมชนอื่นเกือบทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า ที่อยู่อาศัย เป็นต้น การเปลี่ยนรูปแบบชีวิตประจำวันจึงเกิดขึ้นเมื่อเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามาสู่ชุมชน

ชาวไทยพวนมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของ ด้วยสิ่งของ โดยไม่ต้องใช้เงินตรา เช่น การแบ่งอาหาร ให้แก่เพื่อนบ้านในหมู่บ้าน และนำสิ่งของแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เป็นการตอบแทนน้ำใจกัน ไปมา ผู้ที่ทำการแลกเปลี่ยนกันนี้มักจะกระทำกัน ในระหว่างความใกล้ชิด ทางเครือญาติและระหว่างบ้านใกล้เคียงกัน หรือผู้ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีแต่ก็เป็นส่วนน้อย

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า สมัยก่อนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่ง

กันและกันในด้านแรงงานก็มี มีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของต่างๆ ให้แก่กัน ปัจจุบันต้องซื้อแทบทุกอย่าง ไม่ ว่าจะเป็นแรงงาน ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ มีราคาแพงมาก คนพวนเป็นคนขยัน ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน จึงมีหน้าที่การงานที่มั่นคง

จากการศึกษาสรุปว่า สถาบันเศรษฐกิจดั้งเดิม เป็นระบบการผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภค ในแต่ละครัวเรือนเท่านั้น ชาวไทยพวนมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของ ด้วยสิ่งของโดยไม่ต้องใช้เงินตรา เช่น การแบ่งอาหาร ให้แก่เพื่อนบ้านในหมู่บ้าน และนำสิ่งของแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เป็นการตอบแทนน้ำใจกัน ไปมา ผู้ที่ทำการแลกเปลี่ยนกันนี้มักจะกระทำกัน ในระหว่างความใกล้ชิด ทางเครือญาติและระหว่างบ้าน ใกล้เรือนเคียงกัน หรือผู้ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

ในปัจจุบันเป็นการผลิตให้ได้ครั้งละมากๆ เพื่อการจำหน่าย มีการใช้นวัตกรรมประเภท เครื่องจักรกลทางการเกษตร

เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้รับอิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และตามชุมชนแห่งอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือการมุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายครั้งละมากๆ

4) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางการเมืองทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการค้นคว้าเอกสาร การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางการเมืองทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 151) ระบุว่า การเมืองการปกครองของชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย ก่อนที่จะมีการประกาศจากทางราช การให้ชุมชนแต่ละแห่งปกครองแบบทางราชการในรูปแบบหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ชาวไทยพวนบ้านกล้วย ปกครองกันเองโดยมีผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีความอาวุโส ด้านอายุ และมีความรู้ ความสามารถพอควร เข้ามาเป็นผู้นำ และปกครองหมู่บ้านทำหน้าที่ปกป้องดูแล ลูกบ้านตัดสินใจคดีความที่ไม่ใหญ่โตนัก เป็นแม่งานจัดงานประเพณีต่างๆ ตามเทศกาล และติดต่อประสานงานกับ หน่วยงานราชการ ลักษณะของชุมชน ในเวลาดังกล่าวข้างต้น ยังเป็นชุมชนที่มีขนาดเล็ก มีบ้าน เรือน ไม่กี่หลังคาเรือน ต่อมาชุมชนได้ขยายตัวขึ้นทางราชการจึงจัดตั้งให้ชุมชนดังกล่าว เป็นหมู่ บ้านอย่างเป็นทางการ มีอาณาเขตของหมู่ บ้านที่ทางราชการกำหนด พร้อมกับมีผู้นำที่ถูกเลือกขึ้น มาดูแล เรียกว่า “ผู้ใหญ่บ้าน” ในครั้งแรกหมู่ บ้านกล้วย มีเพียงหมู่บ้านเดียวประชากรมีไม่มาก เมื่อ

ประชากรมากขึ้น ทางราชการก็จัดแบ่งหมู่บ้านออกเป็นส่วนๆ ตั้งเป็นหมู่บ้านถึง 5 หมู่บ้าน เปลี่ยนชื่อจากหมู่บ้านกล้วย เป็นตำบลบ้านกล้วย แต่ชาวบ้านก็ยังนิยมเรียกตนเองว่าบ้านกล้วยอยู่

ชาวบ้าน ไม่รู้สึกรู้ว่าการปกครองแบบใหม่ หรือแบบเก่าจะมีความแตกต่างกัน ชาวบ้านทราบเพียงว่าการปกครอง ในรูปแบบใหม่ทำให้หมู่บ้านมีความเจริญขึ้น คุณดีขึ้น เพราะมีงบประมาณจากทางราชการเข้ามาทำถนน ภายในหมู่บ้านหมู่บ้านมีความสะอาดระบบสาธารณสุขปลอดภัยขึ้น มีสถานอนามัยให้การรักษาอาการเจ็บป่วยชาวบ้านสบายขึ้นในขณะที่ความผูกพัน ระหว่างชาวบ้านกับผู้ใหญ่ ยังคงมีกันแบบดั้งเดิม ถึงแม้ผู้ปกครองของชาวตำบลบ้านกล้วยจะเป็นคนใหม่อาจมีจากผู้ไม่มีความอาวุโส ทางด้านอายุ แต่ยังได้รับการยอมรับ เพราะเป็นคนภายในหมู่บ้านนั่นเอง

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ชาวบ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจน้อยในเรื่องการเมือง เนื่องจากไม่ค่อยให้ความสนใจน้อย ในสมัยก่อนจะเน้นความอาวุโส คือ ให้ความเคารพ เชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่งสอน ว่ากล่าวตักเตือนได้เมื่อเห็นว่าทำผิดก็สามารถตัดสินคดีความเล็กๆ น้อยๆ ได้ เป็นต้น

จากการศึกษาสรุปว่า เดิมชาวไทยพวนบ้านกล้วย ปกครองกันเองโดยมีผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีความอาวุโส ด้านอายุ และมีความรู้ ความสามารถพอควรเข้ามาเป็นผู้นำชุมชน ต่อมาเมื่อทางราชการจัด ตั้งให้ชุมชนดังกล่าว เป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ มีอาณาเขตของหมู่บ้านที่ทางราชการกำหนด พร้อมกับมีผู้นำที่ถูกเลือก คือ “ผู้ใหญ่บ้าน” ปัจจุบันการปกครองแบบการบริหารส่วนตำบลมีบทบาทมากขึ้น

5) **การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางภาษาทางสังคม**
ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการค้นคว้าเอกสาร การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางภาษาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วิทย์ สุภรตรีทิเทศ (2542: 180) ระบุว่า ชาวไทยพวนในรุ่นก่อนนิยมพูดภาษาพวน ต่อมาพบว่ามีการพูดภาษาพวนกันเพียง ร้อยละ 95 จะมีการพูดภาษาพวน เฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุ และในงานเทศกาลสำคัญทางพิธีกรรม ที่มีการรวมกลุ่มชาวบ้านภาษาที่ชาวไทยพวนนิยมพูดกันเป็นภาษาไทยภาคกลาง และอาจจะมีการพูดภาษาพวนปนอยู่บ้างเป็นบางครั้ง การที่ชาวไทยพวนรุ่นใหม่ เปลี่ยนแปลงภาษามาใช้ภาษาไทยภาคกลาง ได้ส่งผลกระทบต่อความหมายในพิธีกรรม ซึ่งการใช้ภาษาไทยพวนจะสร้างความสำนึกในเอกลักษณ์ ความเป็น

พจน ภาษานในพิธีกรรมส่วนมากใช้คำพูดเป็นภาษาพจนไม่ว่าจะเป็นการสวดการร้องรำทำเพลง ก็มีการใช้ภาษาพจนจึงทำให้คนส่วนใหญ่ ที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยพจนไม่เข้าใจความหมายของพิธีอย่างครบถ้วน การชำระรูปแบบพิธีกรรมแบบดั้งเดิมเกิดขึ้นได้ยากในเยาวชนรุ่นใหม่

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า การใช้ภาษาไทยพจนลดน้อยลง มีสาเหตุมาจากการแต่งงานกับคนนอกกลุ่ม หรือเมื่อเด็กเข้าสู่ระบบการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐ มีความจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร แต่ก็ยังเป็นคนส่วนน้อยอยู่เพราะสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของคนไทยพจน คือ ภาษาพจน นั้นเอง

จากการศึกษาสรุปว่า ชาวไทยพจนในรุ่นก่อนนิยมพูดภาษาพจน ปัจจุบันมีการพูดภาษาพจนกันเฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุ

ชาวไทยพจนรุ่นใหม่ ใช้ภาษาไทยกลางเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้การสื่อความหมายในพิธีกรรมมีปัญหา คือ ภาษาที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ จะต้องใช้คำพูดที่เป็นภาษาไทยพจนไม่ว่าจะเป็นการสวด หรือการร้องรำทำเพลง จะต้องใช้ภาษาพจนเท่านั้น เมื่อคนส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยพจน จึงทำให้ไม่เข้าใจความหมาย และขั้นตอนพิธีการต่างๆ อย่างครบถ้วน

แต่ในปัจจุบันเกิดขึ้นได้ยากแล้วในหมู่เยาวชนคนรุ่นใหม่ เพราะขาดความสนใจและใส่ใจนั่นเอง

6) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางศาสนาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพจน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการค้นคว้าเอกสาร การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางศาสนาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพจน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วิทย์ สุภรตรีทิเทศ (2542: 164) ระบุว่า พุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ และลัทธิเชนส์ พบว่ามีการผสมปนเปกัน บางครั้งผสมแล้วส่งเสริมกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ในพิธีกรรมของชาวบ้าน หรือผสมผสานกัน ระหว่างพลังอำนาจของความเชื่อทั้งสองสิ่ง หรือสามอย่างเหล่านี้ ตัวอย่างของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขนี้ เช่น พิธีทำบุญข้าวประดับดิน ทุกคนสามารถเข้าใจกัน อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ระหว่างผู้นับถือศาสนาพุทธ และผู้นับถือผีสง การประกอบพิธีพราหมณ์ หรือความเชื่อในเรื่องภูตผีก็ไม่ได้ลด ความยึดมั่นในศาสนาพุทธลงแม้แต่น้อย

ลักษณะของพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์ทางประวัติศาสตร์ ถือว่ามีความสำคัญอยู่แต่เป็นความสำคัญจากอิทธิพลทางพุทธศาสนา และการนับถือผีส่วนใหญ่เป็นความรู้

พื้นฐานมาจาก ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมจำกัดอยู่กับความเชื่อที่ว่าเพื่อแสดงความเคารพ และอ่อนน้อมต่อ เทพเจ้า ผู้ประทานฝนตามศาสนาพราหมณ์ อย่างไรก็ตามชาวบ้านก็ได้จัดงาน ประเพณีขึ้นตามความเชื่อในเรื่องภูตผีดั้งเดิมของชาวไทยพวนรวมทั้งผีบ้านด้วย

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ศาสนามีความมั่นคงมาก มีการเปลี่ยนแปลงบ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

จากการศึกษาสรุปว่า เดิมชาวไทยพวนจะนับถือผีบ้าน เช่น เจ้าพ่อสนั่น เป็นบรรพบุรุษเชื่อว่า ท้าวสนั่นเป็นหัวหน้าผู้อพยพ คอยปกป้องชาวบ้านขณะเดินทาง ภูมิลำเนาแห่งใหม่ตามที่ถูกกำหนดให้ มีบทบาทสำคัญในฐานะหัวหน้าของชาวบ้านขับไล่กลุ่มโจร เมื่อท่านเสียชีวิตชาวบ้านจึงได้ตั้งศาล ทำหุ่นจำลองไว้สักการะถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันชาวไทยพวนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่มีการรับ ความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์ด้วยเช่นกัน ทำให้มีส่วนช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังเช่นการทำบุญ ก็เพื่ออุทิศให้กับบรรพบุรุษ อาหารที่ถวายพระต้องสดใหม่สะอาดและอร่อย เป็นของชั้นเลิศ ส่วน ความเชื่อในส่วนของพราหมณ์ เช่น พิธีกว่นข้าวทิพย์ พิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

7) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางนันทนาการ ทาง สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการค้นคว้าเอกสาร การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อ สถาบันทางนันทนาการทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 155) ระบุว่า ความสุข เป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาไม่ว่าจะเป็นชนชาติใด หรือชนกลุ่มไหนก็ตาม ต่างก็ต้อง การความบันเทิง ในอดีตชาวตำบลบ้านกล้วย ซึ่งเป็นชุมชนการเกษตร ที่การคมนาคมกับชุมชนอื่นๆ ทำได้ยาก ความ บันเทิงที่ชาวบ้านได้รับจึงเป็นความบันเทิงตามเทศกาล เช่น กำฟ้า เทศมหาชาติ งานบวช งาน แต่งงาน เป็นต้น

ซึ่งงานเหล่านี้มักจะมีการนำลิเก ละคร หนังแกงแปลง วงดนตรี เข้ามา แสดงให้ชาว บ้านได้รับความบันเทิง ความสุข ช่วยผ่อนคลายความเครียด และความเมื่อยล้าจากการ ประกอบอาชีพด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่นวิทยุ ก็ได้เข้ามาสู่ชุมชน เนื่องจากเป็นสื่อ ที่หาง่าย และราคาถูก ชาวบ้านใช้ฟังเพลง ละคร และรับข่าวสาร สามารถเคลื่อนย้ายนำไปฟังได้ทุก ที่ เช่น ไร่ นา หรือในบ้าน ชาวบ้านจึงมีความนิยมในวิทยุ หลังจากวิทยุที่ฟังได้แต่เสียงก็เข้าสู่ เครื่องรับโทรทัศน์ ที่สามารถรับภาพได้ด้วย ทั้งโทรทัศน์ และวิทยุ จึงเป็นนวัตกรรมที่ได้เข้ามา

แทนที่ ลีเก ละคร หนังสือกลางแปลง วงดนตรี ซึ่งต้องใช้ระยะ เวลารอนานกว่าจะได้ชม ก็ต้องรอชมเมื่อมีงาน หรือเทศกาลสำคัญต่างๆ แตกต่างจากวิทยุ และโทรทัศน์สามารถเปิดรับชมได้ทันที ในทุกเวลาที่ สถานีส่งสัญญาณ

ในสมัยก่อนพิธีกรรม เป็นสิ่งที่ นำมาซึ่งความสนุกสนานบันเทิงใจให้แก่ชาวบ้านในอดีต พิธีกรรมนับว่าเป็นการนันทนาการที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านไม่เพียงแต่มีความหมายในตัวเองเท่านั้น แต่ยังให้โอกาสในการหยุดพักหลังจากตรากตรำทำงานประจำวันอีกด้วย การหยุดพักนี้จำเป็นมากเพราะมีงานทำบุญ และงานรื่นเริงเล็กน้อยในสังคมชาวบ้าน เช่นในพิธี หลังจากที่ศพผู้ตายถูกฝังแล้ว ก็มีธรรมเนียมนิมนต์พระสงฆ์มาสวดอภิธรรม และพบปะพูดคุยกัน เล่นตลก เกี่ยวพาราตี ร้องเพลง อ่านนิทาน โบราณ และเล่นการพนัน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุ่มทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า นันทนาการแรกๆ จะการมารวมกลุ่มของหนุ่มสาว เช่น การลงช่วง สาวๆ มารวมกลุ่มทอผ้า ส่วนหนุ่มๆ จะทำหน้าที่หาฝืนมา ก่อกองไฟ เป็นการพบปะพูดคุย สืบสานความสัมพันธ์ต่อโดยการแต่งงาน ต่อมางานบุญตามเทศกาลต่างๆ จะทำให้มีงานรื่นเริงให้มีการนันทนาการ เช่น บุญก่าฟ้า เป็นต้น ปัจจุบันงานบุญเทศกาลต่างๆ จะมีผู้นำให้การสนับสนุน เช่น หน่วยงานรัฐ ตัวอย่าง คือ องค์การบริหารส่วนตำบล จะให้การสนับสนุนเนื่องจากมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

จากการศึกษาสรุปว่า นันทนาการของชาวไทยพวนในอดีตเป็นการพบปะพูดคุยของคนหนุ่มสาว (เว้าสาว) ในยามค่ำคืนหลังจากเสร็จจากการทำนา เช่น การลงช่วง หรือเมื่อมีงานบุญตามประเพณี ต่างๆ ก็จะมีการละเล่นของคนในชุมชน เช่น นางกวัก นางสะ นางดั่ง เตะหมากเบี้ยว เส็งกลอง คนในชุมชนมารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ

ต่อมาเมื่อมีงานบุญประเพณีต่างๆ ก็จะมีการจ้างคณะ ลีเก ละคร หนังสือกลางแปลง และวงดนตรี มาเพื่อความบันเทิง

ในปัจจุบันคนหนุ่มสาวจะไม่ค่อยรวมกลุ่มกัน หรือมีการละเล่นอย่างในอดีตเนื่อง จากสามารถรับชมโทรทัศน์และวิทยุ ได้ตลอดทั้งวัน และยังมีการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) เมื่อมีงานบุญในเทศกาลต่างๆ ก็จะเป็นเรื่องของผู้สูงอายุโดยมีผู้นำให้การสนับสนุน เช่น หน่วยงานรัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล จะให้การสนับสนุนเนื่องจากมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

8) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการอนามัยทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการค้นคว้าเอกสาร การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการอนามัยทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วิทย์ สุภรตรีทิเทศ (2542: 185) ระบุว่า สถานีอนามัยโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี เข้ามาทำหน้าที่ดูแลการอนามัยภายในหมู่บ้านรวมทั้งระบบสุขภาพ และการปฐมพยาบาล

การรักษาอาการเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรง การรักษาโรค ซึ่งชาวบ้านเคยมีความเชื่อกันว่าโรคภัย เกิดขึ้นจากผีเข้ามาสิงภายในร่างกายมนุษย์ทำให้เกิดการเจ็บป่วย ต้องพาไปพบหมอผี หรือ เจ้าจ้ำ ให้ขับไล่ผีร้ายออกจากร่างกายผู้เจ็บป่วยโดยกรรมวิธีต่างๆ ของหมอผี

เจ้าหน้าที่ของสถานีอนามัยได้เผยแพร่ความรู้ ให้ชาวบ้านทราบถึงสาเหตุของโรค และการรักษาพยาบาลตามวิธีการแพทย์สมัยใหม่จนชาวบ้านเชื่อ การรักษาด้วยหมอผีจึงค่อยๆ ลดน้อยลงไป ชาวบ้านจึงหัน ไปพบแพทย์ ยังสถานีอนามัย หรือ ที่โรงพยาบาลเพื่อรักษาตัว แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่า การรักษาจะตัดขาดจาก เรื่องผีไปทั้งหมด

เนื่องจากผู้ป่วยที่ไม่อาจรักษาด้วยวิธีการ ทางแพทย์สมัยใหม่ญาติผู้ป่วยก็จะพาไปพบหมอผี เพื่อขับไล่ผีร้าย หรือ รักษาควบคู่กันไป และการรักษาผู้ป่วยนั้น ญาติผู้ป่วยยังได้พึ่งพาผีต่างๆ เช่น ผีปู่ตา ผีบ้านผีเรือน ให้คุ้มครองด้วยการทำพิธีเช่น ไหว้อ้อนวอน การมีสถานีอนามัย จึงเป็นการส่งเสริมให้มีการเชื่อการเคารพเช่น ไหว้ผี ที่ทำหน้าที่ คุ้มครองผู้คน เช่น ผีปู่ตาผีบ้านผีเรือนมากขึ้น และในทางกลับกันเป็นการทำลายความเชื่อเกี่ยวกับ ผีที่ทำร้ายชาวบ้านลงด้วยเช่นกัน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระจุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า การรักษาพยาบาลสมัยก่อนจะพึ่งพาหมอชาติที่มีภูมิปัญญาความรู้ทางด้านสมุนไพร มีการทอองคาธาคมนต์ประกอบด้วย มีทั้งยาที่ต้มจากสมุนไพร และฝนรากไม้และตัวยาอื่นๆ ให้ดื่ม มีการรักษาแผลจากสมุนไพรต่างๆ นอกจากนั้นมีการรักษาด้วยวิธีการตามความเชื่อ คือ การสู่ขวัญ สุตรธาตุ ต่อชะตา ทิ้งข้าว และการบูชาตัวผี

ปัจจุบันการรักษาส่วนใหญ่จะไปพบแพทย์ที่ สถานีอนามัย และโรงพยาบาล อาจมีการรับประทานยาหม้อร่วมด้วย

จากการศึกษาสรุปว่า การรักษาพยาบาลสมัยก่อนจะพึ่งพาหมอยาที่มีภูมิปัญญาความรู้ทางด้านสมุนไพร มีการทอังกาสาวดมนต์ประกอบด้วย มีทั้งยาที่ต้มจากสมุนไพร และฝนรากไม้และตัวยาอื่นๆ ให้ดื่ม มีการรักษาแผลจากสมุนไพรต่างๆ นอกจากนั้นมีการรักษาด้วยวิธีการตามความเชื่อ คือ การสู่ขวัญ สุธรรต ต่อชะตา หิ้งข้าว และการบูชาตัวเพ็ง

ปัจจุบันการรักษาส่วนใหญ่จะไปพบแพทย์ที่ สถานีอนามัย และโรงพยาบาล อาจมีการรับประทานยาหม้อร่วมด้วย

9) **การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการคมนาคมขนส่งทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

จากการค้นคว้าเอกสาร การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการคมนาคมขนส่ง ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วิชัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 188) ระบุว่า การเดินทางเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการติดต่อกับชุมชนอื่นๆ ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย ก็เช่นเดียวกัน การมีถนนที่ดีย่อมสามารถเดินทางได้สะดวกรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2512 ได้มีการปรับปรุงถนนสาย 3198 ซึ่งเป็นเส้นทางสายลพบุรีกับอำเภอบ้านหมี่ เลียบคันคลองชลประทานที่ได้ขุดขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2508 จากถนนดินลูกรังให้เป็นถนนยางมะตอย มีขนาดสี่ช่องทางจราจรสามารถวิ่งได้สะดวกรวดเร็ว ถนนดังกล่าวเป็นถนนที่ก่อให้เกิดการขยายตัว และความต้องการสินค้าจากชุมชนอื่นๆ โดยเฉพาะชุมชนเมืองเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านได้ติดต่อกับชุมชนภายนอก มีการเดินทางได้สะดวกและบ่อยครั้งขึ้น มีการขายสินค้าพืชผลทางการเกษตรแล้วนำเงินซื้อสินค้าหรือนวัตกรรมที่เข้ามาช่วยในการทำงาน เช่นเครื่องจักรทางการเกษตร การให้บุตรหลานไปรับการศึกษาในเมือง รับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลประจำจังหวัด การไปเที่ยวหาความบันเทิง หรือการเข้าไปติดต่อกับหน่วยงานราชการและเอกชนทำได้สะดวกเร็วขึ้น

การคมนาคมที่สะดวกสบายทำให้ชาวบ้านได้รับแนวคิดค่านิยมสมัยใหม่จากชุมชนเมืองรวดเร็วขึ้น และในทางกลับกันหน่วยงานทั้งของทางราชการและเอกชนตลอดจนพ่อค้าจากชุมชนอื่นๆ ก็สามารถเดินทางเข้ามาในตำบลบ้านกล้วยได้สะดวก หน่วยงานของราชการช่วยเข้าไปพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญขึ้น ส่วนพ่อค้าก็นำสินค้าชนิดใหม่ๆ มาเสนอขายความแตกต่างระหว่างชุมชนบ้านกล้วย และชุมชนอื่นๆ จึงลดน้อยลง จนอาจกล่าวได้ว่า ถนนเป็นสิ่งที่ช่วยผลักดันส่งเสริมให้ปัจจัยต่างๆ ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของเอกชน การเป็นเมืองใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรม การรับเอานวัตกรรมทางวัตถุ และไม่ใช้วัตถุของชาวบ้าน ที่จะเข้า

มามีผลต่อระบบแนวคิดสมัยใหม่ของชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านมีแนวคิดในรูปแบบของชุมชนเมืองแล้ว แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมเดิมที่รวมไปถึงการปฏิบัติตามพิธีกรรมย่อมหดหายไป

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ปลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า ความเจริญมาพร้อมกับการเดินทางที่สะดวก ตำบลบ้านกล้วยมีระบบการคมนาคมขนส่ง ประกอบไปด้วย ทางน้ำ ทางรถยนต์ และทางรถไฟ ทำให้การขนส่งสินค้าได้อย่างสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น สามารถเลือกเส้นทางที่เหมาะสมกับสินค้า

จากการศึกษาสรุปว่า ความเจริญมาพร้อมกับการเดินทางที่สะดวก ตำบลบ้านกล้วย มีระบบการคมนาคมขนส่ง ทั้งทางน้ำ ทางรถยนต์ และทางรถไฟ ทำให้การขนส่งสินค้าได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ยิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. 2512 ได้มีการปรับปรุงถนนสาย 3198 ซึ่งเป็นเส้นทางสายลพบุรีกับอำเภอบ้านหมี่ เลียบคันคลองชลประทานที่ขุดขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2508 จากถนนดินลูกรังให้เป็นถนนยางมะตอย มีขนาดสี่ช่องทางจราจรรถสามารถวิ่งได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น **ชุมชนกลายเป็นเมือง** รับเอาวัฒนธรรมส่วนกลางและวัฒนธรรมสมัยใหม่

10) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการค้นคว้าเอกสาร การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อมูล ดังนี้

จากวิทยานิพนธ์ ของ เชาว์วิชัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 160) ระบุว่า พิธีกรรมของชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายแฝง คือ เพื่อสร้างความ สัมพันธ์ทางสังคมของชาวบ้าน เนื่องจากชาวบ้านต้องร่วมมือร่วมใจกันทำพิธี เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชน เช่น เพื่อนบ้านได้มาร่วมทำบุญกับเจ้าภาพในพิธีกรรม ทำบุญคุณลานชาวบ้านร่วมกันทำข้าวเม่า ให้ทานข้าวจี หลังพระภิกษุฉันอาหารแล้วชาวบ้านจะรับประทานอาหารร่วมกัน โดยตักแบ่งอาหารของตัวเองให้คนอื่น มีการแลกเปลี่ยนข้าวเม่า ข้าวจีแบ่งกันรับประทาน เป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ก่อให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์ทางสังคมให้เกิดความมั่นคง (Solidarity) แต่หลังจากที่ชาวบ้านได้นำเอาเทคโนโลยีใหม่เข้ามาเพิ่มผลผลิต เช่นการทำนา ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี ข้าวพันธุ์เกษตรยาปราบศัตรูพืช รถไถแทนควายเป็นผลให้ชาวบ้านหลายคนเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่เคยมีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ หลายพิธีกรรมถูกปฏิเสธที่นำมาถือปฏิบัติด้วยความรู้ ทางวิทยาศาสตร์ สามารถให้ผลพิสูจน์ได้ชัดเจนเป็นผลให้ชาวบ้านเลิกพิธีกรรมเฉลิมฉลองด้วยการทำบุญข้าวใหม่ ตามความเชื่อเดิมว่าจะเกิดกุศลส่งผลให้มีข้าวพอกินพอ

ขาย จึงเป็นการตัดทอนความสัมพันธ์ทางสังคมที่ชาวบ้านเคยมีต่อกัน ภายในบริบทของพิธีกรรมทำบุญคุณลาน พิธีบุญข้าวจี ซึ่งชาวบ้านเคยใช้เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมเพื่อปรับตัว (Adaptation) ตามความหลากหลายของสิ่งแวดล้อม

ผลจากการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ทำลายระบบนิเวศน์ไม่ว่าจะเป็นโดยตรงหรือทางอ้อม เนื่องจากเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมส่วนใหญ่เป็นเครื่องกล ต้องใช้พลังงานไฟฟ้า หรือน้ำมันเป็นตัวขับเคลื่อน

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระจุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทสำคัญมาก เพราะช่วยเพิ่มผลผลิตในการเกษตร ช่วยเพิ่มองค์ความรู้ในด้านการเพิ่มผลผลิต ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร

จากการศึกษาสรุปว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทสำคัญมาก เพราะช่วยเพิ่มผลผลิตในการเกษตร เป็นองค์ความรู้ในการเพิ่มผลผลิต ช่วยในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

2.4 แนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการค้นคว้าเอกสาร วิณา เทียงธรรม สุณีย์ ละกำป็น และอาภาพร เฝ้าวัฒนา (2554: 67) ระบุว่า ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

อุดม เขียวกิงส์ และคณะ (2548: 59 - 86) ระบุว่า วิธีการสืบทอดวัฒนธรรม เป็นมรดกของสังคมและของชาติ การที่จะสืบทอดวัฒนธรรมอันเป็นส่วนรวมของชาติให้มั่นคงอยู่ได้ก็จะต้องสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านให้ดำรงอยู่ได้ด้วย ซึ่งสามารถกระทำได้หลายวิธีคือ การสืบทอด การส่งเสริมเผยแพร่ และการอนุรักษ์

วัฒนธรรมต้องมีการสืบทอดต่อไปยังบุคคลรุ่นต่อไป ตามลำดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้วัฒนธรรม มีความเจริญงอกงาม แพร่กระจายสืบทอดกันต่อไป แบ่งประเภทของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่นิยมกันโดยทั่วไป มักกำหนดประเภทตามวิธีการสืบทอด 3 ประเภท คือ 1. ประเภทใช้วาจาสืบทอด 2. ประเภทไม่ใช้วาจาสืบทอด 3. ประเภทผสม

การส่งเสริมเผยแพร่ วัฒนธรรมพื้นบ้านบางอย่างเป็นวัฒนธรรมที่ดั่งามของท้องถิ่น ปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งควรจะสนับสนุนส่งเสริมเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากในปัจจุบัน จังหวัดต่างๆ ได้จัดงานเพื่อส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งนอกจากจะเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยการส่งเสริมเผยแพร่แก่ประชาชนในท้องถิ่นแล้วยังส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยว และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับท้องถิ่นอื่นๆ อย่างกว้างขวางอีกด้วย

การอนุรักษ์ ทุกคนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมอาจจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเก็บรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ไว้ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสชื่นชมกับความสามารถของบรรพบุรุษของตน ก่อนที่จะถูกวัฒนธรรมของต่างชาติหรือเทคโนโลยี สมัยใหม่กลืนไป

ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลบ้านกล้วย วันที่ 18 มิถุนายน 2556 โดยมีสถานที่ตั้งโครงการ อยู่ โรงเรียนบ้านกล้วย ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จัดตั้งเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2552 โดยมี นายสุกิจ อินศรีชื่น เป็นประธานโครงการ เป็นศูนย์ระดับ 2 มีคณะกรรมการบริหารโครงการ 26 คน ได้ดำเนินงานกิจกรรมใน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (ที่มา <http://www.m-culture.in.th>)

1) ด้านคลังสมองภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ดำเนินการสืบค้นข้อมูลรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่ของตำบลบ้านกล้วยเพื่อรวบรวมจัดหมวดหมู่ เนื่องจากประชาชนเป็นชาวไทยพวนที่อพยพมาจากเมืองพวน มีภาษาพูด การแต่งกาย อาหารการกิน การดำรงชีวิต การแสดง การละเล่น มีวัฒนธรรมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของตนเองตั้งแต่บรรพบุรุษถึงปัจจุบัน เพื่ออนุรักษ์ให้คงอยู่และทำการเผยแพร่ต่อสาธารณชน

2) ด้านอาชีพศิลปะและวัฒนธรรม ได้ดำเนินการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากเดิมเป็นแบบรุ่นสู่รุ่นในครัวเรือน การถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านต่างๆ เช่น พิธีสู่ขวัญแบบคนไทยพวน ตั้งเป็นกลุ่มตามความถนัดและความสนใจ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เน้นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างงาน สร้างอาชีพให้มีรายได้สอดคล้องกับแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ กลุ่มจักสาน กลุ่มแปรรูปจากการทอผ้า กลุ่มถนอมอาหาร ทำปลาต้มผัก – หมูต้ม (แหนม) กลุ่มท่องเที่ยวหมู่บ้านวัฒนธรรม ให้แก่นักเรียน เยาวชน ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

3) ด้านส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพเด็ก เยาวชน ประชาชนภายในตำบลและประชาชนทั่วไปเพื่อพัฒนาให้มีจิตสาธารณะ การถ่ายทอดความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีกำฟ้า การทำบุญจุกจุก การทำบุญข้าวจี การทำบุญ

ข้าวเม่า การบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น จัดให้มีการเรียนธรรมชาติศึกษาของนักเรียนและผู้สนใจ ในโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์กลางการประกอบกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน อำเภอบ้านหมี่และจังหวัดลพบุรี ประชาชน ได้รับการอบรมธรรมชาติ การบรรยายจากพระธรรมทูต ตามโครงการธรรมะสัญจร

4) ด้านลานวัฒนธรรม วัดกัทธิพนาราม (บ้านกล้วย) เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมร่วมกันทั้งการจัดงานประเพณีต่าง ๆ การจัดเป็นลานกีฬาสำหรับเยาวชน ส่งเสริมให้เป็นลานออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ ได้จัดให้มีการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการแสดงในพิธีต่างๆ ของนักเรียนและผู้สูงวัยจัดให้มีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านในเทศกาลต่างๆ เช่น วันสงกรานต์ งานประเพณีกำฟ้า

5) ด้านศูนย์สารสนเทศและห้องสมุดชุมชน ดำเนินการรวบรวมข้อมูลการสืบค้นตามองค์ประกอบของโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน จัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ สามารถนำมาให้บริการในห้องสมุดชุมชน ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลบ้านกล้วย ห้องสมุดโรงเรียนบ้านกล้วย (พวงราษฎร์บำรุง) ศูนย์ศิลปาชีพประชาชนสุขสันต์ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมรณรงค์การอ่านให้กับนักเรียน ประชาชน จัดให้มีการบริการอินเทอร์เน็ต กับชุมชนในการศึกษาหาความรู้ ความบันเทิง เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในด้านการประกอบอาชีพและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การอบรมเพื่อการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ ยังได้ริเริ่มจัดทำศูนย์วัฒนธรรมไทยพวนบ้านกล้วย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเยาวชน ผู้สนใจเพื่ออนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีไทยพวนไม่ให้ถูกกระแสตะวันตกกลืนหายไป จากชุมชนไทยพวนบ้านกล้วย

6) ด้านพิพิธภัณฑ์ชุมชน ได้รวบรวมวัสดุสิ่งของเครื่องใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เครื่องมือประกอบอาชีพที่เป็นของเก่าของชาวบ้าน เพื่อรวบรวมจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ตลอดจนการจัดแสดงนิทรรศการประวัติความเป็นมาของชาวไทยพวนบ้านกล้วย และภูมิปัญญาในท้องถิ่นต่างๆ ที่ยังพอมิให้ลูกหลานได้เรียนรู้และบุคคล อันเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนประวัติความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่นมิให้สูญหายไป

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระจุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ ระบุว่า คนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญขาดความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ของความเป็นพวน ต้องมีการสนับสนุนจากคนในสังคม คือต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม คือการที่คนในชุมชนตระหนักรู้และเข้าใจในความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนอย่างลึกซึ้ง

โดยมีแนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน ดังนี้

1. แนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย การสืบทอด ดังนี้ การประกอบอาชีพ ภาษา การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย การถนอมอาหาร และการรักษาโรค ดังนี้

การประกอบอาชีพ ควรส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนในเรื่องการทอผ้าในโรงเรียน ควรสนับสนุนให้มีการปลูกกล้วยไว้รับประทานเองในครัวเรือน

ด้านภาษา ภาษาพวน เป็นภาษาถิ่นดั้งเดิมโดยเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ภาษาถิ่นดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เพื่อศึกษาถึงวัฒนธรรมของบรรพบุรุษวัฒนธรรมพื้นบ้าน และในด้านอื่นๆ แนวทางการสืบทอด มีดังนี้ ควรมีการส่งเสริมให้พูดภาษาพวนกันภายในครอบครัว จัดให้มีการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีหลักสูตรรองรับภาษาพวน และจัดให้มีการประกวด และแข่งขันพูดภาษาพวนในระดับต่างๆ ของเด็กนักเรียน

การแต่งกาย เมื่อมีเทศกาลงานบุญต่างๆ ควรมีการณรงค์ให้คนในชุมชนแต่งกายด้วยชุดของชาวไทยพวน เช่น งานเทศกาลกำฟ้า ชาวพวนบางคนจะมีการแต่งกายที่พิเศษกว่างานบุญอื่นๆ และหน่วยงานในท้องถิ่นควรส่งเสริมให้คนในองค์กรแต่งกายด้วยชุดของท้องถิ่นของชาวไทยพวน

ที่อยู่อาศัย ควรมีการอนุรักษ์ รูปแบบของการปลูกสร้างบ้านแบบดั้งเดิมไว้ ดังนี้ มีการสืบทอดข้อมูลไปในโรงเรียนเพื่อเป็นการเข้าถึงกลุ่มเยาวชนที่เป็นลูกหลาน มีการจัดแสดงในงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นการสื่อสารอัตลักษณ์ไปถึงคนที่ยอยู่นอกชุมชนด้วย มีการได้รับการสนับสนุนทั้งจากรัฐ โรงเรียนและชุมชน รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสืบทอดอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่อยู่อาศัย ได้อย่างเข้มแข็ง

การถนอมอาหาร ควรมีการใช้อาหารเป็นยาในการรักษาโรคเบื้องต้น อาหารมีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับประเพณี และงานบุญต่างๆ เช่น ข้าวจี๋ (บุญข้าวจี๋) ข้าวหลาม (บุญข้าวหลาม) ขนมกระยาสารท (สารทพวน) และขนมจิ้น เป็นต้น ที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมและงานบุญต่างๆ

ควรสืบทอดวิธีการถนอมอาหาร ให้กับเด็กเยาวชนคนหนุ่มสาว และประชาชนทั่วไปเพราะปลาต้มพริก เป็นวิธีการถนอมอาหาร เพื่อเก็บไว้บริโภคในฤดูขาดแคลน โดยการนำปลามาแปรรูปเป็นอาหารอื่นๆ รวมทั้งปลาต้มพริก ทำจากเนื้อปลานวลจันทร์ หรือปลาที่มีเกล็ดขาว เช่น ปลาคะเพียน ปลาสร้อย ปลายี่สก ปลาฉลาด และปลากราย โดยนำปลามาหมกในเกลือปนกระเทียม ข้าวสุก และน้ำตาลทรายขาว ห่อด้วยใบตอง ทับด้วยไม้กระดาน นับเป็นภูมิปัญญาการถนอมอาหารอันชาญฉลาดของคนโบราณ ที่ทำให้มีอาหารเก็บไว้รับประทานในยามขาดแคลน และ

อาหารนั้นก็ยังมีรสชาติอร่อยชวนรับประทาน ปัจจุบันการทำปลาต้มพริกทางชุมชนได้พัฒนาสู่การทำเพื่อการค้าเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (ที่มา <http://www.m-culture.in.th>)

การรักษาโรค ควรมีการส่งเสริมสุขภาพของคนในตำบล ให้หลากหลาย เช่น การส่งเสริมสุขภาพ และมีการป้องกันโรค ด้วยการกินอาหารที่ดีมีประโยชน์ มีการปลูกผักไว้รับประทานเอง มีการรวมกลุ่มกันเพื่อออกกำลังกายให้สม่ำเสมอ

2. แนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์ทางด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

โดยควรให้มีการคงไว้ซึ่งประเพณีที่ยังคงปฏิบัติอยู่ เช่น การเกิด ควรมีการบายศรีสู่ขวัญ ผูกข้อมไม้ข้อมมือ การแต่งงาน ยังคงมีการแห่ขันหมาก ใ้หัวผู้ใหญ่ และมีการผสมผสานแบบสากล การตาย ควรมีการทำบุญ 7 วัน และ 100 วัน หลังจากเผาแล้ว ประเพณีงานบุญต่างๆ ควรให้คงรักษา ประเพณี และงานบุญต่างๆ ไว้

ควรให้ชาวไทยพวนเชื่อมั่นในฮีต 12 คอง 14 ที่เป็นคล้ายลัทธิธรรมเนียมนิกายเถรวาทสืบมาแต่ดั้งเดิม ฮีต 12 มีดังต่อไปนี้ เดือนอ้ายบุญข้าวเฒ่า เดือนยี่ บุญข้าวหลาม เดือนสาม บุญกำฟ้า บุญข้าวจี มาฆบูชา เดือนสี่ บุญบวชนาค แต่งงาน (กินดอง) เดือนห้า บุญสงกรานต์ เดือนหก บุญวิสาขบูชา กวนข้าวทิพย์ งานเลี้ยงศาลเจ้าพ่อ เดือนเจ็ด บุญกลางบ้าน (ทำบุญโนนลาน) ทำนา เดือนแปด บุญวันอาสาฬหบูชา บุญเข้าพรรษา เดือนเก้า บุญสารท (ห่อข้าว) รับขวัญแม่โพสพ เดือนสิบ บุญแหวนต้นทาน เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา ตักบาตรเทโว ทอดกฐิน เดือนสิบสอง เทศน์มหาชาติ ไล่กระเจียด

ควรส่งเสริมให้เยาวชนคนหนุ่มสาวเรียนรู้ถึงความสำคัญในงานบุญต่างๆ มีการลงมือปฏิบัติในทุกขั้นตอน เช่น การทำข้าวเฒ่า ข้าวหลาม ข้าวจี ข้าวเกรียบ และการกวนข้าวทิพย์ และเรียนรู้ถึงขั้นตอนพิธีกรรมต่างๆ แบบดั้งเดิมของคนไทยพวนให้ดำรงอยู่สืบไป ชาวไทยพวนมีความเคารพต่อธรรมชาติ และนับถือผีบรรพบุรุษ มีความเชื่อในหลักพระพุทธศาสนา จึงมีการทำบุญตักบาตรเป็นประจำทุกวัน

3. แนวทางการสืบทอดศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ควรมีการส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ เช่น ในช่วงเวลาที่มีงานบุญ หรือมีงานเทศกาลต่างๆ ควรให้เยาวชนคนหนุ่มสาวเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกันอย่างเต็มความสามารถ มีการรวมกลุ่มของคนที่อยู่ใหม่เป็นกลุ่มทำให้การติดต่อ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนยังเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หวงแหน และรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม

ของตนเองเป็นอย่างมาก ดังนั้นในทุกๆ ปี ชาวไทยพวนควรส่งเสริมการทำงานบุญประจำปี ได้แก่ งานบุญกำฟ้า งานบุญพระเวส บุญสงกรานต์ งานบุญเลี้ยงผีบ้าน เป็นต้น

จากการศึกษาสรุปว่า การสืบทอดวัฒนธรรมมรดกของสังคม อันเป็นส่วนรวมของชาติให้มั่นคงอยู่ได้ก็ต้องสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านให้ดำรงอยู่ สามารถกระทำได้หลายวิธี คือ คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมสำคัญในการตระหนักรู้และมีความเข้าใจในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง แล้วทำการสืบทอด การส่งเสริมเผยแพร่ และการอนุรักษ์

ตอนที่ 3 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบเกี่ยวกับ

3.1 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.2 อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.4 แนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็นดังนี้

3.1 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.1.1 ความหมาย “พวน” มุ่งเรียกคน ส่วนคำว่า “เชียงขวาง” มุ่งเรียกสถานที่ แต่สามารถเรียกกลับกันไปมาได้ เช่น ชาวเชียงขวาง หรือ ชาวเมืองพวน ทำให้เข้าใจได้ว่าหมายถึงเมืองอันเป็นที่อยู่ของคนพวน

คนพวน อาศัยอยู่บริเวณที่ราบสูงเชียงขวาง ล้อมรอบด้วยภูเขา มีภูเขาใหญ่ลูกหนึ่งมีชื่อว่า ภูพวน (ภูเอิน) และมีแม่น้ำสายหนึ่งชื่อว่าแม่น้ำพวน คนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจากบริเวณ ดังกล่าวจึงได้ ชื่อว่า บ้านพวน หรือ เมืองพวน “พวน (Phuans) เป็นคำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว พุคภาษาในตระกูลภาษาไท - กะได (Tai-kadai Language Family) เรียกตัวเองว่า “พวน” มีภาษาพูดเป็นของตนเอง

3.1.2 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย พบว่ามีการเข้ามาในประเทศไทย 4 ครั้ง เมื่อครั้งยกทัพไปตีเมืองลาว และหัวเมืองที่ขึ้นกับลาว และได้นำเชลยและกวาดต้อนชาวลาวกุ่มต่างๆ เข้ามา

ครั้งที่ 1 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) และเจ้าพระยาสุรสีห์ยกทัพไปตีเมืองลาว และหัวเมืองที่ขึ้นต่อลาว ได้นำชาวลาวมารตั้งบ้านเรือนตามหัวเมืองต่างๆ ของไทย

ครั้งที่ 2 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แต่งกองทัพขึ้นไปตีเมืองพวน ได้นำชาวพวนและชาวโสัง (ไทดำ) ส่งมายังกรุงเทพฯ เพื่อเป็นราชบรรณาการต่อกษัตริย์ไทย

ครั้งที่ 3 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 มีสงครามระหว่างลาวกับไทย โปรดฯ ให้ไปตีเมืองต่างๆ ที่ญวนเข้าครอง และได้นำชาวพวนมากรุงเทพฯ

ชาวพวนที่อพยพเข้ามาในกลุ่มนี้เป็นลาวพวนที่มาจากเมืองเชียงขวาง และเมืองพวนอย่างแท้จริง จัดว่าเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด และได้โปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่อย่างกระจัดกระจายตามจังหวัดต่างๆ ประเทศไทย เช่น สระบุรี ลพบุรี และสุพรรณบุรี

ครั้งที่ 4 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อคราวที่ไทยยกกองทัพไปปราบฮ่อจนทำให้เกิดข้อขัดแย้งกับญวน ไทยจึงได้อพยพผู้คนลงมาในประเทศไทยมารวมไว้ในภาคอีสานตอนบนแล้วค่อยทยอยลงมาทางใต้

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย ที่เกาะกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ตามจังหวัดต่างๆ ดังนี้ ราชบุรี พิจิตร เพชรบูรณ์ แพร่ สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี ปราจีนบุรี นครสวรรค์ นครนายก สุโขทัย อุตรธานี และน่าน พบมากที่สุดในจังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะในอำเภอบ้านหมี่

3.1.3 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านกล้วย เมื่อ พ.ศ. 2303 ชาวพวนถูกกวาดต้อนลงมาจากเมืองเชียงขวาง (เมืองพวน) โดยมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองชั้นใน คือ เมืองลพบุรี เมืองสระบุรี เมืองนครนายก และเมืองฉะเชิงเทรา

จังหวัดลพบุรี มีทิวสนั่นเป็นหัวหน้าผู้อพยพ คอยปกป้องชาวพวนขณะเดินทาง เพื่อตั้งภูมิลำเนาแห่งใหม่ โดยใช้ชื่อหมู่บ้านเดิมจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่น บ้านกล้วย มาเป็นชื่อของหมู่บ้านแห่งใหม่นี้ ประกอบกับภายในหมู่บ้านมีต้นกล้วยอยู่จำนวนมากชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านกล้วย จนกระทั่งทางราชการยกระดับจากหมู่บ้านเป็นตำบล และมีการจัดระเบียบการปกครองท้องถิ่นของทางราชการจากส่วนกลาง ปัจจุบันตำบลบ้านกล้วยมีอายุมากกว่า 200 ปี

3.2 อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.2.1 อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย การประกอบอาชีพ ภาษา การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย การถนอมอาหาร การรักษาโรค

1) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกที่อยู่พยุเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวบ้านประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ห่างจากการทำนาผู้หญิงจะหัดทอผ้า ผู้ชายก็จะทำงานไม้จักสาน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ได้แก่

1. การทำนา ในอดีตชาวไทยพวนจะประกอบอาชีพทำนา โดยอัตลักษณ์ในการทำนาของชาวไทยพวนจะทำนาแบบหว่านตม นอกจากนี้การทำนาของชาวไทยพวนนี้ ทำให้เกิดอัตลักษณ์ทางด้านประเพณีประกอบการทำนา เช่น อัตลักษณ์การการแห่นางแมว การแห่บั้งไฟ พิธีการแหกนา และพิธีการทำบุญลาน (บุญคุณลาน) และการสักการะพระแม่โพสพ

2. การทำสวน ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จะประกอบอาชีพการทำสวนเป็นอาชีพหลัก และอาชีพเสริม โดยมีอัตลักษณ์การทำสวนกล้วยน้ำหว่า เป็นอัตลักษณ์ของชาวตำบลบ้านกล้วย เพราะมีสภาพพื้นที่เป็นป่ากล้วยตั้งแต่ในอดีตเข้ามาตั้งภูมิลำเนา และใช้ชื่อหมู่บ้านตามสภาพป่ากล้วย

3. การทอผ้า ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีความสามารถในการทอผ้า โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีอายุ 16 – 17 ปี จะถูกสอนให้หัดทอผ้าได้ โดยจะเริ่มหัดทอเชิงผ้าชิ้น ลวดลายต่างๆ อัตลักษณ์ของหญิงชาวไทยพวนก็คือการทอเชิงผ้าชิ้นตีนจก และผ้าลายมัดหมี่ ดังนี้ ผ้ามัดหมี่ ลายโลด ลายเป็ยง ลายลาย ลายตา และยังมีทอผ้าอื่นๆ อีก คือ

ผ้าซิ่นทิว ผ้าหนังเสือ ผ้าลายจืด ผ้าห่มสี่ตะกอก ซึ่งปัจจุบัน ได้มีชื่อเสียงเป็นสินค้า OTOP ประจำตำบลบ้านกล้วย

2) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

ตั้งแต่แรกเริ่มอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 คนพวน พูตพวน (ปากพวน) เรียกว่า เป็นคนพวน

ภาษาพวนเป็นภาษาหนึ่งในตระกูลไต (Tai) โดยมีอัตลักษณ์ ในเรื่องระบบเสียง คือ มีระบบเสียงที่แปลกกว่าภาษาถิ่นอื่น และแตกต่างจากสำเนียงการออกเสียงในภาษาไทย เช่น การออกเสียงสระ ไอ ของภาษาพวน จะแตกต่างจากสระ ไอ ในภาษาไทย คือ ภาษาไทยใช้สระ ไอ ภาษาพวนจะออกเสียงเป็น เออ เช่น ภาษาไทยถามว่า “ทำอะไร” ภาษาพวนจะใช้ว่า “เอ็ดพีเลอ” ภาษาไทยในคำว่า “ใคร” ภาษาพวนจะใช้ว่า “ผอ” เป็นต้น

3) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 มีการทอผ้าเพื่อใช้เองในครอบครัว

ผู้หญิงจะใช้เสื้อที่ตัดจากผ้าฝ้ายหรือผ้ามัดหมี่ และนุ่งผ้าซิ่นตีนจก ใ้เข็มขัดนาค หรือเงิน คาดที่เอว ผู้สูงอายุจะใ้ตุ้มหู ทำเป็นรูปดอกไม้หรือรูปวงกลม นิยมใ้สร้อยคอ สร้อยข้อมือที่ทำด้วยทอง คนแก่จะใช้ผ้าขาวพาดสไปเฉียง

ส่วนชายสูงอายุใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่ามาด้วยทุกครั้ง สวมกางเกงขาสั้นครึ่งน่อง (กางเกงขาก๊วย) ย้อมจากธรรมชาติ บางคนมักนุ่งโสร่งที่เป็นผ้าฝ้าย หรือผ้าไหมบ้าง ใ้เสื้อแบบพระราชทานคอกลม นิยมใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ลายที่นิยม คือ ใ้ปลาไหล และลายมัดหมี่ แบบตาทหารกรุก ทรงผมตัดผมสั้น ทรงแบบผมตะหลิวไม่เกิน 1 นิ้ว ไม่ใ้น้ำมัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 คนหนุ่มสาวจะแต่งกายตามยุคสมัย ในงานเทศกาลประจำปีจะมีการแต่งแบบดั้งเดิม ผู้สูงอายุจะแต่งกายก็จะนิยมแต่งกายแบบดั้งเดิม

4) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

ลักษณะบ้านเรือน ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวไทยพวน ปลูกบ้านไม้ยกพื้นสูง มุงหญ้าคา พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ฝากรุด้วยใบไม้ ซึ่งทำจากไม้ไผ่สานขัดตะตะ นำมาประกบกระหนาบใบไม้ใ้ที่อยู่ตรงกลาง หรือฝาเสื่อลำแพน ชั้น

บนของบ้านมักใช้เป็นที่พำนักหลับนอน ภายในตัวเรือนจะกั้นเป็นห้องไว้ให้ลูกสาว หรือกั้นเป็นห้องเก็บของมีค่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556 เมื่อตั้งหลักแหล่งมั่นคงจึงปลูกสร้างบ้านเรือนให้มีความแข็งแรงด้วยรูปลักษณะที่เป็นตัวแทนของเรือนพวน คือ เรือนจั่วแปดมีเรือนคร่าววางด้านหลัง จั่วหนึ่งคลุมห้องนอนและห้องพระ อีกจั่วหนึ่งคลุมห้องโถง จากเรือนไทยเดิมจั่วแปดมาเป็นเรือนจั่วแปดที่ไม่เป็นเรือนไทยเดิม และเรือนแปดที่มีหลังคาผสมทั้งจั่วปั้นหยา และมนิลา ในปัจจุบันการปลูกสร้างบ้านเรือนทุกหลังนิยมสร้างบ้านด้วยรูปทรงแบบสมัยใหม่

5) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการถนอมอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา - พ.ศ. 2556 มีการทำอาหารเพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น บุญข้าวเม่า บุญข้าวหลาม บุญกำฟ้า (ข้าวจ้) บุญสงกรานต์ (ข้าวเกรียบ) เป็นต้น ในอดีตงานบุญต่างๆ ที่ต้องใช้ขนมประกอบในพิธีกรรมต่างๆ ชาวบ้านจะต้องลงมือทำขนมด้วยตนเอง แต่ในปัจจุบันชาวบ้านจะนิยมซื้อขนม มาถวายพระที่วัดแทนการลงมือทำด้วยตนเอง

การถนอมโดยใช้ภูมิปัญญาในการถนอมอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เกี่ยวกับปลา มีดังนี้ ปลาร้า และปลาต้มผัก ที่มีชื่อเสียงคือ **ปลาต้มผัก** มีชื่อเสียงมากจนทำให้เป็นวิสาหกิจชุมชน และเป็นสินค้า OTOP ของตำบลบ้านกล้วย

6) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการรักษาโรคของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

ตั้งแต่อพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 มีวิธีการรักษาโรคต่างๆ แบ่งออก เป็น 2 วิธีการ ดังนี้

1. การรักษาด้วยพิธีกรรมการทิ้งข้าว การบะบน การนำขวัญ ส่วนการป่วยที่เรื้อรัง หรือหมอคู่ทักว่าชะตาขาดธาตุสูญ ก็จะมีพิธีกรรมแก้ เช่น การสูตรธาตุน้อย การสูตรธาตุใหญ่ การเสียดเคราะห์ การบูชาตัวเพ็ง ไห่ล้างกรรมม้างเวร พิธีมหาศึกษา และการใช้เวทย์มนต์คาถา

2. การรักษาอีกอย่างจะเป็นทางยา ได้แก่ ยาต้ม ยาฝน ยากวาด การแก้พิษถอนพิษ และการรักษาบาดแผล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556 ชาวไทยพวนส่วนใหญ่นิยมใช้บริการจากสถานพยาบาลแผนแพทยใหม่ ยังมีบ้างคนบางกลุ่มที่ยังเชื่ออยู่แต่ก็เป็นส่วนน้อย

3.2.2 **อัตลักษณ์ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี** ประกอบด้วย ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย ประเพณีงานบุญต่างๆ ดังนี้

1) **อัตลักษณ์ด้านประเพณีการเกิดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 จะทำคลอดด้วยหมอต้าเยออยู่ไฟ (อยู่กำ) เวลาตั้งแต่ 7 วันขึ้นไป เด็กคลอดใหม่จะถูกตัดสายรกด้วยไม้ไผ่รวก แล้วนำรกไปฝังไว้ใต้บันไดเรือน เด็กจะเป็นคนรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ห้องคลอดจะโยงด้วยสายสิญจน์หมอมนต์ ผู้มีงูเวทย์ที่มาทำพิธีจับปิดเป่ามิให้ผีมาเอาเด็กไป หากจำเป็นต้องนำเด็กออกนอกห้องคลอดหรือนอกเขตของสายสิญจน์จะต้องเอาเขม่ากันหม้อมาเจิมที่หน้าผากของเด็ก เป็นการหลอกผีว่าเด็กน่าเกลียด ผีจะไม่ได้อาเด็กไป

เมื่อลูกอายุได้ 1 เดือน ทำพิธีสู่ขวัญทั้งแม่ทั้งลูก และ โคนผมไฟ ตัดเป็นเคล็ด ลูกชายก็จะมีการไว้ผมแกละ ผมโก๊ะ จนอายุ 12 ปี จึงจะทำพิธีโกนจุก

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะไปคลอดลูกที่โรงพยาบาลเท่านั้น จะมีการทำบุญสู่ขวัญบ้างเป็นบางครั้งคราว

2) **อัตลักษณ์ด้านประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวบ้านแต่งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน (Endogamy) ผู้หญิงในบ้านกล้วย เมื่อแต่งงานแล้วจะพาสามีไปอยู่กับพ่อแม่ของตน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะนิยมแยกครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวเนื่องจากการแต่งงานกับคนชาติพันธุ์อื่นมากกว่า

3) **อัตลักษณ์ด้านประเพณีการตายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 เมื่อมีข่าวเสียชีวิตลงก็จะรีบเร่งนำสิ่งของที่เป็นประโยชน์ต่อญาติผู้ตาย มาช่วยงานเป็นการแบ่งเบาภาระช่วยเหลือกัน เมื่อหีบฉวยของสิ่งใดได้ก็นำมาสมทบช่วยงานระหว่างที่ตั้งศพไว้บำเพ็ญกุศล มีการละเล่น อย่างหนึ่งเรียกว่า “งันเฮือนดี” ถ้ามีการตายโหงเกิดขึ้น ก็จะทำพิธีฝัง โดยใช้ดินปั้นเป็นหุ่น แล้วทำพิธีขุดหุ่นซึ่งสมมุติเป็นตัวแทนผู้ตายโหงนำขึ้นเผาพร้อมกับศพ จะอาบน้ำศพให้ด้วยน้ำอุ่น ทาด้วยขมิ้น นุ่งห่มด้วยเสื้อผ้ากลับด้านหน้าเป็น ด้าน หลังการอาบน้ำศพจะเป็นพิธีภายใน เฉพาะลูกหลานผู้ใกล้ชิดเท่านั้น จากนั้นก็จะ

นำศพนอนบนที่นอนที่เตรียมไว้ กางมุ้งม่านคลุมไว้ เพื่อคอยโลงศพ จะไม่นิยมทำโลงศพไว้ค้อยก่อนล่วงหน้า ทำพิธีสวดฝังโลง ตั้งศพจะตั้งที่บ้าน ถ้าตายนอกบ้านจะไม่นำศพเข้าบ้าน จะตั้งศพไว้ที่วัด จะตั้งศพไว้กี่วันก็ขึ้นตามความเหมาะสม

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 การเสียชีวิตแบบใดก็เผาหมด ไม่ค่อยจะถือตามธรรมเนียมมากนัก

4) **อัตลักษณ์ด้านประเพณีงานบุญต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวไทยพวนมีทั้งที่นับถือผี พุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ ตามลำดับ ดังนี้

พิธีเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี มี 9 พิธี ดังต่อไปนี้ 1. พิธีบังสุกุลอัฐิ 2. พิธีไหว้เจ้าพ่อ 3. พิธีทรงเจ้าพ่อ 4. พิธีบุญห่อข้าว 5. พิธีแหกนา 6. พิธีกวนข้าวทิพย์ 7. พิธีบุญกระยาสารท 8. พิธีไล่ผียาเจียงหรือผีไม่มีญาติ 9. พิธีเลี้ยงผีปู่ตา

ศาสนาพุทธ มี 6 พิธีกรรม ได้แก่ 1. บุญข้าวจี่ 2. บุญสงกรานต์ 3. บุญบังสุกุลอัฐิ 4. พิธีงานบวชนาค 5. บุญมหาชาติ หรือบุญพระเวส 6. บุญใส่กระจาด

พิธีกรรมด้านศาสนาพราหมณ์ มี 2 พิธี ได้แก่ 1. พิธีแห่บั้งไฟ 2. พิธีบายศรีสู่ขวัญ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะยึดหลักของพุทธศาสนา ผี พราหมณ์ตามลำดับ มีประเพณีทางด้านงานบุญต่างๆ (ฮีต 12 คอง 14) งานบุญทุกงานมีความสำคัญสำหรับชาวไทยพวน เพราะเป็นการแสดงออกถึงความรักใคร่กันในกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

เดือนอ้าย บุญข้าวแม่

เดือนยี่ บุญข้าวหลาม (ผ่านพิธีกรรมเป็นข้าวทิพย์) สู่ขวัญข้าว (แม่โพสพ)

เดือนสาม บุญกำฟ้า (บุญข้าวจี่ ผ่านพิธีกรรมเป็นข้าวทิพย์) มาฆบูชา

เดือนสี่ บุญบวชนาค แต่งงาน (กินดอง) ทำบุญขึ้นบ้านใหม่

เดือนห้า บุญสงกรานต์ (สูตรเสื่อผ้า ชักกระดูก ก่อพระทราย บายศรีเจ้าหัว)

เดือนหก บุญวิสาขบูชา กวนข้าวทิพย์ (มธุปายาส) งานเลี้ยงศาลเจ้าพ่อ

(เจ้าพ่อสนั่น)

เดือนเจ็ด บุญกลางบ้าน (หมู่บ้านจัดปัดเป่า) ทำนา บวชนาค

เดือนแปด บุญวันอาสาฬหบูชา บุญเข้าพรรษา (ถวายเทียน ถวายผ้าอาบ

น้ำฝน ยกธงประจำพรรษา)

เดือนเก้า บุญห่อข้าว (สารทพวน รัชชัญแม่โพสพ (ข้าว) ส่งฝ้ายฝ้ายแดง
(ฝับริรพบุรุษ)

เดือนสิบ บุญแหวนต้นทาน (นำพืชผลไปถวายพระ)

เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา ตักบาตรเทโว ทอดกฐิน (บุญแข่งเรือ)

เดือนสิบสอง เทศน์มหาชาติ (ใส่กระจาด) และลอยกระทง

3.2.3 อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอ บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1) อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย
อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 กลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยพวน มีความ
เป็นมิตรกับทุกๆ คน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม มีความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง
พร้อมที่จะอนุรักษ์ เผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของตนเองให้สมาชิกกลุ่มเอง และผู้ที่สนใจทั่วไป

มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ ดังจะเห็นได้จากในช่วงเวลาที่มี
งานบุญ หรือมีงานเทศกาลต่างๆ คนไทยพวนจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีการติดต่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
มาก เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หวงแหนรักษาเอกลักษณ์
วัฒนธรรมของตนเองอย่างมาก

2) อัตลักษณ์ศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน
ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 อัตลักษณ์ศักยภาพของกลุ่มองค์กรทาง
สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ จะเห็นได้จากในเวลา
งานบุญหรือเทศกาลต่างๆ ที่คนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจะลงมือช่วยกันอย่างเต็มความสามารถ
จึงทำให้การรวมกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนมีการร่วมกันทำกิจกรรมเป็นไปได้โดยง่าย กลุ่ม
ชาติพันธุ์ไทยพวนจะร่วมกันทำงานบุญประจำปี ได้แก่ ประเพณีบุญกำฟ้า ประเพณีบุญพระเวส
ประเพณีบุญสงกรานต์ เป็นต้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 มีการสนับสนุนจากภาครัฐ คือ องค์กร
บริหารส่วนตำบลได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านอีกที่

3.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ไทยพวน

กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน
ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย ครอบครัว กลุ่มสังคม ชุมชน ชนชั้น
สหจร

1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ครอบครัว (Family) ของ
กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 รูปแบบครอบครัวของชาว
ไทยพวนเดิมเป็นแบบขยาย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 มีการเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยว
การแต่งงานในปัจจุบันพบว่าชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย จะยึดกฎเกณฑ์การแต่งงานภายนอก
กลุ่ม (Exogamy) คือคนนอกหมู่บ้านมากกว่าคนในหมู่บ้านเดียวกัน ชาวไทยพวนบ้านกล้วย
ส่วนมากนิยมระบบคู่เดียวเมียเดียว (Monogamy)

2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์กลุ่มสังคม (Social
Group) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 เป็นการรวมกลุ่มสังคมแบบ
ระบบเครือญาติ และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 กลุ่มสังคมจากการดำเนินการโดยรัฐ
รวมกลุ่มของชาวบ้าน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้านทอผ้ามัดหมี่ กลุ่มแม่บ้านทำดอกไม้ จันทน์
กลุ่มจักสาน กลุ่มแปรรูปจากการทอผ้า กลุ่มถนอมอาหาร ทำปลาสามฝัก – หมูสามฝัก กลุ่มท่องเที่ยว
หมู่บ้านวัฒนธรรม เป็นต้น

3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชุมชน (Community) ของ
กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 การคมนาคมไม่สะดวก

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 ไปมาสะดวกมีการอพยพ ชุมชนนี้จึง
เปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทเป็นเมืองชุมชนพวนเริ่มไม่เป็นพวนแล้ว เนื่องจากมีการอพยพจากคน
ภายนอกเข้ามา คนรุ่นใหม่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ ความเป็นชุมชนพวน จึงเริ่มเป็นชุมชนสมัยใหม่ที่
มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ปะปนกัน

4) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชนชั้น (Social Class) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การแบ่งชนชั้นของคนไทยพวน ตั้งแต่แรกเริ่มที่มีการอพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 มีลักษณะเป็นรูปปิรามิด ดังนี้ ชั้นที่ 1 ได้แก่ พระสงฆ์ (เจ้าหัว) เจ้าอาวาส (เจ้าหัวใหญ่) ชั้นที่ 2 ได้แก่ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโส ชั้นที่ 3 ได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู ชั้นที่ 4 ได้แก่ชาวบ้าน ไม่มีการแบ่งชนชั้น แต่จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะมีการแบ่งปันกันไปตามอัธยาศัยของแต่ละบุคคล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะมีการแบ่งชนชั้นตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Social economic status) กลุ่มที่มีสถานภาพสูง เช่น มีเงินมาก มีเกียรติยศสูง เป็นคนชั้นสูง กลุ่มที่มีสถานภาพปานกลาง เป็นชนชั้นกลาง และกลุ่มที่สถานภาพต่ำเป็นชนชั้นล่าง

5) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์สหจร (Association) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกเริ่มที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ผู้นำหมู่บ้านเป็นคนพวน คนพวนจัดตั้งผู้นำชุมชนด้วยตนเอง จึงทำให้มีความเข้มแข็ง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 สหจรไม่เข้มแข็งส่งผลต่อการเชิดชูอัตลักษณ์ เนื่องจากรัฐเข้ามาจัดการแทนจึงไม่มีการรวมกลุ่มที่ชัดเจน

3.3.2 การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมือง สถาบันทางภาษา สถาบันทางศาสนา สถาบันทางนันทนาการ สถาบันการอนามัย สถาบันการคมนาคมขนส่ง และสถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต่อไปนี้

1) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันครอบครัว ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถาบันครอบครัวในปัจจุบันของชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย ส่วนใหญ่เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยว นิยมแยกครอบครัวเมื่อสมรส การสมรสกับคนนอกหมู่บ้านมักเกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมของฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง

มีความเชื่อว่าในบ้านเรือนของชาวไทยพวน จะมีผีอยู่ประจำบ้าน ซึ่งได้แก่ ญาติที่ตายไปแล้ว กลายเป็นผีอาศัยอยู่ในบ้านคอยปกป้องผู้อยู่อาศัย รวมตลอดถึงผีที่คอยดูแลคนทั้งหมู่บ้าน เรียกว่าผีปู่ตาจะต้องมีพิธีการเช่นไหว้กันอย่างสม่ำเสมอ

มีการแต่งงานกับคนนอกกลุ่มมากขึ้น รูปแบบครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น มีความเชื่อทางพุทธศาสนา มากกว่าการนับถือผี

2) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการศึกษาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

เด็กที่เข้าเรียนในระบบการศึกษาจะได้แนว ความคิดใหม่ จากครูผู้สอน และตำราได้มากขึ้นเป็นพื้นฐานที่จะรับเอาวัฒนธรรมหลักของประเทศ จากภายนอกชุมชน โดยเฉพาะการรับเอานวัตกรรมผู้ที่ได้รับการศึกษาจะยอมรับเอานวัตกรรมได้ง่ายกว่าผู้ที่ไม่ได้รับ การศึกษามาก่อน จากที่เคยเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ มาเชื่อในหลักวิทยาศาสตร์ และจากการเรียน ต้องใช้ภาษากลางทำให้เด็กพูดพวนน้อยลง

3) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันเศรษฐกิจ ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถาบันเศรษฐกิจดั้งเดิม เป็นระบบการผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภค ในแต่ละครัวเรือนเท่านั้น ชาวไทยพวนมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของ ด้วยสิ่งของโดยไม่ต้องใช้เงินตรา เช่น การแบ่งอาหาร ให้แก่เพื่อนบ้านในหมู่บ้าน และนำสิ่งของแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เป็นการตอบแทนน้ำใจกัน ไปมา ผู้ที่ทำการแลกเปลี่ยนกันนี้มักจะกระทำกัน ในระหว่างความใกล้ชิด ทางเครือญาติและระหว่างบ้าน ใกล้เรือนเคียงกัน หรือผู้ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

ในปัจจุบันเป็นการผลิตให้ได้ครั้งละมากๆ เพื่อการจำหน่าย มีการใช้ นวัตกรรมประเภท เครื่องจักรกลทางการเกษตร

เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้รับอิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และตามชุมชนแห่งอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงที่ เห็นได้ชัดคือการมุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายครั้งละมากๆ

4) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางการเมืองทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

เดิมชาวไทยพวนบ้านกล้วย ปกครองกันเองโดยมีผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้มี ความอาวุโส ด้านอายุ และมีความรู้ ความสามารถพอควรเข้ามาเป็นผู้นำชุมชน ต่อมาเมื่อทาง ราชการจัดตั้งให้ชุมชนดังกล่าว เป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ มีอาณาเขตของหมู่ บ้านที่ทางราชการ กำหนด พร้อมกับมีผู้นำที่ถูกเลือก คือ “ผู้ใหญ่บ้าน” ปัจจุบันการปกครองแบบองค์การบริหารส่วน ตำบลมีบทบาทมากขึ้น

5) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางภาษาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ชาวไทยพวนในรุ่นก่อนนิยมพูดภาษาพวน ปัจจุบันมีการพูดภาษาพวน กันเฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุ

ชาวไทยพวนรุ่นใหม่ ใช้ภาษาไทยภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้การสื่อความหมายในพิธีกรรมมีปัญหา คือ ภาษาที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ จะต้องใช้คำพูดที่เป็นภาษาไทยพวน ไม่ว่าจะเป็นการสวด หรือการร้องรำทำเพลง จะต้องใช้ภาษาพวนเท่านั้น เมื่อคนส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยพวน จึงทำให้ไม่เข้าใจความหมาย และขั้นตอนพิธีการต่างๆ อย่างครบถ้วน

แต่ในปัจจุบันเกิดขึ้นได้ยากแล้วในหมู่เยาวชนคนรุ่นใหม่ เพราะขาดความสนใจและใส่ใจนั่นเอง

6) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางศาสนาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

เดิมชาวไทยพวนจะนับถือผีบ้าน เช่น เจ้าพ่อสนั่น เป็นบรรพบุรุษชื่อว่า ท้าวสนั่นเป็นหัวหน้าผู้อพยพ คอยปกป้องชาวบ้านขณะเดินทาง ภูมิลำเนาแห่งใหม่ตามที่ถูกกำหนดให้ มีบทบาทสำคัญในฐานะหัวหน้าของชาวบ้านขับไล่กลุ่มโจร เมื่อท่านเสียชีวิตชาวบ้านจึงได้ตั้งศาล ทำหุ่นจำลองไว้สักการะถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันชาวไทยพวนส่วนใหญ่ นับถือพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่มีการรับความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์ด้วยเช่นกัน ทำให้มีส่วนช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังเช่นการทำบุญก็เพื่ออุทิศให้กับบรรพบุรุษ อาหารที่ถวายพระต้องสดใหม่สะอาดและอร่อย เป็นของชั้นเลิศ ส่วนความเชื่อในส่วนของพราหมณ์ เช่น พิธีกว่นข้าวทิพย์ พิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

7) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางนันทนาการ ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

นันทนาการของชาวไทยพวนในอดีตเป็นการพบปะพูดคุยของคนหนุ่มสาว (เว้าสาว) ในยามค่ำคืนหลังจากเสร็จจากการทำนา เช่น การลงช่วง หรือเมื่อมีงานบุญตามประเพณีต่างๆ ก็จะมีการละเล่นของคนในชุมชน เช่น นางกวัก นางสะ นางดั่ง เตะหมากเบี้ยว เส็งกลอง คนในชุมชนมารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ

ต่อมาเมื่อมีงานบุญประเพณีต่างๆ ก็จะมีการจ้างคณะ ลิเก ละคร หนังกลางแปลง และวงดนตรี มาเพื่อความบันเทิง

ในปัจจุบันคนหนุ่มสาวจะไม่ค่อยรวมกลุ่มกัน หรือมีการละเล่นอย่างในอดีตเนื่อง จากสามารถรับชม โทรทัศน์และวิทยุ ได้ตลอดทั้งวัน และยังมีการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) เมื่อมีงานบุญในเทศกาลต่างๆ ก็จะเป็นเรื่องของผู้สูงอายุโดยมีผู้นำให้การสนับสนุน เช่น หน่วยงานรัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล จะให้การสนับสนุนเนื่องจากมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

8) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการอนามัยทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การรักษาพยาบาลสมัยก่อนจะพึ่งพาหมอชาที่มีภูมิปัญญาความรู้ทางด้านสมุนไพร มีการทอกลาสดมณต์ประกอบด้วย มีทั้งยาที่คั้นจากสมุนไพร และฝนรากไม้และตัวยาอื่นๆ ให้ดื่ม มีการรักษาแผลจากสมุนไพรต่างๆ นอกจากนั้นมีการรักษาด้วยวิธีการตามความเชื่อ คือ การสู่วัณญ์ สูตรธาตุ ต่อชะตา ทิ้งข้าว และการบูชาตัวเพ็ง

ปัจจุบันการรักษาส่วนใหญ่จะไปพบแพทย์ที่ สถานีอนามัย และโรงพยาบาล อาจมีการรับประดานยาหม้อร่วมด้วย

9) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการคมนาคมขนส่งทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ความเจริญมาพร้อมกับการเดินทางที่สะดวก ตำบลบ้านกล้วยมีระบบการคมนาคมขนส่ง ทั้งทางน้ำ ทางรถยนต์ และทางรถไฟ ทำให้การขนส่งสินค้าได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ยิ่งขึ้น ใน ปี พ.ศ. 2512 ได้มีการปรับปรุงถนนสาย 3198 ซึ่งเป็นเส้นทางสายลพบุรีกับอำเภอบ้านหมี่ เลียบคันคลองชลประทานที่ขุดขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2508 จากถนนดินลูกรังให้เป็นถนนยางมะตอย มีขนาดสี่ช่องทางจราจรสามารถวิ่งได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ชุมชนกลายเป็นเมือง รับเอาวัฒนธรรมส่วน กลางและวัฒนธรรมสมัยใหม่

10) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทสำคัญมาก เพราะช่วยเพิ่มผลผลิตการเกษตร เป็นองค์ความรู้ในการเพิ่มผลผลิต ช่วยในการให้ข้อมูลข่าวสาร

3.4 แนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การสืบทอดวัฒนธรรมที่เป็นมรดกของสังคม อันเป็นส่วนรวมของชาติให้มั่นคง อยู่ได้ก็จะต้องสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านให้ดำรงอยู่ สามารถกระทำได้หลายวิธี คือ คนในชุมชน ต้องมีส่วนร่วมสำคัญในการตระหนักรู้และมีความเข้าใจในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง แล้วทำการสืบทอด การส่งเสริมเผยแพร่ และการอนุรักษ์

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ของไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1.1.2 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1.1.3 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1.1.4 เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ให้ดำรงอยู่สืบไป

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลและการค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา วิชา การ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตและการสำรวจชุมชน

1.2.1 ประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1) ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้านจำนวน 10 ราย ซึ่งจะต้องเป็นผู้อาวุโสภายในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนมานาน สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ตลอดจนให้รายละเอียดในด้านประวัติชุมชน ในแง่สภาพสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี

2) เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมประจำตำบลบ้านกล้วย และเป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่ในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 3 ราย ที่มีความคุ้นเคยกับชาวตำบลบ้านกล้วย และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัด และเรื่องอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

3) พระ จำนวน 2 รูป เพราะท่านเป็นเจ้าอาวาสประจำอยู่ที่ตำบลบ้านกล้วย และเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ท่านเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

4) ชาวบ้านตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 10 ราย เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และอาศัยในชุมชนนี้มาช้านาน สามารถให้ข้อมูลได้เป็นอย่างดี

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก
- 2) แบบสังเกต
- 3) แบบสำรวจชุมชน

1.2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสังเกต และแบบสำรวจชุมชน ที่พัฒนาขึ้นไปหาความจริงเชิงเนื้อหา ก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ จำนวน 5 คน ประเมินตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสำรวจชุมชนจะใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูลและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

1.3 ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้

1.3.1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

1) ผู้รู้ ผู้นำชาวบ้าน จำนวน 10 ราย

สถานภาพกลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย 8 คน เพศหญิง 2 คน มีอายุระหว่าง 37 – 83 ปี สถานภาพการสมรส สมรสแล้วทั้งหมด การศึกษาต่ำสุดอยู่ในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาโท อาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ส่วนน้อย เป็นข้าราชการ อาชีพรองคือ เป็นช่างไม้ หรืองานทอผ้า และผู้นำชุมชน การเป็นคนไทยพวนตำบลบ้านกล้วยโดยกำเนิดมี 5 คน เป็นคนไทยพวนหมู่บ้านใกล้เคียงโดยการแต่งงานกับหญิงสาวชาวบ้านกล้วยมีจำนวน 3 คน เป็นคนนอกกลุ่มชาติพันธุ์แต่งงานกับหญิงสาวชาวบ้านกล้วยจำนวน 2 คนการเป็นคนไทยพวน ที่สามารถระบุรุ่นได้มี รุ่นที่ 3 – 4 มี 2 คน และ รุ่นที่ 9 – 10 มี 1 คน และไม่ทราบว่าเป็นไทยพวนรุ่นใด 5 คน การมีความรู้ความเข้าใจในประเพณีวัฒนธรรมของไทยพวน ส่วนใหญ่มีความรู้พอประมาณ ได้แก่ ภาษาไทยพวน ประเพณีและวัฒนธรรม ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตามแบบไทยพวนดั้งเดิม

2) เจ้าหน้าที่ของสภาวัฒนธรรมประจำตำบลบ้านกล้วย หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณีและวัฒนธรรม ของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน จำนวน 3 คน

สถานภาพกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย 2 คน และเพศหญิง 1 คน มีอายุระหว่าง 66 -72 ปี สถานภาพสมรส แล้ว 1 คน และสถานภาพโสด 2 คน การศึกษิต่ำสุดระดับปริญญาตรี และสูงสุดระดับปริญญาโท อาชีพส่วนใหญ่รับราชการ เป็นคนไทยพวนโดยกำเนิดทั้ง 3 คน เป็นคนไทยพวนรุ่นที่ 6 หนึ่งคน และอีก 2 คนไม่ทราบว่าคนไทยพวนรุ่นใด การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน มากที่สุด

3) พระ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนในการสนับสนุนด้านการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือโดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 รูป

สถานภาพกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชายทั้ง 2 รูป มีอายุระหว่าง 51 –59 ปี สถานภาพโสด การศึกษิต่ำสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสูงสุดนักธรรมเอก ประกาศนียบัตรบริหารคณะสงฆ์ เป็นคนไทยพวนโดยกำเนิด 1 รูป อีกรูปมาเป็นเจ้าอาวาสประจำอยู่ที่วัดตำบลบ้านกล้วย ในปี พ.ศ. 2529 ทั้งสองรูปไม่ทราบว่าคนไทยพวนรุ่นใด การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวน แบบรู้พอประมาณ และมีวิถีการดำเนินชีวิตแบบคนไทยพวนดั้งเดิม

4) ประชาชนชาวตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ ซึ่งเป็นประชาชนโดยทั่วไป ที่อยู่อาศัยในตำบลบ้านกล้วย และบริเวณใกล้เคียง โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน

สถานภาพกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย จำนวน 3 คน และเป็นเพศหญิง จำนวน 7 คน มีอายุระหว่าง 59 – 84 ปี สถานภาพการสมรส คือ สมรส จำนวน 9 คน และเป็นโสดอีก 1 คน การศึกษิต่ำสุดอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงสุดอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง การประกอบอาชีพ อาชีพหลักส่วนใหญ่ทำนา ค้าขาย รับจ้าง และเป็นแม่บ้าน ส่วนอาชีพรอง ส่วนใหญ่จะทอผ้า จักสาน ปลูกพืชผักขาย และค้าขาย เป็นต้นการเป็นคนไทยพวนส่วนมากจะเป็นคนไทยพวนโดยกำเนิด ส่วนน้อยอีกสองคนเป็นสะใภ้โดยการแต่งงาน ส่วนความเป็นคนไทยพวนตำบลบ้านกล้วยที่สามารถระบุได้ดังนี้ คือ รุ่นที่ 4 จำนวน 2 คน ไม่ทราบว่าคนไทยพวนรุ่นใด จำนวน 6 คน โดยการแต่งงาน จำนวน 2 คน มีความรู้ความเข้าใจในการเป็นคนไทยพวน ส่วนใหญ่รู้พอประมาณ ส่วนน้อยที่รู้มาก แต่ยังคงดำรงวิถีชีวิตแบบคนไทยพวนดั้งเดิมคือ วิถีของเกษตรกรนั่นเอง

1.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยประเด็นสำคัญได้แก่

1) ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2) อุดมการณ์ของไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ไทยพวน
กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

4) แนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบล
บ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญดังนี้ คือ

1) ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้าน
หมี่ จังหวัดลพบุรี

(1) ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน

ก. ความหมาย “พวน” มุ่งเรียกคน ส่วนคำว่า “เชียงขวาง” มุ่งเรียก
สถานที่ แต่สามารถเรียกกลับกันไปมาได้ เช่น ชาวเชียงขวาง หรือ ชาวเมืองพวน ทำให้เข้าใจได้ว่า
หมายถึง เมืองอันเป็นที่อยู่ของคนพวน

คนพวน อาศัยอยู่บริเวณที่ราบสูงเชียงขวาง ล้อมรอบด้วยภูเขา มี
ภูเขาใหญ่ลูกหนึ่งมีชื่อว่า ภูเขาพวน (ภูอิน) และมีแม่น้ำสายหนึ่งชื่อว่าแม่น้ำพวน คนที่อพยพเข้ามาตั้ง
ถิ่นฐานจากบริเวณดังกล่าวจึงได้ ชื่อว่า บ้านพวน หรือ เมืองพวน “พวน (Phuans) เป็นคำเรียกกลุ่ม
ชาติพันธุ์ไท-ลาว พูดภาษาในตระกูลภาษาไท - กะได (Tai-kadai Language Family) เรียกตัวเองว่า
“พวน” มีภาษาพูดเป็นของตนเอง

ข. ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย
พบว่ามี การเข้ามาในประเทศไทย 4 ครั้ง เมื่อครั้งยกทัพไปตีเมืองลาว และหัวเมืองที่ขึ้นกับลาว และ
ได้นำเชลยและกวาดต้อนชาวลาวกลุ่มต่างๆ เข้ามา

ครั้งที่ 1 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสิน
มหาราช โปรดฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก)
และเจ้าพระยาสุรสีห์ ยกทัพไปตีเมืองลาว และหัวเมืองที่ขึ้นต่อลาว ได้นำชาวลาวมาตั้งบ้านเรือน
ตามหัวเมืองต่างๆ ของไทย

ครั้งที่ 2 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
แต่งกองทัพขึ้นไปตีเมืองพวน ได้นำชาวพวนและชาวโสัง (ไทดำ) ส่งมายังกรุงเทพฯ เพื่อเป็นราช
บรรณาการต่อกษัตริย์ไทย

ครั้งที่ 3 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ 3 มีสงครามระหว่างลาวกับไทย โปรดฯ ให้ไปตีเมืองต่างๆ ที่ญวนเข้าครอง และได้นำชาว
พวนมากรุงเทพฯ

ชาวพวนที่อพยพเข้ามาในกลุ่มนี้เป็นลาวพวนที่มาจากเมืองเชียงขวาง และเมืองพวนอย่างแท้จริง จัดว่าเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด และได้โปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่อย่างกระจัดกระจายตามจังหวัดต่างๆ ประเทศไทย เช่น สระบุรี ลพบุรี และสุพรรณบุรี

ครั้งที่ 4 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อคราวที่ไทยยกกองทัพไปปราบฮ่อจนทำให้เกิดข้อขัดแย้งกับญวน ไทยจึงได้อพยพผู้คนลงมาในประเทศไทยมารวมไว้ในภาคอีสานตอนบนแล้วค่อยทยอยลงมาทางใต้

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย ที่เกาะกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ตามจังหวัดต่างๆ ดังนี้ ราชบุรี พิจิตร เพชรบูรณ์ แพร่ สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี ปราจีนบุรี นครสวรรค์ นครนายก สุโขทัย อุตรธานี และน่าน พบมากที่สุดในจังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะในอำเภอบ้านหมี่

ค. ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านกล้วย เมื่อปี พ.ศ. 2303 ชาวพวนถูกกวาดต้อนลงมาจากเมืองเชียงขวาง (เมืองพวน) โดยมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองชั้นใน คือ เมืองลพบุรี เมืองสระบุรี เมืองนครนายก และเมืองฉะเชิงเทรา

จังหวัดลพบุรี มีท้าวสนั่นเป็นหัวหน้าผู้อพยพ คอยปกป้องชาวพวนขณะเดินทาง เพื่อตั้งภูมิลำเนาแห่งใหม่ โดยใช้ชื่อหมู่บ้านเดิมจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่น บ้านกล้วย มาเป็นชื่อของหมู่บ้านแห่งใหม่นี้ ประกอบกับภายในหมู่บ้านมีต้นกล้วยอยู่จำนวนมากชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านกล้วย จนกระทั่งทางราชการยกระดับจากหมู่บ้านเป็นตำบล และมีการจัดระเบียบการปกครองท้องถิ่นของทางราชการจากส่วนกลาง ปัจจุบันตำบลบ้านกล้วยมีอายุมากกว่า 200 ปี

2) **อัตลักษณ์ของไทยพวน ภูมิศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

(1) **อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี** ประกอบด้วย การประกอบอาชีพ ภาษา การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย การถนอมอาหาร การรักษาโรค

ก. **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

ตั้งแต่แรกทีอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวบ้านประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ว่างจากการทำนาผู้หญิงจะหัดทอผ้า ผู้ชายก็จะทำงานไม้จักสาน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ได้แก่

1. การทำนา ในอดีตชาวไทยพวนจะประกอบอาชีพทำนา โดยอัตลักษณ์ในการทำนาของชาวไทยพวนจะทำนาแบบหว่านตม นอกจากนี้การทำนาของชาวไทยพวนนี้ทำให้เกิดอัตลักษณ์ทางด้านประเพณีประกอบการทำนา เช่น อัตลักษณ์การการแห่นางแมว การแห่บั้งไฟ พิธีการแหกนา และพิธีการทำบุญลาน (บุญคุณลาน) และการสักการะพระแม่โพสพ

2. การทำสวน ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จะประกอบอาชีพการทำสวนเป็นอาชีพหลัก และอาชีพเสริม โดยมีอัตลักษณ์การทำสวนกล้วยน้ำหว่า เป็นอัตลักษณ์ของชาวตำบลบ้านกล้วย เพราะมีสภาพพื้นที่เป็นป่ากล้วยตั้งแต่ในอดีตเข้ามาตั้งภูมิลำเนา และใช้ชื่อหมู่บ้านตามสภาพป่ากล้วย

3. การทอผ้า ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีความสามารถในการทอผ้า โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีอายุ 16 – 17 ปี จะถูกสอนให้หัดทอผ้าได้ โดยจะเริ่มหัดทอเชิงผ้าชิ้น ลวดลายต่างๆ อัตลักษณ์ของหญิงชาวไทยพวนก็คือการทอเชิงผ้าชิ้นตีนจอก และผ้าลายมัดหมี่ ดังนี้ ผ้ามัดหมี่ ลายโลด ลายเป็ยง ลายลาย และยังมีการทอผ้าอื่นๆ อีก คือ ผ้าชิ้นทิว ผ้าหนังเสือ ผ้าลายจิด ผ้าหมี่สี่ตะกอ ซึ่งปัจจุบันได้มีชื่อเสียงเป็นสินค้า OTOP ประจำตำบลบ้านกล้วย

(2) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกเริ่มอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 ชาวไทยพวน พุคพวน (ปากพวน) ถึงจะเรียกว่า เป็นคนพวน

ภาษาพวนเป็นภาษาหนึ่งในตระกูลไต (Tai) โดยมีอัตลักษณ์ ในเรื่องระบบเสียง คือ มีระบบเสียงที่แปลกกว่าภาษาถิ่นอื่น และแตกต่างจากสำเนียงการออกเสียงในภาษาไทย เช่น การออกเสียงสระ ไอ ของภาษาพวน จะแตกต่างจากสระ ไอ ในภาษาไทย คือ ภาษาไทยใช้สระ ไอ ภาษาพวนจะออกเสียงเป็น เออ เช่น ภาษาไทยถามว่า “ทำอะไร” ภาษาพวนจะใช้ว่า “เอ็ดพีเลอ” ภาษาไทยในคำว่า “ใคร” ภาษาพวนจะใช้ว่า “ผอ” เป็นต้น

1.1.3 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 มีการทอผ้าเพื่อใช้เองในครอบครัว

ผู้หญิงจะใช้เส้นที่ตัดจากผ้าฝ้ายหรือผ้ามัดหมี่ และนุ่งผ้าชั้นดินจก ใใส่เข็มขัด นาค หรือเงิน คาดที่เอว ผู้สูงอายุจะใส่ตุ้มหู ทำเป็นรูปดอกไม้หรือรูปวงกลม นิยมใส่สร้อยคอ สร้อย ข้อมือที่ทำด้วยทอง คนแก่จะใช้ผ้าขาวพาดสไปเฉียง

ส่วนชายสูงอายุใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่ามาด้วยทุกครั้ง สวมกางเกงขาสั้นครั้ง น่อง (กางเกงขาก๊วย) ย้อมจากธรรมชาติ บางคนมักนุ่งโสร่งที่เป็นผ้าฝ้าย หรือผ้าไหมบ้าง ใใส่เสื้อ แบบพระราชทานคอกลม นิยมใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ลายที่นิยม คือ ใใส่ปลาไหล และลายมัดหมี่ แบบ ตาหมากรุก ทรงผมตัดผมสั้น ทรงแบบผมตะหลิวไม่เกิน 1 นิ้ว ใไม่ใใส่น้ำมัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 คนหนุ่มสาวจะแต่งกายตามยุคสมัย ในงาน เทศกาลประจำปีจะมีการแต่งแบบดั้งเดิม ผู้สูงอายุจะแต่งกายก็จะนิยมแต่งกายแบบดั้งเดิม

1.1.4 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบล บ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ลักษณะบ้านเรือน ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวไทยพวน ปลูกบ้านไม้ยกพื้นสูง มุงหญ้าคา พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ฝากรุด้วยใบไม้ ซึ่งทำ จากไม้ไผ่สานขัดแตะ นำมาประกบกระหนาบใบไม้ให้อยู่ตรงกลาง หรือฝาเสื่อลำแพน ชั้นบนของ บ้านมักใช้เป็นที่พำนักหลับนอน ภายในตัวเรือนจะกั้นเป็นห้องไว้ให้ลูกสาว หรือกั้นเป็นห้องเก็บ ของมีค่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556 เมื่อตั้งหลักแหล่งมั่นคงจึงปลูกสร้าง บ้านเรือนให้มีความแข็งแรงด้วยรูปลักษณะที่เป็นตัวแทนของเรือนพวน คือ เรือนจั่วแปดมีเรือนคร้ว ขวางด้านหลัง จั่วหนึ่งคลุมห้องนอนและห้องพระ อีกจั่วหนึ่งคลุมห้องโถง จากเรือนไทยเดิมจั่วแปด มาเป็นเรือนจั่วแปดที่ไม่เป็นเป็นเรือนไทยเดิม และเรือนแปดที่มีหลังคาผสมทั้งจั่วปั้นหยา และ มนิลา ในปัจจุบันการปลูกสร้างบ้านเรือนทุกหลังนิยมสร้างบ้านด้วยรูปทรงแบบสมัยใหม่

1.1.5 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการถนอมอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 มีการทำอาหารเพื่อประกอบพิธีกรรม ต่างๆ เช่น บุญข้าวเม่า บุญข้าวหลาม บุญกำฟ้า (ข้าวจ้) บุญสงกรานต์ (ข้าวเกรียบ) เป็นต้น ในอดีต งานบุญต่างๆ ที่ต้องใช้ขนมประกอบในพิธีกรรมต่างๆ ชาวบ้านจะต้องลงมือทำขนมด้วยตนเอง แต่ ในปัจจุบันชาวบ้านจะนิยมซื้อขนม มาถวายพระที่วัดแทนการลงมือทำด้วยตนเอง

การถนอม โดยใช้ภูมิปัญญาในการถนอมอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เกี่ยวกับ ปลา มีดังนี้ ปลาร้า และปลาต้มพริก ที่มีชื่อเสียงคือ ปลาต้มพริก มีชื่อเสียงมากจนทำให้เป็นวิสาหกิจ ชุมชน และเป็นสินค้า OTOP ของตำบลบ้านกล้วย

1.1.6 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการรักษาโรคของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 มีวิธีการรักษาโรคต่างๆ แบ่งออก เป็น 2 วิธีการ ดังนี้

1) การรักษาด้วยพิธีกรรมการทิ้งข้าว การบะบน การนำขวัญ ส่วนการป่วยที่เรื้อรัง หรือหมอดูทักว่าชะตาขาดธาตุสูญ ก็จะมีพิธีกรรมแก้ เช่น การสูตรธาตุน้อย การสูตรธาตุใหญ่ การเสียดเคราะห์ การบูชาตัวพึ่ง ไห่ล้างกรรมล้างเวร พิธีมหาศึกษา และการใช้เวทย์มนต์คาถา

2) การรักษาอีกอย่างจะเป็นทางยา ได้แก่ ยาต้ม ยาฝน ยากวาด การแก้พิษถอนพิษ และการรักษาบาดแผล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 ชาวไทยพวนส่วนใหญ่นิยมใช้บริการจากสถานการพยาบาลแผนแพทย์ใหม่ ยังมีบางคนบางกลุ่มที่ยังเชื่ออยู่แต่ก็เป็นส่วนน้อย

1.2 อัตลักษณ์ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย ประเพณีงานบุญต่างๆ ดังนี้

1.2.1 อัตลักษณ์ด้านประเพณีการเกิดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 จะทำคลอดด้วยหมอดำแขยู่ไฟ (อยู่กำ) เวลาตั้งแต่ 7 วันขึ้นไป เด็กคลอดใหม่จะถูกตัดสายรกด้วยไม้ไผ่รวก แล้วนำรกไปฝังไว้ใต้บันไดเรือน เด็กจะเป็นคนรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ห้องคลอดจะโยงด้วยสายสิญจน์หอมมนต์ ผู้ข่มงเวทย์ที่มากทำพิธีจัดปัดเป่ามิให้ผีมาเอาเด็กไป หากจำเป็นต้องนำเด็กออกนอกห้องคลอดหรือนอกเขตของสายสิญจน์จะต้องเอาเขม่าก้นหม้อมาเจิมที่หน้าผากของเด็ก เป็นการหลอกผีว่าเด็กน่าเกลียดผีจะไม่ได้เอาเด็กไป เมื่อลูกอายุได้ 1 เดือน ทำพิธีสู่ขวัญทั้งแม่ทั้งลูก และ โคนผมไฟ ตัดเป็นเกล็ด ลูกชายก็จะมีกรไ่ว้ ผมแกละ ผมโก๊ะ จนอายุ 12 ปี จึงจะทำพิธี โคนจุก

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะไปคลอดลูกที่โรงพยาบาลเท่านั้น จะมีการทำบุญสู่ขวัญบ้างเป็นบางครั้งคราว

1.2.2 อัตลักษณ์ด้านประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวบ้านแต่งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน (Endogamy) ผู้หญิงในบ้านกล้วย เมื่อแต่งงานแล้วจะพาสามีไปอยู่กับพ่อแม่ของตน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะนิยมแยกครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวเนื่องจากเป็นการแต่งงานกับคนชาติพันธุ์อื่นมากกว่า

1.2.3 อัตลักษณ์ด้านประเพณีการตายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 เมื่อมีข่าวเสียชีวิตลงก็จะรีบเร่งนำสิ่งของที่ เป็นประโยชน์ต่อญาติผู้ตาย มาช่วยงานเป็นการแบ่งเบาภาระช่วยเหลือกัน เมื่อหยิบฉวยของสิ่งใด ได้ก็นำมาสมทบช่วยงานระหว่างที่ตั้งศพไว้บำเพ็ญกุศล มีการละเล่น อย่างหนึ่งเรียกว่า “งันเฮือนดี” ถ้ามีการตายโหงเกิดขึ้น ก็จะทำพิธีฝัง โดยใช้ดินปั้นเป็นหุ่น แล้วทำพิธีขุดหุ่นซึ่งสมมุติเป็นตัวแทน ผู้ตายโหงนำขึ้นเผาพร้อมกับศพ จะอาบน้ำศพให้ด้วยน้ำอุ่น ทาด้วยขมิ้น นุ่งห่มด้วยเสื้อผ้ากลับ ด้านหน้าเป็น ด้าน หลังการอาบน้ำศพจะเป็นพิธีภายใน เฉพาะลูกหลานผู้ใกล้ชิดเท่านั้น จากนั้นก็จะ นำศพนอนบนที่ นอนที่ เตรียมไว้ กางมุ้งม่านคลุมไว้ เพื่อคอยโลงศพ จะไม่นิยมทำโลงศพไว้คอย ก่อนล่วงหน้า ทำพิธีสวดฝังโลง ตั้งศพจะตั้งที่บ้าน ถ้าตายนอกบ้านจะไม่นำศพเข้าบ้าน จะตั้งศพไว้ที่วัด จะตั้งศพไว้กี่วันก็ขึ้นตามความเหมาะสม

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 การเสียชีวิตแบบใดก็เผาหมด ไม่ค่อยจะถือ ตามธรรมเนียมมากนัก

1.2.4 อัตลักษณ์ด้านประเพณีงานบุญต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวไทยพวนมีทั้งที่นับถือผี พุทธ ศาสนา และศาสนาพราหมณ์ ตามลำดับ ดังนี้

พิธีเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี มี 9 พิธี ดังต่อไปนี้ 1. พิธีบั้งสุกุลอัฐิ 2. พิธีไหว้ เจ้าพ่อ 3. พิธีทรงเจ้าพ่อ 4. พิธีบุญห่อข้าว 5. พิธีแสดกนา 6. พิธีกว่นข้าวทิพย์ 7. พิธีบุญกระยาสารท 8. พิธีไล่ผียาเจียงหรือผีไม่มีญาติ 9. พิธีเลี้ยงผีปู่ตา

ศาสนาพุทธ มี 6 พิธีกรรม ได้แก่ 1. บุญข้าวจี้ 2. บุญสงกรานต์ 3. บุญ บั้งสุกุลอัฐิ 4. พิธีงานบวชนาค 5. บุญมหาชาติ หรือบุญพระเวส 6. บุญไล่กระเจาด

พิธีกรรมด้านศาสนาพราหมณ์ มี 2 พิธี ได้แก่ 1. พิธีแห่บั้งไฟ 2. พิธีบายศรีสู่ขวัญ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะยึดหลักของพุทธศาสนา ผี พราหมณ์ ตามลำดับ มีประเพณีทางด้านงานบุญต่างๆ (สิด 12 ครอง 14) งานบุญทุกงานมีความสำคัญสำหรับ ชาวไทยพวน เพราะเป็นการแสดงออกถึงความรักใคร่กันในกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

เดือนอ้าย บุญข้าวแม่

เดือนยี่ บุญข้าวหลาม (ผ่านพิธีกรรมเป็นข้าวทิพย์) สู่ขวัญข้าว (แม่โพสพ)
 เดือนสาม บุญกำฟ้า (บุญข้าวจี ผ่านพิธีกรรมเป็นข้าวทิพย์) มาฆบูชา
 เดือนสี่ บุญบวชนาค แต่งงาน (กินดอง) ทำบุญขึ้นบ้านใหม่
 เดือนห้า บุญสงกรานต์ (สูตรเสื่อผ้า ชักกระดุก ก่อพระทราย บายศรีเจ้าหัว)
 เดือนหก บุญวิสาขบูชา กวนข้าวทิพย์ (มธุปายาส) งานเลี้ยงศาลเจ้าพ่อ (เจ้า
 พ่อสนั่น)

เดือนเจ็ด บุญกลางบ้าน (หมูบ้านขจัดบิดเป่า) ทำนา บวชนาค
 เดือนแปด บุญวันอาสาฬหบูชา บุญเข้าพรรษา (ถวายเทียน ถวายผ้าอาบ
 น้ำฝน ยกธงประจำพรรษา)

เดือนเก้า บุญห่อข้าว (สารทพวน รับขวัญแม่โพสพ (ข้าว) ส่งศิย่าผีตอเคลีย (ผี
 บรรพบุรุษ))

เดือนสิบ บุญแหวนต้นทาน (นำพืชผลไปถวายพระ)

เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา ตักบาตรเทโว ทอดกฐิน (บุญแข่งเรือ)

เดือนสิบสอง เทศน์มหาชาติ (ใส่กระจาด) และลอยกระทง

1.3 อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1.3.1 อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 กลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยพวน มีความเป็นมิตรกับทุกๆ คน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม มีความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง พร้อมทั้งจะอนุรักษ์ เผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของตนเองให้สมาชิกกลุ่มเอง และผู้ที่สนใจทั่วไป

มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ ดังจะเห็นได้จากในช่วงเวลาที่มีงานบุญ หรือมีงานเทศกาลต่างๆ คนไทยพวนจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีการติดต่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาก เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ห่วงแหนรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองอย่างมาก

1.3.2 อัตลักษณ์ศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 อัตลักษณ์ศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ จะเห็นได้จากในเวลามีงานบุญหรือเทศกาลต่างๆ ที่คนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจะลงมือช่วยกันอย่างเต็มความสามารถ

จึงทำให้การรวมกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนมีการร่วมกันทำกิจกรรมเป็นไปได้โดยง่าย กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจะร่วมกันทำงานบุญประจำปี ได้แก่ ประเพณีบุญกำฟ้า ประเพณีบุญพระเวส ประเพณีบุญสงกรานต์ เป็นต้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 มีการสนับสนุนจากภาครัฐ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านอีกที

1.3.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย ครอบครัว (Family) กลุ่มสังคม (Social Group) ชุมชน (Community) ชั้น (Social Class) สหจร (Association)

(1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ครอบครัว (Family) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 รูปแบบครอบครัวของชาวไทยพวนเดิมเป็นแบบขยาย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 มีการเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยว การแต่งงานในปัจจุบันพบว่าชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย จะยึดกฎเกณฑ์การแต่งงานภายนอกกลุ่ม (Exogamy) คือคนนอกหมู่บ้านมากกว่าคนในหมู่บ้านเดียวกัน ชาวไทยพวนบ้านกล้วย ส่วนมากนิยมระบบคู่เดียวเมียเดียว (Monogamy)

(2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์กลุ่มสังคม (Social Group) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 เป็นการรวมกลุ่มสังคมแบบระบบเครือญาติ และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 กลุ่มสังคมจากการดำเนินการโดยรัฐรวมกลุ่มของชาวบ้าน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้านทอผ้ามัดหมี่ กลุ่มแม่บ้านทำดอกไม้จันทน์ กลุ่มจักสาน กลุ่มแปรรูปจากการทอผ้า กลุ่มถนอมอาหาร ทำปลาสามฝัก – หมูสามฝัก กลุ่มท่องเที่ยวหมู่บ้านวัฒนธรรม เป็นต้น

(3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชุมชน (Community) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 การคมนาคมไม่สะดวก

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 ไปมาสะดวกมีการอพยพ ชุมชนนี้ จึงเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทเป็นเมืองชุมชนพวนเริ่มไม่เป็นพวนแล้ว เนื่องจากมีการอพยพจาก คนภายนอกเข้ามา คนรุ่นใหม่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ ความเป็นชุมชนพวน จึงเริ่มเป็นชุมชน สมัยใหม่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ประปนกัน

(4) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชนชั้น (Social Class) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การแบ่งชนชั้นของคนไทยพวน ตั้งแต่แรกเริ่มที่มีการอพยพเข้ามา - พ.ศ. 2524 มีลักษณะเป็นรูปปิรามิด ดังนี้ ชั้นที่ 1 ได้แก่ พระสงฆ์ (เจ้าหัว) เจ้าอาวาส (เจ้าหัวใหญ่) ชั้นที่ 2 ได้แก่ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโส ชั้นที่ 3 ได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู ชั้นที่ 4 ได้แก่ชาวบ้าน ไม่มีการแบ่งชนชั้น แต่จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะมีการแบ่งปันกันไปตามอัธยาศัยของแต่ละบุคคล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะมีการแบ่งชนชั้นตามสถานภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคม (Social economic status) กลุ่มที่มีสถานภาพสูง เช่น มีเงินมาก มีเกียรติยศ สูง เป็นคนชั้นสูง กลุ่มที่มีสถานภาพปานกลาง เป็นชนชั้นกลาง และกลุ่มที่มีสถานภาพต่ำเป็นชนชั้น ล่าง

(5) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ สหจร (Association) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ผู้นำหมู่บ้านเป็นคนพวน คนพวนจัดตั้งผู้นำชุมชนด้วยตนเอง จึงทำให้มีความเข้มแข็ง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 สหจรไม่เข้มแข็งส่งผลต่อการเชิดชูอัตลักษณ์ เนื่องจากรัฐเข้ามาจัดการแทนจึงไม่มีการรวมกลุ่มที่ชัดเจน

2) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมือง สถาบันทางภาษา สถาบันทางศาสนา สถาบันทางนันทนาการ สถาบันการอนามัย สถาบันการคมนาคมขนส่ง และสถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(1) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันครอบครัวทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถาบันครอบครัวในปัจจุบันของชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย ส่วนใหญ่เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยว นิยมแยกครอบครัวเมื่อสมรส การสมรสกับคนนอกหมู่บ้านมักจะทำให้เกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมของฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง

มีความเชื่อว่าเป็นบ้านเรือนของชาวไทยพวน จะมีผีอยู่ประจำบ้าน ซึ่งได้แก่ญาติที่ตายไปแล้วกลายเป็นผีอาศัยอยู่ในบ้านคอยปกป้องผู้อยู่อาศัยรวมตลอดถึงผีที่คอยดูแลคนทั้งหมู่บ้านเรียกว่าผีปู่ตาจะต้องมีพิธีการเช่นไหว้กันอย่างสม่ำเสมอ

มีการแต่งงานกับคนนอกกลุ่มมากขึ้น รูปแบบครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น มีความเชื่อทางพุทธศาสนา มากกว่าการนับถือผี

(2) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการศึกษาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

เด็กที่เข้าเรียนในระบบการศึกษาจะได้แนว ความคิดใหม่ จากครูผู้สอน และตำราได้มากขึ้นเป็นพื้นฐานที่จะรับเอาวัฒนธรรมหลักของประเทศ จากภายนอกชุมชน โดยเฉพาะการรับเอาวัฒนธรรมผู้ที่ได้รับการศึกษาจะยอมรับเอาวัฒนธรรมได้ง่ายกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษามาก่อนจากที่เคยเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ มาเชื่อในหลักวิทยาศาสตร์ และจากการเรียนต้องใช้ภาษากลางทำให้เด็กพูดพวนน้อยลง

(3) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันเศรษฐกิจ ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สถาบันเศรษฐกิจดั้งเดิม เป็นระบบการผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภคในแต่ละครัวเรือนเท่านั้น ชาวไทยพวนมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของ ด้วยสิ่งของโดยไม่ต้องใช้เงินตรา เช่น การแบ่งอาหาร ให้แก่เพื่อนบ้านในหมู่บ้าน และนำสิ่งของแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เป็นการตอบแทนน้ำใจกันไปมา ผู้ที่ทำการแลกเปลี่ยนกันนี้มักจะกระทำกัน ในระหว่างความใกล้ชิด ทางเครือญาติและระหว่างบ้าน ใกล้เรือนเคียงกัน หรือผู้ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

ในปัจจุบันเป็นการผลิตให้ได้ครั้งละมากๆ เพื่อการจำหน่าย มีการใช้นวัตกรรมประเภท เครื่องจักรกลทางการเกษตร

เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้รับอิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และตามชุมชนแห่งอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือการมุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายครั้งละมากๆ

(4) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางการเมืองทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

เดิมชาวไทยพวนบ้านกล้วย ปกครองกันเองโดยมีผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีความอาวุโส ด้านอายุ และมีความรู้ ความสามารถพอควรเข้ามาเป็นผู้นำชุมชน ต่อมาเมื่อทางราชการจัดตั้งให้ชุมชนดังกล่าว เป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ มีอาณาเขตของหมู่บ้านที่ทางราชการ

กำหนด พร้อมกับมีผู้นำที่ถูกเลือก คือ “ผู้ใหญ่บ้าน” ปัจจุบันการปกครองส่วนตำบลมีบทบาทมากขึ้น

(5) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางภาษาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ชาวไทยพวนในรุ่นก่อนนิยมพูดภาษาพวน ปัจจุบันมีการพูดภาษาพวนกันเฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุ

ชาวไทยพวนรุ่นใหม่ ใช้ภาษาไทยภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้การสื่อความหมายในพิธีกรรมมีปัญหา คือ ภาษาที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ จะต้องใช้คำพูดที่เป็นภาษาไทยพวน ไม่ว่าจะเป็นการสวด หรือการร้องรำทำเพลง จะต้องใช้ภาษาพวนเท่านั้น เมื่อคนส่วนใหญ่ ไม่ได้ใช้ภาษาไทยพวน จึงทำให้ไม่เข้าใจความหมาย และขั้นตอนพิธีการต่างๆ อย่างครบถ้วน

แต่ในปัจจุบันเกิดขึ้นได้ยากแล้วในหมู่เยาวชนคนรุ่นใหม่ เพราะขาดความสนใจและใส่ใจนั่นเอง

(6) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางศาสนาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

เดิมชาวไทยพวนจะนับถือผีบ้าน เช่น เจ้าพ่อสนั่น เป็นบรรพบุรุษชื่อว่า ท้าวสนั่นเป็นหัว หน้าผู้อพยพ คอยปกป้องชาวบ้านขณะเดินทาง ภูมิลำเนาแห่งใหม่ตามที่ถูกกำหนดให้ มีบทบาทสำคัญในฐานะหัวหน้าของชาวบ้านขับไล่กลุ่มโจร เมื่อท่านเสียชีวิตชาวบ้านจึงได้ตั้งศาล ทำหุ่นจำลองไว้สักการะถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันชาวไทยพวนส่วนใหญ่ นับถือพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่มีการรับความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์ด้วยเช่นกัน ทำให้มีส่วนช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังเช่นการทำบุญก็เพื่ออุทิศให้กับบรรพบุรุษ อาหารที่ถวายพระต้องสดใหม่ สะอาดและอร่อย เป็นของชั้นเลิศ ส่วนความเชื่อในส่วนของพราหมณ์ เช่น พิธีกว่นข้าวทิพย์ พิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

(7) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางนันทนาการทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

นันทนาการของชาวไทยพวนในอดีตเป็นการพบปะพูดคุยของคนหนุ่มสาว (เว้าสาว) ในยามค่ำคืนหลังจากเสร็จจากการทำนา เช่น การลงช่วง หรือเมื่อมีงานบุญตามประเพณีต่างๆ ก็จะมีการละเล่นของคนในชุมชน เช่น นางกวัก นางสะ นางดั่ง เตะหมากเบี้ยว เส็งกลอง คนในชุมชนมารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ

ต่อมาเมื่อมีงานบุญประเพณีต่างๆ จึงจะมีการจ้างคณะ ลิเก ละคร
หนังกลางแปลง และวงดนตรี เพื่อให้ความบันเทิง

ในปัจจุบันคนหนุ่มสาวจะไม่ค่อยรวมกลุ่มกัน หรือมีการละเล่น
อย่างในอดีตเนื่อง จากสามารถรับชมโทรทัศน์และวิทยุ ได้ตลอดทั้งวัน และยังมีการใช้ระบบ
อินเทอร์เน็ต (Internet) เมื่อมีงานบุญในเทศกาลต่างๆ ก็จะเป็นเรื่องของผู้สูงอายุโดยมีผู้นำให้การ
สนับสนุน เช่น หน่วยงานรัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล จะให้การสนับสนุนเนื่องจากมีหน้าที่
รับผิดชอบโดยตรง

(8) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการอนามัยทาง
สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การรักษาพยาบาลสมัยก่อนจะพึ่งพาหมอชาที่มีภูมิปัญญาความรู้
ทางด้านสมุนไพร มีการทอคาถาสวดมนต์ประกอบด้วย มีทั้งยาที่ต้มจากสมุนไพร และฝนรากไม้
และตัวยาอื่นๆ ให้ดื่ม มีการรักษาแผลจากสมุนไพรต่างๆ นอกจากนั้นมีการรักษาด้วยวิธีการตาม
ความเชื่อ คือ การสู่วัณญ์ สุตรธาตุ ต่อชะตา ทิ้งข้าว และการบูชาตัวเพ็ง

ปัจจุบันการรักษาส่วนใหญ่จะไปพบแพทย์ที่ สถานีอนามัย และ
โรงพยาบาล อาจมีการรับประดานยาหม้อร่วมด้วย

(9) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการคมนาคม
ขนส่ง ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ความเจริญมาพร้อมกับการเดินทางที่สะดวก ตำบลบ้านกล้วยมี
ระบบการคมนาคมขนส่ง ทั้งทางน้ำ ทางรถยนต์ และทางรถไฟ ทำให้การขนส่งสินค้าได้อย่าง
สะดวกรวดเร็ว ยิ่งขึ้น ใน ปี พ.ศ. 2512 ได้มีการปรับปรุงถนนสาย 3198 ซึ่งเป็นเส้นทางสายลพบุรี
กับอำเภอบ้านหมี่ เลียบคันคลองชลประทานที่ขุดขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2508 จากถนนดินลูกรังให้เป็น
ถนนยางมะตอย มีขนาดสี่ช่องจราจรรถสามารถวิ่งได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ชุมชนกลายเป็น
เมือง รับเอาวัฒนธรรมส่วนกลางและวัฒนธรรมสมัยใหม่

(10) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทสำคัญมาก
เพราะช่วยเพิ่มผลผลิตการเกษตร เป็นองค์ความรู้ในการเพิ่มผลผลิต ช่วยในการให้ข้อมูลข่าวสาร

**1.4 แนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย
อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

แนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี การสืบทอดวัฒนธรรมมรดกของสังคม อันเป็นส่วนรวมของชาติให้มั่นคงอยู่ได้ก็จะต้องสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านให้ดำรงอยู่ สามารถกระทำได้หลายวิธี คือ คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมสำคัญในการตระหนักรู้และมีความเข้าใจในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง แล้วทำการสืบทอด การส่งเสริมเผยแพร่ และการอนุรักษ์

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลในการศึกษาครั้งนี้ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2.1.1 ความหมายของพวน

“พวน” มุ่งเรียกคน ส่วนคำว่า “เชียงขวาง” มุ่งเรียกสถานที่ แต่สามารถเรียกกลับกันไปมาได้ เช่น ชาวเชียงขวาง หรือ ชาวเมืองพวน ทำให้เข้าใจได้ว่าหมายถึง เมืองอันเป็นถิ่นที่อยู่ของคนพวน สอดคล้องกับงานของ สารานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (อ้างใน เจนสุดา สมบัติ 2548: 29) และชัชวาล สุคันธวิภัติ (อ้างใน เจนสุดา สมบัติ 2548: 29)

คนพวน อาศัยอยู่บริเวณที่ราบสูงเชียงขวาง ล้อมรอบด้วยภูเขา มีภูเขาใหญ่ลูกหนึ่งมีชื่อว่า ภูเขาพวน (ภูเขาอิน) และมีแม่น้ำสายหนึ่งชื่อว่าแม่น้ำพวน คนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจากบริเวณดังกล่าว จึงได้ ชื่อว่า บ้านพวน (เมืองพวน) สอดคล้องกับการศึกษาของ จารุวรรณ ธรรมวัตร (1997) (อ้างใน เอกสารสรุปการประชุมทางวิชาการ 2541: 60) คำดี ดวงทะนุสอน (2536) (อ้างใน จารุวรรณ ธรรมวัตร เอกสารสรุปการประชุมทางวิชาการ 2541: 60) สุเทพ พรหมศิลป์ (2536: 1) และสุจิตต์ วงษ์เทศ อ้างจาก หนังสือ ประวัติศาสตร์เมืองพวน เจ้าคำหลวง หน่อคำ (2555 คำนำ 30) ระบุว่า พวนมีหลักแหล่งดั้งเดิมอยู่เมืองพวน ใกล้ทุ่งไหหิน แขวงเชียงขวาง ในลาว ติดพรมแดนลาว - เวียดนาม ซึ่งเป็นที่ราบสูง จากหนังสือ กาพย์เมืองพวน อ้างจาก หนังสือ ประวัติศาสตร์เมืองพวน เจ้าคำหลวง หน่อคำ (2555 คำนำ 30) ระบุว่า พวน เป็นคำเดียวกับ พวน, โพน หมายถึงบริเวณที่ราบสูง

“พวน (Phuans) เป็นคำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว พูภาษาในตระกูลภาษาไท - กะได (Tai-kadai Language Family) เรียกตัวเองว่า “พวน” มีภาษาพูดเป็นของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของเทียมจิตรพวงสมจิตร (อ้างใน เจนสุดา สมบัติ 2548: 28) และอุษณา อารี (2546: 42)

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย พบว่ามีการเข้ามาในประเทศไทย 4 ครั้ง เมื่อครั้งยกทัพไปตีเมืองลาว และหัวเมืองที่ขึ้นกับลาว และได้นำเชลยและกวาดต้อนชาวลาวกุ่มต่างๆ เข้ามา

ครั้งที่ 1 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) และเจ้าพระยาสุรสีห์ยกทัพไปตีเมืองลาว และหัวเมืองที่ขึ้นต่อลาว ได้นำชาวลาวมาตั้งบ้านเรือนตามหัวเมืองต่างๆ ของไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10)

ครั้งที่ 2 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก แต่งกองทัพขึ้นไปตีเมืองพวน ได้นำชาวพวนและชาวโสัง (ไทดำ) ส่งมายังกรุงเทพฯ เพื่อเป็นราชบรรณาการต่อกษัตริย์ไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ สมคิด จุมทอง (2551: 62) และปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10)

ครั้งที่ 3 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 มีสงครามระหว่างลาวกับไทย โปรดฯ ให้ไปตีเมืองต่างๆ ที่ญวนเข้าครอง และได้นำชาวพวนมากรุงเทพฯ

ชาวพวนที่อพยพเข้ามาในกลุ่มนี้เป็นลาวพวนที่มาจากเมืองเชียงขวาง และเมืองพวนอย่างแท้จริง จัดว่าเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด และได้โปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่อย่างกระจัดกระจายตามจังหวัดต่างๆ ประเทศไทย เช่น สระบุรี ลพบุรี และสุพรรณบุรี สอดคล้องกับการศึกษาของ วีระพงษ์ มีสถาน (2539: 5 - 7) และ ปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10)

ครั้งที่ 4 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อคราวที่ไทยยกกองทัพไปปราบฮ่อจนทำให้เกิดข้อขัดแย้งกับญวน ไทยจึงได้อพยพผู้คนลงมาในประเทศไทยมารวมไว้ในภาคอีสานตอนบนแล้วค่อยทยอยลงมาทางใต้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ไพโรจน์ ทยน้ำเงิน (2548:5) และปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 10)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในประเทศไทย ที่เกาะกลุ่มกันเป็นจำนวนมากตามจังหวัดต่างๆ ดังนี้ ราชบุรี พิจิตร เพชรบูรณ์ แพร่ สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี ปราจีนบุรี นครสวรรค์ นครนายก สุโขทัย อุตรธานี และน่าน พบมากที่สุดที่จังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะในอำเภอบ้านหมี่ สอดคล้องกับการศึกษาของ โปธิ์ ชมกล้าเจียก (2537: 21 - 24) และปิยะพร วามะสิงห์ (2538: 73 - 77)

2.1.3 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านกล้วย เมื่อ พ.ศ. 2303 ชาวพวนถูกกวาดต้อนลงมาจากเมืองเชียงขวาง (เมืองพวน) โดยมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองชั้นใน คือ เมืองลพบุรี เมืองสระบุรี เมืองนครนายก และเมืองฉะเชิงเทรา

จังหวัดลพบุรี มีท้าวสนั่นเป็นหัวหน้าผู้อพยพ คอยปกป้องชาวพวนขณะเดินทาง เพื่อตั้งภูมิลำเนาแห่งใหม่ โดยใช้ชื่อหมู่บ้านเดิมจากสาธารณะรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่น บ้านกล้วย มาเป็นชื่อของหมู่บ้านแห่งใหม่นี้ ประกอบกับภายในหมู่บ้านมีต้นกล้วยอยู่จำนวนมากชาวบ้านจึงเรียกว่าบ้านกล้วย จนกระทั่งทางราชการยกระดับจากหมู่บ้านเป็นตำบล และมีการจัดระเบียบการปกครองท้องถิ่นของทางราชการจากส่วนกลาง ปัจจุบันตำบลบ้านกล้วยมีอายุมากกว่า 200 ปี สอดคล้องกับการศึกษาของ เชาววิทย์ สุภรตรีทิเทศ (2542: 74 -75) และวิไลลักษณ์ ประทีปทอง (2545: 51)

2.2 อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

อัตลักษณ์ (Identity) ความเหมือนและความเป็นลักษณะที่แตกต่างออกไป ซึ่งเป็นการตีความเหมือนและต่างกันระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุม คือ ความคล้ายคลึง และแตกต่าง (อกินันท์ ธรรมเสนา, 2553: 7) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการศึกษากลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมและภาษาที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2546: 4) ซึ่งการศึกษารุ่นนี้เป็นการศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีข้อค้นพบเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี และศักยภาพ

2.2.1 อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้แก่ 1) วัฒนธรรมในการประกอบอาชีพ 2) วัฒนธรรมในทางภาษา 3) วัฒนธรรมในการแต่งกาย 4) วัฒนธรรมในที่อยู่อาศัย 5) วัฒนธรรมในการถนอมอาหาร 6) วัฒนธรรมในการรักษาโรค

1) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกที่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวบ้านประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ว่่างจากการทำนาผู้หญิงจะหัดทอผ้า ผู้ชายก็จะทำงานไม้จักสาน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ได้แก่

1. การทำนา ในอดีตชาวไทยพวนจะประกอบอาชีพทำนา โดยอัตลักษณ์ในการทำนาของชาวไทยพวนจะทำนาแบบหว่านตม นอกจากนี้การทำนาของชาวไทยพวนนี้ ทำให้เกิดอัตลักษณ์ทางด้านประเพณีประกอบการทำนา เช่น อัตลักษณ์การการแห่นางแมว การแห่บั้งไฟ พิธีการแหกนา และพิธีการทำบุญลาน (บุญคุณลาน) และการสักการะพระแม่โพสพ

2. การทำสวน ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จะประกอบอาชีพการทำสวนเป็นอาชีพหลัก และอาชีพเสริม โดยมีอัตลักษณ์การทำสวนกล้วยน้ำหว่า เป็นอัตลักษณ์ของชาวตำบลบ้านกล้วย เพราะมีสภาพพื้นที่เป็นป่ากล้วยตั้งแต่ในอดีตเข้ามาตั้งภูมิลำเนา และใช้ชื่อหมู่บ้านตามสภาพป่ากล้วย

3. การทอผ้า ชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีความสามารถในการทอผ้า โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีอายุ 16 – 17 ปี จะถูกสอนให้หัดทอผ้าได้ โดยจะเริ่มหัดทอเชิงผ้าจีน ลวดลายต่างๆ อัตลักษณ์ของหญิงชาวไทยพวนก็คือการทอเชิงผ้าจีนตีนจก และผ้าลายมัดหมี่ ดังนี้ ผ้ามัดหมี่ ลายโลด ลายเป็ยง ลายลาย ลายตา และยังมีทอผ้าอื่นๆ อีก คือ ผ้าจีนทิว ผ้าหนังเสือ ผ้าลายจิต ผ้าหมี่สี่ตะกอก ซึ่งปัจจุบันได้มีชื่อเสียงเป็นสินค้า OTOP ประจำตำบลบ้านกล้วย

จากอัตลักษณ์การประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวน และทอผ้า เป็นการประกอบอาชีพของสังคมดั้งเดิมทางการเกษตร อัตลักษณ์ที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับแนวทฤษฎีสถิตฐานวัฒนธรรม (Cultural Configuration Approach) ของ รูทซ์ เบเนดิก “เกิดขึ้นด้วยความพยายามของมนุษย์ที่พยายามแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน มีการเลือกสรรพัฒนา และบูรณาการจนกลายเป็นแบบแผนของกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม และสืบทอดต่อไป...” (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 22 - 24)

ความต้องการอาหารจึงมีการปลูกข้าวเป็นหลัก สอดคล้องกับแนว ทฤษฎีปฏิวรรตนิยม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 26-27) “มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการอะไรหลายอย่างในชีวิต...” อัตลักษณ์ในการทำนา สอดคล้องกับแนว ทฤษฎีวิวัฒนธรรมนิเวศ (Culture Ecology) (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 40 - 42) “การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม...” สอดคล้องกับการศึกษาของ เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 90-91) คือ อัตลักษณ์ในการทำนาหว่านตม

อาชีพทำนาก่อให้เกิดประเพณี เช่น แห่นางแมว การแห่บั้งไฟ พิธีการแหกนา และพิธีการทำบุญลาน (บุญคุณลาน) และการสักการะพระแม่โพสพ เป็นต้น สอดคล้อง

กับแนวทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactions) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 29-30) “ทฤษฎีสัญลักษณ์ทางสังคมมีความสำคัญว่ามนุษย์ติดต่อกัน (หรือเรียกว่ามีการกระทำระหว่างกันก็ได้) โดยอาศัยสัญลักษณ์เป็นสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจ...”

อัตลักษณ์การทอผ้า สอดคล้องกับแนวทฤษฎีวิเคราะห์วัฒนธรรม (เชิงสัญลักษณ์) (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 53 - 55) “American Kinshi: A Cultural Account ชไนเคอร์ ระบุถึงรูปลักษณ์เชิงสัญลักษณ์ด้วย (Symbolic Forms) ความหมายของสัญลักษณ์ คือ สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายแทนสิ่งอื่น โดยที่ว่ามันจำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องกับระหว่างความหมายนั้น กับคุณลักษณะของสิ่งที่มาทำหน้าที่สัญลักษณ์...” สอดคล้องกับการศึกษาของ วิเชียร วงศ์วิเศษ (2525: 69 - 76) สุเทพ พรหมศิลป์ (2536: 61 - 69) รัตนาวดี สว่างเรือง และคณะ (2540: 11-19) เกียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 90-91) เขาวัวชัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 85-86) และ <http://www.bankluay-banmi.go.th> “อัตลักษณ์ของหญิงชาวไทยพวน คือ การทอเชิงผ้าจีนตีนจก และผ้าลายมัดหมี่ ดังนี้ ผ้ามัดหมี่ลายโลด ลายเป็ยง ลายลาย ลายตา...”

2) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกเริ่มอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 คนพวนพูดพวน (ปากพวน) เรียกว่า เป็นคนพวน ภาษาพวนเป็นภาษาหนึ่งในตระกูลไต (Tai) โดยมีอัตลักษณ์ ในเรื่องระบบเสียง คือ มีระบบเสียงที่แปลกกว่าภาษาถิ่นอื่น และแตกต่างจากสำเนียงการออกเสียงในภาษาไทย เช่น การออกเสียงสระ ไอ ของภาษาพวน จะแตกต่างจากสระ ไอ ในภาษาไทย คือ ภาษาไทยใช้สระ ไอ ภาษาพวนจะออกเสียงเป็น เออ เช่น ภาษาไทยถามว่า “ทำอะไร” ภาษาพวนจะใช้ว่า “เอ็ดพีเลอ” ภาษาไทยในคำว่า “ใคร” ภาษาพวนจะใช้ว่า “เผอ” เป็นต้น

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสัญลักษณ์ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 29-30) “ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จะสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactions) “มนุษย์ติดต่อกัน โดยอาศัยสัญลักษณ์เป็นสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจ สัญลักษณ์ต่างกับสัญญาณ (Signal) ซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกันสัญลักษณ์มีได้หลายแบบ เช่น ภาษา กิริยาท่าทางหรือการกระทำ ภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ที่มีความสลับซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจ ต้องอาศัยการฝึกฝนอบรมเรียนรู้เป็นเวลานาน...”

ผลการศึกษาอัตลักษณ์ทางด้านภาษาของไทยพวนจะสอดคล้องกับหนังสือของ วรวิทย์ เลียงถนอม (2532: 13 -15) และของสุเทพ พรหมศิลป์ 2536: 18 – 24) “ปัจจุบันภาษาไทยพวนมีการพูดน้อยลง และจะพูดเฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุ...” สอดคล้องกับงานวิจัยของ

(กฤษณ์ท แสนทวิ, 2552: 52) “การพูดพวนของเด็กรุ่นใหม่ไม่นิยมเนื่องจากสมาชิกในครอบครัวไม่ใช่คนพวน จึงไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้พูดภาษาพวนในครอบครัว...”

3) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 มีการทอผ้าเพื่อใช้เองในครอบครัว

ผู้หญิงจะใช้เส้นที่ตัดจากผ้าฝ้ายหรือผ้ามัดหมี่ และนุ่งผ้าชิ้นดินจก ใต้เข็มขัดนาค หรือเงิน คาดที่เอว ผู้สูงอายุจะใส่คัมพู ทำเป็นรูปดอกไม้หรือรูปวงกลม นิยมใส่สร้อยคอ สร้อยข้อมือที่ทำด้วยทอง คนแก่จะใช้ผ้าขาวพาดสไปเฉียง

ส่วนชายสูงอายุใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่ามาด้วยทุกครั้ง สวมกางเกงขาสั้นครึ่งน่อง (กางเกงขาก๊วย) ย้อมจากธรรมชาติ บางคนมักนุ่งโสร่งที่เป็นผ้าฝ้าย หรือผ้าไหมบ้าง ใต้เสื้อแบบพระราชทานคอกลม นิยมใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว ลายที่นิยม คือ ใต้ปลาไหล และลายมัดหมี่ แบบตาหมากรุก ทรงผมตัดผมสั้น ทรงแบบผมตะหลิวไม่เกิน 1 นิ้ว ไม่ใต้น้ำมัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 คนหนุ่มสาวจะแต่งกายตามยุคสมัย ในงานเทศกาลประจำปีจะมีการแต่งแบบดั้งเดิม ผู้สูงอายุจะแต่งกายก็จะนิยมแต่งกายแบบดั้งเดิม

สอดคล้องกับ**ทฤษฎีปฏิวรรตนิยม** (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 26-27) “มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการอะไรหลายอย่างในชีวิต เช่น เสื้อผ้า...” สอดคล้องกับการศึกษาของ เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 144 - 145) “สตรีชาวไทยบ้านกล้วยในอดีตต้องทอผ้ามัดหมี่เอาไว้ใช้เอง เช่นเป็นผ้าชิ้นดินจก จากการที่ทอผ้าได้งดงาม มีการแพร่หลายไปในชุมชนอื่นๆ เป็นที่รู้จักทั่วไป ทางราชการจึงนำคำว่ามัดหมี่ มาตั้งเป็นชื่ออำเภอ ชื่อว่าอำเภอบ้านหมี่ เพื่อแสดงถึงความสามารถในการทอผ้ามัดหมี่...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีสัญลักษณ์** การกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactions) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 29-30) “มนุษย์คิดต่อกันโดยอาศัยสัญลักษณ์เป็นสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจ...”

ปัจจุบันการแต่งกายของชาวไทยพวนบ้านกล้วย ทุกเพศทุกวัย แต่งกายแบบตามสมัย ด้วยเสื้อผ้าที่ตัดเย็บจากโรงงานอุตสาหกรรม เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 144 -145) สอดคล้องกับ**ทฤษฎีความทันสมัย** (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545: 28-33) “ความทันสมัย (Modernization) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนาเกิดขึ้น เมื่อสังคมรับเอาวัฒนธรรม การเป็นอุตสาหกรรม...” สอดคล้องกับผลการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรม ทางด้านการแต่งกายของไทยพวน จะสอดคล้องกับหนังสือของ (สุเทพ พรหมศิลป์, 2536:12 - 17) และการศึกษาของ (ยุรี ไบตระกูล, 2537: 50-51)

4) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

จากการศึกษาค้นพบว่า ลักษณะบ้านเรือน ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวไทยพวน ปลูกบ้านไม้ยกพื้นสูง มุงหญ้าคา พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ฝากรุด้วยใบไม้ ซึ่งทำจากไม้ไผ่สานขัดตะ นามาประกบกระหนาบใบไม้ให้อยู่ตรงกลาง หรือ ฝาเลื่อลำแพน ชั้นบนของบ้านมักใช้เป็นที่พำนักหลับนอน ภายในตัวเรือนจะกั้นเป็นห้องไว้ให้ลูกสาว หรือกั้นเป็นห้องเก็บของมีค่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2556 เมื่อตั้งหลักแหล่งมั่นคงจึงปลูกสร้างบ้านเรือนให้มีความแข็งแรงด้วยรูปลักษณะที่เป็นตัวแทนของเรือนพวน คือ เรือนจั่วแปดมีเรือนคร่าววางด้านหลัง จั่วหนึ่งคลุมห้องนอนและห้องพระ อีกจั่วหนึ่งคลุมห้องโถง จากเรือนไทยเดิมจั่วแปดมาเป็นเรือนจั่วแปดที่ไม่เป็นเรือนไทยเดิม และเรือนแปดที่มีหลังคาผสมทั้งจั่วปั้นหยา และมณิลดา

ปัจจุบันการปลูกสร้างบ้านเรือนทุกหลังนิยมสร้างบ้านด้วยรูปทรงแบบสมัยใหม่

สอดคล้องกับ**ทฤษฎีปฏิวรรตนิยม** (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 26-27) “มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการในสร้างที่อยู่อาศัย...” ผลการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน จะสอดคล้องกับการศึกษาของพหุลักษณ์ รุณภัย (2515: 66 - 67) และเกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 87-88) “การปลูกบ้านในยุคแรกเริ่มของชาวไทยพวน ปลูกบ้านไม้ยกพื้นสูง มุงหญ้าคา พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ เสาทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ฝากรุด้วยใบไม้...”

จากการศึกษาของ (อรศิริ ปาณินท์, 2546) “เมื่อตั้งหลักแหล่งมั่นคงจึงปลูกบ้านให้มีความแข็งแรง ลักษณะเรือนพวน คือ “เรือนจั่วแปดมีเรือนคร่าววางด้านหลัง จั่วหนึ่งคลุมห้องนอนและห้องพระ อีกจั่วหนึ่งคลุมห้องโถง จากเรือนไทยเดิมจั่วแปดมาเป็นเรือนจั่วแปดที่ไม่เป็นเรือนไทยเดิม และเรือนแปดที่มีหลัง คาผสมทั้งจั่วปั้นหยา และมณิลดา...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม** (Cultural Progress) (สนิท สมักรการ, 2525: 18-22) ของ ไวท์ (Leslie A. White) “มีการจัดการและมีความผสมกลมกลืนกันเป็นอย่างดี ระบบเทคนิควิทยา (Technological System) ประกอบด้วยเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นวัตถุ รวมทั้งเทคนิคในการใช้สิ่งต่างๆ ซึ่งมนุษย์กระทำต่อสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ รวมถึงเครื่องมือในการผลิต วิธีการดำรงชีพ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สร้างที่อยู่อาศัย...”

การศึกษาของ เชาว์วัย สุภรตรีทิเพศ (2542: 88-145) “ปัจจุบันการปลูกสร้างบ้านเรือนทุกหลังนิยมสร้างบ้านด้วยรูปทรงแบบสมัยใหม่...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีวิวัฒนาการ**

วัฒนธรรมสากล (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 38-39) ของ เลสลีย์ ไวท์ (Leslie White) “ความสำคัญต่อการดำรงอยู่ และพัฒนาการของมนุษย์ เพราะเอื้ออำนวยต่อการปรับตัวกับสภาพแวดล้อม สนองต่อความจำเป็นของมนุษย์...”

5) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการถนอมอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 มีการทำอาหารเพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น บุญข้าวเม่า บุญข้าวหลาม บุญกำฟ้า (ข้าวจี) บุญสงกรานต์ (ข้าวเกรียบ) เป็นต้น ในอดีตงานบุญต่างๆ ที่ต้องใช้ขนมประกอบในพิธีกรรมต่างๆ ชาวบ้านจะต้องลงมือทำขนมด้วยตนเอง แต่ในปัจจุบันชาวบ้านจะนิยมซื้อขนม มาถวายพระที่วัด แทนการลงมือทำด้วยตนเอง

การถนอมโดยใช้ภูมิปัญญาในการถนอมอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เกี่ยวกับปลา มีดังนี้ ปลาร้า และปลาสามฝัก ที่มีชื่อเสียงคือ **ปลาสามฝัก** มีชื่อเสียงมากจนทำให้เป็นวิสาหกิจชุมชน และเป็นสินค้า OTOP ของตำบลบ้านกล้วย

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสากล (สนิท สมัครการ 2525: 15) ของ เลสลีย์ ไวท์ (Leslie White) “วัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ และพัฒนาการของมนุษย์ เพราะเอื้ออำนวยต่อการปรับตัวกับสภาพแวดล้อม สนองต่อความจำเป็นของมนุษย์ในทางร่างกาย เช่น อาหาร...” (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 38-39)

ผลการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางด้านการถนอมอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ที่เป็นเอกลักษณ์เกี่ยวกับปลา เช่น ปลาร้า ปลาสามฝัก ซึ่งที่มีชื่อเสียงก็คือ **ปลาสามฝัก** ปัจจุบันมีชื่อเสียงมากจนทำให้เป็นวิสาหกิจชุมชน และเป็นสินค้า OTOP สอดคล้องกับการศึกษาของเกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 101) เชาววิชัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 88 - 171) ไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน (2548: 50 - 54) และ <http://www.bankluay-banmi.go.th/home.php>

6) **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการรักษาโรคของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 มีวิธีการรักษาโรคต่างๆ แบ่งออก เป็น 2 วิธีการ ดังนี้

1. การรักษาด้วยพิธีกรรมการทิ้งข้าว การบะบน การนำขวัญ ส่วนการป่วยที่เรื้อรัง หรือหมอคุณท้าวชะตาขาดธาตุสูง ก็จะมีพิธีกรรมแก้ เช่น การสูตรธาตุน้อย การสูตร

ชาติใหญ่ การเสียเคราะห์ การบูชาตัวเพ็ง ไหล่ล้มกรรมมังเวร พิธีมหาศึกษา และการใช้เวทย์มนต์คาถา

2. การรักษาอีกอย่างจะเป็นทางยา ได้แก่ ยาต้ม ยาฝน ยากวาด การแก้พิษถอนพิษ และการรักษาบาดแผล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 ชาวไทยพวนส่วนใหญ่นิยมใช้บริการจากสถานการพยาบาลแผนแพทยใหม่ ยังมีบางคนบางกลุ่มที่ยังเชื่ออยู่แต่ก็เป็นส่วนน้อย

ผลการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการรักษาโรคของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน สอดคล้องกับการศึกษาของ (ไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน, 2548: 37) “วิธีการรักษาโรคต่างๆ แบ่งออก เป็น 2 วิธีการ คือ การรักษาด้วยพิธีและการรักษาอีกอย่างจะเป็นทางยา...” สอดคล้องกับ **ทฤษฎีปฏิวัตินิยม** (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 26-27) “มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการยารักษาโรค...” จากการศึกษาของ (เชาว์วัย ศุภรตรีทิเทศ, 2542: 81-82) “ปัจจุบันชาวไทยพวนส่วนใหญ่นิยมใช้บริการจากสถานการพยาบาลแผนแพทยใหม่...” สอดคล้องกับ **ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization)** (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545: 28-33) “เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนาเปลี่ยนแปลง เมื่อสังคมรับเอาวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุได้แก่เทคโนโลยีทางการแพทย...” และจากการศึกษาของ (เชาว์วัย ศุภรตรีทิเทศ, 2542: 81-82) “ยังมีบางคนบางกลุ่มที่ยังเชื่อแบบดั้งเดิมอยู่แต่ก็เป็นส่วนน้อย...” สอดคล้องกับ **ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม (Cultural Progress)** (สนธิ สมัครการ, 2525: 18-22) ของ ไวท์ (Leslie A. White) “วัฒนธรรมเป็นระบบที่มีการจัดการและมีความผสมกลมกลืนกันเป็นอย่างดี ระบบเทคนิควิทยา (Technological System) เป็นระบบที่มีความสำคัญมา มีความจำเป็นเบื้องต้นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องการรักษาบำบัดด้านสุขภาพอนามัยให้ผู้อยู่รอด...”

2.2.2 อัตลักษณ์ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มี 5 ประเภท ได้แก่ ประเพณีการเกิด ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการตาย ประเพณีงานบุญต่างๆ

1) **อัตลักษณ์ประเพณีทางการเกิดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 จะทำคลอดด้วยหมอดำเยออยู่ไฟ (อยู่กำ) เวลาตั้งแต่ 7 วันขึ้นไป เด็กคลอดใหม่จะถูกตัดสายรกด้วยไม้ไผ่รวกแล้วนารกไปฝังไว้ใต้บันไดเรือน เด็กจะเป็นคนรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ห้องคลอดจะโยงด้วยสายสิญจน์หมอมนต์ ผู้ขมังเวทย์ที่มาทำพิธีจับบดเป่ามิให้ผีมาเอาเด็กไป หากจำเป็นต้องนำเด็ก

ออกนอกห้องคลอดหรือนอกเขตของสายลึงค์จะต้องเอาเขม่าก้นหม้อมาจิมที่หน้าผากของเด็ก เป็นการหลอกผีว่าเด็กน่าเกลียด ผีจะไม่ได้เอาเด็กไป เมื่อลูกอายุได้ 1 เดือน ทำพิธีสู่ขวัญทั้งแม่ทั้งลูก และโกนผมไฟ ตัดเป็นเคล็ด ลูกชายก็จะมีกรไ่ว้ ผมแกละ ผมโก๊ะ จนอายุ 12 ปี จึงจะทำพิธีโกนจุก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะไปคลอดลูกที่โรงพยาบาลเท่านั้น จะมีการทำบุญสู่ขวัญบ้างเป็นบางครั้งคราว

ผลการศึกษา อัตลักษณ์ประเพณีทางการเกิดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน สอดคล้องกับการศึกษาของ (เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย, 2540: 92) “หลังคลอดต้องอยู่ไฟ (อยู่กำ) เป็นเวลา 7 วันขึ้นไป เด็กคลอดใหม่จะถูกตัดสายรก ด้วยไม้ไผ่รวก แล้วนารกไปฝังไว้ใต้บันไดเรือน เพื่อให้เด็กเป็นคนรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง...” สอดคล้องกับ **ทฤษฎีแนวทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมสากล** (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 38-39) ไวท์ “มนุษย์เป็นผู้ผลิตวัฒนธรรม และส่งต่อไปยังคนรุ่นหลังในทางสังคมมิใช่ทางชีวภาพ คือเด็กที่เกิดมาไม่ได้มี วัฒนธรรมติดมาด้วย แต่เรียนรู้ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมนั้น...”

จากการศึกษาของ (ไพโรจน์ สายน้ำเงิน, 2548: 55-59) “เมื่ออายุ 1 เดือน ทำพิธีสู่ขวัญทั้งแม่ทั้งลูก และ โกนผมไฟ ตัดเป็นเคล็ด ลูกชายก็จะมีกรไ่ว้ ผมแกละ ผมโก๊ะ จนอายุ 12 ปี จึงจะทำพิธีโกนจุก...” สอดคล้องกับ **ทฤษฎีการขึ้นและลงของสังคม (Rise and Fall Theory)** (ผจงจิตต์ อธิคมน์นัท, 2531: 48) ของ สปีงเกลอร์ (Oswald Spengler) “สังคมและวัฒนธรรมมีจุดเริ่มต้น และค่อยๆ เจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ จนถึงที่สุดก็จะเสื่อมหายไป เช่นเดียวกับการเจริญเติบโตของมนุษย์ที่เริ่มจากทารกเด็ก...”

2) อัตลักษณ์ประเพณีทางการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน

ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวบ้านแต่งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน (Endogamy) ผู้หญิงในบ้านกล้วย เมื่อแต่งงานแล้วจะพาสามีไปอยู่กับพ่อแม่ของตน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะนิยมแยกครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวเนื่องจากการแต่งงานกับคนชาติพันธุ์อื่นมากกว่า

สอดคล้องกับ **ทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมนิเวศ** (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 40 - 42) สจ๊วต ได้ศึกษา “กลุ่มชนต่างๆ ในแง่การสืบสายเลือดข้างพ่อ และมีการรวมกลุ่มหลังการแต่งงานข้างฝ่ายชาย...” ผลการศึกษาอัตลักษณ์ประเพณีทางการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน สอดคล้องกับการศึกษาของ (เชาว์วัช

ศุภรตรีทิเพศ, 2542: 82 - 168) “ในอดีตชาวบ้านแต่งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน (Endogamy) ผู้หญิงในบ้านกล้วย เมื่อแต่งงานแล้วจะพาสามีไปอยู่กับพ่อแม่ของตน...” จากการศึกษาของ (เขาวัว วย ศุภรตรีทิเพศ, 2542: 82 - 168) “ปัจจุบันจะนิยมแยกครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว...” สอดคล้องกับทฤษฎีการโครงสร้างหน้าที่นิยม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 215-216) “สังคมเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่งสิ่งมีชีวิตนี้จะมีส่วน ประกอบหลายอย่าง แต่ละอย่างมีหน้าที่เฉพาะ จะต้องปฏิบัติเพื่อการคงอยู่ของส่วนรวมคือตัวสิ่งมีชีวิตนั้น สังคมมนุษย์ก็เป็นอย่างนั้นทุกส่วนของสังคมมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติ...” จากการศึกษาของ (เขาวัว วย ศุภรตรีทิเพศ, 2542: 82 - 168) “เนื่องจากการแต่งงานกับคนชาติพันธุ์อื่นมากกว่า...” สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) (สนิท สมักรการ, 2525: 48-53) ลินตัน (Ralph Linton) “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เกิดจากการติดต่อสื่อสารกัน ระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมกัน เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา หรือนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาผสมผสานกับของที่มีอยู่ก่อนแล้วเป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน...”

3) อุดลัษณ์ประเพณีทางการตายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบล

บ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 เมื่อมีข่าวเสียชีวิตลงก็จะรีบเร่งนำสิ่งของที่เป็นประโยชน์ต่อญาติผู้ตาย มาช่วยงานเป็นการแบ่งเบาภาระช่วยเหลือกัน เมื่อหีบฉวยของสิ่งใดได้ก็นำมาสมทบช่วยงานระหว่างที่ตั้งศพไว้บำเพ็ญกุศล มีการละเล่น อย่างหนึ่งเรียกว่า “งันเอือนดิ” ถ้ามีการตายโหงเกิดขึ้น ก็จะทำพิธีฝัง โดยใช้ดินปั้นเป็นหุ่น แล้วทำพิธีขุดหุ่นซึ่งสมมุติเป็นตัวแทนผู้ตายโหงนำขึ้นเผาพร้อมศพ จะอาบน้ำศพให้ด้วยน้ำอุ่น ทาด้วยขมิ้นนุ่งห่มด้วยเสื้อผ้ากลับด้านหน้าเป็น ด้าน หลังการอาบน้ำศพจะเป็นพิธีภายใน เฉพาะลูกหลานผู้ใกล้ชิดเท่านั้น จากนั้นก็นำศพนอนบนที่ นอนที่ เตรียมไว้ กางมุ้งม่านคลุมไว้ เพื่อคอยโลงศพ จะไม่นิยมทำโลงศพไว้คอกก่อนล่วงหน้า ทำพิธีสวดฝังโลง ตั้งศพจะตั้งที่บ้าน ถ้าตายนอกบ้านจะไม่นำศพเข้าบ้าน จะตั้งศพไว้ที่วัด จะตั้งศพไว้ที่วันก็คืนตามความเหมาะสม

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 การเสียชีวิตแบบใดก็เผาหมด ไม่ค่อยจะถือตามธรรมเนียมมากนัก

ผลการศึกษาอุดลัษณ์ประเพณีทางการตายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน จากการศึกษาของ (เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย, 2540: 93-94) “เมื่อมีการเสียชีวิตลงก็จะรีบเร่งนำสิ่งของที่เป็นประโยชน์ต่อญาติผู้ตาย มาช่วยงานเป็นการแบ่งเบาภาระช่วยเหลือกัน...” ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการขึ้นและลงของสังคม (Rise and Fall Theory) (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, 2531: 48) สปีงเกลอร์ (Oswald Spengler) “สังคมและวัฒนธรรมมีจุดเริ่มต้น และค่อยๆ เจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ

จนถึงที่สุดก็จะเสื่อมหายไป เช่นเดียวกับการเจริญเติบโตของมนุษย์ที่เริ่มจากทารกเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ คนชรา แล้วตายไปในที่สุด...” จากการศึกษาของ (ไพโรจน์ ไลยน้ำเงิน, 2548: 41 – 42) ถ้ามีการตาย โหงเกิดขึ้น ก็จะทำพิธีฝังโดยใช้ดินปั้นเป็นหุ่น แล้วทำพิธีขุดหุ่นซึ่งสมมุติเป็นตัวแทนผู้ตายโหงนำ ขึ้นเผาพร้อมกับศพ...” สอดคล้องกับทฤษฎีวิเคราะห์วัฒนธรรม (เชิงสัญลักษณ์) (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 53 - 55) ชไนเดอร์ “รูปสัญลักษณ์เชิงสัญลักษณ์ด้วย (Symbolic Forms) ความหมายของสัญลักษณ์ คือ สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมาย แทนสิ่งอื่น โดยที่ว่ามันจำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องระหว่างความหมายนั้น กับคุณลักษณะของสิ่ง ที่มาทำหน้าที่สัญลักษณ์...”

4) อัตลักษณ์ประเพณีทางด้านงานบุญต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน

ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ชาวไทยพวนมีทั้งที่นับถือผี พุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ ตามลำดับ ดังนี้

พิธีเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี มี 9 พิธี ดังต่อไปนี้ 1. พิธีบังสุกุลอัฐิ 2. พิธีไหว้เจ้าพ่อ 3. พิธีทรงเจ้าพ่อ 4. พิธีบุญห่อข้าว 5. พิธีแฮกนา 6. พิธีกวนข้าวทิพย์ 7. พิธีบุญกระยาสารท 8. พิธีไล่ผียาเจียงหรือผีไม่มีญาติ 9. พิธีเลี้ยงผีปู่ตา

ศาสนาพุทธ มี 6 พิธีกรรม ได้แก่ 1. บุญข้าวจี่ 2. บุญสงกรานต์ 3. บุญบังสุกุลอัฐิ 4. พิธีงานบวชนาค 5. บุญมหาชาติ หรือบุญพระเวส 6. บุญใส่กระจาด

พิธีกรรมด้านศาสนาพราหมณ์ มี 2 พิธี ได้แก่ 1. พิธีแห่บั้งไฟ 2. พิธีบายศรีสู่ขวัญ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะยึดหลักของพุทธศาสนา ผี พราหมณ์ตามลำดับ มีประเพณีทางด้านงานบุญต่างๆ (ฮีต 12 คอง 14) งานบุญทุกงานมีความสำคัญสำหรับชาวไทยพวน เพราะเป็นการแสดงออกถึงความรักใคร่กันในกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

เดือนอ้าย บุญข้าวเม่า
เดือนยี่ บุญข้าวหลาม (ผ่านพิธีกรรมเป็นข้าวทิพย์) สู่ขวัญข้าว (แม่โปสพ)

เดือนสาม บุญกำฟ้า (บุญข้าวจี่ ผ่านพิธีกรรมเป็นข้าวทิพย์) มาฆบูชา
เดือนสี่ บุญบวชนาค แต่งงาน (กินดอง) ทำบุญขึ้นบ้านใหม่
เดือนห้า บุญสงกรานต์ (สูตรเสื่อผ้า ซักกระดุก ก่อพระทราย บายศรีเจ้าหัว)
เดือนหก บุญวิสาขบูชา กวนข้าวทิพย์ (มรุปายาส) งานเลี้ยงศาลเจ้าพ่อ (เจ้าพ่อสนั่น)

เดือนเจ็ด บุญกลางบ้าน (หมู่บ้านขจัดปัดเป่า) ทำนา บวชนาค
เดือนแปด บุญวันอาสาฬหบูชา บุญเข้าพรรษา (ถวายเทียน ถวายผ้าอาบ
น้ำฝน ยกธงประจำพรรษา)
เดือนเก้า บุญห่อข้าว (สารทพวน รับขวัญแม่โพสพ (ข้าว) ส่งฝ้ายฝ้ายแดง (ผี
บรรพบุรุษ))

เดือนสิบ บุญแหวนต้นทาน (นำพืชผลไปถวายพระ)
เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา ตักบาตรเทโว ทอดกฐิน (บุญแข่งเรือ)
เดือนสิบสอง เทศน์มหาชาติ (ใส่กระจาด) และลอยกระทง
ผลการศึกษาอัตลักษณ์ประเพณีทางด้านงานบุญต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย
สอดคล้องกับการศึกษาของ เซาว์วีย์ สุภรตรีทิเทศ (2542: 67 -138) “ไทยพวนมีทั้งที่นับถือผี พุทธ
ศาสนา และศาสนาพราหมณ์ มีหลายประเพณี ดังนี้ ศาสนาพุทธ พิธีกรรมด้านศาสนาพราหมณ์ และพิธี
เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี...” สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion
Theory) (สนิท สมักรการ, 2525: 48-53) ลินตัน (Ralph Linton) “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นจาก
การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เกิดจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมกัน เกิดจาก
การแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา หรือนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาผสมผสานกับของที่มีอยู่ก่อน
แล้วเป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน...” จากการศึกษาของ (สมคิด จุมทอง, 2546: 24) “คนไทยพวนยึดใน
หลักของ ฮีต 12 ครอง 14...” สอดคล้องกับทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Cultural Lag) ออก
เบียร์น (Wisiam Ogbum) “วัฒนธรรมเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้าน
ต่างๆ และจะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคม ก่อให้เกิดภาวะการปรับตัวไม่ทันขึ้นเสมอ เกิดความ
เฉื่อยหรือล่า มีความล่าช้าทางวัฒนธรรมขึ้น คือ วัฒนธรรมทางวัตถุเป็นตัวการสำคัญของการ
เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของสังคม...” และสอดคล้องกับ แนวทฤษฎีสถิตฐานวัฒนธรรม
(Cultural Configuration Approach) ของ รูทซ์ เบเนดิก (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์
บุรณะ และวิริยะ สว่าง โชติ, 2550: 22 - 24) ในงาน Patterns of Culture (1934) “วัฒนธรรม เกิดขึ้นด้วย
ความพยายามของมนุษย์ที่พยายามแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มีการเลือกสรร
พัฒนา และบูรณาการจนกลายเป็นแบบแผนของกลุ่มชนแต่ละกลุ่มสืบทอดกันต่อไป...”

2.2.3 อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอ บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1) อัตลักษณ์ศักยภาพของกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอ
บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2556 กลุ่มคนชาติพันธุ์ไทยพวน มีความเป็นมิตรกับทุกๆ คน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม มีความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง พร้อมทั้งจะอนุรักษ์ เผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของตนเองให้สมาชิกกลุ่มเอง และผู้ที่สนใจทั่วไป

มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ ดังจะเห็นได้จากในช่วงเวลาที่มีงานบุญ หรือมีงานเทศกาลต่างๆ คนไทยพวนจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีการติดต่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาก เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หวงแหนรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองอย่างมาก

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hoult (อ้างใน กฤษณ์ท ศานทวิ, 2552: 24-27) “บุคคลแต่ละคนอาจมีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการมองตนเองในแง่มุมต่างๆ ทั้งในด้านเชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด เพศ ชนชั้น อาชีพ การเมือง ศาสนา ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม นอกจากอัตลักษณ์ในระดับปัจเจกบุคคล...” และสอดคล้องกับการศึกษาของธีรยุทธ บุญมี (2546) อ้างใน (อภิรักษ์ ธรรมเสนา, 2553:8) “**อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Individual Identity)** จะสอดคล้องกับการศึกษาของ (เสรี ชาติ และคณะวิจัย, 2545: 7 - 8) คนไทยพวนจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีการติดต่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาก เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หวงแหนรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองอย่างมาก

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระตุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ “คนไทยพวนมีความเป็นมิตรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายในกลุ่มและนอกกลุ่ม มีความภูมิใจในชาติพันธุ์ มีความพร้อมที่จะอนุรักษ์ เผยแพร่ วัฒนธรรมและประเพณีของตนเองให้สมาชิกในกลุ่มเอง และคนนอกกลุ่มด้วย งานบุญต่างๆ และประเพณีคนไทยพวนทุกคนจะลงมือช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่เต็มความสามารถและด้วยใจ...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ** (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 22 - 24) “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลและแบบแผนวัฒนธรรมเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มนัยเชิงทฤษฎี คือ แต่ละวัฒนธรรมมีความเป็นองค์รวมที่ครอบคลุมบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลที่เป็นสมาชิกในวัฒนธรรมนั้น แต่ละวัฒนธรรมจะมีเอกลักษณ์ที่สะท้อนลักษณะบุคลิกภาพ และจิตใจของปัจเจกบุคคลในวัฒนธรรมนั้นๆ ตาม**แนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมกับบุคลิกภาพ (Socialization and Personality)** ของ มาร์กาเรต มีด (Margaret Mead) ให้ความชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับบุคลิกภาพ...”

2) **อัตลักษณ์ศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 อัตลักษณ์ ศักยภาพของกลุ่มองค์กรทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ จะเห็นได้จากในเวลาว่างงานบุญหรือเทศกาลต่างๆ ที่คนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจะลงมือช่วยกันอย่างเต็มความสามารถ จึงทำให้การรวมกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนมีการร่วมกันทำกิจกรรมเป็นไปได้อย่างง่ายดาย กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจะร่วมกันทำงานบุญประจำปี ได้แก่ ประเพณีบุญกำฟ้า ประเพณีบุญพระเวส ประเพณีบุญสงกรานต์ เป็นต้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 มีการสนับสนุนจากภาครัฐ คือ องค์กรการบริหารส่วนตำบลได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านอีกที

จากการศึกษาของของ (เชาว์วิชัย สุภรตรีทิเพศ, 2542: 186) “การรวมกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนมีการร่วมกันทำกิจกรรมเป็นไปได้อย่างง่าย...” สอดคล้องกับแนวคิดของ Hout (อ้างใน กฤษณ์ท แสันทวี, 2552: 24-27) “ในระดับกลุ่มสังคมแต่ละกลุ่มจะมีอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) หมายถึง กระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่างๆ ในสังคมอันจะทำให้สมาชิกได้ตระหนักถึงลักษณะร่วมกลุ่ม ที่แตกต่างไปจากกลุ่มอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามสำนึกร่วมของอัตลักษณ์ประจำกลุ่มนี้ สามารถสร้างขึ้นได้และเปลี่ยนแปลงได้ ด้วยการสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมกลุ่ม...” สอดคล้องกับการศึกษาของของ (เสรี ซาเหลา และคณะวิจัย, 2545: 7-8) และจากการศึกษาของของ (เชาว์วิชัย สุภรตรีทิเพศ, 2542: 186) “กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนจะร่วมกันทำงานบุญประจำปี ได้แก่ ประเพณีบุญกำฟ้า ประเพณีบุญพระเวส ประเพณีบุญสงกรานต์ เป็นต้น...” สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic Interactions) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 29-30) “ทฤษฎีสัญลักษณ์ทางสังคมมีความสำคัญว่ามนุษย์ติดต่อกัน (หรือเรียกว่ามีการกระทำระหว่างกันก็ได้) โดยอาศัยสัญลักษณ์เป็นสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจ...”

2.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การเปลี่ยนแปลง วิดเนอร์ (Weidner, 1970:4) (อ้างใน มนฤตย์พล อรุณบุญนวลชาติ และวารรณ วุฒตะกุล, 2555: 1 - 6) “การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบ หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน...” ส่วน คาทซ์ (Katz) “การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงฐานะทางสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่ทำให้เกิดคุณค่าเพิ่มขึ้น ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม...”

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ครั้งนี้ได้แบ่งเวลาเป็น 2 ช่วง ดังนี้ ตั้งแต่แรกที่อพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี **การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Assimilation)** (งามพิศ สัตย์สงวน 2545: 32-36) ระบุว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation) มันเป็นผลมาจากการที่ปัจเจกชนหรือกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ รับเอาวัฒนธรรมอื่นๆ มาเป็นของตน ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว และกำลังเกิดขึ้นและจะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย เช่น นักศึกษาไทยในอเมริกา ถ้าการติดต่อกับวัฒนธรรมอเมริกันมีไปเรื่อยๆ การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้และได้เกิดขึ้นแล้ว นอกจากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมแล้ว อาจมีการเปลี่ยนสัญชาติและกระทำอื่นๆ ที่ทำให้กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดเร็วขึ้น กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นเหมือนกัน ถึงแม้ปัจจัยที่ช่วยเสริมหรือช่วยกีดกัน กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่างๆ กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นในวัฒนธรรมย่อยด้วย เนื่องเพราะการติดต่อระหว่างกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ สำหรับในสังคมไทย กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อรัฐบาลเร่งรัดพัฒนาชนบทและกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะชาวเขาและชาวมุสลิม ขณะนี้รัฐบาลกำลังใช้นโยบายผสมผสานทางวัฒนธรรม คือการทำให้ชาวเขาและชาวมุสลิม มีจิตสำนึกว่าเป็นคนไทย โดยการพูดภาษาไทย นับถือพุทธศาสนา เข้าศึกษาในโรงเรียนไทย และมีค่านิยม และวัฒนธรรมไทยบางอย่าง ดูเหมือนว่ารัฐบาลประสบความสำเร็จในการจูงใจชาวเขาบางเผ่าบางกลุ่ม สำหรับกลุ่มอื่นๆ ดูเหมือนว่าคนจีนในไทยจะมีการผสมผสาน และรับวัฒนธรรมไทยในระดับสูง ในอนาคตอัตราการผสมผสานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทยคงจะเร็วขึ้น เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการคมนาคม

วัฒนธรรมย่อยหรือวัฒนธรรมรอง (Subcultures) วัฒนธรรมย่อย หรือวัฒนธรรมรองมีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่าวัฒนธรรมใหญ่หรือวัฒนธรรมทั่วไป (General Culture) วัฒนธรรมใหญ่ หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นหลักในการดำรงชีวิตของสมาชิกจำนวนมากของสังคม หรือเป็นวัฒนธรรมที่คนจำนวนมากในสังคมมีอยู่ร่วมกัน เช่น ศาสนาพุทธ ภาษาไทยภาคกลาง ระบบการปกครอง ระบบการศึกษาที่จัดโดยรัฐบาลไทย รวมทั้งประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์และพุทธศาสนา เป็นวัฒนธรรมใหญ่ในสังคมไทย

เมื่อวัฒนธรรมย่อยตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมใหญ่ จึงหมายถึง วัฒนธรรมที่ใช้กันในกลุ่มบางคนบางกลุ่มเท่านั้น ไม่ได้ใช้กันในกลุ่มคนหรือคนจำนวนมากในสังคม วัฒนธรรมย่อยมักเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทั่วไปและมักเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทั่วไป แต่ในเวลาเดียวกันก็มักแตกต่างไปจากวัฒนธรรมทั่วไปด้วย วัฒนธรรมย่อยจะเด่นชัดในสังคมที่มีความแตกต่างกันในหมู่ประชากร จึงไม่มีวัฒนธรรมทั่วไปแต่เพียงประเภทเดียว แต่จะมีแกนกลางเป็นวัฒนธรรมทั่วไป และมีวัฒนธรรมย่อยอยู่จำนวนหนึ่งในสังคมนั้นด้วย

แบบแผนวัฒนธรรมบางอย่าง มีอยู่ร่วมกันเฉพาะในกลุ่มที่มีสถานภาพทางสังคม บางอย่างเท่านั้น กลุ่มคนดังกล่าวนอกจากจะปฏิบัติตามวัฒนธรรมทั่วไปบางอย่างแล้วยังปฏิบัติตาม วัฒนธรรมย่อยเฉพาะกลุ่มตัวที่มีอัตลักษณ์ของตนเองอีกด้วย วัฒนธรรมย่อยดังกล่าวแบ่งออกเป็น ประเภทต่างๆ ได้หลายประเภท ตามสถานภาพทางสังคมประเภทต่างๆ ดังนี้ : สถานภาพทางเพศ สถานภาพทางอายุ สถานภาพทางอาชีพ สถานภาพทางชนชั้นหรือวรรณะ สถานภาพเชิงเชื้อชาติ หรือชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ สถานภาพทางศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้วัฒนธรรมย่อยดังกล่าว ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ชนชั้นหรือวรรณะ เชื้อชาติ ศาสนาแล้ว ยังมีวัฒนธรรมย่อยอีกหลายประเภท ขึ้นอยู่ กับปัจจัยอีกหลายอย่าง เช่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ทำให้เกิดวัฒนธรรมย่อยเชิงภูมิภาคและ วัฒนธรรมย่อยของคนเมือง คนชนบทขึ้นเป็นต้น

วัฒนธรรมย่อยที่สำคัญได้แก่วัฒนธรรมย่อยเชิงเพศ อายุ อาชีพ เชื้อชาติ หรือชน กลุ่มน้อย ในทุกสังคมมักจะมี ความแตกต่างระหว่างคนในกลุ่มที่เป็นเพศชายกับเพศหญิง โดยทั่วไป มักมีการแบ่งงานกันตามเพศ ในบางวัฒนธรรมมีข้อห้ามไม่ให้ผู้หญิงเข้าร่วมพิธีกรรมอย่าง หรือ ห้ามทำงานบางอย่าง เช่น งานด้านศิลปะ เป็นต้น กิจกรรมทางด้านวิชาการและการสร้างสรรค์ถือว่าเป็น กิจกรรมของผู้ชายโดยเฉพาะ

อายุเป็นวัฒนธรรมย่อยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ในแต่ละสังคมประกอบไปด้วย สมาชิกในวัยต่างๆ กัน นับได้ 5 วัยด้วยกันคือ วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา กลุ่มคน ในแต่ละวัยดังกล่าว จะเป็นวัฒนธรรมย่อยประเภทหนึ่ง เพราะแต่ละกลุ่มจะมีความคิด ความเชื่อ สำนวนภาษา การแต่งกาย และพฤติกรรมที่เป็นของกลุ่มตนแตกต่างไปจากกลุ่มคนในวัยอื่นๆ ของ สังคม เรียกว่ามีอัตลักษณ์ของตนเอง โดยเฉพาะในสังคมใหม่จะมีวัฒนธรรมย่อยเชิงอาชีพอยู่ด้วย เพราะคนในสังคมมักมีอาชีพต่างๆ กันไป เช่น เป็นนักธุรกิจ คารากาพยนตร์ หมอนวด ครู อาจารย์ นายแพทย์ นักวิทยาศาสตร์ และนักสังคมศาสตร์ เป็นต้น คนแต่ละกลุ่มดังกล่าว จะมีวัฒนธรรมย่อย ของตนเองที่ไม่เหมือนกลุ่มคนอาชีพอื่นๆ คนที่อยู่ในอาชีพเดียวกันมักเข้าใจกันดีกว่าคนในอาชีพ อื่น

สังคมสมัยปัจจุบันมักประกอบไปด้วยสมาชิกต่างๆ กัน ทำให้เกิดเชื้อชาติหรือกลุ่ม ชาติพันธุ์หลายกลุ่ม กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Groups) คือกลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจาก วัฒนธรรมทั่วไปของสังคม ในสังคมไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์มากมาย เช่นชาวเผ่าต่างๆ ชาวไทยมุสลิม คนไทยเชื้อสายจีน เขมร มอญ พม่า ลาว และไทยพวน เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จะมีภาษา ค่านิยม ความคิด ความเชื่อทางศาสนา ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ แตกต่างกัน

2.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีสาระสำคัญการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ

การเปลี่ยนแปลงองค์กรทางสังคม (Social Organization) ได้แก่ ครอบครัว (Family) กลุ่มสังคม (Social Group) ชุมชน (Community) ชั้น (Social Class) สหจร (Association) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 4 - 8) ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ครอบครัว (Family) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 รูปแบบครอบครัวของชาวไทยพวนเดิมเป็นแบบขยาย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 มีการเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยว การแต่งงานในปัจจุบันพบว่าชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย จะยึดกฎเกณฑ์การแต่งงานภายนอกกลุ่ม (Exogamy) คือคนนอกหมู่บ้านมากกว่าคนในหมู่บ้านเดียวกัน ชาวไทยพวนบ้านกล้วย ส่วนมากนิยมระบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy)

ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 4 - 8) “ครอบครัว (Family) ก็คือ กลุ่มสังคม แต่เป็นกลุ่มสังคมชนิดที่สมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางเพศกันส่วนหนึ่ง และมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตอีกอย่างหนึ่ง ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเป็นแบบความสัมพันธ์ทั้งตัวเหมือนกัน (total) แต่อาจเข้มข้นกว่า เพราะเป็นสามีภรรยา พ่อแม่ลูก หรือความเป็นญาติ...” สอดคล้องการศึกษาของ (พหลยุทธ ฐณภัย, 2515: 27- 62) “ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุด แต่มีความสำคัญมากที่สุดเนื่องเป็นหน่วยแรกที่จะต้องอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานให้เป็นคนดีของสังคม เริ่มจากการแต่งงานของหนุ่มสาว...”

จากการศึกษาของ (เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย, 2540: 90) และเชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 82-84) รูปแบบครอบครัวของชาวไทยพวนเดิมเป็นแบบขยาย ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยว การแต่งงานในปัจจุบันพบว่าชาวไทยพวนตำบลบ้านกล้วย จะยึดกฎเกณฑ์การแต่งงานภายนอกกลุ่ม (Exogamy) คือคนนอกหมู่บ้านมากกว่าคนในหมู่บ้านเดียวกัน ชาวไทยพวนบ้านกล้วย ส่วนมากนิยมระบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy)...” สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 215-216) “สังคมเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่งสิ่งมีชีวิตนี้จะมีส่วนประกอบหลายอย่าง แต่ละอย่างมีหน้าที่เฉพาะจะต้องปฏิบัติเพื่อการคงอยู่ของส่วนรวมคือตัวสิ่งมีชีวิตนั้น สังคมมนุษย์ก็เป็นอย่างนั้นทุกส่วนของสังคมมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติในส่วนต่างๆ...”

2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์กลุ่มสังคม (Social Group) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 เป็นการรวมกลุ่มสังคมแบบระบบเครือญาติ และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 กลุ่มสังคมจากการดำเนินการโดยรัฐ รวมกลุ่มของชาวบ้าน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้านทอผ้ามัดหมี่ กลุ่มแม่บ้านทำดอกไม้ จันทน์ กลุ่มจักสาน กลุ่มแปรรูปจากการทอผ้า กลุ่มถนอมอาหาร ทำปลาต้มผัก – หมูส้ม กลุ่มท่องเที่ยว หมู่บ้านวัฒนธรรม เป็นต้น

สอดคล้องการศึกษาของ ศัญญา ศัญญาวิวัฒน์ (2550: 4 - 8) “**กลุ่มสังคม (Social Group)** หมายถึง องค์การสังคมขนาดเล็ก มีสมาชิกตั้งแต่ 2 คน ไปจนถึงประมาณ 10 คน สมาชิกมีความรู้จักมักคุ้นสนิทสนมกัน นอกจากจะรู้จักกันเองเป็นอย่างดีแล้วยังรู้จักไปถึงครอบครัวและเครือญาติด้วย ภาษาวิชาการ เรียกว่า รู้จักกันครบหากันทั้งตัว (total self) ไม่ใช่คบเฉพาะด้านบางเรื่อง...” พหุลักษณ์ รุณภัย (2515: 59) สุเทพ พรหมศิลป์ (2539: 123-136) วีระพงษ์ มีสถาน (2537: 15 - 16) และเจนสุดา สมบัติ (2548: 54 - 65) “เดิมเป็นการรวมกลุ่มสังคมแบบระบบเครือญาติ และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน...” สอดคล้องการศึกษาของ ชีรยุทธ บุญมี (อ้างใน อภินันท์ ธรรมเสนา, 2553: 8) “**อัตลักษณ์กลุ่ม (Collective Identity)** ส่วนอัตลักษณ์กลุ่มจะเป็นลักษณะร่วมโดยอาศัยสัญลักษณ์บางอย่างซึ่งเป็นแบบนามธรรม...” จากการสัมภาษณ์เจาะลึก นางสาวสนัย ปานสูง นายสิงห์ทอง กระจุกเงิน นายสมคิด จุมทอง นายไพโรจน์ ลายน้ำเงิน และคนอื่นๆ “แต่ปัจจุบันเป็นกลุ่มสังคมจากการดำเนินการโดยรัฐ รวมกลุ่มของชาวบ้าน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้านทอผ้ามัดหมี่...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization)** (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545: 28-33) “กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบราชการ (Bureaucracy) หมายถึง โครงสร้างทางสังคมที่มีการจัดระเบียบสูงต่ำต่างๆ กัน เพื่อบริหารองค์กรขนาดใหญ่อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพขององค์กรจะมีมากที่สุด ปัจจุบันระบบราชการมีบทบาทสำคัญมากในทุกสังคม เพราะเป็นระบบที่กำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อวางแผนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชากรทุกคนในสังคมไทยสำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาลไทย คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น มีผลกระทบต่อชนบทไทยอย่างมากมาจนถึงปัจจุบัน...”

3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชุมชน (Community) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 การคมนาคมไม่สะดวก

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 ไปมาสะดวกมีการอพยพ ชุมชนนี้จึงเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทเป็นเมืองชุมชนพวนเริ่มไม่พวนแล้ว เนื่องจากมีการอพยพจากคนภายนอกเข้ามา คนรุ่นใหม่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ ความเป็นชุมชนพวน จึงเริ่มเป็นชุมชนสมัยใหม่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ประปนกัน

สอดคล้องการศึกษาของ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 4 - 8) “ชุมชน (Community) ก็คือ กลุ่มสังคม หรือองค์การสังคมชนิดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ชุมชนมีขนาดใหญ่กว่ากลุ่มสังคมและครอบครัว โดยที่กลุ่มสังคม ครอบครัว และองค์การสังคมอื่น คือ ชนชั้น และสหกร อย่างน้อยก็บางส่วน จะอยู่ในชุมชนด้วย นอกจากนั้นชุมชนยังเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ เช่น ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน...” สอดคล้องกับการศึกษาของ เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540: 88 - 90) “ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในอดีตการคมนาคมไม่สะดวก ปัจจุบันไปมาสะดวกมีการอพยพชุมชนนี้จึงเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทเป็นเมืองชุมชนพวนเริ่มไม่เป็นพวนแล้ว เนื่องจากมีการอพยพจากคนภายนอกเข้ามา คนรุ่นใหม่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ ความเป็นชุมชนพวน จึงเริ่มเป็นชุมชนสมัยใหม่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นปะปนกัน...” สอดคล้องกับ **ทฤษฎี** **กระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (ระดับจุลภาค) ของ จูเลียน สจีวิต (จวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิทธิพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 48 - 51)** “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนระดับจุลภาค กระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยของชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชุมชนชาวนาในท้องถิ่นต่างๆ เช่น เอเชีย แอฟริกา อเมริกา และยุโรป ทำให้เขาพบกระบวนการพัฒนาไป สู่ความทันสมัยในท้องถิ่นต่างๆ...”

4) **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ชนชั้น (Social Class) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

จากการศึกษาค้นพบว่า การแบ่งชนชั้นของคนไทยพวน ตั้งแต่แรกเริ่มที่มีการอพยพเข้ามา -พ.ศ. 2524 มีลักษณะเป็นรูปปิรามิด ดังนี้ ชั้นที่ 1 ได้แก่ พระสงฆ์ (เจ้าหัว) เจ้าอาวาส (เจ้าหัวใหญ่) ชั้นที่ 2 ได้แก่ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโส ชั้นที่ 3 ได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู ชั้นที่ 4 ได้แก่ชาวบ้าน ไม่มีการแบ่งชนชั้น แต่จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะมีการแบ่งปันกันไปตามอัตภาพของแต่ละบุคคล

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 จะมีการแบ่งชนชั้นตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Social economic status) กลุ่มที่มีสถานภาพสูง เช่น มีเงินมาก มีเกียรติยศสูง เป็นคนชั้นสูง กลุ่มที่มีสถานภาพปานกลาง เป็นชนชั้นกลาง และกลุ่มที่สถานภาพต่ำเป็นชนชั้นล่าง

ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 4 - 8) “**ชนชั้น (Social Class)** คือ การจัดชนชั้น (stratification) ทางสังคมชนิดที่แบ่งคนออกเป็นกลุ่มหรือชั้นตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Social economic status) กลุ่มที่มีสถานภาพสูง เช่น มีเงินมาก มีเกียรติยศสูง เป็นคนชั้นสูง กลุ่มที่มีสถานภาพปานกลาง เป็นชนชั้นกลาง และกลุ่มที่สถานภาพต่ำเป็นชนชั้นล่าง การแบ่งคนออกเป็นชนชั้น เป็นการแบ่งตามระบบของสังคมสมัยใหม่ ก่อนหน้านี้มีระบบวรรณะ (caste system) แบ่งคนออกเป็นวรรณะเวลาต่อมาเป็นระบบฐานันดร (estate) แบ่งคน

เป็นฐานันดรแล้วจึงเป็นระบบชนชั้น (social class system)...” สอดคล้องกับการศึกษาของ (พหล ยุทธ รัตนภัย, 2515: 59 - 60) และการศึกษาของ (วิระพงษ์ มีสถาน, 2537: 15 - 16) “การแบ่งชนชั้นของคนไทยพวนในอดีตถึงปัจจุบัน มีลักษณะเป็นรูปปิรามิด ดังนี้ ชั้นที่ 1 ได้แก่ พระสงฆ์ (เจ้าหัว) เจ้าอาวาส (เจ้าหัวใหญ่) ชั้นที่ 2 ได้แก่ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโส ชั้นที่ 3 ได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู ชั้นที่ 4 ได้แก่ชาวบ้าน...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม** (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 215-216) “สังคมเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่งสิ่งมีชีวิตนี้จะมีส่วนประกอบหลายอย่าง แต่ละอย่างมีหน้าที่เฉพาะจะต้องปฏิบัติเพื่อการคงอยู่ของส่วนรวมคือตัวสิ่งมีชีวิตนั้น สังคมมนุษย์ก็เป็นเช่นนั้นทุกส่วนของสังคมมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติในส่วนต่างๆ...”

5) **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ สหจร (Association) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี**

จากการศึกษาค้นพบว่า ตั้งแต่แรกที่มีการอพยพเข้ามา – พ.ศ. 2524 ผู้นำหมู่บ้านเป็นคนพวน คนพวนจัดตั้งผู้นำชุมชนด้วยตนเอง จึงทำให้มีความเข้มแข็ง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 – พ.ศ. 2556 สหจรไม่เข้มแข็งส่งผลต่อการเชิดชูอัตลักษณ์ เนื่องจากรัฐเข้ามาจัดการแทนจึงไม่มีการรวมกลุ่มที่ชัดเจน

ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 4 - 8) ระบุว่า **สหจร (Association)** ได้แก่ สมาคม สโมสร คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กระทรวง กองทัพ บริษัท โรงงาน ห้างสมุด องค์การเหล่านี้ต่างจากองค์การสองประเภทแรกตรงที่ สหจรมีเจ้าหน้าที่ทำงานประจำ มีเวลาทำงานตายตัวมีทรัพย์สินเป็นของตัวเอง และมีหน้าที่เฉพาะทาง...” สอดคล้องกับการศึกษาของ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (2552: 33) และ <http://www.bankluay-banmi.go.th> “สหจรของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ในอดีตคณะ กรรมการหมู่บ้านเป็นคนพวน เดิมเป็นคนพวนจัดตั้งผู้นำชุมชนเข้มแข็ง ปัจจุบันสหจรไม่เข้มแข็งส่งผลต่อการเชิดชู อัตลักษณ์เนื่องจากรัฐเข้ามาจัดการแทนจึงไม่มีการรวมกลุ่มชัดเจน...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization)** (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545: 28-33) “กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบราชการ (Bureaucracy) หมายถึง โครงสร้างทางสังคมที่มีการจัดระเบียบสูงต่ำ ต่างๆ กัน เพื่อบริหารองค์กรขนาดใหญ่อย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพขององค์กรจะมีมากที่สุด ปัจจุบันระบบราชการมีบทบาทสำคัญมากในทุกสังคม เพราะเป็นระบบที่กำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อวางแผนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชากรทุกคนในสังคมไทยสำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาลไทย คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น มีผลกระทบต่อชนบทไทยอย่างมากมาจนถึงปัจจุบัน...”

2.3.2 การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550: 64) ระบุว่า สถาบันทางสังคม (Social Institution) เป็นเรื่องของกฎระเบียบสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นหมวดหมู่ ใช้เฉพาะหน้าที่ รวม 10 กลุ่ม เรียกว่า สถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมือง สถาบันทางภาษา สถาบันทางศาสนา สถาบันทางนันทนาการ สถาบันการอนามัย สถาบันการคมนาคมขนส่ง และสถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันครอบครัวทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า สถาบันครอบครัวในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยว นิยมแยกครอบครัวเมื่อสมรส การสมรสกับคนนอกหมู่บ้านมักเกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมของฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง

ปัจจุบันมีการแต่งงานกับคนนอกกลุ่มมากขึ้น รูปแบบครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น มีความเชื่อทางพุทธศาสนา มากกว่าการนับถือผี

จากการศึกษาของ (เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 179) “สถาบันครอบครัวในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยว...” สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 215-216) “สังคมเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง สิ่งมีชีวิตนี้จะมีส่วนประกอบหลายอย่าง แต่ละอย่างมีหน้าที่เฉพาะจะต้องปฏิบัติเพื่อการคงอยู่ของส่วนรวมคือตัวสิ่งมีชีวิตนั้น สังคมมนุษย์ก็เป็นอย่างนั้นทุกส่วนของสังคมมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติในส่วนต่างๆ...”

จากการศึกษาของ (เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 179) “การสมรสกับคนนอกหมู่บ้านมักเกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมของฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง...” สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) (สนธิ สมัครการ, 2525: 48-53) ลินตัน (Ralph Linton) “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เกิดจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมกัน โดยที่สังคมด้อยกว่าสามารถแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่สังคมที่เจริญกว่าเป็นเรื่องปกติ แต่ก็มีสังคมที่กว่าก็รับวัฒนธรรมบางอย่างของสังคมที่ด้อยกว่าได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากกว่าการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่เองในสังคม หรือนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาผสมผสานกับของที่มีอยู่ก่อนแล้วเป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน...”

2) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการศึกษาทางสังคม
ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า เด็กที่เข้าเรียนในระบบการศึกษาจะได้แนวความคิดใหม่ จากครูผู้สอน และตำราได้มากขึ้นเป็นพื้นฐานที่จะรับเอาวัฒนธรรมหลักของประเทศจากภายนอกชุมชน โดยเฉพาะการรับเอานวัตกรรมผู้ที่ได้รับการศึกษาจะยอมรับเอานวัตกรรมได้ง่ายกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษามาก่อน จากที่เคยเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ มาเชื่อในหลักวิทยาศาสตร์ และจากการเรียนต้องใช้ภาษากลางทำให้เด็กพูดพวนน้อยลง

ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของ อนันต์ เกตุวงศ์ (2523: 45-46) “การเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ (Evolutionary Change) การเปลี่ยนแปลงแบบนี้เกิดจากการแพร่กระจายแนวคิดหรืออุดมการณ์ใหม่ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนสังคมเกิดความรู้สึกรู้สึกที่จะเปลี่ยนแปลง...” สอดคล้องกับการศึกษาของ (เชาว์ วัช สุภรตรีทิเทศ, 2542: 185) “ระบบการศึกษาจะได้แนวความคิดใหม่ จากครูผู้สอน และตำราได้มากขึ้นเป็นพื้นฐานที่จะรับเอาวัฒนธรรมหลักของประเทศจากภายนอกชุมชน โดยเฉพาะการรับเอานวัตกรรมใหม่ๆ...” และสอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัย (Modernization) (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545: 28-33) “กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบราชการ (Bureaucracy) หมายถึง โครงสร้างทางสังคมที่มีการจัดระเบียบสูงต่ำต่างๆ กัน เพื่อบริหารองค์กรขนาดใหญ่อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพขององค์กร จะมีมากที่สุด ปัจจุบันระบบราชการมีบทบาทสำคัญมากในทุกสังคม เพราะเป็นระบบที่กำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อวางแผนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชากรทุกคนในสังคมไทยสำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาลไทย คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น มีผลกระทบต่อชนบทไทยอย่างมากมาจนถึงปัจจุบัน...”

3) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันเศรษฐกิจ ทางสังคม
ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า สถาบันเศรษฐกิจดั้งเดิม เป็นระบบการผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภค ในแต่ละครัวเรือนเท่านั้น ชาวไทยพวนมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของ ด้วยสิ่งของโดยไม่ต้องใช้เงินตรา เช่น การแบ่งอาหาร ให้แก่เพื่อนบ้านในหมู่บ้าน และนำสิ่งของแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เป็นการตอบแทนน้ำใจกัน ไปมา ผู้ที่ทำการแลกเปลี่ยนกันนี้มักจะกระทำกันในระหว่างความใกล้ชิด ทางเครือญาติและระหว่างบ้าน ใกล้เรือนเคียงกัน หรือผู้ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

ในปัจจุบันเป็นการผลิตให้ได้ครั้งละมากๆ เพื่อการจำหน่าย มีการใช้นวัตกรรมประเภท เครื่องจักรกลทางการเกษตร

เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้รับอิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และตามชุมชนแห่งอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือการมุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายครั้งละมากๆ

ซึ่งสอดคล้องกับ**ทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย** (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 48) “ความหลากหลายในกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย แต่ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงยังทำให้เกิดลักษณะร่วมบางประการ คือเงินตรากลายเป็นสาระสำคัญของการณ์มีชีวิต ระบบการผลิตของชาวนาจะเปลี่ยนไปจนทำให้ชาวนาสู้ภัยแล้งที่คืน และกลายเป็นแรงงานอุตสาหกรรม หรือการเกษตรกรรมขนาดใหญ่...” สอดคล้องกับการศึกษาของ เซาว์วีย์ สุภรตรีทิเทศ (2542: 180) “ปัจจุบัน มีการใช้นวัตกรรมประเภทเครื่องจักรกลทางการเกษตรมากขึ้น เนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือการมุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายครั้งละมากๆ เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้รับอิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และตามชุมชนแห่งอื่นๆ...”และสอดคล้องกับ**ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization)** (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545: 28-33) “กระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบราชการ (Bureaucracy) หมายถึง โครงสร้างทางสังคมที่มีการจัดระเบียบสูงต่ำต่างๆ กัน เพื่อบริหารองค์กรขนาดใหญ่อย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพขององค์กร จะมีมากที่สุด ปัจจุบันระบบราชการมีบทบาทสำคัญมากในทุกสังคม เพราะเป็นระบบที่กำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อวางแผนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชากรทุกคนในสังคมไทยสำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาลไทย คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น มีผลกระทบต่อชนบทไทยอย่างมากมาจนถึงปัจจุบัน...”

4) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางการเมืองทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า เดิมชาวไทยพวนบ้านกล้วย ปกครองกันเองโดยมีผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีความอาวุโสด้านอายุ และมีความรู้ความ สามารถพอควรเข้ามาเป็นผู้นำชุมชน ต่อมาเมื่อทางราชการจัดตั้งให้ชุมชนดังกล่าว เป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ มีอาณาเขตของหมู่บ้านที่ทางราชการกำหนด พร้อมกับมีผู้นำที่ถูกเลือก คือ “ผู้ใหญ่บ้าน” ปัจจุบันการปกครองแบบองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทมากขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับ**แนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (ระดับภูมิภาค)** ของ**ปีอกกี จูเนียร์ และลินซ์** (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 48-50) “จุดเปลี่ยนที่สำคัญสำหรับกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย คือหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงทศวรรษของ 1970 ที่การอุตสาหกรรมแพร่กระจายไปยังประเทศกำลัง

พัฒนา ทำให้มีการใช้ปริมาณพลังงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่อาณานิคมทางการเมืองแบบปกครองโดยตรงถึงกาลอวสาน และเป็นยุคเริ่มต้นของอิทธิพลทางการเมือง...” สอดคล้องกับการศึกษาของ เซาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 151) “เดิมชาวไทยพวนบ้านกล้วย ปกครองกันเองมีผู้นำชุมชน เป็นผู้มีความอาวุโสด้านอายุ และมีความรู้ความสามารถพอสมควร ต่อมาทางราชการหรือรัฐจะเป็นผู้จัดการให้มีการเลือกตั้งขึ้น...”

5) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางภาษาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า ชาวไทยพวนในรุ่นก่อนนิยมพูดภาษาพวน ปัจจุบันมีการพูดภาษาพวนกันเฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุ

ชาวไทยพวนรุ่นใหม่ ใช้ภาษาไทยภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้การสื่อความหมายในพิธีกรรมมีปัญหา คือ ภาษาที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ จะต้องใช้คำพูดที่เป็นภาษาไทยพวน ไม่ว่าจะเป็นการสวด หรือการร้องรำทำเพลง จะต้องใช้ภาษาพวนเท่านั้น เมื่อคนส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยพวน จึงทำให้ไม่เข้าใจความหมาย และขั้นตอนพิธีกรรมต่างๆ อย่างครบถ้วน

แต่ในปัจจุบันเกิดขึ้นได้ยากแล้วในหมู่เยาวชนคนรุ่นใหม่ เพราะขาดความสนใจและใส่ใจนั่นเอง

จากการศึกษาของ เซาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 180) “ชาวไทยพวนรุ่นใหม่ ใช้ภาษาพวน ในพิธีกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสวด หรือการร้องรำทำเพลง จะต้องใช้ภาษาพวนเท่านั้น...” สอดคล้องกับทฤษฎีวิเคราะห์วัฒนธรรม (เชิงสัญลักษณ์) (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 53 - 55) ชไนเดอร์ “รูปสัญลักษณ์เชิงสัญลักษณ์ด้วย (Symbolic Forms) ความหมายของสัญลักษณ์ คือ สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายแทนสิ่งอื่น โดยที่ว่าไม่จำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องระหว่างความหมายนั้น กับคุณลักษณะของสิ่งที่มาทำหน้าที่สัญลักษณ์...” และจากการศึกษาของ เซาว์วัย สุภรตรีทิเทศ (2542: 180) “การศึกษาที่รัฐจัดขึ้นจากส่วนกลางทำให้เด็กเรียนรู้ภาษากลางจึงพูดพวนน้อยลง...” สอดคล้องกับแนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 48) “เป็นแนวทฤษฎีที่พัฒนาเพื่อศึกษาสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติชนที่ครั้งหนึ่งถูกจัดประเภทว่าเป็นสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิม มีขนาดเล็ก มีเทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำ อยู่ในท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญทางวัตถุอย่างเช่น ป่าดงดิบ ชาวานาชาวไร่ ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ แต่แนวทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยได้ขยายขอบเขตการศึกษา...”

6) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางศาสนาทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า เดิมชาวไทยพวนจะนับถือผีบ้าน เช่น เจ้าพ่อสนั่น เป็นบรรพบุรุษเชื่อว่า ท้าวสนั่นเป็นหัวหน้าผู้อพยพ คอยปกป้องชาวบ้านขณะเดินทาง ภูมิลำเนาแห่งใหม่ตามที่ถูกกำหนดให้ มีบทบาทสำคัญในฐานะหัวหน้าของชาวบ้านขับไล่กลุ่มโจร เมื่อท่านเสียชีวิตชาวบ้านจึงได้ตั้งศาล ทำหุ่นจำลองไว้สักการะถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันชาวไทยพวนส่วนใหญ่ นับถือพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่มีการรับความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์ด้วยเช่นกัน ทำให้มีส่วนช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังเช่นการทำบุญก็เพื่ออุทิศให้กับบรรพบุรุษ อาหารที่ถวายพระต้องสดใหม่สะอาดและอร่อย เป็นของชั้นเลิศ ส่วนความเชื่อในส่วนของพราหมณ์ เช่น พิธีกว่นข้าวทิพย์ พิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

จากการศึกษาของ (เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 164) “เดิมชาวไทยพวนจะนับถือผีบ้าน เช่น เจ้าพ่อสนั่น เป็นบรรพบุรุษเชื่อว่า ท้าวสนั่นเป็นหัวหน้าผู้อพยพ คอยปกป้องชาวบ้านขณะเดินทาง ภูมิลำเนาแห่งใหม่ตามที่ถูกกำหนดให้ มีบทบาทสำคัญในฐานะหัวหน้าของชาวบ้านขับไล่กลุ่มโจร เมื่อท่านเสียชีวิตชาวบ้านจึงได้ตั้งศาล ทำหุ่นจำลองไว้สักการะถึงปัจจุบัน...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีวิวัฒนาการนิเวศ (จิวอร์น ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะสว่างโชติ, 2550: 40 - 42) สจ๊วต ได้ศึกษา “กลุ่มชนต่างๆ ในแง่การสืบสายเลือดข้างพ่อ และมีการรวมกลุ่มหลังการแต่งงานข้างฝ่ายชาย...”** จากการศึกษานี้ของ (เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 164) “มีการรับความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์ด้วยเช่นกัน ทำให้มีส่วนช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังเช่นการทำบุญก็เพื่ออุทิศให้กับบรรพบุรุษ อาหารที่ถวายพระต้องสดใหม่สะอาดและอร่อย เป็นของชั้นเลิศ ส่วนความเชื่อในส่วนของพราหมณ์ เช่น พิธีกว่นข้าวทิพย์ พิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) (สนธิ สมัครการ, 2525: 48-53) ลินตัน (Ralph Linton) “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เกิดจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมกัน เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา หรือนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาผสมผสานกับของที่มีอยู่ก่อนแล้วเป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน...”** และสอดคล้องกับ**ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory) ของเฮดเวิร์ด บี. ไทเลอร์ (Edward B.Tylor: ค.ศ. 1832 - 1917) “เป็นนักทฤษฎีวิวัฒนาการที่พยายามแสดงให้เห็นวิวัฒนาการทางด้านศาสนาของมนุษย์ โดยเสนอว่าศาสนาแรกสุดได้แก่ลัทธิวิญญาณ (Animism) อันรวมถึงความเชื่อเรื่องผีหรือวิญญาณต่างๆ ว่าสิ่งอยู่ในวัตถุธรรมชาติต่าง เช่น ต้นไม้ ลำธาร ภูเขา เป็นต้น ต่อมาวิวัฒนาการเป็นศาสนา...”** สอดคล้องกับการศึกษาของ (เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 164) “ในปัจจุบันชาวไทยพวนส่วนใหญ่ นับถือพุทธศาสนาเป็นหลัก...”

7) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางนันทนาการ ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางนันทนาการ ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี นันทนาการของชาวไทยพวนในอดีตเป็นการพบปะพูดคุยของคนหนุ่มสาว (เว้าสาว) ในยามค่ำคืนหลังจากเสร็จจากการทำนา เช่น การลงช่วง หรือเมื่อมีงานบุญตามประเพณีต่างๆ ก็จะมีการละเล่นของคนในชุมชน เช่น นางกวัก นางสะ นางดั่ง เตะหมากเบ็ย เล็งกลอง คนในชุมชนมารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ

ต่อมาเมื่อมีงานบุญประเพณีต่างๆ ก็จะมีการจ้างคณะ ลิเก ละคร หนังกลางแปลง และวงดนตรี มาเพื่อให้ความบันเทิง

ในปัจจุบันคนหนุ่มสาวจะไม่ค่อยรวมกลุ่มกัน หรือมีการละเล่นอย่างในอดีตเนื่อง จากสามารถรับชมโทรทัศน์และวิทยุ ได้ตลอดทั้งวัน และยังมีการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) เมื่อมีงานบุญในเทศกาลต่างๆ ก็จะเป็นเรื่องของผู้สูงอายุโดยมีผู้นำให้การสนับสนุน เช่น หน่วยงานรัฐ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล จะให้การสนับสนุนเนื่องจากมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

จากการศึกษาของ (เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 155) “เดิมหลังจากเสร็จจากการทำนาหนุ่มสาว จะมีการลงช่วง เมื่อมีงานบุญตามประเพณีต่างๆ ก็จะมีการละเล่นของคนในชุมชน เช่น นางกวัก นางสะ นางดั่ง เตะหมากเบ็ย เล็งกลอง คนในชุมชนมารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีปฏิวรรตนิยม** (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 26-27) “มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการพักผ่อน...” จากการศึกษานี้ของ (เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 155) “ในปัจจุบันคนหนุ่มสาวจะไม่ค่อยรวมกลุ่มกัน หรือมีการละเล่นอย่างในอดีตเนื่อง จากสามารถรับชมโทรทัศน์และวิทยุ ได้ตลอดทั้งวัน และยังมีการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต (Internet)...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization)** (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545: 28-33) “เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนาเปลี่ยนแปลง เมื่อสังคมรับเอาวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุได้แก่เทคโนโลยีต่างๆ...” จากการศึกษานี้ของ (เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 155) “เมื่อมีงานบุญในเทศกาลต่างๆ ก็จะเป็นเรื่องของผู้สูงอายุโดยมีผู้นำให้การสนับสนุน เช่น หน่วยงานรัฐ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล จะให้การสนับสนุนเนื่องจากมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม (Cultural Progress)** ของ ไวท์ (Leslie A. White) “ระบบสังคมวิทยา (Sociological System) ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรม แบบแผนต่างๆ ทั้งในเรื่องของส่วนรวมหรือส่วนบุคคล รวมถึงลักษณะทางสังคมต่างๆ เช่น นันทนาการ...”

8) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการอนามัยทางสังคม
ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า การรักษาพยาบาลสมัยก่อนจะพึ่งพาหมอชาที่มี
ภูมิปัญญาความรู้ทางด้านสมุนไพร มีการทอกระดาษผดมนต์ประกอบด้วย มีทั้งยาที่ต้มจากสมุนไพร
และฝนรากไม้และตัวอื่นๆ ให้ดื่ม มีการรักษาแผลจากสมุนไพรต่างๆ นอกจากนั้นมีการรักษาด้วย
วิธีการตามความเชื่อ คือ การสูกัญญ์ สูตรธาตุ ต่อชะตา หิ้งข้าว และการบูชาตัวเพ็ง

ปัจจุบันการรักษาส่วนใหญ่จะไปพบแพทย์ที่สถานอนามัย และ
โรงพยาบาล และอาจมีการรักษาแบบเดิมร่วมด้วย

จากการศึกษาของ (เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 185) “การรักษาพยาบาล
สมัยก่อนจะพึ่งพาหมอชาที่มีภูมิปัญญาความรู้ทางด้านสมุนไพร และมีการรักษาด้วยวิธีการตาม
ความเชื่อ คือ การสูกัญญ์ สูตรธาตุ ต่อชะตา หิ้งข้าว และการบูชาตัวเพ็ง...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎี
ปวิวรรตนิยม** (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 26-27) “มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการรักษาพยาบาล
...” การศึกษาของ (เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 185) “ปัจจุบันการรักษาจะไปพบแพทย์ที่สถาน
อนามัย และโรงพยาบาล และอาจมีการรักษาแบบเดิมร่วมด้วย...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎี
ความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม (Cultural Progress)** ของ ไวท์ (Leslie A. White) ระบบเทคนิควิทยา
(Technological System) “เป็นระบบที่ประกอบด้วยเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นวัตถุจักรกลตลอดจน
พวกสารเคมีต่างๆ รวมทั้งเทคนิคในการใช้สิ่งต่างๆ ซึ่งมนุษย์กระทำต่อสภาพแวดล้อมตาม
ธรรมชาติ รวมถึงเครื่องมือในการผลิต วิธีการดำรงชีพ วัสดุอุปกรณ์ที่ และเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อ
ต่อสู้ป้องกันตัว ต้องรู้จักรักษาบำบัดด้านสุขภาพอนามัยให้อยู่รอด “ชีวิตคือกระบวนการสร้างเสริม
...”

9) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันการคมนาคมขนส่ง
ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า ความเจริญมาพร้อมกับการเดินทางที่สะดวก
ตำบลบ้านกล้วยมีระบบการคมนาคมขนส่ง ทั้งทางน้ำ ทางรถยนต์ และทางรถไฟ ทำให้การขนส่ง
สินค้าได้อย่าง สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. 2512 ได้มีการปรับปรุงถนนสาย 3198 ซึ่งเป็น
เส้นทางสายลพบุรีกับอำเภอบ้านหมี่ เลียบคันคลองชลประทานที่ขุดขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2508 จากถนน
ดินลูกรังให้เป็นถนนยางมะตอย มีขนาดสี่ช่องทางจราจรรถสามารถวิ่งได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น
ชุมชนกลายเป็นเมือง รับเอาวัฒนธรรมส่วนกลางและวัฒนธรรมสมัยใหม่

จากการศึกษาของ “เชาว์วัย สุภรตรีทิเทศ, 2542: 188) “ความเจริญมา
พร้อมกับการเดินทางที่สะดวก ด้วยระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวกรวดเร็ว การปรับปรุงถนน

สาย 3198 เลียบคันคลองชลประทานที่ขุดขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2508 เป็นผลให้ **ชุมชนกลายเป็นเมือง** รับเอาวัฒนธรรมส่วนกลางและวัฒนธรรมสมัยใหม่...” ซึ่งสอดคล้องกับ**ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory)** วิวัฒนาการสายเดี่ยว (Unilinear Evolution) ของ ออกัสต์ คองท์ (Auguste Comte: ค.ศ. 1789 - 1857) “เปรียบเทียบสังคมกับสิ่งมีชีวิตที่ประกอบไปด้วยเซลล์ (Cell) ต่างๆ โดยส่วนประกอบที่เล็กที่สุดของสังคมได้แก่ ครอบครัวต่างๆ มารวมกันจนกลายเป็นชุมชนและสังคมน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นไปตามธรรมชาติ ยุคแห่งวิทยาการและอุตสาหกรรม (Science and Industry Epoch) เป็นยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ...” จากการศึกษาของ “เชาว์วัย ศุภรตรีทิเทศ, 2542: 188) “มีการปรับปรุงถนนสาย 3198 ซึ่งเป็นเส้นทางสายลพบุรีกับอำเภอบ้านหมี่ เลียบคันคลองชลประทานที่ขุดขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2508 จากถนนดินลูกรังให้เป็นถนนยางมะตอย มีขนาดสี่ช่องทางจราจรสามารถวิ่งได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น **ชุมชนกลายเป็นเมือง** รับเอาวัฒนธรรมส่วนกลางและวัฒนธรรมสมัยใหม่...” สอดคล้องกับ**ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization)** (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545: 28-33) “เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนาเปลี่ยนแปลงเมื่อสังคมรับเอาวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุได้แก่เทคโนโลยีต่างๆ...”

10) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อสถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทสำคัญมาก เพราะช่วยเพิ่มผลผลิตการเกษตร เป็นองค์ความรู้ในการเพิ่มผลผลิต ช่วยในการให้ข้อมูลข่าวสาร

จากการศึกษาของ (เชาว์วัย ศุภรตรีทิเทศ, 2542: 160) “วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทสำคัญมาก เพราะช่วยเพิ่มผลผลิตการเกษตร เป็นองค์ความรู้ในการเพิ่มผลผลิต ช่วยในการให้ข้อมูลข่าวสาร...” ซึ่งสอดคล้องกับ**ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม (Cultural Progress)** ของ ไวท์ (Leslie A. White) “ระบบอุดมการณ์ (Ideological System) อันประกอบด้วยความรู้สึกสำนึกคิดต่างๆ ความเชื่อความรู้แสดงออกมาในภาษาพูด และการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบอื่น เช่น นิยายลึกลับมหัศจรรย์ต่างๆ วรรณคดี ปรัชญา วิทยาศาสตร์...” และสอดคล้องกับ**ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization)** (งามพิศ สัตย์สงวน, 2545: 28-33) “เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมกำลังพัฒนาเปลี่ยนแปลง เมื่อสังคมรับเอาวัฒนธรรมไม่ใช่วัตถุของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุได้แก่เทคโนโลยีต่างๆ...”

2.4 แนวทางการสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาค้นพบว่า การสืบทอดวัฒนธรรมที่เป็นมรดกของสังคม อันเป็นส่วนรวมของชาติให้มั่นคงอยู่ได้ก็จะต้องสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านให้ดำรงอยู่ สามารถกระทำได้หลายวิธี คือ คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมสำคัญในการตระหนักรู้และมีความเข้าใจในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง แล้วทำการสืบทอด การส่งเสริมเผยแพร่ และการอนุรักษ์

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (ระดับภูมิภาค) ของปีอกกี จูเนียร์ และลินซ์ (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ, 2550: 48-50) ปีอกกี และลินซ์ “มองว่าแนวคิดทฤษฎีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย เป็นความพยายาม ที่จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลจากการปฏิบัติอุตสาหกรรม ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้โลกถูกมองว่าเป็นระบบนิเวศเดียวกันประเทศต่างๆ มีการวางแผนทางเศรษฐกิจ ในขณะที่ยังถูกรอบงำด้วยมหาอำนาจตะวันตกโดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ และความช่วยเหลือทางเทคโนโลยี ผลกระทบที่ตามมา คือ พัฒนาการของความเป็นชาตินิยมในระดับชาติ ผ่านการศึกษาและสาธารณสุขในด้านหนึ่ง กระบวนการอุตสาหกรรม และการกลายเป็นเมืองก็รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว พร้อมกับการขยายตัวของประชากร และประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ มีการขยายการติดต่อกับโลกภายนอกเพิ่มมากขึ้น แต่อำนาจในทางการเมืองอยู่มือทหาร ในทางเศรษฐกิจ แรงงานจ้าง มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดการอพยพแรงงานทั้งภายใน และภายนอกในทางศิลปวัฒนธรรม เช่น เพลง และดนตรี อิทธิพลจากตะวันตกเริ่มครอบงำ สถาบันวัฒนธรรมดั้งเดิมเริ่มแตกสลาย อย่างไรก็ตามก็มีความพยายามจากบางส่วนบางกลุ่ม ในการจะรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้...” สอดคล้องกับการศึกษาของ (อุดม เขียวทิวส์ และคณะ, 2548: 59 - 86) และสอดคล้องกับการศึกษาใน (<http://www.m-culture.in.th>) วิธีการสืบทอดวัฒนธรรมอันเป็นส่วนรวมของชาติให้มั่นคงอยู่ได้ก็จะต้องสืบทอดวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ได้ด้วย ซึ่งสามารถกระทำได้หลายวิธี คือ การสืบทอด การส่งเสริมเผยแพร่ และการอนุรักษ์

3. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 จะนำการวิจัยนี้ไปเสนอให้กับสภาวัฒนธรรมประจำตำบลบ้านกล้วย ควรนำผลการศึกษาไปใช้ในหน่วยงานทางวัฒนธรรมได้ใช้ข้อมูลในการส่งเสริมฟื้นฟู และสืบทอดอัตลักษณ์ไทยพวนที่กำลังจะสูญหายไปให้คงอยู่สืบไป

3.1.2 นำเสนอผลงานให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วยให้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี

3.1.3 เป็นข้อมูลให้กับสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่สนใจได้นำไปศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนในเรื่องอื่นๆ ต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในงานวิจัยที่ควรทำในอนาคต

3.2.1 ควรศึกษาเรื่องภูมิปัญญาในการทำปลาร้า ปลาสามฝักของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.2.2 ควรศึกษาเรื่องภูมิปัญญาในการออกแบบลวดลาย และการทอผ้าตีนจกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.2.3 ควรศึกษาเรื่องภูมิปัญญาในการออกแบบลวดลาย และการทอผ้ามัดหมี่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.2.4 ควรศึกษาเรื่องภูมิปัญญาในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกพรรณ แสงเรือง (2532) “ความสำนึกในเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ลาวพวน” วิทยานิพนธ์ปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กมลพรรณ พันพื้ง (2553) “อัตลักษณ์ การเสริมพลังอำนาจ และการกำหนดวิถีชีวิตตนเอง :
การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในสังคมไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคม
สงเคราะห์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสังคม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กฤษณ์ท แสันทวี (2552) “ลำพวน : การวิเคราะห์การสื่อสารกับการสืบทอดอัตลักษณ์ชาวไทยพวน
อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เกรียงศักดิ์ อ่อนละมัย (2540) “วิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนบทในกระแสโลกาภิวัตน์: ศึกษา
เฉพาะกรณีชุมชนไทพวน ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี”
วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารศาสตร คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551) “วัฒนธรรมไทย” กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- คำหลวง หน่อคำ ประวัติศาสตร์เมืองพวน ประวัติศาสตร์อาณาจักรพวน โดย พันธุ์ทิพย์ ชีระเนตร
และสมชาย นิลอาธิ (2555) กรุงเทพมหานคร เรือนแก้วการพิมพ์
- งามพิศ สัตย์สงวน (2545) “สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา
ครอบครัว ไทยโซ่ง” คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จารุวรรณ ธรรมวัตร (2541) “ตำนานและพงศาวดารพวน: อุดมการณ์สำนึกอันดีระหว่างเผ่าพันธุ์”
ใน “ความหลากหลายทางภูมิปัญญาและวิถีเศรษฐกิจในชุมชนสองฝั่งโขง” เอกสาร
การประชุมทางวิชาการ 17-18 มกราคม 2541 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โครงการเมธีวิจัย
อาวุโส
- จีรพรรณ กาญจนจิตรา (2523) การพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร หอรัตนชัยการพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- จุฬาพรรณ ผดุงชีวิต (2550) *วัฒนธรรม การสื่อสารและอัตลักษณ์* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เจนสุดา สมบัติ (2548) “ความเป็นพวน ในปรากฏการณ์ความเป็นไทยร่วมสมัย” วิทยานิพนธ์
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ สิริพร สมบูรณ์บุรณะ และวิริยะ สว่างโชติ (2550) “ทฤษฎีมานุษยวิทยา”
ใน *ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาจากมุมมองของสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*
หน่วยที่ 3 หน้า 22 - 53 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาศิลปศาสตร์
- เชาว์วัย สุภรตรีทิเพศ (2542) “การรับนวัตกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา : ศึกษากรณีชุมชนไทย
พวนในจังหวัดลพบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
มานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ณรงค์ เส็งประชา (2539) *สังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2528) “การนำการเปลี่ยนแปลง: เน้นกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรม”
กรุงเทพมหานคร โครงการตำราชนบท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ธีรยุทธ บุญมี (2546) *ชาตินิยมและหลังชาตินิยม* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์เดือนตุลา
- ธีรศักดิ์ อัครบวร (2545) *กิจกรรมการศึกษา: เพื่อทรัพยากรมนุษย์และสังคมแห่งการเรียนรู้*
กรุงเทพมหานคร ก.พลพิมพ์
- นิยพรรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ (2550) *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม* กรุงเทพมหานคร
เอ็กซ์เปอร์เน็ท
- นนिता ตั้งไพบูรณ์ทรัพย์ (2553) “อัตลักษณ์ความงามของผู้หญิงภายใต้วาทกรรมความสวยเท่ากับ
ความผอม” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา วิทยาลัย
สหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- บดี พงษ์ทอง (2538) “การเข้าสู่ชุมชนบทบาทของกระบวนการโลกาภิวัตน์: ศึกษากรณี ชุมชนไทย
พวนตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารศาสตร
คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ปัญญา เลิศไกร (2527) “การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวมุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณี
บ้านปากน้ำใหม่ ตำบลท่าศาลา อำเภوتاศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546) *อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ* กรุงเทพมหานคร
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
- ปรารธนา แซ่อึ้ง (2543) “การปกครองของไทยที่มีต่อเมืองพวนและชาวพวนในราชอาณาจักรไทย
ระหว่าง พ.ศ. 2322-2436” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประจักษ์ เข้มมุกต์ (2521) “การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวพวนกับวัฒนธรรมไทย ศึกษา
กรณีชาวพวนในตำบลหาดเลี้ยว อำเภอศรีสังขณา จังหวัดสุโขทัย” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ประสิทธิ์ ลิปิธิชา (2547) “การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง” ใน *วาท
กรรมอัตลักษณ์* หน้า 31-72 กรุงเทพมหานคร ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การ
มหาชน)
- ปิยะพร วามะสิงห์ (2538) “ความสำนึกในชาติพันธุ์ของลาวพวน” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ (2531) *การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม* กรุงเทพมหานคร
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พหลยุทธ รุณภัย (2515) “การศึกษาความเชื่อของชาวพวนกับการพัฒนาชุมชน ที่หมู่บ้านเชียง
งา ตำบลเชียงงา อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาการพัฒนารวมชน ภาควิชาพัฒนารวมชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- โพธิ์ แชมลำเจียก (2537) *ตำนานไทยพวน* กรุงเทพมหานคร (ดอกหญ้า)
- ไพโรจน์ ลายน้ำเงิน (2548) *สืบค้นประเพณีวัฒนธรรม ลพบุรี*
- มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ (2552) *ชีวิตและวัฒนธรรมไทย* นนทบุรี เอ็มพันธ์
- มนฤตย์พล อรุณบุญนวลชาติ และวรวรรณ วุฒฑะกุล (2555) “แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาการ
เปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมไทย” ใน *ประมวลสาระ
ชุดวิชา การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทย* หน่วยที่ 1 หน้า 1 – 71
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปะศาสตร์
- ยุพิน แทนมณี สไบพร รัตตา สีนีย์ เย็นขัน สุภัตรา ไร่แก้ว และอุฬุภากร วิจิตรพัชรภรณ์ (2547)
“ประเพณีกำฟ้าของชาวไทยพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

- บุรี ไบตระกูล (2537) “พิธีบุญกำฟ้าของลาวพวน: กรณีศึกษาหมู่บ้านพวน ตำบลบางน้ำเชี่ยว อำเภอพรหมบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญามนุษยวิทยามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รัตนาวดี สว่างเรือง รัตนา น้อยทอง และณัฐรุฒิ พรหมศรี (2550) *บ้านหมี เมืองงาม* เขตการศึกษา 6 ลพบุรี
- รววิทย์ เลี้ยงถนอม (2532) *พจนานุกรมภาษาไทยพวน มุลนิธิไทยพวน อักษรบัณฑิต* กรุงเทพมหานคร
- วิมล จิโรจพันธุ์ และคณะ (2548) *วิถีไทย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แสงดาว
- วิเชียร วงศ์วิเศษ (2525) *ไทยพวน* พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางละมัย วงศ์วิเศษ สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช
- วิไลลักษณ์ ประทีปทอง (2545) “การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา กองทุน หมู่บ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขา การจัดการและการประเมินโครงการ สถาบันราชภัฏเทพสตรี
- วิภา เทียงธรรม สุนีย์ ละกำป็น และอาภาพร เผ่าวัฒนา (2554) *การพัฒนาศักยภาพชุมชน : แนวคิด และการประยุกต์ใช้* กรุงเทพมหานคร แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น
- วีระพงศ์ มีสถาน (2537) *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์พวน* สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
- สนิท สมัครการ (2525) *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับพัฒนาการของสังคม* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- สมคิด จุมทอง (2546) *วัฒนธรรมไทยพวนตำบลบ้านทราย* องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทราย ลพบุรี
- _____ (2551) “คนพวน” ใน วัฒนธรรมชาติ วัฒนธรรมชุมชน ประสพการณ์จากลพบุรี การประชุม สัมมนาวิชาการ 28-29 มิถุนายน 2551 ห้องประชุม ศูนย์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) และสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี หน้า 59-72
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) “ทฤษฎีสังคมวิทยา” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาจากมุมมองของสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา* หน่วยที่ 2 หน้า 18-29 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์
- _____ (2550) *ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น* พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญากับการสร้างสรรค์คุณค่าเพิ่มและมูลค่าทาง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ณ โรงแรมรามาร์คี้เด้น กรุงเทพมหานคร วันที่ 18 กันยายน 2549

สุพัตรา สุภาพ (2542) สังคมวัฒนธรรมและประเพณี ไทยวัฒนาพานิช กรุงเทพมหานคร
 สุเทพ พรหมศิลป์ (2536) ไทยพวนบ้านหมี่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ลพบุรี
 เสรี ชาเหล่าและคณะวิจัย (2545) “การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนรอบบึงบอระเพ็ด”
 สถาบันราชภัฏนครสวรรค์

_____. (2545) “กลุ่มชาติพันธุ์: วัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดนครสวรรค์”

สถาบันราชภัฏนครสวรรค์

โสภณ เครือเพชร (2544) ไทยพวน พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดฝางครอง จังหวัดนครนายก
 อภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2544) พื้นที่ในทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 _____. (2546) *อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด* กรุงเทพมหานคร

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา

อกิณันท์ ธรรมเสนา (2553) “การประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มคนของในจังหวัด ลำพูน” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต สาขา มานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อุษณา อารี (2546) “คำกริยาวิเศษณ์ในภาษาไทยพวน อำเภอสรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
 มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ ศธ 0522.15(1)/9104

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๖ สิงหาคม 2554

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือการวิจัย
เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มีกุล
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วยนางสาววรา ขาญคำ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แผนกวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลป-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทย
พวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” Identity of Thai Phuan: A Case Study of the Thai Phuan, Ban Khuay
Sub – District, Ban Mi District, Lop Buri Province ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และ
ได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความ
ครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาศิลปศาสตร์จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความ
คิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆ นักศึกษาจะนำเรียน
ด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช

(รองศาสตราจารย์ ดร.อลิสา วานิชดี)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร. 0 2504 8515-7

โทรสาร 0 2503 3564

ที่ ศษ 0522.15(1)/จุ 10 4

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๖ สิงหาคม 2554

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือการวิจัย
เรียน อาจารย์นาวาเอก อาคม สุขตระกูล
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วยนางสาวรา ขาญคำ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แผนกวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลป-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทย
พวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” Identity of Thai Phuan: A Case Study of the Thai Phuan, Ban Kluary
Sub – District, Ban Mi District, Lop Buri Province ตาม โครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และ
ได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความ
ครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาศิลปศาสตร์จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความ
คิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆ นักศึกษาจะนำเรียน
ด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อลิสา วานิชิต)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร. 0 2504 8515-7

โทรสาร 0 2503 3564

ที่ ศธ 0522.15(1)/จ 104

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๑๔ สิงหาคม 2554

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือการวิจัย
เรียน อาจารย์ นาวาโท คร.อนุชา ม่วงใหญ่
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางสาวรา ชากุลำ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลป-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทย
พวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี" Identity of Thai Phuan: A Case Study of the Thai Phuan, Ban Kluary
Sub – District, Ban Mi District, Lop Buri Province ตามโครงการวิทยานิพนธ์ที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และ
ได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความ
ครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาศิลปศาสตร์จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความ
คิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆ นักศึกษาจะนำเรียน
ด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อติสา วานิชดี)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร. 0 2504 8515-7

โทรสาร 0 2503 3564

ที่ ศธ 0522.15(1)/ ๑ 10๕

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

2๕ สิงหาคม 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

เนื่องด้วย นางสาวราชา ชาญคำ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชา
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวน
ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” Identity of Thai Phuan: A Case Study of the Thai Phuan, Ban Kluey Sub-
District, Ban Mi District, Lop Buri Province โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิต เจนนพกาญจน์ เป็นอาจารย์ที่
ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ พร้อมด้วย รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์
มีกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากท่านในการสอบถามข้อมูลและ
สัมภาษณ์ในเรื่อง อัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ในช่วง
วันที่ 1 กันยายน 2554 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2554 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการ
อนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้
และหวังเป็นอย่างยิ่งจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อลิสา วานิชิต)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร.0 2504 8515-7

โทรสาร 0 2503 3564

ที่ ศธ 0522.15(1)/ง 196

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

26 สิงหาคม 2554

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

เนื่องด้วย นางสาววรา ซาภูคำ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชา
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวน
ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” Identity of Thai Phuan: A Case Study of the Thai Phuan, Ban Kluyay Sub
- District, Ban Mi District, Lop Buri Province โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิต เจนนพกาญจน์ เป็นอาจารย์ที่
ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ พร้อมด้วย รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์
มีกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากท่านในการสอบถามข้อมูลและ
สัมภาษณ์ในเรื่อง อัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ในช่วง
วันที่ 1 กันยายน 2554 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2554 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ จึงขอกความอนุเคราะห์จากท่านในการ
อนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้
และหวังเป็นอย่างยิ่งจะ ได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมราช

(รองศาสตราจารย์ ดร.อติสา วานิชดี)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร.0 2504 8515-7

โทรสาร 0 2503 3564

ที่ ศธ 0522.15(1)/ง 1๑๒

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพลู อำเภอป่าแก้ว
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๕ สิงหาคม 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

เนื่องด้วย นางสาววรา ซากุลคำ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชา
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวน
ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” Identity of Thai Phuan: A Case Study of the Thai Phuan, Ban Kluay Sub-
District, Ban Mi District, Lop Buri Province โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิต เจนนพกาญจน์ เป็นอาจารย์ที่
ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ พร้อมด้วย รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์
มีกุศล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากท่านในการสอบถามข้อมูลและ
สัมภาษณ์ในเรื่อง อัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ในช่วง
วันที่ 1 กันยายน 2554 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2554 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการ
อนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้
และหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อติสา วานิชิต์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร.0 2504 8515-7

โทรสาร 0 2503 3564

ที่ ศษ 0522.15(1)/ฎ 105

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๖ สิงหาคม 2554

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติลพบุรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

เนื่องด้วย นางสาววรา ซากุลคำ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี” Identity of Thai Phuan: A Case Study of the Thai Phuan, Ban Kluyay Sub-District, Ban Mi District, Lop Buri Province โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุตจิต เจนนพกาญจน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ พร้อมด้วย รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ มีกุล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากท่านในการสอบถามข้อมูลและสัมภาษณ์ในเรื่อง อัตลักษณ์ไทยพวน กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ในช่วงวันที่ 1 กันยายน 2554 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2554 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อลิสา วานิชดี)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร.0 2504 8515-7

โทรสาร 0 2503 3564

ภาคผนวก ข
การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์

- จักฤษณ์ พลอยภู (2555, 11 มิถุนายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 111 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- ชินบัญญัติ สุคันธวิภาติ (2555, 1 ตุลาคม) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 4/2 หมู่ที่ 7 ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- ชูชาติ กิมจำปา (2555, 12 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- ทองแดง ลำเกาทอง (2555, 7 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 40 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- นุ้ย ขอแก้ว (2555, 11 มิถุนายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- ประสาสน์ ปัญญารงค์ (2555, 8 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- พรชัยมงคล อ้วนสอาด (2555, 11 มิถุนายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- พระครูโสภณปัญญาวุฑฒ จันทวัง (2555, 7 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- พระทองม้วน สัจญาโณ (2555, 7 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- ไพโรจน์ ลายน้ำเงิน (2555, 24 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 4 ตำบลโพหนอง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- มิตร พานทอง (2555, 11 มิถุนายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 69 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- รุ่งอรุณ จำปาน้อย (2555, 7 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 59 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- วาทิน พุ่มบ้านเช่า (2555, 7 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- วงเดือน อ้วนสอาด (2555, 11 มิถุนายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาญคำ บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

- ศิริ ประดับมุข (2555, 11 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาภูคำ บ้านเลขที่ 93 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านกล้วย
อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- ศรีเวียง ตลับนาค (2555, 11 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาภูคำ บ้านเลขที่ 97 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้าน
กล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- สนัย ปานสูง (2555, 11 มิถุนายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาภูคำ บ้านเลขที่ 21 หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย
อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- สมคิด จุมทอง (2555, 15 กรกฎาคม) สัมภาษณ์โดย วรา ชาภูคำ บ้านเลขที่ 124 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้าน
ทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- สมจิตร สุขโต (2555, 7 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาภูคำ บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกล้วย
อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- สมพงษ์ หงษ์ทอง (2555, 11 มิถุนายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาภูคำ บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้าน
กล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- สำเร็จ พงษ์เจริญ (2555, 11 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาภูคำ บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้าน
กล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- สิงห์ทอง กระตุกเงิน (2555, 11 มิถุนายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาภูคำ บ้านเลขที่ 105 หมู่ที่ 5 ตำบล
บ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- เสริฐ พานทอง (2555, 11 มิถุนายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาภูคำ บ้านเลขที่ 69 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้าน
กล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- แหวด ปัญญาสงค์ (2555, 11 มิถุนายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาภูคำ บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้าน
กล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- อำพร ดอนแก้ว (2555, 11 กันยายน) สัมภาษณ์โดย วรา ชาภูคำ บ้านเลขที่ 129 หมู่ที่ 5 ตำบลบ้าน
กล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา

แบบสัมภาษณ์

ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง

อัตลักษณ์ไทยพาน

กรณีศึกษาตำบลบ้านกล้วยอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

.....
สำหรับนักวิจัยกรอก

ชื่อนักวิจัย

.....
วันที่สัมภาษณ์

.....
เริ่มสัมภาษณ์เวลา

.....
สัมภาษณ์เสร็จเวลา

แนวสัมภาษณ์

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ..... สกุล.....

ที่อยู่.....

เพศ..... อายุ.....ปี จำนวนบุตร.....คน

การศึกษา..... อาชีพหลัก.....รายได้.....บาท

ระยะเวลาประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน.....ปี อาชีพรอง.....รายได้.....บาท

ท่านเป็นไทยพวนที่เข้ามาอยู่ในตำบลบ้านกล้วยรุ่นที่เท่าไร.....ปีไหน.....

ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยพวนมากน้อยเพียงใด ด้านใดบ้าง

.....
.....

ปัจจุบันท่านมีวิถีการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนแบบไทยพวนดั้งเดิมอยู่หรือไม่ด้านใดบ้าง

.....
.....

2. ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2.1 พวน คือใคร

.....
.....
.....

2.2 ประวัติความเป็นมาของพวนในประเทศไทย เป็นอย่างไร

.....
.....
.....

2.3 วิถีชีวิตของพวนในอดีตเป็นอย่างไร

.....
.....
.....

2.4 วิถีชีวิตของพวนในปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....
.....

3. อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.1 อัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

- อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

.....
.....

- อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางด้านภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....

- อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....

- อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....

- อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการบริโภคของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....

- อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางการรักษาโรคของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....

3.2 อัตลักษณ์ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

- อัตลักษณ์ด้านประเพณีการเกิดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....

- อัตลักษณ์ด้านประเพณีการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....

- อัตลักษณ์ด้านประเพณีการตายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....

- อัตลักษณ์ด้านประเพณีงานบุญต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....

3.3 อัตลักษณ์ด้านศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

- ศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร.....

.....
.....

- ศักยภาพกลุ่มองค์กรทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....

- ศักยภาพด้านวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นอย่างไร

.....
.....

4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

4.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นการเปลี่ยนแปลงองค์กรสังคมด้านใดบ้าง

- ด้านครอบครัว.....

.....

- ด้านกลุ่มสังคม.....

.....

- ด้านชุมชน.....

.....

- ด้านชนชั้น.....

.....

- ด้านสหจร.....

.....

4.2 การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นการเปลี่ยนแปลงสถาบันทางสังคมด้านใดบ้าง และเมื่อพ.ศ.ใด ประมาณปี

- สถาบันครอบครัว.....

.....

- สถาบันการศึกษา.....

.....

- สถาบันเศรษฐกิจ.....

.....

- สถาบันทางการเมือง.....

- สถาบันทางภาษา.....

- สถาบันทางศาสนา.....

- สถาบันทางนันทนาการ.....

- สถาบันการอนามัย.....

- สถาบันการคมนาคมขนส่ง.....

- สถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.....

4.3 ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้แก่ปัจจัย ใดบ้าง

- ปัจจัยภายใน ได้แก่ อะไรบ้าง เมื่อประมาณ พ.ศ.ใด (หรือประมาณกี่ปีมาแล้ว).....

- ปัจจัยภายนอก ได้แก่ อะไรบ้าง เมื่อประมาณ พ.ศ.ใด (หรือประมาณกี่ปีมาแล้ว).....

4.4 ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้แก่ปัจจัย ใดบ้าง เมื่อประมาณ พ.ศ.ใด (หรือประมาณกี่ปีมาแล้ว).....

.....

4.5 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี อย่างไร และเมื่อ พ.ศ. ใด

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	อัตลักษณ์	การเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์			
		ตั้งแต่แรกอพยพ-2500	2501-2524	2525-2549	2550-2553
- ครอบครัว (Family)	- แต่งงานภายในกลุ่มหรือแต่งงานกับคนนอกกลุ่ม - ครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขยาย

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	อัตลักษณ์	การเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์			
		ตั้งแต่แรกอพยพ-2500	2501-2524	2525-2549	2550-2553
- ครอบครัว (Family)	- ใครเป็นผู้มีอำนาจในครอบครัว ชาย หญิง หรือเป็นแบบประชาธิปไตย - การตั้งบ้านเรือนหลัง
- กลุ่มสังคม (Social Group)	แต่งงานฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิง - มีความสัมพันธ์กันเป็นประจำทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสนองความต้องการของสมาชิก เช่น กลุ่มเพื่อน กลุ่ม

การเปลี่ยนแปลง ทางด้านวัฒนธรรม	อัตลักษณ์	การเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์				
		ตั้งแต่แรกอพยพ -2500	2501-2524	2525-2549	2550-2553	
1. <u>อัตลักษณ์</u> <u>ทางด้าน</u> <u>วัฒนธรรมของ</u> <u>กลุ่มไทยพวน</u>	- ด้านการประกอบอาชีพ	
	- ด้านภาษา	
	- การแต่งกาย	
	- ที่อยู่อาศัย	
	- การบริโภคน	
	- การรักษาโรค	
	2. <u>อัตลักษณ์</u> <u>ด้านประเพณี</u>	- ประเพณีเกิด
		- ประเพณีแต่งงาน
		- ประเพณีตาย
		- ประเพณีงานบุญ
		ต่างๆ เช่น
		สู่ขวัญ, ทิ้งข้าว, สูตร
		ธาตุ, ต่อชะตา, เลี้ยง
เคราะห์, บูชาตัวเพ็ง,		
งันเหือนดี, ยามเหือน,		
สวดขอฝน (พญาคัง		
คะ) ช่วงเหื้อ, ลงช่วง,		
พินอ้อย, เตาะไข่, เล็ง		
กลอง, บ้องไฟ,		
ลำพวน, กล่อมลูก,		
ลำซ้อง, ทำบุญลาน,		
ทำบุญกลางบ้าน เป็น		
ต้น		
- เดือนอ้ายบุญ		
ข้าวเม่า		

5. แนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

5.1 จะมีแนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ในด้านภาษาอย่างไร.....

.....

.....

ในการแต่งกายอย่างไร.....

.....

.....

ในการบริโภคอย่างไร.....

.....

.....

ในการรักษาโรคอย่างไร.....

.....

.....

5.2 จะมีแนวทางในการสืบทอดอัตลักษณ์ทางด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี อย่างไร ได้แก่

ประเพณีการเกิด.....

.....

.....

ประเพณีการแต่งงาน.....

.....

.....

ประเพณีการตาย.....

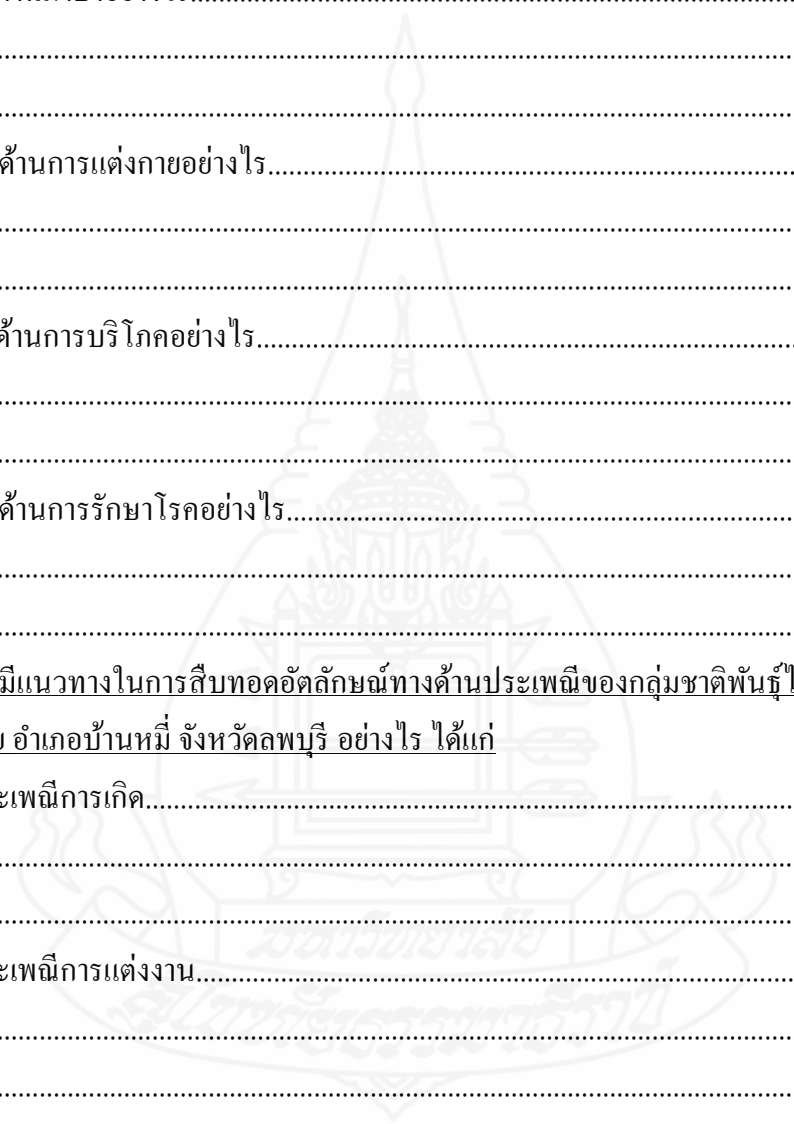
.....

.....

ประเพณีงานบุญต่างๆ

.....

.....

เดือนอ้ายบุญข้าวเฒ่า.....

.....

เดือนยี่ บุญข้าวหลาม, สู้ขวัญข้าว (แม่โพสพ) และเดือนอ้ายเดือนยี่ยังมีพระสงฆ์เข้ากรรม

.....

เดือนสาม กำฟ้า, บุญข้าวจี, มาฆบูชา.....

.....

เดือนสี่ บุญบวชนาค, ทำบุญขึ้นบ้านใหม่, แต่งงาน (กินดอง).....

.....

เดือนห้า สงกรานต์ - สตรีเสีผ้า- ชักกระดุก - ตบพระทราย - บายศรีเจ้าหัว.....

.....

เดือนหก บุญวิสาขบูชา, เลี้ยงศาลเจ้าพ่อ.....

.....

เดือนเจ็ด บุญกลางบ้าน, ทำนา.....

.....

เดือนแปด บุญอาสาฬหบูชา - เข้าพรรษา - ถวายเทียน- ถวายผ้าอาบน้ำฝน- แหวนต้นทาน- ยก
ธงประจำพรรษา

.....

เดือนเก้า บุญห่อข้าว, สารทพวน, ส่งฝ้ายฝีเตียง.....

.....

เดือนสิบ บุญแหวนต้นทาน.....

.....

เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษา, กวนข้าวทิพย์, ตักบาตรเทโว, ทอดกฐิน แข่งเรือ.....

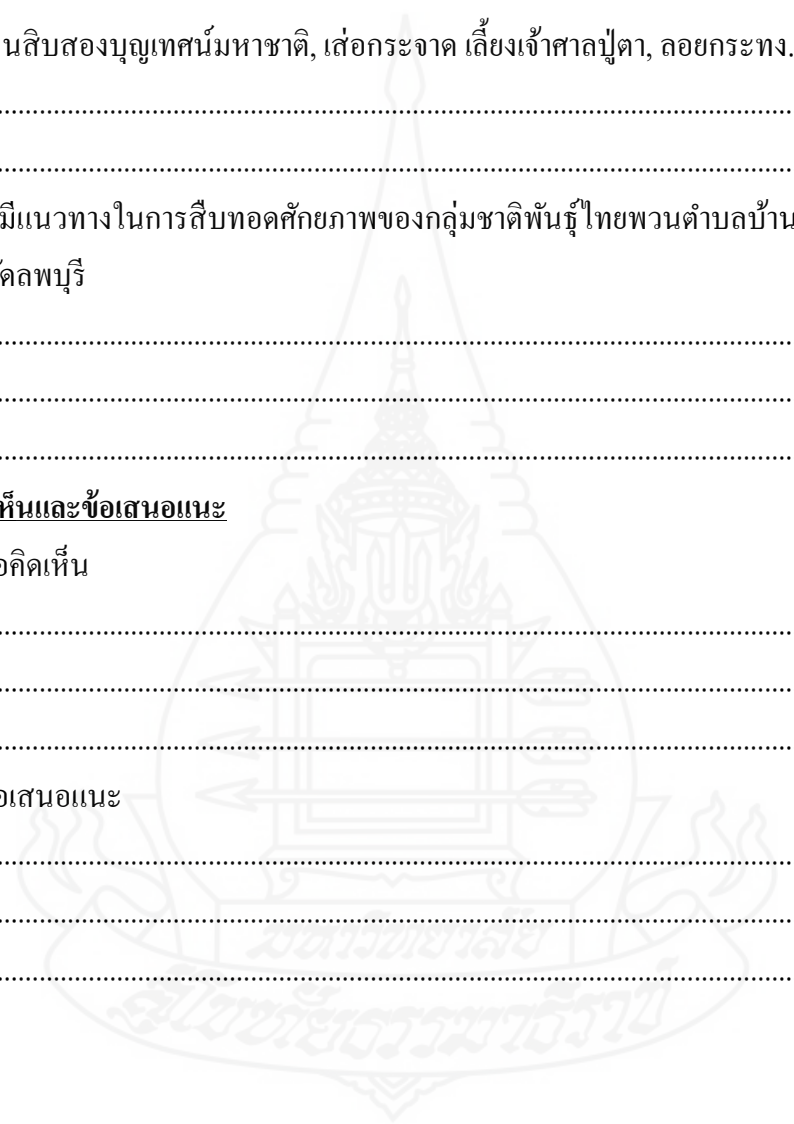
เดือนสิบสองบุญเทศน์มหาชาติ, เส่อกระจาด เลี้ยงเจ้าศาลปู่ตา, ลอยกระทง.....

5.3 จะมีแนวทางในการสืบทอดศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

6. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อคิดเห็น

6.2 ข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา

แบบสังเกต

ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง

อัตลักษณ์ไทยพาน

กรณีศึกษาตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ชื่อผู้สังเกต..... ชื่อผู้ถูกสังเกต..... อายุ..... เพศ..... สถานที่สังเกต..... ช่วงเวลาที่สังเกต..... กิจกรรมที่สังเกต..... วันที่สังเกต..... พฤติกรรมที่สังเกต.....	
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา

แบบสำรวจชุมชน

ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง อัตลักษณ์ไทยพวน

กรณีศึกษาดำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับชุมชน

ชื่อ..... สกุล.....
 ที่อยู่.....
 เพศ..... อายุ.....ปี จำนวนบุตร.....คน
 การศึกษา..... อาชีพหลัก.....
 ระยะเวลาประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน.....ปี อาชีพรอง.....

2. ชุมชนที่สำรวจ

ชื่อชุมชน.....
 ตำบล.....
 อำเภอ.....
 ผู้ใหญ่บ้าน.....
 หัวหน้าคุ้ม.....
 ประวัติความเป็นมา.....

3. ลักษณะทั่วไปของตำบล

ที่ตั้งของตำบล.....
 ลักษณะภูมิประเทศ.....
 ขนาด.....
 ประชากร.....
 ลักษณะสำคัญ.....

4. แบบแผนการเศรษฐกิจ

ระบบคมนาคม.....
 แบบแผนการเกษตรฤดูกาล.....
 ลักษณะที่ดิน.....
 อากาศ.....

ฤดูกาล.....
พืชผล.....
วิธีการกรมการเกษตร.....

5. ลักษณะชุมชนเป็นอย่างไร

ที่ตั้งของชุมชน.....

ลักษณะภูมิประเทศ.....

ขนาด.....

ประชากร.....

ลักษณะสำคัญ.....

แบบแผนการเศรษฐกิจ.....

ระบบคมนาคม.....

6. ข้อมูลเกี่ยวกับ กลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา

7. ลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจ แบบแผนอาชีพ แหล่งที่มาของรายได้ การตลาด รายจ่าย
คุณรายรับรายจ่าย

8. สถานการณ์สิ่งแวดล้อม น้ำดื่ม น้ำใช้ แหล่งน้ำ ส้วม การกำจัดขยะเป็นอย่างไร

9. สภาวะทางสุขภาพ ปัญหาสุขภาพที่สำคัญโรค อะไรการให้ภูมิคุ้มกันโรค การป้องกัน และควบคุมเป็นอย่างไร

.....

.....

10. ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญมีอะไรบ้าง

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาววรา ชาญคำ
วัน เดือน ปี 16 กรกฎาคม 2520
ประวัติการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พ.ศ. 2549

